

Ovidije

Metamorfoze

*Preveo i komentare napisao:
Tomo Maretić*

eLektire.skole.hr

SADRŽAJ

PRVO PJEVANJE. _____	3
DRUGO PJEVANJE. _____	26
TREĆE PJEVANJE. _____	50
ČETVRTO PJEVANJE. _____	70
PETO PJEVANJE. _____	93
ŠESTO PJEVANJE. _____	113
SEDMO PJEVANJE. _____	134
OSMO PJEVANJE. _____	159
DEVETO PJEVANJE. _____	182
DESETO PJEVANJE. _____	204
JEDANAESTO PJEVANJE. _____	224
DVANAESTO PJEVANJE. _____	245
TRINAESTO PJEVANJE. _____	263
ČETRINAESTO PJEVANJE. _____	291
PETNAESTO PJEVANJE. _____	315

PRVO PJEVANJE.

Iza kratkoga uvoda, u kojem se općeno naznačuje sadržaj čitave pjesme (st. 1-4.), razlaže se prema stoičkoj nauci, kako se prvobitni kaos rastavio u četiri elementa, koje je mjesto svaki od njih zapremio i kakove stanovnike dobio, pa kako je od zemlje i vode postao čovjek (st. 5.-88.). Iza toga se crtaju *č e t i r i l j u d s k a v i j e k a*, koji postepeno postaju sve gori (st. 89.-150.). Iz krvi Giganata, što ih je Jupiter usmrtio svojim strijelama, kad su se digli protiv Olimpa, izniče nov, opak rod ljudski (st. 151.-162.). Zato Jupiter općenim potopom uništuje sve živo na zemlji, pošto je već prije toga bezbožnoga *L i k a o n a* preobrazio u vuka (st. 163.-312.). Samo dvoje ljudi, *D e u k a l i o n* i *P i r a*, preostadoše na životu: kad je voda otekla, bacahu njih dvoje kamenje iza leđa i od toga kamenja postadoše novi ljudi (st. 313.-415.). Iz naplavka ugrijana suncem iznikoše ostale životinje, kakih je već i prije bilo na zemlji, ali također različne nove grdosije, među njima zmaj *P i t o n*, kojega je Apolon pogubio i za uspomenu na tu zgodu osnovao pitičke igre: u tim se igrama pobjednici nagrađivahu isprva hrastovim vijencem, jer lovora nije još bilo (st. 416.-451.). Nato se pripovijeda prva romantična metamorfoza o *D a f n i*, koja je postojano bježala od ljubavi Apolonove, dok je otac Penej na njezinu prošnju ne pretvori u lovoriku (st. 452.-567.). Poslije toga sakupiše se riječni bogovi kod Peneja, da ga tješe, samo Inah nije došao, jer tuguje za kćerju Ijom, koja mu se izgubila: nju je ljubovnik njezin Jupiter pretvorio u kravu, da ne bi Junona doznala za ljubav njegovu, a onda je kravu morao pokloniti ljubomornoj ženi, koja ju je predala uvijek budnomu *A r g u*, da je čuva (st. 568.-624.). Arga je na zapovijed Jupiterovu Merkurije najprije uspavao, pošto mu je ispričovjedio priču o nimfi *S i r i n g i*, koja se bježeći pred Panom pretvorila u trstiku, a Pan je od trstike načinio frulu (st. 625.-712.). Kad je Arg zaspao, odsiječe mu Merkurije glavu, a Junona presadi oči njegove u paunov rep (st. 713.-723.). Izbavljena Ija trpi i dalje od srdžbe Junonine, dok ne dođe do obale Nilove: ovdje joj se povрати ljudsko obličje, pošto je Jupiter umilostivio Junonu, i ona rodi sina *E p a f a*, kojega Egipćani časte poput boga (st. 724.-748.). Pričom o prepirci, što je nastala između Epafa i *F a e t o n a*, sina Febova, o odličju roda njihova, postiže se zgodan prijelaz k priči o Faetonu, koja zaprema prvu polovinu drugoga pjevanja.

Srce me vuče, da pjevam prijetvore u druga t'jela.¹
Pothvatu mojem i ovdje pomozite, bozi, od kojih
Jesu prijetvori ti, i bez prekida sve od početka
Svijeta pjesmu provodite moju do vremena moga.
5 Prije mora i zemlje i neba, koje sve krije,²
Oblik prirode jedan po svemu bješe svijetu,
Haos mu bijaše ime: neuredna i grdna hrpa,
Ništa drugo do troma težina, nesložne klice
Rđavo složenih stvari sabjène na mjestu istom.
10 Nije tad Titan još po svijetu rasipo zrake,³
Rastući Feba još nije obnavljala svojih rogova,
Zemlja ne bježe još oblivena uzduhom nit je
Trep'tjela s teretom svojim u njemu, Amfitrita nije
Oko širokog kruga zemaljskog još pružala rükû.
15 Kako zajedno bješe i zemlja i voda i uzduh,
Zemlja ne bješe stalna, a tekuća ne bješe voda,
Uzduh bez svjetlosti bješe, bez oblika svojega svašto;
Jedno je smetalo drugom, jer u istom tijelu bilo
Hladno se s vrućim, mokro sa suhim, meko sa tvrdim,
20 Ono, što nema težine, sa onim, što ima težinu.
Ovu neslogu Bog i priroda prekinu bolja
Od neba rastaviv zemlju, od zemlje rastaviv vodu
I od uzduha gustog vedrinu neba odvojiv.
Kad Bog razmrsi to i iz hrpe izvadi tamne,
25 Onda razmjesti sve te u miru ih i slozi združi.
Vatrena, lagahna snaga nebesa ugnutih onda
Zasja i ponajgornjem na vrhu ona se smjesti;
Uzduh je najbliži njoj po lakoći i po mjestu svojem,
Zemlja od obog je gušća, povukla je poteže življe

---

¹ 1.-4. Razlikujući se od Homera i povodeći se za kasnijim aleksandrinskim pjesnicima Ovidije u proemiju ne zaziva Muze, nego ističući snagu pjesničkoga svoga tvorenja zaziva s v e bogove, da mu pomognu, jer i prijetvori potječu od najrazličnijih božanstava, a iza toga naznačuje sadržaj čitave pjesme.

² 5.-88. Crtajući postanje svijeta, zemlje i stvorova njezinih drži se Ovidije u svemu stoičke nauke, kako se ona bila ukorijenila u Rimu, napose zaslugom P o s i d o n i j a (oko 111.-51. pr. Hr.), kojega je spise i Ciceron marljivo čitao i prevodio. Nijedna poganska mitologija ne uči, da bi svijet postao iz ništa, pa tako uči i stoička filozofija, da je u početku bio haos, koji se rastavio u četiri elementa: u zemlju, more, zrak i nebo, a svaki je od tih elemenata dobio drugojačije stanovnike.

³ 10.-14. Titanom se naziva sunce, jer je grčka mitologija učila, da je bog sunca Helije sin Titana Hiperiona. Titani su pak djeca najstarijega vladaoca bogova Urana i žene njegove Geje, koji i opet nijesu drugo nego personifikacija neba i zemlje.

Feba je pridjevnik Dijane, božice mjeseca, jer je sestra Feba Apolona, a ovdje se tim imenom naznačuje sam mjesec.

Amfitrita je morska boginja, kći morskoga boga Nereja, a žena Neptunova. Ruke, što ih ona pruža "oko širokog kruga zemaljskog", jest more, što optječe zemlju.

30 Na se, i svoja je teža pritiskuje; najzadnje mjesto
 Zauze vodeni optok i okruži utvrđen svijet.⁴
 Pošto je tako Bog razložio - koji je, da je -
 Gomilu onu te sve u članove razrezo svoje,
 Onda najprije zemlju na priliku goleme kugle
 35 Sklopi, da bi sa sviju sa strana jednaka bila;
 Zatijem razlije mora, od žestokih vjetara on im
 Dizat se reče i zemlji da optječu obale odsvud;
 K tome izvore doda i goleme bare, jezèra;
 Strme rijeke on med krivuljaste bregove metnu,
 40 One teku kud koja, te jedne popija zemlja,
 Druge se (do mora doprv) s bezgraničnom pučinom sliju,
 Te već ne biju svojih bregova, već obale morske.
 Reče, da pruže se polja, da ugnu se doline, da se
 Lišćem pokriju šume, da kršna brda se ispnu.
 45 Po dva pojasa s desna i s lijeva kako sijeku⁵
 Nebo, a pojas je peti među njima najvruci, tako
 Bog se postara, da se i zemlja pokrita nebom
 Jednako rastavi, te pet po njojzi se pojasa vije.
 Na najsrednjem se pasu zbog pripeke ne može živjet,
 50 Pod sn'jegom dubokim dva su, među njima stavio Bog je
 Dva i blagost im dao smiješavši hlad i toplinu.
 Ozgo je uzduh, koji tolikô od ognja je teži,
 Kòliko težom svojom od zemlje i vode je lakši.
 Tamo odredi Bog, da magle i oblaci stoje,
 55 K tome i gromovi, koji imadu plašiti ljude,
 Zatijem vjetri, što munje i strijele gromovne grade.⁶
 Ali svijeta tvorac prepustio uzduha nije
 Sasvijem vjetrima, kojim doskočiti jedva se može,
 Da ne polome svijet, kad duhati jedan odavde,
 60 Drugi odande stanu, - tolikô su nesložna braća.
 Eur k istoku ode, k Nabàtejem, k persijskoj zemlji⁷

⁴ 31. Ovidije se koleba između prostonarodnoga i znanstvenoga mišljenja o obliku zemlje. Tako on u ovom stihu zamišlja zemlju kao okruglu ploču, koju okružuje vodeni optok, pa prema tome kaže, da je vodeni optok zauzeo "najzadnje mjesto", računajući od sredine zemlje. A nekoliko stihova dalje, u st. 34. i d., zemlja mu je golema kugla, koja nepomično lebdi usred svijeta, kako su učili stoički filozofi.

⁵ 45. i d. Stoici, kojih nauku Ovidije i na tome mjestu slijedi, rastavljali su svod nebeski na pet pojasa držeći, da su s ovim pojasi na nebu u vezi pojasi na zemlji. Od Afrike u Ovidijevo je doba bila poznata samo sjeverna obala i pustinja, nije se dakle znalo, da i u južnijim tropskim krajevima Afrike ima ljudi.

⁶ 56. Stoici su držali, a to se u starini općeno vjerovalo, da bljesak postaje međusobnim trvenjem oblakâ.

⁷ 61. i d. Eur je jugoistočni vjetar, što je Grcima i Rimljanima duvao s one strane, na kojoj je Arabija. Zato se i kaže ovdje, da je Eur otišao k Nabatejima, narodu, koji je živio u Arabiji.

Zefir je zapadni vjetar, Borej sjeverni vjetar.

Svi su vjetrovi božanskoga podrijetla: djeca Titana Astreja i boginje Aurore.

I ka gorama, rane na koje padaju zrake;
Zefir se večernje strane i obala drži, što grije
Sunce ih zapadnog neba; a Skitiju s nebeskim kolma
65 Osvoji Borej ljuti; nasuprot ovom je zemlja,
Kuju oblaci vječni i južnjak kišoviti kvasi.
Bog iznad svega toga još čisti postavi eter,
U kom nema težine ni ikakvog gada zemaljskog.
Čim je sigurnim međama sve odijelio tako,
70 Kad li po nebu buknu cijelom zvijezde, što dugo
Skrite i pritisnute pod onom gomilom bjehu.
Pa kraj nijedan bez svojih da ne bi ostao bića,
Zato drže zvijezde i likovi bogova nebo,⁸
Vode se ribama glatkim otvoriše, da stân im budu,
75 Zemlja zvijeri dobi, a uzduh kolebljivi ptice.
Al' uzvišenijeg bića, sposobnijeg visoko mislit,
Koje bi moglo vladat nad drugima, ne bješe jošte,
Zato nastade čovjek, - il' iz sjemena božanskog
Načini majstor ga onaj, satvoritelj svijeta boljeg,
80 Ili odružena od visokog etera skoro
Zemlja čuvaše klice u sebi srodnoga neba;
Od nje Japetov sin⁹ pomiješav je s kišnicom vodom
Načini bogova - svemu vladárâ - priliku pravu.
I dok prignite zemlju životinje gledaju druge,
85 Lice čovjeku on u visinu digne, da gleda
U nebo i da gore k zvijezdama upravlja pogled.
Tako nedavno grdna, bez oblika zemlja se sada
Promijeni i primi čovječje oblike nove.
Najprije zlatno bješe vrijeme vjernosti, pravdi¹⁰
90 Odano samo od sebe bez zakona i kažnjiváča.
Kazni ne bješe ni strâ, sa pribitih mjedenih ploča
Nisu se čitale grožnje, još ponizna čeljad se nije
Bojala sučeva lica, bez braniča sigurni bjehu.
Sječena još se iz svoje iz gore omorika nije
95 Spuštala bistre u vale, da tuđe krajeve gleda,
Drugih obala ljudi do svojih poznavali nisu.

---

⁸ 73. Zvijezde su prema starinskom vjerovanju i pjesničkom prikazivanju živi stvorovi božanskoga podrijetla.

⁹ 82. Japetov je sin Prometej. Priče, da je Prometej od zemlje i vode stvorio čovjeka, ne poznaje još Eshil.

¹⁰ 89.-150. Vjerovanje je grčko i rimsko odavno razlikovalo više različnih vijekova ljudskih nazivajući ih obično po rudama različne vrijednosti. Već je stari pjesnik grčki Hesiod u pjesmi "Djela i dani" poznavao pet različnih vijekova: zlatni, srebrni, mjedeni, četvrti bez imena i peti željezni. Za Hesiodom su se još prije Ovidija povodili mnogi pjesnici, pa i sam Ovidije slijedi Hesiodovo crtanje, samo što je izostavio onaj četvrti Hesiodov vijek bez imena. Drugi pjesnici poznaju još manje vijekova nego Ovidije. Tako Arat (oko 305.-240. prije Hr.) govori samo o zlatnom, srebrnom i mjedenom ljudskom vijeku, a Vergilije razlikuje samo zlatni Saturnov vijek, za kojega je život bio lakši i bolji, pa Jupiterov vijek, koji od dana u dan postaje gori.

Strmi prokopi još opkoljavali nisu gradova;
 Mjedene upravne trube ni krivoga mjedenog roga
 Ne bješe, a ni mača ni kaciga; sigurno tada
 100 Življahu narodi mirno i ugodno nemajuć vojske.
 Slobodna zemlja sama od sebe davala sve je,
 Motika nije ticala nje ni ranjavao plug je;
 Ljudi dovoljni hranom, što rastaše bez sile ič'je,
 Brahu planikov plod i jagode gorske, drijenak,
 105 Kupine, koje s grmlja sa žilavog višahu, i žir,
 S Jupiterova koji sa širokog spadaše drva.¹¹
 Vječno proljeće bješe, a cvijeće, koje je raslo
 Ne bivši sijano, toplim vjetrici pahahu dahom.
 Neorana je zemlja iza toga rađala voćem,
 110 Njiva ne dvojačena bijeljela teškim se klasjem;
 Ovdje su tekle rijeke mlijekom, a nektarom ondje,
 Pa i žučkasti med je sa zelenog kapao hrasta.
 Pošto je Saturn¹² bačen u Tartarsku tminu te svijet
 Dođe pod Jupiter-boga, tad srebrno nastade doba,
 115 Koje je od zlata gore, a bolje od crvene mjedi.
 Negdašnjeg proljeća tada vrijeme Jupiter skrati,
 Godinu razdijeli u četiri vremena: ljeto,
 I jesen nejednaku i zimu i proljeće kratko.
 Tada od pripeke suhe ražario prvom se uzduh
 120 I prvom obisnuše ledenice sabite vjetrom.
 Tad se u kuće ušlo, a kuće bijahu prije
 Spilje i grmovi gusti i prutovi vezani likom.
 Sjeme je Cererino u brazde bacano duge
 Prvi put tad i pod jarmom zaječaše prvi put junci.
 125 Treće koljeno dođe izatoga mjedeno, koje
 Bjesnije bijaše ćudi, na bojeve spremnije ljute,
 Al' ne opako ipak. Od tvrdoga gvožđa je zadnje.
 U doba loše rude grjehota svakakva odmah
 Navali; nesta stida i istine, vjernosti nesta,
 130 A na njihovo mjesto prijevare, lukavstva dođu
 I podmuklost i sila i imanja opaka želja.
 Stalo se uz vjetre brodit, a brodar još vjetara nije
 Dobro poznavo; na vodi na neznanjoj njihat se staše
 Lađe, što u drvu dugo na visokim stajahu brdima.
 135 Zemlju (općenu prije ko svjetlost sunčanu i uzduh)
 Sada oprezni mjerač dugàčkôm označi međom.
 Nije se ljetina samo i hrana dužna od zemlje
 Obilne tražila, već se u utrobu slazilo njenu

¹¹ 106. Jupiterovo je drvo hrast.

¹² 113. Saturn je stari italski bog. Kad je grčka vjera stala sve više preotimati mah u Italiji, taj je bog postao istovetan s grčkim bogom Kronom, kojega je sin njegov Zeus svrgnuo s prijestolja i bacio u podzemni svijet.

140 I blago skrito u zemlji nadomak Stiksovoj tmini¹³
 Stade iskapat se sad - podjarivalo ljudima na zlo.
 Gvožđe i zlato od njega pogubnije iziđe tako
 Na svijet, iziđe i rat, što vojuje s onim i s ovim
 I što krvavom rukom zveketljivo oružje tresu.
 Sad se od grabeža živi; domaćina treba se bojati
 145 Gostu, a tastu zeta, rijetka je med braćom ljubavi,
 Ženama muževi rade o glavi, a mužima žene,
 Strašne maćuhe otrov miješaju bjelkasti, a sin
 Prije suđenog dana za očeve godine pita.
 Satrta pobožnost leži; od sviju bogova zadnja
 150 Zemlju okrvavljenu Astréja¹⁴ ostavi djeva.
 A da od zemlje eter sigurniji ne bude višnji,¹⁵
 Kaže se, kako Giganti želeći nebeskog carstva
 Brda na brda u vis natrpaše sve do zvijezda.
 Tada svemogući otac strijelju bacivši probi
 155 Olimp i odvali Pelij od Ose¹⁶, što ležase pod njim.
 Ležahu grozna tjelesa težinom pokrita svojom,
 I kažu, zemlja silnom sinova svojijeh krvlju
 Oblita, močvarna da je oživila toplu im krvcu
 Te je u oblike ljudske obratila, porodu njenom
 160 Da trag ostane koji. Al' bogove višnje je i taj
 Naraštaj prezirao, silovit i odviše željan
 Bijesnog bijaše klanja, - ta iz krvi on je i nasto.
 To kad s najvišeg vrha Saturnije ugleda otac,¹⁷
 165 Uzdahne, sjetiv se k tom Likaónova¹⁸ stola i gozbe
 Gnusne mu, koja se još zbog novosti pročula nije,
 Golemu zametne srdžbu i dostojnu Jupiter-boga;
 Bogove na zbor pozove, i pozvani ne časeć dođu.
 Put u visini ima, a vidi se na nebu vedru,¹⁹

¹³ 139. Stiks je rijeka u carstvu pokojnikâ, koji su nalik na sjene.

¹⁴ 150. Astreja, božica pravde (*Iustitia*), bila je kći Astreja, oca sviju zvijezda. Po drugoj tradiciji bila je ona kći Jupitera i Temide.

¹⁵ 151.-162. Giganti su divovi, djeca Tartara i Geje, svaki sa stotinom ruku i sa zmajevskim repom mjesto nogu. Oni su željeli oboriti vladu Jupiterovu, pa su zato naslagali nekoliko gora jednu povrh druge, da bi dokučili njegovu carstvo. No Jupiter ih svlada strijelom i pokopa ispod bregova, što su ih naslagali. Naš je pjesnik ovu priču samo poradi toga ukratko spomenuo, da dobije zgodan prijelaz k priči o Likaonu, koji je nikao iz krvi gigantske, pa je bezbožan kao i ostali ljudski rod istoga podrijetla.

¹⁶ 155. Olimp, Pelij i Osa jesu brda u Tesaliji, što su ih Giganti prema priči naslagali jedno povrh drugoga.

¹⁷ 163. Jupiter se naziva Saturnijem, jer je sin Saturnov.

¹⁸ 164. Likaon je mitički kralj Arkadije.

¹⁹ 168.-176. Crtajući dvorove bogova Ovidije ima na umu Rim svoga doba, pa razlikuje sobe znatnijih bogova pune posjeta, kako su i sobe rimskih glavara svagda bile pune različnih posjeta, i sobe nižih bogova (*plebs*), što se nahode kojegdje. Te dvorove naziva on u stihu 176. *Palatia*, kako

- 170 Zovu ga mliječni put, bjelinom se ističe sjajnom;
U dom bogovi tuda i dvore u kraljevske šeću
Velikog Gromovnika. Kod otprtih vrata su sobe
Znatnijih bogova s desna i s lijeva posjeta pune
(Niži su koji gdje). U dijelu tome su neba
Stavili bogovi silni i slavni svoje penáte.
- 175 To je mjesto, za koje usudio ja bih se reći,
Ako je slobodno, da su nebesa visokih dvori.
Kad se u mramornoj sobi posadiše bozi, od sviju
Na mjestu višemu sjedeć, o žezlo bjelokosno uprt
Tri il' četiri puta strahovitu Jupiter kosu
- 180 Strese, od koje se zemlja zaljúlja, more i zv'ezde.
Zatijem zlovolje pun govoriti počne ovako:
"Zabrinut većma bio nijesam za vladanje sv'jetom
U doba ono, kad su zmijonozi svaki sa svojih
Stotinu ruku dokućit nebesa i oteti htjeli.
- 185 Dušmanin ljut je bio doduše, al' jedne od družbe
I pokoljenja od jednog ishodio bojak je onaj.
Sad mi je pleme ljudsko pogubit po zemlji cijeloj,
Kòliko Nerej²⁰ je šumeć obuhvaća. Tako mi vode
Ispodnje, koja pod zemljom po lugu Stiksovu teče:²¹
- 190 Sve sam okušo prije; al' nožem odsjeći treba
Ud, kom lijeka nema, da zdravi ne nastrada dio.
Polubogova ima u mene i poljskih božanstva,
Ima Satira, Fauna i Nimfa i gorskih Silvánâ;²²
Njima kad časti ne damo, da u nebu budu, a oni
- 195 Neka sigurno žive na zemlji, koju im dasmo.
Al' zar mislite, bozi, da mogu sigurni biti
Oni, kad vrebáše na me Likàôn zloglasni, grozni,
Na me, koji imam u vlasti strijele i vas?"
Žamor med bozima nastá, te željno i vatreno ištu
- 200 Svi, da se kazni drznik. Kad bezbožna, mahnita rulja²³

su se nazivali Augustovi dvori u Rimu uzdižući se na onom dijelu Palatinskoga brežuljka, koji je nosio ime *Palatium*. Kako su dvorovi bogova posve nalik na dvore u Rimu, nije čudo, ako i bogovi imaju osobito mjesto za svoje penate, kućne bogove.

²⁰ 188. Nerej, sin Ponta i Geje, jest bog mora. Ovdje ime njegovo naznačuje samo more.

²¹ 189. Već u Homera najveća je zakletva bogovima, kad se kunu Stiksovom vodom, o kojoj vidi bilješku uza stih 139.

²² 193. Faun je staroitalski bog, koji živi po poljima i kazuje budućnost. Kasnije postade on istovetan s grčkim bogom Panom, pa kao što su Grci često govorili o više bogova Pana, tako i u Rimu od jednoga Fauna postade skup bogova istoga imena. Na isti je način postalo više Silvana od staroga italskoga boga Silvana, čuvara stoke i polja. Pa i Satiri, pratioci Bakhovi, postadoše s vremenom, naročito u rimskih pjesnika, gotovo posve istovetni s Faunima.

²³ 200.-205. Da bi ugodio Augustu, pjesnik pominje u ovim stihovima ukratko i sasvim općeno tužne prilike, što su nastale u Rimu iza ubistva Cesarova. Potkraj *Metamorfozâ* (XV, st. 783. i d.) govori on opširnije o različnim strašnim znamenjima, što su nagovijestila narodu rimskom veli-

Hoće u Cesara krvi da rimsko zatara ime,
 Tako se ljudski prepada rod od tolikôga straha
 Nesreće nenadane i zemlja strepi cijela,
 A mila tvojijeh ljubav, o Auguste, tako je tebi,
 205 Kao Jupiter-bogu što bijaše bogova ljubav.
 Kad on glasom i rukom utiša ih, umire svi se.
 Od dostojanstva vladara kad tako prestade buka,
 Onda Jupiter mûk govorenjem prekide ovim:
 "Onaj je poražen već, nek ne bude za to vas briga;
 210 A sad da rečem, što je učinio, kako l' je kažnjen.
 Zao vijeka glas do mojih ušiju dođe
 Želeč, da lažan bude, Olimpu sađoh sa vrha
 I bog u prilici ljudskoj putovati stadoh po zemlji.
 Dugo bi bilo kazivat, kolikô sam našao svuda
 215 Krivice, - zao glas od istine bijaše manji.
 Menalsku planinu pr'jeđoh, u kojoj su skrovišta strašna
 Zvjerinja, pr'jeđoh Kilénu i òmôrje Likeja hladnog,²⁴
 Zatijem uđoh u grad i u dom nedočekljiv kralja
 Arkadskog, kada noć dovodio kasni je sumrak.
 220 Dao sam znake, da dóđe bog, i narod se stane
 Molit, a molitvama Likàòn poče se rugat;
 Zatijem reče: 'Ja ću bjelodanom doznati probom,
 Dali je ovo bog il' nije, bit će bez sumnje'.
 Spremi se obnoć me ubit iz pr'jevare, kada bih tvrdo
 225 Zaspao; istine takvo oglédânje svidje se njemu.
 I to mu ne bješe dosta: iz Moloskog naroda nekom²⁵
 Poslanom taocu vrat presiječe mačem, a onda
 Tijela napola živa u vodi ključaloj skuha
 Jedan dio, a drugi na ognju speče i tako
 230 Na sto donese, a ja razvalih mu osvetnim planom
 Kuću i u njoj penate domaćina dostojne takvog.
 Od straha pobježe on i kada se na polju nađe
 Tihom, zaurla, hoće govorit, al' naprazno; bijes
 Njegov se u žvalu skupi, te klanja po običaju
 235 Željan napadne stoku, te i sad se krvi veselí.
 U dlaku pr'jeđe mu ruho, a ruke u noge, te vuk
 Posta, al' negdašnjeg još je sačuvao oblika trage:
 Još je jednako siv, u poglédu je ista ljutina,

ku ovu nesreću, a Vergilije u Georgikama (I, st. 466. i d.) pominje različna čudesa, što su se opazila u prirodi iza ubistva Cesarova.

²⁴ 216. i 217. Menalska planina, Kilena i Likej jesu brda u Arkadiji, u kojoj je Likej kraljevao. Ali dok su Menalska planina i Kilena u istočnoj Arkadiji, Likej se prostire na jugozapadnoj njezinoj granici, te ih Jupiter nije mogao na istom putu da prijeđe. No brdo je Likej već po imenu svome u tijesnoj vezi s imenom kralja Likaona, pa ga je Ovidije već poradi toga spomenuo ne obzirući se mnogo na to, da geografički njegovi podaci budu potpuno ispravni.

²⁵ 226. Moloski je narod živio u istočnom dijelu Epira.

240 Isti u očima plam, u obliku divljina je ista.
 Jedan je propao dom, al' nije zaslužio dom to
 Jedan, po svemu svijetu Erinija caruje ljuta.²⁶
 Ko da se zakleše svi na zločinstva, pa sve nek brže
 Kazan ih stigne, kako zaslužuju; tako odlučih".

245 Jupiter-bogu jedni povlađuju i gnjevna njega
 Još podjaruju, drugi po dužnosti pristaju uza nj.
 Ali je svima žao, da izgine koljeno ljudsko;
 Pitaju, kakav će oblik bez ljudi imati zemlja,
 Tko li će tamjanom kadit oltare, hoće l' zvijerma
 250 Jupiter ostavit zemlju da haraju? Pitaju tako
 Bogovi, a kralj im veli, nek ništa ne boje se, sve će
 Biti njegova briga i naraštaj čudna postanja
 Drukčiji, nego l' je narod dojakošnji, stvoriti on će.

Već je na zemlju svu razasuti strijele htio,²⁷
 Al' ga je strah, da od ognja tolikôg se eter ne uždi
 255 Sveti, osòvina gorjet da ne počne nebeska duga²⁸
 K tome se sjeti sudbine, po kojoj ima jedamput
 Zemlja izgorjet i more i spalit se nebeski dvori,
 Te će tako svijet postradati sklopljeni mučno.
 Zato se Jupiter prođe strijela, što su ih bili
 260 Skovali Kiklopi, te on odabere drukčiju kazan:²⁹
 Pustiti kišu iz svih nebesa i ljude potopit.

Odmah zatvori on Akvilóna u Eola spilji³⁰
 I druge vjete s njim, što nadvite oblake gone;
 Ispusti Nota, a ovaj izlèti na krilima mokrim,
 265 Zavio oblakom crnim ko smola lice je strašno,
 Teška mu od kiše brada, iz kose mu sijede curi,

²⁶ 241. Na ovome mjestu Erinija ne osvećuje počinjene opačine nego ih sama počinja goneći ljude da tvore zla djela.

²⁷ 253.-312. Ovidije je jedini pjesnik starine, koji je potanko ocrtao općeni potop: ostali pjesnici rimski, na pr. Vergilije i Horacije, pominju ga samo mimogred. I ovdje je Ovidije slijedio nauku stoičke kozmologije.

²⁸ 255. i d. Nebeska je osovina Ovidiju crta, što kroz sredinu zemlje seže od jednoga kraja svijeta do drugoga kraja, a oko nje se sav svijet okreće.

Prema nauci grčkoga filozofa Heraklita i stoičke filozofije čitav je svijet postao od vatre, pa će od vatre propasti i opet nanovo postati. Ovidije uči na ovome mjestu, da je sudbinom tako određeno, pa da i sam Jupiter ne može te odredbe promijeniti. Nesreća je ta stigla svijet, kad je Faetont samo jednom pokušao da upravlja kolima oca svoga Helija, kako doznajemo u drugom pjevanju *Metamorfoza*.

²⁹ 260. Kiklopi su sinovi Urana i Geje. Njih je Saturn bacio u podzemni svijet, ali ih je Jupiter izbavio i oni postadoše pomagači boga Vulkanu, koji ima kovačnicu svoju u Etni ili na otoku Lipari blizu Sicilije, pa kuju strijele Jupiteru.

³⁰ 262. i d. Eol je vladar Eolskih (Liparskih) ostrva blizu Sicilije Jupiter ga učini gospodarom vjetrova, pa ih on drži svezane u visokoj jednoj spilji, odakle ih po volji pušta, da obilaze svijetom. Ovdje sam Jupiter zatvora u spilju Akvilona, sjeverni vjetar, i druge vjetrove, što razgone oblake, a pušta na slobodu Nota, južni vjetar, koji donosi kišu.

Čelo mu pokriva magla, i krila mu i njedra kaplju;
 Oblake nadvite širom kad pritisne rukom, zađri
 Grom se, a za njim gusta potèčè iz neba kiša.
 270 K tome šarolika stade Junonina glasnica grabit
 Irida vodu i tako podavati oblakom hranu.³¹
 Usjevi polegnu svi, seljaku tužnom su nade
 Razbite, propadne dugi cijele godine trud mu.
 Gnjevnom Jupiter-bogu nijesu dosta nebesa:
 275 U pomoć sinji brat još svoju daje mu vodu.³²
 Riječne bogove on sazove i kralju kad u dom
 Svojemu uđu, on im progovori: "Nema se kada
 Dugo opominjat sad, iz sviju se izlijte sila
 Svojih (tako je nužno); otvorite izvore svoje,
 280 Ograde ruš'te i vašim rijekama pustite uzde"
 Reče, a oni odu i razvale vrelima usta
 I bez ikakve smetnje polete u pučinu morsku.
 Neptun ostvama svojim još udari zemlju, a ona
 Zadržće te se zaljúlja i vodama otvori pute.
 285 Izvan žljebova teku po širokim poljima r'jeke,
 Usjeve, drveće nose i stoku i ljude, kuće,
 S njihovim svetinjama kapelice također nose.
 Kuća gdje ostade koja odoljev tolikôj bijedi
 Te se srušila nije, nadvisuju zabat joj vali,
 290 Vršaka potopljenih pod vrtlogom vidjeti nije.
 Razlikovalo more od zemlje nije se više,
 Sve već pučina jedna, bez obale pučina bješe.
 Na brijeg pope se netko, a netko u svinutu čamcu
 Sjedi te vesla onùdâ, gdje nedavno òrao bješe;
 295 Brodi nad usjevom tko il' nad zabatom pokritog vodom
 Dvorca, a tko ribu na vrhu brijestovu lovi.
 Kob kog nanèsê, zabòdê na livadi zelenoj sidro
 Ili vinograd kiljem krivuljastim pod sobom lomi.
 Gdje su jarice vitke odskòra travu još pasle,
 300 Tamo se pružaju sada tjelesa tulanja grdnih.
 Diveć se Nerejke motre pod vodom gaje i grade
 I kuće; u šumi sad su delfini, o visoke grane
 Srljaju, udaraju i vijaju med sobom panje.
 Vuk med ovcama pliva, i žučkaste lave i tigre
 305 Nose vali, sad vepru ne hasni munjevita snaga
 Ni brze jelenu noge, kad voda ga sa sobom nosi;

³¹ 271. Irida je boginja duge, pa kao što je duga šarena, tako se i ona odijeva u šareno odijelo. Ona je služavka i glasnica boginje Junone, a kuda putuje, tuda rasprostire dugu. I u staro se doba držalo, da duga (= Irida) ispija vodu i vlagu sa zemlje i vuče u oblake, pa da tako uzroči kišu.

³² 275. Sinji je brat Jupiterov Neptun, gospodar sinjega mora i ostalih voda, koji ima dvore u dubini morskoj, a u ruci drži ostve, pa kad ovima udari o tle, sva se zemlja potrese.

Ptica dugo tražeći tlo, da stane na njemu,
 Napokon u more pada bjegunica s umornim krilma.
 Beskrajna samovôljna poklopila voda je brda
 310 I neobični vali o gorske vrhove biju.
 Najviše ljudi je voda odnesla, a koji su živi,
 Oni kod oskudne hrane dugotrajnim gladom se muče.
 Fokida Aonsko pleme od Etejskih rastavlja polja,³³
 Plodna zemlja, zemlja dok bješe, al' onda je bila
 315 Dio mora, golèma prostorija nenadne vode.
 Onamo gora Parnas imade, što s glavice dvije
 Do zvijezda se penje vrhunce nad oblake dižuć.
 Kad Deukaliôn sa ženom u malenu čamcu doplòvî
 Amo i zadjene se (jer ostalo sve je pod vodom),
 320 Koričkim Nimfama tad se i bozima pomole gorskim,³⁴
 Temidi vračari³⁵, koja oràkul imaše onda.
 Pravdoljubivijeg, boljeg od njega ne bješe nikog,
 Bogobojaznije opet no ona ne bješe žene.
 Jupiter videć, gdje bistra jezera pokrivaju zemlju,
 325 Čovjek gdje ostade jedan od tòlikih hiljada dosad,
 Žena gdje ostade jedna od tolikih hiljada dosad,
 Oboje nevino jeste i oboje bogove štuje,
 Oblake razbije tad, Akvilónôm kišu razagna
 I nebu pokaže zemlju, a zemlji višnja nebesa.
 330 More se ne srdi više, a trozube ostaviv rašlje
 Vale umiruje mora gospodar te zovne Tritóna³⁶
 Sinjega, koji se diže nad vodom, a posuta ima
 Priraslim pužima leđa; u gromotnu školjku mu Neptun
 Naloži neka puhne i znakom tim nek rijeke
 335 Uzbije natrag i vale. Savijenû Triton tad trublju
 Uzme, od donjega koja savítka sve dalje se širi;
 Kad se uzduha tâ posred mora napuni trublja,
 Ore se obale, što su pri jednom i pri drugom suncu.³⁷
 I sad, kad usta je dirnu božanska, po kojima kaplje
 340 Kaplju iz mokrijeh brka, te uzmak zapovjeđen javi;
 Svi je valovi čuše, po zemlji i po moru što ih

³³ 313. i d. Od svih ljudi samo se Deukalion i Pira spasoše pristavši s lađom na brdu Parnasu u Fokidi. Mjesto imena zemlje pjesnik upotrebljava ovdje ime Aonskoga plemena, po kome pjesnici Beotiju nazivaju također Aonijom.

Etejskim poljima naziva pjesnik polja, što se prostiru podno brda Ete u Tesaliji.

³⁴ 320. Koričkima se Nimfe nazivaju ovdje po Koričkoj spilji na brdu Parnasu povrh Delfâ.

³⁵ 321. Temida je kći Urana i Geje. Ona je od matere baštinila proročište u Delfima, pa je upravljala njime prije Feba Apolona.

³⁶ 331. Triton je sin Neptuna i Amfitrite, obrašten bradom i prekrit školjkama, a ujedno i glasnik Neptunov.

³⁷ 338. "Pri jednom i pri drugom suncu" t. j. na istoku, gdje sunce izlazi, i na zapadu, gdje sunce zalazi.

Ima, i čuvši je svi utišaše. Obale more
 Dobiva; korita u se rijeke primaju pune,
 Os'jeca voda, već vidiš, pomilaju gdje se brežuljci;
 345 Dižu se polja, zemlja sve veća je, voda sve manja.
 Nakon vremena dugog pokazuju i šume krune
 Suhe, al' blato, što je prionulo, drži se lišća.
 Svijet je obnovljen već. Deukaliôn videć ga prazna,
 Videć, gdje pusta zemlja u muku dubokom leži,
 350 Suze poteku njemu, te prozbori Piri ovako:
 "Sestro i ženo, ženska o jedina ostavša glavo,³⁸
 Koja si loze iste sa mnóme: stričeva kćerka,
 Otprije veže nas brak, a sada nas pogibli vežu.
 Čitave zemlje, što je i zapad gleda i istok,
 355 Mi sad narod smo sav, a ostali odnese voda.
 Al' još ni sada mi nijesmo dovoljno za svoj
 Sigurni život, jer srce još jednako oblaci plaše.
 Kako bi, jadnice, tebi pri duši bilo, bez mene
 Da te je samu spasla sudbina? Kako bi sama
 360 Sujmu podnosila, tko l' bi u tuzi ti tješitelj bio?
 Vjeruj mi, ženo, da je u vodi nestalo tebe,
 Za tobom pošo bih ja, i u vodi bi nestalo mene.
 O da je ljudstvo meni obnovit i otac mu biti
 I zemlju uređenu oživiti da mi je kako!
 365 Koljeno ostaje ljudsko u dvoma nama i ljudske
 Prilike jedine mi smo, kad bozima tako se htjelo".
 Na te zaplaču r'ječi i odluče višnjem božanstvu
 Molit se i u svetom u proroštvu iskati pomoć.
 Časa ne časeć skupa k rijeci odu Kefísu,³⁹
 370 Koji još ne bješe bistar, al' teko je koritom starim.
 Oboje zahvate vode te njome pokrope glavu⁴⁰
 I odijelo na sebi, a onda zapute k hramu
 Boginje svete, kojem od mašine ružne je bio
 Zabat uprljan sav, a oltar bez ognja je stajo.
 375 Kad se skalina hramu dotakoše, oboje ničke
 Padoše na zemlju i kam poljubivši sa strahom hladni
 Rekoše: "Ako pridobit, ublažiti bogove mogu
 Pravedne molitve te se od srdžbe daju odvratit,
 Reci nam, Temida, kako gubitak se našega roda
 380 Naknadit može; pomози, o preblaga, propalom sv'jetu".
 Gane se boginja te im odgovori: "Id'te iz hrama,

³⁸ 351. Deukalion je sin Prometejev, a Pira kći Epimeteja, brata Prometejeva. Pira dakle nije bila sestra Prometejeva, nego je on tako samo od milja naziva, da pokaže, kako mu je ona sada sve na svijetu.

³⁹ 369. Rijeka Kefis izvire na Parnasu u Fokidi, a utječe u jezero Kopais u Beotiji.

⁴⁰ 371. i d. I kod starih je Grka bio običaj, da su se ljudi, prije nego što će koračiti u koji hram, čistili pranjem i kropljenjem.

Zavijte glavu i pas odvežite na odijelu,
Velike matere kosti za leđa bacajte sebi".

385 Dugo se čudiše jedno i drugo, dok prekine šutnju
Prva Pira to reče, da boginju ne može slušat,
Drščućim usnama moli, nek prosti, al' ona se boji
Majčinu sjenku vrijeđat razbacujuć njezine kosti.
Zatijem stanu u sebi i med sobom odgovor dani
Prevraćat s njegovijem riječima skrovitim, tamnim.
390 Onda Promètejev sin Epimèteja umiri kćerku
Blagim riječma veleći: "Il' naše domišljanje vara
Il' je odgovor svet i nikakvog ne ište gr'jeha:
Zemlja je velika mati; a kamenje po t'jelu njenom
Kosti su, mislim, i njih za leđa nam bacati valja".

395 Premda Titànida⁴¹ prima tumačenje muževo ovo,
Al' se sa sumnjom još nada, i tako u nebeski nalog
Nemaju pouzdanja. Al' okušat hoće li škodit?
Pođu te zaviju glavu i otpašu ruho te stanu
Kamenje iza sebe da bacaju po zapov'jedi.
400 Kamenje - tko bi reko, da svjedok nije starina
Ostavljat ukočenu tvrдинu započne svoju
Pa se pomalo mekšat i smekšav se primati oblik.
Za čas porastu u vis, pitomija postanu bića,
Te se već može neki, al' nejasni ljudski raspoznat
405 Oblik, ko da je počet od mramora, ali još dosta
Dotjeran nije, sličan veoma kipima grubim.
A što vlage i soka u kamenju bijaše tome
I što bješe od zemlje, od otoga postane meso,
A što je čvrsto i ne da savijat se, u kosti pr'jeđe,
410 Dosad što bijaše žila, pod istijem imenom osta;
I za vrijeme malo po bogova volji od onog,
Što je bacao čovjek, čovječje se prilike stvore,
A što bacaše žena, nadoknade tijem se žene.
Zato smo tvrdo mi pokoljenje, okorjelo pleme
415 U mukama dokazujuć tim, od koje smo loze.

Zemlja izrodi sama od sebe životinje druge⁴²
Oblika različnoga, od ognja pošto sunčanog
Stara se ugrija vlaga, nabujaše močvarne bare
I mulj od pripeke teške; u zemlji punoj života
420 Kao u utrobi majke plodonosne čuvane klice
Bićâ izbiše van i primiše po malo oblik.
Tako kad s nakvašenih poljânâ udari natrag

---

⁴¹ 395. Titanidom se Pira naziva kao kći Epimeteja, kojega otac Japet bio je jedan od dvanaestorice Titana.

⁴² 416.-451. Već su filozofi *A n a k s i m a n d a r i A n a k s a g o r a* učili, da su prve životinje postale tako, te se sa zemljom pomiješala vlaga i toplina. Stoicima, za kojima se Ovidije u prvom redu povodi, uzrok je svemu postanju i životu vatra, što je prožela vasioni svijet.

Nil sedmeroteki te se u pređašnje korito vraća,⁴³
 Svježo se od zvijezde od eterske ugrije blato;
 425 Onda prevrćuć grude životinje premnoge nađu
 Ratari, nekoje od njih u samome vide početku
 Rađanja njihova, druge još razvite nisu i koji
 Ud im nedostaje još, u istome tijelu često
 Jedan je dio živ, a drugi je sirova zemlja.
 430 Jer kad pomiješa toplina i vlaga se pravo,
 Bivaju plodne, i od njih sve na svijetu se rađa;
 Premda se mrze vatra i voda, al' opet sve para
 Vlažna rađa i sloga sa neslogom rasplodu prija.
 Dakle kad zamuljena od nedavnog potopa zemlja
 435 Ostade te se blagog od eterskog ražari sunca,
 Izrodi nebrojenu množinu vrsta te neke
 Oblike obnovi stare, a neke grdosije stvori.
 Tada preko volje svoje i tebe porodi zemlja,⁴⁴
 Pitone, golemi zmaju nečuveni, narodu novom
 440 Strašilo, jer si na gori tolikô zauzimo mjesta.
 Bog strjelonosni, koji dotada samo je brze
 Srne i divokoze strijeljao, ubi Pitona
 Tisuću pustivši u nj strijela i skoro isprazniv
 Tulac; iz rana krv je aždaju oblila crna.
 445 A slavu djela tog da razorile godine ne bi,
 Svete igre Apòlôn sa borbama uredi slavnim,⁴⁵
 Koje se Pitijske zovu po imenu ubitog zmaja.
 Koji bi mladić tu u rvanju, trci il' vožnji
 Druge nadvladao, bivo vijencem je hrastovim čašćen.
 450 Lovora ne bješe još, te od svakog drveta lišćem
 Glavu dugokosu Feb zakicavao sebi je onda.
 U kćer Peneja⁴⁶ Feb se zaljubio najprije Dafnu
 Ne po slučaju sl'jepom, već s ljute Kupídovê srdžbe.⁴⁷
 Deljanin⁴⁸ ponosit, što je pogubio zmaja, Kupída
 455 Opazi jednoć, gdje savija luk natežuć tetivu,

⁴³ 423. i d. Stari su Egipćani općeno držali, da od nanosa Nilova, kad ga sunce ugrije, postaju neke životinje. Ovo se mišljenje još dugo kasnije održalo.

⁴⁴ 438. Piton je prema staroj priči zmaj, sin Zemlje, koji čuva svetište u Delfima, dok ga Apolon nije pogubio. Ovidije kaže i za njega da je nikao iz mulja iza općenoga potopa.

⁴⁵ 446. i d. Pitijske su se igre svetkovale u Delfima počevši od Olimpijade 48, 3. (586. pr. Hr.) svake četvrte godine. Pobjednici dobivahu kao nagradu lovorov vijenac. No da bi dobio zgodan prijelaz k priči o Dafni, Ovidije kazuje, da u doba, kad su te igre osnovane, nije još bilo lovorike i da su se pobjednici isprva nagrađivali vijencem od hrastova lišća.

⁴⁶ 452. Penej, što se ovdje naziva ocem Dafninim, jest bog rijeke Peneja u Tesaliji.

⁴⁷ 453. Kupido je bog ljubavi, sin Venerin, krilat dječak s lukom i tobolcem, koji sa svojim strjelicama jednako ranjava srca bogova i ljudi, pa i Apolona, Plutona i rođenu majku. Pjesnici mu često stavljaju u ruke baklju ili više bakalja, s kojima on raspaljuje ljubav, pa tako i Ovidije u st. 461.

⁴⁸ 454. Deljanin je Apolon, jer se rodio i osobito poštovao na ostrvu Delu.

Te će mu reći: "Što će, o nestašni momčiću, tebi
 Junačko oružje to, što za moje se pleći pristòji,
 Koji dušmana mogu i zvjerku sigurno ranit,
 Koji nadutog mnoštvom strijela ubih Pitona,
 460 Što je pokrivaio mnogo smrtonosnim trbuhom polja.
 Nek ti je dosta, lučem što tvojim nekakvu ljubav
 Znaš nanjušit, a slavu prisvajati nemoj si moju".
 Febu će Venerin sin: "Nek tvoja gađa strijela
 Sve, a moja će tebe, i koliko stvori su drugi
 465 Od boga manji, tolikò od moje tvoja je slava".
 Reče i krilima nato zalepeće i presiječe
 Uzduh te brzo stane na vrhu Parnasa hladnog,
 Onda iz tulca punog strijela izvadi dvije
 Strijele različne snage, što čine i tjeraju ljubav.
 470 Zlatna je prva, što čini, i oštri rt joj se sjaji,
 Tupa je druga, što tjera, u cjevčici olovo ima.
 Ovom strijelom probòdê Kupído Penejku Nimfu,
 A drugom probije kosti do moždine on Apolónu;
 Odmah se zaljubi ovaj, a ona od ljubećeg bježi,
 475 Samo kad ime mu čuje, i kao djevička Feba⁴⁹
 Luta po šumama tamnim te lovi i odire zvjerad;
 Bez reda prosute kose pričvrstila ona je trakom.
 Mnogi su prosili nju, a ona odbija prosce,
 Ne zna, ne trpi muškog, po besputnim luzima šeće,
 480 Ne mari, što je Himen⁵⁰, što Amor, ženidba što je.
 "Kćerko - često joj otac govorio -, pribav' mi zeta,
 Kćerko - često joj otac govorio -, unuka daj mi".
 Ona mrzeć na luče na vjenčane ko na zločinstvo
 Od stida krasna bi lica rumenilom oblila te bi
 485 Rukama umiljato o vratu obisla ocu
 Veleć: "Predragi oče, dopusti mi u djevičanstvu
 Navijek ostati, kako Dijáni dopusti otac".
 On bi poslušò kćer, al' ljepota ne dopušta tvoja
 Tebi, što hoćeš, tvojoj milina se protivi želji.
 490 Ljubi Apolon Dafnu i vidjev je želi je grlit,
 Želi i nada se, sam ga oràkul zavodi njegov.
 Kao poslije žetve kad laka se strnjika pali,
 Kao od luča kad gori živica, što ga je putnik
 Odveć primako blizu il' u jutru pustio goreć,
 495 Tako je Feba plamen obujmio i sve mu grudi
 Gore, te nadom on umnožuje zaludnu ljubav.
 Gleda, nenakićena gdje kosa pada joj niz vrat,
 I kaže: "kamo li da je u redu!" Vatrene gleda

⁴⁹ 475. Feba je pridjevnik Dijane (Artemide), sestre Apolonove.

⁵⁰ 480. Himen ili Himenej upravo je svadbena pjesma, a onda je personifikacijom od pjesme postao bog svadbeni, no i bogu Himenu mati je jedna od devet Muza.

500 Njezine oči slične zvijezdama; usta joj gleda,
 Koja je premalo gledat; i prste joj i šake hvali,
 Ruke i mišice hvali otkrivene više no na po,
 Ljepše mu čini se još, što ne vidi. Od vjetra brže
 Lakoga bježi ona i ne staje, Feb kad joj viče:
 "Nimfo, Peneja kćeri, ded stani! ne goni dušman,
 505 Stani, o Nimfo! tako od kurjaka ovčica bježi,
 Od lava košuta, lete golubice drščuć od orla, -
 Sve od dušmana svog, a tebe od ljubavi ja gnam.
 Avaj! da ne padneš samo na lice, da ne ubode,
 Nevinu nogu ti trn, da ne budem uzrok ti boli!
 510 Hrapavi puti su, kud si pohitjela; molim te, lakše
 Trči i prestani bježat, te lakše ću stizati i ja.
 Pitajder, kome si mila; nijesam gorštak ni pastir,
 Ne čuvam ovdje ja ko prostak kakovi ovce
 Ili goveda; ne znaš, o ludana, ne znaš, od koga
 515 Bježiš i zato bježiš. Ta meni klanja se zemlja
 Delfska i Tened i Klar i Patarski kraljevski dvori.⁵¹
 Jupiter otac je moj; budućnost, sadašnjost, prošlost
 Sve to otkrivam ja i ugađam za pjesme žice.⁵²
 Moja je sigurna str'jela, al' od nje sigurnija još je
 520 Druga, što mi je proste od ljubavi ranila grudi.
 Vidanje našo sam ja, pomoćnikom mene po zemlji
 Zovu, i snaga je, što je u travama, podložna meni.
 Jaoh, što travom ni jednom izvidati ne da se ljubav,
 Znalcu ne pomaže znanje, što drugima pomaže svima!"
 525 I više šćaše govorit, al' plašljiva pobježe Dafna
 Te s nedogovorenim riječima ostavi njega
 I u bijegu krasna. Otkrivo joj tijelo vjetar,
 Lavor pireći naprema njoj razduhavo joj ruho,
 A tihi ćuh je hvato i bacaos kosu joj natrag;
 530 Stas joj je od trke ljepši. Al' mlađahni bog umiljavat
 Ne će se uzalud više i gonjen sam od Kupída
 Gleda Peneja kćer da dostigne korakom brzim.
 Kao kad Galski pas⁵³ na prostranom ugleda polju
 Zeca, tad ovaj gleda uteći, a onaj ulovit;
 535 Pas već hoće da ščepa, već misli, plijen da ima,

⁵¹ 516. Tened je ostrvo u Egejskom moru nasuprot Troji, gdje se Apolon osobito častio, pa je imao i svetište.

Klar bijaše mjesto sa znamenitim Apolonovim svetištem blizu Kolofona u Maloj Aziji. Na glasu je bilo i proročište Apolonovo u tome mjestu.

Patarski se kraljevski dvori nazivaju po gradu Patari u maloazijskoj Likiji.

⁵² 518. i d. Apolon je bog pjesme i udaranja u žice, a pored toga i liječnik, koji se razumije u ljekovite trave.

⁵³ 533. Galski su psi bili na glasu poradi brzine svoje i mnogo su se upotrebljavali u lovu na zečeve.

Gubicu otego je i noge već zečeve hvata,
 A zec se boji, da nije već ulovljen, te se i samim
 Otima zubma i njuški, što dirnu ga, izmiče on se:
 Tako je brz Apòlôn u nadi, a Dafna u strahu.
 540 Ali je gonitelj brži, jer ljubavi krila ga nose,
 Odmora djevojci ne da, bježécôj već tik je do leđa,
 Kosu, što niz vrat joj pada, već dahom svojijem dira.
 Kada obnemogne već, pobljedi, od muke brzog
 Bježanja svladana buduć u Penejske pogleda vale
 545 I kaže: "Oče, pomози! O zemljo, zini il' ovaj
 547 Oblik što čini, da trpim, prom'jeni, da nema ga više!"
 Čim tu molitvu reče, al' sva se ukoči vrlo,
 Oko mekijeh grudi tanúšno se obavi liko,
 550 U lišće kose njoj otiđoše, u grane ruke,
 Noge, pred časak još brze, sad žilama zapeše tvrdim,
 Glavu joj obuzme kruna; ljepota joj ostade samo.
 Feb je i takovu ljubi te mećući ruku na deblo
 Osjeća pod korom mladom, gdje grudi jošte joj dršču,
 555 Grli rukama grane, ko udi da su, i grlo
 Cjeliva, ali se drvo od cjeliva njegovih brani.
 Veli Apolon: "Mojom kad ženom ne možeš biti,
 Drvo ćeš moje bit zacijelo. Uvijek ti ćeš
 Kitit, lovoriko, kosu i kitaru moju i tulac.
 560 U vođa latinskih bit ćeš, kad veseli bude se triumf
 Orio, Kapitol duge kad bude povorke gledo.⁵⁴
 Ti ćeš uz dovratnike Augústovím vratima stajat
 Vjerno čuvajuć njih i štitit ćeš hrast u sredini.
 Pa ja na mlađahnoj kako na glavi kose ne strižem,
 565 I ti uvijek lišće za ures vječiti imaj".
 Pean⁵⁵ rekavši tako lovorika s granama mladim
 Nagne se, reko bi čovjek, da krunom klimnu ko glavom.
 Gaj u Hemonskoj zemlji⁵⁶ imade, zove se Tempa,
 570 Strma planina ga odsvud okružuje. Po tome gaju
 Valja se sadno Pinda⁵⁷ s pjenovitim valima Penej,
 Koji se sa svom silom survavajuć oblake zbija
 Pune tanahne pare te vrhove planinske kropi
 Svojijem kapljicama, daleko buk mu se čuje.

⁵⁴ 560. i d. Rimski su vojskovođe za triumfa (pobjedne svečanosti) nosili na glavi vijenac od lovorova lišća, koji se sjaji, pa se zato u st. 551. zgodno dovodi u vezu sa sjajnom ljepotom djevojačkom. - Vrata palače Augustove na Palatinu bijahu urešena vijencem od hrastova lišća. Sa svake je strane vrata bilo po jedno lovorovo drvo.

⁵⁵ 566. Pean je u Ilijadi liječnik bogova. Kasnije dobio je Apolon pridjevnik Pean, jer i on liječi ljude od bolesti.

⁵⁶ 568. Hemonskom se zemljom u staro doba nazivala Tesalija po kralju Hemonu, ocu Tesala, po kojem je zemlja dobila novije svoje ime. - Gaj Tempa rastavlja brdo Olimp od Ose.

⁵⁷ 570. Pind je brdo u sjeverozapadnoj Tesaliji.

Kuća i sobe tu su i sjedište velikog boga
 575 Riječnog. Sjedeći tu u kamenoj pećini vlada
 Vodama on i Nimfama svim, što u vodama žive.
 Domaći najprije skupe kod njega se riječni bozi
 Ne znajuć, hoće li ocu čestitati il' će ga tješit:
 Spherij, okò kog rastu topole, dođe, - Enìpej⁵⁸
 580 Nestašni, starac Apìdan i tihi Amfris i Eant,
 Domala i drugi dođu, što vale od lutanja trudne
 Liju u pućinu morsku, kud tijek kojega nosi.
 Samo Inaha nema, zavukav se pećini u dno⁵⁹
 Vodu suzama množi, za kćerkom tuguje ljom
 585 Kao za izgubljenom; ne znade, je l' na životu,
 Il' je kod pokojnijeh. Al' kako je nigdje ne náđe,
 Misli, da nema je nigdje, i u srcu goreg se boji.
 Jupiter vidjevši nju, od očeve vode gdje ide,
 Reče joj: "Jupiter-boga o dostojna djevojko, ti ćeš
 590 Nekoga usrećiti, za koga pođeš; zaklon' se
 U hlad visokog gaja" (i hladni pokaže gaj joj);
 "Žega je, najviše sunce sad stoji sred svojega kruga.
 Ako se sama bojiš u skrovište zvjerinja zaći,
 A ti uniđi šumi u potaju i daj se pratit
 595 Bogu ne kakvomgod, već meni, što nebesko žezlo
 Držim u desnici silnoj i str'jele vijugaste bacam;
 Ne bjež' od mene". - Al' bježi i za sobom ostavi ona
 Livade Leranske⁶⁰ već i kitnasta Lirkejska polja.
 Nato Jupiter tamu navuče i pokrije širom
 600 Zemlju, bjegunicu ustavi tad i poštenje joj uze.
 Uto na krajeve one Junona pogleda te se
 Čudi, kako je magla lakokrila od vedra dana
 Noć načinila sad, a dobro vidi, da magla
 Ta se ne diže u vis iz vode ni iz vlažne zemlje;
 605 Zatim se ogleda, gdje joj je muž, za kojega znade
 Rado da vara, jer u tom zatekla ga mnogo je puta.
 U nebu kad ga ne náđe, progòvori: "Ili se varam,
 Il' mi se uvreda čini", te sišavši savrh nebesa
 Odmah se stvori na zemlji i maglu rasturi ona.
 610 Slučáše Jupiter posjet Junónin te Inaha kćerku
 U kravu pretvori sjajnu, a ona bješe lijepa

⁵⁸ 579. Rijeke, što se ovdje izbrajaju, izviru u tesalskim brdima i teku kroz Tesaliju u more; samo Eant je zapravo ilirska rijeka, jer kod Apolonije utječe u Jonsko more, a izvire na brdu Lakmonu, nedaleko od sjeverozapadno granice tesalske.

⁵⁹ 583. Inah izvire na brdu Lirkeju na granici Arkadije i utječe u more kod Arga. Bog peloponeske ove rijeke mogao se lako spomenuti uporedo s tesalskim rijekama zato, što je i u Epiru bila rijeka Inah, a ta je izvivala nedaleko od Peneja.

⁶⁰ 598. Leranskima se nazivaju livade oko močvare Lerne u Argolidi. U toj je močvari boravila stoglavna Hidra, koju je Heraklo svladao.

I u obliku kravljem. Saturnija⁶¹ junicu krasnu,
 Ma joj se ne htjelo, hvali i gradeć se, kao da ne zna,
 Pita, čija je, otkud, iz kojeg li stada? - Iz zemlje
 615 Jupiter slaže da posta želeći za njezin početak
 Da se ne pita više. Saturnija za dar je ište, -
 Što će učiniti on? Milosnicu muka je predat,
 Ne dat je - sumnjivo bit će. Na ovo navraća stid ga,
 Od prvog odvrća ljubav. Odoljela ljubav bi stidu,
 620 Al' dar maleni - kravu - da ne da sestri i ženi,
 Krava da nije to, Junona bi pomislit mogla.
 Dobivši inoću tako Junona odmah je nije
 Prošao strah, već s muža u skrbi i boječ se krađe
 Sinu Arèstora⁶² Argu predádê na čuvanje kravu.
 625 Arg je očiju sto po cijeloj imao glavi;
 Od tih očiju svih naizmjenice bi spavala po dva,
 Druga bi budna bila i stražila stražu i tako
 Arg kakogod bi stao, u lju je gledao svagda,
 I odvrativši lice pred očima imo je lju.
 630 Obdan joj dopušta pasti, a kada je sunce pod zemljom,
 Onda je zatvora Arg i nevini za vrat je veže.
 Hrana s drveća lišće i gorke trave su njojzi,
 Mjesto na krevetu leži sirota na zemlji, po kojoj
 Nema uvijek trave, i pije kaljavu vodu.
 635 Kada bi htjela ruke da Argu ponizno pruži,
 Nije imala rúkû, da pruži ih; kada bi opet
 Tužit se pokušala, iz usta bi rika izišla,
 To joj je strašno bilo i bojala svojeg se glasa.
 Na br'jeg bi k Inahu došla, gdje često se igraše prije,
 640 I žvalo ugledavši u vodi i rogove nove
 Sva upropastiv se od stra od sebe bi bježala sama.
 Ne zna ni jedna Najáda⁶³ ni Inah, tko li je krava;
 Ona za ocem ide, za sestrama, gladit se pušta,
 Ona im dolazi blizu, a oni čude se njojzi.
 645 Travicu trga Inah starina i pruža je lji,
 Ona mu ruke liže i na dlane cjelive sipa,
 Suze pušta da teku i samo da može govorit,
 Pomoć bi iskala, rekla i ime svoje i sudbu.
 Mjesto riječi slova, što načini nogom po prahu,
 650 Promjenu očituju žalovitu tijela njena.
 "Teško li meni!" nato zajéči i snježanoj kravi
 Stenjućoj oko vrata i rogova obisne Inah;
 "Teško li meni!" vikne, "ta moja ti li si kćerka,
 Po svoj što zemlji te tražih? Ne našav te manje sam strado

⁶¹ 612. I Junona je kći Saturnova, pa se zato i ona naziva: Saturnija.

⁶² 624. Arestor, otac Argov, bio je potomak Jupiterov u petom koljenu.

⁶³ 642. Najade su riječne Nimfe, ovdje sestre Ijine.

655 No sad, kada te nađoh. O kćerko, šutiš, na moje
 R'ječi ne odvrćaš ništa, tek uzdišeš grudima iz dna,
 I što jedino možeš, na moje besjede mučeš.
 A ja ne sluteći ništa i ložnicu tebi i svadbu
 Spremah te najprije zetu, a onda se unukom nadah,
 660 A sad ćeš u stadu ti i muža imat i sina.
 A ja tolike muke ne mogu sa smrću svršit:
 Bog sam na nesreću svoju, i smrti zaprta vrata
 Meni će do vijeka vijèkovâ žalost otezat".
 Tako oboje tuže, a zvjezdasti Arg⁶⁴ ih razvèdè,
 665 I kćer uzevši ocu odàgnâ je na drugi pašnjak;
 Onda ode daleko na visoki vršak planine
 I tu sjednuvši stane na različne gledati strane.
 Ali bogova vladar već ne moguć gledat tolike
 Muke Forónejkine⁶⁵ pozove sina, kog rodi
 670 Sjajna Plejada, te mu zapovjedi ubiti Arga.⁶⁶
 Odmah na glavu klobuk i krila na noge ovaj⁶⁷
 Metne, a u ruku jaku uspavljivu šibljiku uzme;
 Jupiter-boga sin učinivši sve to iz dvora
 Očinih na zemlju skoči i onda skine sa glave
 675 Klobuk i ostavi krila te šibljiku samo zadrži,
 Kojom koze ko pastir po zahodnim poljima goni,
 U c'jevi složene svira, dok na mjesto dođe, - Junonin
 Čuvar je osvojen glasom neobičnim i on će reći:
 "Tkogod si, da si, sjedni na ovaj uza me kamen,
 680 Nigdje za stoku nema obilnije trave no ovdje,
 A i hladovine vidiš da ima pastirima mile".
 Atlantov sjedne potomak i u mnogom znade govoru
 Čitav provesti dan te gledaše, kako bi budne
 Argove sklopio oči u složenu svirajuć frulu;
 685 Ali nastoji Arg otresti se od blagog sanku,
 I neke oči već zadrijemale ako i jesu,
 Al' su druge još budne; za sviralu (koja se bila
 Skoro izumjela) pita, izumjela kako se bila.
 Njemu odgovori bog: "U Arkadskim brdima hladnim
 690 Ponajslavnija od svih Nonakrijskih Hamadrijádâ⁶⁸

⁶⁴ 664. Arg je zvjezdast, jer ima mnogo očiju.

⁶⁵ 669. Foronejkom se Ija naziva ovdje po Foroneju, kralju Arga i čitavoga Peloponesa, koji je bio jedan od djedova njezinih.

⁶⁶ 670. Merkurije bio je sin Jupitera i Maje, kćeri Atlantove. Atlant je s Plejonom, kćerju Okeanovom, rodio sedam kćeri, među njima Maju, koje su bile presađene među zvijezde (P l e j a d e).

⁶⁷ 671. i d. Merkurije kao glasnik bogova ima širok putnički klobuk na glavi i krila na gležnjima, te poput vjetra leti preko mora i zemlje. Kao glasnik ima on i šibljiku u ruci, a s tom šibljikom može svakoga da uspava.

⁶⁸ 690. i d. Nonakrija je brdo i grad u Arkadiji, a Hamandrijade su Nimfe stabilja. Poput ostalih Nimfi i Hamadrijada Siringa naziva se također Najadom.

Jedna bješe Najáda, Siringôm zvalu je Nimfe.
 Satiri ganjahu nju, al' ona im znaše izmâci
 I drugim bozima svima, hladovita što ih imade
 Šuma i rodno polje. Ortigijskôj boginji⁶⁹ službom
 695 Služaše i djevičanstvom, i pašuc se kao Dijána
 Mogla je zavarat kog i Latóninôm činit se kćerju,
 Tek luk njezin je rogov, a zlatan je bio Dijánin.
 Al' zavaravala ona i tako je; išla je jednoć
 S Likeja⁷⁰, spazi je Pan s omorikovim na glavi
 700 Bodljikastim vijencem i reče --" Još trebaše reći,
 Kako prozrevši molbe odletje bespućem Nimfa
 I k pjeskovitoj tihoj rijeci Ladonskoj⁷¹ dođe,
 Kako je vali dalje ne pustiše bježat, te ona
 705 Sestre zamoli svoje, pretvorile da bi je u što,
 Kako već mišljaše Pan, da Siringu uhvati, al' mu
 Mjesto Nimfe se nađe u rukama trska jezèrskâ;
 Stane uzdisat Pan, al' zažubori vjetrić u trski,
 Te glas iziđe tanak i sličan tužaljki iz nje;
 Pana slađahni glas i umjetnost osvoji nova
 710 I kaže: "Ovo će odsad jedinstvo među nama biti!"
 Cjevčice nejednake međusobno spojene voskom
 Tijem načinom Nimfe Siringê dobiše ime.
 Kad to Kilénac⁷² htjede da kazuje, opazi, da su
 715 Oči klonule sve i pokrio da ih je sanak.
 Odmah ustavi glas i drijemež utvrdi jače
 Čarobnom šibljikom oči dodirkujuć trudne te brzo
 Srpju sličnijem mačem gdje glava se sastavlja s vratom
 On posiječe Arga, dok kúnjâše, pa ga onako
 Krvava sa hridi baci i krvlju okalja stîmên.
 720 Ležiš sad, Argu, i smrklo tolikih se vidjela tvojih
 Vidjelo, jedan ti mrak je poklopio stotinu očî;
 Njih Saturnija uze i svojoj ih namjesti ptici⁷³
 U perje i rep njezin zvjezdolikim drakcima osu.
 Ljuto se raspali ona i ne časeć časa u gnjevu.
 725 Argolskoj inoči groznu Eriniju pred oči, dušu⁷⁴
 Postavi, u srce k tome podmâče žalce joj tajne,

⁶⁹ 694. Dijana se naziva Ortigijskom boginjom, jer se rodila na ostrvu Delu, a to se ostrvo u starini nazivalo Ortigija.

⁷⁰ 699. Brdo Likej u Arkadiji bilo je posvećeno bogu Panu.

⁷¹ 702. Ladon je rijeka u Arkadiji, a utječe u Alfej.

⁷² 713. Pridjevak "Kilenac" ima Merkurije od brda Kilene u Arkadiji, koje mu je bilo posvećeno kao bogu stada.

⁷³ 722. Junonina je ptica paun, koji je u Grčkoj još potkraj petoga vijeka prije Hr. bio dosta rijedak.

⁷⁴ 725. Erinija nagoni lju u obličju krave u tjeskoban strah.

Te po svijetu je tada cijelome pogna, nek bježi.⁷⁵
 Mukama golemim ti si, o Nile, granica bio.
 Kojemu kada dođe, na kraju obale ona
 730 Kleče na koljena sva i što je jedino mogla,
 Pregne vrat i digne k zvijezdama visokim oči,
 Pa se činjaše, plaćuć i uzdišuć i tužno ričuć
 Da pre Jupiter-boga i nevolja ište svršetak.
 On tad zagrlj ženu i zamoli, napokon da bi
 735 Osvetu svršila svoju te reče: "Ne boj se, ne će
 Ona ti nikada više zadavati nikakvog jada".
 Jupiter učini, da to i bare Stiksove čuju.
 Kada se smiri Junona, tad Ija pređašnji oblik
 Dobi i posta što bješe; izgubiše s kože se dlake,
 740 Pomalo nesta rogovâ, a očiju suzi se okrug,
 Usta se također smanje, a ruke i pleći se vrate,
 Papci se izgube svi razdijelivši u pet se prsta;
 Od krave ništa drugo ne osta do samo bjelina.
 Diže se Nimfa sretna, što dvije služe joj noge,
 745 Boji se besjediti, ko krava da riknula ne bi;
 Plašljiva prekinut govor uvježbava; sada je mnoštvo
 Ljudi u platnenom ruhu ko boginju slavi veđma.⁷⁶
 Napokon Ija rodi od sjemena Jupiter-boga
 Epafa⁷⁷, kako se drži, što s materom zajedno ima
 750 Hrame po gradima; a s njim i dobi iste i srca
 Sunčević Faeton bješe. Kad ovaj se razmeto jednoć
 Dičeći ocem se Febom i nije mu htio ustupit,
 Inahov unuk ne strpje - "Sve, budalo, vjeruješ majci,
 Izmišljenoga oca prevarljivim nadut si likom".
 755 Faeton sav porumènje, tek stid mu srdžbu utišâ
 I majci reče Klimèni⁷⁸, prekorio kako ga Epaf, -
 "A da žalasnija budeš, o majko: slobodni, ljuti
 Faeton ćutaše tad. Sramota je, takav prijekor,
 Da mi se mogao reći i nije se uzbiti mogo!
 760 A ti, ako sam ja od nebeske doista loze,
 Tòlikòg koljena znak mi pokaži i nebu me prisvoj".
 Reče i materi vrat objumiv objeručke stane
 Molit je, tako joj glave sinòvljè i Meropa muža,
 Tako joj udaje kćeri, nek pravog zasnvedoći oca.

⁷⁵ 727. i d. Ija bježi do Nila, jer je ona istovetna s egipatskom boginjom Isidom, koja također ima kravljje rogove na glavi.

⁷⁶ 747. Egipatski su se svećenici odijevali u platneno ruho.

⁷⁷ 749. Za Epafa, sina Ijina, držalo se da je istovetan s egipatskim Apisom, crnim bikom, koji je imao bijelu biljegu na čelu.

⁷⁸ 756. Klimena je žena etiopskoga kralja Meropa, a kći Okeana i Tetide. Ona rodi Heliju Faetonta i tri kćeri, Helijade. Zato i boravi Faetont u Etiopiji kod očuha Meropa. Bog Helije već je grčkim tragičkim pjesnicima istovetan s bogom Febom Apolonom.

765   Ne zna se, ganu li više Klimènu moljenje sina
          Il' gnjev klevete radi, te ona k nebesima ruke
          Obje pruži i sjajnost sunčanu, gledajuć reče:
          "Tako mi svjetlosti ove, što krasi se zrakama sjajnim,
          Koja nas vidi i čuje, o sinko, kunem se tebi,
770   Ti si ovoga sunca, što gledaš, što upravlja zemljom,
          Rođeni sin; a ako je laž, što zborim, nek više
          Ne da se vidjeti meni, nek posljednji dan mi je danas!
          Nije ti velika muka za očevu doznati kuću;
          Dom, iz kojeg se diže, nablízu zemlji je našoj.
775   Ako baš hoćeš, idi i njega samoga pitaj".
          Poskoči veselo odmah, kad čuje od matere svoje
          Faeton riječi takve, i mislima obuzme nebo;
          Svoju Etìopskû zemlju i Indiju, koja pod ognjem
          Leži sunčanim, pr'jeđe i k rođaju sunca pohiti.

DRUGO PJEVANJE.

Kad je Epaf prebacio Faetontu, da nije božanskoga podrijetla, polazi Faetont na savjet matere Klimene u dvore oca svoga F e b a i traži od njega kao bjelodan znak očinstva njegova, neka mu dopusti, da jedan dan upravlja sunčevim kolima. Samo poradi zakletve, kojom se bio obvezao, usliši mu otac prošnju. No Faetont ne može da obuzda sunčeve konje: oni se odviše približiše zemlji, te izgorje sve na zemlji. Da spasi svijet, Jupiter strijelom pogubi Faetonta i on se strovali u rijeku Eridan (st. 1.-328.). Za njim tuguju sestre njegove H e l i j a d e i rođak K i k n o s , dok se sestre ne pretvoriše u omorike, a Kiknos u labuda (st. 329.-380.). Žalosnoga pak oca Faetontova Jupiter jedva nekako nagovori, da nanovo uzme u ruke uzde sunčevih konja (st. 381.-400.). Jupiter obilazi svijetom, da vidi, koliko je pretrpio od vatre, pa kod toga i Arkadiji povraća njezine vode i šume. Ovdje opazi on i oblubi K a l i s t u , družicu Dijaninu, poprimivši i sam obličje Dijanino. Dijana otjera Kalistu od sebe. Kad je Kalista rodila Jupiteru sina A r k a d a , pretvori je Junona u medvjedicu, koju rođeni njezin sin hoće jednom u lovu da pogubi. Nato Jupiter oboje, i mater i sina, pretvori u zvijezde, a Junona isprosi od Okeana i Tetide, da one zvijezde - velika medvjedica i čuvar njezin - nigda ne zapadnu u more (st. 401.-530.). Junona se vraća na nebo na kolima, u koja su upregnuti pauni. Pauni su tek onomadne dobili novo obličje, pošto je Junona u njihovo perje presadila oči Argove. Isto je tako tek nedavno poprimio novo obličje g a v r a n , koji je dotada imao bijelo perje. On je izdao Apolonu preljubu ljubovce njegove K o r o n i d e . Apolon pogubi Koronidu, a sina svoga Eskulapija izvadi iz utrobe njezine i predade Hironu, da ga odgoji. No i gavrana pretvori on u crnu pticu, i tako stiže gavrana kazan, jer nije htio da poslušâ opomenâ vrane, koja mu je ispričovijedala, kako je ona postala pticom od kćeri Koronejeve, i kako se zamjerila Minervi, jer nije umjela šutjeti, pa kako je i N i k t i m e n u stigla kazan zbog preljube s ocem, te se pretvorila u sovu, sadašnju miljenicu Minervinu (st. 531.-632.). Eskulapiju odaje O k i r o a , kći Hironova, njegov i Hironov udes, a Jupiter je zato pretvori u kobilu (st. 633.-675). Uzalud je otac Hiron zvaao u pomoć Apolona, jer je zaljubljeni bog pasao u ono vrijeme stado svoje u Elidi, pa kako je bio zaljubljen, zaboravio je i volove svoje. Ovu zgodu upotrijebi Merkurije, pa otjera njegovo stado. Njega je kod toga vidio starac B a t . Kad se Merkurije kušnjom uvjerio, da bi ga Bat unatoč obećanju izdao, pretvori ga u kremen (st. 676.-707.). S ovom pričom prelazi pjesnik od pričâ o Apolonu k pričama o Merkuriju. Merkurije ode iz Elide u Atiku na dvor Kekropov, jer je ljubio H e r s u , kćer Kekropovu. Uz veliku nagradu njemu hoće da pomogne A g l a u r a , sestra Hersina, ali Minerva želeći je kazniti zbog pređašnje radoznalosti njezine, što je otkrila i odala tajnu o Erihtoniju, pošalje na nju Zavist, te bi sada ona sama rado da odvrati Merkurija od sestre svoje, a Merkurije pretvori je zato u kamen (st. 708.-832.). Merkurije ode nato na nebo i dobi ovdje zapovijed od Jupitera, koji se zaljubio u E u r o p u , kćer kralja sidonskoga Agenora, da potjera stado Agenorovo k obali morskoj. Nato se Jupiter i sam pretvorio u bika, pa kad je Europa u igri sjela na njegova leđa, preveze je preko mora na ostrvo Kretu (st 833.-875.).

Sunčevi stajahu dvori na visokim stupima, sjajni
 Blistavim zlatom i k tome pirópom¹, što gori ko vatra,
 Visoki zabat je sav bjelokošću obložen sjajnom,
 Dvokrilna blistahu vrata u sjaju srebra, a djelo
 5 Bješe od mäterijê još bolje, jer na njima bog je
 Mulciber² izrezo more, što zemlju okružuje odsvud,
 Izrezo i krug zemaljski i nadvito nad krugom nebo.
 Sinji su bozi u vodi, među njima Triton je trubač
 I promjenljivi Protej, Egèon također tu je,³
 10 Koji se kitima drži za leđa rukama svojim;
 Dorida⁴ s kćerima tu je, od kojih plivaju jedne,
 Druge na obali sjede i zèlenkastê si kose
 Suše, a neke jašu na ribama. Svima im lice
 Isto ni različno nije, već kako sestrama liči.
 15 Zemlja gradove nosi i ljude, šume i zvjerad,
 Nosi rijeke i Nimfe i različne bogove poljske.
 Iznad svega se lik nebesa nadnosi sjajnih,
 Po na šest vrata su s desna i s lijeva nebeski znaci.
 Kad sin Klimènin po stazi, što polako diže se, amo
 20 Dođe te u kuću oca, o kojemu dvoumi, stupi,
 Odmah upravi korak spram očeva lica, al' stade
 On podaleko, jer sjaja podnositi izbliza nije
 Mogao. - Sjedi Feb u grimizno ruho obučen
 Na svom prijestolju, što se smaragdima jasnijem blista.
 25 Dan i Mjesec mu stoji i Godina s l'jeva i s desna,
 Stoje Vijekovi tu i u jednakih razmacih Ure.
 Mlado Proljeće stoji s vijencem cv'jeća na glavi,
 Stoji i golo Ljeto vijence od klasja držeć,
 Stoji i Jesen prljava sva od t'ještenog grožđa,
 30 Tu je i ledena Zima sijede i čupave kose.
 Sunce među njima sjedeć mladića, koji se plaši,
 Jer mu neobično sve je, svevidljivim očima spazi,
 Pa ga pita: "Što dođe? Što tražiš u dvorima ovim,
 Sinko o Faetone, kog otac pripoznaje rado?"
 35 Ovaj odgovori: "Opća o svjetlosti beskrajnog sv'jeta,
 Febe o oče moj, ovako mi zvat li se daješ,
 Izgovorom li svoj Klimèna ne krije grijeh,

¹ 2. Pirop je grčki naziv za tuč, u kojem je bakar pomiješan sa zlatom.

² 6. Mulciber je pridjevnik boga Vulkana jer on kao bog vatre tali željezo i druge kovine.

³ 9. Protej je morski bog, koji zna budućnost, a po volji se može mijenjati u različna obličja. Egeon je orijaš morski, jedan od tri storuka diva, koji poput ostalih morskih bogova jaše na morskim grdosijama.

⁴ 11. Dorida je kći Okeana i Tetide (*Tethys*), a žena morskoga boga Nereja, s kojim rodi pedeset kćeri Nereitkinja, među njima Tetidu (*Thetis*), majku Ahilejevu, i Amfitritu, ženu Posidonovu (Neptunovu).

Daj mi obilježje, oče, da drže za pravog svi me
 Tvojega sina, tu mi iz duše izvadi sumnju".
 40 Reče, a roditelj sve od glave ukloni zrake
 Sjajne te kaže sinu, da bliže pristupi k njemu;
 Onda ga zagrlji veleć: "Nijesi zaslužio, da se
 Odričem tebe, i pravo Klimèna ti rekla je, čij si.
 A da manje se sumnjaš, zaišti, kakav te volja
 45 Dar, i dat ću ti ja; obećanju nek svjedok je bara⁵
 Kojom se bogovi kunu, a nikada ne vidim ja je".
 Čim to izreče Feb, a Faeton zaište kola
 Očeva i dan da jedan krilonogim upravlja konjma.
 Požali zakletvu otac te tri put i četiri puta
 50 Sjajnom zaklima glavom i reče: "Riječ je moja
 Bezumna iza tvoje. O ne dat da mogu, što rekoh!
 To bih ti - priznajem evo - ukratio jedino, sinko.
 Ali te odvrćat mogu. Što želiš, opasno to je;
 Veliku išteš stvar, prema kojoj nije ni snaga
 55 Tvoja, o Faetone, ni tvoje godine mlade,
 Smrtne si ti sudbine, a besmrtno jeste što želiš.
 Za većim težiš u svom neznanju, nego što samim
 Bozima zapast bi moglo. Nek svatko uzda se u se,
 Ali nitko do mene na vatrenim kolima stajat
 60 Ne može, ni sam vladar Olìmpa golemog, koji
 Ljute strijele sipa strahovitom desnicom, ne bi
 Njima upravit mogo; a veći tko je od njega?
 Strm je najprije put, kud jedva se u svježoj snazi
 Penju ujutru konji; posred neba vršak je puta,
 65 Otkle pogledat zemlju i more samoga mene
 Često je strah, te od sujme i groze dršću mi grudi.
 Nizbrdit put je pri kraju, tad sigurno voziti treba;
 Onda se često boji, da u propast ne padnem, sama
 Tetida⁶, koja me tamo u vale prostrte prima.
 70 Promisli jošte, da se bez prestanka okreće nebo,⁷
 Sa sobom visoke vuče zvijezde i brzo vrti.
 Upinjem ja se nasuprot i sili odol'jevam, koja
 Svladava sve, i iz kretnje iz protivne izvijam ja se.
 Pomisli, kola da imaš: a onda? hoćeš li moći
 75 Vrtnji polova ići nasusret, da ne odnesu
 Brza te kola? a možda onuda misliš da ima

⁵ 45. i d. Bara, kojom se bogovi kunu, a sunce je nikada ne vidi, jest Stiks u podzemnom svijetu.

⁶ 69. Tetida (*Tethys*) kći je Urana i Geje, žena i sestra Okeanova.

⁷ 70. i d. Počevši od *A n a k s a g o r e* općeno se držalo u starini (izuzevši aleksandrijske neke istraživače u trećem vijeku prije Hr.), da se cijeli svod nebeski neprestano i brzo okreće oko osi, što ide središtem zemlje. Zajedno s nebeskim svodom kreću se od zapada prema istoku i sve zvijezde, što su na njemu pribite, dok se sunce kreće u protivnom smjeru od istoka prema zapadu prolazeći kod toga krosred različitih zvjezdanih jata.

Gájâ i grádâ božanskih i hramova punih darova,
 Ali kroz zasjede put i oblike zvjerinja ide.⁸
 Pa da i držiš se puta, da ne skreneš nikamo s njega,
 80 Biku, koji te čeka, kroz rogove morat ćeš proći
 I kroz Hemonski lûk⁹ i kroz žvalo žestokog lava,
 Proc' ćeš uz skorpiju, koja daleko štipaljke ljute¹⁰
 Pruža, i uz raka, koji drugačije štipaljke pruža.
 Ne će ti lako biti da upravljaš srčanim konjma,
 85 Kojino oganj nose u grudma i pušu njime
 Iz nozdrva i gupca; i meni su pokorni jedva,
 Kad im se raspali bijes i uzdama otima vrat se.
 Čuvaj se, sinko moj, i popravi želju, dok možeš,
 Da ja ne budem tebi darovač žalosnog dara.
 90 Hoćeš siguran znak, da budeš uvjeren, da si
 Od krvi moje, a ja u strahu siguran znak ti
 Dajem i tijekom strahom dokazujem, da sam ti otac.
 Pogledaj lice mi evo; ej u prsi moje da možeš
 Utisnut oči i skrb unutra očinsku vidjet!
 95 Napokon pogledaj sad, na svijetu što bogatstva ima,
 Pa od tolikôg i takvog zemaljskog, nebeskog, morskog
 Blaga išti što hoćeš; ukratiti ne ću ti ništa.
 Samo te molim, od onog odustan', što imenom pravim
 Kazan je, ne čast; kazan, o sinko, išteš si za dar!
 100 Rukama umiljatim, o budalo, čemu me grliš?
 Ne boj se, dobit ćeš, kad se baruštinom Stiksovom zakleh;
 Dobit ćeš sve, što želiš, al' želi pametnije štogod".
 Feb opomenu tako, al' Faeton slušati ne će,
 Stoji pri naumu svom i za koli gori od želje.
 105 Dok je mogao otac, skanjivo se; napokon sina
 Kolima visokijem odvedê, Vulkanovu daru.
 Zlatna osovina bješe i ruda, od zlata bješe
 Naplatak točkovima, a paoci bjehu od srebra;
 Nanizani po jarmu hrisòliti¹¹ i drugi drakci
 110 Sunčeva odsjeva radi odbijaju blistave zrake.
 Dok se čudio tome i djelo motrio hrabri
 Faeton, grimizna vrata od istoka sjajnoga uto
 Otvori budna Zora i ružama posute sobe.

⁸ 78. Za neka se zvjezdana jata držalo u starini da imadu zvjerinje oblike. Pet od tih jata, koja imadu oblik pogubnih zvijeri, izrijekom se pominju u idućim stihovima. Kod toga se nigdje ne primjećuje, da sunce kroz različna ona jata ne prolazi u jedan isti dan, nego u r a z l i č n o d o b a g o d i n e . Pored toga pjesnik drži zvjezdana ova jata živim stvorovima.

⁹ 81. Tesalija se u staro doba nazivala Hemonijom. Iz Tesalije bili su Kentauri, a oblik Kentaura davao se strijelcu u zvjezdanom jatu istoga imena.

¹⁰ 82. Kad skorpija uhvati bubu, savija štipaljke u okrug preko leđa, da plijen ubodom usmrti. Rak naprotiv pruža štipaljke svoje samo naprijed.

¹¹ 109. Hrisolit je dragi kamen, valjada istovetan s našim topazom.

115 Jedna za drugom čezne zvijezda, završuje krug im
 Danica, koja zadnja sa nebeske odlazi straže.
 Nju kad opazi Titan da k zemlji se naginje, da se
 Svijet crveni, da ginu od mjesečeva ostatka
 Rozi, tad Urama brzim zapovjedi konje uprezat.
 120 Zapov'jed boginje tu izvršujuć brekćuće plamom
 Konje i site piće ambròsijskê odmah izvedu¹²
 Od jasalâ visòkih i metnu im zvekćuće uzde.
 Svetijem ustukom otac tad lice dotakne sinu
 I da mu snagu, ljutoj da vatri odoljeti može;
 125 Zrakama okruži glavu sinovlju i uzdahne srcu
 Zabrinutome iz dna i sluteći nesreću reče:
 "Poslušaj, ako možeš, sad barem što svjetuje, otac;
 Ostana ne upotrebljuj, a uzde drži što jače,
 Konji i sami lete i muka je hoćke ustegnut.
 Kroz pet lukova stazu odabрати upravnu nemoj:¹³
 130 Koso prosječen put imade dug i krivuljast,
 Drži se pojasa triju u prostoru, južnom se polu
 Uklanja, tako i mečki¹⁴, što stoji na sjevernoj strani.
 To ti nek bude put, kolovoz ćeš siguran vidjet.
 Pa da jednaka bude na zemlji i nebu toplina,
 135 Ne spuštaj dolje ni tjeraj po eteru najvišem kola.
 Ako visoko zađeš, zapalit ćeš nebeske dvore,
 Ako li nisko, zemlju; sredinom ćeš najvećma biti
 Siguran; neka ti točak k savijenom zmaju se desni¹⁵
 Ne skrene, a lijevi k oltaru, nisko što stoji;
 140 Drži med ovim i onim! Sudbini prepuštam drugo
 Želeć, da pomogne, bolje od tebe da skrbi za tebe.
 Ovo dok govorim, vlažna je noć dotakla već među
 Na Hesperijskôm žalu¹⁶, već nema se kasniti kada;
 Mora se ići, već tmine raspršavši sjaji se Zora;
 145 Pograbi rukama uzde! - il' ako se misao tvoja
 Može prom'jeniti još, upotrebi svjet moj ne kola,
 Dok još možeš te stojiš na tvrdome tlu, dok ne sjediš
 Na kolih koja nevješt poželio u čas si zao.
 Pusti mene, da zemlju obasjam, te sigurno gledaj!"

¹² 120. Besmrtni konji uživaju i hranu besmrtnikâ: ambrosiju i nektar.

¹³ 129. i d. Pet lukova jest pet usporednih pojasa na svodu nebeskom, ispod kojih leži pet istovetnih, no umanjjenih pojasa na zemlji. Put sunca teče koso kroz vrući pojas dotičući se na krajevima južnoga i sjevernoga umjerenog pojasa, prvoga u zvjezdanom jatu Jarca, drugoga u zvjezdanom jatu Raka.

¹⁴ 132. Mečka jest zvjezdano jato "Veliki Medvjed".

¹⁵ 138. i d. Zvjezdano je jato Zmaja na sjeveru između Velikoga i Maloga Medvjeda, a Oltar je najjužnije zvjezdano jato blizu jata Skorprije.

¹⁶ 143. Na hesperijskom žalu, t. j. na žalu zapadnoga okeana jest granica zemlje, pa kad Noć bježeći pred Zorom dođe do te granice, pada u more.

150 Faeton mlad onako na lagahna uspne se kola,
 Stane, te dane uzde u rukama veselo drži,
 Otud zahvaljuje ocu, a otac se tom ne veseli.
 Uto sunčevih konja četvorica, sami krilaši:
 Piroent, Eoj, Eton i Flegont za'ržu¹⁷, da se
 155 Vatre napuni uzduh i nogama ogradu biju.
 Tetida odrine nju ne sluteć, što unuka čeka;
 Onda se otvori konjma prostorija beskrajnog sv'jeta,
 Tere bježati nagnu i mičuć po uzduhu noge
 Oblake na svom putu sijeku, na krilma se dižuć
 160 Prestignu istočni vjetar, što rađa se u istom kraju.
 Ali prelako breme budući ne mogoše konji
 Da ga očútê, a jaram bez obične bješe težine.
 Kako bez bremena pravog krivuljaste klamiću lađe,
 Te ih sad ovamo vali, sad onamo prelake nose,
 165 Tako bez obične svoje težine sunčeva kola
 Odskoče u vazduh te se ko prazna uzviju u vis.
 Kada osjete to sva četiri konja, polete
 Izvan utrta puta ne držeć se pređašnjeg reda.
 Sad se Faeton boji, ne znade, s puštenim što će
 170 Uz dama, kud li je put, a i znao kad bi, za konje
 Bio bi preslab. Tad prvom vršače ogrije hladne¹⁸
 Sunce, te naprazno htjednu uronit u nedato more.
 A zmaj, koji je blizu veoma ledenom polu,
 Ukočen dotad od zime nit strašan ikome sad se
 175 Ugrije te u toplini ljutinom se raspali novom.
 Kažu, Boote, i ti zabunio da si se onda¹⁹
 I bježo, premda si spor i tvoja ti smetahu kola.
 Nesretni Faeton s vrha nebesa pogleda dolje
 I vidi otud zemlju, gdje duboko, duboko leži,
 180 Pa pobljedi i od stra od nenadnog koljena njemu
 Klecnu i pomrače mu od tòlikòg sjaja se oči.
 Sad bi volio, nikad da očevih nê taknú konja,
 Žali, što za rod saznade svoj i izmoli molbu;
 Meropov zvat bi se htio. Sve dalje juri ko lađa
 185 Gonjena Borejem ljutim, prepustio kojem je krmar
 Otete uzde, a bozima brod sve moleć se njima.
 Što će Faeton sad? Za njime već mnogo je neba,

¹⁷ 154. Sva četiri imena konja, što su upregnuti u sunčeva kola, naznačuju svjetlost ili vatru.

¹⁸ 171. i d. Zvezdana jata Velikoga i Maloga Medvjeda nigda ne zapadaju za ljude, koji žive u krajevima počevši od 36. stepena geografičke širine na sjever. Zvezdano se jato Velikoga Medvjeda sastoji od sedam zvijezda, a naziva se također "Nebeska kola", jer pet zvijezda njegovih tvore oblik kolâ, a dvije se prednje zvijezde drže za upregnute volove. Za ovo se zvezdano jato čini da se u krugu okreće oko sjeverne zvijezde. Zato se sedam zvijezda, što ga sastavljaju, nazivaju također Vršačima (*septem triones*).

¹⁹ 176. i d. Boot jest zvezdano jato do Velikoga Medvjeda, a naziva se tako, jer se držalo, da je ono gonič volova, što su upregnuti u Nebeska kola. Boot zalazi veoma sporo i kasno u noći.

Pred njim i više još; u duši oboje mjeri,
 Gleda put zapada sad, do kojega dospjeti ne će.
 190 Jer mu ne da sudbina, a sada put istoka gleda;
 Zablehnut ne zna, što činit imade, ne pušta uzde
 Nit ih pritegnuti može nit znade konjma imena.
 Čudesne prilike posvud po zvjezdanom posute nebu,
 K tome likove grdnih zvijeri dršćući gleda.
 195 Mjesto na nebu ima, gdje Skorpija stiskuje svoje²⁰
 Štipaljke u dva luka te svijajuć krakove i rep
 Pruža se tijelom čak u prostoriju zvjezdišta dvaju.
 Nju kad Faeton vidi gdje curi crni joj otrov
 Poput znoja te hoće ubosti svinutim žalcem,
 200 Od stra se ledenog on obeznani i pusti uzde,
 Koje kad aljkavo dirnu po plećima konje odozgo,
 Oni zastrane tad i bez ičije pritege u kraj
 Neznani uzdušni jurnu i kamo ih goni žestina,
 Srljaju preko reda i nasrću na pribijene
 205 O nebo visoko zv'jezde i vuku po bespuću kola;
 U najvišoj su sada visini, sad nizbrdo lete
 Putima strmenijem i zemlji se nalaze blizu.
 Čudi se Luna²¹, kad niže od svojih bratove konje
 Vidi i iz oblaka iz uždenih dim gdje se vije.
 210 Zemlju zahvati plamen, navlastito najviša mjesta,
 Te se prosjeda, puca i suši se gubeći vlagu.
 Pašnjaci stanu bijeljet, drveta sa lišćem gore,
 Suha je njiva uzrok po sebi propasti svojoj, -
 Nesreća mala, jer ginu i veliki s bedemi gradi,
 215 Obrača u pepeo cijele narode vatra²²
 S carstvima njihovijem. I šume i planine gore,
 Gori Atos i Taur kilikijski i Tmol i Eta,
 Gori i Ida suha, dotada prepuna vrêlâ;
 Još ne Eagrov Hem i Helikon gora vilenskâ,²³
 220 Gori u golemoj vatri na obadva kraja i Etna,

²⁰ 195. i d. Zvjezdano jato Skorpije zapremalo je dva puta toliko prostora koliko svako pojedino od ostalih zvjezdanih jata. Zato su se kasnije štipaljke njegove držale za osobito zvjezdano jato (Vaga).

²¹ 208. Luna je boginja mjeseca, istovetna s boginjom Dijanom, koja na dvoprežnim kolima u manjem krugu obilazi zemlju nego brat njezin Feb na sunčevim kolima.

²² 215.-226. Izbrajajući primjere za brda, što ih je preblisko sunce zapalilo, pjesnik se ne drži nikakoga reda, nego pominje brda iz najrazličnijih krajeva, jer hoće da pokaže, kako je od žege sunčeve trpjela čitava zemlja. Atos je u Makedoniji, Taur u Kilikiji, Tmol u Lidiji, Eta u Tesaliji, Ida u Frigiji istočno od Troje, Hem u Trakiji, Helikon u Beotiji, Etna na Siciliji, Parnas u Fokidi, Rodopa u Trakiji, Erik na Siciliji, Mimant u maloazijskoj Joniji kod Kolofona, Kint na Delu, Kiteron na granici Beotije, Megaride i Atike, južno od Tebe, Otris u Tesaliji, Mikala u maloazijskoj Joniji nasuprot ostrvu Samu, Dindim u Frigiji, Kavkas u Skitiji, Osa, Pind i Olimp u Tesaliji, Apenin i Alpe u Italiji.

²³ 219. Eagro, otac Orfejev, bio je kralj Trakije. Helikon je sjedište djevicâ Muzâ.

Dvoglavi Parnas²⁴ gori i Rodopa, koja će sad bar
 Snijeg izgubit, i Erik i Mimant, Kint i Kitèrôn
 Stvoren za svetkovine²⁵ i Otris, Mikala, Dindim.
 Skitiji studen njena ne pomaže, gori i Kavkas,
 225 Osa s Pindom i Olimp od Ose viši i Pinda,
 Zaviti u oblake Apènnîn i uzdušne Alpe.
 Sad već Faeton vidi, zapalio da se odasvud
 Svijet, već ne može on od tolike opstat vrućine,
 Kao iz kakove peći iz duboke ražaren uzduh
 230 Udiše u se i čuti, da usjala već su se kola;
 Pepela ne može podnest ni varnica, koje se u vis
 Dižu, vrući ga dim sa strana opkolio sviju.
 Obuzet maglom crnom ko smola ne zna, ni kamo
 Ide, ni gdje je, već konji krilaši ga vuku kud hoće.
 235 Misli se, da je krv Etiópcima navrla tada²⁶
 Pod kožu najgornju te su pocrnjeli. Libijskoj zemlji
 Vlaga se ote tad i od pripeke ostade suha.
 Nimfe prosuvši kose za izvorima su stale
 I za jezerima plakat: Beótija žali za Dirkom,²⁷
 240 Za Amimónôm Argos, a Efira grad za Pirénôm.
 Sigurne od vatre nisu ni vode, koje imadu
 Obale razdaleko; sred valova svojih se Tanaj
 Puši, a tako i Kaik Teutrànjski²⁸ i starac Penej,
 Tako i Fegijski potok²⁹ Erimant s brzim Isménom
 245 I Ksant, koji je imo još poslije jednom da gori,³⁰
 I Meàndar, što teče vijugasto, ko da se igra,³¹

²⁴ 221. Na Parnasu bile su osobito svete dvije glavice, između kojih je izviralo i teklo vrelo Kastalija.

²⁵ 223. Na Kiteronu se odavno svetkovahu noćne svetkovine Bakhove.

²⁶ 235. i d. Etiopci žive u Africi. Kralj je njihov Merop očuh Faetontov. Libijska je zemlja sjeverna obala Afrike do Egipta.

²⁷ 239.-259. I rijeke izbraja pjesnik bez pravoga reda želeći pokazati, da je od žege sunčeve presahla voda po čitavoj zemlji Dirka je vrelo kod Tebe o Beotiji, Amimona vrelo kod Arga, Pirena vrelo u Korintu, koji se starim imenom naziva Efira. Rijeka Tanaj jest današnji Don u staroj Skitiji. Kaik je rijeka u Misiji, Penej u Tesaliji, Erimant u Arkadiji, Ismen kod Tebe u Beotiji, Ksant (Skamandar) kod Troje, Meandar u zapadnoj Maloj Aziji, Likorm u Etoliji, Melan u Trakiji, Eurot u Lakemonu kod Sparte, Oront u Siriji, Eufrat u Babiloniji, Termodont u Kapadokiji, Fasis u Kolhidi, Gang u Indiji, Istar (Dunav) u Skitiji, Alfej u Arkadiji i Elidi, Sperhij u Tesaliji, Tag u Hispaniji, Kaistar kod Efesa u Maloj Aziji, Nil u Egiptu, Hebar i Strimon u Trakiji, Ren (Rajna) u Germaniji, Pad i Tiber u Italiji, Rodan u Galiji.

²⁸ 243. Kaik izvire na podnožju brda Temna u zemlji Teutraniji, koja ima ime od mitičkoga kralja Teutranta.

²⁹ 244. Fegija bio je grad u Arkadiji, koji se kasnije nazivao Psofida.

³⁰ 245. U 21. se pjevanju Homerove Ilijade pripovijeda, da je bog Hefest po zapovijedi Herinoj vatrom zapriječio rijeku Skamandar, da ne potopi Ahileja, kad se rijeka rasrdila na junaka, što joj bezbrojnim truplima palih Trojanaca zatvora put do mora.

³¹ 246. Meandar izvire u Frigiji, pa onda vijugasto teče kroz Kariju i Joniju.

Žučkasti Likorm, Melan Migdònijski³², Tenarski Eurot;
 Oront se zapali tad, Babòlònskî također Eufrat,
 K tome Termodont hitri i Fasis i Gang i Istar;
 250 Ključaju Alfeja vali, a obale Sperhija gore,
 Zlato, što nosi Tag, u ognju se rastapa sada;³³
 Vodene ptice sad vru u Kaïstru, koje su svojim³⁴
 Pjesmama do časa tog oživljavale Meonske žale;
 Na kraj svijeta Nil uteče prestrašen i tu³⁵
 255 Sakrije glavu dana do današnjeg; sedam mu ušća
 Osta dolina sedam bez vode, praznih i prašnih;
 Ista isuši sudba Ismàrijskî Hebar³⁶ i Strimon
 I Ren i Pad i Rodan, rijeke Hespèrijskê, zatim
 Tiber, kojemu bi obrečeno da zavlada sv'jetom.
 260 Sva se raspuca zemlja i kròz rupe prodre u Tartar
 Svjetlost te podzemnog kralja i njegovu prestraši ženu.
 Također more se smanji; gdje prije pučina bješe,
 Sad je pjeskulja suha; pokrivena morem dotada
 Brda se pomole i broj Kikládâ rasutih sobom³⁷
 265 Umnože. Ribe na dno uteku; po običaju
 Ne smiju svom se delfini krivuljasti dizat nad vodom
 U uzduh; povrh vode nalèčkê plivaju mrtvi
 Tulnji. Za samog se priča za Nereja s Doridom da se
 I sa kćerima svojim zaklonio u spilje mlake.³⁸
 270 Triput pokuša Neptun iz vode ruke i lice
 Mrko pomolit, al' triput odàgnâ ga vatrena para.
 272 Tada blagodatna Zemlja zagorjele do vrata glave
 276 Zakloni rukom lice i tréšnjôm velikom stvari
 Zadrma sve te malo uléknu se i niža bude,
 Nego je obično ona, i suhijem prozbori glasom:
 "Ti li to hoćeš, o bože najviši, to l' ja zaslužih,
 280 Zašto ti strijele docne? Kad poginut moram od ognja,
 Tvoj me nek ubije oganj, od tebe ću umrijet lakše.
 Jedva sam podobna grlo otvorit na besjede ove -
 (Usta joj pritisnu para) - osmàglu gledaj mi kosu,

³² 247. Melan se naziva Migdonijskim po narodu istoga imena u Trakiji.

³³ 251. Rijeka Tag u Hispaniji bila je u starini na glasu poradi zlatnoga svoga pijeska. Ovidije dosjetljivo primjećuje, da se i taj zlatni pijesak rastopio od silne žege.

³⁴ 252. i d. Kaistar je bio na glasu poradi svojih labuda. Lidija se u staro doba nazivala Meonijom, pa i pjesnik tim imenom naziva njezine žale.

³⁵ 254. i d. Vrelo Nilovo ostade staromu vijeku nepoznato unatoč ponovnomu potraživanju, te se napokon držalo, da ga uopće nitko ne može naći. Zato se i kazivalo za one, koji su se trudili oko nečega, što se ne da postići, da traže vrelo Nilovo (*caput Nili quaerere*).

³⁶ 257. Hebar se naziva Ismarijskim po brdu Ismaru u Trakiji.

³⁷ 264. Kiklade su ostrva, što su u krugu razasuta oko svetoga ostrva Dela.

³⁸ 269. Hladne spilje Nereja, Doride i 50 njihovih kćeri postadoše sada mlake od silne žege.

285 Gledaj, kako mi oči i lice je pepela puno.
 Tu li mi naknadu i čast za moju plodnost i službu
 Daješ i za rane, koje od kukastog podnosim pluga
 I od motike ja, te cijelu se godinu mučim?
 Zato, što stoci lišće, a rodu ljudskome dajem
 Slatku jestvinu: hljeb, a vama bozima tamjan?
 290 Pa da sam smrt i zaslužila ja, al' što ti je voda
 Skrivila, što li je brat, te ždrijebom dobito more³⁹
 Opada njemu pa se od etera odmiče dalje.
 Ako te ne može taknut ni k meni ljubav ni k bratu,
 Bar tvom smiluj se nebu; obazri se okolo, evo
 295 Obadva puše se pola; od ognja li propadnu oni,
 Dom će se srušit vaš. Već i sam strada gle Atlas,⁴⁰
 Razbijeljena jedva nebesa drži na hrptu.
 Ako propadne more i zemlja i nebeski dvori,
 Sve će nas negdašnji kaos pobrkati. Plamenu otmi
 300 Što je ostalo još i poskrbi se za svijet cio".
 Tako izreče Zemlja, - podnositi dulje već pare
 Nije mogla ni više govorit te okrene lice
 K sebi i k spiljama onim, što bliže mrtvima stoje.
 Tada svemožni otac pred bozima svima i onim,
 305 Koji je dao kola, posvjedoči, sve da će strašno,
 Ako ne pomogne, propast, i na vrh najviši ode,
 Otkle oblake on nad širokom nadvija zemljom,
 Otkle gromove diže i strijele uzvite baca.
 Al' tad imao nije ni oblaka, da ih nad zemljom
 310 Nadvije, niti kiše, da s neba se na zemlju spusti;
 Zato zagrmi i mahne strijelom uz uho desno
 Pa u vozača je hiti te s kolima njega i s dušom
 Rastavi i vatrom tako strahovitom savlada vatru.
 Nato se poplaše konji te skočiv na protivnu stranu
 315 Istrgnu vrat iz jarma i razdrte hamove zbace.
 Ovdje osovina leži od rude odbita, ondje
 Uzde, a na drugoj strani od razbitih točkova spice,
 Rasuti naširoko ostaci su slomljenih kola.
 Faeton, kojemu plamen izgor'jeva riđastu kosu,
 320 Sad strmoglavce pada, u pruži po uzduhu dugoj
 Leti kao zvijezda po vedrome katkada nebu,
 Ako i ne pada zbilja, al' čini se, kao da pada.
 Od doma njega daleko na protivnom kraju zemaljskôm
 Golemi primi Eridan⁴¹ i zadimljeno mu lice

³⁹ 291. Braća Jupiter, Neptun i Pluton ždrijebom su među se podijelili vladu nad svijetom. Neptun ima dakle pravo tražiti, da se njegovo carstvo ne sužuje.

⁴⁰ 296. i d. Atlas je sin Titana Japeta, brat Prometejev, koji leđima podupire svod nebeski.

⁴¹ 324. O Eridanu se pričalo da je najdalja rijeka na zapadu Europe. Kasnije se držalo, da je ta rijeka istovetna s Rodanon ili Padom. Rijeka je ta "na protivnom kraju zemaljskom" od zavičaja Faetontova, koji je na istoku u Etiopiji.

325 Opra, a zadimljeno od trokraka plamena t'jelo
 Sahrane Hesperke Nimfe i stave mu na kamen natpis:⁴²
 "Ovdje Faeton leži, upravljač očevih kola,
 Kojih održo nije te s velike smjelosti pade".
 Otac rastužen zavi i sakri obraze svoje

330 Od žalosti i bola, i hoćemo l' vjerovat priči,
 Bez sunca jedan je prošao dan, svijetljaše samo
 Vatra i u tome zlu bar neka bijaše korist.
 Pošto se izjadala Klimèna, kako i treba
 Jadat u nesreći takvoj, tad žalosna, mahnita ona

335 Razdrta ruha na grudma po čitavom pođe svijetu
 Tražeći tijelo mrtvo spočetka, zatijem kosti;
 Napokon našavši kosti u zemlji pogrèbenê tuđoj
 Pade na mjestu onom i obli suzama mramor
 Ime na njemu pročitav i golim ga grijaše grudma.

340 I Helijáde stanu tugovat i prosipat suze⁴³
 - Smrti isprazan dar - te rukama bijahu prsi
 I brata zvalu danju i noću na grobu mu ležeć,
 Ali im Faeton ne će jaúkânja tužnoga čuti.
 Luna četiri puta već sastavi rogove u krug,

345 Po običaju svome - jer navada običaj posta -
 One se busahu još; Faetúsa, koja je bila⁴⁴
 Od drugih starija, htjevši, da legne na zemlju, tad se
 Potuži, da joj se noge ukočiše; k njojzi poteći
 Htjede Lampètija sjajna, al' ne pusti nenadna žila.

350 Treća rukama hoće da čupa kosu, al' trga
 Lišće; tuguje ova, što noge se hvataju njene
 U panj, a ona, što ruke u duge joj prelaze grane.
 Dok se još čude, kora obuhvati slabine njima
 Te im utrobu, prsi i leđa i ruke redom

355 Obvije, samo im usta još ostanu zovući majku.
 A mati što će drugo, već kako srce je vuče
 Leti od jedne k drugoj i ljubi ih, dok je moguće,
 Pače još otrgnut kuša od stabla kćèri tjelesa
 I kida grančice nježne, al' iz svakog curiti stabla

360 Stanu krvave kaplje, ko iz rane kakve da teku.
 "Nemoj, molim te, majko!" povikaše ranjene kćeri,
 "Nemoj, molim te! moje u drvetu t'jelo se trga;

⁴² 326. Po drugim su vijestima Faetona sahranile sestre njegove Helijade. Ali Ovidije znade, da Helijade stanujući na istoku nijesu mogle biti nazočne odmah kod pokopa Faetontova na dalekom zapadu, i prepušta taj posao Hesperkama.

⁴³ 340. i d. Ovidije ne kazuje pobliže, kako su Helijade došle do bratova groba, no jamačno su one zajedno s materom Klimenom tražile i našle Faetontov grob s nadgrobnim kamenom.

⁴⁴ 346. i d. Samo dvjema Helijadama doznajemo od Ovidija za ime. Treću Helijadu nazivaju tragički pjesnici grčki Eglom. Sva tri imena naznačuju svijetlo, pa su tako i po značenju svome zgodna za kćeri sunčanoga boga.

Ostani zdravo!" - i usta pri r'ječma skore se zadnjim.
 Iz kore teku suze i kapljući iz mladih grana⁴⁵
 365 Jantar se na suncu stvrdne, te njega bistra rijeka
 Prima i dalje šalje, nek Latinske žene ga nose.
 Kiknos, Stenelov sin pri ovome bio je čudu,⁴⁶
 Koji je, Faetone, u rodu po materi s tobom
 Bio, al' srcem je svojim još bliže stajao tebi.
 370 Kralj on Ligurski bješe i velikih vladar gradova.
 Ostavi kraljevstvo svoje i tužnjavom napuni žale
 Zelene, vodu Erīdan i šumu sestrama trima
 Povećanu. Najednoć mu glas utánjio, b'jelo
 375 Perje mu pokrilo kosu, daleko od prsiju vrat se
 Pružio, crvene prste savezala opna, a krila
 Bokove zastru njemu, na ustima tup kljun narástê.
 Kiknos postade ptica; nebesa i Jupiter-boga
 Boji se, strijele pamteć, što nepravo ovaj ih baci.
 Bare i otvorena jezera traži, na oganj
 380 Mrzeć odabra stan u rijekama, protivnim vatri.
 Roditelj Faetonov odjeven u crno bez svog
 Sjaja bijaše tad, ko svijetu kada pomrči;
 Mrzak je sebi sam i svjetlost mu mrska je i dan,
 Uroni u jade dušu, a jadima doda još srdžbu,
 385 Svijetu služiti ne će i veli: "Dosta je život
 Nemiran moj od početka vijekova bio, već mrzi
 Moja me svagdašnja muka, za koju ne imam hvale;
 Kola, što svjetlost nose, nek drugi vozi odsada!
 Nema li nikog i svi, da ne mogu, priznaju l' bozi,
 390 Neka upravlja On, da uzde dok drži, već jednoć
 Str'jele se smire, što njima sinóvâ lišava oce.
 Znat će, kad ogleda snagu vatronogih konja, da nije
 Smrt zaslužio onaj, što nije ih upravljao dobro".
 Tako govoreć Feb oko njèga se bogovi skupe
 395 Svi i ponizno stanu da mole ga, mrakom da ne bi
 Obvio svijet; i Jupiter sam ispriča se, što je
 Bacio str'jele i carski još molbi doda prijetnju.
 Pomamne tada konje i poplašene još vrlo
 Sastavi Feb te gnjevan i tužan ih obada, bije,
 400 U svom ih gnjevu psuje i krivi poradi sina.
 Svemožni otac izatog obíđe goleme zide⁴⁷
 Nebeske gledajući, da nije od vatrene sile

⁴⁵ 364. i d. Helijade su se pretvorile u crne topole.

⁴⁶ 367. Stenel je bio kralj u Liguriji, a naslijedio ga je u toj časti sin Kiknos. Ligurijom se nazivala morska obala od Pada do Masilije. Ovidije pominje u *Metamorfozama* još dva Kikna, koji su se pretvorili u labude, jednoga u sedmom pjevanju (st. 377. i d.), a drugoga u dvanaestom pjevanju (st. 74. i d.).

⁴⁷ 401.-530. Priča o Kalisti postala je u Arkadiji, gdje se pokazivao i njezin grob.

Rasklimalo se što, da padne. A vidjevši čvrsto
 Sve i po navadi jako razmatrati zemlju i ljudske
 405 Poslove stane. Do svoje Arkadijê najviše njemu
 Stoji; obnovi vrela i potoke, koji se jošte
 Ne usuđuju teći, te dade drveću lišće,
 Zemlji travu i zelen postradalim šumama vrati.
 Iduć i odlazeć on Nonakrijka pritegne mlada
 410 Njega, te uhvaćeni u moždim žar se ražeže.
 Ne bješe posao njen, da vunu redi i prede
 Ni da različnu kosu uređuje. Gvoscem bi ruho,
 Bijelim trakom bi kosu privezala rasutu te bi
 415 Sad luk uzela ona, sad glatko u ruke koplje
 Te bi pratila Febu. Na Menalu⁴⁸ nije nijedna
 Milija Triviji⁴⁹ bila. Al' sreća ne traje dugo.
 Jednoć visoko sunce sredinu prevali neba,
 Ona uniđe u gaj, što nikad ne bješe sječen,
 I tu skine tulac sa pleći i odapne gipki
 420 Luk pa na zemlju leže, po kojoj rastaše trava,
 Glavu na išarani na tulac nasloni ona.
 Tako umornu nju bez stražara Jupiter spaziv
 Reče: "Za ovu mi žena prijevaru saznati ne će!
 Pa nek i dozna, njezin tolikô kar i vrijedi!"
 425 Odmah Dijánino on i lice i haljine uzme
 I kaže: "O ti jedna od mojih pratilja, djevo,
 Po kom si lovila brdu?" Iz busena djevojka ustav
 "Zdravo, o boginjo", reče, "po mnijenju mojemu veća
 Od boga Jupitera, - nek slobodno čuje!" - Nasmije
 430 On se veselo čujuć, gdje njega diže nad njega,
 Stane je bez mjere tad, preko načina djevičkog ljubit.
 Ona kazivati počne, u kojoj je lovila šumi,
 A on je prekine grleć i oda se ne bez grijeha;
 Ona se brani doduše, kolikô je ženskoj moguće,
 435 - O da si vidjela samo, Saturnija, blaža bi bila! -
 Ona se brani, al' koja odoljet bi djevojka mogla
 Jupiteru il' koji od bogova? Pobjedno on se
 Vрати u eter. A ovoj i drveće omrzne i gaj,
 Koji sve vidje, te iduć iz njega zaboravi skoro
 440 Ponijet obješen luk i tulac puni strijela.
 Evo u pratnji svojih drugarica ide Diktina⁵⁰
 Visokog Menala vrhom i ponosna, mnogo što pobi
 Zvjerinja, spazi Kalistu i zovne je; pobježe ona

⁴⁸ 415. Menal je brdo u Arkadiji.

⁴⁹ 416. Trivija jest boginja Hekata, čarobnica, koja boravi na raskršću; no kako ona čara poglavito u noći, rano je postala istovetna s Dijanom, boginjom mjeseca, pa i ovdje pridjevnik njezin stoji mjesto Dijanina imena.

⁵⁰ 441. Diktinom se naziva Dijana, jer mrežama lovi zvijeri.

445 Boječ se u prvi čas, da nije Jupiter u njoj.
Ali kad ugleda s njom gdje idu i druge Nimfe,
Vidi, da prevare nema, i stupi u njihovo kolo.
Aoh, kako je teško ne odati licem grijeha!
Jedva podiže oči sa zemlje, po običaju
Boginji uz bok ne stoji i nije u četi prva;
450 Šuti, rumeni se s tijem odajući, da nedužna nije.
Poznat po tisući znaka Dijana bi krivicu mogla,
Djeva da nije bila; a kažu, da poznaše Nimfe.
Iza devetog kruga već obnovi rogove mjesec,
Kad li od bratove žege smalaksavši boginja lovec
455 Na gaj se namjери hladni, iz kojeg je žuboreć teko
Potok i prevraćao pijesak sitni, - Dijana
Pohvali mjesto te nogom odozgo dotakne vale,
Pohvali i njih te reče: "Svjedoka nablizu nema,
Gole se kupajmo sad, nek voda po nama teče".
460 Rumen Parasijsku⁵¹ obli, a ostale Nimfe se svuku,
Ona se oteti gleda, al' svuku je, premda se nećka,
A tad tijelo golo odade krivicu njenu.
Sva se upròpâstí ona i rukama utrobu krije,
"Odlaz' odávdê i vrela ne pogani svetoga" njojzi
465 Kintija⁵² reče te je iz društva svoga izàgnâ.
Velikog Gromovnika već dugo za to je žena
Znala, al' osvetu tešku za vr'jeme ostavi zgodno.
Ali uzroka ne bi skanjivanju, kada se rodi
Dječak od inoče Arkad, što upravo boli Junonu.
470 Oči bacivši na nju s ljutinom velikom reče:
"To je još trebalo dašto, o preljubnice, da nosiš
Plod u sebi, da rodiš, da tako se uvreda sazna
I moga Jupitera sramota da očita bude.
Ne ćeš bez kazni ostat; oduzet oblik ću tebi,
475 Kojim se dopadaš sebi i mojem, o besramna, mužu".
Reče i sprijeda nju na čelu za kosu zgrabiv
Ničke je na zemlju baci. Kalista moleći miške
Pružá, a dlake crne na miškama već joj se ježe,
Već joj se svijaju ruke, dobivaju kukaste nokte
480 I služe mjesto nogu; a usta, koja je nekad
Hvalio Jupiter, sad se razvališe u žvalo ružno.
A da ne gane molbom i umolnim r'ječima srca,
Govor joj uzme Junona, te iz grla hrapava glas joj
Iziđe srdit i grožljiv i strahotan. Ali je pamet
485 U mečku pretvorenoj Kalisti ostala stara,
Pa zasnvedočuje stenjuć bez prekida svoju bijedu;
Ruke, kakve su, da su, k zvijezdama i nebu pruža,

⁵¹ 460. Parasija je kraj u Arkadiji, odakle je bila Kalista.

⁵² 465. Kintija je pridjevnik Dijanin po brdu Kintu na ostrvu Delu.

Ne može reći, al' čuti, da neharan Jupiter jeste.
 Ah kolikô je puta po poljima lutala, nekad
 490 Svojim, i pred kućom svojom počivati u šumi ne smjev!
 Ah koliko je put po stjenjácima goniše lajuć
 Psi, te bježaše od stra pred lovcima lovica sama!
 Vidjevši zvijeri znala sakrivat se ne misleć, šta je,
 Mečka se bojala spaziv u gori medvjeda gdjegod,
 495 Strah ju je bio i vúkâ, među njima premda je otac.⁵³
 Eto ti Arkada, koji je sin Likaónovê kćeri,
 Petnaest ima mu ljeta, ne poznaje matere svoje;
 Na nju se namjeri on, kad zvjerinje gonjaše jednoć
 I zgodan tražaše lug te Erimantskû opaso bješe
 500 Planinu pletenom mrežom. Kad Arkada ugleda mati,
 Stade, ko da ga pozna, a Arkad natrag uzmaće
 Bojeć se u svom neznanju, nepòmičnîm zašto ga ona
 Očima jednako motri. Približuje ona se njemu,
 A on ubojnom htjede strijelom probosti joj prsi.
 505 Ali svemožnik ne da te grijeh pomrsi i njih
 Oboje brzijem vjetrom u nebeske prostore trgne
 Pa ih na nebu stavi, zvijezde da nablîzu budu.
 Gnjevom se nadu Junona med zvjezdama vidjevši gdje sja
 Inoča ì sâđê tada u pućinu k Tetidi s'jedo
 510 I k Okèanu starcu, što često bogove na čast
 Skloniše. Pošto je oni upitaše, čemu je došla,
 Prozbori: "Pitate, amo što kraljicu bogova nosi
 Iz stana eterskoga? Sad druga na nebu vlada,
 Ne ja; nek laža se zovem, kad svijet obnoć potamni,
 515 Ako tad ne vidite zvijezde, na žalost moju
 Nedavno proslavljene, na onome mjestu nebesa,
 Zadnji i najkraći krug gdje vršak osovine steže.
 Tko će se nećati sad uvrijedit Junonu i bojat
 Tko će se, pošto je dirne, kad pakosteć koristim samo?
 520 O što učinih ja! o kako sam vrlo moguća!
 Nisam joj dala, čovjek da bude, a boginja posta!
 Tako kažnjavam krivce, tolikâ je moja mogućnost!
 On joj pređašnji oblik nek dade, nek uzme joj lice
 Zvjerinsko, s Argolkom kako Foròridôm učini prije.⁵⁴
 525 Zašto ne pusti mene i ne uzme nju, ne dovede
 U ložnicu je moju, nek bude tast mu Likàôn?
 Vâs ako uvr'jeđene hranjènicê dira sramota,
 A vi sedam vršača⁵⁵ od pućine gonite sinje,
 Na nebo uzete zv'jezde za nagradu preljubočinstva

⁵³ 495. Kalista bila je kći Likaona, kojega je Jupiter pretvorio u vuka; vidi *Metamorf.* I, st. 232. i d.

⁵⁴ 524. Foronida jest Ija, o kojoj vidi *Metamorf.* I, st. 568. i d.

⁵⁵ 528. "Sedam vršača" jest zvjezdano jato Velikoga Medvjeda, o kojem vidi bilješku uza st. 171. i d. ovoga pjevanja.

530 Tjerajte, bludnica da se u vodi ne kupa čistoj"
 Morski obećаше bozi. Saturnija u bistri eter
 Uzvi se s paunima šarovitim na kolih lakih,
 Pauni dobiše šaren odskora po Arga ubistvu,
 Tako si i ti odskora, čavrljavi gavrane, perje⁵⁶
 535 Dobio crno najednoć, a prije bio si bijel.
 Ova nekada ptica u snježanom perju se sjaše
 Srebrom, ko golubi bješe, što nemaju pjega po sebi,
 Ni guske ne bjehu bjelje, što Kapitol budnijem glasom⁵⁷
 Imaše poslije spasti, ni labud, što miluje vodu.
 540 S jezika gavran nastráda, čavrljavi učini jezik,
 Te mu se bijela boja u protivnu pretvori boju.
 Od Korònidê rodom Larišánkê⁵⁸ ne bješe ljepše
 U svoj Hemòniji žene. Dok nevina bješe il' nitko
 Dok bar je motrio nije, i draga i mila bješe
 545 Tebi, o Delfski bože. Al' preljubu njezinu jednoć
 Opazi Febov ptić⁵⁹ i pohítí, neumolni javljač,
 Svom gospodaru grijeh da prokaže tajni. Za njime
 Brbljava vrana poleti i stiže ga želeć sve saznat;
 Čuvši, kud ide i zašto, progòvorí: "Ne će ti biti
 550 Koristan put, a što te opominjem, prezreti nemoj.
 Promisli, što sam bila, što jesam i uzrok prosudi,
 Vidjet ćeš, vjernost meni da naškodi. Palada jednoć
 Zatvori u koš, spleten od Aktejskog granja, dijete,⁶⁰
 Kojega ne rodi mati, a ime mu bí Erihtònij;
 555 Pa to kćerima dá dvotjelesnog Kekropa⁶¹, trima
 Djevama, s pogodbom tom, da u tajnu tu ne zavire.
 Na gustom skrta brijestu sa grane sam gledala lake,
 Što će činiti; Hersa i Pandrosa čuvahu vjerno
 Što im je predato, treća, Aglàura, sestrama reče,
 560 Da su strašljivke prave, i razveže tad zamotúljak,
 Kad li u njemu dijete, a uza nj proteže zmaj se.⁶²
 Sve ja boginji javim, a hvala mi bude, da za me
 Govore, da sam zaklon Minèrvin izgubila te me
 Za pticom stavljaju noćnom. I tako kazan je moja
 565 Pticama nauk, sebi da ne traže nevolje glasom.

⁵⁶ 534. i d. Kako ovdje, tako Ovidije još više puta nadovezuje jednu priču do druge bez ikakove unutrašnje veze. No priče o Kalisti i Koronidi udružio je on i u Fastima (II, st. 153, i d.) kao i ovdje.

⁵⁷ 538. i d. Poznata je pripovijest, kako su guske spasle Kapitolij za provale Galà.

⁵⁸ 542. Larisa je grad na rijeci Peneju u Tesaliji, koja se u starini nazivala također Hemonijom.

⁵⁹ 546. Febov je ptić gavran, jer se po njegovu lijetanju i graktanju pogađala budućnost.

⁶⁰ 553. i d. Akta je staro ime za Atiku. Erihtonije jest sin Vulkanov, a postao je od zemlje.

⁶¹ 555. Kekrop, mitički osnivač Atene, postao je također od zemlje, pa je kao taki imao zmijske noge i zato se naziva "dvotjelesni".

⁶² 561. Atena je postavila Erihtoniju u kovčeg zmaja kao čuvara.

Zar me ne htjede sama da ima uza se, a ja
 Nikad ne tražih to? Minervu pitajder samu,
 Premda je srdita, al' to nijekat ni srdita ne će.
 Slavni Fokejski kralj Korónej meni je otac -
 570 Govorim poznatu stvar - i bila kraljevna ja sam;
 Bogati mnogi su prosoci - ne prezir' me, - prosili mene.
 Al' ja sa svoje nastradah ljepote. Po običaju
 Jednoć polagano šetah po p'jesku na obali, i bog⁶³
 Spazi me morski te se rasplàmti. Pošto je mnogo
 575 Vremena potratio što moleć, što govoreć ljupko,
 Za mnom poleti misleć na nasilje; s obale tvrde
 Pobjegnem ja i zalud po mekom se mućah pijesku.
 Otud u pomoć ljude i bogove zvah, al' nijednog
 Ne stiže čovjeka glas mi. Za djevu ganu se djeva
 580 I pomoć dâ mi; ja sam k nebesima pružala ruke,
 Al' po rukama poče da crni. perje se lako;
 Htjedoh haljinu bacit sa pleći, al' perje mjestò njê
 Stvori se i dubòko batrljice u kožu pusti;
 U prsi gole htjedoh da rukama busam se, al' već
 585 Nemam prsiju golih ni ruku; stanem da trčim,
 Al' mi pijesak veće ne ustavlja noge k'o prije,
 Nego se ozgo dižem nad zemljom, a za čas se vinem
 U vis i pratilica nezazorna budem Minèrvi.
 Al' što koristi to mi, kad mjesto preuze časno
 590 Moje Niktìmena⁶⁴, koja zbog zločina grdnoga posta
 Pticom? il' čuo zar ti nijesi što je po svemu
 Lesbosu poznato vrlo? Niktìmena kako je očev
 Krevet oskvrnila bila? Doduše je ptica, al' pamteć
 Grijev od pogleda bježi i svjetlosti, krije sramotu
 595 Svoju u mraku i gone iz etera svi je cijelog".
 Vrana izrèče, a gavran će njoj: "Na nesreću tvoju
 Bilo ti odvràćanje! Ne bojim se isprazne slutnje".
 Te on odleti, kud je zaputio, i gospodaru
 600 Javi, da vidje, gdje leži Korònida s Hemonskim momkom.⁶⁵
 Ljubavnik čuv taj prijestup lovorika padne mu s glave,
 Nesta u licu veselja i boje, i terzijan k tome
 Ispadne njemu; u grudma uskipi mu žestoka srdžba,
 Oružje obično zgrabi te svinuvši krajeve luku
 Odapne i strijelom probòdê sigurnom grudi
 605 Koje su tako često na njegovim ležale grudma.
 Pogođena zaječi i gvožđe iz sebe izvukav
 Bijelo oblije t'jelo Koronida grimiznom krvlju

⁶³ 573. i d. Morski je bog ovdje sam Neptun.

⁶⁴ 590. Niktìmena je kći Nikteja ili po drugoj vijesti Epopeja.

⁶⁵ 599. Mladića, s kojim je Koronida počinila preljubu nazivaju druga vrela Ishisom ili Alkio-nejem.

I kaže: "Mogo si mene, o Febe, kaznit, al' rodit
 Prije mi trebaše, sad će u jednoj umrijet dvoje".
 610 Tòliko reče, i život isteče joj zajedno s krvlju,
 U tijelo bez duše tad smrtna uniđe studen.
 Sada se ljubavnik kaje, al' prekasno, poradi ljute
 Kazni te mrzi na sebe, što saznade i što usplàmtje,
 Na pticu mrzi, od koje prijestup i žalosti svoje
 615 Uzrok je morao čuti, i nà lúk i nà rúku mrzi
 I na nepromišljene na strjelice, oružje svoje.
 Grije Koronidu palu i nastoji pomoću kasnom
 Sudbi odoljet i zalud s umjećem se ljekarskim trudi.
 Kad sve zalud već bješe, kad vidi Feb, gdje se sprema
 620 Lomača već i u ognju gdje zadnjemu gorjeti ima
 Tijelo, srcu tad svom iz dubine jekom zaječi,
 Jer ne pristòji se, lice božansko suze da kvase;
 Kao krava zaječi, kad gleda, gdje sisavče tele
 Sjekira zamahnuta od desnoga uha i oštro
 625 Zviznuvši zgodi u čelo u ugnuto i presiječe.
 Grudi joj mirisma opspe, za koje zahvale nema,
 Zagrlj tad je i svrši po zakonu, što je po sebi
 Bilo bezakono. Ne dade Feb, da u pepeo prođe
 I sin mu, te ga iz ognja i utrobe majčine uze
 630 Pa ga odnese Hirónu⁶⁶ dvotjelesnom u spilju. A vran,
 Koji se nagradi nado, što donese istine glase,
 Nije smio odsada med pticama bijelim biti.
 Poluzvijerac se svom hranjeniku loze božanske
 Radovo, mila mu čast sa poslom skopčana bješe.
 635 Evo je došla kći Kentaurova; crvena kosa
 Pleći pokriva njoj; Harikla Nimfa je nekad
 Rodi rijeci nagloj uz obalu i ime ona
 Njojzi Okìroa dade. Kad izuči očevu mudrost,
 To joj ne bješe dosta; proricala tajne je sudbe.
 640 Kada proročki ushit Okiroi osvoji pamet
 Te je raspali bog, u grudma što bijaše njojzi,
 Pogleda čedo i reče: "Na spasenje svijetu svemu
 Rasti, o momče; bit će za život zahvalni često
 Smrtnici tebi i imat ćeš vlast, da uzete duše
 645 Vraćaš; učiniti to ćeš preko volje bogova jednom,
 A drugom tu će ti moć oduzeti djedova munja,
 Pa ćeš od boga postat mrtvacem, a od mrtvacu
 Iznova bog i dvaput sudbinu ćeš svoju prom'jenit.
 A ti, oče o mili, sad besmrtni, poroda tvoga⁶⁷

⁶⁶ 630. Kentaurin Hiron bio je sin Krona i Nimfe Filire. Prebivao je na brdu Peliju u Tesaliju, vješt ljekarstvu i drugim umještinama, pa je poučavao mnoge sinove bogova i heroja, među njima Ahileja Asklepija.

⁶⁷ 649. i d. Hirona je pogubio Heraklo (Herkul) pogodivši ga strjelicom, što je bila namazana žučju Lernejske zmijske.

650 Sudba ti namijeni, da u sve vijekove živiš,
 Ali ćeš željeti smrt, kad strašne zmije ti prodre
 Krv u ranjeno t'jelo i stane te mučiti ljuto;
 Onda će bozi ti dati, da izgubiš vječnost i umreš,
 I tri će boginje nit, o oče, prerezat tvoju".⁶⁸

655 Još je proroštvu nešto nedostalo. Uzdahne ona
 Iz dna duše i suze niz lice njojzi poteku,
 I rekne: "Preteče mene sudbina, ne smijem više
 Zborit, i nije mi više moguće služiti se r'ječju.
 Umjetnost moja nije vrijedna toliko, kad mi

660 Božju navuče srdžbu; budućnost bih voljela ne znat.
 Već mi se čini, lica da ljudskoga nestaje meni,
 Već mi se hoće trave, već na polje nešto me goni
 Široko trčati, već se u kobilu mijenjam srodnu.
 Ali zašto cijela, dvoobličan kad mi je otac?"⁶⁹

665 Tako zborashe ona, al' posljednji tužnjave dio
 Slabo se mogo razumjet i govor joj bijaše smeten;
 Začas ne bješe više ni govor ni kobile njisak,
 Već glas kobiljem sličan; al' vremena malo postoji
 I stane upravo rzat, a ruke pruži u travu;

670 Prsti se sastave njoj, u kopito lako se sveže
 Korom bez prekida papaka pet, a čeljust se i vrat
 Produži; najveći dio kabanice njezine duge
 Postane rep, a kosa, što rasuta padaše niz vrat,
 U grivu prijeđe desnoj na strani; bude joj drugi

675 Oblik i drugi glas, i prozove se po čudu tome.
 Plačući iskaše pomoć od tebe, o bože Delfski,
 Filirin sin, al' zalud, jer nisi ukinut mogo
 Volju Jupiter-boga, a ukinut da si i mogo,
 Blizu nijesi bio. Po Elidi i po Meséni⁷⁰

680 Ti si hodio tad, pokrivala tada te koža
 Pastirska, štap si šumski u ruci lijevoj držo,
 A frulu s nejednakih cijevi sedam u desnoj.
 Mislio dok si na ljubav i svojom se frulom naslađo,
 Goveda nečuvata na pòlja odoše Pilska -

685 Tako pričaju ljudi. - Atlàntidê Maje ih vidi⁷¹
 Sin te otjera on ih i u šumi lukavo skrije.
 Nitko ne spazi krađu do jedan u onome kraju
 Poznati starac, kog su nazivali susjedi Batom.
 Bogatog Neleja⁷² luge i travne pašnjake on je

⁶⁸ 654. Tri boginje Parke, Kloto, Lahesis i Atropos predu životnu nit svakoga čovjeka, pa kad je prekinu, čovjek umre.

⁶⁹ 664. Hiron je kao Kentaurin dvoobličan, napolak čovjek a napolak konj.

⁷⁰ 679. Elida i Mesena jesu pokrajine na Peloponesu.

⁷¹ 685. O Atlantidi Maji, materi Merkurijevoj, vidi bilješku uza stih 670. prvoga pjevanja.

⁷² 689. Nelej je gospodar mesenskoga grada Pila, otac Nestorov.

690 Čuvo i plemenitih čuvarar je kobila bio.
 Njega ljubežljivo primiv Merkurije rukom povede
 Na stranu ga i reče: "O stranče, tkogod si, da si,
 Upita l' tko te za ova za goveda, reci, da nisi
 Vidio; a da hvalu imadeš, evo ti b'jela
 695 Junica na dar". I dade. A stranac primivši reče:
 "Bez brige idi, prije objavit će krađu ti kamen
 Ovaj" i pokaže kamen. Merkurije tobože ode;
 Začas se vrati te glas i oblik prom'jenivši reče:
 "Seljače, jesi li proći po stazi vidio ovoj
 700 Goveda? daj mi pomozi i nemoj prešutjeti krađu;
 Dat ću junicu tebi, a zajedno s njome i junca".
 Kad se udvoji plaća, progovori starac: "Pod onim
 Brdom će goveda biti". I bijahu pod brdom onim
 Smijuć se Atlantov unuk progovori: "Mene li meni
 705 Izdaješ, nevjerniče?" i pretvori krivokletnika
 U tvrdi kremen, koji još i sad zove se "javljač".
 Tako nedužan kamen sramotu davnašnju nosi.
 Krilima jednako lebdeć Oglasnik⁷³ otud se diže,
 Leteć gledaše ozgo Munihijskâ polja⁷⁴, drveta
 710 Obrađenog Likèja⁷⁵ i zemlju dragu Minervi.
 Onaj su slučajno dan u kićenu Palade kulu⁷⁶
 Nosile nedužne djeve na tjemenu po običaju
 Čiste naprave svete u ovjenčanih u korpah;
 Krilati vidje ih bog, gdje otud se vraćaju, te on,
 715 Ne htjede kretat se dalje u krugu se istome vrteć.
 Kao kad ugleda drob grabežljivac preljuti soko,
 Boji se uzet, jer stoji oko žrtve sluga množina,
 Nego se vrtili u krugu, al' ne može dalje otići,
 Maše krilima gladan i željeni obl'jeće plijen:
 720 Tako se hitri bog Kilénjanin sada vijuga
 Iznad Aktejskih kula i kruži po uzduhu istom.
 Kòliko sjajnije blista od svijju drugih zvijezda
 Danica, a od tebe, o Danice, zlaćena Feba,
 Tòliko iđaše ljepša od svijju djevice Hersa,
 725 Povorke ona bješe i svojih drugarica ures.
 Jupiterov se sin ljepoti divi te lebdeć
 Gore u eteru plamti ko olovo, kojeno leti

⁷³ 708. "Oglasnik" je Merkurije, glasnik bogova.

⁷⁴ 709. Munihija je poluostrvo i luka grada Atene.

⁷⁵ 710. Likej bijaše gimnazij (vježbalište) na rijeci Ilisu u Ateni. Osnovao ga je po jednoj vijesti Pisi-strat, po drugoj tek Periklo. Ovidije ga postavlja već u mitičko doba.

⁷⁶ 711. i d. Kod svetkovine Panatenejâ, koja se svetkovala u Ateni svake pete godine, odlične su djevojke u svečanoj povorci nosile na Akropolu boginji u košarama svete naprave. Po priči uredio je ovu svetkovinu još Erihtonije, prvi kralj.

Iz Balèarskè praće⁷⁷; u letu se ugrije ono
 I vatre nemajuć prije pod oblacima je steče.
 730 Okrene put i k zemlji polèti ostaviv nebo
 Te se ne krije već, u ljepòtu se tòliko uzda;
 Premda je potpuno lijep, al' hoće, da i ljepši bude,
 Pogladi kosu i uredi plašt, da zgodno mu visi,
 Da mu se vidi i obrub i zlato sve, da u ruci
 735 Štap mu je obli, kojim i nosi i razgoni sanke,
 Na čistim tabanima da sjaje se njemu kriòca.
 Tri su u kući sobe u osobitom dijelu,
 Resi bjelokost sve tri i kora od kornjače; - desna
 Stan je Pandrosi, l'jeva Aglàuri, a srednja Hersi.
 740 Prva Merkùrija spazi, kad dođe, stanarica sobe
 Lijeve, te se boga usudila pitati, tko je,
 Zašto li dolazi amo. A Atlasa njoj i Plejónè
 Unuk odgovori: "Ja sam, po uzdušnih koji visinah
 Očeve naloge nosim, a otac mi Jupiter sam je.
 745 Zašto dolazim, ne ću zatajat, tek vjerna da budeš
 Sestri i rado mome da porodu tetka se zoveš.
 Dođoh zbog Herse; molim, pomaži ljubavi mojoj".
 Istim očima njega Aglaura pogleda, kojim
 Nedavno sakritu tajnu Minerve pogleda plavke,
 750 Zatim zaište ona, nek dade joj veliku guku
 Zlata; međutim mu reče, da iz kuće odlazi odmah.
 Ratna boginja⁷⁸ na nju iskolači ljutite oči,
 Budući uzrjana dubòko uzdahne tako,
 Da joj se grudi potresu i egida hrabrim na grudma.
 755 Tada se boginja sjeti, Aglàura kako je drskom
 Rukom otkrila tajnu i boga Lemnoskog čedo⁷⁹
 Rođeno bez matere unatoč pogodbi vid'la;
 A sad će mila bogu i sestri biti i k tome
 Bogata uzevši zlato, što lakomo iskala bješe.
 760 Odmah Palada ode do Zavisti kuće, truhlinom⁸⁰
 Pokrite crnom; u dolu dubòko krije se kuća,
 Sunce je ne grije, vjetar ne dolazi do nje nijedan;
 Tužna je, studeni puna nepomične, nikada u njoj
 Vatra ne gori, svagda u mraku debelom stoji.
 765 Kada ovamo dođe junakinja ubojna, strašna,

⁷⁷ 728. Stanovnici su Balearskih ostrva bili odvajkada na glasu kao izvrsni strijelci i praćari. Staro je bilo mišljenje, da se olovo bačeno praćom u zraku ugrije i rastopi.

⁷⁸ 752. Ratna je boginja Minerva (Atena.). Ona nosi na prsima egidu, štit Jupiterov, što ga pozajmlje od oca svoga.

⁷⁹ 756. Vulkan, otac Erihtonijev, stanuje na ostrvu Lemnu, pa se zato naziva "Lemnoski bog". Na Lemnu je bilo vulkansko brdo Mosihlo, koje se držalo za stan Vulkanov.

⁸⁰ 760. i d. Personifikaciju Zavisti našao je Ovidije već u starijih nekih pjesnika, ali crtajući njezino obličje i stanovalište jamačno se u prvom redu povodio za bujnom svojom fantazijom.

Stade pred kućom, jer se unići njoj ne pristoji
 U nju, već pokuca vrhom od koplja u dovratke, te se
 Zdrmana otvore vrata. Minerva vidi unutra
 Zavist, gujinje meso gdje jede i zloću hrani
 770 Svoju; a vidjevši to odvrnu boginja oči.
 L'jeno se zavist diže sa zemlje pustivši zmije
 Napola izjedene i korači korakom tromim;
 A kad gizdavu stasom i oružjem boginju vidi,
 Ona zaječi, al' uzdah zatomivši namršti lice.
 775 Obrazi njoj su blijedi, a tijelo sve joj je suho,
 Pogled joj upravan nije od truhleža zubi se plave,
 Od žuči prsi zelènê, obliven je otrovom jezik.
 Nema smijeha do onda, kad muke ugleda čije,
 Ni sna ne uživa ona, jer budne brige ne dadu.
 780 Nije joj milo, kad vidi u ljudi sreću, i gine
 Ona od viđenja toga, te glođe je, glođe i sebe,
 Muka je sama sebi. Tritóniji⁸¹ ako i jeste
 Maska ona, al' opet progovori kratku joj riječ:
 "Okuži otrovom svojim od kćeri Kekropa jednu;
 785 Nužno je; ona se zove Aglàura". Ništa ne rêče
 Drugo, već pobježe koplje zabodav, od zemlje se uzviv.
 Zavist izbeći oči na boginju, kada odletje;
 Nešto promumlja u sebi i požali, što će Minerva
 Postići svoje; tad uzme štap, što bijaše trnjem
 790 Obasut sav, te crnom oblačinom pokrivši sebe
 Kudgod je nošase put, rascvatila tñãše polja,
 Pali travu i lomi na drveću najgornje krune,
 Dahom svojijem ljude i gradove i kuće kalja.
 Napokon ugleda kulu Tritònijê, gdje se rascvala
 795 Umnijem djelima, blagom i svećanim mirom, te jedva
 Mogaše suze uzdržat, kad ne vidje žalosno ništa.
 A kad u sobu uđe ka Kekropa kćeri, tad svršì
 Što joj je naloženo i dotakne prsi joj rukom
 U rđu namočenom i napuni srce joj trnjem
 800 Bodljivim, pogubni otrov udàhnu u nju, u usta
 Crn kao smola jed i u pluću natoči njojzi.
 A da uzrok se boli daleko gubio ne bi,
 Pred oči zavist joj sestru i njezinu udaju sretnu
 Postavi i k tom boga u njegovoj prilici krasnoj,
 805 Pa sve poveća još; od žalosti stane se gristi
 Razdražena Aglàura, te u mucu uzdiše obnoć,
 Uzdiše obdan i čezne sirota od otrova sporog,
 Kao što gine led, kad prožme ga, razbije sunce.

⁸¹ 782. Atena (Minerva) ima pridjevak "Tritonija", jer je po priči iskočila iz glave Zeusove (Jupiterove), a glava se u eolskom narječju naziva *τρίτων*. U drugu je ruku pridjevak ovaj u vezi s imenima: Triton, Amfitrita, pa naznačuje boginju, koja je nikla iz vode, i to iz rijeke Tritona i jezera Tritonide u Libiji.

810 Polako pali nju dobrosretne blaženstvo Herse,
 Kao kad bodljikastu travurinu potpali tkogod,
 Plamen ne izlazi iz nje, al' polako žeže je jara.
 Često je umrijet htjela, da toga ne gleda dulje,
 Često ko kakvo zločinstvo prokazati oštrome ocu;
 815 Napokon sjede vani na pragu, da otpravi boga,
 Kada dođe. Laskati njoj i molit je stane
 Bog i veoma joj ljupko govorit, a ona će njemu:
 "Prestani; ne ću se maći odavde, dok tebe ne odgnam"
 ""Pa nek ostane pri tom"", Kilénjanin prozbori brzi
 I otpre palicom vrata izrezuckana, a ona
 820 Ustati hoće, al' ne da težina troma pomaći
 Onim se udima, koje pri sjeđenju sklapaju ljudi.
 Ona uspravi trup i muči se, kako će ustati,
 Ali se kòljênâ zglob ukoćio, spopala stûd je,
 Padne, a žile budu blijede izgubivši krvcu.
 825 Kako se rak - neizlječivo zlo - razilazi širom,
 Jedne pokvari ude, a onda spopada druge:
 Tako se u prsi njoj uvuče pomalo smrtna
 Studen te zatvori sve joj života i disanja pute.
 Nije kušala zborit, a kušala dà bješe, ne bi
 830 Glas joj našao puta. Već òkamenio vrat se,
 Već su se stvrđnula usta, te bez krvi sjeđaše kipom.
 Kamen ne bješe bijel, po ćudi je dobio boju.
 R'ječi i opaku ćud Aglàurê kaznivši tako
 Atlantov unuk ode iz zemlje, koja imade
 835 Ime po Paladi, pođe u eter krilima mašuć.
 Na stranu zovne ga otac, prešućujuć ljubavi uzrok
 Reče mu: "Sine i vjerna o slugo naloga mojih,
 Ne časi časa i brzo po svojemu siđ' običaju
 Na zemlju onu, koja sa strane lijeve gleda⁸²
 840 K materi tvojoj te je domoroci Sidonskom zovu.
 Tamo ćeš vidjeti, sinko, gdje kraljevska goveda travu
 Po brdu pasu daleko, te k obali pritjeraj ti ih".
 Jupiter reče, i brzo od gore odgna se stoka
 K obali, koju je reko, gdje velikoga se kralja
 845 Kći običavala igrat u društvu djevica Tirskih.
 Ne mogu dobro se složiti i ne mogu zajedno opstat
 Ljubav i sila carska. Poglavar onaj i otac
 Bogova, koji drži u ruci trorašljast oganj
 I migom potresa sv'jet, dostojanstvo ostavi žezla,
 850 Uzme obličje bika i u stoku kraljevsku uđe,
 Riče i lijep vrlo po travi mekanj hodi.

⁸² 839. i d. Maja, mati Merkurijeva, jedna je od sedam Plejada, a ovo se zvjezdano jato nahodi na jugu, te je Jupiter mogao reći, da Feničani odozdo pogledavaju na mater Merkurijevu. Pored toga treba pomišljati, da se Jupiter, dok govori ove riječi, okrenuo prema jugu, tako da mu je Fenikija na lijevu stranu.

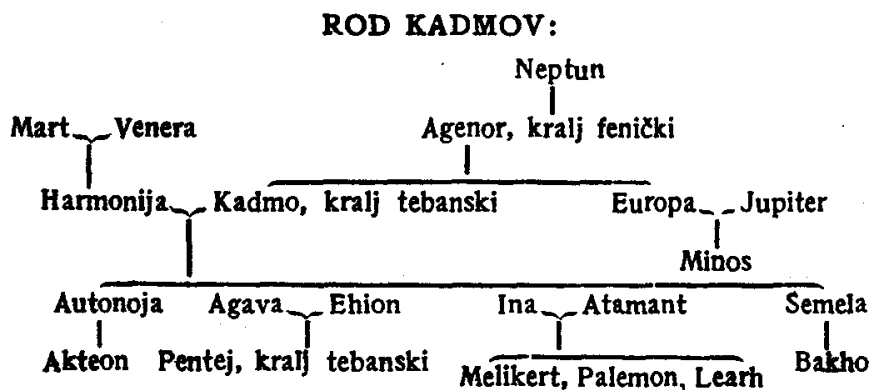
Bijel je kao snijeg, po kojemu nema tragova
Tvrde noge, i jug rastopio nije ga vlažni.
Vrat se sa žilama diže, a podvratnik niz prsi visi;
855 Rozi su mali, i ruka načinila - reko bi - njih je,
Od svakoga su čistog dragulja prozirniji oni.
Nema na čelu prijetnje, strahote mu u oku nije,
Lice pokazuje mir. Agénora kralja se kćerka⁸³
Čudi, što tako je lijep te ne misli o zlu ni kàkvôm.
860 Ali premda je miran, spočetka se boji ga taknut,
Začas pristupi cv'jeće u usta mu pružajuć b'jela.
Milo je zaljubljenome to te ljubi joj ruke,
Dok slast čekana dođe, te jedva je odgađa, jedva.
865 Sada se igra s njom i po zelenoj skakuće travi,
Sada snježane boke po žučkastom valja pijesku;
Pomalo uzevši strah joj po prsima pušta se rukom
Gladiti djevojačkom i novim vijencima daje
Rogove njoj obavijati. A napokon kraljevna mlada
870 Sjede biku na leđa ne sluteći, na kog se pope.
Pošto se pomalo bog od zemlje i obale suhe
Udalji i vodu s kraja dotàče papcima svojim,
Ode sve dalje noseći svoj po pučini plijen.
Na žal ostavljen gleda u strahu nošena djeva,
875 Desnicom drži se roga, a ljevicom hvata se leđa;
Vjetrićem nadimano vijori se ruho na njojzi.

---

⁸³ 858. Kćerka Agenora, kralja Fenikije, jest Europa.

TREĆE PJEVANJE.

Treće pjevanje sadrži gotovo same tebanske priče, kojih je velik dio u vezi s Bakhovim (Dionisovim) kultom. Samo izmjene radi upletena je među njih sjetna priča o Narkisu. Početak se pjevanja nadovezuje na zaglavak drugoga pjevanja. Agenor zapovijeda sinu Kadmu, da pođe tražiti sestru, pa da se ne povrati, dok je ne nađe. Kadmo uzalud obilazi zemlje i narode, pa najzad pita Apolonovo proročište, gdje bi se mogao stalno naseliti i dobi odgovor, neka ide za kravom, što će je sastati na putu, pa gdje krava legne, tamo neka sazda grad. Tako dođe on u kraj potonje Tebe, pogubi tamo zmaja, posadi po zapovijedi Minervinoj zube njegove, pa iznikoše iz njih divovi, koji zametnuše borbu jedan s drugim, dok ih samo petorica ne preostadoše na životu. S ovom petoricom sazda Kadmo Tebu (st. 1.-130.). S rodom svojim Kadmo je imao malo sreće. Akteona, njegova unuka pretvorila je Dijana u jelena, jer ju je slučajno zatekao, dok se kupala, a onda ga vlastiti njegovi psi razderaše (st. 131.-252.). Kći je njegova Semela ljubovca Jupiterova, no ljubomorna Junona poprimi obličje njezine dadilje, pa je nagovori, neka zahtijeva od Jupitera, da joj se pojavi u onom obličju, u kojem ljubi Junonu. Jupiter joj se objavi kao gromovnik, te ona izgorje od strijelâ. Bakhâ, što je bio još u njezinoj utrobi, Jupiter je izvadio i ušio u bedro svoje, a kad se ovaj po drugi put rodio, predade ga na odgoju najprije tetki Ini, a onda Nisejskim Nifama (st. 253.-315.). U to se vrijeme Jupiter u šali prepirao s Junonom, dali je požuda veća u ženâ ili u muškaraca. Oni odluče pitati Tiresiju, koji je za sedam godina bio pretvoren u ženu, pa kad je on izjavio, da je požuda veća u ženâ, ote mu Junona vid, no Jupiter mu dade proročki dar (st. 316.-338.). Njegovo se prvo proroštvo obistinilo na Narkisu, koji prezire sve djevojke, pa i Nimfu Eho (Jeka), koja se od uzaludne žudnje za mladićem pretvara u kamen, u kojega samo još glas (jeka) živi. No Narkisa stiže kazan, te se zaljubio u sama sebe, kad je jednom zapazio svoje lice u izvoru vode, dok od te ljubavi nije sasvim izginuo i pretvorio se u cvijet, što se po njemu naziva (st. 339.-510.). No Pentej, kralj tebanski, unatoč tomu proroštvu prezire opomene vidioca Tiresije, ne će da prizna božanstvo Bakhovo i premda novoga boga poštuje majka njegova Agava i čitav tebanski narod, odlučuje ga uhvatiti i baciti u tamnicu. Ali uhvaćen ne bude bog, nego jedan od njegovih pratilaca, a taj pripovjedi Penteju kako je Bakho Tirenске brodore pretvorio u pliskavice, kad su ga htjeli orobiti. Pentej zapovijedi, da toga pratioca Bakhova pogube, no u obličju se pratioca krije u istinu sam bog, koji se čudom izbavi. Sad Pentej sam odluči ići na brdo Kiteron, gdje žene bučno slave novoga boga, ali ga tamo žene, među njima njegova mati Agava, razderaše držeći ga u mahnitanju za vepa. Odsele se božanstvo Bakhovo općeno priznavalo u Tebi.

Kad se Jupiter već poljânâ Diktejskih¹ hvati,
 Ostavi oblik bika prevarljivog i kaže, tko je.
 Otac ne znajuć za kćer zapovjedi Kadmu, da traži
 Ugrabljenu, te reče - ljubežljiv zajedno i ljut -
 5 Ako ne nađe on Európe, da će ga prognat.

Tko bi Jupiter-boga iznaći mogao grabež?
 Tako naprazno sin Agénorov prošavši svijet
 Bježeć od očeva gnjeva i doma ponizno za svjet
 Zamoli Febov orâkul² i zapita, živjet gdje ima.
 10 "Na kravu - reče mu Feb - na samotnu polju ćeš naić,
 Koja još nije jarma ni pluga krivuljastog vukla;
 Nje se drži i putuj, i ona gdje legne u travu,
 Onamo grad sagradi i Beotskim ti ga nazovi".³

Čim se odmakne Kadmo od Kastalske spilje⁴, već vidi
 15 Kravu, koja nema pastira, gdje polako ide,
 Nikakav tegljenja znak na vratu se ne vidi njojzi.
 Za kravom pođe Kadmo po tragu korakom sporim
 Hvaleć u sebi Feba, što put mu je bio pokazo.
 Pošto Kefiski brod i polje Panopsko mine,⁵
 20 Tada se ustavi krava i s visokim rozima krasnu
 Glavu podigne u vis te uzduh napuni rikom;
 Na ljude obazrê se, što idu za njom, te legne
 I u mekanu spusti u travu bokove svoje.

¹ 1. Diktejskima se nazivaju poljane ostrva Krete po brdu Dikti u istočnom dijelu Krete.

² 9. Pod Febovim se orakulom razumijeva ovdje proročište Feba Apolona u Delfima.

³ 13. Feb zapovijeda Kadmu, da grad, što će ga sagraditi, nazove beotskim po kravi (*bos*), dakle beotskom Tebom za razliku od Tebe u Egiptu, u Tesaliji i drugdje.

⁴ 14. Kastalska je spilja na brdu Parnasu kod Delfâ; iz nje izvire vrelo Kastalija.

⁵ 19. O rijeci Kefisu vidi bilješku uza st. 369. prvoga pjevanja. Panopa je stari grad u Fokidi na rijeci Kefisu.

25 Kadmo zahvali bogu i tuđinsku stane cjelivat
 Zemlju te neznana brda i polja pozdravi; htjede
 Žrtvovat Jupiter-bogu te slugama reče, nek idu
 Po vodu sad i nek zagrabe nju iz izvora živa.
 Sred šume stare, koje dotakla sjekira nije,
 30 Stajaše spilja granjem i šibljem obvita gusto;
 Kamenje u nizak svod nad njome se sklapalo; vode
 Obilno bijaše u njoj. U pećini toj se je krio
 Martov zmaj, što krestu na glavi imaše zlatnu;⁶
 Sja mu iz očiju plamen, a trbuh mu otrova pun je;
 35 Tri su mu reda zuba, palucaju jezika tri mu.
 Kada u zao čas uniđoše ljudi iz Tira⁷
 U šumu tu i spustiše vrč u izvor te njime
 Lupiše, iz spilje onda iz duboke pomoli glavu
 Modrikast zmaj i zvizne strahovito. Nato iz ruku
 Ispadnu ljudima vrči, u licu im nestade krvi,
 40 Svi im se ukoče udi, potrese ih nenadna strava.
 Vrti se ljuskavi zmaj i okrugle zavoje sobom
 Mota, poskakuje u vis i ù lûk se golemi svija;
 U laki uzduh se većom polovinom tijela propne,
 Gleda po šumi svoj; dugâčak je ko zmaj, što obje⁸
 45 Rastavlja Mečke, gleda l' duljinu mu čitavu čovjek.
 Štogod Feničani htješe da čine: ili se mašit
 Oružja ili bježat il' od stra ni jedno ni drugo,
 Zmaj ih pograbi odmah te zgubi što grizom, što dugim
 Sapletom, a što dahom smrtonosnog otrova kužnim.
 50 Sunce s najvišeg mjesta već bješe pokratilo sjenke,
 Sin se Agénorov čudi, što ustavlja njegove drûge,
 Pa ih tražiti ode. Pokriven je odrtom s lava
 Kožom te nosi koplje i sulicu gvozdenu, sjajnu,
 Al' je od oružja svakog junačnije njegovo srce.
 55 U šumu uđe i vidi drugóva mrtva tjelesa,
 Nad njima golemog vidi dušmána, što ih je svlado,
 Krvavim jezikom sada oblizuje grdne im rane.
 "Il' ću vas - prozbori Kadmo - osvetit, o drugovi vjerni,
 Ili ću ostati s vama". Izrèčê i desnicom digne
 60 Veliki kamen te ga i baci s velikom silom.
 Od toga udarca bi potresli se golemi zidi
 S tornjima visokijem, al' zmaju ne bude ništa.
 Ljuske ga štite ko pancir, a crna njegova koža
 Tako je tvrda, da kamen od sebe golemi odbi;
 65 Ali ne bješe tvrda tolikô, da koplju odoli,
 Koje se zabode zatim u zavoj rtenjače gipke

⁶ 32. Zmaj je bio sin boga Marta.

⁷ 35. Tir je grad Fenikije, na ostrvu blizu obale feničke.

⁸ 44. i d. Zvezdano jato Zmaja crtalo se u obliku zmaja, koji se svija.

I u trbuh mu prodre cijelo njegovo gvožđe.
 Od bola zmaj bijesan okrenu k leđima glavu,
 Opazi ranu i stade zabòdenû kopljaču gristi;
 70 Pošto je na sve strane sa velikom rasklima mukom,
 Jedva je izbi iz leđa, al' gvožđe u kostima osta.
 Običnoj goropadi kad uzrok tako se novi
 Pridruži, grlo se nadme zmajevsko sa žilama punim,
 A čeljust oblije kužnu bjelušasta pjena; pijesak
 75 Ljuskama sav je izgreden i šušti, iz paklenih usta
 Crni mu zadah uzduh okužuje i kvari širom.
 Sada se mota aždaja i vije u golemi okrug,
 Sada upravnije stoji od ikakvog balvana dugog,
 A sad nasrće strašnom žestinom ko pognana kišom
 80 R'jeka i prsima valja drveta, što su na putu.
 Uzmakne malo sin Agénorov, u koži lavskoj⁹
 Napadaj čeka i koplje držéci odbija žvalo,
 Koje ga hoće da ščepa. Aždaja grize bijesna
 Naprazno tvrdo gvožđe i zabada zube u oštrac.
 85 Krv iz otrovnog nepca procuri; i zelena trava
 Već se pokropi njom i pokvasi. Ali dubòka
 Ne bješe rana, jer se aždaja uklanjat znala
 Udarcu i ranjen vrat uzvijat te pustila nije
 Rani, da primi se pravo i raširi još da se dalje.
 90 Kad li prateć je udilj zabòdê joj u grlo gvožđe
 Kadmo i pritisne zdravo; aždaja uzmičuć natrag
 Udari o hrast, a koplje probode i vrat i drvo.
 Hrast od zmajeve pregnu težine i pucati stade,
 Kada mu udarat poče o deblo repine krajem.
 95 Pobjednik pob'jeđenog dušmana duljinu gleda,
 A glas najednoć se ču - odáklê? ne bješe lako
 Doznati, ali se ču -: "Što gledaš, Agénorov sine,¹⁰
 Ubitu zmiju? i tebe ko zmiju gledat će ljudi".
 Kadmo uplašen dugo stojéći pamet i boju
 100 Izgubi svoju, a kosa od ledenog naježi strâ se.
 Kad li se zakrilnica junaku Palada skinu
 Iz neba te mu reče, nek razgrne zemlju i u nju
 Baci gujinje zube - za priplodak budućih ljudi.
 Poslušá Kadmo te pritisnuv plug i otvorivši brazdu
 105 Zube - naroda sjeme - po nalogu u zemlju baci.
 Jedva se vjerovat može: tad micati počnu se grude,
 I najprije iz brazde oštrice se pomoli koplja

⁹ 81. i d. Lavska koža služi Kadmu poput štita.

¹⁰ 97. i d. Ovim se proroštvom Kadmu naprijed nagovješćuje, da će se pretvoriti u zmaja. Kako se to zbilo, kazuju stihovi 563. i d. u četvrtom pjevanju. Od koga je glas ovaj potekao, ne kazuje se na ovome mjestu, no budući da sve dalje zlo, što snalazi rod Kadmov, potječe od Marta, oca zmajeva, očito je, da je on izrekao i ovo proroštvo.

Kacige s perjanicom šarovitom njišuć se zatim,
 Začas se pokažu pleći i grudi i oružja pune
 110 Ruke, i tako usjev poraste štitonosnih ljudi.
 Ko kad u nakićenu teatru se razvija zavjes.¹¹
 Podižući se slike pokazuju najprije glave,
 Ostalo pomalo, dok se polagano ne dignu redom
 Sve i ne pokažu sasvim stojeći obodu na dnu.
 115 Kadmo preplašen novim dušmanom oružje zgrabit
 Hoće, al' vikne od onih, što zemlja ih porodi, jedan:
 "Oružje pusti i u rat među braćom nemoj se plesti".
 Vikne i jednoga brata iz zemlje rođenog rani
 Izbliza tvrdijem mačem, al' pade pogođen kopljem
 120 Sam izdaleka, a njegov ubilac preživio nije
 Njega, već izdahne dušu, što istom je primio bješe.
 Jednakim načinom bjesni množina sva, te u boju
 Propadnu jedan drugog ranjavajuć nenadna braća.
 Momčad, kojoj je malo života suđeno bilo,
 125 Tako prsima toplim o krvavu udari zemlju;
 Samo ih ostade pet; među njima bješe Ehion.¹²
 Na tle po opomeni Tritònidê¹³ oružje baci
 On te uhvati mir i vjeru sa braćom svojom.
 To su druzi u poslu došljaku Sidonskom bili,¹⁴
 130 Kad je gradio grad po riječi i nalogu Feba.
 Eto već Tebe, i zvati, o Kadmo, ti si se mogo
 Sretan u izgnanstvu; ti si za punca i punicu imo
 Marta i Veneru, k tome od žene takove porod,
 Mnogo kćeri, sinova i unuka, dragoga blaga;
 135 I to već bjehu mladići. Al' uvijek čovjeku treba
 Čekati posljednji dan, i nitko se ne može zvati
 Blaženim prije smrti i prije pogreba svojeg.
 Prvi u tòlikòj sreći, o Kadmo, bio je uzrok
 Tvojoj žalosti unuk i rozi neobični, što ih
 140 Dobi na čelu, i hrti, što lizahu krv gospodára.
 A pravo ako tražiš, zločinstva ne ćeš u njemu
 Naći, već slučaja krivnju. A kakvo zločinstvo je slučaj?
 Šuma se nakvasila zvijeri svakakvih krvlju,
 Podne je sjenke stvari pokratilo, a razdaleko
 145 Jednako stajaše sunce od jednog i od drugog kraja.

¹¹ 111. i d. Zavjes se u rimskom kazalištu na početku prikazivanja odozgo spuštao dolje, a kad se prikazivanje završilo, vukao se opet odozdo prema gore. Tako se od likova, kojima je zavjes bio iskićen, najprije vidjela glava, a najkasnije noge.

¹² 126. Ehion znači upravo: Zmajević, zmajev sin.

¹³ 127. Tritonida = Palada Atena (Minerva); vidi bilješku uza stih 782. drugoga pjevanja.

¹⁴ 129. Sidonskim se došljakom Kadmo naziva ovdje, jer je došao iz Tira, a taj je grad imao također ime: Sidon.

Tada Hijàncanin¹⁵ mladi progovori ljubaznim glasom
 Lovnim drugarima, koji po besputnoj lutahu šumi:
 "Od krvi zvjerinja mreže i oružje mokro je, braćo;
 Dosta je sreće bilo za danas. Sjutra kad Zora
 150 Nanovo dan donese u žarkastih vozeć se kolih,
 Mi ćemo opet na posao svoj; sad jednako Feb je
 Od kraja oba daleko, te od žege njegove polja
 Pucaju; prestan'te sada i dignite čvorave mreže".
 Momci učine što im zakáza i prekinu posle.
 155 Bješe Gargáfija dóla¹⁶, oštrljatih čempresa puna
 I bora, posvećena Dijáni, što zapreže ruho;
 U najzabitnijem kutù imade kitnastu spilju;
 Nije umjetna gradnja, već umjetnost priroda duhom
 Nasljedovala je svojim; od živoga kamena plavca
 160 I lake sedre je svod samosazdani izvila bila.
 Sa desne strane plitak a bistar žubori potok,
 Korito prostrano rub od busena optače njemu.
 Šumska boginja trudna budúći od lova često
 Tu djevičansko t'jelo u vodi bi kupala čistoj.
 165 I sad ovamo dođe te preda koplje i tulac¹⁷
 I luk odapet Nimfi, što oružje nošaše njojzi;
 Boginja skine plašt, i Nimfa ga prihvati druga,
 Dvije joj remenje s nogu odrješuju. Vještija od njih
 Izmenka Krokala¹⁸ njenu po vratu rasutu kosu
 170 U čvor sastavi jedan (a sama je rasute kose).
 Zatim Nefèla Nimfa i Hijala, Ranida, Pseka,¹⁹
 Fijala zagrabe vode i liju iz velikih vrča.
 Dok se kupala tako Titànida²⁰ po običaju,
 Kadmova unuka eto, odgodivši dio posala
 175 Nesigurno gdje šeće i luta po neznanjoj šumi
 I zađe u dô onaj; sudbina ga njegova nosi.
 Al' čim uljeze on u izvorom kvašenu spilju,
 Nimfe onako gole muškarca spazivši stanu
 Biti se u prsi, te se od nenadne njihove vriske
 180 Cio zaori gaj, i skupe se oko Dijánê,
 Da je zakriju svojim tjelesima. Ali je od njih
 Boginja viša i sve nadvisuje vratom ih ona.

¹⁵ 146. Hijàncanin = Beoćanin, ovdje Akteon. Hijàncani bijahu staro pleme beotsko.

¹⁶ 155. Gargafija jest dolina s vrelom istoga imena, a prostire se od Kiterona prema Tebi.

¹⁷ 165. i d. Poput odlične Rimljanke Ovidijeva doba Dijana je okružena čitavim kolom Nimfi, dvorkinja svojih.

¹⁸ 169. Krokala je Nimfa s rijeke Izmena u Beotiji, pa zato ima pridjevak "Izmenka".

¹⁹ 171. i d. Nefela se naziva po oblaku, Hijala po kristalu, Ranida po kaplji, Pseka po sitnoj kiši, Fijala po čaši. Sva su imena uzeta iz grčkoga jezika.

²⁰ 173. I Dijana se poput Minerve naziva Titanidom, jer je istovetna sa Selenom (Lunom), boginjom mjeseca, koja je kći Titana Hiperiona.

185 Kakve su oblaci boje, kad sunčeve zrake sa strane
 Protivne sinu u njih, il' kakva je grimizna zora,
 Takva u licu Dijana bez haljina viđena bješe.
 Premda je okružena množinom drugarica svojih,
 Opet se na stranu nagne i lice okrene natrag.
 Kako bi tada htjela, u ruci da su joj srt'jele,
 Tako zahvati ono, što mogaše: vodu, i njome
 190 Polije glavu muškarcu i kosu mu za kazan škropeć
 Prozbori ovu mu riječ proričuć mu buduću propast:
 "Da si me vidio голу, kazivati sad ti je prosto,
 Ako kazivati možeš". - Bez ikakve druge prijete
 Dade iz polite glave, dugovječnog jelena rozi
 195 Da mu izrastu, otegne vrat i zašilji uši,
 U noge pretvori ruke, a mišice u krake duge,
 Tijelo pokrije njemu cijelo pjegavom dlakom;
 Još mu i plašljivost doda. Autònojê junački sinak
 Pobježe i sam se čudi, gdje tako je brz u bijegu.
 200 A kad ugleda oblik i roge u vodi, izustit
 Htio je "jaoh meni!", al' nikakav glas ne iziđe;
 Samo je mogao jeknut. Po licu mu, koje već nije
 Njegovo, suze poteku, al' pamet mu pređašnja osta.
 Što će sada? dal' kući u kraljevske ima se dvore
 205 Vratit il' po šumi krit se? Al' ono stid ga je ovo
 Strah ga je. Dok se skanjivo, zamotriše psi ga, i prvi²¹
 Dadoše lajanjem znak Ihnòbat šljednik i Melamp
 (Pasmine Spartanske Melamp, Ihnòbat Gnosijske bješe);²²
 Onda poteku drugi od vihora nagloga brži:
 210 Arkadske pasmine psi Orìbas i Pamfag i Dorkej
 Zatijem jaki Nebròfon i ljuti s Lelapom Teron,
 Pterelas nogu valjáníh i Agra nosa valjána,
 Jošte i divlji Hilej, što nedavno vepar ga rani,
 Napa, koja se začè od kurjaka, Pemena s njome,
 215 Kojano stoku prati, i Harpija sa dvoje svoje
 Štenadi, - Ladon tràgê Sikìònskê,²³ trbuha tankog,
 Dromada, Kanaka k tome i Tigrida, Alka i Strikta,
 Leukon snježane vune i Asbol crne, i snage
 Vrlo velike Lakon i jaka u trku Aèla,
 220 Tòj i brza kuja Likìska s Kiprijem bratom,
 Harpal, koji je lisom sred čela zabilježen crnog,
 Lahna kušljave dlake, Melànej, Labros, Agriod

²¹ 206. i d. Imena Akteonovih pasa uzeo je Ovidije iz grčkoga nekoga vrela, a naznačuju ona ili osobito koje svojstvo ili podrijetlo njihovo. Svega izbraja Ovidije 36 pasa. Mitografički ih zbornici poznaju 50.

²² 208. Gnosijska je pasmina iz grada Gnosa na Kreti. Psi lovački iz Krete, Lakedemona i Arkadije bili su na glasu.

²³ 216. Ladon (znači upravo: Drži ga!) trage je sikionske, t. j. iz Sikiona u Korinjskom zalivu.

(Kojoj je dvojici otac Diktéjac²⁴, a Lakonka mati)
 I glasa oštrog Hilàktor i drugi, koje bi dugo
 225 Bilo izbrajat. Sva rulja polèti plijena željna
 Po nepristupnih sad kamenjaci, po vrletih, hridih,
 Kuda je težak put i nikakvog puta gdje nema.
 Kadmov sad unuk bježi onuda, kud lovljaše često,
 Bježi od svojih od pomagača. Htio je viknut:
 230 "Ta Aktèon sam ja! gospodara poznajte svoga!"
 Volja je, nema riječi. Od laveža ori se uzduh.
 Najprije njega zagrízê Melànhêt u leđa, za njime
 Odmah Teridamas hrt, Oresitrof ga za rame ščepa.
 Ovi su kasnije bili izišli, al' kraćijem putem
 235 Goru prijeđoše prije. Dok zubima držaše oni
 Gosu, drugi se skupe i ù t'jelo zube zabodu.
 Za rane mjesta već nema. Aktèon stenje i ječi
 Ne čovječijim glasom, kog jelen ne bi ni mogo
 Pustiti; poznata brda od leleka tužnog se ore.
 240 Ponizno padne na koljena on i kao da moli,
 Stane poglede tihe da baca kaono ruke.
 Ne znajuć ništa družu grabežljivu vrkaju rulju
 Običnim podvicima, Aktèona očima traže,
 Zovu ga jedan drugog nadvikujući ko iz daljine
 245 (A glavu okreće on k dozivačima); oni se srde,
 Što još izbiva i spor ne dolazi gledati plijen.
 Htio b' izbivat Aktèon, al' tu je; htio bi samo
 Gledati svojih pasa grozote, ali ne ćutjet.
 Odsvud opkoljuju njega i u meso utisnuv njuške
 250 Trgaju svog gospodara u jelenskoj prilici lažnoj.
 Kažu, da nöséca tulac Dijána onda se istom
 Zasiti, pošto Aktèon od premnogih poginu rana.
 Dvojaki o tom su glasi; preko mjere jednim je stroga
 Boginja, drugi je hvale i govore, dostojna da je
 255 Pravoga djevojaštva, a oboji brane što vele.
 Žena Jupiter-boga ne veli jedina, dal' to
 Hvali il' kudi, al' drago je njoj, što Agénorov ima
 Nesreću dom, i mržnju od inoče Tirske²⁵ prenèsê
 Na rod njezin. Sad uzrok dojàkošnjôj mržnji se novi
 260 Nađe, jer joj je mučno, od sjemena Jupiter-boga
 Semela što je noséca, te psovati počne veleći:
 "Što od psovanja imam tolikôg? Kaznit je moram;
 Ja ću je ubiti, slavna Junona ako se s pravom
 Zovem i sjajno žezlo pristòji l' se desnici mojoj,
 265 Ako sam kraljica ja i ako sam žena i sestra

²⁴ 223. Diktejac - Krećanin; vidi bilješku uza stih 1.

²⁵ 258. Tirska je inoča Junoni Europa.

Jupiter-bogu, sestra zac'jelo.²⁶ Prijevare, mislim,
 Dosta b' joj bilo i malo sramote ložnice moje.
 Zače! još trebaše to! u utrobi očitu nosi
 Krivicu i hoćê, mati po Jupiter-bogu da bude,
 270 Što ja jedva polučih. Tolikô je diže ljepota.
 Zlo ću joj otud učinit; Saturnija ne zvala ja se,
 Ako je Jupiter njezin u Stiksove ne baci vale".²⁷
 Tada s prijestolja usta i pokrita oblakom zlatnim
 Dođe u Semelin dom. Odbaciti pred što će oblak,
 275 Slična se načini baki, sjedoglava bude i kožu
 Naroza naborima i drščućim korakom stane
 Tijelo pognuto micat, još i glâs starice uzme;
 Tako se Beroa stvori, što Semeli dadilja bješe,
 Iz Epidàvra²⁸ rodom. Izà duljêg govora riječ
 280 Dođe na Jupiter-boga; uzdahnuv tad reče Junona
 "Htjela bih, Jupiter da je, al' bojim se vrlo, jer mnogi
 Zovuć se bogovi već su u ložnice stidljive ušli.
 Ako Jupiter i jest, još nije dosta; nek ljubav
 Dokaže, ako je pravi; i tráži, onolik, onakav
 285 Neka zagrlj tebe, koliki i kakav k Junoni
 Dolazi uzvišenoj; nek znakove svoje ponese".
 Takvim riječma Junona zavede bezazlenu kćerku
 Kadmovu, te dar ona od Jupiter-boga ma kakav
 Zaište, a on joj reče: "Izbèri, ne ću ti ništa
 290 Odbit; a meni većma da vjeruješ, nek Stiks-rijeke²⁹
 Sila to zna, i bozima bog strahovit je ona".
 Semela zlu se veseleć i hrleći objesna u smrt
 S milosti dragoga svog progovori: "Kakvoga tebe
 Grli Satùrnija, kad se u ljubavi združite, takav
 295 Ti se i meni pokaži". Zatvoriti htjede joj usta
 Bog, al' besjeda brza izišla je u uzduh veće.
 Uzdahne Jupiter; jer već od želje udarit natrag
 Ne može ona, ni on od zakletve. Žalostan vrlo
 300 Uziđe na nebo, visoko on i sakupi migom
 Poslušne oblake te im dodade kišu i vjetre,
 Svjetlice, grome i munje, od kojih izmaka nema.
 Ali se nastoji sam razoružati, koliko može,
 I ne će uzeti oganj, što njime storukog bješe

²⁶ 266. Junona kaže, da je Jupitru "sestra zacijelo", jer sumnja, da li mu je i žena, dok on ljubaka i s drugim ženama.

²⁷ 272. Pjesnici rimski više puta kažu za onoga, koji je umro, da se vozi po podzemnoj rijeci Stiksu ili da se utopio u njezinim valovima.

²⁸ 279. Epidavar je grad u Argolidi sa svetištem Eskulapovim.

²⁹ 290. O zakletvi bogova rijekom Stiksom vidi bilješku uza stih 189. prvoga pjevanja.

305 Srušio Tifoèja, u njemu je previše sile.³⁰
 Druga je lakša munja, u koju Kiklopske ruke³¹
 Manje metnule bjehu žestine, vatre i srdžbe;
 Bozi je zovu "druga strijela".³² Jupiter s njome
 Uđe u Kadmov dom. Podnesti nebesku tresku
 Smrtnica ne mogući izgorje sa svadbenim darma.
 310 Čedo nedonošče tad se iz utrobe matere uzme
 Te se onako slabo u očevo ušije bedro
 (Ako se vjerovat može) i dočeka nužno vrijeme.
 Kradom u kolijevci odgojila najprije njega
 Tetka je Ina, zatim u Nisi prime ga Nimfe³³
 315 Te su u spilji krile i hranile njega mlijekom.
 Dok se zbivalo to na zemlji po odredbi sudbe,
 Dvapat rođenog Bakha dok zipka u zaklonu bješe,
 Jednoć se Jupiter bog odobròvoljî nektarom, kažu,
 I brige pustivši teške s besposlenom on se Junonom
 320 Šalit bez žapanja stane te reče: "U vas je žena
 Požuda jamačno veća od požude u muških glava".
 Veli Junona, da nije; i slože se, mudroga da će
 Pitat Tirèsiju, kojem i mužkâ je i ženskâ ljubav
 Znana, jer jednoć sumi u zelenoj palicom udri
 325 Dvije goleme zmiije, što zajedno bjehu se splele,
 Čudo se dogodi: žena od čovjeka posta, i sedam
 Godina ostade tako, a osme ugleda opet
 Iste zmiije i reče: "Tolikû li po vama ima
 Udarac moć, da onom, tko udari, mijenja spol se,
 330 Ja ću vas udarit i sad". I zmiije udariv iste
 Pređašnji dobije oblik i postade, kakav je bio.
 Uzet za presudnika budúci u šaljivoj raspri
 Povladi Jupiteru Tirèsija. Kažu, Junona
 Da se preko mjere nato i više no je vrijedno
 335 Rasrdi i noću vječnom suđâji pokrije oči.
 Kako ne smije bog pokvariti posao bogu,
 Tako svemožni otac za uzete oči budućnost
 Dade Tiresiji znati i čašću mu kazan olakša.
 Vrlo na glasu po svim gradòvima Aonskim³⁴ on je
 340 Narodu, koji ga pito, po istini sve odgovaro.

³⁰ 304. Grdosiju Tifoeja rodila je zemlja s Tartarom, da se osveti Jupiteru, što je uništio Gigante. On je imao stotinu zmajevskih glava, iz kojih je rigao vatru, pa kad je navalio na nebo, bogovi su pobjegli pred njim u Egipat i pretvorili se u životinje, dok ga Jupiter ne svlada strijelom.

³¹ 305. O Kiklopima, kovačima Jupiterovih strijela, vidi bilješku uza stih 260. u prvom pjevanju.

³² 307. "Druga strijela", t. j. strijela druge, slabije vrste.

³³ 314. Brdo Nisa, u kojem je bila spilja Nimfi, hraniteljica Bakhovih, bio je isprva brijeg u Trakiji. Kasnije su i drugi krajevi svojili Nisejske Nimfe.

³⁴ 339. Aonija jest Beotija, a naziva se tako po Aonu, sinu Posidonovu i starom kralju beotskom: vidi bilješku uza stih 313. prvoga pjevanja.

Prva se uvjeri sinja Liriopa, kako je riječ
Njegova pouzdana i stalna. Opkolio bio
Nju je valima jednoć krivuljastim Kefis i silom
Obljubi stisnutu odsvud. Ljepotica bude noseća
345 I rodi sina, kog mogle da ljube odmah bi Nimfe,
I da mu ime Narkis. Za njega upitan bivši
Proročki vračar, hoće l' doživjeti vremešnu starost
I dane kasne, reče, da hoće, ne pòznâ li sebe.
Dugo se činio prazan vračarev odgovor, al' ga
350 Svrha i događaj sam posvjedoči i smrti način
A i mahnitost čudna. Već šesnaest napuni ljeta
Kefisov sin, te mogo se zvat i dječakom i momkom.
Mnogi ljubljahu njega mladići i djevojke mnoge,
Al' on bijaše ohol, beščuvstven, ako i nježna
355 Oblika, te ga mladić ni djeva nijedna ne dirnu.
Jednoć ugleda njega, gdje plašljive jelene goni
U mrežu, rečeća Nimfa, što odgovor nije premučat
Kadra ni riječ prva izrèci: odzivača Jeka.
Tijelo, ne glas, u to vrijeme Jeka je bila,
360 Ali čavrljavih usta i onda bješe ko i sad,
Da od mnogijeh može riječi odvracat zadnje.
To je učinila bila Junona, jer kada bi mogla
Boginja Nimfe zatèci, gdje grle se s Jupiter-bogom,
Jeka bi umjela nju da zabavi govorom dugim,
365 Dok bi pobjegle Nimfe. Saturnija kada to vidi,
Reče: "Jezika tvoga, što njime prevarî mene,
Odsad ćeš imati malo i govor kratak veoma".
Boginja izvrši grožnju: na kraju govora glase
Jeka udvaja samo i odvraca natrag, što čuje.
370 Ona ugleda jednoć, gdje šeće po zahodnim poljma
Narkis, te se rasplamti i kradom ga stane slijedit.
I što ga više slijedi, sve izbliže plamen je pali,
Nalik na sumpor, što je odozgo pò zublji posut
I hvata primaknut plamen te živahno gorjeti stane.
375 O kolikô je puta pristupiti htjela s riječma
Ljupkim i molit ga nježno, al' narav je protivna tome,
Ne da joj početi riječ. Al' spremna je čekati Jeka
Glase i, što joj je dano, odvratit im riječi svoje.
Jednoć se udalji dječak od svojih drugova i vikne:
380 "Je li tko ovdje?", a Jeka odgovori odmah mu: "ovdje".
Čudi se Narkis tome i obazre na sve se strane
I zdravo povikne: "Dođi!", a ona tad pozivača
Zovne; ogleda on se i nitko kad ne dođe, reče:
"Zašto me bježiš?" i natrag sve riječi dobije svoje.
385 Stane te razgovora zaveden prilikom Narkis
"Ovdje se sastan'mo" reče, a Jeka, koja nijednu
Riječ radije ne bi odvratila, "Sastan'mo" vikne.
Samoj joj milo je to, što izrèče, te iz šume pođe,

390 Da bi željeni vrat obujmila. Ali se Narkis
 U bijeg pusti i viče: "Dotaći me rukama nemoj,
 Ne ću ljubavi tvoje, i umrijet prije bih htio".
 Ona ne odvrati ništa do samo "Prije bih htio".
 Onda se u šumu skriva budući prezrena, granjem
 Krije zastiđen obraz, u samotnim spiljama živi,
 395 Ali joj odbitoj tužnoj još ostaje ljubav i raste.
 Jadno joj tijelo stane od nemirnih ginuti briga,
 Mrša joj kožu skvrči i tijela sokovi svi joj
 U uzduh odu, te ostade glas i kosti joj samo.
 Glas se sačuva, a kosti pretvoriše u kam se - kažu.
 400 Otad se u šumi krije; u gori je ne vidi nitko,
 Al' svi čuju je; samo je glas, što živi u njojzi.
 Kako je Jeku, tako i druge je vodene Nimfe
 Preziru Narkis i gorske, a prije već momačka društva.
 Nato odbijen netko k nebesima pruživši ruke
 405 Reče: "Tako i on nek ljubi, a nikada drago
 Svoje ne osvoji!" Molbu Ramnūsija³⁵ pravednu primi.
 Bez gliba izvor imade srebrolikih, bistrjih vala,
 Kojeg ne taknuše nikad pastiri ni koze, što brdom
 Pasu, ni druga stoka; pomutila nije ga nikad
 410 Ptica nit ikakva zvijer ni grana padnuvši s drva.
 Okolo rastaše trava i bujaše imajuć vlage;
 I šuma bješe, što nije sunčane propuštala žege.
 Narkis izvorom jednoć i mjesta ljepotom privučen
 Od lova trudan buduć i pripeke onamo leže.
 415 Hoće da ugasi žeđu, al' nova žeđa mu raste.
 Pijući krasan ugleda lik i opčinjen njime
 S nadom ljubi čeg nema držeći za t'jelo sjenku.
 Samome sebi se divi, nepomično motri i stoji
 Sličan istesanom iz parskoga mramora kipu.³⁶
 420 Oči svoje ko dvije zvijezde gleda ležečke
 I kosu, koje se Bakh ni Apolon stidjeli ne bi,
 Gleda golobrado lice, bjelokosni vrat i ljepotu
 Usta i crvën, koja s bjelinom se snježanom m'ješa;
 Divi se svemu na sebi, po čemu pun je divote.
 425 Sebe ludaija želi i sebe hvalilac hvali,
 Sebe žuđenik žudi, te najedno pali i gori.
 Koliko cjeliva praznih prevarljivu izvoru dade!
 U vodu koliko puta zaronio bio je ruke
 Hvatajuć opažen vrat, al' ulovio nije u vodi
 430 Sebe! ne zna, što vidi, al' gori od onog, što vidi;
 Ista prijevara oči i vara njemu i draži.

³⁵ 406. Ramnusija je Nemesa, boginja, koja osvećuje i kažnjava opaku obijest. Ona je imala u Ramnu blizu Maratona u Atici znamenito svetište, pa je po njemu dobila pridjevnik "Ramnusija".

³⁶ 419. Bijeli mramor s ostrva Para bio je na glasu.

Što lik pobjegljiv hvataš, a momče lagane vjere?
 Onoga nema, što hoćeš; što ljubiš, izgubit ćeš, bježi;
 Što ti gledaš, sjenka je to odbijenog lika;
 435 Ništa svojega nema, već dolazi, ostaje s tobom,
 Pa i otići će s tobom, kad mogao ti bi otići. -
 Otrgnut ne može otud Narkisa ni želja da jede,
 Ni da počine, već on ležeci u hladu u travi
 Gleda lažljivi lik i nadovoljit ne može oka,
 440 Gine s gledanja svojeg. Iz trave malo se digne
 I rekne pružajuć ruke prema šumi, što je okò njeg:
 "Aoh šumo! je l' ljubio tko nesretnije ikad?
 Ta znaš, ta nađoše mnogi u tebi skrovište zgodno!
 Tòliko prođe tebi vijekova, pa dal' u tako
 445 Dugom životu sjećaš se kog, iko čiljaše tako?
 Ljubim i vidim, al' ono, što vidim i ljubim, ne mogu
 Postići, ljubitelja tolikâ pogrješka vara.
 I što još veća je žalost: nit široko more nas luči,
 Ni put ni brda ni zidi sa zaključanijem vratma.
 450 Malo nas rastavlja vode, obuhvaćen i sam bit želi,
 Jer kolikô sam puta poljubio valove bistre,
 Tòliko puta je on i k meni primaknuo lice.
 Reko bi: taknut ga možeš; med dragima vrlo je malo
 Razmaka. Tko si, da si, iziđi; što varaš me, momče
 455 Izvrсни? kamo li hvatan buduci gineš? od moje
 Dobi, ljepote ne bježiš, ta Nimfe ljubljahu mene.
 Nekakvu nadu ti ljubežljivim daješ mi licem,
 K tebi kad pružih ruke, i k meni ih pružio ti si,
 Kada se smijem, i ti nasmiješ se; kada sam plako,
 460 Vidjeh i tvoje suze; odmiguješ miganju mome.
 I kolikô se mogu po gibanju krasnijeh usta
 Doviti, govoriš r'ječi, što do mog ne dolaze uha.
 Ta ja sam to! već vidim, i oblik ne vara moj me.
 Gorim od ljubavi k sebi, i pritičem vatru i nosim.
 465 Što ću? Molit se dati il' molit? a moliti što ću?
 Imam što želim, a blago siromahom čini me moje.
 O da od svojega kako razlučit se tijela mogu!
 Ne bilo onog, što želim! neobično l' želi milosnik!
 Bol mi već uzima snagu, životu mojemu nema
 470 Trajanja dugoga već, u vijeku prvome ginem.
 Nije mi teška smrt, jer boli će sa smrću prestat.
 Htio bih, onaj dulje da živi, kojega ljubim.
 Sad ćemo složno u jednoj u duši umrijet oba".
 Reče i k istom se liku mahnitâš povrati Narkis,
 475 Suzama pomuti vodu i izvor se uzljulja malo,
 Te lik nejasan bude. Kad vidi, gdje hoće da ode,
 Poviče: "Kamo bježiš? Ta ostani, svog milosnika
 Ostavljat okrutan nemoj, i koga taknut ne mogu,
 Neka ga slobodno gledam te bjesnim i dalje tužan".

480 Jaučuć tako razdre od gornjega ruba haljetak,
Mramornim rukama stane da sebe u prsi lupa.
Tanahna pokaže se na lupanim prsima crven,
Kakove jabuke bit običavaju, kad su bijele
485 Malo, a malo crvene, il' kakav je grozd, kad još zreo
Nije, već jagode tek zaruđivat mu šarene počnu.
Kad to ugleda on u vodi, koja se bila
Opet izbistrila, nije odoljeti mogao više,
Već žut kako se vosak pri ognju laganom topi
490 Il' mraz jutarnji, sunce kad prigrrije, tako i Narkis
Izjeden ljubavlju gine i gori potajnom vatrom.
Rumen s bjelinom mu sva pobljedi; čilosti, snage
Nestade, a i ljepote, što milo je gledati bješe,
Ni tijelo ne òsta, što nekad ga ljubljaše Jeka.
495 A kad ona to vidi, i ako sa srdžbom se svega
Sjeća, žao joj bude, i kadgod poviče "jao!"
Jadno momče, a ona odgovori odzivom "jao!"
I kad se udarao o mišice šakama Narkis,
I tog lupanja glas odvratiti Jeka je znala.
Po običaju gledeć u valove prozbori zadnjom:
500 "Ao uzalud ljubljen dječaćiću!" Riječi iste
Odjeknu tu, a "S Bogom" kad reče, reče i Jeka.
Narkis umornu glavu u travicu zelenu spusti;
Oči, što njegovoj bjehu ljepoti se divile, stisne
505 Noć, - i u podzemni kraj otišavši u Stiks-rijeci
Gledo se također on. Najáde oplachu sestre
Njega i odrežu kosu i prikažu bratu; Drijáde³⁷
Plakahu također za njim; uz tužnjavu pristaje Jeka.
Lomaču, nosila sprema i tesane luče, al' nigdje
510 Tijela ne bijaše Narkisova, žut mjesto njega
Nađoše cvijet s lišćem bijelim okô sredine.
To kad se sazna, glas se o vraću po Ahejskim prosu³⁸
Gradima, kako i treba, i gatar se proslavi vrlo.
Od svijeh ljudi sin Ehionov Pentej³⁹ - prezirač
515 Bogova, prezre i njega, riječma se proročkim stane
Starčevim rugat i korit Tiresiju, gdje je u mraku
I u sljepoti, a vrač sjedokosom mašući glavom
Reče: "Kako bi ti dobrosrećan bio bez ovog
Očinjeg vida te slave kad Bakhove vidio ne bi!
Doći će dan, i proričem za nj, da nije daleko,

³⁷ 506. Drijade su istovetne s Hamadrijadama, Nimfama, što borave po drveću. Najade su sestre Narkisove po tome, što je on sin riječnoga boga Kefisa i Nimfe Liriope. U znak žalosti režu one svoju kosu, da je polože na grob ili lomaču pokojnika.

³⁸ 511. i d. Ahejski su gradovi ovdje uopće svi grčki gradovi, a ne samo gradovi pokrajine Aheje.

³⁹ 513. Ehion, otac Pentejev, istovetan je s onim junakom, što je iznikao iz zmajevih zubi; vidi stih 126. i d.

520 Te će se ovamo svratit neobično Semele čedo:
 Liber,⁴⁰ i u čast ti u njegovu ako li hrame
 Ne budeš gradio, bit ćeš na tisuću rastrgan mjesta,
 Krvlju ćeš šume okaljati i majku i majčine sestre.
 Sve će se zbiti: ne ćeš počastiti boga i tužit

525 Ti ćeš se, da sam odveć u mraku vidio svojem".
 To kad izgovori vrač, Ehionov protjera sin ga.
 Potvrda dođe riječma i zbude se proroštvo vrača.
 Eto Libera, polja zađrê se svečanom vikom,
 Svjetina vrvi, skupa sa muškinjem matere, snahe,

530 Prosta čeljad, - gospoda, sve hiti k neznanjoj slavi.
 Poviče Pentej: "O rode zmajevski, Martova djeco,⁴¹
 Kakav vas spopade bijes? Tolikû li snagu imade
 O mjed bijena mjed i s krivuljastim svirala rogom,
 Vračarske opsjene k tome, da ženska vika i vinom

535 Uzbuđena bjesnoća i bubnjići, šuplje što zveče,
 I svijet razuzdan može pridobiti vâs, što od mača
 Bojnog se ne strašiste ni trublje ni dušmanskim str'jela?!
 Bih li se čudio vama, o starci, po dalekom moru
 Koji doploviste amo i ovdje osnovaste Tiros,

540 Smjestiste bjekce penate, a sada se bez boja svladat
 Dajete? il' bih se vama, o momci, čudio, dobi
 Jača i bliža mojoj? Pristoji se oružje i šljem
 Vama, ne tirsos i lišće!⁴² Spomen'te se, čijeg ste roda;
 Kao aždaja vi se ohrabrite, kojano mnoge

545 Sama je usmrtila. Zbog izvora ona i vode
 Poginu, a vi za dobar glas pobijed'te; junake
 Pomori ona, a vi mekušce gon'te i slavu
 Čuvajte vaših otaca. Sudbina nije li Tebi
 Dugo dopustila stajat, razvalili da su junaci

550 Bar je i sipaće, vatra i gvožđe da bjesni okò njê!
 Bili bi nesretni mi, al' bez krivice; našu bi sudbu
 Trebalo žaliti, ne kriti, i plakat bi bez stida mogli.
 Sada će neoružan momčuljak osvojiti Tebu,
 Kojem ni strjelice ni boj ni konji ne gode, već mîra,

555 Kojom si maže kosu; i meki mu gode vijenci,
 K tome grimiz i zlato u šareno utkato ruho.
 Ja ću ga nagnati odmah - uklon'te se samo -, da prizna,
 Da on posvaja oca i izmišlja svetinje sebi.

⁴⁰ 521. Liber je isprva bio stari italski bog oplođivanja. Kad su se Rimljani upoznali s grčkim bogovima, dali su taj pridjevnik Bakhu.

⁴¹ 531. Tebanci su Martova djeca, jer su potomci onih ljudi, što su iznikli iz zubi zmaja, sina Martova.

⁴² 543. Tirsos, znak Bakhova kulta, bijaše palica omotana bršljanom ili vinovom lozom, a na kraju urešena.

560 Kad je Akrisije smio da prezire ništavog boga⁴³
 Te mu, kad dođe ne htje otvoriti Argoska vrata,
 Zar će Penteja strašiti i Tebu čitavu došljak?
 Idite brzo, id'te i svezana amo doved'te
 Vođu, nemojte docnit i čekati" - slugama reče.
 Nato Penteja stanu da psuju Atamas⁴⁴ i djed
 565 I drugi njegova roda, ustegnut ga nastoje zalud.
 Njega besjede čine još žešćim, mirenje draži
 Njega, i raste mu bijes i ustavljanje još škodi.
 Tako sam gledao bujicu gdje sporije teče i slabo⁴⁵
 Uj, kada joj ništa na putu ne stoji, al' grede
 570 Gdjegod je ustavljaju i kamenje ne da joj teći,
 Tamo se pjenu i ključa i ljuće zbog jaza srlja.
 Evo se krvave sluge povратиše; kad ih gospodar
 Zapita, gdje je Bakh, odgovore, da ga nijesu
 Vid'li, "al' ovoga - kažu - drugara mu i crkvenjaka
 575 Zgrabismo", te ga predadu na leđima svezanih ruku;
 Bješe to neki Tirenac, što za božjom iđaše službom.⁴⁶
 Njega pogleda Pentej strahovitima od srdžbe
 Očima, jedva može odgoditi katan te reče:
 "O ti, što umrijet imaš i smrću drugima primjer
 580 Dati, sad reci: tko si i čiji si sin i odakle?
 Po novom zašto li ti običaju praznike slaviš?"
 Bez straha Penteju ovaj odgovori: "Zovem se Aket,
 Zemlje sam Meonske⁴⁷, otac i mati mi prosti su ljudi.
 Nemam polja od oca, tvrdovrati volovi da ih
 585 Teže, ni stada nemam gustorunih ni druge stoke.
 Otac je bio siromah i uzicom varao ribe
 Te ih izvlačio - još se praćakaše - udicom, kukom.
 Taj mu posao bješe imutak; kad me je njemu
 Učio, zborao: ""Blago od mene, što ga imadem,
 590 Primi, o našljednici i baštiniče zanata"".
 Vođu mi ostavi samo na samrti; jedino to je
 Očinstvo moje. Al' uvijek na hridma da ne visim istim,
 Brzo naučih krmu lađenu okretati rukom

⁴³ 559. Akrisije, kralj Arga, otac Danaje, matere Persejeve, bio je također protivnik Bakhovih svetkovina. Ovidije govori o njemu u četvrtom pjevanju (st. 607. i d.), uzima dakle, da je Bakho tek kasnije došao u Argos, ali ga to ne smeta, te ne bi Akrisija već ovdje spomenuo.

⁴⁴ 564. Atamas, Atamant je sin Eola, a muž Ine, kćeri Kadmove.

⁴⁵ 568.-571. Protiv običaja pjesnik ovdje u epskoj pjesmi iznosi i crta s v o j a o p a ž a n j a .

⁴⁶ 576. Stari stanovnici Lidije i nekih ostrva u Egejskom moru nazivahu se Tirenima, tirenskim Pelazgima. - Ovidije nigdje ne kaže izrijekom, da se sam Bakho pretvorio u Tirenca, no da se u Tirenca Aketa doista krije Bakho, razbiramo iz njegovih riječi u st. 658. i d.:

Tim ti se samim bogom, o d k o j e g a b l i ž e g a n e m a ,
Kunem, da istinu zborim i t. d.

⁴⁷ 583. Meonija je staro ime za Lidiju.

595 Vješto te kišljivu onda zvijezdu Olenske koze⁴⁸
 Spazih i upamtih pravo i Tajgetu, Mečku, Hijáde,⁴⁹
 K tome i vjetrova dom i luke lađama zgodne.
 Jednoć brodeći k Delu nanesu me valovi k zemlji⁵⁰
 Hijskoj, te veslajuć desno na obalu pristanem njemu
 I poskočivši lako u p'jesku se mokrome nađem.
 600 Kada već prođe noć i zora rudjeti stane,
 Tada ustanem ja i družima kažem, da svježe
 Vode donesu, i pokažem put, što k izvoru vodi.
 Gledati s visokog stanem brežuljka, kakav mi uzduh
 Biti obećava, drúge sazovem i vratim se k lađi.
 605 "Evo nas!" prozbori prvi od sviju Ofelt momčuljka
 Djevojačke ljepote uz obalu sa sobom vodeć
 I misleć, da je plijen na pustome našao polju.
 A momčuljak, reko bih, trom oda sna i vina
 Posrće, jedva slijèdí. Razmatrati ruho mu stanem,
 610 Lice i korak i ništa ne smotrih, što bi se moglo
 Nazvati ljudsko; raspoznam i družima rečem: "Ne znadem,
 U tome tijelu koji je bog, al' nekakav jeste.
 Tkogod si, da si, o pomiluj nás i u poslima našim
 Nama pomози i ovim oprostí!" - ""Za nas ne moli!""
 615 Reče Diktis, što na vrh jedrèním se motkama znaše
 Popeti od svakog brže i spustit se zgrabivši uže.
 Tako reče i Libis i bàša plavokosi čuvar
 Melant, Alkimedon s njim i Epopej, koji je glasom
 Način i odmor davo veslačima, hrabrio srca;
 620 Tako i drugi svi, tolikò su plijena željni.
 "Al' ja dopustiti ne ću, da ova s bremenom svetim
 Lađa se oskvrni, tu ja imadem najviše vlasti!"
 Rečem i ispr'ječim se pri ulazu. Najljuće od svih
 Likabas bješnjeti stane, iz Tuščanskog⁵¹ kojino grada
 625 Za kazan progнан bješè učinivši strašno umorstvo.
 Ja se protivim njima, a Likabas za grlo mene
 Junačkom pesnicom zgrabi i bacio b' u more mene,
 Da se, sve u neznáni, za uže zadržo nisam.
 Kleti mu odobre to drugari. Tad napokon Bakh se

⁴⁸ 594. Koza je Amaltija dojila Zeusa kod grada Olena u Aheji, pa ju je zato zahvalni bog pretvorio u zvijezdu i smjestio na nebu. Po drugoj je vijesti koza, dojilja Zeusova, pripadala Amaltiji, kćeri nekoga Olena.

⁴⁹ 595. Tajgeta je kći Atlantova, jedna od zvijezda u zvjezdanom jatu Plejadâ. - I Hijade su kćeri Atlantove, sedam ziježda u zvjezdanom jatu Bika tvoreći glavu njegovu. Kad se Hijade pojave, počinju se kiše.

⁵⁰ 597. i d. Aket je plovio od sjevera prema jugu, pa je dospio u konao morski između ostrva Hija i maloazijske obale. Kod toga mu je ostrvo bilo na desnu ruku.

⁵¹ 624. Tirenski se grad naziva ovdje Tuščanskim, jer se za Etruščane držalo da potječu od Tirena-ca, koji su se doselili iz Lidije.

630 (Jer on bijaše to) iza sna od vike prene,
 I svijest ko da mu tad iza pića se u prsi vrati,
 Prozbori: "Što to činite? što vičete? tko li je amo
 Doveo, brodâri, mene? i kuda me hoćete odvest?"
 ""Ne boj se ništa - Prorej progovori -, reci, u koju
 635 Luku želiš da dođeš, dovèst ćemo tebe, kud hoćeš"".
 "K Naksu broдите - Liber progovori -, dom mi je tamo,⁵²
 A vas će zemlja ta gostoljubivo primit". Zakunu
 Morem se varalice i svima bozima, da će
 Tako učinit te meni zapovjede, jedra da lađi
 640 Šaranoj razvijem, a kad okrenuh desno ih, jer Naks⁵³
 641 Bijaše s desna, Ofelt povika: "Što, budalo, radiš?
 643 Koji te bijes...?" - Jedni naznačuju, drugi što žele
 Šapću mi u uho, a ja zapanjiv se rečem: "Nek drugi
 645 Krmi" te svoju vještinu i poso zločinački pustim.
 Svi me psovati stanu, zamrmljaju svi, Etaliôn
 Ovo prozbori tad: "U tebi jedinom misliš
 Spas da je naš!" te stupi na korman i posla se moga
 Primi te pustivši Naks na protivnu okrene stranu.
 650 Tada šaleć se bog, prijevaru kao da njihnu
 Sad tek opazi, stane sa svinute gledati krme
 U more i kao plaćuć progovori: "Niste mi ovu
 Obalu obećali, za ovu vas zemlju nijesam
 Molio! Čim sam kazan zaslužio? Kakva je slava,
 655 Ako toliki ljudi dječaka prevare jednog?"
 Ja sam plako već dugo; zločinci se bezbožni mojim
 Suzama smiju i žurno uspljuskuju veslima vale.
 Tim ti se samim bogom, od kojega bližega nema,
 Kunem, da istinu zborim, i ako je događaj takav,
 660 Da nadilazi vjeru: u vodi se ustavi lađa,
 Kao u brodarnici da suha stoji. A oni
 Čude se tome, al' biju sve jednako veslima, jedra
 Spuštaju i dalje hoće da plove s dvostrukom snagom.
 Vesla obvijje bršljan i zavojito verugat
 665 On se po jedrima stane i pokrije bujnim ih zrnjem.
 Sam bog ovjenčan grožđem po glavi jagoda punim
 Zamahne kopljem⁵⁴, što je obvijeno lozovim lišćem;
 Tigara utvare prazne i risova okolo njega⁵⁵
 Leže i osim njih šarovite pantere divlje.
 670 Iz lađa iskoče svi, od mahnitosti il' od stra,

⁵² 636. i d. Na ostrvu Naksu (naziva se također: Dija, na pr. u st. 690.) osobito se poštovao Dionis-Bakho.

⁵³ 640. Tko je od Hija želio da dođe do Naks, trebalo je da plovi prema jugozapadu, dakle nadesno.

⁵⁴ 667. Bakhovo je koplje tirsos; vidi bilješku uza stih 543.

⁵⁵ 668. i d. Tigri, risovi i pantere jesu životinje Bakhove, pa su upregnute i u njegova kola.

I prvi od njih Medon po svemu t'jelu pocrni,
 Kičma se nakrivi njemu i izdigne u vis, na njega
 Poviče Likabas veleć: "U kakvo se pretvaraš čudo?"
 Al' dok zborашe još, raširiše usta se njemu,
 675 Nozdre se svinuše, ljuške porastoše po koži tvrdoj.
 Libis hoteći vesla izmakla da namjesti opet,
 Vidi, gdje mu se ruke pokraćuju i da nijesu
 Više ni ruke to, već mogu zvati se pera.
 Drugi za užetom, što se obavija, pružajuć ruke,
 680 Ruku mu nesta te se u valove bezruk i beznog
 Sruši svinutih leđa, a repa najzadnji dio
 Svrši se u srp ko kraji od mjeseca, kad ga je pola.
 Skaču sa svijeh strana i sipaju kapljice ko dažd,
 Sad se pomole van, a sada zarone opet,
 685 Sve se ko u kolu igra i obijesno se praća
 I vodu usrkanu kroz široke bacaju nozdre.
 U lađi dvaest je bilo momaka, i ja od sviju
 Ostadoh sam, i drhat od ledenog uhvati stra me.
 Jedva za sebe znah, al' tada ohrabri bog me
 690 Veleć: "Ne boj se ništa i k Diji veslaj". Doplovih
 I stah u svetu službu i praznike Bakhove slavim".
 Pentej progovori: "Dugo naklapanje slušo sam tvoje,
 Da bi od čekanja mogla ljutina oslabit veće.
 Zgrab'te ga, momci, što brže i mukama groznijem njega
 695 Izmuč'te pa mu u Stiksovu noć pošaljite t'jelo"
 Odmah Akéta Tirenca odvedu i u tvrdoj njega
 Tamnici zatvore, pa dok po kraljevoj zapovijedi
 Spremahu strašne se sprave ubilačke, gvožđe i oganj,
 Sama se vrata - kažu - otvoriše, spadoše s ruku
 700 Okovi sami od sebe, a nitko ih nije razvezo.
 Ostade pri svom sin Ehionov, ne šalje druge,⁵⁶
 Već sam zaputi on na Kiteron, koji se ori
 Jasnom bakhantica pjesmom budući za svečanost izbran.
 Kako žestoki konj zanjíšti i željniji bude
 705 Boja, kad bojni trubač u trublju zvonku zatrubi,
 Tako i uzdignut jek do nebesa Penteja draži
 I viku čujućí većma raspaljuje gnjev se u njega.
 Šumom okruženo usred brda gotovo ima
 Mjesto bez drveća, čisto i vidno sa svijeh strana.
 710 Pentej neposvećenim dok očima svečanost motri,

⁵⁶ 701. i d. Smrt je Pentejevu obradio tragički pjesnik grčki E u r i p i d u tragediji "Bakhantice", pa kako god je crtanje Ovidijevo nalik na Euripidovo, tako se i znatno razlikuje od njega. Euripidov je Pentej pomahnitao pa došavši na Kiteron na njegovu ga je želju bog Dionis, koga dakako ne poznaje, posadio na visoku jelu, pošto ju je savio do zemlje i oprezno opet uspravio. No sada najednom bog iščekne i iz visine pozove Bakhantice, da kazne nevjernika. Pošto su uzalud bacale na nj kamenje i tirse, saviše napokon drvo i razderaše Penteja, kojemu se sada povratio razum, držeći ga za lava.

Prva ga ugleda mati i mahnita prva potrči,
Prva baci tirsos u njega i rani ga njime
Vičući: "Ijuju, sestre! pritecite ovamo obje!
Onoga golemog vepra, što luta po našem polju,
715 Onoga vepra moram pogubiti". Bijesno mnoštvo
Sve poleti na njega, sve nagrnu, gone ga, a on
Dršće i boji se sad, već manje žestoko zbori,
Već osuđuje sebe i priznaje svoju grjehotu;
Ipak poviče ranjen budući: "Autònoja tetko,
720 Ti mi pomози! nek sjen Aktèonov srce ti gane!"
Ona ne znajuć, tko je Aktèon, molećem ruku
Istrgne desnu, a drugu iščùpâ ruku mu Ina.
Nesretnik nema ruku, da pruži ih materi svojoj,
Već joj krvave pruži kusatke bez ruku i reče:
725 "Pogledaj, majko me moja!" Agáva vidjevši cikne,
Na stranu okrene vrat i kosu uzduhom rasu,
Otkine Penteju glavu i krvavim prstima držeć
Vikne: "Ijuju, druge, od mene je pobjeda ova!"
Lišća, što ga je jesenski mraz opalio, te se
730 Slabo već drži, vjetar ne raznosi s visokog drva
Tako brzo, ko ruke što Penteja klete raznesu.
Izmenke⁵⁷ primjer pouči taj, te slaviti stanu
Svečanost novu, štovat oltare svete i kadit.

---

⁵⁷ 732. Izmenke su Trojanke nazivajući se tako po Izmenu, rijeci Beotskoj, koja teče kroz Tebu.

ČETVRTO PJEVANJE.

Iza oduljega umetka, koji zaprema prvu polovinu pjevanja, u drugoj se polovini nastavljaju *tebanske* priče, a na njih se nadovezuju priče o *Perseju*, koje ispunjavaju velik dio idućega pjevanja. Među protivnicima Bakhovih svetkovina jesu i *tri kćeri kralja Minije*. Na dan, koji je posvećen kultu Bakhovu, one predu i tku kod kuće, a vrijeme sebi krata pripovijedajući različne priče (st. 1.-54.), kako je bijeli dud pocrnio od krvi *Pirame i Tizbine* (st. 55.-166.), o ljubavi *Martovoj s Venerom*, koja Apolona, jer ih je odao, kažnjava nesrećnom ljubavlju. Feb Apolon, da bi se mogao približiti ljubavi svojoj, *Leukotoji*, kćeri kralja Orhama, uze na se obličje Eurinome, matere njezine, ali ga izdade *Klitija*, pređašnja njegovog ljubovca, a Orham zakopa kćer živu u zemlju. Iz Leukotojina groba izbi šibljika tamjanova, a zavisnu Klitiju pretvori Apolon u modri suncokret (st. 167.-270.). *Alkitoja*, najstarija od Minijevih kćeri, kazuje još priču o mladiću *Hermafroditu*, koji se s Nimfom *Salmakidom* stopio u jedno tijelo (st. 271.-388.). Dok one kazuju priče, približi se povorka Bakhova, a Minijeve se kćeri pretvoriše u šišmiše (st. 389.-415.). Dok se Agava, mati Pentejeva, veseli kazni Minijevih kćeri, stižu joj žalosne vijesti. Junona ne može pregorjeti, što je Bakho, sin suparnice njezine, dobio toliku vlast i poštovanje, pa da se osveti Semelinu rodu, šalje Tisifonu na *Inu i Atamasa*, njezina muža. U mahnitosti Atamas ubija rođenoga sina *Learha*, a Ina s drugim sinom *Melikeritom* traži spas u morskim valovima. Na molbu Venerinu Neptun učini i Inu i njezina sina morskim božanstvima. Dvorkinje Inine, dok žale za gospodaricom, pretvore se u kamenje ili ptice (st. 416.-562.). *Kadmo* sa ženom *Harmonijom* žali za Inom, pa ostavlja Tebu i odlazi u Iliriju, gdje se oboje pretvoriše u zmije (st. 563.-603.) Od Bakhovih je protivnika samo još *Akrisije* bio na životu, kralj u Argu i djed junačine *Perseja*, koji je odrubio glavu Gorgoni (Medusi). Bježeći s Medusinom glavom dođe Persej do kralja *Atlasa* i zatraži od njega noćište, a kad mu ga je on ukratio, pokaže mu glavu Medusinu, te se Atlas pretvorio u brdo (st. 604.-662.) Stigavši u Etiopiju oslobodi Persej *Andromedu*, kćer Kefejovu, koja je bila prikovana uza hrid i izložena za hranu grdosiji morskoj. Pošto je pogubio zvijer položi on glavu Medusinu na travu, a od trave postadoše *Korolji* (st. 663.-752.). Persej se oženi Andromedom i kod svadbene gozbe kazuje, kako je pogubio *Gorgonu*, kako je od njezine krvi postao krilati konj *Pegas* i brat njegov *Hrisaor* (st. 753.-803.).

Ali Minije¹ kći Alkitoja ne misli, da njoj
 Bakhovih orgija treba, i ludo govori za njega
 Jupiter-boga sin da nije, a bezbožnost s njome
 Dijele njezine sestre. Na svečanost sveštenik pozva
 5 Gospe i sluškinje veleć, nek poslove ostave svoje,
 Prsi nek pokriju kožom, nek razvežu trake u kosi,
 Na glavu neka metnu vijence i u ruke uzmu
 Zelene tirse, i reče, strahovito bog da će biti
 Gnjevan za uvredu svoju. Pokoriše majke se, snahe,
 10 Pređu i kotarice i posao nesvršen puste,
 Kade, zazivaju Bakha i Bromija, Lijeja boga,²
 Rođenog u vatri, dvaput, od dviju matera sina;
 Čuju se još imena: Tiðnej nestrižen, Nisej,
 Lenej i saditelj loze vesèlicê, - k tome imena:
 15 Otac Niktèlij, Elèlej i Euhan i Jakh i druga
 Jošte imena, što ih po narodu grčkom imadeš
 Premnogo, Libere bože.³ Neprolazna tvoja je mladost,
 Ti si vječiti dječak, u nebeskoj ti si visini
 Najljepši gledati bog. Ko u djevojke tvoja je glava,
 20 Na njoj kad nemaš rogóvâ.⁴ Pokorio istok si cio
 Sve do dalekog Ganga, gdje kvasi Indiju tamnu.⁵
 Ti sjekiraša, časni, Likùrga⁶ i Penteja zgubi,
 Oba bogògrdnika, Tirénce u more baci;
 Dvoprežne risove ti na uzdi žarenoj držiš,
 25 Koja im kiti vrat. Bakhàntice, Satiri tebe
 Prate i pijani starac,⁷ što t'jelo, koje mu kleca,
 Opire štapom, i slabo na magarcu grbavom sjedi.

¹ 1. Minija je prema priči bio kralj u Orhomenu u Beotiji.

² 11. i d. Izbrajaju se različni pridijevci boga Bakha, koji ih ima više nego ma koji drugi bog. B r o m i j e se on naziva poradi buke, s kojom su njegove svetkovine udružene; L i j e j zato, jer razdrešuje brige; N i s e j , jer su ga othranile Nimfe na brdu Nisi; T i o n e j , jer se mati njegova Semela poštovala pod imenom "Tiona"; L e n e j po preši; N i k t e l i j , jer njegove svetkovine padahu u noć; E l e l e j i E u h a n po veselim povicima za svetkovanja (*ἐλελεῖ εὐάγ*) J a k h naznačujući veselo povikivanje za njegove svetkovine.

³ 17. O pridijevku Bakhovu "Liber" vidi bilješku uza stih 521. u trećem pjevanju.

⁴ 20. Rogove čini se da je Bakho dobio tek onda, kad je postao istovetan s frigijskim bogom Sabazijem, kojega su svetkovine bile jednako bučne kao i Bakhove.

⁵ 21. Indija se naziva tamnom po svojim stanovnicima, kojih je koža tamne boje. Priča o obilaženju Bakhovu po dalekim istočnim zemljama postala je tek nakon vojne Aleksandrove.

⁶ 22. Likurg je po priči bio trački kralj. Već Homer u Ilijadi (VI, st. 130. i d.) kazuje, da je Likurg ostanom isprebijao i razagnao dadilje boga Dionisa. Dionis, koji se i sam teškom mukom spasao pobjegavši u more, kazni opakoga Likurga tako, te su ga vlastiti njegovi konji razderali. Po Homerovu je kazivanju Zeus i Likurga oslijepio.

⁷ 26. i d. Pijani je starac Silen, odgojitelj i vjerni pratilac Bakhov, najstariji među satirima. Silen je obično pijan, pa zgrbljen i kolebajući se jaše na magarcu.

Kudgod dolaziš, svud te dočekuje mladeži cika
 I glasi ženski, svud se u bubnjiće rukama bije,
 30 Ječe cimbele plosne i svirale s puhaljkom dugom.
 "Blag nam i milostiv došo!" dovikuju Izmenke bogu
 Svetkujuć, kako i treba. Tek Minije kćeri u domu
 Poslima svojim, što ih u nepravo čine vrijeme,
 Smetaju praznik te vunu grebenaju i pređu suću,
 35 Sjede uz stanove svoje i sluškinje gone na poso.
 Jedna okretnim prstom među njima izvodeć niti
 Prozbori: "Druge dok žene počivaju i slave praznik
 Izmišljen, a mi, koje Minèrva, boginja bolja,⁸
 Zabavlja, razgovorom osladimo koristan poso
 40 I naizmjenice svaka nek priča štogod, što ne da
 Vremenu dugu biti, i dokolne zabav'mo uši".
 Sestrama po volji to je i reku joj, prva nek zbori:
 Zнала je priča množinu te promisli, koju bi od njih
 Pričala; možda o Derketi priču Babilônki, koja⁹
 45 Oblik prom'jeniv i ljuske po svemu tijelu dobiv
 Plivaše po jezeru (što vjeruju još Palestinci);
 Ili bi o njenoj kćeri kazivala, kako je perje¹⁰
 Dobivši godine zadnje na visokih tornjih provela;
 Ili kako je pjesmom i travama prejakim nekad
 50 Naida prometala mladiće u šutljive ribe,
 Dok to i sama ne pòsta; - il' o drvu s bijelim nekad
 Voćem, a poslije s crnim, okaljalo pošto se krvlju.
 Tu odabere priču, jer nije poznata, i nju¹¹
 Predući iz vune niti kazivati stade ovako:
 55 Življahu Piram i Tizba u gradu visokom onom,
 Kog Semiràmidida zidma od opeka okruži - kažu -;¹²
 Kuća im do kuće bješe, od sviju momákâ je ljepši
 Bio Piram, a Tizba od sviju na istoku djeva.
 Susjedstvo stvori poznanstvo i ljubavi prvi početak;
 60 S vremenom rastaše ljubav; i uzeli oni b' se bili,
 Da su dopustili oci. Preko volje ipak otaca
 Srca im osvoji ljubav, te gorahu jednakim plamom.

⁸ 38. i d. Minerva je boginja svih umještva, pa i tkanja. Ime se njezino u pjesnikâ često upotrebljava za posao, što ga ona nadzire.

⁹ 44. i d. Derketa je boginja Siraca (i Palestina je u Siriji, pa zato kaže pjesnik, da Palestinci vjeruju u tu priču), istovetna s Astartom. Stideći se ljubavi, što ju je imala s nekim mladićem, i rodivši Semiramidu strovalila se ona u jezero i pretvorila u ribu. Zato se i slikala s ribljim repom.

¹⁰ 47. i d. Semiramida, kći Derketina, pretvorila se najzad po jednoj priči u golubicu.

¹¹ 53. Može biti, da priča o Piramu i Tizbi nije još bila osobito poznata u Ovidijevo doba, ali joj se našlo tragova među ostacima slikâ u Pompejima, te ne može biti sumnje, da su je već grčki pjesnici helenističkoga doba obradili (roman). Od književnih nam se obradbi iz starine sačuvala samo ova Ovidijeva.

¹² 56. Semiramidin je grad Babilon.

Nikakvog nema svjedoka, a govore znacima, migom,
 I što više se krije, sve vruća je sakrita ljubav.
 65 Malo je napuko zid, što stajaše med kuće obje
 Zajednički, u ono još vr'jeme, kad načinjen bješe.
 Nitko pogrješku tu vijekove ne spazi mnoge;
 Al' što ne spazi ljubav? Zam'jetiste vâs dvoje dragih
 I put načiniste glasu, te ljubavne besjede tuda
 70 Sigurne protažahu, a žubor jedva se čuo.
 Često je stajala Tizba na ovoj, a Piram na onoj
 Strani te jedno drugom iz usta hvatali dah su
 Govoreć: "Zavidni zide, što činiš dragima smetnju?
 Zar bi toliko bilo, da pustiš nas zajedno biti
 75 Posve, il' to li je preveć, da možemo bar se poljubit?
 Al' smo ti zahvalni opet i dužni smo priznati to ti,
 U prijateljskê što uši riječima dopuštaš prolaz".
 Svako sa svoga mjesta govorili tako bi obdan,
 A na rastanku pred noć poljubili svako sa svoje
 80 Strane bi zid, a cjelivi ti ne mogoše prodr'jet.
 Svjetila noćna zora izatoga jednoć razàgnâ,
 A sunce osuši mraz sa trave zrakama svojim,
 Oni se sastanu opet na običnom mjestu te šaptav
 Tiho i dugo o svojim o jadima prevarit noćas
 85 Odluče u gluho doba stražare i izić kroz vrata,
 Te će iz kuća svojih uteći i iz grada samog;
 A da hodeći ne bi po širokom lutali polju,
 Sastanak bit će kod groba kod Ninova,¹³ pod drvom tamo
 Sakrit će se u hladu. S obilatim snježanim plodom
 90 Visoki onamo stajaše dud uz studeni izvor.
 Tako uglave oni i sporo dan im se vuko.
 Uroni u vodu dan i iz vode iziđe noćca;
 Lukavo stožere vratne po mraku okrene Tizba,
 Prevari svoje i ode te pokrita velom po licu
 95 Dođe k Ninovu grobu i pòd dud uročen sjedne.
 Slobodnu čini je ljubav. Al' eto ti lavice, kojoj
 Pjeni se gubac prljav, od krvce govede svježe,
 Hoće da ugasi žeđu iz obližnjeg izvora vodom.
 Tizba na mjesečini Babilônka lavicu spazi
 100 Izdaleka i tamnu u pećinu strašljivim krokom
 Pobježe, pa joj bježéći sa leđa spade prijevjes.
 Pošto ugasi žeđu obilatim lavica vodom,
 Krene u šumu natrag i tanki našavši veo
 Sam bez djevojke razdre okrvavljenim ga žvalom.
 105 Kasnije iziđe Piram i zvijerin siguran vidjev
 Trag u dubokome pijesku sav pobljedniji

¹³ 88. Nin je bio muž Semiramidin. Priča kazuje, da mu je žena, kad je umr'o sazdala grobnicu 9 stadija visoku, a 10 stadija široku, koja se poput kule nadaleko vidjela (jedan stadij ima otprilike 125 koraka).

On u licu, a veo kad spazi od krvi prljav,
 Poviče: "Jedna će noć pogubiti dragijeh dvoje!
 Od svih djevojaka života dugog je ona
 110 Vrednija bila, a krivac sam ja, što tebe pogubih,
 Jadnice, kad te ročih na ovo strahotno mjesto,
 A sam prije ne dođoh! O lavovi, što vas imade
 U spiljama u ovim, razdèrite tijelo moje,
 Opaku utrobu moju razgrizite, proždrite ljuto!
 115 Al' smrt strašljivci žele". - Prijevjes Tizbin tad dignu
 Piram i pod drvo s njim pod uročeno otiđe.
 Zaplače nad velom tada nad poznatim, izljubi zatim
 Njega i reče: "Daj se i moje napij sad krvi!"
 Onda u slabine mač, što njime opasan bješe,
 120 Turi te umiruć odmah izvuče ga iz rane tople.
 Kako je ležo na zemlji nalećke, uvis mu krvca
 Sukne ko olovna cijev,¹⁴ kad pokvari se i pukne,
 Uska rupica stane da pišti, a voda u dugim
 Mlazima skakati počne te šiba i probija uzduh.
 125 Dudov izatoga plod pocrni krvlju budući
 Pokropljen Piramovom, a korijen nakvašen njome
 Dudinje, koje vise sa drveta, crveno boji.
 Tizba još dosta u strahu na pređašnje vrati se mjesto,
 Da ne iznevjeri dragog, te očima, srcem ga traži
 130 I kazivat mu želi, kolikôme zlu je utekla.
 Vidi: mjesto je isto i drveta lik, al' u sumnji
 Poradi boje je ploda te dvoji, isto je l' drvo;
 Dvojeći tako spazi, gdje gipka se tijelo i tlo
 Krvavo bije, tad Tizba uzmače i poblijedi
 135 Većma od šimšira ona i kao more se zgrozi,
 Koje dršće, kad vjetrić odozgo laki ga dira.
 Ali kad začas svoga prepòznâ dragoga, stane
 Rukama nedužnim jednom da o drugu udara ljuto,
 Pa raščupavši kosu obuhvati ljubljeno t'jelo,
 140 Puni mu suzama ranu i roneć ih s krvlju ih m'ješa,
 Poljupce utisne mnoge u ledeno lice i vikne:
 "Pirame, koja tebe sudbina uze od mene?
 Pirame, daj odgovori! ta zove te predraga evo
 Tizba tvoja, o čuj i digni spuštenu glavu!"
 145 Ime kad Tizbino čuje, tad Piram otvori oči,
 Koje već pritisnu smrt, i sklopi ih vidjevši dragu.
 Poznavši ona svoj prijevjes, bjelokosne vidjev
 Kore bez mača reče: "Pogubila tvoja te ruka,
 Nesretniče, i ljubav! Al' na to je jaka i moja
 150 Ruka i ljubav, koja za ubod dat će mi snage.
 Ja ću za tobom mrtvim; nek vele, da sam ti smrti

¹⁴ 122. I za vodovod su se u Rimu upotrebljavale olovne cijevi.

155 Jadnica uzrok i druga, i kojeg od mene je mogla
 Samo otrgnut smrt, da ni ona nije lje mogla.
 A vas, nesretni vrlo oci, i moj i njegov,
 Sada vas oboje samo toliko molimo jošte,
 Da nam dopustite u grobu istom počivat,
 Kad nas je vjerna ljubav sjedinila i ura zadnja.
 A ti, o drvo, koje nad jedno tijelo jedno
 160 Grane spuštavaš sad, spuštavati začas ćeš nad dva;
 Čuvaj krvavi znak i uvijek plod ti nek bude
 Crn, nek odgovara tuzi, ubijstva dvostrukog spomen".
 Reče i nastavi nož, što od krvi topal još bješe,
 Ispod prsiju sebi i zatim se na gvožđe sruši.
 Ali Tizbine molbe i bogove dirnu i oce,
 165 Jer plod je drveta crn, kad uzri, a u džari jednoj
 Pepeo leži, što osta od spaljenih dvaju tjelesa.
 Prestane prelja, a kratko vrijeme postoji, te stane
 Tad Leukonoja zborit (a sestre ne govore, čute):¹⁵
 Jednoć osvoji ljubav i boga sunčanoga, što sve
 170 Upravlja svjetlošću višnjom; o ljubavi pričati toj ću.
 Bivši Venera s Martom u preljudi, kažu, da ovaj¹⁶
 Prvi to opazi bog, jer on sve opaža prvi.
 Na žao da mu se to, te mužu, Junoninu sinu,
 Priopći, kako i gdje prijevaru žena mu čini.
 175 Ovoga ostavi pamet, iz ruke mu vještačke poso
 Ispade, što ga baš držo. Al' odmah mjedene tanke
 Lančice skuje i mreže i zamke, što bi sve moglo
 Prevarit oči, jer od tog nijesu najtanje niti
 Tanje ni paučina, što visi odozgo sa grede.
 180 Tako načini sve, da popušta dodiru lakom
 I slabom kretu, te nastavi sve oko kreveta vješto.
 Kad se u postelji istoj i žena i preljubnik nađu
 Te se grliti stanu, uloviše on se i ona
 U sveze, što muž ih vještak neobičnim načinom skova.
 185 Odmah Lemnjanin bog¹⁷ bjelokosna otvori vrata
 Širom i bogove pusti, a ono ležaše dvoje
 Svezani sramotno, a bog budući razdragan gdje ki
 Takove želi sramote; svi bogovi smiju se, te se
 O događaju tome govorilo na nebu dugo.

¹⁵ 168. Prvoj pripovjedačici, kćeri Minijevoj, ne pominje se ime, druga se zove Leukonoja, a treća Alkitoja.

¹⁶ 171. i d. O ljubavi Aresa i Afrodite potanko govori Homer u Odiseji (VIII, st. 266. i d.), gdje je crta pjevač Demodok na dvoru Alkinojevu. Ovidije pominje je samo toliko, koliko mu je trebalo, da zgodno prijeđe na ljubavne zgrade Feba i na prijetvore, koji su s njima u vezi.

¹⁷ 185. Lemnjanin je bog Vulkan, muž Venerin; vidi bilješku uza stih 756. u drugom pjevanju. Matični je Vulkanova Junona.

190 Prokaz pamteći taj Kitèrànka¹⁸ osvetu smisli
 Te za odvràćak onog, tko tajnu smeo je ljubav,
 Jednakom ljubavi smete. Što sada koristi tebi,
 Sine Hiperiònov, ljepota ti, boja i zrake?
 Ta ti, što pališ zemlju cijelu svojijem ognjem,
 195 Sam se sad pališ ognjem neobičnim; gledat sve moraš,
 Al' tek Leukòteju gledaš, te oči, što svijetu patre,
 Upireš ti u jednu u djevojku. Sad ranije s neba
 Dižeš se istočnog, a sad u valove kasnije roniš;
 Zagledavši se u nju produljuješ zimsko vrijeme;
 200 Katkad nestane tebe, i prijeđe duše ti bolest
 U svjetlost, te si mrk i srca ljudima plašiš.
 Ne bivaš s toga blijed, što stoji na putu ti obraz
 Mjeseca bližega zemlji, već ljubav tako te boji.
 Jednu sad samo ljubiš; ne privlači već te Klimèna¹⁹
 205 Ni Rod ni Eejke Kirke ljepotica majka,²⁰ ne vuče
 Već te ni Klitija,²¹ koja obljubiti vrlo bi rado
 Tebi se dala, al' ne htjede ti, i teška joj to je
 Rana; zaboravio s Leukòtojè mnoge si druge,
 Sa nje, kojoj je majka Eurìnoma, najljepša žena
 210 U svoj mirišljivoj zemlji, al' kćerka kada odraste,
 Ljepša od matere bi ko majka što bješe od sviju.
 Nad gradovima otac je njen Ahèmènskîm vladò²²
 Orham, potomak sedmi po redu od pradjeda Bela.²³
 Pod nebom Hesperskim jesu pašnjáci sunčevih konja,
 215 Mjesto trave gdje jedu ambròsiju i hrane njome
 Umorne ude od truda od dnevnog, za posao jače.
 Jednoć nebesku hranu kad jedoše onamo konji
 I dan zam'jeni noćca, uniđe u sobu milu
 Bog sunčani uzevši lik Eurìnómè majke
 220 I Leukòtoju vidi med dvanaest sluškinja njenih
 Kako vrti vreteno i glatke ispreda niti;
 Onda poljubi on ko majka premilu kćerku
 Veleć: "Tajna je neka; iziđite, djevojke, sada,
 Da bi nasamo majka sa kćerkom govoriti mogla".
 225 Odu, i u sobi ne bi svjedoka, te prozborit bog će:

¹⁸ 190. Kiteranka je Venera, koja ima taj pridjevak od ostrva Kitere s gradom istoga imena.

¹⁹ 204. O Klimeni, materi Faetontovoj vidi bilješku uza stih 756. prvoga pjevanja.

²⁰ 205. Ostrvo Rod bijaše sveto mjesto sunčanoga boga Feba Apolona. Po jednoj su priči bogovi zaboravili Feba, kad su dijelili zemlju među se, pa kad su to opazili, učini Jupiter (Zeus), te izmili Rod iz mora. Nimfa Kirka poznata je čarobnica iz Homerove Odiseje. Ona boravi na ostrvu Eeji, kći je Okeanove kćeri Perse i sunčanoga boga Feba, pa ima zato također pridjevak "Titanida".

²¹ 206. I Klitija je kći Okeana i Tetide kao Klimena i Persa.

²² 212. Ahemenski su gradovi gradovi Persije nazivajući se tako po Ahemenu, praocu persijskoga kraljevskoga roda.

²³ 213. Bel je mitički osnivač asirske države.

"Ja sam, što duljinu dajem cijeloj godini, što sve
 Vidim, po kojemu zemlja sve vidi, sv'jetu sam oko.
 Meni si mila ti, zacijelo mi vjeruj". A njojzi
 Klonu prsti i od stra vreteno i preslica iz njih
 230 Padne; - i u tom strahu lijepa bijaše. Bog se
 Pokaže u pravom odmah obliku i običnom sjaju.
 Nenadni pogled taj Leukotoju uplaši, al' se
 Sjajem svladana ona bez leleka prepusti bogu.
 Klitiju spopade zavist, preko mjere jer je sunčani
 235 Nju bog ljubio prije; na suparnicu se srdec
 Razglasi preljubu njenu i ocu joj glas taj donese
 Zao; tad otac žestok, goropadan u zemlju kćerku
 Duboko ljut zakopa i pokrije humkom pijeska
 Teškoga, premda je oca za oprost molila, ruke
 240 Pružala k suncu veleći: "Preko volje silu pretrpjeh"
 Al' hum Hiperiónov sin izatoga zrakama rasu
 I dade, djevojko, tebi da možeš pomoliti obraz
 Zakopan, ali već glavu nijesi dignuti mogla
 Smoždenu težom zemlje, te ležaše ti bez života.
 245 Faeton pošto izgorje, žalosnije kažu da nije
 Ništa vidio od tog upravljač krilatih konja.
 On je nastojo dugo doduše, kako bi t'jelo
 Ledeno ugrijo te ga oživio zrakama jakim;
 Al' jer posla mu toga izvršiti ne dade sudba,
 250 Tijelo i mjesto ono mirišljivim nektarom opspe,
 Isplače tad se i reče: "Dosegnuti ipak ćeš nebo".
 Nektarom pokropljeno budući nebeskim t'jelo
 Odmah se rastopi zatim i mirisom nakvasi zemlju;
 Šibljika tamjanova po zemlji pomalo pusti
 255 Žile i digne se uvis i krunom probije humak.
 Premda se Klitije žalost ispričati ljubavlju mogla,
 A žalošću izdajstvo, al' više ne htjede k njojzi
 Dolazit svjetlosti davač, već ljubav prekide s njome.
 Nimfa ginuti stane od bezumne ljubavi, kojoj
 260 Slabo odoljet je mogla; danòčno pod nebom vedrim
 Sjedi na goljoj zemlji; bez sapleta, bez reda kosa
 Njena je; devet dana ne primajuć hrane ni vode
 Glad je suzama svojim i bistrom stišavala rosom;
 Nije se makla sa zemlje, bez prestanka šećućeg boga
 265 Gleda lice i svoje za njime obraze kreće.
 Za zemlju t'jelo joj, kažu, priðnu, sivost, bljedoća
 Od česti obuze nju i u bezbojnu pretvori travu,
 Od česti osta joj rümên, te lice krije joj cvijet
 Ljubici sličan veoma. Još jednako vrti se k suncu,
 270 Premda je žile drže, i pretvorena ga ljubi.
 Svrši, i događaj čudni slušačice osvoji; jedne
 Kažu, da nije moguće, a druge, da bogovi pravi
 Sve učiniti mogu, al' Bakha među njima nije.

275   A kad umuknu već, Alkitoji red je da zbori.
               Bacajuć čunak kroz spušten navítak prozbori ona:
               Ne ću vam poznatu ljubav kazivati Idskog pastira
               Dafnida,²⁴ kojeg je Nimfa na inoću gnjevna budući
               U kam pretvorila bila. Što čini li ljubavna muka!
 280   Ne pričam ni to, kako nasuprot prirodnom redu
               Siton promjenljivo bješe čeljade, sad čovjek, sad žena.²⁵
               Šutim o Kelmisu, koji sad čelik je, à nekad bješe²⁶
               Malome Jupiter-bogu čuvarom prevjernih; šutim
               I o Kurétima, koji iz obilne nastase kiše,²⁷
 285   Ò Kroku, koji u cvjetić sa Smilakom pretvoren bješe.
               Zan'jet ću novim vas nečim i ugodnim. Zloglasna čujte
               Zašt' je Salmàkida slabeć tjelesa i mekšajuć vodom²⁸
               Nježnom; ne zna se uzrok, al' vrlo je poznata snaga.
               Sina Merkùrijeva, kog Kiterka rodi božanska,²⁹
 290   U Idskim pećinama othranile bjehu Najáde.
               Lice mu takovo bješe, prepoznati da se iz njega
               Mogaše otac i mati; i ime je imo od òbòg.
               Kada je tri puta pet navršio godina, ode
               On s domòrodnih brda i ostavi hranilju Idu
               Te je s radošću luto po neznanim mjestima, gledò
 295   Neznane vode, a radost je tâ umanjivala trud mu.
               Pohodi Likijske grade i k susjedom Likijske zemlje
               Karima dođe, i tu na jezero sa sjajnom vodom
               Do dna namjeri on se; ni rogoza jalovog tamo
               Nema ni močvarne trske ni site s bodljivim vrškom.
 300   Voda je prozirna sasvim, a krajevi jezera svježim
               Busom su okruženi i vazda zelenom travom.
               Nimfa stanuje tu, što nije vješta u lovu

²⁴ 276. O pastiru Dafnidu bilo je mnogo priča. Po jednoj priči poklonila mu je neka Nimfa ljubav svoju, a kad joj je krenuo vjerom, oduzela mu je vid. Prema priči, koju slijedi Ovidije, pretvoren bi nevjerni Dafnid u kamen. Zašto Ovidije naziva Dafnida "Idskim" pastinom, nije nam poznato, pa ni to, misli li ovdje pjesnik brdo Idu na Kreti ili u Frigiji kod Troje.

²⁵ 279. i d. Priča o Sitonu drukčije nam je sasvim nepoznata.

²⁶ 281. i d. Kelmis je jedan od Daktila Idskih, frigijskih demona, koji služe velikoj majci bogova Reji. Daktili su iznašli obrađivanje mjedi. Oni se poštovahu ne samo u Frigiji, nego i na Kreti, gdje se Zeus rodio. Kelmis se pretvorio u željezo (čelik), jer je bio raznio glas, da je i Jupiter smrtno biće.

²⁷ 283. Kureti su svećenici Zeusovi na ostrvu Kreti. Priča kazuje, da je mati bogova Reja novorođenče Jupitera izručila Kuretima i zapovjedila im, da bukom natkrile plač djeteta, te ne bi Kron zamijetio, da mu se rodio sin. Kron je naime proždr'o svako svoje novorođeno dijete. Priča, po kojoj su Kureti postali od kiše, nije nam poznata.

²⁸ 286. Kroka je ljubila Smilaka i oboje se pretvoriše u cvjetove istoga imena. Poblize nam priča nije poznata.

²⁹ 288. Sin Merkurija i Kiterke Venere jest Hermafrodit. Njegovo je ime složenica od grčkih imena njegovih roditelja: Hermo - Afrodita.

Nit zna odapinjat lûk nit hoće se s kim utrkivat;
 Jedina to je Najáda Dijáni neznana brzoj.
 305 Priča se, da su sestre govoriti često joj znale:
 "Uzmi, Salmàkido, koplje il' tulac šareni uzmi
 I besposlenost svoju izmjenjuj tegotnim lovom".
 Ali ne uzima ona ni koplja ni šarenog tulca
 Niti besposlenost svoju izmjenjuje tegotnim lovom,
 310 Nego il' tijelo krasno u izvoru svojemu kupa
 Ili Kitorskim češljem³⁰ raščešljava kosu il' gleda
 U vodu i pita nju, što dolikuje li njojzi;
 Često je odjevèna u prozirnu haljinu ona
 Te na mekome lišću il' mekoj tratini leži;
 315 Često cvijeće bere, i jednoć ga slučajno beruč
 Ugleda momka, kojeg kad ugleda, imat ga htjede.
 Žuri se k njemu primaći, al' prije no se primače,
 Još se nakiti malo i ogleda haljinu svoju,
 Načini prijazno lice i bješe bez sumnje lijepa.
 320 Tad mu progovori: "Momče o dostojni vrlo, da budeš
 Za boga držan, ako si bog, Kupído si valj'da;
 Ako l' si smrtnik, i otac i mati su blaženi tebi,
 I brat sretan je tvoj i sestra, ako je imaš,
 Blago i dojkinji tvojoj, odojila koja je tebe!
 325 Ali od sviju je njih vjerènica sretnija mnogo,
 Ako je imaš i s vjenčanjem nju udostòjiti hoćeš!
 Ako vjerènicu imaš, dopusti, da kradom te ljubim;
 Ako l' je nemaš, nek budem ti ja, te u ložnicu uđ'mo".
 Tada Najáda učuti, a ne znajuć, što li je ljubav,
 330 Momak se sav zarumeni i lijepo liči mu rumen.
 Takve su jabuke, koje u prisoju s drveta vise,
 Grimizom obojena bjelòkòst - i sjajan, a crven³¹
 Mjesec, kad na pomoć njemu zazveče naprazno sprave.
 Nimfa bez prekida moli za sestrinske cjelive barem,
 335 Ruke već na vrat mu meće bjelokosni, a on joj veli:
 "Prestani, ili ću pobjeć od tebe i iz mjesta ovog".
 Ona se uplaši te mu progovori: "Slobodan ovdje
 Ostaj, o tuđinče" te se okrenula, ko da će otić,
 Al' se obazire na nj i skriva se za gusto grmlje;
 340 Tu se sagne i klekne, a mladić misleći, da je
 Ostavljen sam u travi i nitko da ne gleda njega,
 Ovamo onamo šeće i došavši dò žuber-vodê
 Zamoči tabane u nju do gležanja. Zatijem brzo
 Osvojen ugodnom buduć topline valova blagih

³⁰ 311. Kitorski je češalj načinjen od šimširova drva. Brdo Kitor kod gada istoga imena na obali morskoj u Paflagoniji bilo je bogato šimširovim drvom.

³¹ 332. i d. I vračari staroga vijeka su zazivali mjesec s neba u pomoć, služeći se kod toga različnim mađijama.

345 Baci mekano ruho sa nježnoga t'jela, a Nimfa
Onda u čudu sva uželi se gologa momka
Te se raspali plamom. Salmàkidi i oči stanu
Gorjeti kao čisti sunčani presjajni kolut,
Kada iz postavljenog nasuprot ogledala s'jeva.
350 Jedva čekati može i ushit odgađa jedva,
Već ga grliti želi i teško se uspreže luda.
Po tijelu se mladić međutim dlanima pljesne
I skoči u vodu tad, naizmjenice razbacujuć ruke
Blista u vodi bistroj, ko sjajnijem staklom da tkogod
355 Pokrije kakav bjelokosni kip il' bijeli ljljan.
"Dobih ga, moj je!" vikne Najada te sve sa sebe
Haljine baci daleko i skoči u vale te momka,
Koji se trga, zgrabi i otima poljupce silom
Pa mu podmeće ruke i nehoćkog za prsi hvata
360 Te se po momku sad ovud Salmakida vije, sad onud.
On se upire udilj i hoće da se izvuče,
Ona se drži njega ko zmija, kojuno carska³²
Ptica odnese uvis, al' zmija viseći ptici
Obvije glavu i noge i razvita krila obmota,
365 Ili kako se bršljan po dugome povija deblu,
Ili kao što polip pod vodom kad zgrabi dušmana
Te ga ne pušta krake raširivši na svaku stranu.
Atlasov ne će potomak da popusti,³³ naslade ne da
Nimfi, kojoj se nada; a ona udima svima
370 Čvrsto se njega držeći progòvorí: "Trgaj se, zliko,
Ali mi ne ćeš uteći! O dajte, bogovi, nikad
Da se ne rastavi on od mene ni ja od njega!"
Bogovi usliše molbu: tjelesa se slijepe njima
I pomiješaju skupa i jedan dobiju oblik.
375 Kao mladice tko kad sastavi korom i vidi,
Gdje se srastaju te se uzvijaju jednako uvis,
Tako se stiskoše jako i srastoše ona tjelesa;
Nisu već dvoje, al' lika su dva; ni žena ni dječak
To se već ne može reći, nijedno i oboje skupa.
380 Sad Hermafròdit videć, da u vodu ušav muškarcem
Postade polumuškarac i raznježen u t'jelu da je,
Obje protegne ruke i prozbori glasom, što više
Ne bješe muški: "O oče i majko, od kojih imadem
Ime, vašemu sinu učinite: svaki muškarac,
385 U vodu ovu kad stupi i takne je, da mu se t'jelo
Raznježi, iz te vode da iziđe polumuškarcem".
Ganu se otac i mati te ispune dvolikog sina
Molbu i u vodu tu pomiješaju nekakve čini.

³² 362. i d. Carska je ptica orao, ptica Jupiterova.

³³ 368. Hermafrodit je kao sin Merkurijev Atlasov potomak.

390 Svrši se pripovijest, al' jednako Minije kćeri
 Rade i preziru boga te praznik pogrđuju njegov;
 Kada li neviđeni najednoć bubnjići glasom
 Muklim zagude, k tome zaječi krivuljasta ko rog
 Frula i cimbale glasne. Zamirišê mira i šafran;
 Jedva se vjerovat može: zelenjeti razboj se počne,
 395 Preda se spusti i stane da lista kakono bršljan;
 Dio se stvori lozom, a što su niti dosada
 Bile, budu stržaje; iz osnove iziđe lišće,
 Šareni grozdi se krasno uz grimiznu zasjaše vunu.
 Već se završi dan i dođe ono vrijeme,
 400 Kojemu ne možeš reći ni vidjelo a niti tmina,
 Nego sastanak dana sa noćcom, kada se hvata:
 Kad li se učini, da se potresla nenadno kuća,
 Smolavi luči da gore, u crvenom plamu da stoji
 Kuća i utvare divljih zvijeri da urlati staše.
 405 Po kući zadimljenoj već odavno sestre se kriju,³⁴
 Rasute ovdje i ondje od svjetlosti ì vatrê bježe;
 Tako dok rupe traže, med udma im malim se opna
 Protegne i mišice krioca im sastave tanka.
 Ne mogu vidjet onako u mraku, kako su oblik
 410 Svoj izgubile one; ne lete perjem, al' mogu
 Treptjet u uzduhu krila raširivši. Kada govorit
 Hoće, pustiti mogu veoma neznatan glasak
 (Prema tijelu svojem) i tuguju cvrkućuć sitno;
 Po kućama se drže, ne po šumama, ne trpe
 415 Svjetlosti, lete po noći; po večeru kasnom se zovu.³⁵
 Sada se Bakhovo ime u Tebi slavi cijeloh,
 I tetka stane svud pripov'jedat o velikoj moći³⁶
 Novoga boga; od sviju sestara svojih je ona
 Ostala bez jada sama (ne broječ, što ima ga sa njih).
 420 Ponosnu vidi nju Junona zbog njezine djece,
 Zbog muža Atamasa, božanskoga zbog hranjenika,³⁷
 Te će kazati gnjevna u sebi: "Kopilan je onaj
 Meonske mogo brodare pretvorit i u more bacit,³⁸
 Mogo je materi dati da razdire utrobu sina³⁹

³⁴ 405. i d. Minijeve kćeri još u djevojačkom obličju bježe od svjetlosti i vatre, a to čine i kasnije kao slijepi miševi (*νοκτερίδες*).

³⁵ 415. Kasna se večer zove u latinskom jeziku: *vesper*, a slijepi miševi: *vespertiliones*.

³⁶ 417. Tetka je Bakhova Ina, žena Atamasa, sina Eolova. Sestre su njezine: Semela, mati Bakhova, Autonoja, mati Akteonova, i Agava, mati Pentejeva, o kojima je govor u trećem pjevanju.

³⁷ 421. Božanski je hranjenik Inin bog Bakho.

³⁸ 423. Meonski su brodari oni Tirenski brodari, o kojima je govor u stihovima 582. i d. trećega pjevanja.

³⁹ 424. Po Bakhovoj je odredbi Agava razderala utrobu sina Penteja; vidi stihove 725. i d. u trećem pjevanju.

425 I tri Minije kćeri neobičnim krilima pokrit, -
 A bez osvete može l' Junona uvrede trpjet?
 To l' mi je jedino pravo i snaga jedina moja?
 Primjer je on, što da radim; i dušmanin učiti može.
 Što mahnitanje može, pokazao dosta i preveć
 430 Smrcu je Pentejevom. Mahnitanje zašto i Inu
 Ne bi podbolo da pođe za primjerom svojih sestara?"
 Spušta se strmenit put smrtonosnim zasjenjen tisom,
 Kud se tišinom i mirom u podzemni dolazi svijet.
 Magle tromi isparuje Stiks;⁴⁰ onuda se dolje
 435 Sjenke spuštaju nove i utvare sahranjenikâ.
 Put trnoviti zimom i užasom opstrt je širom;
 Nove ne znaju duše, kud ide put i u Stiksov
 Grad kud vodi i grozni gdje dvori su crnoga Dita.⁴¹
 Tisuću ulaza grad taj imade i sa svijeh strana
 440 Otrpta vrata, i more sa zemlje kako cijele
 Prima rijeke, tako i ona prostorija duše;
 Mjesta je svima, što dođu, ne osjeća novo se mnoštvo.
 Lutaju beskrvne sjenke bez kòstí i mesa, te jedne
 Vrve po trgu, druge po dvorima podzemnog kralja,
 445 Neke poslove rade u pređašnjem kao životu.
 447 Amo se skanila bila Saturnija saći Junona
 Iz svog nebeskog doma, od mržnje i od ljutine.
 Kada onamo stupi, zaječi prag od težine
 450 Tijela njezina svetog, a Kerber⁴² podigne glave
 Tri i zalaje triput. Saturnija sestre pozove,
 Što ih je rodila Noć, nepomirljive boginje ljute.
 One pred zatvorenim pred gvozdenim vratima sjede
 I crne češljaju zmije u kosama. Kada Junonu
 455 Kroz mrak i maglu one prepoznaju, odmah se dignu.
 Mjesto, na kojemu bjehu, prokletinje mjesto se zove.
 Titije utrobu pruža na kidanje, pokriva sobom⁴³

⁴⁰ 434. Stiks je "trom", jer polako teče.

⁴¹ 438. Dit je vladalac podzemnoga svijeta Pluton, a postalo je to ime sažimanjem od latinske riječi *dives* (= bogat) prema grčkom nazivu istoga značenja (*πλούσιος*) naznačujući bogatstvo, što ga plodna zemlja krije u sebi.

⁴² 450. Kerber je pas sa tri ili više glavâ, koji čuva ulaz u podzemno carstvo. Rodila ga je Tifaonu Ehidna, napolak djevica, napolak zmija.

⁴³ 457. i d Grješnici Titije, Tantal, Sisif, pominju se ovdje onim istim redom, kojim i u Homerovoj Odiseji (XI, st. 576. i d.). - Titije, sin Gejin, trpi muke u podzemnom svijetu, jer se ogriješio o Latonu. Njegovo je orijaško tijelo prekrilo devet jutara zemlje, a dva jastrijeba ključaju jetru njegovu, koja uvijek nanovo doraste. - Tantal, sin Zeusov a otac Pelopa i Niobe, bio je kralj u Lidiji i Frigiji i prijatelj bogova, pa su ga bogovi pozivali i k svojim gozbama. No po jednoj je on vijesti odao ljudima tajne bogova, a po drugoj stavio na kušanje bogove davši im tijelo sina svoga Pelopa za hranu, pa za kazan trpi u podzemnom svijetu glad i žeđu, premda mu voda seže do usta, a nad glavom vise najbiraniji plodovi. Kad se naime prigne da pije, ili posegne rukom za plodom, i voda i plodovi brzo uzmaknu. - Sisif, sin Eolov, a brat Atamanta, muža Inina, bio je vladar u Efiri

Devet jutara zemlje; a Tantal nikako vode
 Ne može doseć i drvo nad njime sad visi, sad bježi;
 460 Sisif il' stiže kamen il' vâljà ga, da se skotrlja;
 Loveć se sam i bježeći od sebe Iksion se vrti;⁴⁴
 Belove unuke vodu bez prestanka grabe i gube⁴⁵
 Zato, što su se ubit usudile bratince svoje.
 Ove pogleda sve Saturnija pogledom mrkim,
 465 Od svih Iksiona prvog, a onda Sisifa opet,
 Zatijem prozbori ona: "Ta zašto se vječitim muči
 Mukama ovaj brat, a u dvorima bogatim živi⁴⁶
 Atamas, koji je svagda sa ženom preziro mene?"
 Onda razloži uzrok i mržnje i dolaska svoga
 470 I želju svoju, a želi, da Kadmovih nestane dvora
 I tri sestre u zlo da Atamasa povuku.⁴⁷
 Vlašću i obećanjma i molbama zajedno ona
 Boginje podjari te. Izrekavši sve to Junona
 Čupava buduć makne Tisifona sijedu kosu⁴⁸
 475 I baci nepokorne sa lica zmije te reče:
 "Ne treba dugo tu okolišiti; znaj, da će biti
 Svršeno sve, što veliš. Već ostavi nemilo ovo
 Carstvo te se uvis povrati boljega neba".
 Vesela ode Junona; kad u nebo stupaše, tad je⁴⁹
 480 Irida Taumasa kći poprsnu i očisti vodom.
 U krv umočen luč Tisifona zlotvorka odmah
 Uzme i plašt obuče, što crven od krvi sav je,
 Koja curi po njemu, i zmijom se opaše svitom.
 Tako iziđe van. Na putu je njezinu prate
 485 Žalost i Strah i Trepet i Mahnitost nemirna lica.

(staro ime za Korint), ali se zamjerio bogovima, jer je bio opak i nepošten čovjek. Zato on u podzemnom svijetu valja kamen uz brdo, a kad stigne do vrha, kamen se opet otkotrlja dolje, te se on mora uvijek nanovo da muči.

⁴⁴ 461. Iksion je bio kralj Lapitâ u Tesaliji, otac Piritovej. On je napastvovao Junonu, pa zato je u podzemnom svijetu privezan o kotač, koji se brzo okreće. Kao napasnika svoga Junona ga pogleda "pogledom mrkim".

⁴⁵ 462. Bel, kralj egipatski, bio je sin Posidona i Libije, a brat Agenora, kralja feničkoga. On je imao dva sina: Egipta i Danaja. Egiptu se rodilo 50 sinova, među njima Linkej, a Danaju 50 kćeri, među njima Hipermestra. Danaj je kćeri svoje zaručio s Egiptovim sinovima, ali im je ujedno zapovjedio, da u svatovskoj noći pogube svoje muževe. Sve su kćeri poslušale oca, samo je Hipermestra spasla Linkeja i rodila mu izatoga sina Abasa. Danajeve kćeri trpe u podzemnom svijetu taku kaznu, te bez sustajanja lijevaju vodu u kucu, koja nema dna.

⁴⁶ 467. i d. Atamas je brat Sisifov; vidi bilješku uza stih 457 i d.

⁴⁷ 471. Tri su sestre Furije: Alekta, Tisifona i Megera.

⁴⁸ 474. Tisifona ima grčko svoje ime po tome, što kazni ubistvo.

⁴⁹ 479. i d. Irida, kći Taumasa (sina Pontova i Gejina) i Okeanove kćeri Elektre, a dvorkinja Junonina, kropsi gospodaricu svoju, kad se vratila iz nečistoga podzemnoga svijeta, svetom vodom, da je očisti, prije negoli uđe u dvorove bogova.

Ona stade na pragu, zatresu se dovratci - kažu -
 Eolovoga sina, potamne tminom Avèrnskôm⁵⁰
 Vrata, i sunce se skrrije. Strahota obuzme Inu,
 Obuzme Atamasa, te iz kuće htjednu izići,
 490 Ali Erinija grozna na ulazu sjedi i ne da;
 Zmijinjim spletom ruke obvjènenê pruži i strese
 Kosu, i podrmane budući oglase tad se
 Zmije, te jedne na plećima leže, na prsima druge,
 Šiču, izbacuju ijed, paluca jezikom svaka.
 495 Zatijem isred glave iščùpâ do dvije guje
 Pa ili zgrabi i baci smrtonosnom rukom, a one
 U njedra Atamasu i Ini se odmah zavuku
 Ta ih otrovnim dahom zadahnjuju, nigdje ne grizu
 Tijela; um tek imade da strašne osjeti rane.
 500 Grdni je tekući jed Tisifona bila ponesla:⁵¹
 Pjenu iz laloka Kerbera psa i otrov Ehìdnê,
 Ludost tumarajući, sljepotu i neznân uma,
 Zločin i suze i bijes i veliku želju ubijati;
 Sve to zajedno strlja i s krvlju svježom smijèša,
 505 Zelenom trbuljom zàmête sve i skuha u kotlu.
 Ono dvoje u strahu stojeći ona im grudi
 Oblije furijskim jedom i srce pomuti u dnu.
 Zatijem stane lućem da maše ù okrûg isti;
 Tako mašuci brzo sa plamenom dostiže plamen.
 510 Svršivši s pobjedom nalog Tisifona u pusto carstvo
 Silnoga Dita se vrati i otpaše uzetu guju.
 Eolov odmah sin bijesan u dvorištu vikne:
 "Ijuju družu! mreže razapnite u šumi ovoj,
 Ovdje sam lavicu sad sa lavića vidio dvoje,"
 515 Pa u ludosti potrči za ženom ko za zvjerkom kakvom,
 Majci iz naručja trgne Leàrha, koji se smijo
 Te mu ručice pružo, i dvaput, triput zavrti
 Njime ko praćom te ljut onako o kamen tvrdi
 Djetinju razbije glavu. Uzruji se tada i mati,
 520 Možda zbog tuge, a možda zbog otrova izlitog na nju;
 Cikne i bježati nagne bijesna i rasute kose
 Ta Melikerta malog na rukama golijem noseć
 Viče: "Ijuju Bakhu!" - Junona pri imenu Bakha
 Smijuć se reče: "Tako hranjènik nek pomaže tebi!"
 525 U moru diže se hrid; odòzdô se valovi dubu.⁵²

⁵⁰ 487. i d. Vrata Atamasova dvora zamišljaju se na ovome mjestu kao živo biće, koje problijedi od užasa i gubi svoju boju, kad se strašna boginja Tisifona približila.

⁵¹ 500. i d. Ovakovo crtanje odvratnih i gadnih zgoda osobito je bilo milo pjesnicima grčkim heleenističkoga doba, a njih je Ovidije u *Metamorfozama* u prvom redu slijedio.

⁵² 525. i d. Ovidije ne kaže napose, kako se zvala hrid, s koje se Ina bacila u more, no po drugim je to vijestima bila hrid Moluri u Megaridi.

I hrid na vodu, što je pod izdupkom, ne pušta kiše,
 S gornijem dijelom strši i pruža u pučinu čelo.
 Na nju se popne Ina (a snagu joj mahnitost dade)
 I bez ikakvog straha u pučinu baci se sa nje,
 530 Ona sa bremenom svojim. Zab'jele se od pljuska vali.
 Unuka pateć ni kriva ni dužna Veneru dirne,⁵³
 Koja se stricu stane umiljat: "O vodeni bože,
 Neptune, u kog je vlast, što nebeskoj najbliže stoji,
 Za stvar te veliku molim, al' ti se mojima smiluj,
 535 Koje bacane vidiš po golemoj pučini Jonskoj;⁵⁴
 Prim' ih med bogove tvoje. Ta ljubav s morem i mene⁵⁵
 Veže, ako se nekad u pučini srastoh božanskoj
 Od pjene, te mi grčko odátle ostade ime".
 Veneri ugodi Neptun i uzme onijem dvoma
 540 Što je na njima ljudsko i dično im dâ veličanstvo;
 Zajedno s oblikom on i imena prom'jeni njima:
 Majku Leukòtejôm nazva, a sina Palémonom bogom.⁵⁶
 Sidonske drûge⁵⁷ pođu za Inom slijedeći trag joj
 Kol'ko su mogle, i zadnji na kraju hridine nađu,
 545 Pa sad o smrti više ne dvojeći busat se stanu,
 Trgati haljine, kosu za Kadmovim žaleći rodom.
 Podraže na se Junonu veleći, premalo da je
 Pravedna, odviše ljuta na inoću. Prikor Junonu
 Rasrdi taj i reče: "Ljutine vi ćete moje
 550 Najveći spomenik biti". Što reče, odmah se zbude.
 Koja je vjernija bila od sviju te rekla: "u vale
 Idem za kraljicom" te već i skočiti htjela je, maknut
 Nikako nije se mogla i obisne čvrsto na hridi;
 Druga u prsi hoteć da lupi se po običaju
 555 Osjeti, da joj se ruke ukočiše, kojima htjede;
 Ova je upravo ruke raširila, da će u vale,
 Ali se skameni tad i ruke pruži u vale;
 Onoj, kako je stala od tjemena trgati kosu,
 Okamenjeni prsti u kosi najednoć se vide.
 560 Svaka osta u onoj u kretnji, u kojoj se našla.
 Nekoje postanu ptice, te zovuć se Izmenke i sad

⁵³ 531. i d. Harmonija, mati Inina, kći je Marta i Venere. Ina je dakle unuka Venerina. Neptun je stric Venerin, jer je ona kći Jupitera, brata Neptunova, i Dione.

⁵⁴ 535. Pod pučinom Jonskom ne razumijeva se Jonsko more, južni dio Jadranskoga mora, nego more, oko koga prebivaju potomci Jonjana.

⁵⁵ 536. i d. Po priči jednoj postala je Venera od morske pjene (*ἀφρός*), pa je odatle i dobila grčko svoje ime: *Αφροδίτη*, *Αφρογένια*. Pominjući ovu priču Ovidija ne smeta mnogo, što je pet stihova prije toga rekao, da je Venera kći Jupitera i Dione.

⁵⁶ 542. S grčkim božanstvima Leukotejom i Palemonom istovetna su postala stara Italska božanstva Matuta i Portumno.

⁵⁷ 543. Sidonske su druge Tebanke nazivajući se tako po Kadmu Sidoncu.

U moru onom vale dodiruju vršcima krílâ.

Ne zna Agénorov sin⁵⁸ za kćerku i unuka malog
 Morski da postaje bozi. Budući žalošću svladan,
 565 Nèsrècâ nizom i silnim čudesima, što ih doživje,
 Ostavi grad, kog bješe sagrađio, ko da ga goni
 Onoga mjesta sudbina, ne svoja, te lutavši dugo
 S prebjeglicom sa ženom do zemlje Ilirske dođe.
 Jednoć pod teretom ljeta i nesreća sve od početka
 570 Doma svojega sudbu pretresu i muke svoje,
 Pa tad prozbori Kadmo: "Da nije svet bio onaj
 Zmaj, kog kopljem probodoh iz Sidona došavši te mu
 Otrovne rasijah zube po zemlji - neobično sjeme?
 Ako ga bogovi gnjevni osvećuju sigurno tako,
 575 Želim se pružiti i sam u zmijinje tijelo dugo".
 Reče te otegne on se u zmijinje tijelo dugo,
 Osjeti, kako ljske po stvrdnuloj koži mu rastu,
 Kako se tijelo crno plavètnîm pjegama šara.
 Naprijed s prsima padne, a obje mu noge se zguče
 580 Te se pomalo suze u glatki šiljak; još ruke
 Samo ostaju Kadmu; i pružajuć on taj ostatak
 I suze roneć niz lice, što ljudsko je jošte dosada,
 Reče: "Pristupi k meni, pristupi, prejadna ženo,
 Takni me, dok još što god od mene ostaje; primi
 585 Ruku, dok je još ruka, dok zmija me ne uze svega".
 Hoće da govori dalje, al' jezik se njemu najednoć
 U dvoje rascijepi, nedostaje već u govoru
 Njemu riječi, i hoteći jad da iskaže koji
 Stoji ga šika, i taj po prirodi glas mu je odsad.
 590 Žena poviče tad po prsima golim se bijući:
 "Kadme, ostani! iz te izvuci se grdinje jadan!
 Kadme, ta što je to? gdje noge su, ruke i pleći,
 Boja i lice i sve, dok ovo govorim? Zašto,
 Bozi, ne pretvorite i mene u takovu zmiju?"
 595 Reče, - a Kadmo stane da obraze ženine liže,
 U njedra stane se draga i poznata dobro zavlačit,
 Vije se po njoj i k vratu približuje po običaju.
 Uplaše pratioci se svi, što bješe ih tamo,
 Ona pak krestatog zmaja po vratu sklizavu gladi;
 600 Kad li najednoć su dva, te pored o vijuć se gamze,
 Dok ne dođoše oba u zaklon obližnjeg luga.
 Ni sad od ljudi ne bježe i nikoga ugristi ne će,
 A što bijahu prije, sve pamte zmajevi mirni.
 605 Ali makar se tako prom'jeniše, utjeha njima
 Velika bijaše unuk. I Indija svladana štuje

⁵⁸ 563. Agenorov je sin Kadmo.

Njega i hramove njemu Aheja⁵⁹ u slavu gradi.
 Samo Abasov sin Akrisije, koji je istog⁶⁰
 Plemena, kojeg je Bakh, od zidova Argolskog grada
 Odbija njega i vojuje na nj te drži, da nije
 610 Njemu Jupiter otac; i Perseju, kojega zač⁶¹
 Danaja u kiši zlatnoj, Akrisije također drži
 Jupiter otac da nije; al' domala bude mu žao,
 Što je vrijeđao boga, a unuka svog ne priznavo,
 - Tòlika istine moć je. Već davno je u nebu jedan,
 615 A drugi odoru slavnu grdobe zmijokose noseć⁶²
 Leti uzduhom tankim, a krila mu škriplju. Kad bješe
 Pobjednik Persej u visu nad Libijskijem pijeskom,⁶³
 Krvave padahu kaplje iz glave Gorgóninê, i njih
 Primi zemlja te ih oživi u različne guje.
 620 Zato zbog mnoštva zmija pogibeljna zemlja je ona.
 Nesložni vjetri ponesu po prostoru beskrajnom tada
 Njega sad amo, sad tamo ko kakav vodeni oblak,
 A on visoko gleda iz etera, kako pod njime
 Izmiče zemlja daleko, te leti nad čitavim sv'jetom.
 625 Triput štipaljke Raka i Mečke ledene tri put⁶⁴
 Vidje, k zapadu sad, a k istoku sad je ponesen.
 Kada već nagnu dan, poboji se povjerit noći
 Persej te Atlasovu u kraljevstvu, Hesperskoj zemlji,⁶⁵
 Stade i htjede malo da počine, dokle izvede
 630 Danica sjajnu Zoru, a Zora sunčeva kola.
 Atlas, Japetov sin gorostasni i veći od svih
 Ljudi živjaše tu. Pod kraljem stajaše tijekom
 Najskrajnja zemlja i more, što s vodom se uginje svojom
 Sunčevim brekćućim konjma i prima umorna kola.
 635 Tisuća goveda njemu po travi i tol'ko ovaca
 Lutaše, nikakav susjed stiskivao nije mu zemlje.

⁵⁹ 606. Aheja je ime Grčke kao pokrajine rimske.

⁶⁰ 607. Akrisije, kralj Arga, sin je Abasa, unuk Linkeja i Hipermnestre, a praunuk Danajev. Danaju pak, sinu Belovu, stric je Agenor, otac Kadmov.

⁶¹ 610. i d. Danaji, kćeri Akrisijevoj, približio se Jupiter u obličju zlatne kiše i ona zač Perseja.

⁶² 615. i d. Grdoba zmijokosa jest Gorgona (Medusa). Odora njezina, što je Persej nosi leteći uzduhom, jest glava Gorgonina. Kad je Persej krenuo, da pogubi Gorgonu, dadoše mu Nimfe krilate postole, kakove su i Merkurijeve, te on privezuje krila, ako hoće da leti.

⁶³ 617. i d. U Libiji bilo je mnogo zmijâ; pa se držalo, da su one postale od krvi, što je kapala iz odsječene glave Medusine, dok ju je Persej leteći po zraku nosio preko Libijske pustinje.

⁶⁴ 625. Zvezdano je jato Raka na jugu, a Veliki Medvjed na sjeveru, pa služe tako pjesniku, da naznači protivne strane svijeta.

⁶⁵ 628. Atlas je sin Titana Japeta i kćeri Okeanove Klimene. Prema Homerovoj Odiseji (I, st. 52. i d.) on je otac Nimfe Kalipse, dobro poznaje dubine morske i drži stupove, koji rastavljaju nebo od zemlje. Osim Ovidija nijedno nam drugo vrelo ne kazuje ništa o tome, da se div Atlas okamenio i pretvorio u brdo, kad mu je Persej pokazao glavu Medusinu.

Drvo bijaše tu sa blistavim zlatnijem lišćem,
Koje je jabuke zlatne i zlatne pokrivalo grane.

640 Persej prozbori njemu: "Domaćine, za slavu roda
Ako velikog mariš: od Jupiter-boga sam loze;
Ako l' se djelima diviš: i mojima ti ćeš se divit;
Doček i počinak ištem". Tad Atlas se proroštva starog
Sjeti, što Temida⁶⁶ njemu Parnàsijka proreče nekad:
645 "Doći će, Atlase, vr'jeme, i skinut će zlato se s tvoje
Jabuke; Jupiter-boga će sin podičit se tijem".
Zato je on bojeći se tog ogradio bašču
Zidima tvrdim i zmaju gromoradnom dao je čuvat,
Te je tuđince sve od zemlje odgonio svoje.
Pa on i Perseju reče: "Otiđi, jer će ti slava,
650 Koju izmišljaš, slabo pomoći i Jupiter slabo".
Silu sa grožnjom združi te rukama Perseja stane
Gurati, a on se ne da i ljupko i žestoko zboreć.
Slabiji buduć - a tko od Atlasa slabiji nije? -
Napokon reče: "Kad moje odbacuješ ti prijateljstvo,
655 Evo ti dara od mene" te groznu Medúsinu glavu
Sam se otkrenuvši od nje sa strane mu lijeve pruži.
Gorom se stvori Atlas koliki je göd, - u drveta
Pr'jeđe mu kosa i brada, a ù bilo pleći i ruke,
A u najviši vrh se dojakošnja pretvori glava.
660 Kamenje postanu kosti. Raširivši na sve se strane
Bez kraja po volji vašoj, o bogovi, Atlas poraste,
Te sa zvijezdama svima na njemu počine nebo.
Vjetrove Hipotov sin⁶⁷ u tamnicu zatvori tvrdu,
A na visokom nebu pokáza se Danica sjajna,
665 Opominjačica ljudma na posle.⁶⁸ Tad uzevši krila
Persej ih na noge sveže i za pojas zadjene kukast
Nož te zamahnuvši krilma zaplòvî u uzduh bistri.
Ostaviv okolo svud ispod sebe narode mnoge
On Etiópljane vidi i zemlju Kefeja kralja.⁶⁹
670 Ondje po odredbi ljutoj Amónovôj smrću je platit⁷⁰

⁶⁶ 643. O Temidi vidi bilješku uza stih 321. prvoga pjevanja.

⁶⁷ 663. Eol, otac vjetrova, sin je ili unuk Hipota.

⁶⁸ 665. Danica, prva vjesnica dana, opominje ujedno ljude, da idu na posao.

⁶⁹ 669. Kefej je također sin Belov, a brat Egipta, Danaja i Fineja, kralj Etiopije. Žena je njegova Kasiopa (Kasiopeja). Po jednoj priči bila je Andromeda izložena grdosiji morskoj u okolini grada Jope (Jafe) u Palestini. Sačuvala se vijest, da su 58. godine prije Hr. nađene u tom kraju okame-njene neobične kosti i otpremljene u Rim kao kosti zvijeri, što ju je Persej pogubio.

⁷⁰ 670. Kasiopa se hvalisala da je ljepša od Nerejevih kćeri, a zato je Posidon poslao morsku grdo-siju, da pustoši zemlju Etiopljana. Proročište Amona, libijskoga boga, koji je istovetan s grčkim bogom Zeusom, obreklo je Etiopljanima izbavljenje od ove nevolje, ako se zvijeri izloži Andromeda, kći kralja Kefeja. Etiopljani prisiliše dakle Kefeja, da prikuje kćer svoju uza hrid na obali morskoj.

Imala nedužna kći Andròmeda materin govor.
 Kad nju Abasov vidi potomak⁷¹ objeručke o hrid
 Svezanu, on bi je za kip od mramora držo, da nije
 Gipko joj kosom lavòrić i padale da joj nijesu
 675 Tople iz očiju suze. Tad Persej se sve neznajùčkê
 Uspali, čudit se stane. Ljepotom osvojen divnom
 Gotovo zaboraví u uzduhu mahati krilma.
 Na zemlju stane te reče: "O djevojko, vrednija drugih
 Okova, koji dragog i dragu u ljubavi vežu,
 680 Pitam te, reci mi, tko si i koje si zemlje i zašto
 Privezana si tu?" Iz početka ćutaše ona
 Stideć se - djevojka - zborit s muškarcem; da svezana nije,
 Pokrila b' rukama lice sramežljivo. Što joj moguće
 Bješe: udari u plač i suzama napuni oči.
 685 Kad on navali pitat, i svoje mu ime i zemlje
 Reče, da mislio ne bi, da taji krivicu svoju;
 Reče, i kako joj mati s ljepote ohola bješe.
 Al' još nije mu sve iskazala, kad li zašume
 Vali, te iziđe zvijer i diže se iznad golème
 690 Pučine prsima svojim množinu pokrivši vode.
 Vrisne djevojka tada. Pri njojzi je žalostan otac
 I mati, oboje jadni, al' djevojka jasnija od njih;
 Ne mogu ništa pomoći, već kako traži bijeda,
 Plaču i jauču o kćer o svezanu obisnuv svoju.
 695 Njima prozbori stranac: "Za plakanje dosta imade
 Vremena, a čas je kratak za izbavljaj. Djevojku ovu
 Ja da zaprosim, Persej, što Jupiter-boga i one
 Sin sam, što plodnim je zlatom u zatvoru Jupiter opsu,
 Persej, koji sam svlado Gorgonu zmijokosu, koji
 700 Smjedoh zamahnuti krilma i visoko u uzduh dić se,
 Zet bih vam najdraži bio bez sumnje. Kušat ću dodat
 - Samo nek pomognu bozi - i zaslugu svojstvima takvim;
 Taj mi nek uvjet bude, da jùnâštvo spase je moje".
 Primiše pogodbu tu - a primio tko je i ne bi? -,
 705 Mole ga i još za miraz obećaše kraljevstvo njemu.
 Kao kad lađa brza momaka rukama potnim
 Gonjena valove reže pribijením kljunom, - gle sada
 Zvijer prsima bijući siječe vodu i bude
 Od hridi tako daleko, kolikò Balijarskâ praća⁷²
 710 Olovo zamahnuto izbacit u uzduh može;
 A tad najednoć mladić ispòd nogù oturiv zemlju
 Vine se u oblake. Kad zvijer ozgo na vodi
 Ugleda sjenku junaka, zaleti se bijesno na nju.
 Kao na širokom polju kad Jupiter-bogova ptica

⁷¹ 673. Perseju je Abas pradjed.

⁷² 709. i d. O Balearskim strijalcima vidi bilješku uza stih 728. u drugom pjevanju.

- 715 Opazi zmiju, gdje leđa plavètnâ obrće Febu,
Pa je ščepa ostragu, da ljuta ne okrene usta,
I u ljuskavi vrat joj zabode požudno nokte:
Tako Inahov hrupi potomak iz uzduha naglo,⁷³
Pritisne zvijeri leđa te u prsi s desne sa strane
- 720 Mahnitij porine nož do krivuljaste kuke. A ona
Ranjena teško sad se u uzdušne visine diže,
Sad se krije u vodi, a sada se amo i tamo
Vrti ko divlji vepar, kad plaši ga lajući pašćad.
Persej se požudnu grizu na krilima uklanja brzim,
725 I gdje se pokažu leđa pokrivenâ školjkama šupljim,
Tu on srpastim mačem siječe sada sa strane
U rebra, a sad u rep, gdje kao u ribu njegov
Najtanji prelazi dio. Izbacuje iz žvala zvijer
Vodu i grimiznu krv. Od kroljenja smoče se krila
730 Perseju i budu teška te nemajuć uzdanja u njih
Skvašenu ugleda hrid, što vrhuncem izviruje svojim,
Kada je more mirno, a iščezne, kada se ljulja.
O nju se upre i prednje držeći se ljevicom guke
Tri i četiri puta probode slâbine gvožđem.
- 735 Stane cika i pljesak i napuni obalu i dom
Visoki bogova; mati i otac, Kasiopa, Kefej
Pozdrave Perseja zeta s veseljem; pomoćnik je, kažu,
On im i spasitelj kuće. Oprostiv se okova svojih
Pođe djevojka tad, i uzrok i nagrada truda.
- 740 Persej zagradi vode i pobjedne opere ruke,
A da zmijokose glave u pljesku ne pokvari tvrdom,
Mekoga lišća nastre po zemlji i podvodnog šiblja,
I tu Forkinovê kćeri Meduse postavi glavu.⁷⁴
Šiblje svježe i živo i megre vlažne još puno
- 745 Osjeti snagu grdobe i otvrdne, čim se dodirnu
Nje, i čudno se granje i lišće ukoči njemu.
Pojav čudnovat taj ogledat i na drugom šiblju
Stanu pomorske Nimfe i vide s veseljem, da isto
Biva, te sjemenje od tog po vodi sipati stanu.
- 750 Ista koraljima narav do današnjeg ostade dana,
To jest: postaju tvrdi, kad takne ih uzduh, te kamen
Biva nad vodom ono, što šiba bješe pod vodom.
Trima bozima Persej od busena stavi oltara
Tri: Merkuriju l'jevi, a desni djevojci bojnoj,⁷⁵

⁷³ 718. Inah je bog rijeke i najstariji kralj u Argu. Persej je njegov potomak, jer je potekao iz Argivskog kraljevskog roda; vidi bilješku uza stih 607.

⁷⁴ 743. Forkin, otac Medusin, prema Homerovoj je Odiseji (I, st. 72. i dr.) morski starac. Prema drugim je on vijestima sin Ponta i Geje, a sa sestrom je svojom Ketom rodio Graje i Gorgona.

⁷⁵ 754. i d. Merkurije dao je Perseju srp, kojim je odrubio Gorgoni glavu, Minerva je upravljala njegovu ruku, dok je Gorgonu ubijao, a po drugoj mu je vijesti dala ogledalo u kojem je Gorgonu

- 755 Srednji Jupiter-bogu. Minèrvi se zakolje krava,
Najvišem bogu bik, a bogu krilonogom tele.
Odmah Andromedu - dar za junački posao - uzme
I bez miraza Persej. Himènej napr'jed i Amor⁷⁶
Mašu lučima, vatre s obilatim mirisma gore,
- 760 Po kući vise vijenci, odasvud ore se pjesme
I glas frule i lire - sve sretni znaci veselja,
Vrata su otključata i sobe zlaćene širom
Otvorene su sve, a gospoda se Kefenska kupe⁷⁷
Na pir, što ga je kralj pripremio krasno i dično.
- 765 Pošto se najedu gosti i plemenitoga Bakha
766 Pošto ih razgali dar, potomak Linkejev stane⁷⁸
768 Pitati, kako se živi i kakovi ljudi su ovdje.
Jedan mu reče, pa on i nastavi: "Molim te sada,
770 Prehrabri Perseju, daj nam pripovjedi, s jùnâštvom kakvim,
S lukavstvom kakvim si ti zmijokosu skinuo glavu".
Reče Agénorov rod, da pod studenim Atlasom mjesto
Sigurno zaštićeno imade zidima tvrdim;⁷⁹
Tu su pri ulazu dvije Forkínove stajale kćeri,
775 Jedno su jedino oko dijelile med sobom one;
Persej ga ukrade vješto i lukavo podmetnuv ruku,
Dok ga je pružala jedna; po zahodnim, besputnim onda
On je vrlétima luto i po kršnim šumama; dok je
Našao dom Gorgónâ; po poljima svud i po putu
780 Oblike vidje ljudi i zvjerinja, koji su živi
Bili, al' ih je pogled Medúsin pretvorio u kam;
Persej strahovite obraz Medúsê u odsjevu vidje
Svoga mjedenog štita,⁸⁰ u ljevici što ga je držo;
Pa dok je tvrdi san obuzimo i nju i guje,
785 On joj otkinu glavu, a brzi, krilati Pegas
Iz krvi matere svoje sa svojim tad rodi se bratom.⁸¹

motrio, dok ju je ubijao, da se ne okameni motreći je neposredno. Jupiteru pak pripada žrtva kao bogu spasitelju.

⁷⁶ 758. Persej je uzeo Andromedu bez miraza jer nije htio da primi kraljevsku čast u Etiopiji, što su mu je Andromedini roditelji kao miraz davali. O Himeneju, svadbenom bogu, vidi bilješku uza stih 480. u prvom pjevanju.

⁷⁷ 763. Kefenska su gospoda plemići i prvaci Etiopije, koja se u starini nazivala Kefenijom.

⁷⁸ 766. Linkej je bio pradjed Persejev. Nešto dalje u stihu kaže se, da je Persej Agenorov rod, jer je Agenor bio brat Bela, praoca Persejeva.

⁷⁹ 772. Ovidije se ne obazire na to, da je istom Persej pretvorio diva Atlasa u brdo, i to pošto je već pogubio Gorgonu, dok boravište Forkinovih kćeri Grajâ, sestara Gorgonâ, smješta u okolinu brda Atlasa. Dvije su Graje čuvarice Gorgonâ i ne puštaju nikoga do njih. Persej im je, kako sam kazuje, ukrao jedno jedino oko, kojim su se naizmjenice služile.

⁸⁰ 782. Po Ovidijevu pripovijedanju Persej nije dobio od Minerve ogledalo, nego je motrio obraz Medusin u odsjevu mjedenoga svoga štita.

⁸¹ 785. Brat je Pegasov krilati konj Hrisaor.

I pogibelji Persej iskáza lećenja dugog,
Kakva l' je pod sobom mora i kakve je vidio zemlje;
Reče, koje li taknu zvijezde mašuci krilma.

790

Prije no mišljahu gosti, učiti Persej; tad jedan
Prihvati riječ velikaš i upita, zašto Medusa
Sama od svojih sestara u vlasima imaše zmiје?
Nato će stranac: "Kad želiš da saznaš, što je vrijedno
Pričati, uzrok čuj: na glasu je ona ljepota

795

Bila i predmet nade i zavisti proscima mnogim.
Ali krasnije ništa od kose ne bješe na njoj,
Sâm sam našao ljude, što rekoše, da su ih vid'li.

800

Kažu, da ju je mora gospodar⁸² oskvrnio jednoć
U Minervinu hramu; a kćerka se Jupiter-boga
Odvrne i čisto lice za egidu skrije.⁸³ Al' prošlo
Da to bez kazni ne bi, Gorgoni pretvori vlase
U gadne zmiје. A sada dušmane u stravu goni
I plaši noseći guje, što sama ih stvori, na grudma".

---

⁸² 798. Gospodar je mora bog Neptun (Posidon).

⁸³ 800. O egidi, štiti Minervinu, vidi bilješku uza stih 752. u drugom pjevanju.

PETO PJEVANJE.

Ženidba Persejeva s Andromedom raspalila je strica njezina *Fineja*, kojemu se ona bila zavjerila prije Persejeva dolaska. Za svadbene gozbe navaljuje Finej s vojskom svojom na Kefeja i Perseja, ali ih Persej koje nadvlada u bitci, a koje pretvori u kamenje Medusinom glavom (st. 1.-235.). Prispjevši sa ženom Andromedom kući kazni on na isti način *Preta*, koji je prognao Akrisija, svoga brata, a Persejeva djeda, pa *Polidakta*, vladaoca na ostrvu Serifu, koji je ljubavnim svojim ponudama dosađivao njegovoj materi Danaji (st. 236.-249.). Pošto je Persej srećno prispio kući, Minerva, koja ga je doslije vjerno pratila, odlazi od njega na brdo Helikon, da vidi novo vrelo *Hipokrenu*, što je prodrlo ispod Pegasova kopita. Ovdje je dočekuju Muze, pa joj kazuju različne priče, koje su udružene s prijetvorima. Prva Muza priča o *Pirenaju*, koji je htio Muze da siluje, ali je zaglavio, kad je pokušao i u letu da progoni Muze. Kad je Muza dovršila svoju priču, doletješe *svrake*, njih devet na broj, i Minerva doznaje, da su to zapravo *kćeri Pijera*, kralja Makedonije, a u svrake da su se pretvorile zato, jer su se usudile s Muzama natjecati u pjevanju, pa kad su bile pobijeđene, još su psovale pobjednice. Za natjecanja, koje se potanko crta, i jedne su i druge pjevačice u pjesmi kazivale različne priče, od kojih je najopsežnija ona o lutanju *Cererinu* i o udesu *Proserpininu*, što je pjeva Muza Kaliopa (st. 250.-678.). Priče, koje su u vezi s boginjom Minervom, nastavljaju se u idućoj knjizi.

Junački Danajin sin pripov'jeda tako u zboru
 Među Keféncima,¹ kad li najednoć u kraljevske dvore
 Navali bučna galama; svatovsku ne znači slavu
 I pjesme vika ta, već ljuti boj. Preokrenu
 5 Tako se u vrevu pir iznebuha, koju bi mogo
 S morem ispoedit, kojemu mir uzburljaju vjetri
 Mahniti u svom bijesu i valove dizat mu stanu.

Prvi među njima Finej, počinjač nesmotren boja
 Mašuć od jasena koplje s oštricom mjedenim vikne:
 10 "Evo me, evo tu, da osvetim otetu ženu!
 Ne će te spasti od mene ni krila ni Jupiter u dažd
 Tobože pretvoren zlatni!" Već htjede baciti koplje,
 Ali mu poviče Kefej: "Što činiš? Kakva te, brate,
 Vodi strast u zločinstvo, te bjesniš? To l' je za takvu
 15 Zaslugu hvala? to li je dar za Andròmedin život?
 Nju ti ne ote Persej, već istinu hoćeš li znati,
 Ote je rogati Amon² i Nerejke boginje ljute
 I zvijer ote je morska, što dolažaše, da ždere
 Utrobu moju. Već onda Andròmeda ote se tebi,
 20 Kad joj je poginut bilo. Ta ne tražiš valjada sada,
 Zlotvore, njezinu smrt, da naslađuješ tugom se mojom?
 Možda ti nije dosta, pred tvojim što očima bješe
 Svezana, i ti joj stric i vjerenik pomogo nisi,
 Nego ćeš žaliti još, što spasena jeste, i hoćeš
 25 Nagradu otet? Čini l' tolikâ ona se tebi,
 Bio je uzeti s hridi, na kojoj svezana bješe!
 Pusti, nek nagradu nosi, tko uze je i starcu meni
 Kćerku sačuva, koja po zasluži i ugovoru
 Pripada njemu; i znaj: ne voljesmo njega od tebe,
 30 Već od sigurne smrti." - Šutečke Finej sad njega,
 A sad Perseja motri u sumnji, kojeg bi gađo.
 Iza promišljanja kratkog zavrti koplje, kolikô
 Snage mu davaše gnjev, i u Perseja naprazno baci.
 Ono u jastuku osta, a Persej sa mjesta svoga
 35 Odskoči tad i natrag odbacivši koplje dušmanu
 Prsi bi probo, da Finej za oltar se sklonio nije,
 I zločincu takvom - o sramoto! - pomože oltar.
 Ali se s uspjehom koplje zabode Retu³ u čelo;
 Njemu, kada se sruši, izvuku iz rane gvožđe,
 40 Onda se praćne on i stolove pokropi krvlju.

¹ 2. Kefenci = Etiopljani; vidi bilješku uza stih 763. četvrtoga pjevanja.

² 17. Amon je bog Libije boraveći na oazi jednoj zapadno od Egipta; naziva se također Jupiter - Amonom; vidi o njemu i bilješku uza stih 670. četvrtoga pjevanja.

³ 38. Ret je drug Finejev. Tako se naziva i jedan od Kentaura u dvanaestom pjevanju (st. 271.), gdje se crta borba Kentaura s Lapitima.

Nato se raspale ljudi goropadno i stanu bacat
 Koplja i neki vele, da Kefej sa zetom svojim
 Poginut mora. Al' Kefej preko praga kućnoga već je
 Izišo kunuč se pravdom i zakonom, bozima jošte
 45 Gostinskim, taj da se metež preko volje njegove zbiva.
 Dođe Palada⁴ bojna i egidom zaštititi brata,
 Pa ga i ohrabri. Atis med drugima tu Indijanac⁵
 Bješe, kojeg je - kažu - u valima bistrini Limnéja
 Rodila, Gangova kći. Ljepotu je izvrsnu sjajnim
 50 On povećavao ruhom, od šesnaest godina mladić;
 Tirijski plašt je imo na sebi s optokom zlatnim,
 Vrat su mu kitili zlatni đerdani, a savita kruna
 Kitila njemu je kosu, što mokra od mirê bješe.
 Kolikogod je umio on da gađa daleko
 55 Kopljem i bode, al' bolje još znao je napinjat str'jele.
 I sad je krajeve luku savijao gipke; al' Persej
 Glavnjom ga udari, koja oltaru se baš u srijedi
 Pušila, lice mu zdrobi i pomjeri kosti u njemu.
 Kada Likabas⁶ vidi Asirac, gdje obraze slavne
 60 Valja u krvi Atis, sa kojim u najtješnjem društvu
 Bješe i ljubav mu sved prijateljsku je on dokazivo, -
 Kada ugleda druga, gdje izdiše od rane ljute,
 Likabas zaplače za njim i pograbi luk, što natezo
 Bio ga Atis, te vikne: "Sad sa mnom se ogledat imaš,
 65 Ne ćeš se dugo smrti mladića radovat, s koje
 Više zaslužuješ mržnje no slave". Još sve i nije
 Izreko to, al' s tetive strijela odskoči oštra;
 On joj se ukloni, al' mu o haljinu bornu se zadje
 Ona, a unuk na njega Akrisijév okrene bodež.
 70 Što ga je ogledo s'jekuč Medusu, te mu probode
 Prsi, a očima, koje u mraku već plutaju crnom,
 Likabas Atisa gledne i nasloni on se na njega
 I ode k mrtvima tada sa utjehom združene smrti.
 Evo Libijac hoće Amfimedon zametnut bojak,
 75 Hoće ga zametnut Forbas, Metinov sin, iz Sijènê⁷
 Ali posrnu oba i padnu u krv, što mlaka
 Zemlju široko kvasi; kad htjedoše ustati, mač im

⁴ 46. Palada je sestra Persejeva, jer je Jupiter objema otac.

⁵ 47. i d. Fineja prate ljudi narazličnijih istočnih naroda: Indijanci, Asirci, Babilonci, Egipćani, ali pjesnik ih drukčije ne razlikuje pobliže, već samo po imenu, i nijednomu ne podaje osobitih crta. Limneja je boginja baruštine, koja se u grčkom jeziku naziva *λύμνη*.

⁶ 59. Likabas je također ime jednomu od Tirenskih brodara u trećem pjevanju (st. 624.) i jednomu Kentaurinu u dvanaestom pjevanju (st. 302.).

⁷ 75. Sijena je egipatski grad blizu granice etiopske. Forbas je također ime jednomu od Lapitâ u dvanaestom pjevanju (st. 322.), a Amfimedonom se naziva i jedan od prosaca u Homerovoj Odisiji, kojega Telemah ubija (XXII, st. 284.).

Ne dade, u rebra onom, a Forbasu u vrat zaboden.
 Persej kukastim nožem na Erita, Aktoru sina,
 80 Koji je dvosjeklu velju za oružje sjekiru imo,
 Ne htje navalit, već zgrabi objeručke golemi teški
 Vrč, na kojemu slika imade, što dižu se uvis,⁸
 Te ga na Erita baci, a ovaj žarkastu krvcu
 Bljujući pade natraške i umiruć o zemlju lupi
 85 Tjemenom. Zatijem pade od Perseja Flegija i Klit,
 I Semiramidin rod Polidègmon i Kavkazac Abar,
 Helik, što kose ne striže, i Sperhija boga potomak
 Liket, - te umirućih po gomili Persej sve gazi.
 Ne smijuć izbliza da se s dušmanom pobije Finej
 90 Koplje zavrti, al' maškom, te Idasa zgodi, što nije
 U boj se m'ješo i k strani pristupo nijednoj - al' zalud.
 Očima mrkijem on u Fineja gledajuć ljutog
 Reče: "Kad u boj me vučeš, o Fineju, imaj dušmana,
 Kog si načinio sebi, i ranu za ranu primi!"
 95 Ali hoteći gvožđe izvući iz t'jela klone
 Te se na koljena sruši, u kojima krvi već nema.
 Prvoga tad velikaša za Kefenskim kraljem Hodíta
 Obali Klimenov mač; Protoénora ubije Hipsej,
 Hipseja Linkejev rod⁹. Med drugima i Ematiôn
 100 Vremešni bijaše tu bogobojazni, ljubitelj pravde.
 Godine njemu ne dadu da bije se, - zato s riječma
 Zalazi u boj te kara i kune bezbožnu borbu.
 Dršćućim rukama on je obujmio oltar, te njemu
 Hromis odrubi glavu, a ona na žrtvenik pade,
 105 Iz nje napola živ proklestvo izgovori jezik,¹⁰
 Zatim izdahne dušu usrèd vatrè. Tamo su i dva
 Bila brata: Brotej¹¹ i Amon pesničar prvi
 (Kada bi samo jače od mačeva pesnice bile!);
 Oba od Fineja padnu, i sveštenik Cererin Ampik
 110 Pade, koji je trak oko čela nosio b'jeli,¹²
 I ti, Lampetov sine, za poslove nezgodan takve;
 Bio si pozvan mirni na poso, da kitaru biješ
 I pjevaš i pjesmom svojom da slaviš svečanost i pir
 On je daleko stajo i nedužni terzijan držo,
 115 Kad li mu Pedas vikne podrugljivo: "Dalje kod Stiksa
 Pjevaj!" te s lijeve strane zabode mač mu u čelo.
 Sruši se pjevač mrućim držeći prstima čvrsto

⁸ 82. Vrč je bio urešen ispupčenim slikama.

⁹ 99. Linkejev je rod Persej kao praunuk njegov.

¹⁰ 105. Jezik odsječene glave ne može više da govori, već ako čudom, a takovo čudo Ovidije valjda hoće da naznači ovdje.

¹¹ 107. Brotej je također ime jednomu od Lapitâ u dvanaestom pjevanju (st. 262.).

¹² 110. Svećenici su rimski općeno nosili bijeli trak oko čela.

Žice, i kako pade, zacilikne kitara tužno.
 Njega osvetiti hoće Likòrmas divlji te zgrabi
 120 Hrastovu zavornicu od dovratka desnog i njome
 Smrvi Pedasu kosti na vratu baš po srijedi;
 Na zemlju odmah se Pedas ko junac zaklani sruši.
 Pelat Kinifijac¹³ s trudom od dovratka lijevog trga
 Drvo, al' u tome trudu probode mu Marmarac Korit¹⁴
 125 Ruku oštricem koplja i obisne o drvu ruka;
 I on viseći tako zas'ječe Abas¹⁵ ga u bok,
 Ne pade Pelat, već mrući o dovratku ostade visit.
 Pade Melanej,¹⁶ što se pridružio Perseju bio,
 I Nasàmonskìh polja gospodar prebogati Doril,¹⁷
 130 Doril, polja gospodar, od kojega širijeh nitko
 Imao nije, ni hrpe tolikè tamjana slago;¹⁸
 U zlo je pogođen mjesto oštricem: u utrobu koso,
 I gvožđe ostade u njoj. A onaj, koji ga rani,
 Baktranin¹⁹ Halkiònej kad vidi, gdje izdiše hropeć
 135 I oči izvrće, reče: "Od póljâ tolikijeh imaj
 Zemlje, što pod tobom leži!" i tijelo ostavi mrtvo.
 Osvetnik Abasov rod na ovog sad koplje zavrti
 Trgnuto iz rane tople i kroz nos prepolovljen u vrat
 Njemu proturi gvožđe, te rana je sprijed i straga.
 140 Braća od matere iste od sretne njegove ruke
 Padnu: Klitij i Klanis,²⁰ al' svaki od rane svoje;
 Teškom zavrćeno rukom jasènovu koplje probòdè
 Klitiju oba bedra, a Klanisu prodre u usta.
 Keladon također pade Mendécánin,²¹ pade i Astrej
 145 Od Palèstínskè majke i oca neznana rođen;
 Pade Etion, nekad budućnosti vidjelac valjan,
 Al' sad ga ptica zanesla prevarljiva; pade i Toakt,
 Kraljev štitonoša, Agirt s ubistva očeva sraman.

¹³ 123. Kinips je rijeka u Libiji. Pedas je dakle bio iz okoline ove rijeke.

¹⁴ 124. Marmarika je kraj na sjevernoj obali Afrike između Kirene i Egipta. Korit je također ime jednomu od Lapitâ u dvanaestom pjevanju (st. 290.).

¹⁵ 126. Abas se naziva također jedan Kentaurin u dvanaestom pjevanju (st. 306.)

¹⁶ 128. Melanej je zgodno ime za crnca Etiopljanina (grčka riječ *μέλας* = crn). Tako se naziva i Kentaurin jedan u dvanaestom pjevanju (st. 306.).

¹⁷ 129. Nasamonci stanovahu isprva jugozapadno od Kirene. U rimsko su doba bili potisnuti prema istoku do pokrajine Marmarike. Doril je također Kentaurin jedan u dvanaestom pjevanju (st. 380.).

¹⁸ 131. Tamjan raste samo u Arabiji, no Ovidije kaže i za Dorila u Kireni da je gospodar takih polja, jer obilate žetve tamjana zgodno naznačuju b o g a t s t v o Dorila, gospodara na istoku.

¹⁹ 134. Baktra je glavni grad persijske pokrajine Baktrijane.

²⁰ 141. Klanis je također ime jednoga Kentaurina u dvanaestom pjevanju (st. 379.).

²¹ 144. Mendet je egipatski grad na jednom od ušća Nilovih. Keladon je ime jednoga Lapita u dvanaestom pjevanju (st. 250.).

Svršena posla je dosta, al' nesvršena još više,
 150 Jednog svi ubiti hoće; odasvud udara mnoštvo
 U slozi za stvar, koja i zaslugu i vjeru kida.
 Uzalud poštenu tast i nevjesta i mati njena
 Stranu Perseju drže napunjajuć jaukom kuću,
 Ali preteže oružja zvek i ranjenih jauk,
 155 I krvi mnogom penate, što okaljani već jesu,
 Polijeva Belona²² i potiče bojeve nove.
 S mnoštvom svojijeh ljudi opkoljuje Perseja samog
 Finej, i strjelice gušće od zimskoga padaju grada
 Okolo bokova, oči i uši Perseju, a on
 160 O stup nasloni pleći, o kameni, velji i tako
 Sigurna leđa imade te okrenut k dušmanskoj sili
 Brani se od napadáčâ, a napada s lijeve strane
 Molpej iz Haona grada, a s desna Nabâtej Ehémon.²³
 Kao mučeni gladom kad tigar rikanje čuje
 165 Dvojih goveda iz dv'je iz doline te je u sumnji,
 Kud će navalit, a rado b' navalio na obje strane:
 Tako je Persej u sumnji, bi l' desno, bi l' udrio l'jevo,
 Molpeju stegno probode i s ranom tom ga odàgnâ
 Veseo, uteko da je. Jer vremena ne da Ehemon,
 170 Koji bijesan đipi i Perseja hoteć po vratu
 Posjeći zamahne mačem, al' snagu ne omjeri svoju,
 Te on udari o stup pri kraju samome i mač
 Prebije, odlomak skočiv zabode se u grlo njemu.
 Al' ta ne bješe rana još smrti dovoljan uzrok,
 175 Dršće Ehemon sav i pruža strašljivo ruke,
 Tada bodežem njega Kilénčevim Persej probode.²⁴
 Videći napokon Persej, da ne može mnoštvu odoljet
 Hrabrost, poviče tad: "Kad silite mene, potražit
 Pomoć ću ja u dušmána. Sad prijatelj tko mi je ovdje,
 180 Neka odvrati lice!" i pomoli glavu Gorgónê.
 "Drugoga traži, koga je strah od čudila tvojih",
 Prozbori Teskel i htjede smrtonosnu strjelicu pustit,
 Al' ko od mramora kip u kretu ostade tome.
 Ampik²⁵ zamahne mačem izatog u prehrabre prsi
 185 Linkejeva potomka; al' u čas isti se njemu
 Ukoči desnica, te je pomaći ne može nikud.

²² 156. Belona, boginja rata, bila je stara italska boginja rata.

²³ 163. Grad Haoniju u sirskoj pokrajini Komageni pominje Klaudije Ptolemej u geografičkom svome djelu, najznatnijem priručniku geografičkom čitave starine, u kojem je naznačio položaj svih znatnijih starih mjesta obzirući se na geografičku dužinu i širinu. - Ehemon je također ime jednoga od Prijamovih sinova u Homerovoj Ilijadi (V, st. 160.). - Nabateji su narod u Arabiji.

²⁴ 176. Bodež Kilénčev jest srp (*harpe*) što ga je dao Perseju, Merkurije, koji ima pridjevak "Kilenac" od brda Kilene u Arkadiji.

²⁵ 184. Ampik je također ime jednoga Lapita u dvanaestom pjevanju (st. 445.).

Nilej, koji se sinom sedmoustog gradio Nila²⁶
 Te je nosio štit, na kojemu sedam je ušća
 Izrezo bio, neka od srebra, od zlata neka,
 190 On tad prozbori: "Gledaj, o Perseju, kakvog sam roda;
 Bit će ti utjeha velja od čovjeka tōlikōg pasti
 I poć med šutljive sjenke". Pri kraju se govora njemu
 Prekide besjeda tad; progovoriti usta će, misliš,
 Njegova otvorena, al' izlaza glasu ne dađu.
 195 Na njih se prodere Eriks: "Ukočila vaša vas slabost,
 A ne Gorgonina snaga. Navalite sa mnom te na tle
 Ovog obor'te, kome čarobija oružje čini!"
 Htjede navaliti Eriks, al' stope mu ustavi zemlja,
 Te on oružan kip i kamen nepomičan osta.
 200 Ovi su kažnjeni svi po pravici, ali se nađe
 Jedan Persejev vojnik - Akōntej, koji za njega
 Vojujuć gledne Gorgonu te otvrdne i kamen posta;
 Misleći za nj Astijag da živi, udari dugim
 Mačem po njemu, al' mač sa zveketom oštrim se odbi.
 205 Dokle se čudi Astijag, i njega isti prijetvor
 Snađe, i mramornom još mu u licu čuđenje osta.
 Dugo bi bilo ljude izbrajati od srednje ruke;
 Još su ih ostajale za borbu stotine dvije,
 A dvije stotine vidjev Gorgonu ostaše kamen.
 210 Finej se napokon tada zbog krivičnog pokaje boja,
 Al' što da čini? Vidi u različnom on položaju
 Kipove, poznaje svoje, po imenu svakoga zovne
 Moleći pomoć i tiče tjelesa najbližnja slabo
 Vjerujuć, al' sva su mramor. Tad svladana sebe priznajuć
 215 Odvrti se molečke i nakrivo pružajuć ruke
 Reče: "Pobjednik ti si, o Perseju! strašilo jami,
 Štōgod je, da je, tvoje Medúsē glavu ukloni,
 Koja pretvara u kam. Nijesam počeo boja
 S mržnje il' s vladanja želje; zavojštih, ženu da stečem.
 220 Veće je pravo tvoje po zasluži bilo, a moje
 Po vremenu; sad žalim, što nisam ustupio, i ti,
 Prehrabri, samo mi život pokloni, a drugo sve uzmi".
 Tako zborāše Finej, a ne smjede pogledat, koga
 Moljaše; njemu će Persej: "O Fineju, strašljivi vrlo,
 225 Dat ću ti, ne boj se, ja, što dati mogu ti, što je
 Plašljivcu veliki dar: ozlijediti ne će te gvožđe.
 Još ću i spomenik za sva vremena tebi načinit,
 Svagda da budeš gledan u domu mojega tasta
 I likom zaručnika da tješi moja se žena".
 230 Reče i onamo glavu Forkínovē obrati kćeri,²⁷

²⁶ 187. Nil je sedmoust, t. j. na sedam se ušća izlijeva u more.

²⁷ 230. Forkinova je kći Medusa; vidi bilješku uza stih 743. četvrtoga pjevanja.

Kamo je Finej bio okrenuo plašljivo lice;
 On još pokuša oči odvratiti, ali mu veće
 Otvrdne vrat i mokre prevuče kamen mu oči.
 Još u kamenu se vidi i plašljivo lice i pogled
 235 Moleći, držanje smjerno i pokorno složene ruke.
     Pobjednik, Abasov rod, sa ženom otiđe u grad²⁸
 Rodni; osvjetnik on i izbavitelj svojega djeda
 Nevr'jednog udari tu na Preta, koji je brata
 Progno Akrisija silom i sjeo u njegovoj kuli.
 240 Ali od pogleda ljutog strahote zmijonosne nije
 Oružje njemu pomoglo ni kula s krivdom stečena.
     Tebe, Polidekte, kralju Serífa malog, umekšat²⁹
 Ne mognu Perseja mladog ni hrabrost u toliko boja
 Dokazata ni patnje, već neumolno i ljuto
 245 Mrziš na njega, te gnjevu i nepravdi nema ti kraja;
 Slave mu priznati ne ćeš i veliš, ubistvo Meduse
 Da je izmišljotina. A Persej će: "Dat ću ti dokaz
 Istine; čuvajte oči!" i glavom Medusinom glavu
 Kraljevu pretvori u krem, u kojemu ne ima krvi.
 250 U zlatu rođenog brata Tritónija³⁰ praćaše dosad;
 A sad se oblakom šupljim obmôtâ i s ostrva ode
 Serifskog; Kitnos i Gijar³¹ na strani ostavi desnoj
 I najkraćijem putem nad pučinom udari k Tebi
 I k Helikónu gori vilenskoj.³² Kad onamo stiže,
 255 Stane i umjetnijem progovori sestrama riječ:
 "Glas je o izvoru novom do mojih ušiju došo,
 Kojeg je kopito tvrdo Medusina krilata konja
 Izbilo; onamo idem, da gledam čudo, kad vidjeh
 Iz krvi materine porodio kako se krilaš".³³

²⁸ 236. i d. Rodni je grad Persejev Argos. Abas je otac Akrisijev, a pradjed Persejev, i tako je Persej njegov rod.

²⁹ 242. i d. Akrisiju je proročište objavilo, da će poginuti od ruke unuka svoga, što će ga roditi njegova kći Danaja. Proroštvo se kasnije doista obistinilo, jer je Persej kod nekoga natjecanja tako nesrećno bacio kamen (diskos), te je pogodio i usmrtio djeda svoga. No da bi izbjegao toj nesreći, zatvorio je Akrisije kćer Danaju u podzemne prostorije. Međutim se Zeus pretvorio u zlatnu kišu i u tom je obličju oplodio Danaju, te se rodi Persej. Akrisije zatvori Danaju sa sinom njezinim u kovčeg i baci ih u more. Kovčeg bude izbačen od vode na ostrvo Serif - zapravo ga je mrežom izvukla iz mora Diktina - i mati dospije sa sinom u vlast brata Diktinina, kralja Polidekta, koji nastoji, da pridobije ljubav Danajinu, pa da bi se riješio Perseja, šalje ga po glavu Medusinu. Priču ovu nije Ovidije napose obradio, ali je mogao pouzdano računati s time, da je poznaje svak obrazovan suvremenik njegov, jer je ona dotle bila već više puta obrađena i u pjesmi i u prozi.

³⁰ 250. Tritonija = Minerva.

³¹ 252. Kitnos i Gijar jesu također dva kikladska ostrva.

³² 254. Helikon, brdo Muzâ u Beotiji, bilo je poput frigijske Ide na glasu poradi mnogih svojih vreća.

³³ 259. Mati je Pegasova Gorgona, jer se Pegas porodio iz njezine krvi.

260 Njoj će Urànija³⁴ reći: "Zbog čega si godijer došla
 Posjetit, boginjo, nas, veoma milo je nama.
 Istinit čula si glas: od Pegasa izvor je onaj".
 Reče i k vodi svetoj povèdê Paladu tada.
 Dugo se boginja čudi izbijenôj kopitom vodi,
 265 Gleda gaje i šume starinske, pećine k tome,
 Gleda i travu, što se šareni s bezbrojnim cv'jećem,
 I kaže, blažene da su Mnemònide u mjestu takvom³⁵
 S takovim poslom, a jedna progovori njoj od sestara:
 "O Tritónija, koja unišla bi u kolo naše,
 270 Da te hrabrenost nije odredila na veća djela,³⁶
 Istinu veliš te s pravom i mjesto nam hvališ i posle;
 Blaga je naša sudbina, tek sigurne da smo; al' pamet
 Djevičku može sve da prestraši, jer od zločinstva
 Ništa sigurno nije; pred očima grozni Pirènej³⁷
 275 Meni se vrza, i još nijesam se sabrala pravo.
 Daulidu³⁸ s Tračkom vojskom i Fokejska polja je bio
 Zlica osvojio taj i nepravedno je vlado.
 Išle smo jednoć u hram Parnàsijškî, a on nas vidje
 Te nas prepòznâ i licem pretvorljivim naše božanstvo
 280 Pozdravi pa nam reče: "Mnemònide, počin'te malo
 Te se u kuću moju od nevremena i kiše
 Sklonite" (padaše kiša); - "i u manje kolibe često
 Bogovi zađoše već". Vrijeme i tê nas r'ječi
 Nagnaše složit se s njim, i u pretkućje uđemo njemu.
 285 Prestade kiša i jug od sjevera svladan budući
 Po nebu očišćenom oblačići lećahu crni.
 Tad mi naglismo ići, al' zatvori kuću Pirènej
 I nas zlostáviti htjede, al' prije tog odletimo,³⁹
 A on visoko s kule, slijediti kanda nas hoće,
 290 Poviče: "Kùdgod vama je put, i mèni će biti!"
 Pa se zatijem baci ko bezuman kuli sa vrha
 Te na obraze pade i kostima smrskane glave
 Umiruć udari zemlju i opakom pokvasi krvlju".
 Tako pričaše Muza. Najednoć krila zašušte
 295 Uzduhom, i glas se pozdravni ču sa visokih grana.
 Jupiterova kći u visinu pogleda, otkle
 Jasni dolazi glas taj, i misli, da ljudski je, al' to

³⁴ 260. Uranija je poradi imena svoga postala kasnije Muzom zvjezdarâ i njihove nauke.

³⁵ 267. Pridjevak "Mnemonide" imadu Muze kao kćeri Mnemosine, koja ih je rodila Zeusu.

³⁶ 270. Zašto ima Minerva pridjevak "Tritonija", o tome vidi bilješku uza stih 782. u drugom pjevanju.

³⁷ 274. Ime se Pirenejevo nigdje drugdje u sačuvanoj staroj literaturi ne pominje. Ovidije nam je za čitavu priču jedino vrelo.

³⁸ 276. Daulida bio je grad u Fokidi. Odande je vodio put na Parnas.

³⁹ 288. Muze drukčije ni u umjetnosti ni u pjesništvu nemaju krila.

Ptice su, - devet svraka; na sudbu tužeć se svoju
 I sve nasljeđujuć po granama bijahu pale.
 300 Čudi se boginja, i njoj progovori boginja: "Ove
 Nedavno pticâ povećaše broj u natp'jevanju bivši
 Svladane. Otac im Pijer, bogataš u polju Pelskom⁴⁰
 A mati Peonka bješe Evipa, koja Lucinu
 Jaku na pomoć zvaše u svojih poroda devet.⁴¹
 305 Lude se sestre ponesu, gdje tako mnogo ih ima;
 Prođu po Hemonskoj zemlji i Ahejskoj gradove mnoge,⁴²
 Ovamo dođu i nas ovako na mejdan zazovu:
 "Prestan'te neuki narod, o Tespijke,⁴³ varati glasom
 Slatkim, al' praznim te s nama, imate l' uzdanja u se,
 310 Zađ'te u borbu; glasom, vještinom ne ćemo biti
 Gore, i jednak nas broj je. A budete l' svladane, valja
 Hijantsku pustit Agànipu tad i izvor Medusin,⁴⁴
 Il' ćemo s Ematskih polja⁴⁵ do snježane Peonske zemlje
 Mi se ukloniti vama. Nek mejdan presuđuju Nimfe!"
 315 Ružno se činilo zaći u borbu, još ružnije uzmać.
 Izabrane se Nimfe zakunu rijekama svojim
 Te na sjedala, što su od živca kamena, sjednu.
 Prva, koja je rekla natp'jevat da s nama se hoće,
 Tada pjevati stane o boju bogova i čast
 320 Lažnu Gigàntima dâ, a bogovâ ponizi djela;
 Pjevaše, kako Tifòej iz podzemnih pušten dubina⁴⁶
 Prestraši nebesnike, te pleći okrenuše pred njim
 Svi i bježati staše, dok umorne ne primi zemlja
 Egipatska ih i Nil rijeka sa sedam ušća;
 325 Kako je Zemljin sin Tifòej i onamo došo,
 Te se u likovima prevarljivim bogovi kriše:
 "Jupiter - reče - bude ovčarom, te Libijski Amon
 S rozima svinutim natrag prikazuje još se i sada;
 Jarcem se stvori Sèmelin sin⁴⁷, a Satùrnija kravom

⁴⁰ 302. Pela je grad u Makedoniji, a Peonija kraj u sjevernoj Makedoniji.

⁴¹ 304. Lucina je boginja porođaja. Ovaj pridjevak imadu boginje Dijana i Junona, koje obje pomažu kod porođaja.

⁴² 306. i d. Kćeri Pijerove krenuše dakle iz Makedonije preko Tesalije i Aheje u Beotiju do Helikona, sjedišta Muzâ.

⁴³ 308. Muze se nazivaju Tespijke po gradu Tespiji u Beotiji na Helikonu, gdje se one odvajkada poštovahu.

⁴⁴ 312. Aganipa je vrelo na Helikonu, a naziva se hijantskom po starom imenu beotskoga plemena Hijantâ, po kojem se u pjesnikâ više puta naziva čitava Beotija. Izvor je Medusin Hipokrena.

⁴⁵ 313. Ematska polja jesu polja u Makedoniji, a nazivaju se tako po imenu makedonske jedne pokrajine.

⁴⁶ 321. Sina Tifoeja, što ga je rodio s Gejom, poslao je Tartar, da se osveti bogovima za smrt Gigantata; vidi i bilješku uza stihove 151. i d. prvoga pjevanja.

⁴⁷ 329. Semelin je sin bog Dionis (Bakho).

330 Bijelom, Venera ribom, a Deljanin gavranom bude,⁴⁸
 Njegova sestra mačkom, Kilénjanin ibisom pticom.⁴⁹
 Dotle pjevajuć ona uz kitaru micaše usne;
 Tad red dođe na Aonke⁵⁰ nas, - al' vremena možda
 Nemaš ni volje ti, da naše pjevanje slušaš?"
 335 - Ne boj se, nego mi pjesmu po redu kažider vašu,
 Palada reče i gaja u hladu tanahnom sjedne.
 Muza nastavi: "Jednoj izmèd nàs prepustismo mejdan.
 Nato Kaliopa usta i obvivši prosutu kosu
 Bršljanom⁵¹ stane palcem ugađat slatkoglasne žice;
 340 Onda udari živo u liru i pjevati uze:
 ""Prva je Cerera⁵² zemlju razgrnula kukastim plugom,
 Prva plodove zemlji i hranu slatku je dala,
 Prva je zakone dala; od Cerere svi su nam dari.
 O njoj mi pjevati treba. Ej pjevati pjesmu da mogu,
 345 Koja je dostojna nje, a vrijedna je boginja pjesme.
 Na Gigàntovu t'jelu Trinàkrija golemi otok⁵³
 Natrpan leži i strašnom težinom Tifòej je njenom
 Pritisnut, koji je htio osvojiti nebeske dvore.
 On se trgati zna i muči se, kako bi usto,
 350 Ali mu desnica ruka pod Ausonskim leži Pelórom,⁵⁴
 Ljevica pod Pahínom, a noge mu drži Lilibej,
 Etna pritiskuje glavu, pod kojom ležeć nalećke
 Ljuti Tifòej baca pijesak i vatru bljuje.
 Često se trudi, kako b' odvalio zemlju sa sebe,
 355 Gradove odrinuo i velika brda, te od tog
 Zemlja se trese i kralj od šutljivog sv'jeta se boji,⁵⁵
 Da se ne otvori zemlja i ne zine široko te da
 Pušten unutra dan ne preplaši dršćuće sjenke.

⁴⁸ 330. Apolonova je sveta ptica bio gavran; vidi priču o Koronidi u drugom pjevanju, stih 531. i d.

⁴⁹ 331. Dijana se držala za istovetnu s egipatskom boginjom mjeseca Bubastis, a ovoj je bila posvećena mačka. Ptica Ibis bila je sveta ptica egipatskoga boga Tota, a u tome su bogu Grci raspoznawali svoga Herma Kilenjanina (egipatski Hermo). Da se Venera zajedno s Kupidom bježeći pred Tifoejom pretvorila u ribu i sakrila u Eufratu, kazuje nam Ovidije u Fastima (II, st. 459.)

⁵⁰ 333. Aonke su Muze, jer borave u Beotiji, staroj Aoniji.

⁵¹ 339. Bršljan nije samo nakit Bakhovih svečara, nego i pjesnikâ.

⁵² 341. Cerera je kći Saturna i Geje, sestra Jupiterova, kojemu je rodila kćer Proserpinu. Ona je naučila ljude, kako valja obrađivati polje, dala im je sjemenja i zajedno s ratarstvom uredila zakonit život na zemlji.

⁵³ 346. Trinakrija je staro ime ostrva Sicilije po tri njezina rta, koji joj podaju obličje trokuta.

⁵⁴ 350. Pelor je sjeveroistočni rt Sicilije, a naziva se Ausonskim po Ausoncima, stanovnicima južne Italije. Pahin je jugoistočni, a Lilibej zapadni rt Sicilije.

⁵⁵ 356. i d. "Kralj od šutljivog svijeta" jest Dit (Pluton), jer u podzemnom svijetu sjene pokojnika dovijeka šute.

360   Tê se nesreće boječ gospodar iziđe tmina⁵⁶
 Pa se na kolima vozeć, što vuku crni ih konji,⁵⁷
 Temelje Sikulske zemlje pregledati pomnjivo stane.
 Pošto razmotri sve i vidi, tvrdo da stoji,
 Mine ga strah, tad njega, gdje luta, sa brda svojeg
 365   Ugleda Eričkinja⁵⁸ te zagrliv krilatog sina
 Reče mu: "Oružje moje, o sinko, o ruko i snago
 Moja! strjelice uzmi, o Kupido, kojima sve ti
 Svladavaš, te ih brze odapni u prsi bogu,
 Kojemu ždrijeb zadnji od carstava zapade triju.
 370   Samoga Jupitera i nebeske bogove druge
 Ti znaš savladat, i morske i kralja bogova morskih;
 Zašto da ostane Tartar? I zašto da ne širiš tvoje
 Područje i majke tvoje? O trećini sv'jeta se radi.
 Kakva je strpljivost moja, već u nebu preziru mene,
 Zajedno s mojom snagom i Amora snaga se manji.
 375   Ne vidiš, kako se meni strjeljačica ote Dijána,
 Kako se Palada ote? a dopustimo li, kći će
 Cerere djevojka ostat, kad iste su nade i njene.
 Ako si voljan, sinko, Proserpinu združi sa stricem⁵⁹
 I vlast našu raširi". - Izrekavši Venera sve to,
 380   Tulac otvori sin i po izboru majke iz njega
 Izvadi strjelicu jednu od tisuće, koja je od svih
 Oštija i bolje gađa i od svih poslušnija lûku.
 Koljeno upre ò lûk o njega nategne gipki
 Amor te u srce Dita strijelom kukastom rani.
 385   Blizu Henskoga grada imade duboko neko⁶⁰
 Jezero, zove se Perg. Ni Kaistrovi tekući vali⁶¹
 Labuđih pjesama više od jezera ne čuju toga.
 Šuma okružuje vodu i obalu paše cijelu
 Lišćem ko zavjesom kakvim odbijajuć Febove zrake;
 390   Hlad je pod granjem, cv'jeće po zemlji vlažnoj je Tirsko,⁶²
 Vječno je proljeće tu. U gaju Proserpina tom se
 Igrala, ljubice brala i bijele ljiljane jednoć,
 I njima nestašna, mlada i kotarice i njedra

⁵⁶ 359.-384. Dit se boji, da bi rikanje i ručanje Tifoejevo moglo nanijeti štete Siciliji, pa zato obilazi po ostrvu, da ga razgleda. Na putu ga pogodi strjelica Kupidova, jer Venera ne će, da se Dit i Proserpina još dalje otimlju njezinoj vlasti.

⁵⁷ 360. Dit, bog t a m n o g a podzemnoga svijeta, vozi se dakako na c r n i m konjima.

⁵⁸ 364. "Eričkinja" je pridjev Venerin po svetištu njezinu na brdu Eriku u Siciliji.

⁵⁹ 378. Proserpina je kći Cerere i Jupitera, pa joj je po tome Dit stric.

⁶⁰ 385. i d. Hena je grad u Siciliji; ondje je Dit Proserpinu posadio na svoja kola i odveo u podzemni svijet. Danas je mjestu ime: Castro Giovanni.

⁶¹ 386. Staro jezero Perg (*Pergus*) naziva se danas Percusa ili Laghitello. Kaistar je rijeka u maloazijskoj Lidiji; vidi bilješku uza stih 252. drugoga pjevanja.

⁶² 390. Tirsko je cvijeće grimizno cvijeće, jer grimiz potječe iz Fenikije.

395 Punila nastojeć, da bi vršnjakinje nadbrala svoje;
 Dit je ugleda tada i odmah je zavoli, otme.
 Tako je ljubav nagla! U strahu Prosèrpina zove
 Žalosnim glasom majku i druge, al' počešće majku
 U pomoć, haljinu razdre na sebi od gornjega ruba,
 400 Pa joj iz razvezane iz košulje sabrano cv'jeće
 Pade, a nevinost bješe tolikâ mladih joj ljeta,
 Da je i toga bilo gubitka djevojci žao.
 Otmičar potjera kola i konje po imenu više
 Pa ih podjaruje on i po vratu ih, po grivi bije
 405 Uz dama, koje su crne i rđave boje, - i tako
 Preko jezera svetih i bara Paličkih leti,
 Što u provàlji kipe i vonjaju sumporom teško,⁶³
 Gdje su sagradili grad među većom i manjom lukom
 Bakhidovi potomci iz dvomornog rodom Korinta.⁶⁴
 Između Pisejske jest Aretúsê⁶⁵ i Kijane zaliv,⁶⁶
 410 U kog se jedan drugom približuju tijesno rozi.
 Tu najslavnija Nimfa od sviju je Sikelskih bila
 Kijana, što se po njojzi i jezero tamošnje zove.
 Ona se do pojasa iz vode digne i reče,
 Boginju pošto prepòznâ: "Odávdê nikamo dalje!
 415 Ne možeš Cereri zetom preko volje njezine biti;
 Ovu je trebalo prosiť, ne otimat. S velikim málô
 Ako poredit mogu: Anápis je ljubio mene,
 Al' za nj prošena ja sam, ne od straha pošla ko ova".
 Reče i obje ruke raširiv na protivne strane
 420 Upre se Gnjeva ustegnut Saturnije ne moguć dulje
 Pogna strahovite konje i kraljevsko žezlo zavrti
 Desnicom jakom i njega u vrtlog najdonji baci.
 Zemlja od udarca toga u Tartar otvori prolaz
 I primi u dubine u svoje jureća kola.
 425 Kijana žaleći, što je Prosèrpina oteta i njen
 Što je povr'jeđen izvor, bez prebola nošaše ranu

⁶³ 406. Paličke su bare vruća dva vrela, što se nahode kod svetišta Palikâ, blizanaca Jupitera i Nimfe Talije (lokalna božanstva siciliska). Vrela ova izviru iz dubokoga jezera, koje se nahodi otprilike na sredini između gradova Hene i Sirakuse.

⁶⁴ 408. Bakhidovi su potomci vladaoći u Korintu, koji, kad ih je Kapsel protjerao, osnovaše Sirakusu. Korint je dvomorán, jer stoji na tjesnacu između Jonskoga i Egejskoga mora. Sirakusa je imala dvije luke, jednu veliku na sjeveroistočnoj strani, i drugu na jugoistočnoj strani između ostrva Ortigije i glavine Plemirija, koja je u opsegu imala 80 stadija.

⁶⁵ 409. Aretusa je vrelo na ostrvu Ortigiji kod Sirakuše. U nju se, dok je još bila Nimfa u Arkadiji i Elidi, zaljubio riječni bog Alfej, pa ju je preko Jonskoga mora progonio do Ortigije i ovdje se s njom združio.

⁶⁶ 409.-437. Nimfa K i j a n a hoće da otimaču Ditu zatvori put u podzemno carstvo. No Dit u njezinoj vodi rastvori zemlju i tako dođe u svoj dom s Proserpinom. Kijana se od žalosti plaćući pretvorila u vrelo. Vrelo Kijana naziva se danas Pisma i utječe u rijeku Anap, koji se izljujeva u veliku luku sirakusku.

U srcu mučke i sva u suzama iščezne ona
 Pa se rastvori tako u vodi, kojoj je dotad
 Boginja velika bila. Sve mekše joj vidjet se moglo
 430 Tijelo, kosti su gipke, u noktima nema tvrdine;
 Što je najtanje na njoj, razišlo se najprije bilo,
 Modrikasta joj kosa i prsti, gol'jeni, noge,
 Jer je udima tankim prijelaz u vodu hladnu
 Lagan; a zatim pleći i leđa nestade njenih,
 435 Nestade uvelih prsi u potoku korita uskog.
 Napokon živu joj krv u iščiljelim žilama voda
 Naknadi bistra, te ništa ne osta, što primit bi mogo.
 Uto uzalud kćerku u strahu tražaše majka,⁶⁷
 Po svijem zemljama ona i morima tražaše kćerku.
 440 Nije je vidjela Zora, što rađa s mokrom se kosom,
 Nit je Večernjača vidje gdje počiva. Ona je bila
 Dva zapalila luča u Etni te nemira puna
 U obje nosila ruke je njih po rosnatoj noći.
 A kad vedri bi dan zvijezde pogasio, ona
 445 Opet od zapadnih strana do istočnih tražila kćer bi.
 Napokon osjeti žeđu od umora; nikakva voda
 Usta ne skvasi njenih; najednoć kolibu slamnu
 Spazi i pokuca njoj na vratašca. Iziđe baka,
 Boginju vidi i vode kad zaište boginja, dâ joj
 450 Slatki napitak, što bješe u njemu pržena ječma.
 Boginja pije, a momče bezobrazno drsko se pred njom
 Stvori te se nasmije i boginji "lakoma!" reče.
 Ona se uvr'jedi i sveg ne ispivši jošte napitka
 Posu dječaka vodom i zrnjem, što je u njojzi.
 455 Lice mu upije mrlje, a ruke, što dotad mu bjehu,
 Pr'jeđu u krake, i ude prom'jenivši dobije rep još;
 U oblik mali se stisne, da ne može škoditi mnogo,
 I veličinom je manji od guštera malog. Dok baka
 Čudi se tome i plače i taknut živinicu čudnu
 460 Hoće, pobježe u rupu on i dobi za ruglo
 Ime po zvjezdama, što je šaroliko obasut njima.⁶⁸
 Kud je boginja sve po zemljama, vodama bila,⁶⁹
 Dugo bi bilo kazivat. Već nigdje nemaše tražit.
 Vratu se u zemlju opet u Sikansku,⁷⁰ i tu posvuda
 465 Oblazeć također dođe do Kijane, koja bi sve njoj

⁶⁷ 438.-461. Cerera obilazi kopnom i morem tražeći kćer svoju. Dok je ona žedna pila vode, nasmije joj se neki dječak, što tako lakomo pije, a ona ga pokropi vodom i pretvori u g u š t e r a .

⁶⁸ 461. Jedna se vrsta gušterâ po pjegama, što ih ima, naziva u latinskom jeziku: *stellio*.

⁶⁹ 462.-508. Došavši do vrela Kijane nađe Cerera u vodi toga vrela pojas svoje kćeri pa držeći, da Sicilija krije Proserpinu, opustoši na njoj sve oranice. Nimfa je A r e t u s a moli, da se smiluje, i odaje joj, da je Proserpinu ugrabio vladalac podzemnoga svijeta.

⁷⁰ 464. Sicilija se u pjesnikâ naziva također Sikanijom.

Kazala, prom'jenjena da ne bješe; htjede da zbori,
 A nema jezika, usta ni načina, kako bi rekla;
 Al' znak očiti dade pokazujuć ozgo na vodi
 Pojas Persèfonê kćeri, što na mjestu onome pade
 470 Slučajno u vodu svetu, a majci bijaše poznat.
 Kada boginja pojas prepòznâ, čupati stane
 Kosu neuređenu, ko tada istom da dozna
 Otmicu kćeri te opet i opet se u prsi lupa.
 Ne zna još, gdje joj je kći, i zemlje proklinje redom,
 475 Kaže neharne da su i nevr'jedne žitnoga dara;
 Više od svih zemalja Trinàkriju kune, u kojoj
 Našla je grabežu trag. Bijesna polomi tamo
 Pluge, što premeću grude, te gnjevna jednakom smrću
 Ratare pobi i vole težake; dade, da njive
 480 Skrito ukraćuju blago, i pokvari u njima sjeme;
 Plodnost Trinakrije znana po širokom svemu svijetu
 Izdaje, nema je; ginu u prvome usjevi vlaču,
 Sad ih prejako sunce, sad prejaka potire kiša,
 Škode zvijezde i vjetri, a gladne proždiru ptice
 485 U zemlju bačeno sjeme; uništuju pšeničnu žetvu
 Babini zubi⁷¹ i ljulj i druga nesvladljiva trava.
 Tada Alfejka⁷² glavu iz vode Elijske digne
 I kosu mokru od čela pomaknuvši k ušima reče:
 "Djevojke tražene po svem svijetu i plodova majko,
 490 Golemu muku odvрати; ne srđi se žestoko tako
 Na zemlju tebi vjernu, kad skrivila ništa ti nije,
 Ona se nerado bila otvorila otmici; za svoj
 Zavičaj ne molim ja, iz daleka amo sam došla:
 Pisa je zavičaj moj, iz Elide rodnom sam;⁷³ živim
 495 Tuđa u ovoj zemlji, al' od svih zemalja je sada
 Draža Sikànija meni. Penáte⁷⁴ sad Aretúsa
 Ovdje imade i dom, kog, preblaga boginjo, čuvaj.
 Zašto se iz kraja svoga pomakoh i preko vode
 U Ortigiju dođoh tolikê, - to da ti pričam,
 500 Doći će zgodno vrijeme, kad oprostiš svoje se brige
 I kad lica budeš veselijeg. Meni se zemlja
 Otvora i put mi daje te prošavši najdonje spilje
 Ovdje podižem glavu i druge motrim zvijezde.
 Kada ponirah dakle pod zemljom u Stiks-rijeci,
 505 Tamo sam očima svojim Prosèrpinu vidjela tvoju:
 Žalosna još je doduše, u licu joj strah se još vidi,
 Ali je svijeta mračnog previsoka kraljica ipak,

⁷¹ 486. Babini zubi, *tribulus terrestris* L., neka vrsta trave.

⁷² 487. Alfejka je Aretusa, ljubovca Alfejeva.

⁷³ 494. Pisa je grad u Elidi, mimo koji Alfej teče.

⁷⁴ 496. Penate = stan, prebivalište.

Ali je podzemnoga vladara supruga silna".
 Čuvši to mati bude ko kamen, stajaše dugo,⁷⁵
 510 Ko da je ošinu grom; al' napokon neznani teškoj
 Teška odolje žalost, te ona u eterske kraje
 U kolih se odveze i ondje mračna u licu
 Stade pred Jupiter-boga ljutine puna i kose
 Rasute pa mu reče: "Zbog poroda moga i tvoga
 515 K tebi dolazim s molbom. Ne nalazi l' milosti mati,
 Kćerka nek dirne oca; i nemoj, molim te, manje
 Mariti za nju, što se od mene rodila ona.
 Dugo sam tražila kćer i napokon našoh je evo,
 Ako je nalazak znati, gdje boravi, - nalazak takav
 520 Ako sigurniji nije gubitak. Otmicu praštam,
 Samo nek vrati mi kćer; ne zaslužuje tvoje dijete,
 Ako već moje i nije, da otmičar bude joj mužem".
 Jupiter prihvati riječ: "I meni je kao i tebi
 Kćerka blago i briga. Al' hoćemo l' imenom pravim
 525 Ovu nazvati stvar, zločinstva u djelu tome
 Nema, nego je ljubav; sramotiti takav nas neće
 Zet, tek ti se privoli. Da nema drugo, što vr'jedi
 Jupiter-bogu zvati se brat! Pa i drugo ima,
 Samo je ždrijebom manji od mene. Al' ako tolikô
 530 Žudiš, da ostavi njega Proserpina, neka se vrati
 U nebo, ali tvrdom pod pogodbom: ako joj tamo
 Usta ne dirnuše jela. Odredile tako su Parke"⁷⁶
 Reče, a Cerera tvrdo odlučila kćer je izvesti;
 Ali ne da sudbina, jer natašte djevojka nije
 535 Ostala, nego je šećuć bezazleno po bašči krasnoj
 Šipak otrgla bila s krivuljastog drva i sedam
 Zrnaca izvadila iz žučkaste ljuske mu te ih
 Zgrizla zubima svojim. A nitko ne spazi drugi
 To do Askalaf, kojeg porodila Orfna je - kažu -,
 540 Dobro poznata Nimfa nad Nimfama svima Avèrnskîm,⁷⁷
 Svom ga je Aherontu⁷⁸ porodila u šumi crnoj;
 Spazi i prokaže on to i povratak okrutnik otme.
 Kraljica Ereba⁷⁹ jekne i zloslutnom pticom svjedôka

⁷⁵ 509.-550. Kad je doznala, gdje joj je kći, Cerera moli Jupitera, neka bi odredio, da joj se Proserpina povрати. Jupiter dopušta to, ali uz uvjet, ako Proserpina nije još nikake hrane okusila u podzemnom svijetu. No ona je već pojela nešto zrnja sladunova, a vidio ju je kod toga Askalaf, sin Aheronta i Orfne. Askalaf je izdaje, a ona ga pretvori u sovu.

⁷⁶ 532. Što Parke odrede, toga i bogovi više ne mogu da promijene.

⁷⁷ 540. Avernsko jezero, danas Averno, kod Napulja držalo se kod Rimljana za ulaz u podzemni svijet, pa se po njemu i Nimfe podzemnoga svijeta nazivaju avernskima. Njihova je vladarica Orfna (grčka riječ, koja naznačuje tamu), mati Askalafova.

⁷⁸ 541. Aheront je bog podzemne rijeke istoga imena.

⁷⁹ 543. Kraljica Ereba, t. j. mračnoga podzemnoga svijeta jest Proserpina.

545 Stvori te Flegetonskom po glavi ga polivši vodom⁸⁰
 Načini od nje kljun i perje i goleme oči.
 Sam ne poznajući sebe Askalaf kril'ma se mrkim
 Obvije, prema glavi odèbljâ i svinute duge
 Dobije nokte te perje po rukama tromim obraslo
 Jedva miče i bude ptičetina ružna bijede
 550 Glasnica, lijena sova, što nesreću ljudima sluti.
 Ovaj zbog jezika svoga i izdaje može se reći⁸¹
 Da je zaslužio kazan, al' vama, Ahéloja kćeri,⁸²
 Otkle su ptičije noge i perje, a djevička lica?
 Valjada otud, što ste u društvu s Proserpinôm bile,
 555 Sirène pjevice vi, kad cvijeće proljetno braše.
 Pošto ste uzalud nju po cijeloj tražile zemlji,
 Dođe vas želja, da bi na krilima veslajuć mogle
 Treptjet nad val'ma, da osjeti brigu vašu i more;
 Bozi vam blagi biše, te vidjeste, gdje vam najednoć
 560 Žuto se perje osu po udima. Ali vam lica
 Ostaše djevojačka i ljudski ostade glas vam,
 Da se ne izgube pjesme, što ušima gode, i jezik
 Ústâ dragocjenom daru da služiti i dalje može.
 Jupiter posredujuć međ žalosnom sestrom i bratom
 565 Godinu, koja se vrti, među njih razd'jeli pravo.
 Zajedničko božanstvo Proserpina odsad je dvaju
 Carstva te boravi s majkom tolikô mjeseci kolikô
 S mužem boravi svojim. U licu se ona i čudi
 Promijeni, a tužna dosada se mogla i Ditu
 570 Činiti; nalik je suncu, kog kišni oblaci kriju,
 Ali ih ono razbiti zna i izlazi iz njih.
 Blaga Cerera sretna, što natrag zadobi kćerku,⁸³
 Zapita sad Aretusu: "što bježiš i zašta si sveta?"
 Vali učute, a glavu iz dubokog njihova vira
 575 Boginja digne i rukom osušujuć zelenu kosu
 Stane o negdašnjoj pričat o ljubavi riječnog boga
 Elidskog i rečê: "Bila od Ahejskih Nimfa sam jedna,⁸⁴
 Nikoja nije od mene po luzima trčala življe,
 Niti je življe od mene ijedna stavljala mreže.
 580 Premda nikada slave ljepote tražila nisam,

⁸⁰ 544. Flegeton je plamena rijeka podzemnoga svijeta.

⁸¹ 551.-571. Jupiter određuje, da Proserpina polovinu godine živi kod muža Dita u podzemnom svijetu, a polovinu godine kod majke Cerere, pošto je Proserpina prije toga pretvorila S i r e n e u ptice s djevojačkim licem.

⁸² 552. Sirene su kćeri Aheloja, boga etolske rijeke istoga imena, i Muze Melpomene, gospodarice pjesme. Zato i one njeguju pjesmu.

⁸³ 572.-641. Pošto je našla kćer svoju, Cerera ima vremena, da sluša pripovijest Aretusinu, kako se ona iz Elide preselila na Siciliju; vidi bilješku uza stih 409. ovoga pjevanja.

⁸⁴ 577. Ahejska je Nimfa Aretusa, jer je iz Grčke, a Grčka se kao rimska pokrajina nazivala Aheja.

Opet u čilosti svojoj na glasu sam bila s ljepote.
 Odveć hvaljeno lice veselilo nije me moje,
 Te sam ko seljanka znala rumenjet se s tjelesnih dara,
 Koji su drugima radost; grijehota je dopast se, mišljah.
 585 Sjećam se, jednoć se vraćah iz Stimpalske umorna šume,⁸⁵
 Bješe vrućina, i nju udvajao veliki trud je.
 Vodu bez vrtloga spazim gdje teče bez žubora tiho,
 Vodu prozirnju do dna, po kojem kamenčići bjehu,
 Da bi ih brojiti mogla, a voda ko da ne teče.
 590 Sivih bijaše vrba i jablan gojeni vodom,
 Sve to obali strmoj od sebe davaše hlada.
 K vodi pristupih i u nju umoćih tabane, zatim
 Noge do koljena, a kad i toga malo mi bješe,
 Onda se otpašem još i na sagnutu objesim vrbu
 595 Mekano ruho i gola uronih u vodu, pljuskah
 Po njoj i gonjah je k sebi i svakako plivajuć bacah
 Ruke ko vesla, al' žubor najednoć nekakav iz dna
 Čuh i u strahu na rub od obale bliže otrčim;
 Ali mi hrapavim glasom iz svoje poviče vode
 600 Alfej: "Kud bježiš, tî, kud bježiš, o Aretúsa?"
 Kako sam bila, bježah bez odjeće, koja je bila
 Na drugoj obali; zato vatrenije nagna se za mnom
 On i onako gola pripravnija - mišljaše - da sam.
 Tako sam bježala, tako progonio mene je zlica
 605 Kako drščućim krilma od jastreba golubi lete,
 Kako jastrijeb zna bojažljive golube gonit.
 Sve do Orhòmena ja, do Psocide i do Kilénê,⁸⁶
 Do Erimanta hladnog, do Elide, Menalskih dola
 Ustrajah tad u bijegu i stići ne dah se njemu.
 610 Ali bježati dugo nijesam mogla budući
 Slabija, a on za trud tolikî imaše snage.
 Ipak po poljima bježah, po gorama drveća punim,
 Po kamenjacima još, po vrlétima, puta gdje nema.
 Sunce za leđima bješe i vidjeh, kako mi noge
 615 Dugi pretječe sjen (a možda je vidio strah to),
 Ali me plašio bāt zacijelo kòràkâ i dah
 Žestoki njegov mi već je u trakove pirko po kosi.
 Trudna od bježanja viknuh: "Već hvata me! Služici tvojoj
 Pomoz', Diktina,⁸⁷ kojoj da nosi često si dala
 620 Lúk tvoj i tulac puni strijela". Boginja mene

⁸⁵ 585. Stimpalska je šuma oko Stimpalskoga jezera u sjeverozapadnom dijelu Arkadije.

⁸⁶ 607. i d. Izbrajući gradove i brda Arkadije jednako se slabo Ovidije obzire na pravi njihov geografički položaj kao i prije u st. 585. i d., gdje postavlja Alfej u blizinu Stimpalske šume, premda ta rijeka izvire u zapadnom dijelu Arkadije. Psoida je grad Arkadije na rijeci Erimantu. O Kileni i Menalskim dolima vidi bilješku uza stih 216. i d. prvoga pjevanja.

⁸⁷ 619. Diktina je boginja Dijana, jer mrežama hvata divljač.

622 Požali i zgrabi jedan od oblaka gustijeh te ga
 Baci na mene, a bog rijeke me obvitu tamom
 624 Vidje i ne znajuć, što je, obíđe dva puta mjesto,
 625 Gdje me je boginja skrila, i dvaput "o Aretusa!
 O Aretúsa!" viknu. Siroti kako mi bješe
 Pri srcu tad? Ko ovci, kad čuje vuke gdje viju
 Oko visokog tora, il' zecu, kad gubice ljute
 Pasje vidi sakriven u grmu i ne smije mać se.
 630 Ne htjede onaj otići, jer ne vidje nikakvog dalje
 Traga od noga te osta i pažaše oblak i mjesto.
 Podsjedano mi t'jelo u ledenom nađe se znoju,
 I kapi modrikaste sa uda mi curiše sviju,
 Kudgod nogu pomakoh, rijeka teče, iz kose
 635 Pada mi rosa, i brže, no tebi kazujem ovo,
 U vodu ja se pretvorih. Al' onaj vale prepòznâ
 Drage i ostavi oblik čovječji, što ga je bio
 Uzeo, u vodu pr'jeđe u svoju, da sa mnom se združi.
 Delija⁸⁸ probije zemlju, te padnuvši u spilje tamne
 640 Dođoh k Ortigiji, koja zbog imena boginje moje⁸⁹
 Meni je mila, i prva izvela me na svijet gornji.
 Tu Aretusa svrši. Plodonosna boginja tada⁹⁰
 Do dva upregne zmaja i uzdama stisne im žvala,
 Pa se po uzdušnoj sr'jedi med zemljom i nebom proveze;⁹¹
 645 Tad u Tritónijin grad Triptòlemu lagana kola
 Spusti i sjemena dâ mu, da u zemlju posije pustu
 Jedno, a drugo u onu, što ugar bijaše dugo.
 Iznad Evrópê visòko i Azije mladi Triptòlem
 Bio se uzvio te se okrenuo Skitijskoj zemlji.
 650 Kraljevo tamo je Link; u dvore mu uđe Triptòlem
 Kojim je došao putem i čemu putuje, tko je,
 Otkle l' je - zapitan bivši odréče: "Triptolem se zovem,
 A iz Atene sam slavne. Ne dođoh ni lađom po vodi
 Niti pješke po zemlji; otvorio put mi je eter.
 655 Nosim Cererin dar, što prosut po širokim poljma
 Davat će obilnu žetvu i slatku ljudima hranu".
 Varvarin osjeti zavist i dobra tolikòg želeći,
 Sam da bude darovač, Triptolema primi i posječ
 Htjede, kad svlada ga san. Al' probòsti kad htjede mu prsi,

⁸⁸ 639. Delija je boginja Dijana, jer se rodila na ostrvu Delu.

⁸⁹ 640. i d. I Dijana ima pridjevak "Ortigija", jer se u staro doba nazivalo tako ostrvo Delos.

⁹⁰ 642.-661. Cerera po zraku odlazi u Atenu, predaje zmijinja svoja kola T r i p t o l e m u i naređuje mu, da uči ljude ratarstvu. Kad je Triptolem došao u Skitiji, htio ga je kralj Link da pogubi, ali Cerera pretvori Linka u risa.

⁹¹ 644. Tritonija je Atena (Minerva); vidi bilješku uza stih 782. drugoga pjevanja. Triptolem je sin kralja Keleja u gradu Eleusini u Atici, pa ga je Demetra (Cerera) uputila u ratarstvo i u svoje bogoslužje. Njegovo je ime dokraja ostalo u vezi s misterijama u Eleusini.

660 Cerera stvori ga risom i Mopsopskom onda mladiću⁹²
Reče, uzduhom opet da potjera konje božanske,
Tada dovrši pjesmu među nama najveća Muza.⁹³
Nimfe jednoglasno reku, Helikônskê boginje da su -
Pobjedu stekle, al' sestre Ematijskê svladane bivši⁹⁴
665 Stanu grditi Muze; tad njima Kalìopa reče:
"Svojim natp'jevanjem kazan zasluživši - još vam je malo,
Te još krivicu grdnjom množite; - strpljivost naša
Svrši se, te ćemo radit po srdžbi i latit se kazni".
Tom se Ematijske stanu da smiju i preziru grožnju;
670 Hoće nešto da kažu i ciknu vrlo te pruže
Drske prema nama ruke, al' tada opaze, gdje im
Perje po noktima raste i pokriva već im i ruke;
Jedna ugleda drugoj, gdje usta joj prelaze u kljun
Tvrđi te postaju ptice stanarice u šumi nove.
675 Biti se hoće, al' ruke kad mahnu, dignu se u zrak
I tu ostanu trepteć - vikačice planinske svrake.
Pticama ostala tim je govornost pređašnja dosad,
Hrapavi blebet im osta i pohlepa strašna čavrljat.

---

⁹² 660. Mopsopski je mladić Triptolem. Atika je imala također ime "Mopsopija" po starom nekom kralju Mopsopu.

⁹³ 662. Kaliopu drži već Hesiod, stari epski pjesnik grčki, za prvu i najodličniju među Muzama.

⁹⁴ 664. Ematijske su sestre Pijerove kćeri, a nazivaju se tako po makedonskoj jednoj pokrajini; vidi bilješku uza stih 313.

ŠESTO PJEVANJE.

Potaknuta primjerom Muzâ uzima Minerva obličje starice i natječe se u tkanju i Liđankom *Arahnom*, vještakinjom u tom poslu, koja se javno ponosila, da i sama Minerva nije vještija tkalja od nje. Dok se natječu, one utkivaju u svoje tkivo različne slike, i tako se nameće pjesniku zgoda, da ukratko spomene još nekoliko novih prijetvora. Arahninu poslu nema prigovora, ali slike njezine vrijeđaju bogove, pa je zato Minerva izbi razderavši tkaninu njezinu. Arahna se od žalosti i sramote objesi, a boginja je pretvori u pauka (st. 1.-145.). Kazan, što je stigla Arahnu, ne zastraši *Niobu*, kćer Tantalovu, a ženu tebanskoga kralja Amfiona, nego se ona i dalje podruguje Latoni, što je rodila samo dvoje djece, hvastajući se kod toga brojem i ljepotom svoje djece. Zato Apolon pogubi sedam njezinih sinova, a Dijana jednaki broj kćeri, te se Amfion od žalosti sam pogubio, a Nioba pretvorila u hrid na brdu Sipilu, koja neprestano suzi (st. 146.-312.). Videći kakova je kazan stigla Niobu, narod se opominje, kako su bili kažnjeni *likijski seljaci*, jer su kratili Latoni, da se napije vode, dok je lutala s dvoje djece po svijetu, pa kako je Apolon oderao kožu s Marsije, koji se usudio s njim natjecati u frulanju (st. 313.-400.). Nesreću Niobinu oplakuje Pelop, brat njezin, i odasvud dolaze znanci, da ga tješe. Samo Atenjana nema k njemu, jer im je zadao brige *Terej*, kralj Trakije. On je naime oskrvrio *Filomelu*, sestru žene svoje *Prokne*, pa da ga ne bi izdala, izrezao joj jezik. Filomela je Prokni pokazala nesreću svoju tako, te je u platno uvezla slova. Prokna oslobodi najprije sestru, koja je bila sakrita u šumi, a onda daje Tereju za hranu rođenoga svoga i njegova sina *Itisa*. Kad je to Terej obaznao, htjede mačem da sasiječe Proknu i Filomelu. One nagnu bježati i na bijegu se pretvori Filomela u slavuja, Prokna u lastu, a Terej, koji ih je progonio, u pupavca (st. 401.-674.). Kad je *Pandion*, otac Prokne i Filomele, čuo, kako su njegove kćeri nastradale, umrije od žalosti. Iza njega postade kraljem u Ateni *Erehtej*. Kći Erehtejeva *Oritija* udade se za Boreju, boga vjetrova, i rodi s njime blizance *Kalaisa* i *Zeta*, koji su sa Minijsima pratili Jasona u Kolhidu (st. 675.-721.).

Besjede slušala tē je Tritónija pomno i pjesme¹
 Pohvali Aonkama i pravednu srdžbu; - "Al' malo
 Hvalit vrijedi" (reče u sebi), - "proslavit treba
 Sebe i ne dat vrijeđat bez pedepse svoje božanstvo".
 5 Na propast upravi miso Aràhnê Meonke,² koja,
 Kako je čula, njojzi ne ustupa u slavi radnja
 Vunenihi. Ne bješe ona na glasu staležem svojim
 Ni rodnom, nego vještinom. U Fokejski³ grimiz je vunu
 Žednu roditelj njen Kolofónac moćio Idmon;⁴
 10 Majka je umrla bila, iz naroda bješe i ona
 U tome jednaka mužu. Po Lidijskim gradima ime
 Slavno je stekla radom Aràhna, ako i jeste
 Iz kuće malene bila u malenom živeć Hipépu.⁵
 Često iz vinogrâdâ sa Tmola bi slazile Nimfe,
 15 Često iz valova svojih izašle bi Paktolke Nimfe,⁶
 Da bi se nagledale Aràhniñih divnih posala.
 Nije im godilo samo da gotovo gledaju ruho,
 Nego i kako se pravi vještine dražesne radi.
 Ili je grubu vunu u klùpka motala prva,
 20 Ili je pređu redila prsti il' u dugo vukuć
 Čupala opet i opet ko magla tanahno runo,
 Ili je okretnim prstom vreteno vrtjela glatko,
 Ili je vezla - u svemu razbíro se Paladin nauk.
 Ona poriče gnjevna sa učiteljice takve,
 25 Reče: "Nek takmi se sa mnom, a svlada l' me, na sve sam spremna".
 Palada stvori se bakom i krivu okolo čela
 Sijedu kosu uzme i palicom podupre slabo
 T'jelo te kaže Arahni: "Ne donose godine stare
 Čovjeku samo zlo, sa starošću stječe se mudrost;
 30 Nemoj prezirat savjeta mog: med ženama smrtnim
 U obrađivanju vune za najvećom za slavom teži,
 Boginji ustupaj ti i proštenje za drskost moli
 Ponizno, bezumnice; oprostít će, ako je moliš"
 Mrko je gledne Arahna i ispusti počete niti,
 35 Jedva ustegne ruku, na licu pokaže srdžbu
 I riječ nepoznatoj Minèrvi odvrati ovu:
 "Dolaziš pameti male i slaba od starosti duge;

¹ 1. i d. Tritonija je pridjevnik Minervin, a Aonke su Muze, jer se Beotija, domaja njihova, u staro doba nazivala Aonijom.

² 5. Arahna je Meonka, jer prebiva u Lidiji, kojoj je starije ime Meonija.

³ 8. Fokeja je grad na obali maloazijske Jonije.

⁴ 9. Idmon je grčko ime, a znači ono, što naše riječi: "znalac, poznavalac".

⁵ 13. Hipep je bio malen grad u Lidiji na južnom obronku staroga brda Tmola (danas: Samsundagh).

⁶ 15. Rijeka Paktol izvire na starom Tmolu.

Zlo je previše živjet. Nek snaha, ako je imaš,
 Sluša ti riječi tē il' kćerka, ako je imaš.
 40 Dosta savjeta imam u sebi; ne misli, da ćeš
 Opomenama uspjjet, u mene je miso još ista.
 Zašto ne dođe sama? i takmiti zašto se ne će?"
 - "Evo je!" boginja reče i odbaci starice oblik,
 Pokaže se Minerva. Božanstvu se poklone Nimfe
 45 I s njima Migdonske žene;⁷ Arahna bez straha osta,
 Tek porumēnī, i crvĕn iznebuha obli joj lica
 Nehote, pa je i nesta, te bješe uzduhu nalik,
 Koji grimizan bude, kad zora dizat se stane,
 Ali se začas opet bijeli, kad sunce se rodi.
 50 Osta pri namisli svojoj Arahna i pobjedu ludo
 Źeleć u propast hrli, a kćerka Jupiter-boga
 Presta nećat se već i opominjat, takmit se hoće.
 Odmah se postave jedna i druga svaka na svojoj
 Strani i na dva stana navītke naviju tanke.
 55 Pređa na vratilu stoji, odjeljuje cjevčica niti,
 Poutka po sredini oštrljatim goni se čunkom,
 Onda je izvlaće prsti i vuku između niti,
 Urezani je zupci pribijaju udarcem brda.
 Jedna se i druga žuri, i opasane pri grudma
 60 Mićući vješte ruke od revnosti truda ne ćute.
 Tka se grimizna vuna iz Tirskoga kotla izišla,⁸
 Još se tanahne sjenke utkivaju s razlikom malom.
 Tako od kiše kad se odbijaju zrake sunčane,
 Dúga golemim lúkom bojadiše široko nebo,
 65 Premda se hiljada boja svijetli razliĕnih u njoj,
 Ali su sakriti njihni prijelazi motrećem oku,
 Tako je jednako ono, što dotiće se, a kraji
 Ipak se razlikuju. - I gipko se upleće zlato
 U niti i zgode se starinske u tkivo meću.
 70 Palada Martov brežuljak⁹ uz Kekropovu uz kulu¹⁰

⁷ 45. Migdonci, koji su se doselili u Malu Aziju iz Trakije, stanovali su oko Olimpa u Misiji, no ovdje ime njihovo naznaćuje Lidanke, zemljakinje Arahnine.

⁸ 61. "Vuna iz Tirskoga kotla izišla" bit će vuna crveno bojadisana, i to istom bojom, kojom se u Fenikiji bojadisao grimiz.

⁹ 70. Martov je brežuljak Areopag na zapadnoj strani do Akropole, a Kekropova je kula sama Akropola, koja se naziva tako po osnivaću svome, kralju Kekropu.

¹⁰ 70.-102. Minerva utkiva u svoje tkivo različne zgode, u kojima je ona ili druga koja boginja pobijedila protivnike svoje, i to: 1. kako je ona nadjaćala u Ateni P o s i d o n a (Neptuna), dok su se prepirali o tome, po komu će se nazvati grad (st. 70.-82.); 2. kako su se pretvorili R o - d o p a i H e m o s u planine, jer su se u objesti svojoj usudili nazivati imenom Zeusa i Here (st. 83.-89.); 3. kako se majka P i g m e j â pretvorila u ždrala, jer se zamjerila Junoni (st. 90.-92.); 4. kako je Junona pretvorila u zmije duge vlasi A n t i g o n e , koja se dićila, da ima ljepšu kosu nego ona, a onda nju samu pretvorila u rodu (st. 93.-97.); 5. kakova je kazan stigla K i n i r u (st. 98.-100.).

Načini i svađu davnu dodade zbog imena zemlje.¹¹
 Ozbiljno, dostojno sjedi na visokih stolicah dvanajst¹²
 Bogova, Jupiter sred njih; u svojem je obličju svaki
 Označen. Jupiter bog imade kraljevski oblik;
 75 Morski je načinjen bog, gdje stoji i dugačke ostve
 Zabada u kamen tvrdi, i kamen gdje je zaboden,
 Otud iskače konj za dokaz, grad da je njegov.
 Palada sebi štit i koplje oštro'rto dade,
 Na glavu kacigu metne, a egidom oklopi prsi;
 80 Načini, kako zemlju oštricem bode, te bl'jede¹³
 Masline mladica raste sa jagodama iz zemlje;
 Svi se bogovi čude, i s pobjedom svrší se djelo.¹⁴
 A da takmica njena iz primjera vidjeti može,
 Čemu se nadati ima za svoju mahnitú drskost,
 85 Četiri natjecanja na četiri načini kraja
 Bojama istaknuta u šarenih sličicah malih.
 Rodopu Tračku i Hemos na jednom načini roglju,
 Nekad ljudska tjelesa, a sada planine hladne,
 Jer su najviših sebi imêna bogova dali.
 90 Na drugom roglju je jadna sudbina Pigmejke majke,¹⁵
 Koju u natjecanju Junona je svladala bila
 Te je učinila ždralom, nek vojuje s narodom svojim.
 Dalje Antigonu utka, - sa ženom jednačila tâ se
 Velikog Jupiter-boga, te kraljica stoga Junona
 95 U pticu pretvori nju; Laðmedon otac joj nije
 Pomogo ni grad Ilij; opernati ì budê bl'jela
 Roda te klepeće kljunom i tako sama se hvali.
 Koji još ostaje rogalj, na njemu je Kinira, koji¹⁶
 Hramu je zagrlío skaline, udove svojih
 100 Kćeri, i na kamenu ležeći, reko bi, plače.
 Napokon okruži granjem mirovne masline skrajnje¹⁷
 Obrube drvo svoje za konac uzevši posla.

¹¹ 71. Minerva se prepire s Neptunom "zbog imena zemlje", t. j. po komu će se od njih dvoje zemlja nazvati.

¹² 72. Dvanaest najviših bogova jesu: Junona, Vesta, Minerva, Cerera, Dijana, Venera, Mart, Merkurije, Jupiter, Neptun, Vulkan, Apolon.

¹³ 80. Lišće masline imade sivozelenu boju; zato se kaže o maslini ovdje da je blijeda.

¹⁴ 82. Utkivajući ovu sliku Minerva je najposlije utkala krilatu boginju pobjede, koja joj nosi pobjedni vijenac.

¹⁵ 90. Pigmejka majka po drugim se vijestima naziva Geranom ili Enojom. Kad ju je Junona pretvorila u ždrala, postavila je također mržnju između nje i djece njezine, Pigmejâ, pa dok ona u žudnji za sinom Mopsom oblijeće svoju kuću, Pigmeji navale na nju i od onoga doba mrze ždralovi na kepece.

¹⁶ 98. i d. Priča o ovom Kiniri drukčije nam je sasvim nepoznata.

¹⁷ 101. Maslinova je grančica znak mira.

Meonka bješe¹⁸ Európu prikazala obličjem bika¹⁹
 Varanu, - misliš, pravi je bik i pravo je more;
 105 Reko bi, ostavljenu da zemlju gleda Europa
 I da drugarice svoje dovikuje, boji se, da je
 Takne voda, što prska, i tabane plašljivo diže.
 Načini orla, gdje hvata Astèriju²⁰ rvuć se s njome,
 Načini Ledu²¹, gdje leži pod krilima labuda, zatim
 110 Kako Jupiter sakrit pod prilikom Satira rađa²²
 S krasnom Nikteja kćerju blizance i u obliku
 Amfitriónovu kako, Tirínčanka, prevari tebe,²³
 Danaju zlato se stvoriv, a oganj Asópovu kćerku,²⁴
 Šarena zmija Deójinu kćer, a Mnemòsinu pastir.²⁵
 115 Tebe je, Neptune, ona ko ljutog prikazala junca²⁶
 Uz kćer uz Eolovu; Enípeju naličan rađaš
 Dva Aolída i varaš Bisàltidu stvoriv se ovnom;²⁷
 Preblagu plodova majku²⁸ plavokosu ljubiš u liku
 Konjskom, a u ptičjem liku zmijokosu krilatog konja²⁹
 120 Majku ljubiš; u liku delfína ljubiš Melàntu.³⁰
 Svemu je obličje svoje i obličje mjesno Arahna
 Dala. Načini još u prilici seljačkoj Feba,

¹⁸ 103.-128. Dok nam ono, što je Dijana utkala u svoje tkivo, pjesnik podaje u lijepom rasporedu, slike, što ih utkiva Arahna, nabacane su bez pravoga reda, a sve predočuju, kakova su obličja različni bogovi poprimali, samo da prevare smrtne djevojke.

¹⁹ 103. Kako je Jupiter u obličju bika prevario i odveo Europu, pripovijeda Ovidije u drugom pjevanju *Metamorfozâ*, stih 833. i d.

²⁰ 108. Asterija, kći Titanâ Keja i Febe, svjedoči se Jupiteru i on je obljubi poprimivši obličje jastrijeba. Druga priča kazuje, da se Asterija bježeći pred Jupiterom pretvorila u prepelicu i strmoglavila u more.

²¹ 109. Ledi, kćeri Testijevoj, približio se Jupiter u obličju labuda, i ona rodi blizance Kastora i Poluksa, Dioskure.

²² 110. i d. Kao satir približio se Jupiter Antiopi, kćeri beotskoga kralja Nikteja, koja mu je rodila blizance Amfiona i Zeta.

²³ 112. Alkmene je Jupiter obljubio u obličju muža njezina Amfitriona, te ona rodi Herkula. Zbilo se to u gradu Trintu, u kojem je Amfitrion kraljeva.

²⁴ 113. O Danaji vidi pjevanje četvrto, stih 611. i d. - S Eginom, kćerju riječnoga boga Asopa, rodi Jupiter Eaka, a da joj se približio u obličju vatre, doznajemo samo od Ovidija.

²⁵ 114. Deoja jest Demetra (Cerera), a njezina je kći Persefona (Proserpina). Po mističkoj jednoj priči rodio je Jupiter s Proserpinom podzemnoga Dionisa. - Mnemosina je majka devet Muzâ, a rodila ih je Jupiteru.

²⁶ 115. Neptun je u obličju junca ljubakao s Kanakom, kćerju Eolovom.

²⁷ 117. S Ifimedijom, ženom Alseja, rodio je Posidon (Neptun) tesalska dva diva Ota i Efijalta, pošto joj se približio u obličju tesalskoga riječnoga boga Enipeja. - Bisaltida je Teofana, kći Bisalta.

²⁸ 118. Plodova je majka Demetra (Cerera).

²⁹ 119. Zmijokosa je majka krilatoga konja Medusa (Gorgona). Neptun ju je obljubio na cvjetnoj livadi približivši joj se u obličju ptice.

³⁰ 120. Melanta je kći Deukaliona i Pire.

Kako sad od lava kožu, sad perje od jastreba nosi
 I vara Isu,³¹ kćer Makàrejevu, ko pastir;
 125 Kako prijevornim grozdom Erìgonu zavodi Liber,³²
 Saturn u prilici konjskoj dvotjelesnog rađa Hiróna.
 Skrajnje dijèlove tkíva okružuje uzahni obrub,
 Bršljan se prepleće tu, a izmed njega je utkano cv'jeće.
 Djelu Arahninu ne bi ni Palada mogla ni Zavist
 130 Zabavit ništa, al' uspjeh junakinju plavu zaboli,
 Sramotu nèbesnìkâ - šarenice rastrga one
 I tri četiri puta u čelo Idmona kćerku
 Udari kitorskim³³ čunkom, što držaše ga u ruci.
 Jadnica klonu i vrat u uzbuni zamkom zaveza,
 135 Ali je odriješi Minerva žaleć je te će
 Reći: "Ostani živa, o bezočnice, al' visi!
 A da se ne raduješ budućnosti, pedepsu istu
 I tvom određujem rodu i unucima ti poznim".
 Pa je na odlasku sokom od vračarske pokropi trave,
 140 I čim vradžbine te Aràhnninu taknuše kosu,
 Odmah joj otpadne, a s njom i uši otpadnu i nos,
 Glava se umanji vrlo i čitavo t'jelo se stisne,
 Tanki joj prstići vise sa strane namjesto nogu,
 Ostalo sve je trbuh, iz kojega ispušta niti
 145 I kao pauk pređu onako prede ko nekad.
 Lidija ječi cijela, po Frigijskim gradima o tom
 Širi se glas i mnogo zemalja napuni grajom.
 Prije udaje svoje Arahnu je Nioba znala
 Djevojkom živeć u zemlji u Meonskoj uz brdo Sipil;³⁴
 150 Al' nje nije navèla zemljakinje kazan, da višnjim
 Bozima ustupa i da riječma se čednijim služi.
 S obilja objesna bješe, al' makar se koliko mili
 Njojzi umjetnost muža i njegovo pleme i njeno
 I moć kraljevstva njihnog (a vrlo joj sve to se mili).
 155 Najdraža djeca ipak su njoj, i od sviju bi ona
 Matera sretnija bila, da sama se držala nije.
 Proročica Mantója, Tirèsijê kći, objavljivat
 Stade po ulicama božanskim zanosom bivši
 Taknuta: "Izmenke,³⁵ vi se u povorke kupite sada

³¹ 124. Isa je kći kralja Makareja na ostrvu Lesbu. Po njoj se nazivao i lesbički jedan grad.

³² 125. i d. Liber je pridjevnik Dionisa (Bakha), a Erigona je kći Atenjanina Ikarija ili Ikara. Priča o tome, kako je Bakho zaveo Erigonu grozdom, nije nam poznata.

³³ 133. Brdo Kitor kod grada istoga imena uzdiže se na obali Paflagonije, a obilovalo je šimširovim drvom.

³⁴ 149. Brdo je Sipil u Lidiji.

³⁵ 159. Izmenke = Tebanke; vidi bilješku uza stih 732. u trećem pjevanju.

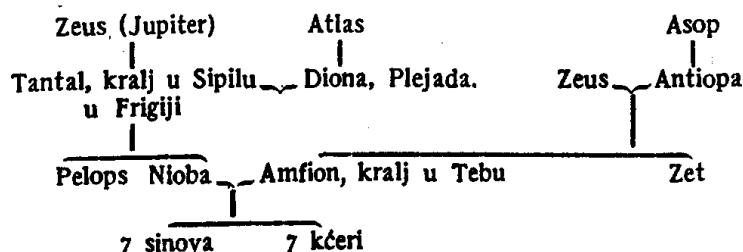
- 160 Te se mol'te Latóni i dvoma Latonine djece³⁶
 Pobožno kadeći njima, upletite u kose lovor;³⁷
 Ustima mojima to vam Latóna poručuje". Sve se
 Tebanke pokore tom i po poruci okite čela
 Lišćem te mole i tamjan u sveti bacaju oganj.
- 165 Evo Nioba dođe sa pratnjom velikom vrlo,
 Diči je Frigijsko ruho, u koje je utkano zlato;³⁸
 Koliko dopušta srdžba, lijepa je; tresući krasnom
 Glavom i kosom, koja na ramena oba joj pada,
 Uspravno stade i oč'ma strijeljajuć oholim reče:
 170 "Kakva je ludost više od bogova viđenih c'jenit³⁹
 Čuvene? I pri oltarma Latóna zašto se štuje,
 A mom božanstvu se ne kadi još? U mene je otac
 Tantal, što jedini smjede približit se bogova stolu;
 Majka je moja sestra Plejádâ; golemi Atlas
 175 Djed mi je, koji drži nebesa na plećima svojim;
 Jupiter drugi je djed mi, i svekrom njime se dičim.
 Mene se Frigijska boje plemena, gospođa ja sam
 Kadmova grada⁴⁰ a zidma, što sklopi ih svirkom Amfion,
 Zidma i u njima ljudma sa svojim kraljujem mužem.
 180 Kudgod okrenem oči po domu cijelome, blago
 Svuda bezbrojno vidim, a k tome dolazi jošte
 Boginje dostojno lice; nek svemu se doda još sedam
 Kćeri i sedam sinova, a skoro i snâhâ i zêtâ.
 Pitajte sada, dal' ja ponosit se s razlogom mogu!
 185 I dajte više od mene cijen'te Titànidu sada,
 Nekakvog Keja kćer Latonu, kojoj, kad rodit⁴¹

³⁶ 160. Latona je sestra Asterijina (vidi bilješku uza stih 108.), kći Titanâ Keja i Febe. Ona je Zeusu (Jupiteru) rodila Apolona i Artemidu (Dijanu).

³⁷ 161. Lovor je sveto drvo Apolonovo. O tome, kako je postao od djevojke Dafne, vidi stihove 558. i d. u prvom pjevanju.

³⁸ 166. Frižani su bili na glasu poradi vještine svoje u vezenju sa zlatom.

³⁹ 170. i d. Da se lakše razumije početak Niobina govora, evo roda njezina:

⁴⁰ 178. Nioba je gospođa Kadmova grada Tebe kao žena Amfionova. Amfion bio je vješt pjevanju i udaranju u žice. Na njegovu se pjesmu kamenje samo micalo i sastavljalo zidine grada Tebe.

⁴¹ 186. i d. Latonu, kad je zatrudnjela od Jupitera, progoni kao suparnicu Junona i nijedna je se zemlja ne usuđuje primiti, dok ne dođe do ostrva Delosa, koje je također dotada lutalo naokolo. Na ostrvu rodi boginja blizance Apolona i Dijanu, i ostrvo se odsele ustanovilo.

Šćaše, ne htjede dà dâ mjestanca golema zemlja!
 Boginju ne primi vašu ni nebo ni zemlja ni voda,
 Iz sv'jeta prognana bješe, dok nije se smilovo Delos
 190 Skitalici te reče: "Na zemlji tuđinka ti si
 I lutaš, a ja u vodi", - i mjesto joj nestalno dade.
 Onda porodi dvoje, baš sedminu poroda moga.
 Sretna sam, - tko to može poricat? - i ostat ću sretna:
 Tko će o tome sumnjat? Sigurnost u obilju imam
 195 Veća sam, negol' da meni sudbina nauditi može;
 Nek mi i ugrabi mnogo, al' mnogo će ostati više.
 Moja sreća već straha ne poznaje. Uzmite, da se
 Mojijeh čeda množini i uzet što može, al' opet
 200 Ne ću ni opl'jenjena na mnoštvo Latonino spasti,
 Na dvoje; - koliko tim je od bezdjetnice daleko?
 Odlaz'te, dosta je žrtve; iz kosa jamite lovor!"
 Žene jamiše lovor i žrtve ne svršivši odu,
 Čine, što mogu, štiju Latonu šapćući tiho.
 Razgnjevi se Latona te dvoma djece na vrhu
 205 Najvišem brda Kinta⁴² progovori besjedu ovu:
 "Majka gle vaša dična, što rodi vas, koja od sviju
 Boginja ustupa samo Junoni, - boginja dal' sam,
 O tom sada se sumnja, i ne bude l' pomoći vaše,
 Odvajkad štovani će oltari uzet se meni.
 210 Nije to jedina žalost, - i pogrde svojoj grjehoti
 Doda Tantalida te se usudila vâs iza svoje
 Stavljati djece i mene - da postigne samu je! - nazva
 Bezdjetnom i opâka posvjedoči očinski jezik".⁴³
 Kazavši to još molit Latona ih htjede, al' reče
 215 Feb joj: "Prestani, tužbom dugâčkôm se zavlači kazan".⁴⁴
 Isto reče i Feba; i uzduhom brzo poletjev
 Pokriti oblacima do Kadmove stigoše kule.
 Ravno se široko polje protezalo blizu zidova⁴⁵
 220 Udilj gaženo konjma, gdje mnoga kola i tvrda
 Kopita smrvila bjehu u prašinu grumenje ozdo.
 Od sedam sina kralja Amfiona tamo su neki
 Posjeli junačke konje; na hrptima, što se crvene⁴⁶
 Od Tirskog grimiza, sjede držeći od zlata teške
 Uzde; med njima Izmen, što prvo materi breme
 225 Bijaje nekad, u krug u određen skrećući potrk
 Konja i zapjenjena ustežuć mu usta najednoć

⁴² 205. Kint je sveto brdo na ostrvu Delosu. Na tom je brdu Latona rodila Apolona i Dijanu.

⁴³ 213. Tantal je ljudima izdavao tajne bogova, što ih je čuo za gozbe njihove.

⁴⁴ 215. i d. Feb je Apolon, a Feba Dijana.

⁴⁵ 218. i d. Prema drugim je vijestima Apolon pogubio Niobine sinove, dok su lovili lov na Kite-ronu.

⁴⁶ 222. i d. Konji imadu na hrptima pokrivače od grimiza.

Poviče: "Jaoh meni!" u prsima strjelicu noseć
 Zataknutu te pustiv iz ruke umiruć uzdu
 Polako na stranu se sa desnoga ramena spuži.

230 Najbliži Sipil čujuć, gdje tulac u uzduhu zvekće,
 Stane popuštati uzde krmáru nalik, kad spazi
 Oblak te sluteć oluju odasvud spuštava jedra
 Viseća, da mu vjetrić odakle izletio ne bi.
 Stane popuštati uzde, al' u tom neizbježna str'jela
 235 Stigne ga, navrh vrata oštrice dršćući osta
 I još iz grla njemu izviri nemilo gvožđe.
 Kako je nagnut bio, skotrlja se niz vrat i grivu
 Jurećem konju, i topla po zemlji proli se krvca.

240 Tantal, imenjak djedov, i s njime nesretni Fedim,
 Pošto obični rad dovršiše, na drugi pr'jeđu
 Posao momački sjajni, na rvanje, - i već se bjehu
 T'jesno obuhvatili i složili s prsima prsi
 Boreć se, kad li strijela sa nategnute tetive
 Odapeta probode obojicu, kako se bjehu
 245 Stisli, i jaoknu skupa i skupa na zemlju padnu
 Od bola skvrčenih uda i ležeć izvru oči
 Skupa posljednji put i skupa izdahnu dušu.

Vidi Alfenor to te bijuć i drpajuć prsi
 K njima poleti, da hladna tjelesa zagrlji, digne,
 250 Ali u ljubavnom pade u poslu, jer Deljanin njemu
 Gvoždem smrtonosnijem probode nutrašnjost grudi.
 Kada izvadi gvožđe, izvuče i komad pluće
 Na kuki, te krv skupa sa dušom se u uzduh izli.
 Mladić nešišan⁴⁷ još Damashton dobije dvije
 255 Rane; pogođen bude, gdje počinje gol'jen, gdje meke
 Međuzglavke prijegib od koljena žilavi čini.
 Dok Damashton gleda, da pogubnu str'jelu izvuče,
 Dotle mu se do pérâ zabode u grlo druga;
 Ovu istjera krv, i krvca provalivši ode
 260 U visinu i prsne daleko prolomivši uzduh.
 Zadnji ostade još Iliðnej, na molitvu ruke
 Digne, al' naprazno on, i reče: "O smilujte, vi se
 Bogovi svi!" a ne znaše, sve da ne treba molit.
 Gane se bog strijelac, kad nije ustegnuti više
 265 Strjelicu mogo, al' ipak od najmanje pogibe rane
 Onaj, jer duboko nije strijela prodrła srce.

Glas o nesretnom tom događaju i naroda žalost
 I plač domaćih majci dojaviše nenadnu propast;
 Čudi se, kako su mogli, i srdi se, kako su smjeli
 270 Bozi učiniti to i toliko imaju vlasti,
 Jer i Amfion otac i život bješe i tugu

⁴⁷ 254. Mladići grčki šišahu kosu tek onda, kad se primakoše muževnoj dobi života.

Zajedno svršio umrv od ugnane u prsi str'jele.
 Aoh koliko je sada drugačija Nioba bila,
 Negoli od oltara Latoninih skoro kad narod
 275 Gonjaše i idâše po gradu kočec se, da joj
 Zavidješe i svoji, a sada je žali i dušman!
 Na hladna padne tjelesa i bez reda ikakvog stane
 Posljednjim cjelovima da cjeluje sinove svoje,
 I ruke modrikaste k nebesima dignuvši od njih
 280 Reče: "Nasladi se, grozna Latóna, nasladi se moje
 Tuge te prsi svoje i okrutno zasiti srce
 Mojijem jadovima! Mrtvácâ me pogubi sedam!
 Nemila pobjednice, veseli se, kliči, - al' zašto
 Pobjednica? još tužna obilnija ja sam od tebe
 285 Sretne i nakon tolikih mrtvacâ nadvisujem tebe".
 Reče, - i odmah zazuj tetiva s napetog luka,
 Te se prestraše svi do Niobe jedine, koja
 Smjela u nesreći bude. Pred odrima braće su sestre
 Stajale spuštenih kosa, obučene u ruho crno.
 290 Jedna od njih izvlaček iz utrobe viseću str'jelu
 Utisne u brata lice i umiruć tu onemòcâ;
 Druga hoteći sestra da tješi nesretnu majku,
 293 Umukne iznenada i od rane previ se skrite;
 295 Ova se sruši zalud bježeći, ona na sestri
 Umre; jedna se krije, a druga dršćući trčka;
 Pošto ih pogine šest pretrpjevši različne rane,
 Sedma ostane još; cijelim je t'jelom i ruhom
 Pokrije mati i vikne: "Tek jednu, najmlađu ostav!"
 300 Između mnogih molim za jednu, za najmlađu samo!"
 Dok je molila, ona, za koju je molila, pade.
 Sama med mrtvima kćerma i sinima i mužem osta;
 S nesreće ukipi se, te vjetrić joj ne giba kosom,
 Bez krvi boja joj je u licu, u žalosnoj glavi
 305 Ne miču oči se njene, u líku je sve bez života.
 I sam se ukoči jezik u ustima zajedno s nepcem,
 Koje je otvrdnulo, i žila joj prestane kucat;
 Ne može vrat se okrenut, a ruke se ne mogu micat,
 Noge ne mogu ići, i utroba bude joj kamen.
 310 Ali joj ostanu suze, vjetromet je žestoki zgrabi
 I u zavičaj baci, te ondje na vrhu planine⁴⁸
 Stoji i tãjê, te mramor još i sad suzama kaplje.
 Tada se stanu svi očevidnòg boginje gnjeva
 Bojati, muško i žensko i službom revnije štovat
 315 Matere blizanácâ božanskê veliku silu.
 Uz nov događaj ljudi po navadi pričaju stare.

⁴⁸ 311. Priča je o Niobi u vezi s hridi jednom na lidijskom brdu Sipilu, koja je izdaleka nalik na ženu, koja plače.

Jedan pričati stade: "Ne prezreše boginju stari
 Žitelji Likije poljma obilate bez kazni svoje.
 Događaj slabo je poznat zbog neznatnih ljudi, al' čudan.
 320 Vidjeh očima svojim i jezero i kraj, što na glas
 Poradi čuda iziđe. Već vremešan bješe mi otac,⁴⁹
 Nije mogo putovat, te naruči meni, da dognam
 Goveda odabrana odande, i dade mi na put
 Vođa iz naroda onog. Po pašnjaku idući s njime
 325 Vidim sred jezera oltar gdje stoji star te se crni
 Od pepela žrtvenôg, trepetljive trske oko njegov.
 Tu vođ stane i šapne bojažljivo: "Pomiluj mene!"
 Isto tako šapnem bojažljivo "Pomiluj!" i ja,
 K tome upitam, je l' to Najádâ oltar il' Fauna⁵⁰
 330 Il' kog domaćeg boga, a tuđin odgovori ovo:
 "Nije žrtvenik ovaj, o momče, gorskog božanstva,
 Nego je one, kojoj Junona kraljica nekad
 Ne dade sklonit se nigdje na zemlji, dok skitnicu jedva
 Primi skitničko ostrvo Del, što plivaše lako.
 335 Ondje blizance Latona preko volje maćehe rodi⁵¹
 Uz drvo palmovo se i Paladino nasloniv.
 Al' od Junone i otud poròdílja pobježe, kažu,
 Noseći bogova dvoje u naručju, dječice dvoje.
 Umorna od duga truda na granici Likijske zemlje,
 340 Majke Himérinê,⁵² bješe Latona, a sunce poljâne
 Paljaše teško, i ona ožedni od pripeke suha,
 Požudno dojke pune mlijeka ispiše djeca.
 Slučajno u dnu dola tad prilično jezero spazi,
 Upravo ogranke kitne seljaci sakupljaju ondje,
 345 K tome kupe i situ i rogoz barama mio.
 Tamo Titànija dođe i koljenom na zemlju kleče
 Hoteći hladne vode da zahvati i da je pije,
 Ali ne dadu seljaci, a boginja prozbori njima:
 "Što mi branite vodu? ta opća je poraba vode
 350 Ničijom nije svojinom učinila priroda sunce,
 Uzduh i vodu bistru; pristupih k općemu dobru,
 Al' vas ponizno molim, da date. Htjela nijesam
 Udove svoje ovdje okupat i sustalo t'jelo,
 Nego ugasiti žeđu. U ustima - govoreć - nemam
 355 Vlage, grlo je suho, da jedva prolazi riječ.
 Gutljaj će vode bit mi napitak nektara, i s njim
 Reći ću da oživjeh, oživit me vi ćete vodom.

⁴⁹ 321. Otac je pripovjedačev rođen u Frigiji, pa je s Niobom došao u Tebu, ali u Frigiji ima još goveda.

⁵⁰ 329. O Faunima vidi bilješku uza stih 193. u prvom pjevanju.

⁵¹ 335. Maćeha je ovdje Junona, i to djeci, što ju je Latona rodila.

⁵² 340. Himera se rodila u Likiji i tamo ju je othranio Likijac Amisodar.

Neka vas ganu i ovi, iz naručja moga, što ruke
 Pružaju male", - a djeca baš pružahu slučajno ruke.
 360 Koga besjede blage Latonine ganule ne bi?
 Ona moli, al' oni ne puštaju nikako piti,
 Prijete, ako se otud ne ukloni, k tome je psuju.
 Ni to im dosta nije, već rukama, nogama stanu
 Samu mutiti vodu i zlobno amo i tamo.
 365 Skakat te meko blato iza dna najdubljeg dizat.
 Srdžba uzbije žeđu, - već ne će dulje da moli
 Kejeva kći nevrjednjake, nepristale ne će da zbori
 R'ječi za boginju više, k nebesima podiže ruke
 I kaže: "Dovijeka u ovoj živite lokvi!"
 370 Želja se izvrši njena: pod vodom godi im biti
 I sad čitavim t'jelom uronit u duboku baru,
 A sad pomoliti glavu, sad plivati ozgo po vodi,
 Često im godi čučat na obali i često skakat
 Natrag u vodu hladnu. I udilj jezike gadne
 375 Vježbaju u kâvgama i nikakvog ne znajuć stida
 Premda stoje pod vodom, pod vodom kušaju psovat.
 Glas im je hrapav, a vrat naduveni buja, - od samih
 Pogrda još im se više raširuju prostrana usta,
 Leđa dodiruju glavu, a izvađen vrat im se čini;
 380 Hrbat je zelen, a trbuh (što najviše ima ga) bijel:
 Tako ko nove žabe po vodi skakuću blatnoj.
 Kada je pogibiju ovako Likijskih ljudi
 Netko ispričao bio, tad Satira drugi se sjeti,
 Kojeg je sin Latonin Tritónijnôm sviralom svlado⁵³
 385 Te ga kaznio, a on: "Što skidaš kožu mi?" više,
 "Žalim, ah žalim! ah nije toliko frula vrijedna!"
 Viče, a koža se njemu sa površja odire t'jela;
 Sama je rana na njemu, odasvud krvca mu curi,
 Živci su otvoreni i jape, bez ikakve kože
 390 Dršću mu žile i trepte, crijeva se pračkaju te ih
 Brojiti možeš, a s njima i prozirne žile u grudma.
 Plaču ga Fauni, poljski stanari i bogovi šumski,
 K tome i Satiri braća i Olimp⁵⁴ drag mu još tada,
 Plaču ga također Nimfe i svatko, na brdima onim
 395 Tkogod je vunate ovce i rogatu pasao stoku.
 Plodna se omoči zemlja i mokra pokupi suze,
 Koje su tada pale, i žilama najdubljim popi,
 Pa ih načini vodom i pusti u otvoren uzduh;
 Otud med br'jezima strmim u valovno u more teče

⁵³ 384. Tritonijna je svirala frula, jer ju je Minerva izumila. U Fastima (VI, st. 697. i d.) pripovijeda Ovidije, da je Minerva izumivši frulu naskoro je bacila, jer joj se kod sviranja nagrdilo lice, a našao da ju je onda Marsija i naučio svirati, pa samoga Apolona izazvao, da se s njim natječe.

⁵⁴ 393. Olimp je bio dječak, kojega je Marsija poučavao u frulanju.

400 Marsija zvana rijeka,⁵⁵ u Frigiji bistrja od svih.
 Nakon pričanja toga u sadašnjost odmah se ljudi
 Vrate; Amfiona ale, što s djecom poginu svojom,
 A na Niobu mrze; za njome samo je Pelops⁵⁶
 Plakao, kažu, koji sa prsiju haljine sadre
 405 Te se bjelokost njemu na ramenu pomoli l'jevom.
 Mesnato ovo mu rame i boje iste ko desno
 Bješe, kada se rodi; al' otac skoro ga zakla,
 A bozi složiše (kažu) i opet mu udove našav
 Druge, al' onog ne našav med pazuhom i među vratom,
 410 I mjesto nestalog uda bjelòkòst metnuta bude;
 Pošto se učini to, cjelovit bijaše Pelops.
 Susjedni kupe se k njemu glavari i obližnji gradi
 Šalju knezove svoje, da idu Pelopsa tješit;
 Šalje Argos i Sparta i Pelopovska Mikena,⁵⁷
 415 Kalidon,⁵⁸ koji gnjevnoj Dijani još ne bješe mrzak,
 Šalje rodni Orhomen⁵⁹ i Korint s bronze na glasu,
 Neznatna šalje Kleóna i Patra i ljuta Mesena,⁶⁰
 Nelejev Pil i Trezéna, u kojoj još ne vlada Pitej,⁶¹
 I drugi gradovi još, što dvomorski zatvora Istmos,⁶²
 420 K tome i izvanji gradi, što dvomorski gleda ih Istmos.
 Tko bi vjerovat mogo? - Atene ne bježe samo!
 Pažnju joj smeo rat prijateljsku, jer varvarske čete
 Bjehu strašile grad Mopsòpijev⁶³ po moru došav;
 Tračanin Terej je njih sa pomoćnom razbio vojskom
 425 Te je s pobjede na glas izišo, - momčadijom, blagom
 Bješe i bez toga silan, a pleme izvodio hrabro

⁵⁵ 400. Rijeka Marsija utječe u Meandar.

⁵⁶ 403. i d. Pelopsa čini se da je Ovidije samo poradi toga ovdje spomenuo, da dobije zgodan prijelaz k daljim pričama i da može pripovijedati, kako je lijevo njegovo rame od bjelokosti.

⁵⁷ 414. Vladalački je rod u Mikeni u Argolidi potjecao od Pelopsa, jer Atrej, kralj Mikene, bio je njegov sin, a po tome Agamemnon i Menelaj unuci.

⁵⁸ 415. Kalidon, grad u Etoliji, postade mrzak Dijani (Artemidi), kad ju je kralj Enej odnemario kod žrtava. O vepru, što ga je razgnjevljena Dijana poslala, da pustoši zemlju Enejevu, pripovijeda Ovidije u osmom pjevanju, st. 270. i d.

⁵⁹ 416. Orhomen, što se ovdje pominje, jest grad u Arkadiji.

⁶⁰ 417. Kleona je malen grad u Argolidi, Patra mjesto u Aheji (današnja luka Patras), a Mesena grad u Meseniji, osnovan tek 370. godine prije Hrista.

⁶¹ 418. Pil u Meseniji jest grad Neleja, oca Nestorova, a Trezena je grad u Argolidi. Pitej, sin Pelopsov, tek se kasnije rodio, u ono dakle vrijeme nije još vladao u Trezeni.

⁶² 419. i d. Istmos zatvora gradove na Peloponesu, a svi su gradovi srednje Grčke prema njemu izvanji, jer Pelopones je nalik na tvrđavu, do koje se dolazi samo Istmosom, dok ostala Grčka nije tako utvrđena.

⁶³ 423. Mopsopijev je grad Atena; vidi bilješku uza stih 660. petoga pjevanja.

Od Gradíva⁶⁴ je boga, te s njime se sveza Pandion
 Udavši Prognu za nj. Junona bračna ne náđe⁶⁵
 Pri udaji se toj ni Gracija, a ni Himènej;⁶⁶
 430 Ugrabiv pogrebne zublje Erinije sv'jetliše njima,⁶⁷
 One prostr'ješe krevet; na krovu je zloslutna sova
 Čučala bila i zatim na zabatu ložnice sjela.
 Pri toj se ptici Progna i Terej vjenčaše, pri njoj
 Postaše roditelji. Čestitala njima je dašto
 435 Zemlja Tračka, i sami zahvališe bozima, - i dan,⁶⁸
 Kad je Pandion dao vladaru slavnome kćerku,
 I kad rodi se Itis, odrediše svečan da bude.
 Tako se ne zna, što koristi kom! Već bijaše Titan⁶⁹
 Godišnjih promjena tijekom izvršio u pet jèsèni,
 440 Onda se Progna stane umiljati mužu i reče:
 "Ako me miluješ išta, il' sestri u pohode mene
 Pošlji, il' sestra amo nek dođe; reći ćeš tastu,
 Da će se vratiti skoro. Za veliki držati dar ću,
 Daš li mi vidjeti sestru". - Tad Terej u more lađu
 445 Otisnut dâ i odjèdrî te dođe u Kekropov pristan⁷⁰
 Sa veslačima svojim i Pirejsku obalu takne.
 Kako ugleda tasta Pandiona, desnica stisne
 Desnicu, zboriti počnu pod znamenjem sretnim, - i Terej
 450 Kazuje, zašto je došo, poručila što li je žena,
 Oбриče, da će se brzo povratiti poslana sestra.
 Gle Filoméla dođe, u odjeći gizdavoj sjajna,
 Sjajnija još ljepotom (onaka, kao što kažu⁷¹
 Po šumama da šeću Najáde i s njima Drijáde,
 Kad bi im samo nakit i odjeću sličnu tko dao).
 455 Djevojku ugledavši razgírî se Terej onako,
 Kao kad vatru tko pod žučkasto podmetne klasje
 Ili zapali lišće il' složeno s'jeno u sjènják.

⁶⁴ 427. "Gradiv" (*Gradius*) je pridjevak boga Marta, koji bez straha korača protiv neprijatelja. - Pandion je sin Erihtonijev, kralj Atike.

⁶⁵ 428. Za nesrećan su brak pjesnici običavali reći da ga nijesu odredili dobri, nego zli bogovi. Junona je bila zaštitnica braka (*pronuba*).

⁶⁶ 429. Tri Gracije, grčke Harite, Agleja, Eufrosina i Talijska, jesu boginje dražesti i prijazni, pa kao take prate Veneru. O Himeneju vidi bilješku uza stih 480. prvoga pjevanja.

⁶⁷ 430. O Erinijama vidi bilješku uza stih 451. četvrtoga pjevanja. Eufemistički je naziv za njih: Eumenid.

⁶⁸ 435. Ovidije drži, da je Terej doista kraljevaio u Trakiji, dok je po drugim vijestima Tračanin Terej boravio u Daulidi u zemlji Foćana ili pače u Megari.

⁶⁹ 438. Titan = sunce; vidi bilješku uza stih 10. prvoga pjevanja.

⁷⁰ 445. Pristan u Ateni naziva se Kekropovim po mitičkom osnivaču Atene; vidi bilješku uza stih 555. drugoga pjevanja. Pirej je luka atenska.

⁷¹ 452. i d. Najade i Drijade samo su ljepotom ravne Filomeli, a ne također odjećom, jer su kao vodene i šumske Nimfe i lako i bez osobita nakita odjevene.

Divan je njen lik doduše, al' njega i vlastita žudnja
 Podbada, i odan narod u onim je zemljama slasti
 460 Ljubavnoj; - s krivice tako i svoje i narodne gori.
 Žudnja nagoni njega, da pažljivu podmiti pratnju
 A i dojkinju vjernu, i djevojku samu saletjet
 Golemim darima te joj i kraljevstvo čitavo nudit,
 Il' će je otet i čuvat, ma do rata ljutoga došlo.
 465 Razuzdana ga ljubav osvojila, i svašta smišlja,
 Grudi mu zatvoren plamen već ne mogu držat u sebi.
 Teško već čekati može i pohlepnim ponavlja ust'ma,
 Što je poručila Progna, i svoje izvršuje želje
 U ime njeno te postav od ljubavi rječit, kad moli
 470 Više no se pristoji, tad kaže, da Progna to hoće;
 Znade dodat i suze po poruci tobože njenoj.
 Ao kakova mrkla, o bogovi, opstire tmina
 Ljudska srca! U času, kad snuje Terej zločinstvo,
 Ljubaznim drže ga mužem, i pohvalu stječe grjehotom.
 475 S njim Filoméla se slaže u želji i očeve pleći
 Obvija rukama nježno, da smije sestru pohodit,
 Moli ga svojim životom, al' protiv svoga života.
 Gleda je Terej pa već unapredak oč'ma je hvata
 Videći poljupce njene i grljenje očeva vrata,
 480 Sve mu je ostan to i zublja i hrana bjesnoće
 Ljubavne, - i kadgod svog Filoméla zagrlji oca,
 Htio bi, da joj je otac, a opak bi jednako bio.
 Kćeri se umole ocu i radosno tad Filoméla
 Hvali mu; jadnica misli, za rukom im stvar obadvjema
 485 Kako pođe, što šćaše da bude zla obadvjema.
 Malo je Febu posla još bilo, i njegovu konji
 Tapkali već su po stazi, kud presrtno spušta se nebo;
 Kraljevska dana je gozba, na stolove stavi se vino
 U zlatnom suđu, izatog na počinak ode se blagi.
 490 Samo Odrisijski kralj i u osami gori za onom,⁷²
 Lice prevraća njeno u sebi i kretnje i ruke,
 Pomišlja, kako hoće, što nije još vidio, i sam
 Vatru podjaruje svoju, kad čežnja mu razbija sanak.
 Osvane dan, i zetu na polasku desnicu primi
 495 Starac i plačuć mu onu preporuča, koju će pratit:
 "Ovu ti predajem, dragi o zete, jer ljubav me nagna
 I jer htjedoše obje, a i ti, Tereju, htjede.
 Tako ti vjernosti tvoje i tako ti našega srodstva,
 Tako ti bogova, - molim, da s očinskom pažnjom je čuvaš
 500 I što prije mi vrati jadovite starosti moje
 Utjehu slatku, jer svako zatezanje bit će mi dugo;
 I ti što prije se vrat', Filomela; ako me išta

⁷² 490. Odrisijski je kralj Terej nazivajući se tako po Odrišanima, tračkom plemenu.

Ljubiš, jer dosta je već, što sestra ti živi daleko".
 Tako naručuje starac i cjeliva podjedno kćerku
 505 I naručujući suze obilate roni, a zatim
 Reče, da oboje ruke za zalog vjernosti pruže;
 Pružene med sobom združi te molbu doda, da njega
 Spominjuć daljnu pozdrave kćer i unuka daljnog;
 Zadnje "u zdravlju!" jedva progovori ustima punim
 510 Jecanja, hvata ga strah od onog, što srce mu sluti.
 Kad Filomela sjedne u šaranu lađu, i vesla
 Kada je u more tisnu i zemlju udalje veće,
 Varvarin vikne: "Pridobih! sad sa mnom je žuđenje moje!"
 Kliče i jedva može u duši odložiti svoje
 515 Slasti, ne može nikud odvratiti očiju od nje
 Nalik na razbojničku, na Jupiter-bogovu pticu,⁷³
 Zeca u visoko gn'jezdo kad kukastim pandžama stavi,
 Uhvaćen ne može pobjeć, a grabljivac lovinu gleda.
 Već je dovršen put; iz umornih iziđu lađa
 520 Svi na obale svoje, a Terej tad Filomélu
 U tor visok povuče u tami šume starinskê;
 Ona je veće blijeda i dršće i svega se boji,
 Plače i pita za sestru, - a Terej je zatvori u tor,
 Grješnu odluku prizna i djevojku samu onako
 525 Siluje; uzalud ona i oca prizivlje mnogo
 I mnogo prizivlje sestru, a najvećma velike boge;
 Dršće ko plašljivo janje, što nadržto iz žvala otmu
 Surome vuku, i onda još misli, da. sigurno nije,
 Il' ko golubica, svojom što krvlju pokropi perje,
 530 Zgraža se, lakomih pandža još boji se, što su je stisle.
 Kad joj se vrati svijest, raščupâ prosutu kosu
 Nalik na pokajnicu, o mišicu mišicom bije
 I ruke dižući reče: "Strahovita jaoh zločinstva!
 Okrutni varvarine, ne dirnu te očeva molba
 535 Ni suze ljubavi pune ni obzir na sestru ni moje
 Djevojaštvo ne dirnu ni zakon ženidben tebe!
 Sve si razbio, mene načinio inočom sestre,
 Sebe dvostrukim mužem; po pravu mi dušman je Progna.
 Zašto mi, nevjerniče, i život ne otmeš, da zla
 540 Ispuniš sva? Ej da si učinio pred obležanjem
 Kletijem to, bar sjenka bez krivice bila bi moja!
 Vide li bogovi ovo, vrijedi li njihna još išta
 Volja, i nije li sve već propalo zajedno sa mnom,
 Sve ćeš mi platiti jednoć! Okanit ću stida se te ću
 545 Tvoj razglašivati čin, i prilike ako mi bude,
 Poći ću među ljude, a u šumu ako me zapreš,

⁷³ 516. Razbojnička ptica Jupiterova jest orao, koji stoji do njegova prijestolja, a po tome i svi orli na svijetu.

Glasom ću šumu napunjat i gibati hridi, nek znadu.
Nebo nek ovo čuje i ako je boga u njemu!"

550 Tijem u tirjaninu kad ljutom uzbudi srdžbu
I strah isto tolikî, podboden srdžbom i strahom
Trgne iz korica mač, što njime opasan bješe,
Pa je za kose zgrabi i svine joj ruke na leđa,
Onda je bolno sveže. Kad ugleda mač Filomela,
Smrti se nadajući pripravi vrat, a Terej joj jezik,
555 Kojim je uzrujano prizivala očevo ime
I silom htjela govorit, kliještima uhvati te ga
Ljutijem odreže mačem. Ostatak se jezika miče⁷⁴
A sam leži i dršće i mrmlja u zemlju crnu,
Pračka se, kao da trag gospodarice umiruć traži,
560 Kako običava rep prebijene skakati zmije.
I iza nedjela toga pristupo je (kaže se) često
(Jedva bih vjerovo) Terej sa požudom tijelu grdnom.
Poslije svega se još usudio vratit se Progni;
Ona vidjevši muža za sestru pita ga, a on
565 Stane prijevarno jecat i javi joj lažno skončanje.
Suzama steče vjeru u žene, - ona sa pleći
Haljinu strgne sa sjajnim sa širokim obrubom zlatnim
I ruho crno obuče, još ì grob načini prazan,
Prinosi pokojnici, što živi, umirnu žrtvu,⁷⁵
570 Sestrinu žali sudbinu, a ne treba žalit je tako.⁷⁶
Sunce godinu svrši i dvanaest zvjezdišta prođe.
Što Filoméla da čini? ne dade joj bježati straža,
Uvis se zidovi tora od kamenja tvrdoga dižu,
Nijema ne mogu usta prokazati čin. Al' u tuzi
575 Vrlo je čovjek domišljat, u nesreći stječe vještinu.
Umjetno pričvrsti ona na stanu varvarskom pređu
I među bijele niti tad utka grimizne znake,
Znamenja onog zločinstva, a svršivši čovjeku preda
Moleć ga kretnjama, da to odnese gospođi, a on
580 Stvar, za koju je moljen, odnese, a ne zna, što nosi.
Tkaninu razvije tu zulumčara ljutoga žena
I pročitavši na njoj jadovito sestrino pismo
Zamukne (čudo, da može); zatvorila žalost joj usta,
Jezik riječi traži, al' ne može gnjevnijeh dosta

⁷⁴ 557. i d. Kao što u petom pjevanju Emationova glava, pošto je već odsječena, izriče još kletve (stih 105.), tako i ovdje Filomelin jezik, pošto je već izrezan, još odaje tragove života. Crtajući oveke strašne i odvratne zgode Ovidije se povodio za aleksandrinskim pjesnicima, svojim uzorima, koji su se s osobitom ljubavlju zaustavljali kod ovakih prizora i potanko ih ocrtali.

⁷⁵ 569. Žrtva, što se prinostila za pokojnike, zvala se umirnica, umirna (*piacula*, *μειλίγματα*), jer se držalo, da se njom umiruje duša pokojnika. Prazan se grob (kenotafij, *κενοτάφιον*) podizao u čast onim milim pokojnicima, koji su preminuli u tuđini ili im se nije znalo za grob.

⁷⁶ 570. Filomelu ne treba žaliti kao pokojnicu, jer je još na životu, ali žaliti treba nesreću njezinu.

585 Naći, nema kada ni plakat, već srlja, da sm'ješa
Pravdu i krivdu, i svu osvojiše osvetne misli.
Bješe tada vrijeme, kad žene Sitonske slave⁷⁷
Bakhovu troljetnu slavu, a noćca slavi je svjedok.⁷⁸
590 Noću Rodopa⁷⁹ ječi od oštrog zveketa mjedi,
Noću kraljica ode iz dvora i spremi se, kako
Bakhov običaj ište, i sprave mahnitih uzme,
Glavu obvi je lozom, niz bedro objesi l'jevo
Jelenju kožu, a koplje o ramenu zametne lako.⁸⁰
595 Progna šumama juri strahovita praćena mnoštvom
Pratilica i hini bjesnoću Bakhovu gnana
Tuge bjesnoćom, i k toru kad napokon dalekom dođe,
Cikne, "ijuju!" vikne i razbije vrata te sestru
Istrgne otud te na nju obilježja Bakhova metne,
Lišćem joj bršljanovim obmota obraze te je
600 Sa sobom prepadnutu povuče u dvorove svoje.
Kad Filomela vidi, da dođe u prokletu kuću,
Zgrozi se nesrećnica, i lice joj sve probljedi.
Stigavši na mjesto Progna sa sebe znakove slave
Skinе i stidljivo lice odmota jadovne sestre
605 Pa je zagrlit hoće, al' ova ne može oči
Dignut prema njoj držeći za inoću sestrinu sebe;
Obori u zemlju lice i kleti se hoće i zazvat
Bogove za svjedoke, sramota da joj je silom
Tâ nanesena, al' glas zamjenjuju ruke, - a Progna
610 Plamti i ne može gnjevu odoljeti, sestri, što plače,
Kaza: "Sad ne treba plaćem, već gvožđem raditi treba,
Ili drugo l' što znadeš, što od gvožđa jošte je jače;
Svaku sam grjehotu ja učiniti pripravna, sestro!
Ili ću lučevima zapaliti kraljevske dvore
615 Te ću u vatru bacit zločinca Tereja, il' ću
Mačem mu odrezat jezik il' oči il' udove, koji
Nevinost uzeše tebi, il' hiljadu zadav mu rana
Zlotvorsku izgnat mu dušu. Na veliko nešto se spremih,
Na što? - još sam u sumnji". - Dok Progna govori tako,
620 K materi dolazi Itis, i podsjeti on je, učinit
Što li je kadra, i glednuv na njega nemilo vikne:
"A, koliko je nalik na oca!" - i ne zboreć više
Smišlja strahoviti čin i kipi tihijem gnjevom.
Ali kad bliže pristupi sin i pozdravi majku
625 I vrat joj rukama malim privuče k sebi te počne
Poljupce pom'ješane s umiljanjem djetinjiskim sipat,

⁷⁷ 587. Sitonske su žene Traćanke, a nazivaju se tako po tračkoj pokrajini Sitoniji.

⁷⁸ 588. Bakho se u Trakiji osobito slavio, i Trakija je bila kolijevka njegova kulta.

⁷⁹ 589. Rodopa, brdo u Trakiji.

⁸⁰ 593. Lako koplje, što ga je Progna zametnula o ramenu, jest tirsos.

Nato se gane majka, i srdžba joj oslabi, stane,
 Suze joj silom poteku i nehote nakvase oči;
 Al' čim od prevelike od ljubavi osjeti, da joj
 630 Srce se ljulja, od njeg okrenula opet se k sestri,
 Pa sad gledajuć jedno, sad drugo progovori Progna:
 "Zašto se umilja jedan, a druga bez jezika šuti?
 Ovaj kad zove me majkom, što ova me sestrom ne zove?
 Gledaj, Pandiona kćeri, za kakvog si udata muža!
 635 Postaješ izrod! ta muža ko Terej zločin je ljubiti!"
 Mahom Itisa ščepa na tigra òd Ganga nalik,
 Koji ugrabi lane, još sisavče, u šumi hladnoj.
 I u zabitni dio kad visokih dvorova dođu,
 Itis pružajuć ruke i svoju već videć sudbinu
 640 Viče: "Majko! o majko!" i hvata je za vrat, al' Progna
 Mačem ga udari tamo, gdje prsi se sastaju s bokom,
 I ne odvrati lica, a Itisu dosta i jedna
 Rana je za smrt, a mačem pres'ječe mu vrat Filomela.
 Ude još žive i s nešto još duše rastrgnu one,
 645 I dio jedan ih vri u prostranom kotlu, a drugi
 Dio cvrči na ražnju, a krvlju su oblite sobe.
 Terej ništa ne znade, a Progna na tu ga gozbu
 Pozva i izmisli slavu po domaćoj navadi, kojoj
 Muž tek smije pristupit, te ukloni pratnju i sluge.
 650 Sjedi na djedovskom sam na prijestolju visoko Terej,
 Jede i meso svoje u svoju utrobu trpa.
 Tako mu mračan je um, te "doved'te mi Itisa!" reče.
 Okrutno ne može više veselje Progna da krije
 I čeka jedva, da javi gubitak sina, te reče:
 655 "Koga tražiš, u sebi imadeš ga!" Ogleda on se
 I pita, gdje li je Itis. Dok traži ga, zove i zove,
 Krvlju oblitih kosa od klanja bjesomučnog skoči
 Tad Filomela i baci u lice mu krvavu glavu
 Itisovu, - i nikad govorit toliko nije
 660 Htjela, da može radost izjavit riječima zgodnim.
 Tračanin trpezu nato sa golemom oturi vikom,
 Stane zmijokose sestre iz Stiksova dola dozivat,⁸¹
 Trudi se, ne bi li kako iz otvorenih iz prsi
 Mogao grozno jelo potegnut i meso izbacit;
 665 Plače i grobom tužnim sinovljim naziva sebe
 I s golim mačem poleti za kćerma Pandiona kralja.
 Kekropka jedna i druga na krilima misliš da lebdi,
 Pa i doista lebde; - poleti u šumu jedna,
 Druga se sakrije pod krov. Još dosad im iščezli nisu⁸²

⁸¹ 662. "Zmijokose sestre iz Stiksova dola" jesu Furije (Erinije), o kojima vidi bilješku uza stih 457. četvrtoga pjevanja.

⁸² 669. i d. Progna se pretvorila u lastu, a Filomela u slavuju, pa kako lasta ima smeđ vrat, a slavuj je uopće smeđe boje, držalo se, da su to tragovi Itisove krvi.

670 Znaci ubistva sa prsi, okrvavljeno je perje.
Tereja učini žalost i želja osvete brzim
Pa se provrgne pticom; na glavi ptici je kukma,
Kljun joj se ispružio preko mjere predugim rtom,
"Pupavac"⁸³ ime je njoj, a oružan lik joj se čini.

675 Prije roka i skrajnjih vremena starosti duge
Žalost u tartarske sjenke Pandiona kralja odagnâ;
Skeptar za njime nad zemljom i upravu primi Erehtej,
Ne zna se, dali pravdom il' silnim oružjem jači.
Četiri on je sina i četiri ženske je glave⁸⁴

680 Rodio, dvije od njih ljepotom jednake bjehu,
S jednom, - Prokrija, s tobom u ženidbi življaše sretno⁸⁵
Kefal, Eolov unuk, a Boreju smetaše Terej⁸⁶
S Tračani, i dugo bog bez Oritijê ljubljene bješe
Proseći je i voleć, da molbom se služi no snagom.

685 Al' kad umiljanje ništa ne pomogne, naježen gnjevom,
Koji je vjetru tome i običan i vrlo svojstven,
Reče: "Pravo mi budi! što ostavih oružje moje,
Ostavih bijes i snagu i srdžbu i srčanost strašnu,
Te se moliti stadoh, što nije prilično meni?

690 Sila se meni pristoji, što njome oblake crne
Gonim i more ljuljam i čvornate hrastove rušim,
Tvrdo stiskujem snijeg i zemlju udaram tučom;
Pa kad s braćom se nađem pod otvorenijem nebom
(Jer tu polje je moje), s tolikom borim se silom,

695 Da među nama uzduh od našega od boja ječi
I vatra izbijena iz oblaka iskače šupljih;
Pa kad u rasjeline u svođene pod zemlju siđem⁸⁷
Te se leđima svojim o pećine najdonje uprem,
Onda uznemirim duše i zemlju čitavu trešnjom.

700 Tako mi trebaše ići za ženidbom, molit nijesam,
Nego prisilit imo Erehteja, tast da mi bude".
Takve besjede Borej il' nè manje ponosne rekav
Svoja zaljulja krila, - od mahanja njihova zemlja
Zaduhne se cijela i široko more zastrepi.

705 Vukući zaprašen plašt po vrhuncima najvišim gorskim
Stane zemlju da mete te maglom ljubavnik pokrit

⁸³ 674. "Pupavac" (*επιου, upupa*) naziva se ta ptica po glasu svome, dok njemačko njezino ime "Widehopf" naznačuje skakutanje po deblu drveta ("witu" u starovisokonjemačkom znači "drvo").

⁸⁴ 679. i d. Erehtej, sin Pandionov, imao je četiri sina: Kekropsa, Pandora, Metiona, Orneja, i četiri kćeri: Prokridu, Kreusu, Htoiju i Oritiju.

⁸⁵ 681. Priču o Prokriji i Kefalu kazuje Ovidije u sedmom pjevanju *Metamorfozâ*, stih 661. i d., pa djelomice i s drugoga gledišta u djelu "*Ars amandi*", stih 685. i d. trećega pjevanja.

⁸⁶ 682. Borej, bog sjevernoga i sjeveroistočnoga vjetra, prebiva u Trakiji, pa kako je Erehtej gnjevan na Tračane poradi Tereja i sestara svojih, ne će da daje Boreju kćer Oritiju.

⁸⁷ 697. i d. U staro se doba držalo, da su potresu zemlje uzrok podzemni vjetrovi.

Obvije uplašenu Oritiju krilima mrkim.
Leteć u njemu još jače razgòri se uzmahani plamen;
Grabljivac ne htjede prije putovanje uzdušno svršit,
710 Dokle do Kikonaca⁸⁸ i njihova ne stiže grada.
Tamo Aktejka⁸⁹ posta vladara studenog žena,
Majka također posta blizance rodivši, koji
Imahu krila od oca, od matere ostali oblik;
715 Ali pri porodu - kažu - ne izbiše krila im s t'jelom
Zajedno, nego dok brada pod riđastom ne bješe kosom,
Kalais i Zet dječaci na sebi nemahu perja.
Skoro ko pticama perje obuzimat oba im boka
Poče, a zajedno s tim na čeljusti plavit se malje.
720 A kad se dječaćko doba uklonilo momaćkom, pođu
S Minijci tražiti runo, što sjajnom blista se vunom,⁹⁰
Pođu po nepoznatoj po pučini u lađi prvoj.⁹¹

---

⁸⁸ 710. Kikonci su narod u Trakiji na rijeci Hebru.

⁸⁹ 711. Aktejka je Oritija, a naziva se tako, jer je staro ime Atike bilo Akteja ili Akta.

⁹⁰ 720. Argoplovci se često nazivaju Minijcima, jer ih je veći dio potjecao od Minije, kralja u Orhomenu u Beotiji. Pleme se Minijaca naselilo i u južnoj Tesaliji oko primorskih gradova, napose u Jolku i u Pagasejskom zalivu, a odanle su Argoplovci krenuli na put u Kolhidu po zlatno runo.

⁹¹ 721. Lađa Argo držala se za prvu umjetno izrađenu lađu, na kojoj se mogao prevaliti i dulji put.

SEDMO PJEVANJE.

Spomenuvši jednom Argoplovce i njihovu lađu Ovidije po svom običaju nadovezuje odmah cijelu priču o plovidbi njihovoj. Jason je s drugovima prispio u Kolhidu, no zlatno runo, što bi ga on želio imati, čuva uvijek budni zmaj. Na sreću se zaljubi u nj *Medea*, kći kralja Aeta, pa kad joj je Jason obrekao, da će je uzeti za ženu, pomože mu svladati sve zapreke, te on s *Medeom* i zlatnim runom otplovi sretno nazad u Tesaliju (st. 1.-158.). Kako je *Medea* vračarica, Jason je moli, da vraćanjem produlji život sijedomu njegovu ocu *Esonu*, a ona ga nekakvim vraštvom doista pomladi (st. 159.-293.). Pomlađivanje obreče ona i *Peliji*, nevjernomu stricu Jasonovu, pošto je pred njegovim kćerima ogleda radi zaklala ovna, a onda ga opet oživila i pomladila. Kćeri joj povjeruju, zakolju svoga oca, no *Medea* ga tada ne htjede oživiti (st. 294.-349.). Izatoga obilazi *Medea* na zmajevskim svojim kolima različnim mjestima, koja su znatna zbog prijetvorâ, i dolazi u Korint, ubija tamo suparnicu svoju i djecu, pa odlazi u *Atenu*, da se uda za kralja *Egeja* (st. 350.-403.). Protiv *Egeja* vojuje neko vrijeme kasnije *Minos*, kralj kretski, koji je odasvud sakupio čete. *Medea* je već prije toga ostavila *Atenu*, jer je htjela da otruje *Teseja*, kojega ni ona ni *Egej* u prvi čas nijesu prepoznali. *Minos* hoće da se osveti *Atenjanima* zbog ubistva sina *Ardrogeja*. Oni šalju *Kefala* na *Eginu*, da traži pomoć u kralja *Eaka*, a *Eak* je spreman, da im pomogne, i pripovijeda *Kefalu*, kako je njemu nov narod postao od mravaca, kad mu je *Junona* stari narod uništila kugom (st. 404.-660.). Nato pripovijeda *Kefal* *Foku*, sinu *Eakovu*, koji se čudi njegovu lovačkomu koplju od neobična drva, kako je došao do toga koplja i kako je njime nehote ubio ženu svoju *Prokriju* držeći je u šumi za košutu (st. 661.-865.). U pripovijest *Eakovu*, kako je postao novi njegov narod, upleten je opis *kuge* na ostrvu *Egini*, kojemu će jedva biti ravna u čitavoj staroj književnosti (st. 523. i d.).

Kad Pagàsejskôm lađom¹ siječahu Minijci vale,
 Pohode Fineja, koji u mraku vječitom jednu²
 Vučaše starost, - i sini odagnaše djevičke ptice
 Tad Akvilónovi mladi od usta nevoljnog starca;
 5 I pretrpjevši mnogo pod Jàsonom napokon slavnim
 Dođu do žestokih vala glibovite Fasis-rijeke.³
 Kada stupe pred kralja i zaištu Friksovo runo,⁴
 Strašnu Minijci riječ o velikim poslima čuju;
 Uto Eétovôj kćeri⁵ rasplàmti se srce veoma,
 10 Nakon dugačke borbe, kad razumom nije već mogla
 Strasti svladati, reče: "Medèa, zalud ti otpor!
 Neki se protivi bog! i čudo je, ako li ovo
 Ono nije il' slično bar onom, što ljubav se zove.
 Očevi nalozi zašto pretvrđi čine se meni?
 15 Pa i jesu pretvrđi! Za život zašto se bojim
 Onoga, kog tek vidjeh? Gdje uzrok je straha tolikôg?
 Iz srca djevojačkog izbaci rasplamćen oganj,
 Ako jadnica možeš! Da mogu, bolje bi bilo.
 Nova preko volje sila pritiskuje, - jedno mi ljubav
 20 Svjetuje, a drugo razum. I vidim bolje i hvalim,
 Ali za gorim idem. - Za strancem, kraljeva kćeri,
 Zašto goriš i brak u tuđemu želiš svijetu?
 Dragoga može ti dati i ova zemlja. U vlasti
 Božjoj mu život je i smrt; al' neka živi, - poželjet
 25 To i bez ljubavi mogu. Jer što je skrivio Jason?
 Tkogod bešćutan nije, ta kako ga dirnula ne bi
 Njegova mladost i pleme i hrabrost? Da drugoga nije,
 Kog on da ne gane licem? bar moje je ganuo srce.
 Ako ne pomognem ja, zadahnut će bičja ga žvala;
 30 S onim, što posije, to jest s dušmanima niklim iz zemlje
 Imat će boj il' grozno od lakoma propast će zmaja.
 Ako dopustim to, tad reći ću, tigrice da je
 Rodila mene, u grudma da nosim gvožđe i kamen.

¹ 1. Pagasejska je lađa Argo, jer su je Argoplovci sagradili u pomorskom gradu Pagasi u Tesaliji.

² 2. i d. Finej je slijepi kralj Salmidesa u Trakiji, koji je umio proricati budućnost. No proročkim se on darom služio protiv volje bogova, a mimo to je oslijepio sinove svoje na zahtjev njihove maćeha - Zato oslijepiše bogovi njega i muče ga Harpije, krilate grdobe s djevojačkim licem a orlovskim pančama, otimljući mu ili blateći hranu. Njega izbaviše krilata dva sina Borejeva, Kalals i Zet.

³ 6. Rijeka je Fasis bila u Kolhidi.

⁴ 7. Friksovo je runo od zlatnoga ovna, koji je prenio Friksa iz Orhomena preko mora u Kolhidu, a Friks ga je tamo žrtvovao Zeusu i zlatno njegovo runo objesio u gaju, gdje ga čuva uvijek budni zmaj. Na bijeg se dao Friks sa sestrom Helom, jer im je maćeha Ina radila o glavi. Hela je pala u more i dala ime Helespontu (*Ἑλλης πόντος* = Helino more).

⁵ 9. Eet je kralj Kolhide, sin boga sunca. Njemu je Okeanova kći Idija rodila Medeu.

35 Zašto još gledala ne bih, gdje gine? ogr'ješila oči
 Zašto gledanjem ne bih i bikove dražila na njga
 I ljute sinove zemlje, nesanljiva također zmaja?
 Ne dali bogovi to! Al' ne treba molit se za to,
 Nego mi raditi treba. - Da kraljevstvo očevo izdam
 I sa pomoću mojom da došljak se nekakav spasi,
 40 Pa da spasen od mene bez mene razvije jedra,
 Drugoj da postane muž, da Medèu na pedepsu pusti,
 Ako je kadar učiniti to i voljeti drugu,
 Propao nezahvalnik! Al' nije mu lice premà tòm
 Ni srca plemenitost ni dražest obličja, da se
 45 Bojim, prevarit da će il' moju zaboravit pomoć.
 Prije će zdat mi vjeru, i morat će bogovi biti
 Sveze naše svjedoci. Što bojiš se, gdje je sigurnost?
 Spremaj se, ne časi ništa. Dugovat će vječnu ti harnost
 Jason i svečano tobom oženit se, - tebe će žene
 50 Slaviti ko spasiteljku po gradima Pelaške zemlje.⁶
 Dakle ću s vjetrima otić i ostavit svojega oca,
 Ostavit rođenu zemlju i bogove, brata i sestru?
 Otac je dašto divlji, i varvarska moja je zemlja,
 Brat je jošte dijete, al' sestrine želje su sa mnom,
 55 A najveći je bog u meni. Ne ostavljam ništa
 Slavno, za slavnim idem: prodičit ću se, što spasih
 Ahivsku momčad,⁷ i bolje upoznat ću mjesta i grade,
 (Koji su slavni i kod nas) i umještva, prosvjetu tamo;
 I sina Esonova zadobit ću, za kog bih dala
 60 Svijeta čitavog blago; uz takova zvat ću se muža
 Sretna i bozima draga i glavu ću do neba dizat.
 Ali se nekakva (kažu) usrèd mora sklapaju brda,⁸
 Lađama neprijateljska Haribda (kažu da) sada⁹
 Vodu usrkuje, a sad izbacuje, - grabljiva Skila
 65 Među ljutijem psima da iz mora Sikulskog laje;
 Imajuć svoga milinka, na krilu njegovu ležeć
 Plovit ću dašto daleko, al' grleć ga ništa se ne ću
 Bojat, a bude l' me strah, za samog će muža me biti.
 Mužem dakle ga zoveš i krasna daješ imena
 70 Prestupku tvojem, Medèa? Ta pogledaj, kakovi hoćeš
 Grijeħ poćinit, i bježi odà zla, dok je moguće!" -

⁶ 50. Pelaška je zemlja Grčka, jer su u njoj u prastaro doba živjeli Pelazgi.

⁷ 57. Ahivska su momčad Jason i njegovi pratioci.

⁸ 62. Brda, što se usred mora sklapaju, jesu Simplegade na sjevernom ulazu u Bospor. O njima se pričalo da se sklapahu, kadgod je kroz njih plovila koja lađa, no kad je lađa Argo sretno prošla kroz njih, ustanoviše se za sva potonja vremena.

⁹ 63. i d. Medea, dok ima na umu, da će bježati s Jasonom, ne treba se bojati Haribde i Skile u dalekoj Siciliji, ali ih pominje ovdje kao primjer morskih strahota. Crtanje, po kojem je Skila djevica okružena psima, postalo je istom u doba iza Homera. Poblize se ona crta u trinaestom pjevanju.

Reče; i pred oči pravo i ljubav djetinska i stid
Stupi joj, i već svladan Kupído okrene leđa.

75 Hekate, Persine kćeri, oltaru ode Medea,¹⁰
Koji u osami šumskoj u gaju hladovitom bješe:
Već se ohrabrila bila i istjeran žar se je slego,
Al' čim Jàsona vidi, već plane ugašen plamen,
Obrazi njoj pocrvene i oblik joj sav se rasplamti.
80 Kao što iskrica zna pod nadvučenim pepelom skrita
Od vjetra osiliti, izatoga rasti sve više,
A onda raspirena dosinut se pređašnje snage:
Tako i tiha ljubav, što mlitava čini se veće,
Vidjev mladića plane u nazočnosti krasníka.
85 Slučajno Esonov sin prikladniji onoga dana
Nego obično bješe, oprostiti se ljubećoj može.
Gleda ga i oči drži na njega uprte, kanda
Sada ga ugleda istom, i misli budala, da lice
Ne gleda čovjeka smrtnog, ne odvraća ona se od njegovog.
90 A kad tuđinac počne govoriti i ruku joj desnu
Primi te poniznim glasom za njezinu zamoli pomoć
Te je uzet obeća, Medea plačući reče:
"Vidim, što činim, i ne će neznanje pravice mene
Prevariti, nego ljubav. Sa pomoću spasti ćeš se mojom,
95 Spasen održi riječ". - Zakune se svetinjom Jason
Troglave boginje¹¹ tad i božanstvom onoga gaja,
K tome svevidnim ocem¹² budućeg se tasta zakune,
Također srećom svojom i mnogim pogibeljima svojim.
Ona mu vjeruje i da od vradžbina trave mu, a on
Porabu nauči njihnu i veseo u dom se vrati.
100 Kad je sjutrašnja zora raspršala sjajne zvijezde,
Počne se kupiti narod na sveto Martovo polje¹³
I po brežuljcima stane. Sred mnoštva posadi kralj se
Grimiznim ruhom i žezlom bjelokosnim viđen med svima,
105 Kad li mjedonogi konji iz čeličnih nozdrva stanu
Sipati vatru, i od te vrućine se upali trava.
Kako se praskanje čuje iz topionica punih,
Ili kada se kreč u zemljanoj umekšan peći
Bistrom poškropi vodom i obuzme kad ga vrućina:
110 Tako i bičje prsi izvijajuć nutarnji plamen
I žvala goruća ječe; - al' pred njih Esonov sinak
Iziđe. Bikovi ljuti strahovite okrenu glave
Naprema dolaznika i rogove gvozdena kova,

¹⁰ 74. Hekata, boginja čarobnica, sestra je Kirkina a kći Perse, Okeanove kćeri; vidi bilješku uza stih 205. četvrtoga pjevanja. Po starim nekim vijestima čarobnica Medea bila je njezina svećenica.

¹¹ 95. Troglava je boginja Hekata, jer se prikazivala s tri glave ili također sa tri u jedno srasla tijela.

¹² 96. Svevidni je otac budućeg Jasonova tasta Eeta bog sunca (Helije, Feb).

¹³ 101. i d. Narod se sakupio na brežuljcima, što okruživahu Martovo polje.

115 Papcima razdvojenim po zemlji bijući prašnoj
 I parom brekćući mjesto cijelo napune rikom.
 Minijci protrnu od stra, a Jason pristupa bliže,
 Žarke ne osjeća pare - toliko ga mađije štite,
 Viseće podvratnike u bikôvâ pogladi smjelo,
 Onda ih ujarmi on i u plug upregne teški,
 Nikada nebražđenu poljanu nek lemešom brazde.
 120 Čude se Kolhijci tome, a Minijci Jasonu kličuć
 Dižu i množe mu hrabrost. Iz kacige mjedene uzme
 Tad on zmajevske zube i baci u orano polje.
 Sjeme otrovom jakim obliveno zemlja umekša,¹⁴
 I svaki posijan zub poraste i postane nov stvor.
 125 Kako dijete prima u utrobi majčinoj oblik
 Ljudski, te mu se dio unutra za d'jelom slaže
 I tek dozrelo ono na općeni dolazi svijet:
 Tako kad bređoj zemlji u utrobi svrši se ljudski
 Oblik, na oplođenoj poljani se diže, - a veće
 130 Čudo je: oružjem svaki pomahuje skupa izraslim.
 A kad Pelàzgi¹⁵ ih vide, gdje Hemonskom hoće junaku
 U glavu da zavrte oštrícâ šiljastih koplja,
 Od straha obore oči i duše. I sama se ona
 Prestraši, koja je njega učinila sigurnim, - i kad
 135 Vidi tolike dušmane na jednog gdje udarit hoće,
 Tad poblijedi i odmah ohladni i bez krvi sjedne,
 Pa da bi dane trave pomogle, korisnu basmu¹⁶
 Reče i umještivima uteče se tajnim. A Jason
 Teški izbaci kamen usred dušmánâ i tako
 140 Odvratil boj od sebe i na njih ga obrati same.
 Braća - sinovi zemlje - pobodu jedan se s drugim,
 Med sobom bijuć se padnu. Čestitati stanu Ahivci,
 Jasona stiskujuć, grleć sa požudom obisnu o njem.
 I ti bi pobjednika, o tuđinka, grliti htjela;
 145 Ne dade stid, da učiniš to, i ako bi htjela,
 Dobar cijeneći glas odvratila ti si se od tog;
 Činiš, što možeš, te tiho u zanosu svom se veseliš,
 Mađijam izričeš hvalu i bozima, koji ih daše.
 Udilj budnoga zmaja uspavat još travama treba,
 150 Znamenovanog krestom i kukastim zubma i trima
 Jezicima, a strašna čuvara drveta zlatnog.

¹⁴ 123. Zubi, što ih je Eet dao Jasonu, da ih posije, po staroj su jednoj vijesti dio onih zubi, što ih je Kadmo izvadilo iz čeljusti zmaja. Otrovnost dakle, kojim su zubi obliveni, jest otrovnost onoga zmaja.

¹⁵ 131. Pelazgi su ovdje pratioci Jasonovi, a Hemonski je junak Jason, jer se Tesalija nazivala u starije doba Hemonijom.

¹⁶ 137. i d. Basma, što je govori vračarica Medea, umnaža snagu onih sredstava, što ih je Jason od nje dobio.

Sokom kad Letske trave¹⁷ Medea pokropi njega
 I r'ječi reče tri, što nemirno more i r'jeke
 Žestoke mogu umirit i sanak davaju blagi,
 155 Zaspje mu oči snu nenavikle, - i zlâto uzme
 Esonov junački sin te ponoseć svojim se pl'jenom
 Drugi povede još pl'jen: darovačicu sa sobom svoju
 Te se u Jolkosku luku odveze pobjednik s ženom.
 Dočekav sinove opet prikazuju Hemonske majke
 160 Žrtve i vremešni oci i tamjana gomile pale
 U vatri; s pozlaćenim sa rozima zavjetna žrtva
 Daje znakove sretne. Med onima, što se vesele,
 Bliskoga smrti i stara i slaba Esona nema.
 Njegov prozbori sin: "O ženo, priznajem, da ti
 165 Dugujem hvalu za život; doduše sve si mi dala,
 Te je premašila vjeru množina zasluga tvojih, -
 Al' daj mi godinu koju oduzmi i dodaj ih ocu,
 Mogu li mađije to učinit, a kako da ne bi?"
 Zaplače moleć je i nju sinòvljôm ljubavlju gane,
 170 Sjeti se ostavljenog Eeta nenalično njeno
 Srce, al' čuvstvo to ne izjavivši reče: "O mužu,
 Kakvo si nedjelo to izustio? misliš li, da bih
 Komad života tvoga na drugoga mogla prenesti?
 Ne išteš, Jasone, pravo, i Hekata ne dala toga!
 175 Gledat ću dâr dat veći no išteš: umještvom svojim
 Kušat ću život tastu produljiti, a ne pomladit
 Tvojim ga godinama; tek troglava boginja pomoć
 Neka dade i moćna nek odobri veliko djelo".
 Tri su falile noći, da rogove sastavi mjesec
 180 I da postane krug. Kad sine sasvijem potpun
 I cijelijem licem kad pogleda zemlju, Medèa
 Iz kuće iziđe noseć raspojasa ruho na sebi,
 K tome bosonoga, kosu po plećma bez sapleta prosuv,
 Luta bez pratnje tišinom i mirom ponoćnog doba.
 185 Duboki san je ude razglobio pticama, ljudma
 I zvjeradi, te nije u plotima mrmljanja čuti,
 Lišće se ne miče, šuti, a šuti i vlažni uzduh,
 Samo se sjaju zvijezde. Medèa pružajuć k njima
 Ruke okrenu se triput i uzevši tekuće vode
 190 Triput pokvasi kose i otvori usta te triput
 Zavija glasom i reče (na zemlji kleknuvši tvrdoj):
 "Noći, najtvrđa tâjnâ čuvarice, i vi zvijezde
 Zlatne, izmjene ví sa mjesecom svjetlosti dnevnoj,
 Troglava Hekata i ti, što znadeš, na što se spremam,
 195 Na pomoć dolaziš meni i učiš me umještvu, basme,

¹⁷ 152. Letskom se naziva trava, što ju je Medea dala Jasonu, da uspava zmaja, i sama njezinim sokom pokropila zmaja, jer od toga soka dođe na zmaja besvjestica, kao što i pokojnici zaboravljaju sve, što je bilo, kad piju vode iz rijeke Lete u podzemnom svijetu.

I ti, o Zemljo, što vrače oskrbljuješ travâma jakim,
 Povjetarca i vjetri i brda, rijeke, jezera
 I svi bogovi šumski i noćni pomozite sada!
 S pomoći vašom, kad htjedoh, rijeke se vratiše vrelu
 200 Na čudo obalama, umirujem basmama more,
 Kada se ljulja, a ljuljam, kad miruje; oblake gonim,
 Oblake nadvodim ja, a vjetrove tjeram i zovem;
 Zmijinja žvala lomim riječima basama svojih;
 Kamenje živo i hraste iz zemlje čupam i mičem
 205 Zajedno sa šumama; na moju se zapov'jed gore
 Tresu i tutnji zemlja, iz grobova izlaze dusi;
 Mjeseče, vučem i tebe, i ako umanjuje tvoju
 Muku Temeska mjed;¹⁸ od moje basme blijêdê
 Također djedova kola i Zora od otrova mojih.
 210 Vi ste mi bikova plamen pridušili, pritisli vi ste
 Kukastim plugom im vrat, što trpio tereta nije;
 Dali ste, med sobom ljuto da pokolje zmijski se porod,
 I nespavaćiva vi ste čuvara uspavali, te ste
 Prevariv braniča zlato u gradove poslali grčke.
 215 Sad su mi sokovi nužni, što njima se može obnovit
 Starost i opet procvasti i negdašnje godine dobit;
 Vi ćete i dat, jer nisu zvijezde sjale badava,
 Niti su kola ovdje badava, što vuku ih zmaji
 Krilati šijama svojim". - I eto, iz neba kola.
 220 Kako uziđe u njih i zmajima pogladi šije
 Zauzdane te lake potrese rukama uzde,
 Uvis se ona uznese i pod sobom Tesalsku Tempu¹⁹
 Vidi i upravi zmaje izatog u krajeve Tričke,
 Pregleda trave, što ih i Osa i visoki Pelij
 225 Rađa i Otris i Pind i Olimp viši od Pinda.
 Koje joj trave se svide, iščupa s kor'jenjem neke,
 Neke podreže opet krivuljastim mjedenim srpom.
 Mnoge na obalama Amfrisa, Apidama trave
 Svide se njojzi, a ni ti, Enípeju vodo, nijesi
 230 Osto bez priloga kog, - i Penej nešto i Sperhij
 Doda, a k tome i sitom obrasle obale Bebske;²⁰
 I kod Eubejskog nabra Antédona²¹ životne trave,

¹⁸ 208. Temeska se mjed nazivala po mjestu Temesi u donjoj Italiji. Njom su se služili i vračari kod svojih mađija.

¹⁹ 222. i d. Medea upravlja zmajevska svoja kola prema sjeveru k dolini Tempi između brdâ Olimpa i Ose, a onda u krugu obilazi čitavu Tesaliju. O tesalskim brdima, što se ovdje izbrajaju, vidi bilješku uza st. 568. i d. u prvom pjevanju.

²⁰ 231. Beba je grad u Tesaliji na obali jezera istoga imena.

²¹ 232. Antedon je grad na obali Beotije nasuprot ostrvu Eubeji. U tom je mjestu ribar G l a u k okusio neobičnu nekaku travu, te ga je spopala žudnja, da skoči u more. Nato su ga bogovi pre-tvorili u morskoga boga. Priču kazuje Ovidije u trinaestom pjevanju, stih 904. i d.

Koja sa Glaukova još pretvorenja ne bi na glasu.
 Već je deveti dan na kolima krilatih zmaja
 235 Vidje, i deveta noć, gdje svakakva pohađa polja;
 Onda se vrati Medèa, - a zmajevi taknuti samo
 Mirisom trava staru i davnašnju odbace kožu.
 Došavši kući stane, ne prestupi praga ni vrata,
 Nad njom je samo nebo, dotaći muškoga ne će.
 240 Onda do dva oltara od busena postavi ona,
 Hekati s desne strane, a Mladosti²² postavi s ljeve.
 Pošto ih travama svetim i šibljem okruži divljim,
 Tad nedaleko zemlju izbacavši iz jame dvije²³
 245 Žrtvuje žrtvu i nožem probode janjetu crnom
 Grlo i njegovom krvlju tad prostrane oblije jame;
 Bistroga vina vrč Medea izlije zatim,
 A onda drugi vrč mlijeka izlije toplog,
 Onda otvori usta i bogove podzemne zazva,
 Zamoli kralja sjênâ i njegovu otetu ženu,
 250 Nek se ne žure uzet iz udova starčevu dušu.
 Pošto ih molitvama i mrmljanjem ublaži dugim,
 Onda k oltarima don'jet iznemoglog Esona dade
 Pa ga uspava tvrdo razvezav mu basmama ude,
 Zatim ga sličnog mrtvacu u prostrtu položi travu.
 255 Onda Jasonu reče i slugama otud otići
 I nepòsvèćenê odvratiti od tajna oči.
 Na r'ječ se razidu tu. Ko Bakhàntica rasutih kosa
 Oko oltárâ Medea obilazit gorućih stane,
 Rascijepane luče izatoga u crnu krvcu
 260 U jami umoči pa ih na obadva uždi oltara,
 S plamenom, sumporom, vodom starinu obide triput.
 Uto u nastavljenom u kotlu vradžbine jake
 Ključaju, kipe i pjenom, što buja, sve se bijele;
 Kor'jenje kuha tu Medea u Hemonskom dolu
 265 Rezato, sjemenje k tome i cv'jeće i sokove oštre;
 Kamenje doneseno sa skrajnjega istoka doda
 I pijesak, što uspor Okèanskîh vala ga prao,
 Doda i rosu, što je po noći pri uštapu brana,
 Zloglasna ušare krila i njezino meso i k tome
 270 Cr'jeva vukodlaka, koji u ljudski se znade mijenjat
 Oblik iz oblika zvjerskog; i tanka ljuskava koža
 Helidra Kinifskoga²⁴ u kotlu se također našla,
 K tome i jelena jetra dugovječnog; svemu još doda

²² 241. Boginja se mladosti u latinskom jeziku nazivala *Iuoenia*, a bila je istovetna s grčkom boginjom Hebonom.

²³ 243. i d. Kad se žrtvovalo podzemnim bogovima, iskopala se jama i u tu se jamu izlila krv crnih životinja ili druga kakova žrtva ljevanica.

²⁴ 272. Kinips je rijeka u Libiji; po rijeci nazivao se tako i kraj kojim je ona tekla.

275 I kljun i glavu vrane, što v'jekova devet proživje.
 Pošto je ovijem stvarma i hiljadom drugih, kojim
 Imena nema, dar svoj osnažila naumljen tako,
 Da smrt ustavit može, sve granom masline blage
 Odavno suhom zamete te smiješa gornje i donje, -
 280 I gle, stari se kolac u kotlu vrućemu vrćen
 Sad zazeleni odmah, a začas se odjene lišćem,
 A onda masline teške najednoć se objese po njem'.
 Kudgod izbaci vatra iz kotla prostranog pjenu,
 Kudgod su vrele kapi iskočile na tle, - zeleni
 Svuda se zemlja te cv'jeće i trava mekana niče.
 285 Kada ugleda to Medea, tad mač povuče
 I vrat prereže starcu te krvcu staru ispustiv
 Ulije sokove u nj; pa kada ih usisa Eson
 Nešto ih ustima primiv, a nešto kroz zakoljak, odmah
 Presta se kosa i brada bijeljet i postanu crne;
 290 Mrša se izgubi posve, bljedoća i uvelost ode,
 Mesa se stvori više i prazne se ispune mrske,
 Udi najedraju svi. A Eson se čudi i sjeća,
 Nekada - pred četrdeset da godina bijaše takav.
 Liber ugleda taj iz visine događaj čudni,²⁵
 295 Te mu misao dođe, pomladit da bi se tako
 Njegove dadilje mogle, - i dobi od Kolhijke dar taj.
 Da još lukavstva bude i drugih, Fasiska²⁶ hineć
 Mržnju na svojega muža, molččkê Pelijnu domu
 Pribjegne; njegove kćeri Medeu prime, jer vrlo
 300 Star je i roditelj njihov. A Kolhijka lukava buduć
 Brzo pod prilikom njih prijateljstva pridobi lažnog;
 Spomene međ djelima med svojim najvećim, kako
 Uvelost Esonu uze i dulje se zabavi pri tom.
 Onda se Pelijine ponadaju kćeri, i njihov
 305 Da se roditelj može pomladiti umještvom sličnim;
 Stanu je molit i reku, nek uglavi beskrajnu platu.
 Časak šuti Medèa i kanda se skanjuje, hini
 Zbilju te molilice u sumnji pušta, al' brzo
 Obrekne te će im reći: "Da u dar ovaj imate
 310 Uzdanje veće, koji med ovcama vašim je ovan
 Najstarij' prehodnik stadu, od vradžbina postat će janje"
 Odmah vunatog ovna dovuku preko mjere starog
 I slabog, kom su se rozi savijali okolo čela
 Ugnutog; kad mu Medea probode Hemonskim nožem²⁷

²⁵ 294. i d. Kad je Liber (Bakho) vidio kako je Medea pomladila Esona, moli je, da pomladi i dadilje njegove. Ove dadilje nijesu dakako istovetne s Nimfama u Nisi, jer Nimfama nije trebalo pomlađivanja, nego su druge nekakove dadilje Bakhove.

²⁶ 297. Fasiska je Medea, jer rijeka Fasis teče Kolhidom.

²⁷ 314. Za Medein se nož kaže da je Hemonski, dakle iz Tesalije jer su tesalske čarobnice u starini bile osobito na glasu.

315 Mlohavo grlo i gvožđe malinôm okalja krvi,
 Onda njegove ude u prostrani vračara koto
 Baci i sokove jake, te udi se ovnovi stisnu
 I izgòrê mu rozi i godine zajedno s njima;
 Čuje se tanka bleka iz kotla, i odmah izatog,
 320 Dok se još čude bleki, iz kotla iskoči janje,
 Nestašno trčati stane i traži vime s mlijekom.
 Kćeri se Pelijine zapanjiše i obećanje
 Videći potvrđeno zaokupe molit još više.
 Tripud je okupatim u vodi Iberskoj²⁸ konjma
 325 Jaram skinuo Feb, i četvrtu blistahu noću
 Sjajne zvijezde, kad kći Eétova himbena čistu
 Nastavi vodu nad oganj i u njoj trave bez snage.
 Smrti nalični san razglobio bio je t'jelo
 Kraljevo te ga osvajo i njegove s njime čuvare,
 330 San, što basme ga daše i jezika vračarskog snaga.
 S Kolhijkom kćeri uđu po njezinoj zapovijesti
 I oko kreveta stanu. - "Što lijeno tako stojite?
 Reče Medea, - trgnite mač i ispustite staru
 Krvcu, momačkom krvlju da prazne napunim žile.
 335 Život je i dob oca u rukama vašima sada;
 Ako ga ljubite što i ne držite se ništavih nada,
 Ljubav učinite ocu, izagnajte oružjem starost
 I mač turivši u nj ispustite sokove loše!"
 Na to nutkanje svaka, koliko miluje oca,
 340 Nemila prva bit hoće, i grješna da ne bude, čini
 Grijeħ, al' ne može gledeć nijedna klat, već odvrativ
 Oči, te otkrenute žmurećke ljuto sijeku.
 Krv iz Pelije toči, al' ôn se na laktu diže,
 Napola isječen kuša sa kreveta ustat i pruža
 345 Između tolikih mača pobl'jedjele ruke i kaže:
 "Što to radite, kćeri? na pogubu vašega oca
 Što vas oruža?" A one i rukama i srcem klonu.
 On još govoriti hoće, al' Kolhijka prereže vrat mu
 I r'ječ te isjecanog u ključalu u vodu baci.
 350 Da se ne vinu Medea na krilatim zmajima uvis,
 Osveti ne bi umakla. Preleti hladoviti Pelij,
 Gdjeno Filirin stanuje sin;²⁹ preleti i Otris,
 Također mjesta znana sa sudbe starog Keràmba,³⁰
 355 Koji se s pomoću Nimfa na krilima u uzduh diže,
 Kada se razlilo more i teško pritislo zemlju,
 I zdrav uteče tako iz Deukaliónovih vala.

²⁸ 324. Iberska je voda more, što okružuje Hispaniju, kojom teče Hiber.

²⁹ 352. Filirin je sin Hiron; vidi o njemu bilješku uza stih 630. drugoga pjevanja.

³⁰ 353. i d. Stari je Keramb pastir na brdu Otridi. On je uvrijedio Nimfe, pa se za kazan pretvorio u krilatu nekaku bubu. Priča, kako je Ovidije kazuje, nije nam поблиže poznata.

Pitanu,³¹ Eolski grad, Medea s lijeve strane
 Ostavi, također lik kameniti dugoga zmaja,³²
 Ostavi i šumu Idsku, u kojoj je sakrio Liber³³
 360 Junca - sinovu krađu - u prilici jelenskoj lažnoj;
 I mjesto, Koritov otac gdje leži pod pjeskušom niskom,³⁴
 I polje, koje Mera neobičnim lavežom plaši,³⁵
 I Euripilov grad, gdje Kojске dobiše žene³⁶
 Roge pri Herkulovu pri odlasku s njegovom četom,
 365 I Rod ostavi Febov i Jaliske s njime Telhince,³⁷
 Koje Jupiter baci u valove bratove mrzeć
 Na oči njihove, što sve općinjaše pogledom samim;
 Prijeđe Kartejske zide na ostrvu starome Keju,³⁸
 370 Gdje se imao jednoć Alkidam čuditi otac,
 Kako iz kćerina t'jela golubica izlazi mirna;
 Jezero Hirij'no vidje i Kiknove dole, kud labud³⁹
 Nenadno postali dođe; dok dječak bijaše, dà mu
 Filije ukroćene ptičetine i lava ljutog
 Nalog slušajuć njegov; i bika po nalogu svlada,
 375 Al' mu ga Filije srdit zbog ljubavi prezrene često
 Ne dade, premda je dar taj od njega posljednji isko

³¹ 357. Pitana je primorski grad u maloazijskoj Eolidi.

³² 358. Kameniti lik dugoga zmaja bio je na ostrvu Lezbosu, kako doznajemo iz jedanaestoga pjevanja *Metamorfoza*, stih 56. i d. Zmaj neki htio je da ugrize glavu Orfejevu, što ju je voda izbacila na ostrvo Lezbos, ali ju je Apolon okamenio.

³³ 359. i d. Priča, što se pominje u ova dva stiha, nije nam drukčije poznata.

³⁴ 361. Korit je bio sin Parisa i Euone ili Helene, a Parisov je grob svakako bio negdje u ravnici trojanskoj, gdje još danas stoji nekoliko starih nadgrobničkih humaka.

³⁵ 362. Priča o Meri sasvim nam je nepoznata.

³⁶ 363. i d. Euripil bio je kralj na ostrvu Kou. Kad se Heraklo vraćao iz Troje i prispio na rečeno ostrvo, stanovnici ostrva nijesu mu htjeli dopustiti, da pristane uz njihovu obalu, jer su ga držali za razbojnika, a on je nato pogubio Euripila i mnogo njegovih podanika.

³⁷ 365. i d. O Rodu, Febovu ostrvu, vidi bilješku uz stih 205. četvrtoga pjevanja. Jalis je grad na tome ostrvu, a Telhinci mitičko pleme, koje je prispjelo na Rod s ostrva Krete. Prema priči Telhinci su prvi otkrili, kako treba obraditi željezo i mjed. S vremenom postadoše oni čarovnici i demonska bića, koja su bila zlobna i zavidna ljudma, pa ih je zato Jupiter uništio u morskim valovima.

³⁸ 368. i d. Karteja je grad na ostrvu Keju. Kejanin se Alkidam zakletvom obvezao, da će kćer svoju Ktesilu dati Atenjaninu Hermoharu, ali je prekršio zakletvu. Ktesila se potajno zaputila s Hermoharom u Atenu, ali je rano umrla. Kad su je htjeli sahraniti, nestade njezina tijela, a iz lijesa odleti u zrak golubica.

³⁹ 371. i d. Hirijino je jezero u Etoliji. Kikno, sin Apolona i Tirije, bio je lijep lovac živeći između etolskih gradova Pleurona i Kalidona. U nj se zaljubio Filije, pa je na njegovu želju pogubio jaka lava bez željezne oružja, uhvatio dva golema jastrijeba i s golom rukom dovukao bika pred žrtvenik Zeusov. Kod posljednjega mu je posla pomogao Herkul. No Filijeva se ljubav pretvori na jednom u ljuto preziranje, a Kikno i mati njegova strmoglavije se od žalosti u jezero i pretvoriše u labude.

Dječak te zlovoljan reče: "još htjet ćeš, da mi ga dadeš!"
 I skoči s visoke hridi, te mišljahu svi, da je pao,
 Al' on stvori se labud i krilima snježnim u zraku
 380 Lebdi, a Hirija mati ne znadući, živ da je, plaćuć
 Rastopi se i po svom po imenu jezero stvori;
 Tu je i Pleuron grad, u kojemu drščućim krilma⁴⁰
 Uteče Ofijka Komba od uboja svojih sinova;
 Otud ugleda polja Kalavrije, svete Latóni,⁴¹
 385 Gdje se u pticu kralj sa ženom pretvorio svojom;
 Desno leži Kilena,⁴² gdje suđeno bješe, da svoju
 Obljubi mater Menèfron po načinu divljih zvijeri;
 Otud daleko vidi Kefisa,⁴³ gdje unuka sudbu
 Plače, kog je Apolon u naduta provrgo tulnja;
 390 Ugleda i dom Euméla, što za sinom plače u zraku.⁴⁴
 Napokon stiže Medea na krilma zmajèvskíma gradu⁴⁵
 Pirenskom Efiri, gdje su kazivali stari da ljudska
 Tijela u početku od kišnijeh postaše gljiva.
 A kad od Kolhijskoga od otrova mlâdâ izgori⁴⁶
 395 I vide obadva mora u ognju kraljevske dvore,
 Onda je nemili mač okaljala dječinom krvlju
 Mati i Jásonu zatim utekla osvetiv se ljuto
 Onda Titánovi zmaji Medeu odnesu, te stiže⁴⁷
 Boginje Palade kuli, što vidje pravednu vrlo⁴⁸

⁴⁰ 382. i d. Priča o Kombi drukčije nam je nepoznata. Ofijci bijahu etolsko pleme.

⁴¹ 384. i d. Kalavrija je ostrvo nasuprot gradu Trezeni blizu argolske obale. Bila je posvećena Posidonu (Neptunu), koji ju je dobio od Latone u zamjenu za Delos. Koji se to kralj sa svojom ženom pretvorio u pticu, nije nam poznato.

⁴² 386. Kilena je brdo u Arkadiji.

⁴³ 388. Kefis je bog rijeke istoga imena u Fokidi i Beotiji. Njegova je unuka rodila Erehteju osmero djece, no odrukud nam nije poznato, da je Apolon kojega od Kefisovih unuka, u "naduta provrgo tulnja".

⁴⁴ 390. Botro, sin Tebanca Eumela, pogriješio je prinoseći žrtvu Apolonu, pa ga je otac zato zatucao, ali bog pretvorio u pticu.

⁴⁵ 391. i d. Efira je staro ime za grad Korint. Pirenskim se gradom Korint naziva po vrelu Pireni. Priča o tome, da su ljudska tjelesa postala u početku od kišnih gljiva, nije nam odrukuda poznata.

⁴⁶ 394. i d. Jason se oženio Glaukom, kćerju korintskoga kralja Kreonta. Prezrena i odnemarena Medea posla Glauki odjeću i zlatan vijenac, a od otrova, što se u tome daru krio, izgorje Glauka zajedno s ocem Kreontom i kraljevskim dvorom korintskim. Nato pogubi Medea dva sina, što ih je rodila Jasonu, i na zmajevskim kolima pobježe u Atenu, gdje se udala za Egeja, oca Tesejeva. Priču, koju je Euripid obradio u tragediji, "Medea", obradio je i naš Ovidije u osobitoj tragediji istoga imena pa u 12. svojoj Poslanici, što je tobože Medea piše Jasonu, a ovdje ju je samo mimogred spomenuo u nekoliko stihova i u glavnim crtama.

⁴⁷ 398. Zmajevska je kola Medea dobila od djeda svoga, Titana Feba.

⁴⁸ 399. i d. Perifas je bio kralj Atike u davnoj prošlosti. Kako je bio pravedan i milostiv, ljudi su ga častili i nazivali jednako kao Zeusa (Jupitera). Zeus ga zato hoće da pogubi strijelom, ali Apolon se zauze za kralja, koji ga je osobito poštovao, te se Zeus dade skloniti, da Perifasa i ženu njegovu Fenu pretvori u jastrijebe.

400 Fenu i Perifasa starinu, gdje zajedno lete,
 I gdje okrilati ònâ, što njojzi je djed Polipémon.⁴⁹
 Egej primi Medeü (prijekoran sa toga samo);
 On je ne ugosti samo, već oženi jošte se njome.
 Uto nadođe Tesej još nepoznat svojemu ocu,⁵⁰
 405 Al' oslobodio bješe već hrabro dvomorski Istam.⁵¹
 Da bi pogubila njega Medea, sm'ješa akònit,⁵²
 Što ga je sa sobom nekad donesla od obala Skitskih.
 A od zúbâ je psa Ehìdnina nastao (kažu).⁵³
 Mrka se nalazi spilja sa tamnijem otvorom, i k njoj
 410 Vodi strmenit put, po kojem Tirínčanin junak⁵⁴
 Kerbera dovuče nekad u čeličnome u lancu,
 Premda se upirao i krivio od dana oči
 I od sjajnijeh zraka i bijesnom srdžbom budući
 Podstaknut zalaje triput i lavežom napuni uzduh,
 415 Uz to je zelena polja poprskao bijelom pjenom,
 Koja se (misli se) zgusla i našavši hrane u zemlji
 U beričetnoj, plodnoj štetonosnu dobila snagu;
 Biljku seljaci zovu akònit, jer u kamenu
 Tvrdom durašna raste. Naveden lukavom ženom
 420 Roditelj sinu sam ko dušmanu pruži akonit;
 Tesej prihvati ništa ne sluteći pruženu čašu, -
 Al' na bjelokosnom otac na balčaku pozna tad znake
 Plemena svoga i odbi od usta mu prokletu čašu;
 Žena uteče smrti u magli skupljenoj basmom.
 425 Egej se raduje otac, što izbavljen sin mu je tako,
 Al' se prepao misleć, da o dlaku moglo se svršit
 Strašno zločinstvo, i zato na žrtvenicima pali
 Vatre i bogove darma obasipa, sjekire s'jeku
 Žilave volujske vrate (a trakovi rogove vežu).

⁴⁹ 401. Kći Skironova Alkiona bila je bludnica, pa je zato otac strovali u more, ali se ona pretvorila u morsku pticu, koja u grčkom jeziku ima isto ime.

⁵⁰ 404. Tesej je sin Egeja i Etre. Egej je ljubio Etru, dok je boravio kod oca njezina, kralja Piteja u Trezeni. Prije nego će se rastati s njom, postavi Egej svoj mač i postole pod velik kamen i naloži Etri, da mu sina, koji će se roditi, pošalje u Atenu s ovim znakovima, kad toliko ojača, te će moći sam da odvali teški onaj kamen. Putujući iz Trezene u Atenu počinio je Tesej junačka djela, što se izbrajaju u daljim stihovima.

⁵¹ 405. Na Istmu je Tesej pogubio diva Sinisa, koji je putnike privezivao o dva stabla, što bi ih svi-
 nuo, a onda naglo pustio, te se tijelo putnikâ razderalo. O njemu govori Ovidije поблиže u stiho-
 vima 440. i d.

⁵² 406. Otrovná biljka akonit nazivala se tako po gradu Akoni, gdje je osobito bujno rasla. Ovidije sam izmišlja, da je vračarica Medea i akonit donijela sa sobom iz Skitije.

⁵³ 408. Kerbera, podzemnoga psa, rodila je s Tifonom Ehidna. Otrov, što ga ima akonit, postao je od pjene, koja teče sa zuba Kerberovih.

⁵⁴ 410. Tirinčanin je junak Herkul (Heraklo), koji je na zapovijed kralja Euristeja, svoga gospodara, sašao u podzemni svijet i dovukao odande svezanoga Kerbera u Mikenu pred Euristeja.

430 Kažu, da slavni dan Erehtídima⁵⁵ svanuo nije
 Negoli bijaše taj; gospoda priređuju gozbe
 I ljudi staleža srednjeg; uz vino, koje im daje
 Zanos, pjevaju pjesme: "O preslavni Teseju, tebi
 Maraton divio se, kad ubi Kretskoga bika;⁵⁶
 435 Tvoje je djelo i dar, što siguran od vepra ore⁵⁷
 Ratar po Kromiónu; od tebe grad Epidàvar
 Vidje gdje pade sin Vulkánov oružan batom;
 Vidje i Kefiski brijeg, gdje pade nemili Prokrust;⁵⁸
 Cererin grad Eleusína Kerkiona⁵⁹ ugleda mrtva;
 440 Pogibe Sinis,⁶⁰ što snagom golèmôm se služio na zlo,
 Znao je drveće svijat, omorike znao odozgo
 Dolje pregibat, da na tle daleko bacaju t'jela;
 Ubit je Skiron, i tako Alkàtoi, Leleškom gradu,⁶¹
 Siguran otvoren put je, i njegovih rasutih kosti
 445 Hajdučkih ne htje zemlja da primi, ne htje ni voda;
 Dugo su bacane - kažu - i napokon u tvrde hridi
 Otvrdnuše, i hridma Skirónovo ostade ime.
 Kad bismo zasluge tvoje i ljeta brojiti htjeli,
 Čini bi ljeta pretegli. Za tebe, prehrabri, opći
 450 Zavjet činimo i vino u tvoje pijemo zdravlje!"
 Narod povlađuje tome i moli se radosno, i dvor
 Kraljevski ječi, i nema u gradu žalosti nigdje.
 Ali čistoga kako veselja nikakvog nema,
 I brige nešto se m'ješa sa radošću, tako ni Egej
 455 Ne može bezbrižno se veselit, što dočeka sina.

⁵⁵ 430. Atenjani se nazivaju Erehtidima po Erehteju, prastarom kralju.

⁵⁶ 434. Herkul je na Kreti uhvatio i obuzdao strašna bika, pa ga doveo pred Euristeja u Mikenu i tamo pustio opet na slobodu. Bik dospije u Atiku i stao je pustošiti okolinu maratonsku, dok ga Tesej ne obuzda, doveo u Atenu i žrtvova Apolonu.

⁵⁷ 435. i d. Tesej je pogubio vepra, koji je pustošio okolinu Kromiona kod Korinta. U okolini grada Epidavra u Argolidi pogubio je Tesej razbojnika Perifeta, sina Hefestova (Vulkanova), koji je batom (kijačom) ubijao ljude.

⁵⁸ 438. Prokrust je pridjevak razbojnika Polipemona ili Damasta, koji je na obali atičke rijeke Kefisa hvatao putnike, postavljao ih na krevet, pa ako su bili dulji, odsijecao im udove, koliko su bili predugi, ako su pak bili kraći, rastezao ih dotle, dok nijesu postali dugi kao i krevet. Pogubio ga je Tesej.

⁵⁹ 439. Kerkion je boravio u Eleusini blizu Demetrina (Cererina) svetišta. On je putnike zvao, da se s njim po'rvaju, pa ih onda ubijao, dok ga Tesej ne nadjača.

⁶⁰ 440. i d. O divu Sinisu vidi bilješku uza stih 405.

⁶¹ 443. i d. Skiron, sin Polipemonov, boravio je na obali morskoj kod Megare, koja se nazivala leleškim gradom po starom plemenu Lelegâ. On je bacao putnike s hridi u more i hranio s njima nekaku kornjaču, dok ga ne stiže smrt od Tesejeve ruke. Kostu se njegove prometnuše u morskou hrid, koja se prozvala njegovim imenom. - Alkatou je Megara, a naziva se tako po Alkatou, sinu Pelopovu, koji je iznova podigao zidine njezine, pošto su bile razorene u ratu s Krećanima.

Minos ratuje na nj, - i s vojskom i s lađama on je⁶²
 Silan, al' najveću snagu u srdžbi svojoj imade,
 I smrt Andrògeja hoće da osveti pravednim ratom.
 Najprije za boj on prijateljske pomoći traži,
 460 I kud mu doseže moć, na krilatih lađah se nađe.
 S Anafom složi se Minos i s kraljevstvom Astipaléjôm,⁶³
 On obećanjima prvu, a drugu oružjem dobi;
 Složi se s Mikonom niskim,⁶⁴ sa cvjetnijem Sirom, s Kimólom,
 U kog su kredna polja,⁶⁵ sa Kitnom, sa Serifom ravnim,
 465 S mramornim Parom i Sifnom, kog bezbožna izdade Arna,⁶⁶
 Koja primivši zlato, što lakoma iskala bješe,
 Stvori se ptica, koja i sada miluje zlato,
 Čavka crnijeh nogu i crnijem pokriva perjem.
 Ali lađama Gnoskim⁶⁷ pomoći ne htje Olijar
 470 Ni Ten ni Gijar ni Andros ni Didima, a ni Pepàrêt
 Debelih maslina puni. Izatoga na l'jevu stranu
 Kraljevstvu Eakídâ Enòpiji zaputi Minos;⁶⁸
 Stari ostrvo zvâhu Enopijom, ali ga Eak
 Prozva'o bješe Egínôm po imenu matere svoje.
 475 Svijet nagrne željan, da čovjeka takvoga glasa
 Vidi; Telamon njemu ususret ide i Pelej
 (Od Telamóna mlađi) i treći Fok, sin Eákov;
 I sam iziđe Eak od tromosti staračke sporim
 Korakom te će onog upitati, zašto je došo?
 480 Stotine naroda kralj⁶⁹ tad sjetivši svoje se tuge
 Očinske uzdahne te mu odgovori besjede ove:
 "Za pomoć molim u boju zbog mojega sina, i budi
 Pobožne vojne diònik, upokoj mrtvome tražim".
 Njemu će unuk Asópov: "Badava moliš, što ovaj

⁶² 456. i d. Minos, kralj kretski, unuk je Minosa, sina Zeusova i Europina. Njemu je Pasifaja rodila Androgeja, koji je zaglavio u Ateni, pošto je u natjecanjima pobijedio sve protivnike. Po jednoj ga je vijesti Egej poslao, da obuzda Maratonskoga bika, pa je u toj borbi našao smrt, dok su ga po drugim vijestima ubili suparnici njegovi ili ubilci, što ih je sam Egej najmio bojeći se njegove snage.

⁶³ 461. i d. Sva ostrva, što se pominju u onim stihovima, nazivaju se skupnim imenom: Kikladaska ostrva.

⁶⁴ 463. Kao sva ostala Kikladaska ostrva, tako je i Mikon brdovit. Ovidiju je to ostrvo nisko, a Serif ravan očito samo poradi toga, da različna ostrva dobe različne pridijevke.

⁶⁵ 464. Na ostrvu Kimolu bilo je mnogo bijele gline, koja se upotrebljavala kao sapun i u ljekarstvu.

⁶⁶ 465. i d. Priča o Arni sasvim nam je nepoznata.

⁶⁷ 469. Gnoske su lađe Minove, a nazivaju se tako po gradu Gnosu na Kreti.

⁶⁸ 472. i d. Eginu, kćer riječnoga boga Asopa, odveo je Zeus (Jupiter) na ostrvo Enopiju, i ona mu rodi tamo sina Eaka.

⁶⁹ 480. Kralj stotine naroda jest Minos, jer vlada nad stotinom gradova, što ih ostrvo Kreta ima već prema Homerovoj Ilijadi (II, st. 649.).

485 Ne može grad učinit, jer nitko združeniji od nas
 S gradom Kekropa nije; u takvom smo savezu s njime".
 Žalostan Minos ode i reče: "Skupo će stajat
 Savez te taj!" - al' drži za zgodnije ratom prijetit
 Negol' ga vodit i ondje unaprijed tratiti snagu.

490 Još su se s Enopskih mogle zidova Liktičke lađe⁷⁰
 Vidjeti, kad li se Atički brod pokazao, punim
 Jedrima gonjen i uđe u luku u prijateljsku
 Noseći Kefala,⁷¹ noseć i poruke očinske zemlje.
 Sini Eákovi davno već vidjeli Kefala bjehu,
 495 Al' prepoznadú ga ipak i desnice pruže mu te ga
 U dvor očev povedu. A junak naočit Kefal,
 Koji je tragove stare ljepote sačuvao jošte,
 Uđe držeć u ruci domòrodnê masline granu,
 S desne i s lijeve strane uz njega starijeg idu

500 Butes i Klit, do dva mladića, Palanta sini.
 Pošto besjede zgodne pri sastanku rekoše prvom,
 Poruke Kekropovaca⁷² isporuči Kefal i pomoć
 Zamoli, spomene savez otaca i dužnosti, doda,
 Minos da ide za vladom cijele Ahejske zemlje.

505 A kad naložen poso preporučí rječito Kefal,
 Eak ljevicu ruku o držak upiruć žezla
 Prozbori: "Nemojte molit, Atenjani! uzmite pomoć!
 Snagu i sve, što ovaj imade otok, za svoje
 Bez premišljanja drž'te. U takvom je država moja
 510 Stanju; jak sam te vojske imadem i za dušmane.
 Sretno, bez izgovora vrijeme je, bozima hvala!"
 "Tako nek bude, i bilo u gradu ti ljudi sve više",
 - Njemu odgovori Kefal, "veseljah se dolazeć amo,
 Kada mi momčad tako lijepa i istê dobi

515 Dođe ususret; al' mnogih od onijeh ne vidim, što ih
 Vidjeh u vašem nekad u gradu, kad primiste mene".
 Eak uzdahne te mu odgovori žalosnim glasom:
 "Tužan bješe početak, al' bolja ga izm'jeni sreća.
 Ej da mogu vam sreću kazivat, premućat početak!

520 Idem po redu i ne ću otezati ni dodijavat.
 Kostí su i prah oni, što ne vidiš sad ih, a pamtiš.
 Kolik li dio s njima od države poginu moje!
 Strašnu je poslala kugu na narod ljuta Junona⁷³
 Mrzeći na zemlju, koja po inoći nazvana bješe.

⁷⁰ 490. Liktičke lađe jesu lađe Krećana, a nazivaju se tako po gradu Liktu na Kreti.

⁷¹ 493. Kefal je sin Dejona, kralja Fokide, unuk Eolov, a muž Prokrije, kćeri atičkoga kralja Erehteja.

⁷² 502. Kekropovac je Egej kao unuk Kekropov.

⁷³ 523. i d. I druga nam vrela kazuju, da je Junona poslala kugu na Eginjane, jer je bila bijesna na suparnicu svoju Eginu.

525 Dok se prirodna ljudska bijeda činila, te se
 Ne znaše uzrok zla, uzbijasmo l'ječenjem kugu,
 Al' mah preote pomor i svlada ljekarsku pomoć.
 Najprije gustom tamom nebesa pritisnu zemlju,
 Oblake napune tromom vrućinom, - i dokle je mjesec
 530 Četir'put sastavljo roge i tako ispunjao okrug,
 Četir'put išo na manjak i puni rastavljo okrug,
 Vrući je jednako jug smrtonosnim duvao dahom.
 Zna se, da truhlost dođe u izvore i u jezera,
 Mnogo hiljada zmija po poljma lutalo tad je
 535 Po neobrađenim te vodu okaljalo jedom.
 Nenadne bolesti sila u pomoru pasa, ovaca
 Goveda, ptica i divljih zvijeri se najprije javi.
 Čudi se nesretni orač, gdje volovi jaki sred posla
 Padaju te se napo povučene valjaju brazde.
 540 Vunata stada bleje, al' nemoćna njihna je bleka,
 Vuna im pada sama od sebe, tjelesa im ginu.
 Nekad žestoki konj u trkalištu u prašnu
 Proslavljen vrlo granu sramoti palmovu,⁷⁴ za čast
 Ne mari staru, već stenje kod jasala neslavno mrući.
 545 Prošla je vepra ljutina, a košuti uzdanje u trk,
 Medvjeda prošla je volja na goveda udarat jaka;
 Mlitavost obuze sve, po šumama, poljima, putma
 Ružna leže tjelesa i kvare zadahom uzduh.
 Ni psi (čudna je stvar) ni suri vuci ni ptice
 550 Lakome ne tiču njih već raspadajuć se truhnu
 I isparivanjem škode i zarazu okolo šire.
 Zatijem s većom još silom seljake pohodi jadne
 Kuga i nastani se med zidima velikog grada.
 Najprije utroba počne da suši se, i sakrivènòg
 555 Plamena znak je cìrvèn i k tome disanje teško.
 Hrapav otječe jezik, a suha od vjetra mlakog
 Usta zjaju i zjajuć zadušljivi hvataju uzduh.
 Postelje ni odijela na sebi ne mogu trpjet,
 Nego prsima leže na zemlji tvrdoj, i t'jelo
 560 Ne biva hladno od zemlje, već zemlja od t'jela vruća.
 Tu pomoćnika nema, i ljuta bolest ljekare
 Spopade same, i škodi vještacima umještvo njihno.
 Što je tko bolniku bliže, što dvori ga vjernije, pada
 Brže u dio smrti. I kako nade života
 565 Nestade i bolesti svršetak u smrti vide,
 Željama puštaju mah, ne pitaju, korisno što je,
 Jer ne koristi ništa. Kud koji bez stida leži
 Iznad izvora, r'jeka i prostranih k tome bunárâ,
 Te im žeđa prije ne prestaje negoli život.

⁷⁴ 543. Konjima, koji su pobijedili kod utrkivanja, upletala se u grivu palmova grana.

570 Mnogi ne mogu ustati od vode otěžali i smrt
 Nalaze u njoj, a drugi i takovu ispija vodu.
 Ležati u postelji mrskoj jadnikom se gadi te skaču,
 Ili ako im snaga ne daje ustati, a oni
 Po tlima valjaju se, i svaki od svojih Penátâ
 575 Bježi, i svakome svoja smrtonosna kuća se čini,
 Te jer uzroka ne zna, okrivljuje obično mjesto.
 Jedne si mogao vidjeti, gdje blude po ulicah napo
 Mrtvi, dok noge ih nose, a druge, gdje na tlima plaćuć
 Leže i oči trudne gdje izvrću zadnji put mićuć;
 580 K zvjezdanim pružaju ruke nebesima spuštenim teško.
 Umiru ovdje ondje, gdje kojega smrt je zatekla.
 Kako mi bješe tada pri duši? svakako morah
 Mrziti na život i željeti, da svojim pridružen budem.
 Kudgod sam očinji vid obratio, svuda je čeljad
 585 Ležala povaljana ko gnjilo voće sa grana
 Kad potresenih pada il' želud s ljuljanog hrasta.
 Hram se visoki vidi nasuprot sa stubama dugim,
 Pripada Jupiter-bogu; tko nije badava u njemu
 Kad na oltarima? Kolikô puta je znala
 590 Žena za muža moliti, a otac za sina, te su
 Umrli pred oltarom, a nisu se mogli umoliti,
 Još im se našo u ruci nepotrošen tamjana dio!
 Kòliko puta k hramu dovedeni volovi znaše
 Lipsati od nenadna bola, dok sveštenik činjaše zavjet
 595 I dok im čisto vino med rogove lijaše. I sam
 Kad sam Jupiter-bogu za otadžbinu i za tri
 Žrtvovo sina i za se, - al' žrtva strahotno rikne,
 Nato se iznenada bez ikakvog udarca sruši
 I nož, što podmetnusmo, sa krvce omoči malo.
 600 Bolesna cr'jeva javljati ne mogoše istine znake
 Ni božje naredbe, jer bol u utrobu zašo je strašni.
 Leševe vidjeh gdje leže pred vratima samim od hrama,
 I smrt mrža da bude, još vidjeh ih i pred oltarima.
 Neki konopcem dah zatiskuju i smrću gone
 605 Smrtni strah i sami dozivaju blisku sudbinu.
 Mrtva se ne nose t'jela u sprovodu po običaju,
 Ne bi na gradska vrata ni prolaziti sprovodi mogli.
 Na tlih bez ukopa leže tjelesa il' bez žrtve pale
 Visoke lomače njih. Već straha od svetinje nema,
 610 Borba je lomâčâ radi, i mrtvi na tuđima gore.
 Nema ih, koji će plakati; neoplakane se zato⁷⁵
 Duše matera, snaha, mladića i staraca skiću;
 Nema za grobove mjesta ni drva za lomače nema.

⁷⁵ 611. i d. U staro se doba vjerovalo, da se duše pokojničke dotle skiću naokolo, dok ih tko ne oplâče i ne pokopa.

615   Prestravljen takovom burom bijede -"O Jupiter-bože,
 Rekoh, - ako je istinit glas, Asópovu da si
 Išao grliti kćer Egínu, i ako te nije,
 Veliki oče, stid, što roditelj moj si, il' moje
 Ljude meni povrati il' zakopaj u grob i mene!"
 Jupiter munjom znak i povoljnim dade mi gromom.
 620   "Prihvaćam-rekoh-i molim, da sretan volje mi tvoje
 Znak to bude, i primam za zalog znamenje dana".
               Sjemeni Dodonskog hrast prerijedak,⁷⁶ širokih grana
 Posvećen Jupiter-bogu uz mene je slučajno stajo;
 Vidim na njemu mrave plodokupce, kako u redu
 625   Dugome veliki teret u rilici malahnoj nose
 I svog drže se puta po hrapavoj idući kori.
 Čudeć se njihovu mnoštvu progovorim: "Predobri oče,
 Daj mi toliko ljudi i prazni napuni grad mi!"
 Visoki zadržće hrast i zašušti, granje se miče
 630   Bez vjetra. Uplašim se, i od stra se ukoče udi,
 Kosa se naježi meni, al' ipak poljubim zemlju,
 Poljubim također hrast. Nijesam izricao nade,
 Al' sam se nadao ipak i držao u srcu želju.
               Uto nastupi noć, i brigama izmučen usnem,
 635   Pa mi se učini, isti pred očima hrast da mi stoji,
 Isto toliko grana, živinica isto toliko
 Ima na sebi hrast i jednako dršće te sipa
 Na polje, koje je pod njim, zrnonosno mnoštvo sa sebe,
 Koje nenadno raste i čini se veće i veće,
 640   Pa se sa zemlje diže i s trupom uspravo staje,
 Ostavlja svoju crnoću i mršu i nenužne noge,
 K tome oblikom ljudskim zaodj'eva udove svoje.
 Otide san. Na javi odbacujem utvaru te se
 Tužim, što pomoći nema u bogova. Kad li u domu
 645   Eto velike vreve, te čujem - reko bih - ljudske
 Već mi neobične glase. Dok mislim, i to da sanjam,
 Hitno Telamon dođe te otvori vrata i vikne:
 "Vidjet ćeš događaj, oče, što prelazi vjeru i nadu;
 Izlazi!" - Iziđem i tad po redu vidim i poznam
 650   Ljude onakve, kakvi utvoriše meni se u snu;
 Oni pristupaju bliže i stanu pozdravljat kralja.
 Žrtvujem Jupiter-bogu i narodu razd'elim novom
 Grad i polja, što stare izgubiše obrađivače;
 Ime im dam Mirmidónci i imenom ne skrih postanje.⁷⁷

⁷⁶ 622. U Dodoni u Epiru bilo je najstarije Zeusovo proročište. Proroštva je bog objavljivao šuštanjem lišća na svetom hrastu. Kako je hrast u Egini izrastao iz sjemena svetoga hrasta u Dodoni, i on imade moć da objavljuje budućnost šuštanjem lišća.

⁷⁷ 654. Mirmidoncima je Eak nazvao novi svoj narod, jer su postali od mrava (*μύρμηκες*). U Ilijadi su Mirmidonci narod iz Ftije u Tesaliji, kojim vlada Pelej, sin Eakov a otac Ahilov.

655 T'jela si vidio njihna, a običaja se drže,
 Koje imahu nekad; u radu ustrajan narod
 To je i štedljiv te držati zna i čuvat, što steče.
 Oni jednakih ljeta i hrabrosti s tobom će u boj,
 Čim se istočni vjetar, što doveo tebe je sretno⁷⁸
 660 (S tim je došao bio) "sa jugovim zam'jeni vjetrom".
 Takovim besjedama i drukčijim dugački oni
 Ispunili su dan; svršetak za večeru osta,
 A noć ostade za san. Kad sunce pomoli zrake,
 Još je istočnjak duvo i ustavlja povratak lađam;
 665 Palantovi se sini kod Kefala starijeg svoga
 Nađu, a Kefal kod kralja sa Palantovim sinòvma
 Nađe se, ali je kralja još duboki sanak osvajo.
 Sin na pragu ih primi Eákov Fok, jer Telàmôn
 Sa trećim bratom je tada momčadiju za rat izbiro.
 670 Fok u nutarnje zatim prostorije i sobe krasne
 Kekropovce povede i s njima zajedno sjedne.
 Tada vidi, gdje drži u ruci Eolov unuk
 Koplje od neznanog drva, a zlatni rt je na koplju.
 Iza nekol'ko r'ječi probesjedi u razgovòru:
 675 "Rado po šumama hodim i zvjerad po njima lovim,
 Ali već dugo se pitam, od kakvoga drveta ta je
 Kopljača, koju držiš; - jasènova kada bi bila,
 Žuta bi jamačno bila, a čvornata, drenova da je.
 Od šta je kopljača, ne znam, al' oči moje nijesu
 680 Vidjele oružje još za hitanje ljepše od ovog".
 Prihvati riječ jedan od Aktejske braće:⁷⁹ "Još većma
 Korist je koplja ti toga za čuđenje nego ljepota!
 Dostiže, štogod smjeri, ne upravlja leta mu slučaj,
 Vraća se krvavo sámò, da nitko ne ide po njega".
 685 Tad tek mladi se unuk uspitao Nerejev⁸⁰ za sve:
 Zašto i gdje ga dobi, od koga li dar je toliki?
 Kefal mu kaže, što pita, premučavši, u ime kakve⁸¹
 Plaće ga dobi, jer ga je stid, i žalošću dîrnût,

⁷⁸ 659. i d. Egina je na jugozapadnoj strani od Atene. Hoće li dakle tko iz Atene da dođe na Eginu, najpovoljniji mu je vjetar sa sjeveroistočne strane, a na povratku iz Eginu u Atenu južnjak.

⁷⁹ 681. Kad je Fok pitanjem svojim sjetio Kefala njegove žene, šuti on neko vrijeme od žalosti, a mjesto njega odgovara jedan od dva njegova pratioca. - Aktejska su braća Atenjani.

⁸⁰ 685. Fok je sin Eaka i Psamate, kćeri Nerejeve.

⁸¹ 687. i d. Kefal je dobio koplje od Prokrije, a stidi se reći, u ime kakove ga je plaće dobio, jer ga je dobio na gadan način. Odmah nakon njegove ženidbe s Prokrijom ugrabila je Kefala boginja Zora (*Aurora*), ali ga je opet pustila, kad je vidjela, kako on žudi za ženom svojom. No prije nego se nanovo združi sa ženom Kefal hoće da iskuša vjernost njezinu i poprimivši drugo obličje nuđa joj sve više novaca za ljubav njezinu, dok ona napokon ne izjavi, da je spremna na ljubav s njim. Kefal joj se nato oda, a ona od stida pobježe u šumu. Da bi mu se osvetila radi toga, poprими Prokrija obličje starijega lovca i obeća Kefalu neobično ono koplje i brza psa, pristane li na nedopuštenu ljubav s njome. Tako je Kefal dobio koplje.

690 Što je izgubio ženu, progovori lijući suze:
 "Ovo mi oružje zadaje plač, o božičin sine,
 (Tko bi vjerovat mogo?) i dugo zadavat će, dà l' mi
 Sudba živjeti dugo. I mene i ženu mi dragu
 Pogubi dar taj; ej nikad ni imao da ga nijesam!
 Prokrija ugrabljene Oritijê bijaše sestra⁸²
 695 (Ako si više što o Oritiji možebit čuo);
 Gledeć na lice im i ćud dostojnija Prokrija bješe,
 Da bude ugrabljena. Erèhtej njezin me otac
 Združi s njome i ljubav. Nazivah se sretan i bijah,
 Pa bih i sada još bio, da bozima tako se htjelo.
 700 Poslije vjenčane slave u drugome bjesmo mjesecu,
 Rogatim jelenima jedared nastavljah mreže,
 I tad me s najvišeg vrha Himèta⁸³ cvjetnoga vazda
 Ugleda zlaćena Zora razagnavši tmine i mene
 Ote prekò voljê moje. Sa dozvolom boginje prosto
 705 Nek mi je istinu reći: i ako je ružičnog krasnog
 Lica, i ako dana i noći sastavke drži
 I pije nektarsko piće, al' Prokriju jednako ljubljah,
 Prokrija u srcu svagda, na jeziku bješe mi svagda.
 Spominjah vjenčanje slavno i skorašnje grljenje i brak
 710 Nedavni i vjeru prvu u ložnici puštenoj danu.
 Zora razdraživ se reče: "Ne tuži i Prokriju imaj,
 Nezahvalniče, svoju! al' imam li proročku pamet,
 Željet ćeš, da je nemaš". I srdita otpusti k njoj me.
 Vraćam se kući i mislim u sebi, što boginja reče,
 715 Te se bojati počnem, da nije mi ženidben zakon
 Zlo obdržavala žena. Ljepota i mladost njena
 Davaše preljubu slutit, al' ne daše njezina narav;
 Al' sam izbivo, al' ona, od koje vraćah se, bješe
 Nedjela primjer, al' ljudi, kad ljubimo, sveg se bojimo.
 720 Odlučim, sa šta se srdim, istražiti i okušat darom
 Vjernost stidljive žene; a Zora potkrepljuje strah moj
 Te mi prom'jeni oblik, i osjetih promjenu (mislim).
 Dođem u Paladinu Atenu nepoznat, uđem
 U kuću, koja bješe bez krivice svake, čistoću
 725 Odaje u svem i brigu za otetog za gospodara.
 Jedva s hiljadu varki k Erèhtēja kćeri pristupih;
 Vidjev je čudo me snađe i gotovo proći se htjednem
 Kušanja vjernosti njene i jedva se ustegnem, da joj
 Ne kažem istinu, da je ne izljubim, kao što treba.
 730 Žalosna bješe, al' od nje i žalosne ne može biti
 Ljepše žene, sva plamti od želje za otetim mužem.

⁸² 694. Prokrija je sestra Oritije, koja se udala za Boreja i rodila Kalaisa i Zeta; vidi šesto pjevanje, stih 675. i d.

⁸³ 702. Himet je brdo u Atici, na glasu poradi svoga meda i lova.

Sada promisli, Foče, koliko je morala biti
 Krasna, kad priličaše i sama joj tuga. Kazivat
 Šta ću ti, kako je često sramežljivost njezina znala
 735 Odbiti kušanja moja i reći: "Za jednoga samo
 Čuvam se, ljubavne slasti za jednoga, gdje god je, čuvam".
 Kome pametnom ne bi i takvo kušanje vjere
 Dostajalo? al' meni ne dōsta, već samome sebi
 Htjednem da udarac zadam te blago uglavim za noć,
 740 Nudih joj dare sve veće i napokon nju pokolebah.
 Povičem: "Kriva je gle očevidno! preljubnik ja sam
 Prikrit, al' doista muž; ha nevjerna, ja sam ti svjedok!"
 Ona ne reče ništa, već tihim svladana stidom
 Od prevarljive kuće i zločestog pobježe muža,
 745 Pa od mržnje na mene zamrzi na sve muškarce;
 Šumama lutati stane Dijánine čineći posle.
 Tada mi ostavljenom do kostiju žešći još plamen
 Prodre i molit je stanem, da oprosti, pogriješku svoju
 Priznah i rekoh, da bi i mene na grijeh sličan
 750 Dari naveli, kad tko tolike bi davo mi dare.
 Kad to priznadem i ona za povr'jeđen osveti stid se,
 Vratila se k meni, i slatke proživjesmo godine složno,
 Pa dar mi ko da je mali darivala sa sobom samom,
 Još mi pokloni psa, za kojega Kintija⁸⁴ njena
 755 Reče joj, kad joj ga dade: "Natrčati svakoga psa će".
 Ujedno dade mi koplje, što vidiš u rukama mojim.
 Koja je prvoga dara sudbina, pitaš li, a ti
 Poslušaj čudo, udivit neobičan slučaj će tebe.
 Sin je pogodio Lajev⁸⁵ zagonetke, kojih razumjet
 760 Prije ne mogoše ljudi, i proročica je tamna
 761 Ležala srušena već, zagonetati ne misleć više.
 763 Odmah nevolja druga izatog na Aonsku Tebu⁸⁶
 Dođe, te zvijer pokla i pojede mnoge seljake
 765 I stoku njihovu mnogu. Iz okoline se momci
 Skupismo i okolo okružismo široka polja.
 Lakijem skokom zvijer preskakala brza je mreže,
 Stavljene lanene zamke i najviše znala je prijeć.
 Saponi skinu se psima, al' gonećim utječe zvijer
 770 Te ih (od brze ptice ne jureći sporije) vara.
 Svi jednoglasno sad od mene Lelapa⁸⁷ ištu

⁸⁴ 754. Kintija je Dijana; vidi bilješku uza stih 465. drugoga pjevanja.

⁸⁵ 759. Lajev je sin Edip, sin tebanskoga kralja Laja. On je odgonetnuo zagonetku, što ju je Sfinga, djevica s lavljim truplom, zadavala Tebancima, ubijajući svakoga, koji je nije riješio. Kad je Edip zagonetku odgonetnuo, Sfinga se srušila u more.

⁸⁶ 763. i d. Zvijer, što je pojela mnoge seljake i stoku njihovu, jest lisica s brda Teumesa kod Tebe. Onoj je liji udes dosudio, da je nigda nitko ne će uhvatiti.

⁸⁷ 771. Lelap je ime i jednom od Akteonovih pasa u trećem pjevanju, stih 211.

(Tako se zvao darovan pas). Već odavno strgnut
 Gleda je konop sa sebe i stegu mu vratom rastezo.
 Tek ga pustismo i već ne mogosmo vidjeti, gdje je,
 775 Od nogu tragove tople u prahu za sobom pušta,
 Al' sam očima našim izmače. Brže od njega
 Koplje ne leti ni kugla iz vrćene puštena praće,
 Ni laka tako strijela ne leti sa Gortinskog luka.⁸⁸
 U sredini se polja vrhunac dizo brežuljka,
 780 Popnem se na nj i stanem da motrim neobičnu trku;
 Sad mi se zvijer čini da ščepana već je, a sada
 Ugrizu da se izmakla. Ne trči lukava smjerom
 Upravnim u daljinu, već gubicu vara gonjača
 I sve se vrti u krugu, da ne može zgrabit je dušman.
 785 Sad joj je blizu, sad trči za jednako brzom, sad drži,
 Reko bih, al' je ne drži i naprazno grize po zraku.
 Uzmem u pomoć koplje; u desnici mašuci njime,
 Uza to nastojeći uvući u remen prste
 Bijah odvratio oči, al' opet ih na mjesto ono
 790 Skrenem i ugledam čudo: usred polja mramora do dva
 Stoje, i misliš, jedan da bježi, drugi da hvata.
 Valjada htio je bog (umiješao ako se koji)
 Nenatrčano jedno i drugo da ostane ondje".
 Došavši dovle učiti. -"Al' kakva je krivnja u koplja?"
 795 Upita Fok, a Kefal ovako pripovjedi krivnju:
 "Žalost se, Foče, moja s veseljem počela; zato
 Počet ću od njeg kazivat. O gòdî sjećat se doba
 Blaženog, sine Eákov, kad prvih godina sretan
 Kako valjade bijah sa ženom, à s mužem ona!
 800 Uzajmična nas pažnja i ljubav vezaše bračna.
 Ona za grljenje ne bi ni Jupiterovo dala
 Ljubav moju, a mene ni jedna osvojila ne bi
 Žena, ni Venera sama. U grudma nam goraše isti
 Plamen. Obično kad bi vrhunce zrakama prvim
 805 Taknulo sunce, u lov po momačkom znah običaju
 U šumu otić, a sa mnom oštronosih ne bješe pasa,
 Ne bješe sluga ni konja ni uzlatih mreža; sa svojim
 Kopljem siguran bijah. A desnica kad bi se moja
 Već naubijala zv'jeri, potražio hladne bih sjenke,
 810 K tome i povjetarce, što piri iz studenih dola.⁸⁹
 Blago bih povjetarce usred žegê tražio te ga
 I iščekivo, jer ono od truda odmor mi bješe.
 Sjećam se, kako bih pjevo: "O povjetarce, o dođi,

⁸⁸ 778. Gortina je grad na Kreti, a Krećani su odvajkada bili na glasu strijelci.

⁸⁹ 810. Povjetarce se naziva u latinskom jeziku riječju ženskoga roda: *aura*, pa je tako lako mogao tkogod pomisliti, da Kefal doziva nekakovu ženu ili Nimfu. A Prokrija i umire s uvjerenjem, da je *Aura* ljubovca njezina muža.

815 Pa me okr'jepi i uđi preugodno u njedra moja
 I žegu po običaju ublaži, koja me pali!"
 Možda sam dodao još i riječi laskavih drugih,
 Kad me je vukla moja sudbina, te kazati znađah:
 "Ti si mi velika slast! razblažuješ ti me i kr'jepiš,
 Ti mi ugodne činiš i šume i samotna mjesta;
 820 Ustima svojim dah, što od tebe dolazi, hvatam".
 Netko se prevario prisluškujuć dvoznačne r'ječi
 I držo povjetarce, što tako često nazivah,
 Za ime nekakve Nimfe te mislio, Nimfu da ljubim.
 Krivice izmišljene nepromišljen odajnik odmah
 825 Prokrij i ode i njojzi, što čuo je, šapćući reče.
 Ljubav vjeruje sve; od nenadne tuge se sruši
 I pade, kako mi kažu; iza duljeg vremena tek se
 Razabra i reče, da je sudbine jasnica hude,
 Pa se na nevjeru tuži i zbunjena krivicom lažnom
 830 Boji se, čega nije, bez bića se imena boji,
 Kao da inoću pravu imade, tuguje jedna.
 Ali još počesto sumnja i misli pretužna, da se
 Vara i ne vjeruje odanju, dok ne vidi sama
 Prestupak svojega muža, osudit nije ga voljna.
 835 Sjutradan zrakama noću razagnâ Zora, te odem
 U šumu i stanem bludeć izà sretnôg lova dozivat:
 "Dođi, o povjetarce, i moju trudbu ublaži!"
 Pa mi se iza tih riječi učini odmah,
 Da čuh jecanje neko. "O dođi, milino!" rekoh.
 840 Popalo lišće opet zašušti, i misleći, da je
 Zvjerka nekakva tu, brzoletno izmetnuh koplje.
 Prokrija bijaše, koja u grudima noseći ranu
 Poviče: "Jaoh meni!" I kada vijernice žene
 Glas razaberem, brže po glasu ko mahnit poletim.
 845 Napola mrtvu je našem, gdje krvlju prosuto ruho
 Kalja i - jedna li mene! - izvući iz rane gleda
 Dar svoj, i njezino t'jelo od mojega milije meni
 Mekim rukama dignem i razdrvši ruho na grudma
 Ljutu zavežem ranu i pokušam ustavit krvcu,
 850 Molih, da ne umre i da zločinca ne ostavi mene.
 Već joj nestade snage i umiruć prisili sebe.
 Ove da besjede reče: "O tako ti našega braka,
 Tako ti bogova višnjih i mojih, tako ti dobra,
 Ako ti koje učinih i tako ti ljubavi, s koje
 855 Mrem, al' ljubim te i mruč, sad molim ponizno tebe,
 Ne daj, da Povjetarce u moju ložnicu uđe".
 Reče, i tad tek vidim, u imenu pogrješka da je
 I dokazivat joj stanem. Al' korist kakva je bila?
 Sruši se, i malo ono sa krvcom joj iziđe snage;
 860 Dok je još gledati mogla, u mene je gledala te je
 Dušu nesretnu svoju u moja ispustila usta,

Ali se bez brige čini da umr'je i vedrijeg lica".

Junak sa suzama priča, i plaćuć ga slušaju, - uto

Eto Eáka s dvjema sinòvima i s novom vojskom

Junački oružanom, i Kefalu preda je Eak.

865

OSMO PJEVANJE.

Dok Kefal s vojskom, što ju je dobio od Eaka, hiti kući, Minos juriša na grad Alkatou (Megaru), koji je tijesno združen s Atenom, jer je kralj N i s sin atenskoga kralja Pandiona i brat Egejev. Grad izdade S k i l a , kći Nisova, jer se zaljubila u Mina pa mu je predala grimiznu dlaku s glave svoga oca. Skila se pretvori u pticu "Cirisa", a Nis u morskoga orla, pa je stade progoniti (st. 1.-151.). Iza ove vojne vrati se Minos na Kretu i zatvori grdosiju M i n o t a u r a , što ju je rodila žena njegova P a s i f a j a , u Labirint. Kao žrtvu pomirenja za ubistvo Androgeja šalju Atenjani Minotauru svake devete godine po sedam sinova i kćeri svojih, dok ne pogubi Minotaura T e s e j , kojemu je kod toga pomogla A r i j a d n a , kći Minova. Tesej se vrati s Arijadnom kući, ali je putem potajno ostavi na ostrvu Naksu, gdje je Bakho požali i uze za ženu presadivši djevojački njezin vijenac među zvijezde (st. 152.-182.). D e d a l , koji je Minu sagradio Labirint, hoće sa sinom I k a r o m potajno da pobjegne s Krete, pa načini sebi i sinu krila. No Ikar pade u more. Nesreći se Dedalovoj raduje P e r d i k s , kojega je Dedal od jala strmoglavio s Akropole u Ateni, ali ga je Minerva pretvorila u pticu istoga imena (st. 183.-259.). Pošto je pogubio Minotaura, glas se o Teseju nadaleko raznio, pa ga zove u pomoć i E n e j , kralj u Etoliji. Na njegovu je zemlju Dijana poslala strašna vepra, jer ju je mimoišao kod neke žrtve. U lovu pogubi vepra M e l e a g a r , sin Enejev, ali nagradu za to prepusti A t a l a n t i , koja je vepra prva ranila. Ujaci njegovi ne će da pristanu na taj njegov poklon i u svađi ih Meleagar pogubi. Da bi osvetila smrt braće svoje, A l t e j a , mati Meleagrova, baci u vatru cjepanicu, o kojoj je zavisio život Meleagrov, i tako Meleagar zaglavi. No mati ne može da pregori smrt njegovu, nego se sama ubija, a sestre se njegove od žalosti pretvoriše u ptice (st. 260.-545.). Vraćajući se s onoga lova Tesej se navrati k riječnomu bogu A h e l o j u i razgleda E h i n a d s k a o s t r v a , u koja su se bile pretvorile Najade, njih pet na broj, jer su prezirale Aheloja, kao što je Neptun pretvorio u ostrvo Perimelu, kćer Hipodamasovu (st. 547.-610.). Da se to moglo dogoditi, potvrđuje L e l e g , jedan od lovaca, primjerom, kako je Jupiter pretvorio pobožne starce F i l e m o n a i B a u k i d u u drveće, a kuću njihovu u hram (st. 611.-724.). Napokon pripovijeda Aheloj na želju Tesejevu, kakove su prijetvore pretrpjeli P r o t e j , kći Erisihthonova M e s t r a i on sam (st. 725.-884.).

Danica svijetli otvori dan i noću razagna,
 Istočni utoli vjetar, i vlažni se oblaci dignu
 I jug poprati blagi na povratku Kefala i s njim
 Vojsku kralja Eáka, te prije nego! se nadat
 5 Mogoše, ploveći sretno u željenu stigoše luku.
 Leleške obale uto pustòšio bio je Minos¹
 I u Alkàtojevu u gradu najprije bojnu
 Svoju oglédao sreću, u kojem je vladao kralj Nis,
 Koji na tjemenu sjajnu i grimiznu imaše dlaku
 10 - Jamstvo kraljevanja silnog - med drugima časnima s'jedim.
     Šesti put već se mjesec pomaljo obnavljajuć roge,
 I još se sreća ratna koleba i nestalnim krilma
 Dugo već Pobjeda lebdi med Minosom i među Nisom.
 Kraljevski dizo se toranj uz zvekćuće prizidan zide;
 15 Na njima (kaže se) sin je Latónin zlaćenu liru
 Ostavio, te zveka od lire kamenju osta.
 Često je Nisova kći običavala onamo uzać,
 Dok još bijaše mir, i kamenčice o hridi bacat,
 Neka se odjek čuje; pa i rat kada je bio,
 20 Pokolje ljute i borbe sa tornja je gledala često
 Te za dugoga rata imena vođama sazna,
 Pozna im oružje, konje i ruho i Kidonske tulce.²
 Najbolje vojvode, sina Európina,³ poznade lice,
 Većma, negoli treba. Po njezinu ukusu Minos,
 25 Il' mu je perjem nakićen šljem pokrivaio glavu,
 Bješe u šljemu lijep, il' ako bi metnuo na se
 Sjajno zlaćeno štito, i štito je ličilo njemu.
 Kad bi izmahnuo rukom i gipko zavrteo koplje,
 Djevojka sadruženu s vještinom hvaljaše snagu;
 30 Kad bi široki luk savinuo strjelicu metnuv,
 Klela se, Feb da je takav, kad strjelice u ruke uzme;
 Kada bi skinuo šljem i lice pokazao Minos
 Il' u grimizu sav pritiskivao konju bijelcu
 S pokrovcem šarenim leđa i upravljjo pjenastu čeljust,
 35 Jedva je vladala sobom i zdrave pameti jedva
 Bila je Nisova kći; nazivala sretnim je koplje,
 Koje je diro, i uzde, u rukama što ih je držo.
 Nešto je goni (samo da može) u dušmanske čete
 Korakom djevojačkim da zađe, - nešto je goni

¹ 6. i d. O leleškim (megarskim) obalama i o Alkatejevu gradu (Megari) vidi bilješku uza stih 443. i d. sedmoga pjevanja.

² 22. Kidonski su tulci iz grada Kidonaca na sjevernoj obali Krete. Kako ostali Krećani bili su napose Kidonci na glasu kao strijelci i prgotavljači lukova.

³ 23. Minos je sin Jupitera i Europe.

40 S vrha kule se bacit u Gnosijski tabor⁴ il' vrata
 Gvozdена dušmaninu otvorit il' drugo učinit,
 Što bi želio Minos. I sjedeć ona i gledeć
 Kralja Diktejskog⁵ b'jele čadòre znala bi reći:
 "Ne znam, veselila bi l' se, žalostila bih li se s rata
 45 Pláčnoga; žao mi je, što Minosa ljubim dušmana;
 Ali rata da nije, za njega zar bih i znala?
 On bi me mogao uzet u taostvo i rat dovršit,
 Pa bih mu pratilica i miru zaloga bila.
 Ako je majka tvoja, o stvore najljepši, bila
 50 Kakav si ti, upalio bog za njome se s pravom.
 Da se na krilima mogu po zraku spustit i ući
 U tabor Gnosijskog kralja, o triput bih blažena bila!
 Očitovala sebe i ljubav bih svoju i njega
 Pitala, po što je, samo nek ne ište očinskih kula,
 55 Jer nek propadne prije i ložnica, kojoj se nadam,
 No da mi izdaja prudi, i ako je pobjednik dobi
 Pobjedu blago na dobro okrenuo svladanim često.
 Pravedno vojuje on zacijelo zbog ubitog sina,
 Jak je i pravom svojim i oružjem braneći pravo;
 60 Bit ćemo svladani, mislim. Sudbina tâ li je gradu,
 Zašto bojna mu snaga da otvori zidove ove?
 Zašto ne naša ljubav? Bez pokolja bolje će biti
 Brže da pobjedu steče ni svoje ne trateć krvi,
 Ne bih se bojala bar, da ne rani tko u neznanju
 65 U prsi, Minose, tebe. A okrutan tko bi toliko
 Bio, da navlaš baci u tebe nemilo koplje?"
 Kako je počela, sviđa se njoj, i odlučuje predat
 Sebe i otadžbinu u miraz i rat dokončat.
 Ali htjeti je malo. - "Na ulazu straža je, a moj
 70 Roditelj ključe drži od vrata; njega se samo
 Jadnica bojim, i samo mi on zaustavlja želje.
 Dáli bogovi, da sam bez oca! Svatko je sebi
 Bog zacijelo, a Sreća na molitve kukavne mrzi.
 Druga bi odavno već, da tolikom ljubavi gori,
 75 Uništila s veseljem, što ljubavi njezinoj smeta.
 Zašto bi druga bila od mene hrabrija? Ja bih
 Kroz vatru prolazit mogla i maće; ali ni vatre
 Ne treba ovdje ni máčâ; tek očev vlas mi je nuždan,
 On mi je od zlata draži. Učinit će blaženom mene
 80 Grimizni vlas taj i dati, da vladam onim, što želim".
 Govoreć tako spusti se noć hraniteljica brîgâ
 Ponajveća i s mrakom poraste djevojci smjelost.
 Prvi je nastao mir, kad sanak osvaja srca

⁴ 40. Gnosijskim se naziva tabor Krećana po gradu Gnosu na Kreti.

⁵ 43. Diktejski je kralj Minos, a naziva se tako po brdu Dikti na Kreti.

85 Trudna od dnevnijeh briga; šutećke u očevu sobu
 Uđe i - aoh zločinstva! - sudbonosnu izvadi dlaku
 86 Ocu svojemu kći i s plijenom kletijem ode
 88 Kralju krosred dušmánâ (toliko se u djelo svoje
 Uzda); čudi se kralj, a ona prozbori njemu:
 90 "Ljubav me na djelo nagna. Vladara Nisa sam kćerka
 Skila te domovinu i svoju ti predajem kuću;
 Nagrade ne tražim druge do tebe. Ljubavi zalog
 Uzmi: grimizni vlas i znadi, vlas da ti sada
 Ja ne predajem samo, već i glavu mojega oca".
 95 I dar mu opaki pruži, a Minos se od dara žacne,
 Smuti se misleći na to neobično djelo i reče:
 "Iz svog područja tebe, o sramoto vremena našeg,
 Prognali bozi te zemlju i more ukrali ti!
 Ja bar dopustiti ne ću, na Kretu, područje moje,
 100 Kol'jevku Jupiter-boga da takva nakaza stupi!"⁶
 Reče pravedni vrlo zakonoša i da dušmánom
 Svladanim pogodbe mira te uža lađênâ odvezat
 Dade i okovane veslačima napuni lađe.
 Po moru otisnute kad brodove ugleda Skila,
 105 Kako plove, a vođa zločinstvo joj ne će nagradit,
 Onda ostavi prozbe i u gnjev žestoki pr'jeđe
 I ruke pružajuć vikne bijesna rasute kose:
 "Kamo bježiš i onu, što dobro ti učini, puštaš?
 O ti od domovine, od oca miliji meni!
 110 Kamo, o nemili, bježiš? Što dobi pobjedu, to je
 Zasluga moja i zločin! Ni ljubav te ganula nije
 Moja ni dar donesen ni nada, koju sam u te
 Bila stavila svu! A kamo ću puštena sada?
 U grad? Pridobit leži. Al' neka bi stajao jošte,
 115 Izdaja moja ga meni zatvorila. - Na oči ocu?
 Koga ti predah? Na krivu na mene građani mrze,
 Susjedi boje se primjera zlog. Sa cijele se zemlje
 Izmetnuh, otvorena da Kreta samo mi bude.
 Ako me ne pustiš u nju, o neharniče, i mene
 120 Ostaviš, ne rodi tebe Europa, već surova Sirta⁷
 Ili Armenski tigri il' šibana jugom Haribda!
 Jupiter nije ti otac, i majku ti zaveo nije
 123 Tobožnji bik; o rođenju tvom što govore, laž je:
 125 Bik ti je roditelj pravi! O kazni me, Nise, o oče!
 Grade izdani netom, veseli se nesreći mojoj!
 Priznajem, da je pravo, da umrem, da smrt zaslužih;
 Al' nek me ubije tko od onijeh, kojima grješna

⁶ 100. U Grčkoj je najviše bila rasprostranjena vjera, da se Jupiter rodio na Kreti.

⁷ 120. U vezi sa Haribdom ne pominje se ovdje Skila, jer se tako zove i Nisova kći, nego afrička Sirta.

130 Pakostih. Zašto ti da zločinstvo pedepšeš moje,
 Koji se pomože njim? I ocu i domu je pakost,
 Ali je usluga tebi. - Vrijedna takvog je muža
 Ona, što preljubna ljutog u drvetu primami bika⁸
 I polutana rodi! Do ušiju dali do tvojih
 Riječi dopiru moje? Il' vjetri ih naprazno nose,
 135 Koji, o nehamiče, i tvoje tjeraju lađe?
 Sada već nije čudo, Pasifaja da je od tebe
 Voljela bika, ta više divljine bješe u tebe!
 Jadne li mene! gle bježi s veseljem, rezani vali
 Šume, i sa mnom, jaoh, i zemlja mu izmiče moja.
 140 Al' ti je uzalud, o ti, što ne pamtiš usluge moje:
 Ako ti s voljom i nije, slijedit ću, svinutu lađu
 Uхватiv dat ću se vući daleko".⁹ Reče i skoči
 U vodu (ljubav je jači) te Gnosijske dostigne lađe
 I mrska pratilica o jednoj obisne od njih.
 145 Čim je ugleda otac, što lebđase veće u zraku,
 Jer se u morskog pretvorio orla mrkijeh krila,
 Za njom obislom jurne, da drpa je kukastim kljunom.
 Ona ispusti lađu u strahu, i vidjeti bješe,
 Kako je lagani uzdrža zrak, da ne takne vodu,
 150 Pernata postade ona, opernativ stvori se pticom,
 "Ciris" se zove, a ime od strižene kose imade.
 Kada iz lađa stupi na Kuretsku na zemlju¹⁰ Minos,
 Žrtvova Jupiter-bogu po zavjetu stotinu bika,
 Kraljevske okiti dvore ponaticav po njima pl'jene.
 155 Rastaše porodice sramota, i preljuba grdna
 Matere očita bješe s dvooblične nakaze, čudne
 Minos odluči pokor ukloniti iz doma svoga,
 Pa ga u kući sakrit u zavojitoj i tamnoj.
 Dedal¹¹ sa graditeljske vještine vrlo na glasu
 160 Načini zgradu te znake pomrsivši oči zavede
 On u pometnju i bludnju krivuljastim putima raznim.
 Kako se bistri Meandar na Frigijskim poljima igra¹²

⁸ 131. i d. Pasifaja, kći boga sunca i Perseide, žena Minova, zaljubila se u bika, pa da bi ga primamila k sebi, dala je od Dedala načiniti kravu od drveta, sama se zavukla u taj izdubeni kip i tako ju je bik obljubio. Nato rodi ona Minotaura.

⁹ 142. U starijoj pjesmi "Ciris", što je dospjela do nas pod Vergilijevim imenom, sam je Minos privezao izdajnicu Skilu uza svoju lađu i tako je za kazan vukao po moru, dok se ona ne pretvori u pticu.

¹⁰ 152. Kuretska je zemlja Kreta, a naziva se tako po Kuretima, svećenicima Jupitera boga na ostrvu Kreti; vidi bilješku uza stih 283. četvrtoga pjevanja.

¹¹ 159. Dedal je glasovit kipar i graditelj mitičkoga doba. Rodio se u Ateni, ali je morao ostaviti zavičaj, kad je ubio nećaka svoga Perdiksa, pa je dospio na Kretu i sagradio Labirint.

¹² 162. i d. Frigijska rijeka Meandar još je danas na glasu poradi toga, što je korito njezino veoma zavojito.

165 Nepostojâno tekuć sad napr'jed ide, sad natrag,
 Dolazi sebi u susret i valove, koji će doći,
 Gleda, k izvoru sad se, a k pučini okrene sada
 I muči nestalnu vodu: pobrkao tako je Dedal
 Putove nebrojene i jedva sam se povratit
 K izlazu mogo, toliko prevarljiva bijaše zgrada.
 170 Dvojtveni lik mladića i bika zatvori u nju
 Minos, i pošto se dvaput grdoba napije krvi
 Aktejske,¹³ ophodnja nju devetoljetna ubije treća,
 I pošto Egejev sin sa pomoću djevojke nađe¹⁴
 Teška za nalazak vrata, što nitko ih ne vidje prije,
 (Nađe ih motajuć klupko), odjedri odmah ka Diji¹⁵
 175 I tamo pratilicu na obali ostavi svoju
 Okrutnik. Ostavljena kad stade tužiti mnogo,
 Dođe joj s polakšanjem i s grljenjem Liber, i dov'jek
 Da bi zvijezdom sjala, sa čela skine joj krunu
 I pusti k nebu, a kruna poleti uzduhom tankim,
 180 Leti, a kameni dragi u sjajne se pretvore iskre,
 Ostane oblik im krune, i srednje zauzmu mjesto
 Među onim, što kleči, i onim, zmiju što drži.¹⁶
 Dedalu omrzne Kreta međutim, omrzne dugo
 Izgnanstvo, dođe ga želja za zavičajem, al' morem
 185 Zatvoren bješe te reče: "Nek zemlju mi i vodu krati,
 Al' bar su otvorena nebesa; onamo idem;
 Neka i svijem vlada, al' uzduhom ne vlada Minos".
 Reče i nà neznânâ na umještva upravi misli,
 189 Prirodu stane da m'jenja. Po redu namjesti perje,
 191 Kao brežuljak misliš da raste. Seljačka tako¹⁷
 Svirala s nejednakim cijevma se pomalo diže.
 Onda ih sastavi koncem po sr'jedi, a voskom odozdo
 I pošto tako ih složi, tad malo ih savi i pregnu
 195 Hoteć ko prava ih krila načiniti ptičja. A Ikar

¹³ 171. Aktejskom se naziva krv onih mladića i djevojaka atenskih, što su ih Atenjani svake devete godine morali slati na Kretu kao hranu za Minotaura. Takovu su žrtvu Atenjani poslali već dva puta, a treći put dođe Tesej i pogubi Minotaura.

¹⁴ 172. Arijadna, kći Mina i Pasifaje, na prvi je pogled zavoljela lijepoga i srčanoga mladića Teseja, pa mu je prema Dedalovu savjetu dala klupko konca, da ga priveže na ulazu u Labirint, pa da s pomoću niti nađe opet izlazak, kad ubije Minotaura.

¹⁵ 174. Dija je staro ime ostrva Naksas. Ondje je Tesej potajno ostavio Arijadnu, kojom se onda oženio bog Bakhos (Liber).

¹⁶ 182. "Onaj, što kleči" (*Ἐγγόνασιν*, *Nixus genu*) jest zvjezdano jato kao i "onaj, zmiju što drži" (*Ὀφιοῦχος*, *Anguem tenens*). Uistinu se zvjezdano jato Krune nahodi između prvoga zvjezdanoga jata i Boota. Sa zvjezdanim jatom Boota zamijenio je pjesnik, valjda pomutnjom, jato, što drži zmiiju.

¹⁷ 191. i d. Iza duljega je pera redovno dolazilo kraće kao što je seljačka svirala bila sastavljena od postepeno kraćih cijevi.

Dječak stajao uza nj i ne znajući, da se sa svojom
 Pogibljom igra, sad sjajući u licu hvataše perje
 Dirano nemirnim ćuhom, sad žuti gnječaše vosak
 Palcem i igrajuć se u poslu smetaše divnom
 200 Svojemu roditelju. Kad umjetnik svrši što poče,
 Onda se postavi on u težinu ravnu med ona
 Obadva krila i osta u zraku ganutom viseć.
 Pouči sina i reče: "Opominjem, Ikare, tebe,
 Drž' se sredine, ne leti visoko, da krila ti sunce
 205 Ne spali, nisko ne leti, da voda ih ne bi pritegla;
 Leti med vodom i suncem. Boóta gledati nemoj,¹⁸
 Nemoj ni Heliku gledat ni trgnuti mač Oriónov,
 Mene se drži i leti!" Naputiv ga, kako će letjet,
 Namjesti krila na leđa, na kojim ih ne bješe nikad.
 210 Čineć i govoreć to orosilo starcu se lice,
 Očinske drhtahu ruke; a onda poljubi sina,
 Koga već nije imo poljubiti, i dignut na krilma
 Naprvo leti za svog bojeći se druga ko ptica
 Izvodeć nježnoga ptića iz gn'jezda visokog u zrak;
 215 Kaže mu, za njim nek leti, i umještini ga uči
 Opasnoj, maše krilma na sebi i sinova gleda.
 Vidi ih ribar ribu na udicu dršćuću loveć,
 Vidi ih naslonjen ratar o ralicu, čobanin o štap
 Te se čude i misle, da bogovi to su, kad mogu
 220 Letjeti tako po zraku. Na strani lijevoj već je¹⁹
 Ostavljen Samos Junonin, već minuše Delos i Paros,
 Lebint na desnoj je strani i obilna medom Kalimna;
 Dječak radosti pun zbog lećenja smjeloga tada
 Ostavi svojega vođu i željom u nebo vučen
 225 Višim udari putem. Al' žarkoga sunca blizina
 Stade mirisavi vosak da mekša, što vezaše perje;
 Vosak se stopi, a Ikar već rukama golijem maše,
 Nemajuć čime da vesla ne uhvati nikakva vjetra;
 Usta mu roditelja dovikuju, ali ih odmah
 230 Dočeka more, koje po njemu dobije ime.²⁰

¹⁸ 206. i d. Dedal opominje sina, neka ne gleda zvjezdane znakove, koji obično mornarima služe za raspoznavanje smjera, nego neka slijedi samo njega. - Helika je zvjezdano jato Velikoga Medvjeda, Boot čuvar volova u istom zvjezdanom jatu, kad se ono drži za Nebeska kola; vidi bilješke uza stihove 171. i d. pa 176. i d. drugoga pjevanja. - Zvjezdano se jato Orionu crtalo kao junak s trgnutim mačem.

¹⁹ 220. i d. Dedal je letio sa sinom prema sjeveroistočnoj strani k Miletu. - Na ostrvu se Samosu osobito štovala boginja Hera (Junona), pa se na jugoistočnoj obali njegovoj još danas nahode ostaci golemoga njezina svetišta, koje je u starini bilo na glasu. - Delos i Paros jesu Kikladaska, a Lebint i Kalimna Sporadaska ostrva. Sporadaska su ostrva, napose Kalmina, bila na glasu poradi meda, koji se jednako cijenio kao i atički med s brda Himeta.

²⁰ 230. i d. Ikarskim se nazivalo more između ostrva Hija i Koa, a ostrvo je Ikarija zapadno od Samosa.

Tada nesretni otac - al' upravo nè više otac -
 Poviče: "Ikare, gdje si? u kojem da tražim te kraju?
 Ikare!" vikaše udilj. Kad opazi perje u vodi,
 Umještvo svoje prokune i sahrani sina u grobu,
 235 Pa se po sahranjenom po Ikaru ostrvo prozva.
     Ugleda s razora blatnog jarebica brbljava njega,²¹
 Kako u zemlju t'jelo sahranjuje nesretnog sina,
 Pa zalepetavši krilma posvjedoči pjevanjem radost.
 Jedina bijaše to jarebica, doba je staro
 240 Ne vidje, - ptica odskora, prijekor Dedalu vječni.
 Svojega sina duše za nauk sposobne bješe
 Dedalu predala sestra na učenje, kad mu se svrší
 Godina dvanaesta, ne sluteći, što li ga čeka.
 Kada usrèd ribê dječak hrtenicu ugleda, primjer
 245 Sebi otuda uzme i ureže u gvožđe oštro
 Zupce besprekidna reda, i tako izmisli pilu.
 Prvi je također on od pregipka izlazeć jednog
 Kraka sjedinio dva, da u daljini jednakoj oba
 Buduć miruje jedan, a drugi dà pravî okrug.
 250   Dedal iz zavisti njega sa kule Minervine svete
 Strmoglav sruši i slaže, da pao sam je. Al' njega
 Prihvati Palada, koja vještine miluje te ga
 Pokrije perjem u zraku i tako ga načini pticom.
 Ali u krila ode i u noge snaga mu uma
 255 Brzoga negdašnjega, a ime mu pređašnje osta.
 Ptica se ova ipak ne uzdiže uvis nit gradi
 U granju ni u vrhu u visokom ona gnijezdo,
 Zemlje se nablizu drži, kad leti, i kod plota leže
 Jaja i pamteć negdašnji pad visina se čuva.
 260   Već je umorni Dedal u Etnejsku stigao zemlju²²
 I tu ponizno moleć u Kokala, koji mu bješe
 Milostiv, zaštitu nađe. Atena već prestade plaćat
 Po slavnoj Tesejevoj po zasluži žalosni namet.
 Ljudi hramove kite vijencima, bojnu Minervu
 265 Zazivlju s Jupiterom i s bozima drugim te časte
 Krvlju žrtvenom njih i darima, tamjan im kade.
 Skitnica Fama bješe po gradima Argolskim²³ slavu
 Prosula Tesejevu, te narodi obilne zemlje
 Ahejske moliše pomoć u njega u nevoljah teških.

²¹ 236. Jarebica se u grčkom i latinskom jeziku naziva *perdix* (*πέρδιξ*), a tako se po priči nazivao i sin Dedalove sestre, koji je došao Dedalu na nauke, no kad se vidjelo, da je osobito darovit, pa da bi mogao prestići svoga učitelja, survao ga je Dedal s Akropole u Ateni.

²² 260. Etnejska je zemlja Sicilija. Dedal je stigao na dvor Kokala, kralja u Kamiru, pa kad ga je Minos i tamo progonio, nadmudriše ga Kokal i njegove kćeri i obraniše Dedala.

²³ 267. Argolskima se ondje nazivaju uopće grčki gradovi.

270 Moljaše pomoć u njega i Kalidon²⁴ ponizno, brižno,
 Premda je imo u sebi Melèagra.²⁵ Uzrok pak molbi
 Bijaše vepar, sluga i osvjetnik ljute Dijánê.
 Enej godine jedne beričetne prvine žita
 Cereri žrtvova (kažu), a Lijeju²⁶ njegovo vino.

275 A ulje Paladino Minervi žrtvova plavki.
 Počne kod bogova poljskih i dođe do ostalih sviju
 Dična žrtvena čast; bez tamjana ostane samo
 Oltar Latóninê kćeri na miru ostavljen, prazan.
 Srdžba i bogove hvata. - "To ne ću bez kazni trpjet,
 280 Bez časti nek sam, al' ne će bez osvete kazat me nitko!"
 Prezreta reče Dijána i Eneju posla na pòlja
 Vepra za osvjetnika, tolikog, da bikova većih
 Travni ne ima Epir, a Sikulska polja još manje.²⁷
 Krvavim očima žagri, a naježen vrat mu je čupav,
 285 Nalik na uspravljene na kopljače čekinje strše.
 287 Vepar hrapavo rokće, a niz prsi široke pjena
 Vruća mu teče, a zubi nijesu od slonovih manji,
 Munje sipa iz usta, od zadaha gori mu lišće.
 290 Sad on usjeve, koji u travi istom su, gazi,
 Sada zrelinu lomi seljaku, koji će plakat,
 U klasju Cererin plod uništuje. Žitnice, gumna
 Ljetine obećane očekuju rodove zalud.
 Tlače se grozdovi teški sa lozama dugim i granje
 295 Masline zelene vazda sa jagodama se tlače.
 Kolju se ovce, ni pastir obranit ih ne može ni psi,
 Niti bikovi ljuti obraniti goveda mogu.
 Sav se razbježi narod i misle, sigurni samo
 Da su med zidima gradskim, dok najzad se momci po izbor
 300 Oko Melèagra združe želeći slave: Blizanca
 Do dva Tindàrejeva, na glasu pesničar jedan,²⁸
 Drugi na konju, i Jason, što prvu sadjelja lađu,
 Uzori sretne sloge Piritoj i Tesej²⁹ - i do dva
 Sina Testija kralja i Linkej, Afarejev sinak,³⁰

²⁴ 270. Kalidon je glavni grad Etolije, prijestolnica kralja Eneja.

²⁵ 271. Meleagar je bio već otprije poznat kao vrstan kopljanik i kao dionik argonautske plovidbe.

²⁶ 274. Lijej je Dionis (Bakho); vidi bilješku uza stih. 11. četvrtoga pjevanja.

²⁷ 283. U Epiru i na Siciliji bilo je osobito velikih bikova.

²⁸ 300. i d. Tindarejevi su blizanci Kastor i Poluks, braća Tindaride, a sinovi spartanskoga kralja Tindareja i Lede. Kastor je bio na glasu kao upravljač konjâ i kolâ, a Poluks kao šakač.

²⁹ 303. Najvjerniji prijatelj Tesejev bio je Piritoj, sin Iksiona, kralja lapitskoga u Tesaliji.

³⁰ 304. i d. Testije bio je kralj u Pleuronu u Etoliji i otac Altejin. Imena njegova dva sina pominje Ovidije nešto dalje u stihovima 440. i 441. Prvi se od njih zvao Pleksip, a drugi Toksej. - Linkej i Idas bili su sinovi Afareja, kralja mesenskoga, i Arene, kćeri Ebalove. I njih su dva bili dionici argonautske plovidbe. - Kako je Kenej od djevojke postao mladić, pripovijeda Ovidije kasnije u dvanaestom pjevanju, stih 189. i d.

305 I brzi Idas i Kenej, što žena ne bješe više,
 S njima žestoki Leukip i Akast, kopljanik slavni,³¹
 Drijas, Hipòtoj i Feniks Amìntorov i dva blizànca³²
 Jednaka Aktorova i Filej od Elide poslan;
 Otac se velikog nađe Ahila tu i Telàmôn,³³
 310 Sa Ferétovim sinom i s Jolajem doma Hijàntskòg³⁴
 Živahni Euritiôn i nènatrčãní Ehion,³⁵
 Leleg iz Narika grada, Panòpej i Hilej i Nestor,³⁶
 Koji u prvoj bješe mladosti, i žestoki Hipas
 I sini, što Hipokòôn iz stare ih posla Amìklê,³⁷
 315 I Penelopin svekar s Paràsijcem Ankejem dođe,³⁸
 Proročki Ampikov sin³⁹ i Eklov od žene još svoje
 Neizdan, Tegejka s njima, planine Likejske dika.
 Ovoj je pregljica glatka skopčavala haljinu ozgo,
 Kosa bez nakita bješe u jedan složena u čvor,
 320 Niz pleće lijevo visi i zvekće bjelokosni tulac,
 Spremica str'jela, a luk u ruci lijevoj drži.
 Takva joj oprava bješe, a lice bi mogao reći,
 Djevojačko da momak, da momačko djevojka ima.
 Čim nju ugleda junak Kalidònski,⁴⁰ tim je zaželi,
 325 Ali preko volje božje, i tajnu upije vatru.

³¹ 306. Leukip je brat Afareja, kralja mesenskoga, a Akast sin Pelije, zloglasnoga strica Jasonova, kojega je naslijedio u vladi.

³² 307. i d. Drijas je sin Marta ili Japeta, brat tesalskoga kralja Tereja. - Hipotoj je sin Kerkionov, kralj u Arkadiji, a Feniks sin Amintora Tesalca, odgojitelj Ahilov. - Dva su blizanca Elejanina ili Mesenca Aktora po jednoj vijesti Menetije i Ir, a po drugoj Eurit i Kteat. Njih su se dva uvijek zajedno borili, te je priča kazivala, da su bili ujedno srašteni. - Filej je sin kralja elidskoga Augije.

³³ 309. Pelej, otac Ahilov, i Telamon jesu sinovi Eaka, kralja na Egini.

³⁴ 310. Feretov je sin Admet, iz Fere u Tesaliji. - Jolaj je sin Ifikla, brata Herkulova, i stalan pratilac Herkulov. - Hijantski je dom u Beotiji, koja se naziva tako po Hijantima, starom beotskom plemenu. Hijančanin je i Akteon u trećem pjevanju, stih 146.

³⁵ 311. Eurition Ftijanin jest ujak Patroklov, a Ehion sin Merkurijev, koji je bio nazočan i kod argonautske plovidbe.

³⁶ 312. i d. Narik je grad u ozolskoj Lokridi. - O Panopeju i Hileju ne doznajemo odrud kud ništa. - Starac Homerov Nestor bio je još mladić u doba ovoga lova. - Hipas je sin Euritov. - Eklov je sin Amfijaraj, znameniti vidjelac iz Arga. On je unaprijed znao, da će poginuti, pođe li sa sedmoricom na Tebu. No žena ga njegova Erifila, podmićena zlatnom narukvicom, nagovori, da pođe na tu vojnu, u kojoj ga doista stiže smrt. Vidi bilješku uza st. 403. i d. IX. pjevanja. - Tegejka je Atalanta, kći Jasa ili Jasiona iz Tegeje u Arkadiji. Nju je odvojila medvjedica, a kao lovetica nalik je na Kalistu. - Likejska se planina diže na zapadnoj strani do Tegeje.

³⁷ 314. Od sinova, što ih je poslao Hipokoon, kralj grada Amikle u Lakedemonu, pominje Ovidije samo Enesima u stihu 362. - Amikla je bila jedan od najstarijih gradova na Peloponesu.

³⁸ 315. Penelopin je svekar Laert, otac Odisejev. - Ankej je sin Likurgov iz arkadskoga kraja Parasije. On je po Ovidijevu kazivanju (stih 401. i d.) zaglavio u lovu.

³⁹ 316. i d. Proročki je sin Ampikov Mops, prorok među Lapitima.

⁴⁰ 324. Kalidonski je junak Meleagar.

"Sretna li onog, koga udòstoji ova, da bude
Muž joj!" reče, a više ne dopusti stid ni vrijeme
Zborit, jer velikog boja navaljuje posao veći.

330 Šuma panjeva puna, što sječeni ne bjehu nigda,
Počinje u ravnini i gleda na spuštenu polja.
Ondje se skupe junaci, te jedni razapnu mreže,
Drugi odr'ješe pse, a neki za tragom pođu
Utisnutim i žele sa svojom se napasti sastat.

335 Ugnuta dolina bješe, u koju se spuštahu kišne
Potoci vode, a u dnu odozdo rastahu vrbe
Gipke i laki rogoz i sita, močvarna biljka,
Rastaše šib i oniski rit pod trstikom dugom.
Maknut žestoki vepar odatle među dušmane
340 Jurne ko izbijena iz gonjenih oblaka munja.
Šuma se lomi od zagona tog i gaženo drvlje
Puca. Poviču momci i okrenu rukama snažnim
Oružje, širokim gvoždem što sjevka, njemu nasùprot.
Na rupi vepar i rasprša pse, na koje se b'jesan
Namjeri, lajuće sve ih razagna nasrćuć koso.

345 Koplje, što ga je prvi Ehiòn zavrtio, osta
Zaludno, javorov panj tek rani laganom ranom.
Potonje koplje s manjom da snagom pušteno bješe,
Čini se, ostalo bilo b' u gađanom hrptu, al' ode
Preveć daleko, a hitac od Jasona bi Pagasějca.
350 Onda će Ampikov sin: "O Febe, sigurnim hicem,
Ako te štovah i štujem, pogoditi daj mi, što gađam!"
Molbu mu usliši bog po mogućnosti: zgođen je vepar,
Ali ne bješe ranjen; Dijana uzme oštrice
Kopljju, dok letjelo bješe; i drvo doleti bez šiljka.
355 Zv'jeri se podiže srdžba i raspali se ko munja,
Plamen iz očiju sja, iz prsiju također bije.
Kao napeta žica kad kamen potjera, te on
Leti i pada na zid il' na kùle pune vojnika,
Tako sa strašnom snagom na momke vepar krvavac
360 Jurne i sruši Evpàlma i uza nj Pelàgona,⁴¹ koji
Čuvahu okrajak desni; drugari otmu ih pale.
Ni sin Hipokoónov Enèsim uteko tada
Nije samrtnoj rani; dok dršće i sprema se pobjeć,
Žile ga izdadoše, jer koljeno pods'ječe vepar.
365 Možda bi poginuo i Piljanin⁴² prije vreménâ
Trojanskih, al' on od koplja zabòdenôg se zatrči
I skoči u grane drvu, što najbliže bješe, i otud
Siguran stane da gleda, od kakvog se spaso dušmána.
Divljak naoštrivši zube o hrastovu deblu u snagu

⁴¹ 360. Lovci Eupalmo i Pelagon ne pominju se drugdje.

⁴² 365. Piljanin je Nestor, sin Neleja, kralja u Pilu u Meseniji.

370 Novu se uzda i radi o glavi ljudma pa u bok
 Velikom Eurita sinu⁴³ zabode kukasto rilo.
 Do dva braćinca tad (što još ne bjehu na nebu zv'jezde)⁴⁴
 Igrahu ondje konje, što od sn'jega bijahu bjelji,
 Oba viđeni dobro, uzmahujuć kopljima oba
 375 Među ih, da sve dršću oštrica uzduhom leteć.
 Bili bi ranili vepra, al' u guštu on se zavuče
 Tamnu, kud doprijeti ni koplje ne može ni konj.
 Za njim Telamon pođe, al' neoprezan u hitnji
 O kor'jen drva se nekog spotàče i ničice pade.
 380 Pelej ga dizati stane, a Tegejka strjelicu brzu
 Postavi na tetivu i svine luk te je pusti.
 Str'jela dodirnuv samo odozgo zvijeri kožu
 Pod uhom se zabode, peráju okrvavi malo.
 Nije se uspjehu hica Melèagar radovo manje
 385 Nego l' Tegejka sama. Od svijuu, čini se, prvi
 Krv on opazi te je i družini pokaže prvi.
 Veleć: "Slavu ćeš svoga junaštva po zasluzi dobit!"
 Tad se momci postide i jedan podjari drugog
 Te se ohrabre cikćuć i sipaju bez reda str'jele.
 390 Hicima smeta množina i ne mogu zgodit što žele.
 Evo gdje protiv svoje sudbinê Arkadac bjèsni⁴⁵
 S dvosjeklom sjekirom vičuć: "Da vidite, kol'ko je muško
 Oružje jače od ženskog, o momci, rastup'te se sada!
 Kći Latónina vepra nek brani oružjem svojim,
 395 Al' će prekò voljê njene pogubit ga desnica moja".
 Tako u nadutosti u svojoj hvaleć se reče,
 Sjekiru dvosjeklicu objeručke podigne te se
 Na prste propne i gotov da udari, napr'jed se nagne,
 Ali smjelicu divljak preteče i obadva zuba
 400 Turi mu uvrh slabínâ, kud najbliža staza je smrti.
 Sruši se Ankej i s krvcom crijeva mu sm'ješana mnogom
 Izlaze, ispadaju, i krvlju se omoči zemlja.
 Tad Iksìonov sin Piritoj upravo pođe
 Protiv dušmana kopljem u desnici mašući krepkoj.
 405 Njemu će Egejev sin:⁴⁶ "O draži meni od mene,
 Dijele duše moje, odstupi! Junaci bit i daleko
 Mogu, ta s nesmotrene sa hrabrosti poginu Ankej"
 Reče i drenovo teško zavrti koplje s oštricem
 Mjedenim, bačeno dobro i gotovo, k cilju da dođe,
 410 Bješe, al' ustavi ga od nagnutog drveta grana.

⁴³ 371. Euritov je sin po jednoj staroj vijesti Hipas, koji se pominje u stihu 313.

⁴⁴ 372. i d. "Do dva braćinca", što se ovdje pominju, jesu Dioskuri Kastor i Poluks. Na nebu su oni zvjezdano jato "Blizanci". Dok su bili na zemlji, uvijek su jahali na bijelcima.

⁴⁵ 391. Arkadac je Ankej, koji se pominje u stihu 315. i u daljim stihovima.

⁴⁶ 405. Egejev je sin Tesej, a sin Esonov u stihu 411. Jason.

I sin Esonov tad je izbacio koplje, al' slučaj
 Od vepra odvrati ga na pogubu nedužnog hrta,
 Kojem se u drob zaleti i kroz drob zemlju probode.

415 Desnica različne sreće Melèagru bijaše: od dva
 Koplja u zemlji jedno, a drugo zađe u hrbat.
 Zvijer dok jošte bjesni i vrti se uokrug, dok još
 Pjena iz njega pišti i miješa s novom se krvlju,
 Onaj, što zadade ranu, pritrči i dražit ga stane,
 Onda mu blistavo koplje zabode u suprotne prsi.

420 Radost posvjedoče druzi pocikujući pohvalnom cikom,
 Pobjednu desnicu pohrle svi da desnicom stisnu;
 U čudu gledaju zv'jera gromoradnog, mnogo gdje zemlje
 Pokriva ležeć, i misle, još sigurno nije ga dirnut,
 Ipak oružje svoje u krvi mu omoči svaki.

425 Nogom na glavu strašnu Melèagar stane i reče:
 "Uzmi, Nonakrijka,⁴⁷ plijen, što mene ide po pravu,
 Zajedno slavu sa mnom dijeli". I odmah joj pruži
 Odonu: hrbat, na kojem nakostr'ješena peraja
 Strši, i naočitu sa velikim zubima glavu.

430 Ona se daru veseli, veseli se i darivaču,
 Ostali zavidni budu i mnoštvo cijelo zamrmlja;
 Sinovi Testijevi izmèd njih pružajuć ruke
 Poviču vrlo: "Ostav", o ženska glavo, i slavu
 Našu ne uzimaj, nemoj u svoju se ljepotu uzdat
 435 I njom se varat, jer ti darivač ne će pomoći
 Zaljubljen!" - I dar joj uzmu i pravo darivanja onom.

Mavortov unuk⁴⁸ ne strpi i škripljuć od žestoke srdžbe
 Reče: "Kolikô je grožnja daleko od djela, znajte,
 Grabljivci tuđe časti!" - I gvožđe kletu zabode
 440 Pleksipu u prsi, koja nijesu ni mislila na to.
 Toksej ne znade, što bi učinio, - hoće da brata
 Osveti, ali se boji sudbine njegove; ne da
 Dugo skanjivat se njemu Melèagar - i drugog brata
 Krvlju pogrije mač još topal od pređašnje krvi.

445 Priloge nošase baš u hrame božanske Altéja
 Za sina pobjednika, al' vidi, gdje braću joj mrtvu
 Nose, te busat se stane, i tužnjava po svem je gradu
 Stane pa zamijeni crninom zlaćeno ruho.
 Al' čim obazna, tko je ubilac, žalost je svaka
 450 Prođe, te se iz suza u osvete prom'jeni želju.
 Sestre turiše tri⁴⁹ u oganj glavnju, kad kćerka
 Ležaše Testijeva Altéja u porođaju;
 Pritisnuv palcem pređu sudbonosnu, koju su prele,

⁴⁷ 426. Nonakrijka je Atalanta. Nonakrija je brdo i grad u Arkadiji.

⁴⁸ 437. Meleagar je Martov (= Mavortov) unuk po ocu Eneju, sinu Martovu.

⁴⁹ 451. Tri su sestre suđenice Parke, o kojima vidi bilješku uza stih 654. drugoga pjevanja.

455 Rekoše: "Dajemo tebi, o rođeni sada, toliko
 Vremena, koliko evo i glavni". Kad boginje usud
 Izreknu, onda odu, a mati izvuče iz ognja
 Goruću cjepanicu i oblije bistrom je vodom.
 Dugo je u sobama u unutarnjim sakrita bila
 460 I tu čuvana tvoj je, o mladiću, čuvala život.
 Sad je izvadi mati te iverje dade i luče
 Složiti, a kad se složi, primàče se s nemilim ognjem.
 Četiri puta je htjela da glavnju u vatru turi,
 Četir' se puta ustégnu. Sa materom sestra se bori,
 I dva bića joj prsi na različne na strane vuku.
 465 Od straha spremanog sad joj zločinstva blijedjelo lice,
 Sad gnjev žarki joj svoje crvenilo u oči sipo;
 Čas joj bijaše pogled ko onog, što prijeti strašno,
 A čas opet ko onog, što smilovat hoće se, misliš.
 Pošto joj osuši suze ljutina duševna žarka,
 470 Nađu se suze i opet. Ko vjetar kad lađu ponese,
 Al' je i protivna vjetru ponese struja, tad lađa
 Dvije osjeća sile i nestalna njima se pušta:
 Tako u protivnim se u čuvstvima ljulja Altéja
 Te naizmjenice srdžbu i ostavlja i diže opet.
 475   Napokon poče sestra da bude od matere bolja,
 Pa da bi krvlju sjenke ublažila svojijeh brata,
 Ljubavi dâ joj neljubav. Kad pogubna strast se rasplamti,
 Reče: "Na ognjištu ovom nek gori utroba moja!"⁵⁰
 I drvo kobno ono u ruci groznoj držeći
 480 Ognjištu nesretnica smrtonosnom stupi i reče:
 "Boginje osvetnice Eumènide do tri,⁵¹ okren'te
 Osvetnoj žrtvi vaša sad lica! Bezakonje kaznim
 Ja sad i činim; osvetiti smrt imade se smrću,
 Zločinu dodat se zločin imade, mrtvima mrtvi,
 485 Kleta nek propadne kuća u mnoštvu tuge! - Il' Enej
 Zar da se pobjednom sinu veseli sretan, a Testij
 Da bez sinova bude? Nek tuguju, bolje je, oba!
 A vi bratinske duše i skorašnje sjenke, osvrn'te
 Vi se na službu moju i primite podušje sada
 490 Skupo plaćeno, nesretni plod od utrobe moje!
 Kamo se zanosim, jaoh! Oprostite materi, braćo!
 Za djelo slabi mi ruka. Zaslužio on je, da umre,
 Priznajem, al' mi je mrsko, da krvnica njegova budem.
 Al' on da bez kazni bude, da živi i pobjednik ohol
 495 Sa sreće svoje da bude, u Kalidonu da vlada,
 A vi ko hrpica praha, ko hladne da sjenke ležite?

⁵⁰ 478. Utroba Altejina, t. j. plod utrobe njezine jest sin Meleagar.

⁵¹ 481. Eufemistički nazivaju se ovdje Eumenidama tri Erinije (Furije), koje osvećuju svako zločinstvo.

Ne ću dopustiti to. Nek pogine zlotvor, nek s njime
 Propadne domovina i nada oca i zemlje!
 Gdje je majčino čuvstvo, gdje dužnosti spram čeda nježne,
 500 Gdje li su trudi devet mjeseci, što no ih imah?
 O da djetetom budeš izgorio sa vatrom prvom,
 O da dopustih to! Po milosti si živio mojoj,
 A sad ćeš umr'jet po tvojoj po zasluži! Plaću sad primi,
 Vрати život, što dvaput ga dah - porodiv te, prvom,
 505 A drugom, izvadiv glavnju; il' s braćom me u grob sahrani.
 Hoću, al' opet ne mogu. Što imam činit? pred očma
 Sad su mi bratinske rane i slika tolikog ubijstva,
 A sad dušu mi ljubav i biće matere kida.
 509 Jadna l' sam! u zo ste čas, o braćo, jači! pa bud'te!
 511 Ja ću za vama!" - Reče i rukom drščućom baci
 Obraza odvrnutih u oganj smrtonosnu glavnju.
 Ili zaječa tad, il' čini se bar, da zaječa
 Drvo, kad gorjeti stane od nehoćkog zgrabljeno plama.
 515 Ništa ne sluteć i buduć daleko Melèagar gori
 Od vatre one i ćuti, gdje utrobu tajni mu plamen
 Pali, veliki bol nadvlađuje hrabrošču, al' mu
 Ipak je žao, što gine od neslavne, beskrvne smrti,
 I rane Ankejeve nazivati blažene stane;
 520 Posljednjim glasom zove Melèagar staroga oca
 I braću svoju i ženu i sestre ljubazne zove,
 Možda također majku. Sad rastu vatra mu i bol,
 A sad popušta jedno i drugo i prestane, pa mu
 Malo pomalo duša u lagani otide uzduh,
 525 Pomalo pokrije se žeratak pepelom sivim.
 Skrušen je Kalidon slavni: i mlado žali i staro,
 Jauću i velikaši i narod, čupaju kosu,
 Biju se Kalidonke uz obale vode Evéna.⁵²
 Otac leži na zemlji te prahom staračko lice
 530 Kalja i kosu i svojeg života kune duljinu;
 A mati osjećajuć zločinstva svoga strahotu
 Svojom se kazni rukom u utrobu mač si zabodav.
 Sto da mi rječitih bog u glavi jezikâ dade,
 K tome opsežan um i vještinu sveg Helikóna,⁵³
 535 Ne bih riječma iskazo sestara žalosnih tugu.
 Ne misleć više na nakit do modrila lupaju prsi,
 I dok t'jelo još leži, toplinom ga jednako svojom
 Griju i ljube pa ga i metnuta ljube na odru;
 A kad pepelom posta, tad pepeo skupe i k srcu
 540 Svom ga pritiskujuć padnu kod groba i zagrlje kamen

⁵² 528. Even je rijeka blizu Kalidona u Etoliji (također: Likormas).

⁵³ 534. Helikon u Beotiji bio je sjedište Muzâ. Ovdje je to ime upotrijebljeno u prenesenom značenju za muziku i pjevanje.

S imenom napisanim i suzama obliju ime.
 Napokon sita kći Latonina nesreće, koja
 543 Snađe Partàonov dom,⁵⁴ opernatile ih uvis
 545 Podiže, pošto im ruke u krila protegne duga
 I kljun im rožani dâ i pretvoriv ih u zrak ih pusti.
 Posao zajednički međutim svršivši Tesej
 U Erèhtejev grad Tritònjnôj zaputi kuli,⁵⁵
 Ali mu zastupi bog Ahèloj⁵⁶ od kiše bujan
 550 Pa ga zadrži i reče: "Zakloni pod krov se k meni,
 Kekropov potomče slavni, u žestoke vale ne ulaz';
 Često čitave panje i kamenje popr'jeko znadu
 Valjati s velikom bukom i vidjeh često, gdje nose
 Sa stokom visoke staje, što bjehu uz obalu, i tad
 555 Prudila konjma nije brzina ni govedma jakost.
 Kad se otopi snijeg na brdima, ova bujica
 Zna u virima svojim potopiti mnoge mladiće.
 Bolje da počineš ovdje, dok opet rijeka poteče
 Običnim putem, i plitka u koritu nađe se voda".
 560 Pristane Egejev sin i reče: "Prihvaćam i krov
 I svjet, Aheloju, tvoj!" te prihvati jedno i drugo.
 U sobu uđe od plavca od šupljikastog i sige
 Hrapave, po vlažnom bješe po podu mašina meka;
 Školjke su naizmjenice i puževi resili tavan.
 565 Dvije je trećine dana prevalio već Hiperiôn,⁵⁷
 I tad na ležnice Tesej i drugovi bojni mu legnu,
 Ovdje Iksionov sin, a ondje Trezenski junak⁵⁸
 Leleg rijetke kose i s'jede okolo čela,
 I drugi, koje je bog Akàrnânskî primio r'ječni
 570 S jednakom časti gostu tolikôm se radujuć vrlo.
 Odmah izatoga Nimfe bosonoge primaknu stole
 I metnu jela na njih, a pošto uklone jela,
 Postave vino u vrčih od kamenja dragog. Tad junak
 Preslavni prozbori gledeć na pučinu pred sobom: "Reci,
 575 Kakvo je ono mjesto (i prstom pokaže), kako l'
 Ostrvo ono se zove, al' jedno - čini se - nije".

⁵⁴ 543. Po nekim je starim vijestima Enej bio Partaonov sin.

⁵⁵ 547. i d. Erehtejev je grad Atena, a Tritonijna kula Akropola u Ateni; vidi bilješke uza stih 679. šestoga pjevanja i uza stih 782. drugoga pjevanja.

⁵⁶ 549. Rijeka se Aheloj nahodi na zapadnoj strani do Kalidona, a grad Atena na istočnoj strani. Vraćajući se u Atenu Tesej dakle nije mogao da dođe k rijeci Aheloju, no Ovidiju uopće nije mnogo stalo do toga, da geografički njegovi podaci budu svagda ispravni.

⁵⁷ 565. "Hiperion" bio je isprva pridjevnik boga sunca naznačujući, da sunce u visini putuje, ali u kasnijem se pjesništvu tako zvao otac Helija, boga sunca. Ovidije se služi ovdje starijim onim značenjem.

⁵⁸ 567. Iksionov je sin Piritoj, vjerni drug Tesejev. - Leleg se naziva trezenskim junakom zato, što je boravio kod Piteja, kralja u Trezeni u Argolidi.

Nato će reći Ahèloj: "Što vidite, nije vam jedno;
 Pet je zemalja tamo, raspoznat ih ne da daljina.
 I da se manje činu Dijánê prezrene čudiš,
 580 To su Najade bile. Jedamput junaca deset
 Zakolju i sve poljske pozovu na žrtvu boge
 I kolo svečano stanu da igraju ne misleć na me,
 A ja nabujam i tolik narastem, kolik poteći
 585 Znam, kad najveći budem, te jednako srdžbom i vodom
 Strašan otkinem polja od polja i od šuma šume;
 Zajedno s mjestom i Nimfe povučem u more, koje
 Tad tek pomisle na me. A voda moja i morska
 Rastavi skopčanu zemlju i načini toliko d'jela,
 590 Koliko u moru eno Ehinadskih ostrva vidiš.⁵⁹
 Kako vidjeti možeš, daleko jedan se otok
 Odvaja meni drag, Perimélôm ga zovu brodari.
 Djevojaštvo sam ja Periméli uzeo nekad,
 Nato se razgnjevi otac Hipòdamas te on u morske
 Dubine baci kćer, da pogine, a ja je primim
 595 I rečem plivajuću držeći: S ostvima bože,
 596 Koji si dobio carstvo nad vodama gibljivim, prvo
 601 Za carstvom sv'jeta, pomози i utopljenoj od oca
 602 Nemilog zaklon, Neptune, daj il' zaklonom stvor' je.
 609 Zborah, a zemlja nova obuhvati ploveće ude,
 610 T'jelo se promijeni i veliki otok naraste".
 Riječni bog izgovorivši to učuti, i čudan
 Događaj dirne sve, al' Iksionov sin se nasmije
 Vjerujućim i kako prezirač bogova bješe
 Prkosnik reče: "Priče su to i bogove odveć
 615 Jakima držiš misleć, da daju i uzimlju like".
 Svi se zapanje na to i pokude besjede takve;
 Prvi tad prozbori Leleg i ljetima zreo i umom:
 "Bez kraja je i konca mogućstvo bogova višnjih;
 Štogođ je njihova volja, izvršiti sve se imade.
 620 A da vjeruješ boljma: na Frigijskom jednom brijegu
 Stoji uz lipu hrast, oko njih maleni zid je.
 Sam sam vidio mjesto, jer Pitej⁶⁰ me poslao jednoć
 U zemlju Pelopovu, gdje nekad mu vladaše otac.⁶¹
 Jezero tamo je blizu, gdje naseona su mjesta
 625 Nekada bila, a sad i ronci vrve i liske.
 Jupiter ovamo dođe u liku ljudskom, a s ocem

⁵⁹ 589. Pet se Ehinadskih ostrva nahodilo na ušću Ahelojevu u more. Kasnije su neke od njih naplavci Ahelojevi združili s kopnom.

⁶⁰ 622. Pitej je sin Pelopov, kralj u Trezeni u Argolidi.

⁶¹ 623. Prije nego je došao u Pelopones Pelop je bio kralj Frigije.

Dođe i Atlantov unuk Oglàsník skinuvši krila.⁶²
 Hiljadi pristupe kuća za konak i počinak moleć,
 Hiljadu zaprtih nađu. Al' jedna kuća ih primi,
 630 Mala doduše bješe, a pokriva slamom i trskom.
 Pobožna Baukida stara i iste dobi Filémon
 Bjehu se vjenčali u toj u kolibi za ljeta mladih,
 U njoj i ostarješe; siromaštva svog se ne stideć
 Pa ga podnoseć mirno učiniše, da im je lako.
 635 Isto je, za gospodare li tu il' za sluge pitaš:
 Oboje kuća su sva, gospoduje jedno i drugo
 I služi. Nebesnici kad dođu do kućice male
 I glavu sagnuvši uđu na vrata niska, starina
 640 Stolicu postavi im i reče, nek počinu na njoj,
 Koju je Baukida žustra prostiraćom pokrila prostom.
 Onda razgrne ona na ognjištu zapret, a zatim
 Potakne vatru od jučer te lišćem je i korom suhom
 Podjari i stane da je raspiruje starićkim dahom;
 Drvljadi rasc'jepane i granja suhog donese
 645 U kuću pa sve lomi i meće pod kotao mali.
 Zelja u zaljevanom u vrtu nareže muž joj,
 Ona ga čistiti stane. Tad dvorogim račvama starac
 Zadimljen svinjski hrbat sa grede dosegne crne,
 Onda komadić Filémon od hrbata čuvanog dugo
 650 Odreže pa ga stane u vodi ključaloj kuhat.
 651 Razgovorom međutim pokraćuju oni vrijeme,
 655 Jastuke onda protresu od rogoza potoćnog mekog,
 Koji na ležnici bjehu (a ležnica imaše vrbov
 Odar i noge), pa prostru po njojzi prostirku, kako
 U dane prostirahu u svećane samo, al' prosta
 Prostirka bješe i stara za ležnicu vrbovu zgodna.
 660 Bozi se pruže, a stara zapregla se bila i dršćuć
 Primakne sto, a njemu prekratka treća je noga,
 Al' ga izjednači crijep. Kad tako sto se nagibat
 Prestane, uravnjena tad zelenom obrišu metvom,
 Dvobojne masline čiste Minerve postave na sto,⁶³
 665 Jesenski k tome drijenak u talogu žitkome čuvan,
 Žućanice i rotkve i gustoga kiselog ml'jeka,
 Stave i jaja u mlakom u pepelu vrćena tiho, -
 Sve u zemljanom suđu. Od rude dragocjene iste
 Stavi se također vrć i čaše iz bukova drva,
 670 Koje su obl'jepljene iznutra žutijem voskom.

⁶² 627. Atlantov je unuk Merkurije, sin njegove kćeri Maje.

⁶³ 664. i d. Gozba, kako se ovdje opisuje, potpuno se podudara s gozbama, kakove su bile u običaju u Rimu Ovidijeva doba. Gozba se otpočinjala s jajima i takovim jelima, koja pobuđuju tek. Zatim su dolazila na stol mesnata jela, a završivala se gozba sa svježim ili bušenim voćem. Odatle i poslovice: *ab ovis ad mala* (od jaja do sjaukâ).

Začas eto i topla sa ognjišta jestvina dođe,
 Onda se ne velike starine ukloni vino
 Na stranu malo, da bi i zaslade dobile mjesta.
 Ovdje su orasi, smokve i mreškaste urme i šljive,
 675 Tamo u košarama u širokim mirisne eno
 Jabuke, i grožđa s loza sa grimiznih ubranog ima,
 Saće se u sredini bijeli. K svemu se tome
 Dobra pridružuju lica i hitra, podašna volja.
 Uto opaze stari: iz vrča se jednako grabi,
 680 A vrč se puni sam i vino jednako raste.
 Čudeć se zgodi neobičnoj toj i boječ se ruke
 Plašljivi digne Filémon i Baukida uvis te molit
 Stanu proštenje za gozbu za takvu, za nikakvu dvorbu.
 Jednu su imali gusku čuvaricu maloga dvora,
 685 Pa je zaklati htjednu i žrtvovat gostom božanskim;
 Al' ih je trudila stare i spore brzijeh krila
 Guska i varala dugo, dok napokon uteče eno
 K samijem bogovima, a oni je ne daše zaklat.
 "Mi smo bogovi - kažu - ; a susjedi bezbožni vaši
 690 Bit će kažnjeni, kako zaslužuju, al' vas bijeda
 Nikakva postići ne će; iziđite iz kuće vaše
 I nas slijedite samo i pođite navrh planine
 S nama". Oboje njih se riječima pokore tijem
 Te se poštavaju s mukom na visoki uspinju brijeg.
 695 Kad su daleko bili od vrha, koliko strijela
 Dohvatit može, tad se obazreše i vide, gdje je
 Vodom pokrito sve, tek kuća njihova nije.
 Tome se oni čude i plaču nad nesrećom svojih,
 Uto se koliba stara, malèna i njima, u hram
 700 Pretvori, podupornje zam'jeniše račvaste stupi,
 Slama se zlatniti stane i zlato se zasja na krovu,
 Vrata su izreskana, a mramorom pokrta zemlja.
 Onda Saturnov sin progovori besjedu blagu:
 "Recite, čestiti starče i ženo čestitog muža
 705 Dostojna, što sad želite". Dogovori malo se s ženom
 Starac i zajedničku izreče odluku višnjim:
 "Hoćemo sveštenici da budemo i vašeg hrama
 Da smo čuvari, pa kada proživjesmo u slozi život
 Dosad, nek ista nas ura odnese, da nikada groba
 710 Ženina ne vidim ja, ni da ona sahrani mene".
 Želja se ispuni njima: dok bješe im dano života,
 Bijahu hramu čuvari. Kad pritisnu godine već ih
 I starost, stajahu jednoć pred stubama hrama i staše
 Pričati mjesta sudbinu, al' starac spazi Filémon
 715 Baukidu, kako lista, a Baukida, kako Filémon
 Lista; i već se vije nad glavama njihovim vršak,
 Govore jedno s drugim, dok mogu, i zajedno reku:
 "S bogom ostani, družo!" a onda im pokrije granje

720 Lica i zastre; i danas pokazuju još stanovnici
 Kibire grada deblo uz deblo iz dvaju tjelesa.⁶⁴
 Starci mi pouzdani kazivaše događaj ovaj,
 - Zašto bi lagati stali? Vijence sam vidio i sam
 O granju obješene i svježe dodavši rekoh:
 Bozi za pobožne mare, a štiju se njihini štovači!"

725 Prestane Leleg, i sve kazivač i događaj dirne,
 Najviše Teseja, koji čudesa bogova šćaše
 Slušat, i Kalidonski progovori riječni bog mu⁶⁵
 Na lakat uprvši se: "O prehrabri junače, neki
 Kad promijeniše lik, u prilici ostaju novoj,
 730 Neki imaju moć da mijenjaju oblike ko ti,
 Proteju, žitelju mora, što vije se okolo zemlje;⁶⁶
 Sad su te vidjeli ljudi mladićem, sad ljutijem veprom,
 A sad lavom, sad zmijom, dodirnuti koju se boje,
 Sad pak si dobio roge i postao bikom, a često
 735 Kamenom znao si se pokazat, drvetom često,
 Katkad si valova bistrih poprimio oblik i r'jekom
 Postao, katkad opet dušmanom valova - ognjem.
 Kći Erisihtonova, a žena Autòlika nekad⁶⁷
 Istu imala moć. Prezirač bogova otac
 740 Bješe joj, nikad im on na oltarima kadio nije.
 Kazuju za nj da Cererin gaj ozlijedio bješe
 Sjekirom i lug da je starinski oskvrnio gvožđem.
 Tu je golemi hrast sa starodrevnim stajao deblom,
 Sobom već gaj, - okruživali njeg po sredini su traci,
 745 Spomen-tablice, v'jenci dokazujuć ispune želja.
 Često su svečano kolo izvodile pod njim Drijáde,⁶⁸
 Često se za ruke znahu po redu držat i mjerit
 Opseg onoga debla, i čitavog hrasta širina
 Petnajst obuzimaše lakata, i sva je šuma
 750 Pod njim ležala mala, ko trava što po šumi leži.
 Al' pored svega Triopov sin ustegnuo nije
 Ruku od hrasta, već sveto zapovjedi slugama drvo
 Nek podsijeku, pa videć, da stoje, istrgne jednom
 Sjekiru te će ovu izustiti zlopaki riječ:
 755 ""Da je i boginja sama, a nèsamo njezino milo

⁶⁴ 720. Kibira je grad u Frigiji. - Filemon se pretvorio u hrastovo, a Baukida u lipovo drvo.

⁶⁵ 727. Kalidonski je bog Ahelaj, jer rijeka istoga imena teče u okolini grada Kalidona.

⁶⁶ 731. Morskoga boga Proteja poznaje već Homerova Odiseja (IV, st. 351. i d.). On boravi po Homerovu pripovijedanju na ostrvu, koje je za jedan dan plovidbe udaljeno od Egipta, a poznaje budućnost. Kako ostali morski bogovi, tako se i Protej može mijenjati u različna obličja.

⁶⁷ 738. Kći je Erisihtonova Mestra ili Mnestra. Ovidije ne pominje njezina imena, kao što ne doznajemo od njega ni za ime Atalantino. Erisihton je sin tesalskoga kralja Triopasa, a Autolik, muž Mestrin, sin je Merkurijev i djed Odisejev.

⁶⁸ 746. O Drijadama vidi bilješku uza stih 506. trećega pjevanja.

Drvo, brsnatim vrškom dotaknuti ipak će zemlju."⁶⁹

To Erisihton reče i sjekirom zamahne koso,
Ali zadržće sad i zaječi Deójino drvo,⁶⁹
Zajedno poče lišće blijedjeti, započne i žir,
760 Bljedilo također stane obuzimat dugačke grane.
Kada bezbožna ruka u deblu načini ranu,
Ispod probite kore poteče krvca onako,
Kako iz vrata zna iz prosječenoga teći
Velikoj žrtvi - biku, kad padne ispred oltara.

765 Svi se zapanje na to i jedan se usudi od svih
Grijev odvratiti taj i sjekiru ustavit b'jesnu.
Pogleda njega Tesalac⁷⁰ i reče: ""Evo ti dara
Za srce pobožno tvoje!"" te od drva okrene gvožđe
I glavu odrubi onom, pa opet će hrast da siječe.
770 Ali se tada glas iz hrasta začuje ovaj:
""Najdraža Cereri Nimfa u drvetu ovome ja sam,
Koja ti umirući sad proričem, da te za tvoje
Djelo osveta čeka; na samrti tješim se time.""
Al' on nastavi zločin, dok ne padne napokon drvo,
775 Pošto je rasklimano od udara bezbrojnih te ga
Pritegnu uža, i mnogo težinom polomi šume.

Prepadnute Drijáde s bijede gaja i svoje
I sa sestrine smrti u crnome ruhu i tužne
K Cereri pođu sve Erisihtonu ištući kazan.
780 Cerera namagne njima i glavom ljepotica maknuv
Puna usjeva teških potrese polja - pa stane
Onome nemilu kazan da sprema, al' svakome i on
Nemio bješe sa svojeg zločinstva; odluči njega
Mučiti ljutijem gladom. Al' njojzi nije moguće
785 Bogu pristupiti Gladu (jer ne da sudbina, da dođu⁷¹
Zajedno Cerera i Glad); od planinskih boginja jednoj,
Seljačkoj Oreádi⁷² progovori besjedu ovu:

""Na skrajnoj obali ima u Skitiji ledenoj mjesto,
790 Tužna, jalova zemlja, ni drveća ni žita nema;
Troma stanuje Studen, Bljedoća ì Trepêt tamo,
Stanuje i tašti Glad. U utrobu opaku reci
Ovome bogu nek uđe svetògfdnîku, nek ne da
Svladat se obiljem hrane, u borbi nek mene nadjača.
A da te daleki put ne uplaši, uzmider kola,
795 Uzmi i zmajeve te ih u visu na uzdama drži.""

⁶⁹ 758. Deoja je pokraćeno ime od grčkoga imena Cererina: Demetra (= mati zemlje).

⁷⁰ 767. Erisihton je Tesalac, jer je otac njegov bio kralj u Tesaliji.

⁷¹ 785. i d. Podajući gladu obličje boga Ovidije se povadio za starijim helenističkim i rimskim pjesnicima, koji su rado podavali živ oblik različnim ljudskim nevoljama, patnjama i jadima. Vidjeli smo već prije, u drugom pjevanju (stih 760. i d.), kako je Ovidiju i Zavist živo biće.

⁷² 787. Oreade su boginje, koje žive po brdima.

Pa joj oboje dâ. Oreáda se u uzduh vine
 Na kolima i dođe u Skitiju; tamo na vrhu
 Kaukasa, stanovne gore, s vratova zmajima uzde
 Skine te potraži Glada i vidi ga na polju kršnom,
 800 Kako rijetku travu i noktima čupa i zubma.
 Čupave kose je, lica blijeda, upalih oči,
 Usana sivih i gnusnih, a čeljusti hrapave, gnjile,
 Kože je tvrde, kroz koju i utroba vidjet se može,
 Suhe iz nakrivljenih iz bedara dižu se kosti;
 805 Mjesto je trbuhu samo, a trbuha nema, otekle
 808 Čašice su, a gležnji izviruju velikom kvrgom.
 Kad Oreáda ga vidi s daleka (jer bliže mu nije
 810 Smjela pristupiti), reče, što boginja hoće, - i začas
 Boravka osjeti glad, daleko premda je bila,
 Premda je došla tek bila; pa onda okrene uzde
 I u Hemòniju⁷³ natrag na zmajima uzduhom ode.
 Nalog Cererin posluša Glad (i ako je svagda
 815 Protivan djelima njenim), i vjetrom bivši donesen
 Do kuće, kamo treba, svetogrdniku se odmah
 U sobi nađe, kojem je san razglobio ude
 Duboki - u doba noćno -, objeručke obujmi tad ga,
 Sebe udahne u nj te čeljust mu, prsi i usta
 820 Zapahne, u žile prazne izatog mu taštinu uspe.
 A kad izvrši nalog, iz zemlje otiđe plodne
 Pa se u uboški povrati dom, u običnu spilju.
 Tihi je san Erisihtona još pomahivao blagim
 825 Krilima, i on speći u utvari hoće da jede,
 Miče ustima praznim i zube o zube tare,
 Jelima puni grlo, al' ništava jela se grlu
 Izmiču, i mjesto hrane badava tanahni uzduh
 Guta; a san kad ode, goropadna požuda jela
 Gladnu mu osvoji čeljust i utrobu bezdanu, te on
 830 Odmah iskati stane što more, što zemlja, što uzduh
 Ima, a kad mu jela donesu, tuži se na glad,
 Ručajuć traži ručak i opet. Ne dostaje njemu
 Samome, gradima što bi i narodu dostajat moglo,
 I što spuštava više u trbuh, hoće sve više.
 835 Kao što more vode sa zemlje čitave prima,
 Ispija i iz daljine rijeke, al' ne mož se napit;
 Kao što žestoki oganj odasvud uzima hranu,
 Sažiže bezbrojne grede, i obilje što mu je veće
 Ište još više, i veća množina ga gladnijeg čini:
 840 Tako bezbožni sve Erisihton jestvine prima
 I druge opet ište. U njemu svako je jelo
 Uzrok drugome jelu, i jede i udilj je prazan.

⁷³ 813. Hemonija je starije ime Tesalije.

Već on gladujuć prosu u bezdanu trbuha svoga
 Očinstvo, al' glad kleti još jednako trajaše ništa
 845 Manji ne postav, a jednjak u vatrenoj pohlepi udilj
 Goraše. Pošto imutak u utrobu napokon čitav
 Spusti, još osta mu kći vrijedna boljega oca.
 Nju osiromašiv proda, al' boljarka ne htjede nikom
 Služit i pruživši ruke nad pučinom obližnjom reče:
 850 ""Otmí me gospodáru, o bože Neptune,⁷⁴ koji
 Moje si djevojaštvo zatomio!"" (ì bješe tako).
 Neptun joj usliši molbu i oblik prom'jeni njojzi,
 Muško lice joj dá i ruho, što ribaru liči,
 A njen je vidio ovčas gospodar idući za njom.
 855 Kad je gospodar vidi, progovori: ""Tako ti more,
 Udičaru, što méku o malenoj o kuki kriješ,
 Mirno bilo i riba lakovjerna bila t' u vodi
 I kuke ne vidjela, dok ne visi čvrsto na njojzi!
 Malo prije je žena na obali stajala ovoj
 860 Čupava, u ruhu prostu, na obali i sam je vidjeh,
 Reci mi, gdje je sada, jer ni trag ne vodi dalje.""
 Videći od dara ona Neptunova korist, gdje za nju
 Pita gospodar nju, odgovori veselo njemu:
 ""Tkogod si, da si, oprosti, od vode ove ne makoh
 865 Nikamo oči, jer poslom zanimah se marljivo svojim;
 Pa da bi sumnjao manje: pomagao tako mi morski
 Bog u ovome poslu! na ovoj obali nije
 Nikakav osim mene ni čovjek stajo ni žena.""
 Povjeruje gospodar i okrene noge u p'jesku
 870 I ode prevaren, a njoj povratio njezin se oblik.
 Kad Erisihton vidi, da t'jelo promjenljivo ima
 Unuka Triopova, a njegova kći, gospodarom
 Nju je prodavao često, a ona se vraćala kući
 Sada kobilom, pticom, sad kravom, košutom oca
 875 Gladnog nepoštenu hraneć. Kad izjede teška bijeda
 Sve, što spremljeno bješe, i hrane već bolesti ljutoj
 Nestade, sam tad gristi i trgati udove svoje
 Počne i hraniti se komadma tijela svoga.
 Al' što spominjem druge? Ta i ja mogu mijenjat
 880 Tjelesni oblik, o momci, doduše u neznatnom broju,
 Jer čas ovakav sam, kakav sam sad, a začas sam zmija,⁷⁵
 A čas govedma vođ u rogove sabijam snagu,
 Rogove?! Dok sam mogo; al' vidiš, sad oružja nema
 Čelo na jednoj strani". - I jaukne, kad to izreče.

⁷⁴ 850. Neptun je bio otac Triopov, djed nezasitnoga Erisihtona, a pradjed Mestrin.

⁷⁵ 881. Rijekama se često podaje oblik vijugaste zmije ili nasrtljiva bika.

DEVETO PJEVANJE.

Pošto je na kraju osmoga pjevanja spomenuo, da mu je nestalo jednoga roga s glave, Aheloj pripovijeda, kako se rvaao s Herkulom poradi *Dejanire*, kćeri Enejeve a sestre Meleagrove, pa kako se pretvorio u bika čuteći, da je slabiji od svoga protivnika, ali u zao čas po se, jer mu je Herkul iščupao rog (st. 1.-98.). Ipak se Aheloj može tješiti time, da je bolje prošao nego Kentaurin *Nes*, kojega je Herkul pogubio, jer je htio da ugrabi Dejaniru. Umirući predao je *Nes* Dejaniri svoju odjeću nakvašenu otrovanom krvlju (st. 99.-133.). Ovu je odjeću Dejanira poslala nevjernomu Herkulu, kad je dopr'o do nje glas, da je on poklonio ljubav svoju *Joli*, kćeri Eurita, kralja grada Ehalije. Odjeću je Herkulu donio sluga *Lih*, a kad ju je junak obukao, pobijesni od otrova i u bjesnoći baci nedužnoga Lihu u more, ali ga bogovi pretvoriše u hrid. Nato se Herkul zaputi na brdo *Etu* i dade se tamo na lomači spaliti. Jupiter ga prenese na nebo (st. 134.-272.). *Alkmena* žali za sinom Herkulom, pa kazuje svojoj snasi *Joli*, kako se Herkul narodio i kako se kod te zgone sluškinja njezina *Galan* pretvorila u lasicu. Jola pak pripovijeda svekrvi, kako se sestra njezina *Driopa* pretvorila u lotosovo stablo, kad je otrgnula kitu lotosovu (st. 273.-393.). Dok njih dvije pripovijedaju, dođe k njima *Jolaj*, sin *Ifikla*, brata Herkulova, kojega je *Heba* pomladila na želju Herkulovu. No i drugi bi bogovi rado, da njihovi ljubimci postanu iznova mladi, pa ih Jupiter mora uputiti, da o sudbini zavisi, tko se može, a tko ne može pomladiti: i on bi rado, da nanovo postanu mladi njegovi ljubimci *Eak*, *Radamant* i *Minoj*, ali sudbina toga ne dopušta (st. 394.-440.). Pred Minojem je negda bježao *Milet* i dospio u Aziju, gdje mu se rodilo dvoje djece: *Biblida* i *Kauno*. *Biblida* se zaljubila u brata i od tugovanja pretvorila u vrelo (st. 441.-665.). Udes bi se *Biblidin* svima pričinjao čudan, da se u isto doba djevojka *Ifija* na vjenčani svoj dan ne pretvori u dječaka (st. 666.-797.).

Zašto jauče bog, Neptunovski upita junak,¹
 Zašto l' mu čelo je krnje? Ahèloje stane mu pričat
 Obavit rogozom buduć po nekićenoj po kosi:
 "Stvar neugodnu išteš; jer kojem se pobjeđeniću
 5 Hoće boj svoj kazivat? Al' reći ću redom. Sramota
 Ne bješe svladanu biti, a borit se bijaše slava;
 Veliku utjehu meni pobjeditelj daje onaki.
 Ako je donio glas do tvojih ušiju ime
 Nekakve Dejanírê, - od sviju najljepša bješe
 10 Djevojka, predmet nade i zavisti proscima mnogim.
 U kući željenog tasta sa drugima nađem se i ja
 I kažem: ""Primi, sine Pantàonov za zeta mene!""²
 Isto i Alkid³ reče, a ostali ustupe nama.
 On je govorio, tasta da donosi Jupiter-boga,
 15 Slavna je spominjo djela i naloge maćehe svoje,⁴
 Koje je svršio, a ja (jer bogom ne bješe jošte)
 Rekoh: ""Sramota je bogu, da ustupa čovjeku; vidiš
 Vode sam kralj, što po kraljevstvu tvom vijuga se tekuć.
 Iz kraja tuđih strancem ne dolazim, zet da ti budem,
 20 Nego ću zemljak ti ostat i dio kraljevstva tvoga.
 Samo nek ne škodi meni, što na me Junona ne mrzi
 I što mi nikakav poso za pedepsu određen nije.
 A što hvališ se, sine Alkménin, da ti je otac
 Jupiter, - on to il' nije il' krivicom samo je otac.
 25 Materin preljubnik hoćeš da roditelj tvoj je, - izbèri,
 Bolji l' je izmišljen otac, il' rođen bit u sramoti!""
 Dok sam govorio tako, već dugo me gledao mrko
 Alkid i junački ne znav savladati vatrenu srdžbu
 Reče ov'liko: ""U mene od jezika bolja je ruka;
 30 Samo nek jači sam ja na mejdanu, a ti na r'ječma!""
 I na boj spremi se ljut. Ustupit sram me je bilo
 Iza razmêtânja onog. Od'jelo zeleno zbacim
 Opreme se mišicama, na prsima raširim pesti
 I stanem čekati spreman sa čitavim tijelom na boj.
 35 Tađ on prašine zgrabiv objeručke obaspe mene,⁵
 Onda požuti i sam pijeskom se žućkastim posuv.
 Sada me za vrat hvata, sad za bedra, koja se brzo

¹ 1. Neptunovski je junak Tesej, jer se držalo, da je otac njegov Egej istovetan s gospodarom mora Neptunom.

² 12. Enej, kralj kalidonski i otac Dejanirin, sin je Pantaonov.

³ 13. Alkid je Herkul, jer je sin Amfitrionov, a unuk Alkejev.

⁴ 15. Maćeha je Herkulova Junona: ona je određivala, kakove poslove ima Euristej da zada Herkulu.

⁵ 35. i d. Rvači su se namazali uljem, prije nego će u borbu, pa zato Herkul baca na Aheloja pijeska, da mu se ruka ne oklizne, kad te zahvatiti namazano tijelo svoga protivnika.

Izmiču, ili se čini da hvata, i spopada odsvud.
 Mene je štitila moja težina, i zalud me hvato,
 40 Bijah ko nasip, na koji navaljuju s velikom bukom
 Valovi, al' on stoji u svojoj stalan težini.
 Malo se razmaknemo, a onda se opet ukoštac
 Primimo na mjestu svaki na svojem ne misleć uzmać;
 Noga se drži noge, s cijelim se naslonim grudma
 45 O grudi, prstima prste, a čelom pritisnem čelo.
 Takvu sam gledao borbu med dvojicom bikova jakih,
 Kada se nagrada boja na čitavoj utrini traži:
 Ljubovca ponajljepša; u strahu goveda gleda
 Ne znajuć, tko će pob'jedit i toliku dobiti vladu.
 50 Triput pokuša Alkid bez uspjeha, kako bi moje
 Prsi uprte o se odvojio; četvrtom teke
 Zagrljaj baci sa sebe i otvori stegnute miške,
 Šakom me udari te me (ne mogu istinu tajit)
 Okrene odmah i legne na leđa mi sa svom težinom.
 55 Hoćete l' vjerovati (ta izmišljene riječma
 Ne tražim slave) mišljah, da brdo pritisnu mene.
 Jedva utisnem miške, što znojem se znojahu silnim,
 Jedva zagrljaj hudi od prsiju odmaknem, al' on
 Zgrabi me zaduhana i ne da mi sabrati snagu
 60 Pa me uhvati za vrat; izatog napokon klecnem
 Na zemlju koljenom svojim i zubma zagrizem pijesak.
 Manje jakosti buduć utekoh se umještvu svome,
 Prometnuh dugom se zmijom i izmaknem onom junaku;
 Pa kad u savite stanem u kolute motati t'jelo,
 65 Jezikom račvastijem palucat i pištati ljuto,
 Smijuć se Tirintski junak⁶ i umještvu rugajuć mom se
 Reče: ""U zipci ja već naučih ubijati zmije!
 Od drugih ako i jesi, Ahèloje, zmajeva veći,
 Al' sam kolik si ti od guje Leranske dio?⁷
 70 Rane joj davahu plodnost, i nije joj glava nijedna
 Uzalud odsječena od njezinih stotinu glava,
 A da novima dvjema pojačio vrat joj se nije.
 Iz krvi nicala njoj, razgranavale njoj su se glave,
 Sječena bivaše veća, - al' ubih je ja i rasporih.
 75 Što će biti od tebe, što misliš, neprava zmijo?
 Tuđim se oružjem boriš, u liku se zajmljenom kriješ!""
 Reče i prstima vrat mi odozgo uhvati čvrsto;
 Davih se, ko da mi grlo kliještima stisnuo bješe,
 Trudih se, kako bih vrat iz njegovih izvio prsta.

⁶ 66. Tirintski je junak Herkul, a naziva se tako po svom zavičaju; vidi bilješku uza stih 112. šesto-ga pjevanja.

⁷ 69. Leransku je guju Herkul pogubio u močvari kod Lerne u Argolidi i njezinim otrovom nama-zao svoje strjelice.

80 Pošto sam tako svladan, još treći mi ostade oblik
 Ljutoga bika, i bikom pretvoriv se ponovim bojak;
 A on mi s lijeve strane u podvratnik ruke obmota,
 Jurim, a on me vuče i stiže, tvrde mi roge
 Zgrabi i pritisne zemlji, u visok me obori p'jesak.
 85 Ni to mu ne bješe dosta: u desnici krutoj držeći
 Rog mi prelomi tvrdi i s krnjega otkine čela.
 Naide mirisnim cv'jećem i voćem ga napune pa ga⁸
 Posvete, i rogom mojim Obilnost beričetna jeste".
 Reče, - i zapregnuta Dijaninim načinom⁹ jedna
 90 Između dvorkinja Nimfa unišavši prosute kose
 Na obje strane donese u preobilnome rogu
 Zasladu: jesenskog ploda svakovrsnog, prekrasnog voća.
 Kada se pomoli dan i sunčane prve kad zrake
 Taknu vrhunce, momci otiđoše čekat ne hoteć,
 95 Dok bi se malo rijeka umirila, tiho potekla,
 I dok bi slegla se voda. Aheloje seljačko lice
 I glavu, kojoj je otkrnjen rog, u valove skrije.
 Ako uresa i jest gubitak ukrotio njega,
 Al' je uostalom čitav: na glavi okrnjak krije
 100 Rogoza na nju nametav i k tome vrbova granja.
 Ali za djevojkom istom pogubila tebe je ljubav,
 Ljuti o Nese u leđa probodeni hitrom strijelom.
 K očinskom polazeć gradu sa ženom mlađahnom dođe
 Jupiter-boga sin do Evénovih¹⁰ žestokih vala.
 105 Od kiša zimskih nabujav obilniji bijaše tada,
 Nego je obično bio, neprohodan i k tom virovit.
 Alkid se bojao nije za sebe, za ženu se samo
 Brinuo, - pristupi jaki mu Nes i brodima vješti
 I kaže: "Uslugom mojom na obalu drugu će ova
 110 Bit prenesena, a ti, o Alkide, junački plivaj".
 Od straha Kalidonka blijedi, boji se vode,
 Boji se Nesa, a Alkid predade je strašljivu njemu.
 Tulac je doteščavo Alkidu i lavova koža
 (A luk krivuljast i topuz na obalu bacio bješe)
 115 I kaže: "Kada već počeh, nek svladana bude rijeka!"
 On se ne skanjuje ništa i ne traži, gdje li je voda
 Blaža, i ne će da struji ugodljivoj nosit se daje.
 Kad već na obalu dođe i digne bačeni tulac,
 Ženin razabere glas te Nesu, koji je gledao,
 120 Kako će odnijeti amanet, poviče: "Kud te
 Uzdanje u noge vuče, siloviti? Govorim tebi,

⁸ 87. i d. Rog Ahelojev postaje rogom obilnosti. Po drugim je vijestima rog obilnosti pripadao isprva Nimfi Amaltiji ili kozi Amaltiji, koja je othranila na Kreti Jupitera.

⁹ 89. Nimfa je imala poput Dijane visoko pripasanu odjeću.

¹⁰ 104. Even je rijeka, koja teče na istočnoj stran od Kalidona.

125 Nese dvooblični,¹¹ čuj, ne kradi, što pripada meni!
 Ako se ne žacaš mene, al' mogao točak bi oca¹²
 Tvog od nedopuštene od ljubavi tebe odvratit.
 Uzdaš se u konjsku snagu, al' ne ćeš meni uteći;
 Ne ću te nogama stizat, već hicem". Posljednje r'ječi
 Potvrđi djelo: strijela probode Nesa u leđa,
 Kada je bježao, i rt iz prsi se pomoli kukast;
 130 Nes ga izvuče, i odmah iz otvora jednog i drugog
 Brizne mu sm'ješana krv sa otrovom Leranske zmije.
 On je nahvatav reče u sebi: "Bez osvete ne ću
 Umrijet!" i plašt svoj u krvi nakvašen toploj
 Daruje ugrabljenoj, da dražilo ljubavi ima.
 135 Mnogo je vremena prošlo međutim, i veliki Herkul
 Djelima napuni zemlju i ublaži maćehe srdžbu.
 Pobjednik Ehalški¹³ žrtvu kad zavjetnu Jupiter-bogu
 Spremaše, dođe tebi do ušiju, o Dejaníra,
 Jezična Fama, koja s veseljem istini laži
 Dodaje, i vrlo sitna s početka lažući raste;
 140 Javi, Amfitriónov da pastorak plamti za Jolom.
 Ljubeća vjeruje to i glasa se ljubavi nove
 Uplašiv plakati stane i suzama jadnica tugu
 Isplakat hoće, al' brzo izatoga reče: "Što treba
 Plakati? suze će tē veselje inoči biti;
 145 Ona će doći, pa treba požurit se, smislit što novo,
 Dok se još može, dok druga u ložnicu ušla mi nije.
 Hoću l' se tužit il' mučat? u Kalidon vraćat se? ostat?
 Hoću li iz kuće bježat il' hoću l' se barem protivit?
 A što, akoli čin silovit učinim znajuć,
 150 Da sam Melèagru sestra, te inoću zakoljem i tim
 Dokažem, ženska što žalost, što krivda pretřpljena može?"
 Misli joj idu na pute na različne, - napokon od svih
 Najvećma njojzi se svidi, da mužu pošalje krvlju
 Nesovom nakvašen plašt, da objači klonulu ljubav;
 155 I plašt Lihi predade, a ne zna ni jedno ni drugo,
 Što li predaje, te jad predajućí jadnica svoj mu
 Moli ga, da plašt odnese. Junačina ništa ne sluteć
 Primi Leranski otrov i njime ogrne pleći.
 160 Moli se Alkid i tamjan u oganj zapaljen teke
 Baca, iz plitice vino na oltar mramorni lije, -
 Kad li se ugrije otrov i rastopi u vatri te se

¹¹ 122. Nes je kao Kentaurin dvoobličan, jer je gornjim dijelom tijela nalik na čovjeka, a donjim na konja.

¹² 123. Otac je Nesov Iksion, koji trpi muke u podzemnom svijetu okrećući se na točku, jer je poželio ljubav Junoninu. Po jednoj je on vijesti obljubio utvoru oblačnu, koja je bila nalik na Junonu, i od te se utvore rodiše Kentauri.

¹³ 136. Ehalija je grad na Eubeji.

165 Herkulu razide po svim po udima. Dokle je mogo,
 Jecanje običnim svojim junaštvom je on zatomljivo;
 Al' kad muke strpljenje nadjačaju, obori oltar
 I vikom napuni svojom cijelu šumovitu Etu.¹⁴
 Odmah pokuša da plašt smrtonosni razdre na sebi;
 Kudgod ga vuče, vuče i kožu, i (strašno je reći)
 Ovdje se udova drži, i zalud ga otkida Herkul,
 Ondje ranjavo meso i goleme otkriva kosti.
 170 Krv od gorućeg pišti od otrova i vri ko ploča,
 Kada se razb'jeljena u korito umoči hladno.
 Al' još svršetka nema: i grudi mu požudni plamen
 Izjeda, i znoj žućkast sa čitavog curi mu t'jela,
 Spaljene pucaju žile; od otrova tajnog se mozak
 175 Rastapa; Herkul ruke k nebesima pružajuć vikne:
 "Zasiti sad se, zasit', Saturnija,¹⁵ nesreće moje
 I gledaj, okrutnice, odozgo nevolju ovu,
 Nemilo srce zadovolj'. I dušmanin ako me žali,
 To jest, ti li me žališ, tad uzmi dušu mi teškim
 180 Mukama izmučenu, za trude rođenu, mrsku.
 Smrt će mi biti dar. Darovat je maćeha može.
 Je li Busiris¹⁶ ubit od mene, koji je kaljo
 Krvlju stranaca hram? i Anteju¹⁷ majčinu pomoć
 Jesam li uzео ja? i mene li prepalo nije
 185 Hibernskog čobanina i Kerbera trostruko t'jelo?¹⁸
 Vi li ste, ruke, jakog za rogove zgrabile bika?¹⁹
 Vidje l' vam Stimpalska voda i Elida junačka djela,²⁰

¹⁴ 165. Eta je brdo na granici između Tesalije i srednje Grčke.

¹⁵ 176. Saturnija je Junona, maćeha i protivnica Herkulova.

¹⁶ 182. Busiris bio je vladalac Egipta, koji je sve tuđince klao i žrtvovao na oltaru Jupiterovu. Kad je i Herkula htio da zakolje, razdere junak vezove i ubi krvoločnoga kralja.

¹⁷ 183. Antej, div u Libiji, sin je Neptuna i Geje, koji je svakoga, s kim bi se sastao, silio, da se s njim po'rva. Dok je Antej stajao na zemlji, majci svojoj, nitko ga nije mogao oboriti, jer je od materine dobivao uvijek nove snage. No Herkul ga podiže uvis i onda zadavi.

¹⁸ 185. Hibernski je čobanin Gerion, div sa tri tijela i tri glave; boravio je u Eritiji, potonjoj Gaderi. Herkul ga je pogubio i odveo njegovo stado. - Podzemnoga psa čuvara Kerbera doveo je Herkul pred Euristeja iz podzemlja i opet ga natrag odnio iz Mikene u Ditovo carstvo.

¹⁹ 186. Jaki bik, što ga je Herkul zgrabio za rogove, jest Ahelaj, o kome je malo prije bio govor, ili kretska bik, što ga je Posidon (Neptun) poslao iz mora, a onda učinio bijesnim, jer ga Minoj nije htio da žrtvuje. Herkul ga je živa donio u Mikenu, a onda ga opet pustio na slobodu, te je pustošio polja po Grčkoj, dok ga Tesej ne pogubi na Maratonu. Vidi bilješku uza stih 434. sedmoga pjevanja.

²⁰ 187. Stimpalska je voda jezero kod grada istoga imena u Arkadiji. Grabežljive ptice, što su boravile na tom jezeru, razagnao je Herkul bučeći sa čagrtaljkom, što ju je dobio od Minerve ili poubijavši ih strjelicama. - U Elidi bijahu goleme stajе kralja Augije, kojih već dugo vremena nitko nije čistio, a Herkul ih je očistio navedavši rijeku Alfej, da teče kroz njih.

Vidje l' Partènijskâ šuma? je l' Tèrmodontskijem zlatom²¹
 Iskićen kajas snaga donesla vaša i one
 190 Jabuke, što ih je zmaj nesanljivi s drugima čuvo?²²
 Meni l' Kentàuri odoljet ne mogoše i vepar, koji²³
 Haraše Arkadsku zemlju, i koristi ne bješe hidri,²⁴
 Kad je sječena rasla, dobivala dvostruku snagu?
 A što, kad vidjeh, Tračkog gdje kralja tove se konji²⁵
 195 Ljudskom krvlju i jasle tjelesa ranjenih pune,
 Vidjeh pa ih oborih te ubih i kralja i konje?
 Ove su mišice zvijer zadavile Nemejsku,²⁶ nebo
 Držah na plećima ovim. Utrudila već se Junona
 Ljuta naloge dajuć, utrudio ja se nijesam
 200 Vršeć ih, al' sad evo bijede nove, doskočit
 Nikakvo oružje ne može njoj ni hrabrost; proždrljiv
 Širi se u plući oganj i čitavo izjeda t'jelo.
 Al' Euristej²⁷ je zdrav! pa vjerovat mogu još neki
 205 Ljudi, da bogova ima!!" - Izreče i ranjen niz Etu
 Visoku pođe nalik na bika, koji u sebi
 Koplje zabodeno nosi, a uteče, koji ga rani.
 Često je stenjati stao i često od bola rikati,
 Često je iznova kušo na sebi sve haljine strgat,
 210 Drveće sad je obaro, a sada je mahnito kido
 Hridi, izatog ruke k nebesima očinskim pružo.
 Ugleda Lihu najednoć, gdje krije se u spilji drščuć,
 Pa kad od bola teškog bjesnoća sva mu se skupi,
 Prozbori: "Ti li si, Liha, smrtonosne donio dare?
 Ti li si moj ubilac?" A Liha boji se, drščće,
 215 Blijed i sav u strahu za ispriku govori nešto;
 Al' dok govori još i koljena hoće mu primit,

²¹ 188. i d. U Partenijskoj šumi, na brdu između Arkadije i Argolide, uhvatio je Herkul svetu košutu Artemidinu (Dijaninu). - O Amazonkama se pričalo da žive na rijeci Termodontu u Kapodokiji. Kraljica njihova Hipolita dobila je od Marta na dar kajas, koji je bio bogato iskićen zlatom.

²² 190. Herkul je donio Euristeju na njegovu zapovijed tri zlatne jabuke sa zapada. Te je jabuke dobila Junona, kad se udavala za Jupitera, kao svadbene dar od Geje, pa ih je povjerila Hesperankama i uvijek budnomu zmaju Ladonu, da ih čuvaju. Po jabuke je u istinu otišao Atlas, a Herkul je dotle držao na ramenima nebeski svod.

²³ 191. Kentaurin Fol u Arkadiji htio je da ugosti Herkula, ali su se protiv toga digli drugi Kentauri, no Herkul ih je nadjačao. - Na brdu Erimantu u Arkadiji uhvatio je Herkul vepra, koji je dugo vremena harao Arkadiju.

²⁴ 192. O hidri (Lernejska guja) vidi bilješku uza stih 69.

²⁵ 194. i d. Trački kralj Diomed imao je četiri konja, koji su se hranili ljudskim mesom. Herkul je Diomeda svladao i dao ga za hranu njegovim konjima, a onda konje odveo pred Euristeja.

²⁶ 197. Nemejskoga lava nije nikakovo oružje moglo da rani. Herkul ga je ugušio. - Nebo je Herkul držao na plećima, dok je Atlas otišao po zlatne jabuke k Hesperankama.

²⁷ 203. Euristej, sin Stenelov, unuk Persejev, kralj u Argu, određivao je po uputi Junoninoj sve one poslove, što ih je Herkul u pređašnjim stihovima izbrojio.

Zgrabi ga Alkid pa triput il' četiriput ga zavrti
 Te ga od sipače brže u valove Eubejske baci.
 Viseć u povjetarcu u uzdušnom otvrdne Liha,
 220 I ko što za kišu kažu da zgusne se od vjetra hladnog,
 Otud da nastaje snijeg, pahuljice meke se vrte,
 Stiskuju se i zatim sabijaju u tuču gustu:
 Tako i Liha - kaže starina - beskrvan od stra
 I bez ikakvog soka Alkidovim rukama jakim
 225 Bačen u uzduh da se pretvorio u kamen tvrdi.
 Još se i sada diže nad dubokim Eubejskim morem²⁸
 Hridina kratka, kojoj čovječji je sačuvat oblik;
 Ko da bi osjetit mogla, brodari joj boje se primać
 Pa je nazivaju Liha. - A slavni Jupiter-boga
 230 Sine, po visokoj ti si po Eti nasjeko drva
 Pa ih u lomaču složi, a tulac prostrani i luk
 I str'jele, koje Troja još jednoć imaše vidjet,²⁹
 Sinu si Pèantovu izručio, neka ih nosi;
 On ti pomože vatru podžeći, i pohlepni plamen
 235 Kad već lomaču obvi, odozgo na gomili drva
 Prostro si Nemejsku kožu, na topuz naslonio vrat si³⁰
 I lego s licem sasvim onakim, kao da gostom
 Ležiš nakićen v'jencem nad čašama punima vina.
 Na sve strane se već raširio sileni plamen,
 240 Puckajuć hvata Alkída, što ne mari za njga, i ude
 Mirne mu; sad se bozi poboje za braniča zemlje.
 Kad to Jupiter vidi Saturnije, bozima onda
 Ovu besjedu reče: "O višnji, bojazan vaša
 Godi mi, i pun veselja iz svega se radujem srca,
 245 Što se nazivam kraljem i ocem zahvalnom skupu
 I što mojega sina i vaša zaštićuje milost;
 Premda ga zapada ona zbog velikih njegovih djela,
 Ipak zadužuje ona i mene. Al' dobra vam srca
 Nek se ne plaše zalud, za oganj ne marite ovaj!
 250 Tko je odolio svemu, odoljet će i vatri, koju
 Vidite; njenu će snagu oćutjet dijelom samo
 Majčinim, a što ima od mene, vjekovito to je,
 Od smrti sigurno, prosto, neslomljivo nikakvom vatrom.
 To ću, kad život svrši zemaljski, u nebeske dvore

²⁸ 226. Eubejskim naziva se ovdje Egejsko more, onaj dio mora, koji je do ostrva Eubeje. Geograf Strabon daje ime Lihino trima malenim ostrvima blizu eubejskoga predbrežja Keneja.

²⁹ 232. Troja je vidjela već jednom Herkulove strjelice, kad se junak osvetio kralju Laomedontu, koji mu nije htio da dade obećanu nagradu, pošto je on spasao od nemani kćer njegovu Hesionu. A po drugi će put Troja vidjeti njegove strjelice, kad oboružan s njima dođe Filoktet pod Troju. - Peantov je sin Filoktet, koji je konačno odlučio sudbinu Troje ubivši Parisa; vidi trinaesto pjevanje, stih 51. i d.

³⁰ 236. I umjetnost grčka daje Herkulu kao stalne pridijevke kožu lava, što ga je junak u Nemeji zadavio, i topuzinu.

255 Primiti, te se nadam, veseliti da će se tome
 Bogovi svi. Al' bude l' se tko sablažnjavo o njega,
 Što je postao bogom, za nagradu zavidan bit će,
 Al' nek zaslugu prizna i odobri makar i nerad".
 Bogovi povlade to. I kraljica, čini se, nije
 260 Slušala nemila lica u besjedi Jupiter-boga
 Ništa osim svršetka; prijekor je samo zaboli.
 Uto Mulciber bog,³¹ što razoriti dato je vatri,
 Bješe raščinio sve, i Herkulov nije se više
 Lik raspoznati mogo; od majčina oblika ništa
 265 Više ne osta na njemu, već tragovi Jupiter-boga.
 Kako se zmija pomladi, kad s košuljom odbaci starost,
 Onda se veselo igra i blista u koži novoj:
 Tako Tirinćanin junak kad smrtno tijelo svuče,
 Živne dijelom boljim i bješe vidjeti viši,
 270 Ozbiljna pun dostojanstva i častan bude, te njega
 U oblak šuplji otac svemogući uhvati pa ga
 Na kolih s četiri konja med zv'jezde sjajne prenese.
 Osjeti Atlas težinu. Još srdžbe se prošao nije³²
 Stenelov sin Euristej; još dušmanski na sina mrzi
 275 Kao prije na oca. Alkména Argolka³³ dugim
 Brigama satrta Jolu imade, kojoj se tužit
 Starica može i djela sinovlja svijetu znana
 Pričat joj i svoj udes. Naložio bio je Herkul
 Hilu, te primi u ložnicu on i u srce Jolu,
 280 Sjemenom plemenitim nabređa je. Njojzi Alkména
 Prozbori: "Bili blagi bar tebi bogovi pa ti
 Skratili rok, kad budeš Ilitiju rađajuć zvala,³⁴
 Koja je nastojnica porodilja punijeh straha;
 Meni je nemilu nju učinila dobra Junona.
 285 Jer kad Herkula već mukotrpnog rođeni danak
 Dođe, nad desetim zv'ježđem kad sunce stajaše veće,³⁵
 Breme je utrobu meni raširilo; ono, što nošah,
 Toliko bješe, da moglo se znat, da od Jupiter-boga
 Potječe sakriti teret. Podnositi nijesam već mogla
 290 Muka, još me i sada, kad govorim o tome, zebnja
 Hvata, i spomen sam od one muke je dio.

³¹ 262. Mulciber je pridjevnik boga Vulkana, koji tali rude.

³² 273. i d. Kad se Herkul uzdigao na Olimp, njegovu je djecu Keik, kralj trahinski, bio spreman da predade Euristeju, koji ih je tražio. No djeca zatražiše pomoći u Atenjana, pa je i dobiše.

³³ 275. Alkména bila je kći Elektriona, kralja u Mikeni u Argolidi.

³⁴ 282. Ilitija bila je Rimljanima istovjetna s boginjom Junonom Lucinom, koja olakšava muke roditeljama.

³⁵ 286. Prema staroj astronomičkoj nauci sunce svakoga mjeseca stoji nad drugim zvjezdanima u zodiacu.

Muke sam sedam dana i sedam trpjela noći,³⁶
 Ruke u trudima teškim k nebesima pružah i glasno
 Boginju tada zazivah Lucínu i oceve Nikse.³⁷
 295 Dođe Lucína doduše, al' dala se veće potkupit
 I spremna bješe, da me Junoni kivnoj predade.
 Stenjanje moje kad čuje, pred vratima ona na onom
 Posadi se oltaru i pritisnuv koljeno l'jevo
 300 Ispod koljena desnog i prste složivši češljem
 Porod ustavi moj. I basmu nekakvu šapćuć
 Reče, i basma ta zadrži početi porod.
 Trudih se, uzalud grdih u ludilu Jupiter-boga
 Neharnog, umrijet željeh i jaukah, jaukom da bi
 305 Kamenje ganula tvrdo. Uz mene Kadmejske žene
 Stoje i zavjete čine i patnicu mene slobode.
 Jedna iz naroda prostog plavokosa dvorkinja bješe
 Zvana Galantida, brza u vršenju zapovijestí,
 Mila sa službe mi svoje. Zamotrla ta je, da nešto
 310 Kivna sprema Junona; kroz vrata izlazeć ona
 Često i ulazeć vidi, gdje boginja sjedi uz oltar,
 Ruke na koljenma drži sjedinivši s prstima prste.
 ""Tkogod si - reče - možeš čestitati gospi, Alkména
 Izbavila se bremena svog i rodi po želji"".
 315 Boginja porođaja tad skoči i ruke u strahu
 Složene rastavi, a ja riješiv se okova rodih.
 Prevariv boginju tako Galantida kazuju da se
 Smijala, al' dok se smije, povuče je boginja b'jesna
 Za kosu te joj ne da od zemlje da digne se uvis,
 320 Kako je htjela, i ruke u prednje joj pretvori noge.
 Pređašnja ostade njoj brzina i leđima osta
 Njezinim ista boja, a oblik je drugi no prije;
 Ustima rađa,³⁸ jer je pomogla roditelji lažnim
 Ustima, i kuću našu obilazi kao i nekad".
 325 Reče i ganuta bude spomenuv se negdašnje svoje
 Dvorkinje; žalosnoj njoj progovori snaha ovako:
 "Tebi je žao, majko, što oblik prom'jeni, koja
 Roda našega nije. A istom da sestre ti moje
 Čudnu sudbinu kažem, i ako mi smeta i ne da
 330 Besjedit plač i žalost! - Jedinica matere svoje
 Driopa bješe (jer ocu od žene od druge ja bjeh),

³⁶ 292. i d. Alkména poradi toga nije tako dugo mogla da rodi, jer je Jupiter unaprijed izjavio u skupštini bogova, da će dječak, koji se rodi onoga dana, gospodovati nad rodnom svojim, a tu je izjavu na želju Junoninu i zakletvom potvrdio. Nato je Junona spriječila porod Herkulov a požurila porod Euristeja, sina Stenelova, i tako morade Herkul služiti Euristeju.

³⁷ 294. Pored Junone Lucine poštovali su se u Rimu kao pomagači kod poroda demoni Niksi, kojima Ovidije daje časni pridjevak "ocevi". Prema staroj jednoj vijesti bila su tri demona Niksa.

³⁸ 322. U staro se doba općeno držalo, da lasica ustima rađa.

Dika Ehalskih žena. Kad od sile boga, što Delfom³⁹
 Vlada i Delom, svoje izgubila bijaše djevstvo,
 Oženi njom se Andrémon, i držahu sretnim ga mužem.
 Ima jezero s rubom sa spuštenim, koji je sličan
 335 Brijegu nagnutome; okružuju mrče ga ozgo.
 Onamo Driopa dođe ne sluteći, što li je čeka,
 I što je za veću smutnju, da Nimfama v'jence donese.
 Nosi na prsima mlađe od godine dana dijete,
 Slatko breme, i toplim mlijekom hrani ga majka.
 340 Blizu jezera stoji u cv'jetu vodeni lotos,
 Boje gotovo Tirske,⁴⁰ obećava jagode skoro.
 Driopa cvijeća otrgne tog, za zabavu malom
 Da ga sinčiću dâ, a isto učiniti i ja
 Htjedoh, jer bijah s njome, al' vidim, gdje krvave kapi
 345 Iz cv'jeta kaplju, a grane gdje miču se i dršču s ježnjom.
 Prekasno sada mi istom seljaci kazuju, da se
 Bježeć od bestidnoga Prijápa Lotida Nimfa⁴¹
 U to pretvorila drvo, al' ime sačuvavši svoje.
 Sestra ne znaše to i pomoliv se Nimfama htjede
 350 Straha puna da ode odatle, ali joj noge
 Zapnu o korijenje; iz njega se istrgnut gleda,
 Ali se miče samo odozgo, a kora odozdo
 Žilava pomalo rastuć obuhvaća slabine njojzi.
 Kad to ugleda, hoće da kosu čupa iz glave,
 355 Ruka se napuni lišća, već sva joj je u lišću glava.
 Amfis - Eurit⁴² je djed dječaka nazvao tako -
 Osjeti brzo, prsi da majčine postaju tvrde,
 On ih sisa, al' ne će da iz njih poteče mlijeko.
 Ja sam nemilu tu sudbinu gledala, al' ti,
 360 Sestra, ne mogoh pomoći; objumivši, koliko mogah,
 Deblo i grane htjedoh da ustavim, neka ne rastu,
 Željah - priznajem - ista i mene da pokrije kora.
 Eto Andremon muž i otac pretužni dođe,
 Traže Driopu, gdje je; dok traže je, pokažem njima
 365 Lotos, i oni toplo cjelivati započnu drvo,
 Padnuv drvetu dragom na kor'jenje ostanu tako.
 Samo još lice ti, draga o sestro, u drvo nije
 Prešlo; po lišću, što je iz nesretnog t'jela izraslo,
 Suze kaplju; dok može da zbori, dok usta još glasu
 370 Put joj puštaju, stane ovako u uzduh tužit:
 ""Ako se vjeruje jadnim, zaslužila nepravde ove,

³⁹ 331. i d. Bog, što vlada Delfima i Delom, jest Apolon.

⁴⁰ 341. Tirske grimizne boje bio je cvijet i plod toga lotosa.

⁴¹ 347. i d. Priču o Lotidi, koja bježi pred bestidnim bogom Prijapom, pripovijeda Ovidije i u *Fas-tima* (I, st. 415. i d.), ali ne pominje još, da se Lotida pretvorila u biljku lotos.

⁴² 356. Eurit, kralj grada Ehalije na Eubeji, otac je Jolin i Driopin.

Tako mi bogova, nisam, bez krivice kazan me stiže.
 Nedužan život mi bješe, - a lažem li, lišće nek ovo
 Izgubim, ostanem suha, nek posječena izgorim.
 375 Ali od majčinih grana dijete uzmite ovo,
 Pa ga dadilji dajte; pod mojim drvetom često
 Neka pije mlijeko, pod mojim nek drvom se igra.
 Kad budê znao govorit, nauč'te ga pozdravljat majku,
 Pa nek žalostan kaže: "u ovom je drvetu majka!"
 380 Al' nek od jezera bježi, nek s drveta ne trga cv'jeće,
 Za grm svaki nek misli da t'jelo je boginje koje.
 Ostaj mi zdravo, dragi o mužu, sestru i oče!
 Ljubavi ako imate, kos'jeru ne dajte oštrom
 Rezati grane moje i gristi ih ne dajte stoci.
 385 Pa kad meni sudbina ne dade k vama se nagnut,
 A vi se dignite k meni i dođite mene poljubit,
 Dok me još možete taknut, i dignite malog mi sina.
 Više govorit ne mogu, po vratu bijelom liko
 Mekano već se vije i u kruni nestaje već me.
 390 Ruke od oči uklon'te, i bez vaše ljubavi kora,
 Koja se navlači evo, nek zatisne mruće mi oči."
 Zajedno nesta i usta i govora. Pošto se t'jelo
 Pretvori, svježe granje još dugo bijaše toplo".
 Slučaj čudnovat taj Alkméni kazuje Jola,
 395 I kćeri Euritovoj Alkména prstima briše
 Suze, al' plače i sama; - tad tugu svu im razagna
 Događaj nenadani, jer Jolaj na visokom pragu
 Stane gotovo dječak, na licu mu nejasne malje.
 Jolaj, koji se likom u godine vratio mlade.
 400 Taj mu je dar Junonina kći udijelila Heba
 Uslišav molbu muževlju. Kad ona zaklet se htjede,
 Odsad takvoga dara da ne će nikom već dati,
 Temida ne dade, da se zakune veleći: "Već Teba"⁴³
 Započe razdor i rat; Kapàneja samo će moći
 405 Jupiter svladat, i brata će dva u jednakom boju
 Pasti, pod otvorenom pod zemljom prorok će duše
 Vidjeti još za života. Osvetiv na materi oca"⁴⁴

⁴³ 403. i d. Boginja proročica Temida znade, da će u Tebi nastati razmirice poradi prijestolja, kad se Edip odrekne kraljevske vlasti. Sinovi se njegovi Eteoklo i Polinik otimahu o vlast. Polinik dobi pomoć od Adrasta, kralja u Argu, koji mu je bio tast, i od pet drugih junaka, među kojima su bili Argivac Kapanej i vidjelac Amfijaraj. Amfijaraja je žena njegova Erifila nagovorila, da pođe na vojnu protiv Eteokla, pošto ju je Polinik podmitio zlatnom narukvicom. Kapaneja je udarila strijela Jupiterova, kad je pokušao da se uspne na zidine tebanske. Eteoklo i Polinik pogiboše u dvoboju. Amfijaraja proguta zajedno s njegovim kolima i konjima zemlja, pošto ga je Jupiter strijelom ošinuo, a u podzemnom svijetu postade on besmrtn.

⁴⁴ 407. i d. Amfijaraja je osvetio sin Alkmeon pogubivši Erifilu, majku svoju, ali je iza ubistva matere poludio i lutao naokolo, dok ga od teške krivnje ne očisti Fegej Arkađanin. Alkmeon se oženio Arsinojom, kćerju Fegejevom, i dao joj na dar Erifilinu narukvicu. No kasnije morao je on opet

Sin će istijem činom pokazat zločinstvo i ljubav;
 Nèsrêcâ će se prepast, izgubit će i pamet i dom,
 410 Likovi Eumenídâ i matere njegove sjenka
 Gnat će ga, dokle žena ne zaište kobno od njega
 Zlato i Fegejev mač ne probode zetove prsi.
 Kći će Ahèlojeva Kalìroja nejakim sinma
 Molit tad godine iste u velikog Jupiter-boga.
 415 Jupiter pastorkе svoje i snahe⁴⁵ dar će im dati
 417 Unapr'jed: napon i ljudma učinit ih mladijeh ljeta".
 Temida proročica kad ustima gatarskim sve to
 Iskaže, bogovi stanu i ovo mrmljat i ono
 420 Žuboreć, zašto ne bi i ostali bogovi dare
 Takove davati mogli; - Jasiôn⁴⁶ sijed je veće,
 Tuži se Cerera blaga, a Palantova⁴⁷ se kćerka
 Tuži, muž joj je star, Erihtòniju⁴⁸ Mulciber ište
 Da se obnovi vijek, i Venera već za budućnost
 425 Brine se i Anhísu⁴⁹ pomladiti godine hoće.
 Nekoga svaki bog imade, za kog se stara;
 Bozi se bune svaki za svojega radeć, - al' tada
 Otvori Jupiter usta i reče: "Kamo ste nagli,
 Ako me štujete što? dal' ikoji misli, da ima
 430 Moć, i sudbom da vlada? Sudbina je Jolaju ljeta
 Vratila, koja je imo; Kaliroiním sinovma
 Napon je dala sudbina, ne umilje, a ni junaštvo.
 I vama upravlja sudba i mnome, da možete s lakšim
 Srcem podnositi to. Da mogu je ja promijenit,
 435 Ne bi godine kasne Eáka zgrčile moga,⁵⁰

da bježi, pa se nastanio kod riječnoga boga Ahelaja u Etoliji i oženio njegovom kćerju Kalirojom. Kaliroja je htjela da ima Erifilinu narukvicu, i Alkmeon ju je doista dobio od Fegeja prevarivši ga, da je mora posvetiti Apolonu, e bi se riješio krivnje svoje. Ali je Fegej doskora doznao, da ga je Alkmeon prevario, pa naloži svojim sinovima, da pogube varalicu. Kad je Alkmeon poginuo, zamolila je Kaliroja Jupitera osvjetnika, da bi sinovi njezini što prije poodrasli i osvetili oca.

⁴⁵ 416. Pastorka i ujedno snaha Jupiterova jest boginja mladosti Heba. Nju je Junona po jednim vijestima rodila bez oca kao i Vulkana, a po drugima s Jupiterom. Ovidije slijedi ovdje prvu vijest.

⁴⁶ 421. Jasion je sin Jupitera i Elektre, kćeri Okeanove, a ljubovnik Cererin. Njemu rodi Cerera Pluta, boga bogatstva.

⁴⁷ 422. Palant je jedan od Titanâ, dakle brat Hiperionov. Njegova je kći Zora (*Aurora*), koja je za muža svoga Titona isprosila doduše besmrtnost, ali je zaboravila prositi također vječnu mladost, pa tako Titona muči starost, dok se napokon ne pretvori u cvrčka.

⁴⁸ 423. Erihtonija je Vulkanu rodila Zemlja.

⁴⁹ 425. Anhis, otac Enejin, sin je Kapisa i Temide, kćeri Ilove, gospodar u Dardanu na brdu Idi u zemlji trojanskoj. Venera mu je rodila sina Eneju na brdu Idi ili na rijeci Simoisu. Budući da se on kasnije hvalisao Venerinom ljubavlju, Jupiter ga oslijepi ili osakati svojom strijelom, pa ga zato Eneja mora na plećima da nosi iz zauzete Troje.

⁵⁰ 435. i d. Eak je sin Jupitera i EGINE; vidi bilješku uza stih 472. i d. sedmoga pjevanja. - Minoj i Radamant sinovi su Jupitera i Europe Feničanke.

I Radamant bi stajo u cv'jetu vječnog života
S Minojem mojim, kojeg zbog tereta starosti gorke
Preziru, te mu vlada ko negda uredna nije".

440 Bogove dirne besjeda ta, i nijedan se više
Tužit ne smjede videć, Radamant gdje su i Eak
Ljetima pritisnuti i Minoj, koji je samim
Imenom, dok čil bješe, i narode strašio jake,
Al' tad bijaše slab i Dejónina sina Miléta,⁵¹
Koji se ocem Febom i momačkom razmeto snagom,
445 On se bojo i misleć, da kraljevstvo uzet mu hoće,
Ipak iz domovine izagnati ne smjede njega.
Al' ti si, Milete, pobjego sâm po Egejskom moru
Na lađi ploveći brzom i osnovo grad si u zemlji
Azijskoj, koji se zove po imenu svog osnivača.
450 Tu si poznao ti Kianēju, ljepotu divnu,⁵²
Kćer Meandra, koji vijuga se i vraća natrag,⁵³
Kad se po očinskom br'jegu krivuljastom šetati znala,
Pa ti Biblidu rodi i Kauna, bliznadi dvoje.
455 Biblida primjer je djevam, da ljube što ljubiti smiju.
Biblida zamilova Apolinskog svojega brata,⁵⁴
Ali joj dopuštena i sestrinska ne bješe ljubav.
Ljubavnog isprvice ni spazila plamena nije
Za grijeh ne držeći, što brata cjeluje često
I što bratinski vrat obavija rukama svojim;
460 Sestrinske ljubavi sjenka prevarljiva dugo je vara.
Pomalo ljubav se ta izrodila; - brata pohodit
Dolazi nakićena i prekrasna činit se želi,
Zavidi djevojci svakoj, što krasnija od nje je ondje.
465 Ali još jasno joj nije, pod plamenom onijem želje
Jošte nikakve nema, al' gori veće iznutra,
Dragim ga svojim već zove i mrzi na ime krvno
I voli već, da Biblidom brat no sestrom je zove.
Kad je na javi, ona se još ne usuđuje spuštati
470 U srce ružne nade, al' mirni kad razveže san je,
Često dragoga vidi, i uz brata pritisla da se,
Čini se njoj, i hvata je stid sve u snu ležeći.
Pošto je ostavi san, tad šuti dugo i sliku

⁵¹ 443. Milet je sin Feba Apolona i Dejene. Njega zajedno ljube Minoj, Sarpedont i Radamant, pa on pobježe pred Minojem sa Sarpedontom u Kariju i osnova grad Milet. - Priča o nedopuštenoj ljubavi između Miletove djece, Biblide i Kauna, podavala je Ovidiju građu i za četvrtu njegovu Heroidu, u kojoj Biblida daje izliva ljubavnim svojim čuvstvima pišući poslanicu Kaunu.

⁵² 450. Samo po Ovidijevu je pripovijedanju Kianēja žena Miletova. - U drugih se starih pisaca mati Biblidina naziva Idotija i Tragasija.

⁵³ 451. Meandar je negda utjecao u more tik do Mileta. Danas je more i ušće Meandrovo preko devet kilometara udaljeno od negdašnjega Mileta.

⁵⁴ 455. Apolinski je brat Biblidin Kaun, jer mu je djed po ocu Apolon.

Ponavlja svojega sanku i dvoumeć govori ovo:
 "Jadna l' sam! tihe noći što ima prilika značit?
 475 Nigda se ne zbila ona! što vidjeh takovi sanak?
 Kaun je zaista lijep i zavidnim očima, mio
 Meni je, ja bih ga mogla da ljubim, brat da mi nije,
 Bio bi mene vrijedan, al' škodi mi, da sam mu sestra.
 Samo da ništa takvo ne pokušam činit na javi,
 480 A san sa prilikom sličnom nek slobodno dolazi često.
 Nema svjedoka snu, al' nasladu neku imade.
 Ao Venero, ao Kupído krilati s majkom,
 Koliko raskošje bješe! i kako me ćućena dobro
 Prožela slast, te ležah, a moždina sva mi se rasu!
 485 Kako je ugodan spomen, i ako bijaše kratka
 Naslada, a noć brza i zavidna našem poslu!
 O da ime mogu promjenit i s tobom se združiti,
 Zgodna bih bila snaha, o Kaune, tvojemu ocu,
 Zgodan bi bio zet, o Kaune, mojemu ocu!
 490 O da bogovi dadu, da zajedno drugo imamo
 Osim djedova sve, plemenitiji da si od mene!
 Nekâ će, prekrasni moj, po tebi postati majkom,
 Meni, što roditelje na nesreću iste imadem,
 Samo ćeš biti brat; što škodi, bit će nam skupno.
 495 Što sam vidjela u snu, što znači? A značenje kakvo
 Imaju sni? i mogu l' da značenje kakvo imadu?
 Bolje je bozima višnjim! za žene imaju sestre:
 Saturn je uzeo Opu,⁵⁵ što iste krvi je s njime,
 Tetidu uze Okèan, Junonu vladar Olìmpskî.⁵⁶
 500 Bogovi prava svoja imadu. Što kušam da mjerim
 Ja o nebeski zakon i različni navike ljudske?
 Zabranjen plamen se mora iz mojega srca izagnat, -
 Akoli to ne mogu, nek poginem prije i budem
 Metnuta mrtva na odar, nek metnutu poljubi brat me.
 505 Ali stvari se toj privoljeti oboje mora.
 Meni se dopasti može, al' njemu činit se zločin.
 Sini se Eola bez stra oženiše sestrama svojim,⁵⁷
 Ali odakle znam to? što primjer uzimam takav?
 Kamo srljam? uklon' se daleko, nečisti plame!
 510 Ljubavlju dopuštenom tek sestrinskom brata nek ljubim.
 Ljubav k meni da prije osvojila njega je bila,

⁵⁵ 498. Opa (*Ops* ili *Opis*) stara je italska boginja zemlje, koja daje tlu plodnost. Kasnije postala je ona istovetna s grčkom boginjom Rejom, sestrom i ženom Kronovom, koji je postao istovetan s rimskim Saturnom.

⁵⁶ 499. Tetida (*Tethys*) i Okean rođena su braća kao djeca Urana i Geje, a i Junona je rođena sestra Jupiterova, jer su oboje djeca Krona (Saturna) i Reje (Ope, Kibebe).

⁵⁷ 507. Eol, bog vjetra, imao je šest sinova i isto toliko kćeri prema vijesti u Homerovoj Odiseji (X, st. 5. i d.), pa je sinove pooženio s kćerima.

Onda bih možda mogla na njegovu požudu pristat.
 Kojega odbila ne bih, da prosio bude me, - njega
 Da prosim ja? govorit i priznat hoćeš li moći?
 515 Moći ću, silit će ljubav; a zatisne stid li mi usta,
 Onda će tajno pismo da otkrije skrovitu ljubav".
 To joj se sviđi i to odlučivši razbije sumnje.
 Na stranu ispravi se i uprv se na lakat l'jevi
 Prozbori "Neka vidi! Bjesomučnu priznat ću ljubav.
 520 Jaoh, kamo li padam! u kakvu mi ognju je duša?"
 Drščućom rukom počne da sastavlja smišljene r'ječi,
 Desnicom pisaljku drži, a ljevicom voštanu čistu⁵⁸
 Tablu; počne i stane; što napiše, odbaci začas,
 Bilježi i briše opet; sad m'jenja, sad kudi, sad hvali;
 525 Uzima, odmeće table i koje odmetne, opet
 Uzima; ne zna, što hoće; što misli učiniti, ništa
 Nije joj s voljom; u licu joj stid i smjelost se m'ješa.
 Bješe napisala "sestra", al' odluči izbrisat "sestra"
 I vosak razgladivši napisati besjede ove:
 530 "Zdravlje ti ljubeća želi, a sama imat ga ne će,
 Ako joj ne daš ga ti. Ah stidim se nazvati, stidim!
 Ako pitaš, što želim, bez imena htjela bih moga
 Stvar da moja se svrši, za Bibliđu tî da ne doznaš
 Prije no nadat se mogu zac'jelo što želim polučit.
 535 Ranjeno srce već ti doduše mogaše odat
 Mršavost, boja lica i pogled i oči često
 Mokre i uzdisaji bez očita uzroka, k tome
 Česti još zagrljaji i poljupci, koji se daše
 Poznat, da sestrijski nisu (oćutio možda si i sam).
 540 Premda sam tešku ranu u duši imala te me
 Palio gorući bijes iznutra, učinila ipak,
 Tako mi bogova, sve sam, pametnija postala da bih.
 Dugo se trudih, kako uteći Kupídovu ljutu
 Ja bih oružju mogla, i više negoli misliš
 545 Trpjet da djevojka može, pretrpjeh, al'svladana da sam,
 Priznati moram i pomoć u tebe sa strahom molit.
 Sam ti ljubeću mene i spasti možeš i ubit,
 Izberi, što ćeš učinit. Od dušmanke nije ti molba,
 Nego od one, koja i ako je najbliža tebi,
 550 Al' bit još bliže ti želi i tješnjom svezom se svezat.
 Zakone starci nek uče, nek traže, slobodno što je,
 Što li je pravo il' krivo, nek uredaba se drže.
 Ljubav nepromišljena odgovara ljetima našim;
 Što je slobodno, ne znamo još i mislimo, sve je
 555 Slobodno primjêrâ se držeći bogova višnjih.

⁵⁸ 522. i d. Stari su Rimljani pisali na pločicama, koje su bile obložene voskom, utiskujući u vosak znakove željeznom pisaljkom. Ako se potkrala kakova pogriješka, vosak se morao izglatiti, pa se opet moglo pisati na onome mjestu.

Nit će nam strogi otac da smeta ni briga, što svijet
 Govori, a niti strah, tek uzrok straha nek bude.
 Slatku potajnu ljubav sakrivati sveza će bratska.
 Meni je dopušteno govoriti nasamo s tobom,
 560 Slobodno možemo mi se i grlit i ljubiti javno.
 Šta nam nedostaje još? Priznanje ljubavi nek te
 Dirne, a priznala ne bih, da ne goni najžešći plamen.
 Nemoj skriviti, da moj optužuje grobni te kamen!"⁵⁹
 Sav je ispisan vosak, i više ne osta ga ruci,
 565 Koja uzalud piše; na kraju je posljednja vrsta.
 Odmah kamenom dragim zapečati krivično pismo,
 Suzama nakvasi kamen, jer jezik nemaše vlage.
 Onda od svojijeh slugu pozove stideć se jednog,
 Reče mu plašljivo, meko: "Ondesi, prevjerni, ovo
 570 Mome" - i poslije duljeg dodade vremena - "bratu".
 Pruži mu tablicu, a ta iz ruke izmaknuv se pade,
 Taj je uplaši znak, al' slugu pošalje, a on
 Pristupi zgodu ulučiv i tajno pismo predade.
 Nenadna spopadne srdžba potomka Meandrova,⁶⁰ kad on
 575 Dio primljenog pisma pročitavši odmah ga baci
 I ruke jedva ustežuć od obraza dršćućeg sluge
 Poviče: "Uzročniče o opaki požude grješne,
 Bježi, dok vremena imaš! Kad ne bi sa smrti tvojom
 Skopčana bila moja sramota, smako bih tebe".
 580 Pobježe preplašen sluga i žestoke Kaunove r'ječi
 Gospođi javi, a ti pobljedila, Biblido, tad si
 Čuvši, odbita da si i slediv se drhtat si stala;
 Al' kad vrati se svijest i bjesnilo skupa se vrati,
 Riječi prozbori, koje dodirnule jedva su uzduh:
 585 "I pravo neka mi bude! u bezumlju svojem zašto
 Ovu sam otkrila ranu i r'ječi, koje je kriti
 Trebalo, zašto sam išla da povjerim tablici brznoj?
 Prije sam dvoznačnijem riječima njegovo srce
 Imala ogledati i na nekom motrit dijelu
 590 Jedra, kakav je vjetar, da prati na putu me mojem.
 Sigurnim trebaše morem otplovit; napunih jedra
 Vjetrima, kojih nijesam istražila; zato me sada
 Vali na hridi nose i padam u more, koje
 Pokriva mene, a moja povratiti ne će se lađa.
 595 Pače i znamenje meni nesumnjivo branjaše, da se
 Svojoj ljubavi odam: kad tablicu nositi dadoh

⁵⁹ 563. Vojnici su odvajkada običavali na grobnom kamenu zabilježiti, gdje i kako je koji junak poginuo. Od vojnikâ su taj običaj baštiniili grčki i rimski pjesnici, pa i na grobovima ljubovnikâ bilježe razlog njihove smrti. Tako bi i na Biblidinu grobu potomci mogli čitati, da je brat Kaun uzrokovao njezinu smrt ne uslišivši ljubavi njezine.

⁶⁰ 574. Kaun je Meandrov potomak, jer je mati njegova kći Meandrova.

Te mi iz ruku pade i nade poruši moje.
 Nije li onaj dan promijeniti trebalo il' svu
 Volju, - al' prije dan? opominjo sam bog je mene
 600 I znak siguran davo, da nisam smušena bila.
 Trebaše naustice da kažem, ne da se vosku
 Povjerim, mahnitu ljubav da u oči povjerim njemu.
 One, koja ga ljubi, i lice bi vidio i plač,
 Više bih mogla reći no primiti mogaše vosak.
 605 Mogla sam ogrlit vrat mu, pa makar se otimo tome,
 Makar me odrinuo, učiniti mogah se mrtvom
 Te mu obuzimat noge i ležeć molit za život.
 Sve bih učinila bila, i jedno ako mu ne bi
 Tvrdu dirnulo dušu, al' zajedno dirnulo sve bi
 610 Možda je štogod kriv i sluga, kojega poslah:
 Nije pristupio zgodno i izabro valjada nije
 Pravu horu, kad lastan i vremenom bješe i dušom.
 To je škodilo meni, - ta nije od tigrice rođen,
 Nit mu je ukočen kremen u grudma ni tvrdô gvožđe,
 615 Nije ni čelik, nit je mlijeko lavice siso.
 Ja ću ga svladat! tek treba da iznova počnem, i poso
 Ne će mi omrznut taj, dok duše ima u meni.
 Kad bi se moglo učinit, da ne bude ono, što bješe,
 Prvo bi bilo: ne počet, a drugo je: početo svršit.
 620 Kada bih svojih se ja i okanila želja, al' nikad
 Njemu zaboravit nije moguće, što ja učinih.
 Ako odustanem, mislit će on, da slabo i željah
 Il' da kušah ga samo i zamke nastavljah njemu;
 Jamačno držat će, da strast savladala mene je samo,
 625 Ne bog, koji mi grudi veoma lomi i pali.
 Napokon moja se više grjehota uništiti ne da;
 Pisah i molih ga ja i svoju volju okaljah.
 Ništa da više ne dodam, već nevina zvat se ne mogu;
 Malo za željenje ostaje još, za griješenje mnogo".
 630 Reče, i nestalno srce u razdoru njeno se nađe,
 Premda je mrzi da kuša, al' kuša i prelazi mjeru
 I često jadnica čini, da odbita bude. Kad kraja
 Ne bješe tome, ustavi brat i očinsku zemlju
 I grijeh te nov grad u zemlji sagradi tuđoj.⁶¹
 635 Kažu: od žalosti kći da Milétova sasvijem tada
 Pameću šenu i da na prsima rastrga ruho
 I u bijesu stade da mišice tuče, i javno
 Već ludovati počne i nadu ljubavi grješne
 Priznaje; bez nje joj omrzne dom i očinska zemlja
 640 Pa ih ostaviv ode, bjegunca brata da traži.

⁶¹ 634. Kaun je osnovao nov grad, koji se prozvaao njegovim imenom, na jugozapadnoj obali Karije. I na Kreti je bio grad Kaun, pa može biti, da je u starije doba bila priča o Kaunu u vezi s ovim gradom.

Kada Bakhantice staše da slave troljetnu slavu
 Tvojijem uzbuđene, o sine Semelin,⁶² tirsom,
 Onda Bubaske žene⁶³ i Bliblidu vidješe, kako
 Čiči po širokim poljma; otišavši otud med Karce
 645 I med Lelege⁶⁴ bojne i Likijce tad otumara.
 Za sobom ostavi Kragos i Limiru i Ksant rijeku⁶⁵
 I brdo ono, na kojem Himéra⁶⁶ bijaše, koja
 Imaše vatru po sr'jedi, a lavice glavu i prsi
 I još gujinji rep. Već nestade šume, i tada
 650 Klone Bilibida trudna od traženja; kose po zemlji
 Prosu i osta ležeći i licem pritisne šušanj.
 Nježnim rukama htješe da dignu često je Nimfe
 Leleške, pa joj često govoriše, neka se prođe
 Ljubavi, ali srce badava tješiše gluho.
 655 Bilibida tamo leži nijema i zelenu travu
 Svojim noktima drži i kvasi je potokom suza;
 U žilu, koja ne će usahnuti nikad, Najáde,
 Kaže se, suze pretvoriše tē; što mogoše, daše.
 Kao što borove kapi, kad u koru zarezē tkogod,
 660 Cure, il' iz pune zemlje kad izlazi žilava smola
 Ili zapadnjak blagi kad dođe i piriti stane,
 Od sunca topi se voda, što stajaše dosad u ledu:
 Febova unuka tako u suzama izginu svojim
 Bilibida; postade izvor, što i sad u dolini onoj
 665 Ime njezino ima i teče pod crnijem hrastom.
 Glas bi o znamenju novom gradova stotinu Kretskih
 Napunio, da nije na Kreti bliže se čudo
 S pretvorom Ifijinim dogodilo nedavno bilo.
 Nekad u gradu Festu⁶⁷ veoma bliskome Gnosu
 670 Živio čovjek je Ligd iz naroda slobodna, al' je
 Neznatan inače bio. Imutak mu ne bješe veći
 Negoli njegovo plemstvo; al' život bez prikora njegov
 Bijaše i poštenje. Kad zdjetnoj ženi mu dođe
 Doba, da rodi, on joj progovori besjedu ovu:
 675 "Dvije želje imadem: da s trudima najmanjim rodiš
 I da dječaka rodiš; neprilično žensko je čedo;
 Blâga nam nije dala sudbina. Akoli dakle

⁶² 642. Sin je Semelin Dionis-Bakho. - Bakhantice, koje ovdje slave Bakha, naziva Ovidije Izmar-kama po tračkom brdu Izmaru. U Trakiji se pak Dionis-Bakho osobito štovao.

⁶³ 643. Bubaske su žene iz grada Bubasa u Kariji.

⁶⁴ 645. Lelegi su pleme u Kariji.

⁶⁵ 646. Kragos je brdo u Likiji, koje s predbrežjem istoga imena dopire do mora, a Limira i Ksant jesu rijeke u Likiji.

⁶⁶ 647. Himerom se nazivala jaruga jedna na brdu Kragosu, a ta se jaruga držala za prebivalište vatrene Himere.

⁶⁷ 669. Fest je grad na južnoj obali Krete.

Žensko porodiš čedo - što ne dali bozi - nek umre.
 Nerado nalažem to, - oprosti, očinsko srce!"
 680 Reče, te suzama lice i onaj umi i ona,
 Koji je rekao nalog i kojoj nalog je rečen.
 Al' Teletúsa žena badava dosađuje mužu
 Molbama svojim, da joj toliko ne steže nade.
 Ostaje Ligd pri svojoj pri odluci. Jedva već žena
 685 Mogaše utrobu tešku da nosi sa bremenom zrelim,
 Kad li u ponoćno doba u utvari sanku pred njome
 Stade (il' učini bar se da stade) s družinom svojom
 Boga Inaha kći.⁶⁸ Na čelu su njezinu rozi
 Mjesečevi i sjaji od blistavog zlata se klasje,
 690 Kraljevski nakit je to. Laveždžija s njom je Anúbis
 I Bubàstija sveta i šareni Apis i k tome
 Bog, što stišava glas i prstom svjetuje mučat;⁶⁹
 Tu je nenatraženi Osírís i klepala tu su,⁷⁰
 S jedom uspavljivijem tuđozemska također zmija.⁷¹
 695 Žena se kao prene iza sna i jasno sve vidi,
 Boginja reče joj tad: "Teletúsa, jedna od mojih,
 Prođi se teških briga i izvij se nalogu muža
 Čedo kakovo bilo, da bilo, podigni, kad ti
 Oduzme breme Lucína.⁷² Pomoćnica boginja ja sam,
 700 Pomažem, tko me moli; na neharnost boginje ne ćeš
 Tužit se, koju štuješ". - Izreče i iz sobe ode.
 Krećanka vesela skoči sa kreveta, ponizno pruži
 Čiste k nebesima ruke, da zbude san joj se, moli.
 Kada pritisnu boli i breme se na svijet samo
 705 Pomoli, rodi se žensko, a otac ni znao nije.
 Majka ko tobožnjeg dâ je dječaka odgojiti, te je
 Vjerovo svatko, i znaše za prevaru dadilja sama.
 Zavjet izvrši otac i dade djedovo ime
 (Djed se je Ifija zvao); veseli se imenu majka,

⁶⁸ 688. Kći je boga Inaha Ija, koja postade istovetna s egipatskom boginjom Isidom, pa je zato i prate bogovi, pratioci Isidini: Anubis sa pasjom glavom, Bubastija s mačjom glavom, bik Apis, dječak Hor, Osiris i sveta egipatska zmija Termutis.

⁶⁹ 692. "Bog, što stišava glas i prstom svjetuje mučat" jest sin Iside i Osirisa, prikazivao se kao golo dijete, koje drži prst na ustima, pa se držao kasnije za boga šućenja. Ime je toga djeteta Hor (Harpokrat).

⁷⁰ 693. Osirisa je pogubio Set (Tifon), brat njegov, pošto ga je zabio u kovčeg, oblio kovčeg olovom i bacio u Nil. Isida je tražila taj kovčeg, pa kad ga je našla u Biblu, sakrila ga je. Ali Tifon otkri ponovno Osirisa i raskomada na četrnaest dijelova, koje je na sve strane porazbacao. Isida je kupila ove dijelove i Osirisu podigla spomenike na svih četrnaest mjesta. Oca je osvetio sin Hor, pošto je nadvladao Tifona. - Klepala su se mnogo upotrebljavala kod Isidinih svetkovina. Sastojala su se od više mjedenih šipki, koje su bile smještene u mjeden okvir s drškom.

⁷¹ 694. Zmija Termutis služila je Isidi kao nakit za kosu naznačujući vlast njezinu.

⁷² 699. O boginji Lucini vidi bilješku uza stih 282. ovoga pjevanja.

710 Jer je za oba spola i nikog ne vara njime.
 Sakritu ne pusti laž na vidjelo pobožna varka.
 Ruho dječaćko bješe, a lice si mogao dati
 Djevojci i dječaku, za jedno i za drugo krasno.

715 Kada je trinaesta međutim godina prošla,
 Otac je, Ifija, za te plavokosu vjerio Jantu,
 Koja je bila kći Diktéjca⁷³ Telèsta, a od svih
 Djeva u Festu prva na glasu s dara ljepote.
 Iste su bili dobi i stasa; prve početke
 Znanja za njihovu dob od učitelja su istih

720 Primili; nevina srca osvojila tu im je ljubav,
 I ranom ranila istom; al' nada im različna bješe:
 Uglavljenoj se svadbi i udaji nadala Janta
 Ifiju za muško držec i misleći, muž će joj biti;
 Ifija ljubi Jantu, al' znade, da imat je ne će,

725 I stoga gori sve većma i djevojka djevojku ljubi.
 Gotova zaplakat veli: "Svršetak kakav me čeka!
 Kakva nečuvena je, neobična i čudna čežnja
 Ljubavi snašla mene. Da smiluju bozi se na me,
 728 Prirodnu poslali bar i običnu meni bi muku.
 730 Ne goni kravu kravi nit kobilu kobili ljubav,
 Ovce upaljuje ovan, za jelenom košuta ide,
 I ptice tako se pare, i ljubavi nikakve nema
 Među ženskim i ženskim u svemu životinjskom carstvu.

735 Htjela bih, da me nema. U bika zaljubila nekad
 Sunčeva kći⁷⁴ se, da svake na Kreti nakaze bude.
 Ali u muško žensko. Mahnitija ljubav je moja,
 Ako ću istinu priznat, od njezine; ona se barem
 Ljubavi nadati mogla; u prilici krave se varkom

740 Ona smiješala s bikom; za vezanje preljubnik bješe.
 S čitavog svijeta sve se vještine nek ovamo skupe,
 I na vatrenim krilma nek Dedal amo doleti.
 Šta bi učiniti mogo? u djetića umještvom svojim
 Bi li mogao mene pretvorit il' tebe, o Janta?

745 Srce, Ifija, svoje objači te se razberi,
 Prođi se ljubavi tē nepromišljene i lude!
 Što si rođena, pamti, ta valj'da se ne varaš sama;
 Traži, šta je moguće, i ljubi, što smiješ ko žena
 Nadom se počinje ljubav, a nadom i dalje raste, -

750 Priroda tebi nadu ukraćuje. Zagrljaj slatki
 Straža ne brani tebi ni pomnja opreznog muža,
 Očeva strogost, nit sama oglašuje tvoje se molbe:
 Ipak je ne možeš dobit; pa i sve kad bi se zbililo,
 Sretna ne možeš biti, da trude se ljudi i bozi.

⁷³ 716. Diktejac je Krećanin; vidi bilješku uza stih 1. trećega pjevanja.

⁷⁴ 736. Sunčeva je kći Pasifaja, žena Minojeva; vidi o njoj bilješku uza stih 131. osmoga pjevanja.

755   Želja mi dosad nije nijedna ostala pusta,
 Blagi mi bogovi sve, što mogoše, daše. Što hoću
 Ja, to i roditelj hoće i ona i budući tast mi,
 Ali priroda ne će, od svijtu koja je jača,
 Ona mi jedina škodi. Vrijeme je žuđeno evo
 760   Blizu i svadbeni dan, i moja Janta će biti,
 Ali je imati ne ću: sred vode bit ćemo žedni.
 Čemu će bračna doći Junóna, čemu Himènej⁷⁵
 Na svadbu tu, gdje nema mladoženje, mlade su dvije?"
               Reče i zatisne glas. A isto tako i druga
 765   Djevojka gori i moli Himèneja, brže da dođe.
 Sa strahom što kći moli, sad odgađa to Teletúsa,
 Sada izmišlja bolest i zavlači, - znamenja i sni
 Sad su izgovor njoj. Al' pošto izmišljanja veće
 Načine sve iscrpe, vrijeme se približi svadbe
 770   Odgađano, i jedan još ostaju danak je samo,
 Onda trakove sebi i kćeri uzme iz glave
 Majka i rasute kose obuhvati oltar i reče:
 "Isido, kojoj su stan Marèotska polja⁷⁶ i Faros
 I Paretónij i Nil, što u sedam ušća se c'jepa,
 775   Boginjo, daj mi pomozi i mojeg me strâ oslobodi.
 776   Tebe sam vidjela nekad i znakove klepala tvojih
 778   Te sam besjede tvoje sačuvala u srcu dobro.
 Što jecova na svj'etu i kažnjena što ja nijesam,
 780   Savjet i dar je tvoj. Na jednu se i na drugu smiluj
 I pomoć svoju nam daj!" - Za riječima suze poteku.
               Boginja, čini se, ljuljnu oltarom, i doista ljuljnu,
 Zadržću vrata od hrama i rogovi mjesecu slični
 Sinu i klepala jeknu glasovita. Majka iz hrama
 785   Iziđe mirna ne budući još, al' veseleć se znaku
 Povoljnom. Ifija ide za njome, al' korakom većim,
 Nego iđaše dosad. U obrazu nesta bjeline,
 Snaga postane veća, oštrine je više u licu,
 Kosa se nečešljana pokratila. Više krepčine
 790   Sad je, negoli bješe u žene. Jer koja si žena
 Bila, sada si muško. Prinosite hramima dare,
 S uzdanjem radujte se. Prinosiše hramima dare
 Pa i natpis dodadu, u kratkome u stihu natpis:
 "Prilaže Ifija momak, što obeća Ifija djeva".
 795   Zrakama drugi dan kad obasja široki svijet,
 Venera k svadbenom ognju, Junona, a i Himènej
 Dođu, i Ifija momak sa svojom združi se Jantom.

⁷⁵ 762. O Junoni kao boginji braka vidi bilješku uza stih 428. šestoga, a o Himeneju bilješku uza stih 480. prvoga pjevanja.

⁷⁶ 773. i d. Mareotska su polja kod Mareotskoga jezera u Egiptu. - Faros je ostrvo blizu Aleksandrije. - Paretonij je tvrđava egipatska na granici libijskoj.

DESETO PJEVANJE.

Kod ženidbe je Ifijine bio nazočan i bog Himenej, koji se nakon toga zaputio k Orfeju, ali donoseći sa sobom zlu kob, jer je Euridika, žena Orfejeva, umrla kratko vrijeme nakon udaje. Orfej polazi u podzemni svijet, da isprosi od Dita mladu svoju ženu. Dit mu je vraća, ali uz uvjet, da se ne obazre za Euridikom, koja će ga slijediti, dok se ne povrati na gornji svijet. Ali Orfej se prije obazreo i izgubi po drugi put Euridiku. Orfej se od žalosti ukočio kao onaj, koji se sakrio pred Herkulom, a kad je ugledao junaka, gdje se s Kerbeom vraća iz podzemnoga svijeta pretvorio se u kamenu poput Olena i Leteje (st. 1.-77.). Orfej odsele nije više ljubio nijedne žene, nego je ljubakao s dječacima. Kad je on jednom udarao u žice i pjevao na nekom brežuljku, okupile su se oko njega mnoge životinje i drveće, pa također čempress, koji je tek nedavno postao od mladića Kiparisa (st. 78.-142.). Sakupljenomu drveću i zvijerima pjeva Orfej različne pjesme o dječacima, koji su postali ljubimci bogova, i o djevojkama, koje su nastradale od nedopuštene ljubavi. Dječaka Frižanina Ganimedea zavolje Jupiter, pa ga ugrabi pretvorivši se u orla (st. 143.-161.). Hijakint, ljubimac Apolonov, pogibe pogođen u igri kolutom, a Feb Apolon, ne mogući ga nikako oživiti, pretvori ga u cvijet istoga imena (st. 162.-219.). Po Hijakintu došlo je na glas ostrvo Kipar, zavičaj njegov, ali osramotile su ga Propetide, koje su prve stale prodavati ljubav za novac, dok se ne pretvoriše u kremen (st. 220.-242.). Upoznavši u njima zloću ženâ Pigmalionne htjede da se ženi, nego načini prekrasan kip od bjelokosti i zaljubi se u nj. Na molbu njegovu Venera podade život njegovu kipu, i Pigmalion rodi s novom svojom ženom kćer Pafu, a Pafa rodi Kiniru (st. 243.-299.). Kći Kinirina Mira zaljubila se u svoga oca, pa mu se uz pomoć dadilje svoje približila u gluho doba noći i u tami. Kad je Kinira pri svijetlu jednoć obaznao, da je u tmuni ljubio kćer svoju, htjede je mačem sasjeći, ali ona pobježe i lutaše naokolo, dok bogovi nijesu uslišili njezinu molitvu i zdjetnu je pretvorili u mirino drvo (st. 300.-502.). Ali također iz drva rodi se dijete Kinire i njegove kćeri i postade lijepi dječak Adonis, ljubimac Venerin. Adonis je strastven i smion lovac, a Venera se boji za nj da ne nastrada u lovu na lavove, pa mu pripovijeda, kako su lavovi postali. Atalanti je proročište svjetovalo, da se ne udaje, i ona je od svakoga svoga prosca tražila, da se natječe s njom u trci, i svakoga je pobijedila. Samo ju je Hipomen pretekao, jer ga je Venera poučila, kako će nadmudriti Atalantu. No Hipomen je nakon pobjede zaboravio da se zahvali Veneri, pa ga je zato boginja nagnala, da ljubavlju oskvrni hram Kibelin, koja njega i Atalantu pretvori u lavove. Adonis nije htio da poslušna opomena Venerinih, pa ga razdere vepar. Krv se njegova pretvorila u lijepo crveno cvijeće (st. 503.-739.).

Otud u šafranov plašt obučen krene Himènej¹
 Eterom golemijem i u zemlju Kikonsku ode,²
 Kamo ga Orfejev³ glas bez koristi svoje pozivo.
 Dođe i Himenej doduše, al' svečani govor⁴ ni lice
 5 Veselo donio nije ni znamenje srečno. U ruci
 Zublja mu jednako pišti i pušeć se izbija suze,⁵
 Nikako ne će da gori, ma koliko mahao njome.
 Od tih znakova je gori svršetak, jer kada je mlada
 Trkala među mnogim Najádama⁶ bila po travi,
 10 Zmijinj i u petu zub je ugrize i smrt joj zada.
 Pošto se Rodopski pjevač⁷ za njome naplako bio
 Prema nebesima, onda i sjenke pokuša dirnut
 Te se usudi Stiksu kroz vrata Tenarska sići.⁸
 Između lakoga mnoštva od utvara sahranjenikâ
 15 Do Persèfonè on se provuče i do vladara
 Kraljevstva neveselog pa za pjesmu žice ugodiv
 Prozbora besjedu njima: "O bozi podzemnog sv'jeta,
 Što u nj padamo svi, koliko nas smrtnih se rodi,
 Ako je slobodno r'ječma prevarljivim ne okolišit
 20 I pravu istinu reći: ne dođoh amo, da Tartar
 Tamni vidim i svežem Medúsinôj nakazi onoj⁹
 Zmijama dlakavi trostruki vrat; - što ovamo dođoh,
 Uzrok moja je žena, u koju je izlila otrov
 Ljutica pogažena i mlade joj godine uze.
 25 Htjedoh pregorjeti to i pokušah (tajiti ne ću),
 Amor ne dade bog u svijetu poznati gornjem,¹⁰

¹ 1. Vjerenica je za svadbene svečanosti nosila šafranov plašt u rimskom društvu; zato pjesnik daje ovu odjeću i svadbenomu bogu.

² 2. Zemlja je Kikonaca u Trakiji, zapadno od rijeke Hebra.

³ 3. Orfej je sin Apolona ili kralja tračkoga Eagrija i prvakinje Muzâ Kaliopè.

⁴ 4. Pod "svečanim govorom" valja razumjeti svatovsku pjesmu, što su je pjevali svatovi prateći vjerenicu u kuću vjerenikovu.

⁵ 6. i d. Svadba se u Grkâ i u Rimljana svetkovala obično uvečer, pa su vjerenicu sa zubljamâ otpratili u kuću vjerenikovu. Nijesu li zublje kod toga htjele pravo da gore, bio je to loš znak za sreću u braku.

⁶ 9. I Euridika bila je jedna između Najadâ, riječnih boginja.

⁷ 11. Rodopski je pjevač Orfej, a naziva se tako po brdu Rodopi u Trakiji.

⁸ 13. Od mnogih ulaza u podzemni svijet, što ih je staro grčko i rimsko pričanje poznavalo, najznatniji je bio onaj kod gradića i predbrežja Tenara u Lakedemonu, kojim su se i Herkui i Tesej spustili u Ditovo kraljevstvo.

⁹ 21. i d. Medusina je nakaza s trostrukim vratom pas Kerber kao čedo Ehidne, kćeri Medusine i Tifonove.

¹⁰ 26. i d. Amor ili Kupido, sin Venerin, bog ljubavi, jednako vlada u podzemnom svijetu kao i na zemlji. Potvrđuje to sam Dit, koji je poradi ljubavi oteo Persefonu. O toj otmici vidi stihove 359. i d. petoga pjevanja.

Je li i ovdje, sumnjam; - al' slutim, bit će i ovdje;
 Pa ako izmišljen glas o negdašnjoj otmici nije,
 I vas je združio Amor. Strahovitog tako vam ovog
 30 Mjesta i Haosa grdnog i pustoši golemog carstva
 Naprasno poginulu Euridiku opet oživ'te!
 Vama pripada sve, i nakon boravka kratkog
 Ljudi se žure prije il' poslije u isti u dom;
 Ovamo težimo svi, i ovdje je zadnji nam stanak.
 35 Vaše kraljevstvo dov'jek nad ljudskim nad rodod traje.
 Pa pošto određene i ona godine svrši,
 Pod vlast potpast će vašu. Za vr'jeme je darujte samo.
 Akoli milosti tē sudbina mi ne da, odlučih,
 Da se ne vratim više; vesel'te se smrti obóga".
 40 Dok on zborāše tako i uz r'ječi diraše žice,
 Plakahu beskrvne duše; sad Tantal ne hvata vodu,¹¹
 Koja se izmiče, točak Iksionov vrtjet se presta,
 Ptice ne kljuju jetru, a Belove unuke puste
 Vrčeve, a ti si na tvom kamenu, Sisife, sjeo.
 45 Tada su prviput, kažu, Erinije ganute bile,
 Te im se suzama lica omočiše. Kraljica ni kralj
 Podzemni molitelju ne mogoše odbiti molbu,
 Pa Euridiku zovnu. Med skorašnjim sjenkama ona
 Bješe, i korakom sporim (zbog zadate zbog rane) dođe
 50 Rodopac Orfej i nju i naputak dobije sada,
 Da se očima natrag ne obazre, dok iz Avèrnskôg¹²
 Dola ne iziđe van, - il' jalov dar će mu ostat.
 Njih dvoje pođu stazom u onoj mukloj tišini
 Izvitom, strmenom, tamnom, obučenom u sjeni u mrak.
 55 Od kraja gornje zemlje već ne bjehu oni daleko,
 Kad se poboji Orfej, da žena mu ne klone, te se
 Ogleđa vidjet je željan i ljubeć, - i odmah je nesta.
 Pruža ruke i težeć, da primi i primljen da bude,
 Samo je jadnik uzduh, što izmiče, uhvatit mogo.
 60 Ona drugiput mrući na njega se tužila nije,
 Jer bi se mogla samo na ljubav njegovu tužit.
 Zadnje mu reče "Zdravo!", al' jedva ušima Orfej
 Čuje, zatijem pade Euridika, otkle je došla.
 Orfej se prepade tako, kad drugiput umre mu žena,
 65 Kao čovjek, što vidje u strahu trovratu psinu¹³
 S lancem na srednjem vratu, - tek onda čovjeka strava
 Ostavi, kada i život, kad t'jelo mu obuzme kamen,

¹¹ 41. i d. O Tantal i Iksionu vidi bilješku uza stihove 457. i d. četvrtoga pjevanja, a tako i o Titiju, komu ptice ne kljuju jetru, dok Orfej pjeva, pa o Belovim unukama, o Sisifu i o Erinijama.

¹² 51. i d. Avernski je dō podzemni svijet, a naziva se tako po Avernskom jezeru kod Kume, gdje se također držalo da je ulaz u podzemni svijet.

¹³ 65. i d. "Trovrata psina s lancem na srednjem vratu" jest podzemni pas Kerber.

Kao i Olen, koji na sebe krivicu uze,¹⁴
 Veliki tobože grješnik, i nesretna kao Letėja
 70 Gizdava svojom ljepotom, - nerazdružna nekad ste bili
 Srca, a kamena dva na Idi vlažnoj ste sada.
 Orfej uzalud moli i kuša, da se preveze
 Opet, al' ne da brodar;¹⁵ i tako sedam je dana
 Bez dara Cererina na obali sjedio prljav;
 75 Tuga i žalost njemu i suze bijahu hrana.
 Tužec se, da su bozi od Ereba okrutni, pođe
 Orfej u Rodopska brda i na Hem sjeverom bjeni.¹⁶
 Godinu, koju morske završuju ribe,¹⁷ već triput
 Bješe dokončo Titan, a Orfej svake se ženske
 80 Ljubavi ostanuo, il' što mu se svršila tužno,
 Ili je zadao vjeru; al' mnoge plamćahu željom,
 82 Da za pjevača pođu i odbite plakahu mnogo.
 86 Bijaše neko brdo, a na brdu bješe poljana
 Sasvijem ravna, što se zelenjela obilnom travom,
 Ali ne bješe hlada. Kad od boga rođeni pjevač
 Na tom se posadi mjestu i dirne u žice zvonke,
 90 Hlada dobije mjesto. I Haonsko nađe se drvo,¹⁸
 Grana visokih hrast, Helijadá također drvlje,¹⁹
 Bukva i djevojačka lovorika i lipa meka,
 K tome krhke lijeske i jasen dobar za koplja
 I nečvornovita jela i česvina, koja se svija
 95 Od žira, šareni javor i platana ljupka se nađe,
 Vodeni nađe se lotos i s njime potočare vrbe,
 Uvijek zeleni šimšir i metljika tankijeh grana,
 Dvobojna također mrča i s plavkastim bobama tinus;
 I ti si, bršljanje, došo, vijonogi, s tobom i loza
 100 Sa stržajama dođe i lozama obviti br'jesti,
 Jaseni brdski i bori i maginjom crvenom rodna
 Planika, gipka palma, što za dar se pobjedi daje,
 Zategnutijeh kosa omorika čupava ozgo²⁰

¹⁴ 68. i d. Priča o Oleni i Leteji poznata nam je samo po ovome mjestu. Čini se, da je Leteja ponošeći se svojom ljepotom uvrijedila bogove, a bogovi da su nju i muža njezina okamenili.

¹⁵ 73. Brodar, koji ne da Orfeju, da se preveze, jest Haron.

¹⁶ 77. Rodopska su brda i Hem u Trakiji, a kako u Trakiji boravi po starom vjerovanju i vjetar "sjevernjak", razumije se, da od njega najviše strada brdo Hem.

¹⁷ 78. Godina se u Rimljana otpočinjala s mjesecom martom, a toga je mjeseca sunce stupilo u zvjezdano jato "Ribâ".

¹⁸ 90. Haonsko je drvo hrast. U zemlji epirskoga plemena Haonâ bilo je dodonsko proročište s proročkim hrastom; vidi bilješku uza stih 622. sedmoga pjevanja.

¹⁹ 91. O Helijadama, Faetonovim sestrama, koje su se pretvorile u crne topole, vidi stihove 340. i d. drugoga pjevanja.

²⁰ 103. i d. Stara grčka boginja Reja, mati Jupiterova, Neptunova i Plutonova, rano je postala isto-
vetna s Kibelom, koja se bučno slavila po maloazijskim visovima zajedno s ljubimcem svojim,

105 Draga bogova majci (jer Atis je u nju Kibélin
Presvuko biće čovječje i stvrduo on se u stablo).
U tom se zboru nađe i čempres na keglu nalik,
Sada drvo, a nekad ljubimac onoga boga,
Koji ugađa žice na kitari, a i na luku.²¹
Nimfama, koje žive na Kartejskim poljima,²² bješe
110 Posvećen golemi jelen; kolike je rogove imo,
Pod njima njegova glava u debeloj bijaše sjenki.
Sja se na rozima zlato, sa obloga vrata se spušta
Niz rame jedno i drugo od kamenja dragoga đerdan,
A na čelu mu trepti hamajlija srebrna, koju
115 Mali remeni drže, a istih je ljeta, - a biser
Oko ugnuta čela iz obadva iz uha blista.
Ništa se bojao nije, od prirodne slobodan bješe
Plašljivosti te znaše da dolazi u kuće pa bi
Pružao svakoj ruci i neznanom vrat, da ga gladi.
120 Tebi je najdraži bio, Kipàrise, krasniče prvi
U svem narodu Kejskom. Na pašnjake mlade si vodit
Jelena ti običavo, na izvore također bistre;
Sad si šareno cv'jeće uvijio u rogove njemu,
Sad si ga jaho sjedeć na leđma mu i meka usta
125 Grimiznim žvaleć ularom čas amo ga vodo, čas tamo.
Bijaše jednom ljeti upodne, - obalnog raka
Ugnute štipaljke obje od pripeke gore sunčane,²³
Na zemlju umoran jelen u travu je legao bio
Te je udisao hlad pod sjenastim drvljem; tad mladić
130 Njeg u neznanju probode Kipàris oštrijem kopljem;
Pa kad jelena vidi gdje umire od rane ljute,
I sam htjede da umre. Koliko ga tješio tada
Feb i opominjo njega, nek tuguje mirno, koliko
Stvar zaslužuje ta! Al' Kiparis jednako jeca
135 I moli zadnji od bogova dar, da tuguje dov'jek.
Pošto od plača silnog u njemu nestade krvi,
Počne njegove ude obuzimat zelena boja;
Kosa, koja mu dosad niz snježano višaše čelo,
U lišće pretvori se u kuštravo te se naježiv
140 Tanahnim stane vrškom da gleda u zvjezdano nebo.
Uzdahne bog u žalosti i reče: "Žalit ću uv'jek
Tebe, a druge ćeš ti i žalosnim blizu ćeš biti".
Takvo je drveće pjevač primamio, k tome i divlje
Zvjerinje i ptice te je u njihovu sjedio zboru.

dječakom Atisom, frigijskim pastirrom. Da se Atis, krenuvši vjerom boginji, pretvorio u omoriku, doznajemo samo od Ovidija.

²¹ 108. Bog, "koji ugađa žice na kitari, a i na luku" jest Apolon.

²² 109. Karteja je grad na ostrvu Keosu, jednom od Kikladskih ostrva.

²³ 127. U zvjezdano jato "Raka" ulazi sunce u početku ljeta.

- 145 Udari u žice prstom i dobro ih ogleda te se
Uvjeri, da se dobro raznoliki glasovi slažu,
Premda je drukčiji svaki, tad ovu zapjeva pjesmu:
"Pjesmu od Jupiter-boga (ta vlast je njegova prva!)
Počni, o majko Muza. I dosad često sam pjevo
150 Njegovu silu; Gigante u znatnijoj pjevo sam pjesmu²⁴
I str'jele pobjedničke po Flegrejskom rasute polju;
Lakša sad lira treba; mladiće pjevajmo, koje
Višnji ljubljahu bozi, i djevojke, kojeno ljubav
Zaludi zabranjena i s požude trpješe kazan.
155 Bogova kralj usplamtje od ljubavi za Ganimédom²⁵
Frigijcem i nađe nešto, što milije bješe mu biti,
Negoli što je bio. Al' nije se htio pretvorit
U drugu pticu do onu, što str'jele mu nositi može,
I odmah kroz uzduh munuv na posuđenim na krilma
160 Ugrabi Ilijca, koji i sada napunjajuć vrče
Nektar preko volje pruža Junonine Jupiter-bogu.
U nebo Feb bi i tebe, Amiklov potomče, uzo,²⁶
Da je žalosna dala sudbina vremena za to;
Al' po mogućnosti ti si vjekovit; proljeće zimu
165 Kadgod goni te ovan iza riba dolazi mokrih,²⁷
Ti se nanovo rađaš i cvateš u zelenoj travi.
Tebe je roditelj moj nada sve ljubio, i Delf,
Koji u sr'jedi je sv'jeta,²⁸ bez braniča bijaše dugo,
Dok je pohađao bog bez bedema Spartu²⁹ i Eurot.
170 Nije sad Febu stalo do kitare ni do strijela;
Ne misleć na dostojanstvo na svoje mreže mu nosi
I pse na uzici drži i njega po vrletnim brdima
Prati i u srcu gori od navike duge za njime.
Između prošavše noći i iduće bijaše Titan³⁰
175 Nekako u sredini u razmaku od obje istom.

²⁴ 150. i d. O Gigantima vidi bilješku uza stih 151. i d. prvoga pjevanja. Borba se s Gigantima obično postavljala na poluostrvo halkidsko Palenu, koje se u starije doba zvalo Flegra.

²⁵ 155. i d. Prema starijim su vijestima orao ili Tantal ugrabili po Jupiterovoj zapovijedi dječaka Ganimeda i donijeli ga gospodaru svomu na nebo. Da se Jupiter sam pretvorio u orla, stalo se pričati istom u helenističko doba grčke književnosti.

²⁶ 162. Hijakint bio je, čini se, sin Ebalov, a unuk Amiklov. Rod njegov nije sasvim pouzdano poznat. - Amiklo je osnivač grada Amikle u Lakedenonu, gdje se još dugo kasnije pokazivao Hijakintov grob i svake godine osobitom svetkovinom slavio spomen Apolonova ljubimca.

²⁷ 165. U doba proljetnoga ekvinokcija ulazi sunce u zvjezdano jato "Ovna" iz zvjezdanoga jata "Ribâ".

²⁸ 168. Po vjerovanju je grčkom proročište u Delfima bilo središte Grčke i čitave zemlje.

²⁹ 169. Do potkraj 3. vijeka prije Hr. Sparta nije imala bedemâ, jer je bila zaštićena prirodnim svojim položajem i hrabrošću svojih stanovnika. Utvrdio ju je tiranin Nabis.

³⁰ 174. i d. Sunce (Titan) nekako je u sredini između prošavše noći (od jutra) i iduće noći (do večera) oko podneva.

Ona se dvojica svuku i od soka masline masne³¹
 Sjajuć sa širokijem sa kolutom³² zametnu igru.
 Prvi zavrti ga Feb i u povjetarce ga baci
 Uzdušno te prosiječe težinom suprotni oblak;
 180 Iza vremena duljeg težina na zemlju krutu
 Padne i dokaže, da je sa umještvom složena snaga.
 Nesmotren i za igrom zanesen potrči Tenárac³³
 Odmah, kolut da digne, al' od tvrde odskoči zemlje
 Kolut i uvis poleti i otud tebi u lice
 185 Pade, Hijàkinte mladi. I u čas taj pobljedi
 Feb ko i mladić sam te klonulo t'jelo mu primi,
 Pa ga sad grije, a sad zablazuje grdne mu rane,
 A sad primiče trave, da ne da duši odletjet.
 Al' ne pomaže vraštvo; bez prebola bijaše rana.
 190 Kao kad visoki mak il' ljubicu u bašči tkogod
 Ustrgne ili ljiljan, u kojeg su žuti prašnici,
 Uveli cvijet odmah učmálu obori glavu,
 Ne može da se drži i vrškom u zemlju gleda:
 Tako se smrtna glava Hijàkintu spusti, bez snage
 195 Vrat je i teret sebi je sam i na pleći pada.
 ""Padaš, Ebalov sine - progovori Feb - u mladosti
 Usmrćen prvoj! vidim po mojoj si krivici ranjen.
 Žalost si moja i moje zločinstvo! desnicu moju
 Tvoja žigoše smrt! ubilac, Hijakinte, tvoj sam.
 200 Ali zgriješio što sam? već ako se može grijehom
 Nazvati, što sam se igro il' što sam ljubio tebe!
 O da umrijet mogu za tebe il' s tobom! Al' zakon
 Sudbe kad ne da nam to, uz mene svagda ćeš biti,
 Tvoja će uspomena u ustima mojima biti;
 205 Pjesmama slaviti ću tebe i lirom, što ruka je bije;
 Nov ćeš bit cvijet i žalost kazivat ćeš slovima moju.
 Doći će i vrijeme, kad najveći junak će u cv'jet³⁴
 Taj se pretvorit i ime na listu će njegovo stajat.""
 210 Dok je govorio to Apòlôn istinim ust'ma,
 Krv, što se proli po zemlji i od nje se pokropi trava,
 Prestane biti krv i nastane sjajniji cvijet

³¹ 176. Prije gimnastičkih vježbi, napose prije rvanja, namazali su natjecaoci tjelesa uljem, da budu gipkija, a i zato, da ih protivnik ne dohvati tako lako; vidi bilješku uza stih 35. i d. devetoga pjevanja.

³² 177. Kolut (*discus*) bio je široka i teška, isprva okrugla, kasnije više eliptička ploča od mjedi, koja se bacala na udaljeni kakav cilj. Kasnije se taki kolut pravio također od kamena ili tvrda, teška drva.

³³ 182. Tenarac je Hijakint, a naziva se tako po predbrežju Tenaru u Lakedemonu; vidi bilješku uza stih 13.

³⁴ 207. U cvijet hijakint pretvorio se "najveći junak" Ajas, kako Ovidije pripovijeda kasnije u trinaestom pjevanju, stih 396. i d.

Od Tirskog grimiza nalik na ljiljan, samo što onaj
 Boju grimiznu ima, a ovaj srebrnu ima.
 Febu, što počasti tako Hijakinta, nije još dosta
 215 Bilo toga, već svoje ubilježi u lišće jade,
 Aj! Aj! stoji u cv'jetu i žalost se slovima kaže.
 Što Hijakinta rodi, ne stidi se Sparta i časti
 Njega do današnjeg dana, po starome po običaju
 Svake mu godine god Hijakintije svečano slave.³⁵
 220 Ako bi pitao tko Amātunt obilni rudom,³⁶
 Jesu li njegove kćeri Propètide, priznao ne bi,
 Kao ni one da rodi, na čelu kojim su nekad
 Roga stršila dva, i zato se zвахu Keràsti.³⁷
 225 Gostinskog Jupiter-boga pred vratima imahu oltar
 Pohlepni činiti zlo. Kad skrvavljen oltar bi došljak
 Vidio, mogo je mislit, da zaklani telići tu su,
 Koji sisaju još, il' ovce Amātunta grada,
 Al' gost zaklan je bio. Sa žrtava srdita kletih
 230 Blaga se Venera spremi da ostavi gradove svoje
 I Ofijuskâ polja,³⁸ al' reče: ""Što skriviše moji
 Gradi i mjesta ljupka? Zločinstvo kakvo je njihno?
 Bolje će biti, čeljad da bezbožna kažnjena bude
 Smrću il' izagnanjem il' med njima čimgoder srednjim.
 Al' čim da kaznim ih drugim do pretvorom oblika njihna?""
 235 Misleći, u što bi njih pretvorila, padne joj pogled
 Na roge te se sjeti, da rozi im ostati mogu,
 Pa ljudeskare tē u bikove pretvori ljute.
 Besramne usude se Propètide³⁹ n'jekat božanstvo
 Veneri, ali se ona rasrdila na njih te prve,
 240 Kaže se, staše predavat tjelesa i svoju ljepotu;
 A kad im nestade stida i stvrdne im krv se u licu
 U tvrdi kremen se one pretvoriše s razlikom malom.
 Kad njih Pigmàlion⁴⁰ vidje, gdje vjekuju v'jek u sramoti,
 245 On se prepo od zloća, što vrlo mnogo ih metnu
 Priroda u žensku narav, i zato živje bez žene
 U bečarluku on i u ložnici bijaše samac.

³⁵ 219. U Lakedemonu se svečanost Hijakintijâ slavila svake godine mjeseca lipnja ili srpnja po tri dana.

³⁶ 220. i d. Sve dalje priče do kraja pjevanja u najtješnoj su vezi s ostrvom Kiprom. - Amatunt je grad na Kipru. U njemu se osobito častila boginja Afrodita (Venera), za koju se držalo da se i rodila na Kipru.

³⁷ 223. Kerasti se nazivaju tako po rogovima, što su im izrasli na glavi. Grčka je riječ za rog: *κέρας*.

³⁸ 230. Ofijuska polja jesu ostrva Kipra, koje ima taj pridjevak poradi mnogih zmija, što ih je bilo na njemu. Grčka je riječ za zmiju: *ὄφεις*.

³⁹ 238. Propetide jamačno su kćeri nekoga Propeta, ali nam drukčije nijesu poznate ni one ni otac njihov.

⁴⁰ 243. Po jednoj je vijesti Pigmalion bio kralj ostrva Kipra, a zaljubio se u kip boginje Afrodite.

Uto mu pođe za rukom, te snježani izreže mramor
 Umještvom divnim i dade mu lik, da takvog u žene
 Nema nijedne, te se u svoje zaljubio djelo.
 250 Prave je djevojke oblik i mislio svak bi, da živi
 I da se maknuti hoće, stidnoća kad smetala ne bi.
 Tako se umještvo krije u umještvu. Tobožnjem t'jelu
 Sta se Pigmàlion čudit i plantjeti u srcu za njim.
 Rukama djelo svoje opipava, dà vidî, je li
 255 T'jelo il' je bjelokost, al' drži, da nije bjelokost.
 Cjelive daje i misli, da prima ih, govori, grli,
 Misli, u dirano t'jelo utiskuju da mu se prsti.
 Boji se, ne će li ostat modrina na stisnutom mjestu.
 Sad se umilja njoj, a sada joj donosi dare,
 260 Koji su djevama dragi, kamenčiče glatke i školjke,
 Ptice joj donosi male i cv'jeće od hiljadu boja,
 Ljiljane, šarene lopte i suze joj nosi, što cure⁴¹
 Iz helijadâ, i kiti od'jelom joj t'jelo i meće
 Duge đerdane joj na vrat, a na prste kamenje drago;
 265 Iz uha sitni joj biser, a niz prsi lančići vise,
 Pristaje sve joj, al' nije ni gola manje lijepa.
 On je meće na dušek bojadisan Sidonskom bojom,
 Zove je ljubom svojom i nagnuti polaže često
 Vrat joj u perje mekano on, ko da osjeća štogod.
 270 Blagdan Venerin dođe na svemu preslavan Kipru.
 Junice s pozlaćenim krivuljastim rozima mnoge
 Padoše pogođene oštricom u snježane vrate.
 Tamjan se puši, - a žrtvu Pigmàlion svršiv k oltaru
 Stupi i plašljivo reče: ""Učinit li možete, bozi,
 275 Sve, nek žena mi bude bjelokosnoj djevojci slična!""
 Ne smjede reći: ""Nek djeva bjelokosna bude mi žena.""
 Zlatica Venera glavom pri svojoj budućí slavi
 Znala je, želja što znači, i milosti za znak božanske
 Tri puta plamen plane i sukne rtasto uvis.
 280 Vrativ se kući podje ka kipu djevojke svoje,
 Padne na krevet i stane cjelivat je; - topla se čini,
 Opet primakne usta i takne joj rukama prsi.
 Pipana budućim mēknê bjelokost, ostavlja tvrdost,
 Pod prsti ugiba se i popušta Himetskom⁴² nalik
 285 Vosku, što na suncu mekne i gnječen prstima prima
 Oblike različite i obrađen koristan biva.
 Čudi se i veseli sa sumnjom, varke se boji
 I milje svoje opet i opet rukama pipa.
 Tijelo bješe, i žile pokucuju dirane prstom.

⁴¹ 262. Suze, što cure iz helijadâ, jest jantar, koji curi po starom vjerovanju iz crne topole; vidi bilješku uza stih 91.

⁴² 284. Atičko brdo Himet bilo je na glasu poradi mnogih pčela i meda.

290 S najvećim obiljem tada riječi Pafljanin⁴³ svoju
 Veneri izreče hvalu i ustima svojim prava
 Usta pritisne sad, a djevojka poljubac dani
 Osjeti i porumeni i k njegovim očima oči
 Plašljivo digne te sunce i dragog najedno vidi.
 295 Venera posveti brak, kog sastavi, - i kad se rozi
 Mjesecu deveti put zatvoriše u puni okrug,
 Ona Pafu tad rodi, od koje je ostrvu ime.
 Još je rodila ona i Kiniru,⁴⁴ koji da nije
 Poroda imao, brojen med blažene mogo bi biti.
 300 Strašno ću pjevati sad; uklon'te se kćeri i oci!
 Akoli moja pjesma razdraga vam srca, al' u tom
 Neka ne nađem vjere, i vjerovat nemojte slučaj;
 Budete l' vjerovali, tad vjerujte također kazan.
 304 Ako priroda pušta, da takav se pomoli zločin,
 306 Čestitam ovoj zemlji, što stoji daleko od one,
 Koja je rodila takvu grjehotu. Nek ima amóma,⁴⁵
 Kinama, kosta nek ima i tamjana, kojino curi
 Iz drva, svakavog cv'jeća nek ima Panhejska zemlja,⁴⁶
 310 Ali i miru ima, - preskupo li novo je drvo!
 Veli Kupido sam, da ranile tebe nijesu,
 Mira, njegove str'jele, od zločina takvoga luč svoj
 Brani; - od triju sestara⁴⁷ zadahnula jedna je tebe
 Ugarkom Stiksovijem i nadutim gujama. Gr'jeh je
 315 Mrzit na oca, još veći onakva je ljubav ko tvoja.
 Odsvud se kupe gospoda želeći te imat i momčad
 Iz sveg se istoka jagmi, da isprosi tebe; - izberi
 Kojega od njih, Mira, al' samo jednoga nemoj.
 Grdnu kad osjeti ljubav, protivit joj ona se stane;
 320 ""Kud me zanosi srce? Kud smjeram?"" - zbori u sebi,
 ""Bozi i djetinjska pažnja i sveta očinska prava,
 Ovaj spriječite grijeh, zločinstvo smetite moje,
 Ako je ovo zločinstvo; ta kažu, da djetinjska pažnja
 Takvu ne pobija ljubav; životinje bez reda svakog
 325 Med sobom m'ješaju se; sramota junici nije
 Da je nabređa otac, a kobila ocu je žena,

⁴³ 290. Pafljanin je Pigmalion, a naziva se tako po gradu Pafu na zapadnoj obali ostrva, koji je opet ime svoje dobio od Pafe, kćeri Pigmalionove, koja se pominje u stihu 297.

⁴⁴ 298. Kiniru, kralja kiparskoga, pominje već Homer u Ilijadi (XI st. 20.). On je bio otac Mire i Adonisa, na glasu poradi ljepote svoje i bogatstva.

⁴⁵ 307. i d. Amom, kinam, kost i tamjan upotrebljavali su se u Rimu kod prigotavljanja različnih dragocjenih masti, a dobivali su se sa istoka.

⁴⁶ 309. Panhejska je zemlja bajni nekaki kraj bogat svakojakim blagom na nekakovu ostrvu u Indijskom oceanu.

⁴⁷ 313. Tri su sestre Erinije (Furije). Jedna je dakle od Erinija Stiksovom vatrom podjarila Miru, da poželi oca svoga.

Jarac se m'ješa sa svojim sa kćerima, ptice od onog
 Začinju plod, od čijeg od sjemena postaše same.
 Blago li njima s takvom slobodom! Ljudska je pomnija
 330 Dala zakone zlobne, te prava zavidna brane
 Ono, što priroda pušta. Al' nárôdâ kažu da ima,
 Gdje se s materom sin sadružuje, a kći sa ocem,
 I dječja pažnja raste uz udvojenju uz ljubav.
 Jadne li mene, što se nijesam rodila tamo!
 335 Nemila zemlja mi smeta. Što opet dolazim na to?
 Odlaz'te, zabranjene o nade! dostojan on je
 Ljubavi, ali ko otac. Kad ne bih slavnoga bila
 Kinire kći, ko s mužem sa Kinirom živjela ja bih.
 Moj toliko je on, da i nije moj, i da sama
 340 Krvna mi sveza škodi; da tuđa sam, bolje bi bilo.
 Htjela bih otić odavde i ostavit međe domaje,
 Tek da se uklonim gr'jehu, al' ne da pogubna ljubav;
 Hoću uza nj da budem, da gledam ga, diram i s njime
 Besjedim, da ga grlim, kad drugo nije moguće -
 345 Možeš li i drugo što očekivati, djevojko kleta?
 Znaš li, koliko právâ i koliko m'ješaš iménâ?
 Hoćeš li inoča majci, a suložnica da ocu
 Budeš, sinu da sestra, a bratu da mati se zoveš?
 Zar se ne bojiš sestara sa gujama crnim na glavi,
 350 Koje s lučima strašnim navaljuju u oči, lice
 (A duše grješne to vide)? Dok tijelo još od grjehote
 Tvoje je čisto, na nju i ne misli; ljubavlju nemoj
 Zabranjenom zakon da kaljaš prirode silne.
 Ako i hoćeš, al' nije moguće; pobožan on je
 355 I misli na stid, - o kamo da takav je bijes u njemu!""
 Reče, - a Kinira bješe u sumnji, što činiti ima
 Poradi velikog mnoštva prosaca, te pitat je stane
 Spominjuć njina imena, za kojega hoće da pođe.
 Ona isprva šuti i pritisnuv oči u lice
 360 Očevo gori, i cure niz obraze tople joj suze.
 Djevojačko je to snebivanje - Kinira misli,
 Pa je cjeluje, plakat ne daje joj, briše joj lice.
 Miri su poljupci dragi veoma i pitana buduć,
 Kakvoga želi muža, odgovori: ""Sličnoga tebi.""
 365 Otac pohvali besjedu tu ne razumjev i reče:
 ""Tako me uvijek ljubi."" Kad otac spomene ljubav,
 Djevojka obori oči grjehotu čuteći svoju.
 Bijaše ponoć, i san razglobio bio je ude
 I brige; - od vatre gori strahovite potpuno budna
 370 Slavnoga Kinire kći i prevrće mahnite želje.
 Sada zdvaja, sad hoće da pokuša, stidi se, želi,
 Što bi radila, ne zna. Ko drvo golemo kad je
 Sjekinom podsječeno i ostaje zadnji još udar,
 Ne zna se, kamo će pasti, i boje se na svakoj strani;

375 Tako se ranjeno mnogo koleba njezino srce
 Nestalno amo i tamo i naginje na dvije strane.
 Ljubavi drugog svršetka ni mira ne nalazi do smrt,
 I smrt izbere ona, te dignuv se odluči grlo
 Konopcem obvit i svezav odozgo o dovratok pojas
 380 Reče: ""Zdravo mi ostaj, o Kinira dragi, i sluti
 Uzrok mi smrti!"" Tad stane da namješta uzao o vrat
 Blijedi. Mrmljanje to je do ušiju doprlo - kažu -
 Dojilji vjernoj, što prag hranjenice čuvala bješe.
 Starica odmah skoči te otvori vrata i videć
 385 Sredstva samoubijstva u časak u isti cikne,
 Lupa se, razdire njedra i strgnuvši uzao s vrata
 Mirina raskine ga. Tad istom počne da plače,
 Grliti stane nju i za uzrok konopca pitat.
 Djevojka šuti nijema, nepomično u zemlju gleda
 390 Žaleći, pokušaj što je otkriven, smrt razbijena.
 Ali zaintači stara i kosu otkrivši s'jedu
 I sise prazne moli, da kaže joj, zašto je tužna,
 Tako joj kolijevke i hrane najprve. Mira
 Ne sluša molbu i jeca. Al' stara odlučivši doznat
 395 Ne će joj samo tajnost da obrekne.-""Reci mi"" , kaže,
 ""Daj, da ti pomognem ja. Bez snage starost mi nije.
 Ako je mahnitost, znadem u travi joj i basmi lijek;
 Ako ti naudi tkogod, da očistim činima tebe;
 Ako je bogova srdžba, ublažit se žrtvama može.
 400 Šta bih mislila drugo? imutak ti čitav je i dom
 I u napretku stoje, a mati i otac ti žive.""
 Mira kad čuje ""otac"" , tad uzdahne prsima iz dna,
 Ali se dojlja ni tad grjehoti nikakvoj nije
 Dosjetila, al' ipak na ljubav pomisli neku.
 405 Tvrda u odluci stane da moli dojlja, nek joj
 Iskaže sve, i plaću nju na krilo tad staro
 Digne i mišicama slabomoćnu grleć je reče:
 ""Vidim, da ljubiš, Mira; al' ne boj se, usrđe moje
 Tebi će koristit u tom i doznati o tome ne će
 410 Nikada otac."" Sa krila ko pomamna poskoči Mira,
 Pritisne lice u krevet i reče: ""Odlazi i stid
 Ne diraj jadni."" Kad stara zaintači, reče joj: ""Odlaz'
 Ili ne pitaj, što je; zločinstvo je, doznat što želiš.""
 Stara se strese te od stra i godina dršćuće ruke
 415 Pruži i pred noge padne hranjenici moleć se svojoj;
 Sada joj laska, a sad poprećuje, ako ne prizna,
 Kaže, odati da će i konop i smrti početak;
 Akoli prizna joj ljubav, obricati stane joj pomoć.
 Mira podigne glavu i zaplače, suzama njedra
 420 Napuni dojljlina i htjede priznati češće,
 Al' glas ustavi češće i stideć se haljinom lice
 Pokrije i kaže: ""Sretne l' o matere sa mužem svojim!""

Ništa ne reče drugo i zajeca. Dojilja tad se
 Osjeti, i hladne ude i kosti strava joj prožme,
 425 S'jeda na tjemenu kosa naježi se, čupava bude;
 Mnogo opominjat stane, da kletu uzbije ljubav,
 Je li moguće; al' Mira i znajuć, da govori pravo
 Stara, al' umrijet voli, ne poluči l', kojega ljubi.
 ""Živi"", prozbori ona ""i ljubi svojeg"" - izreći
 430 Ne smjede ""oca"", ušuti; što obreče, potvrdi kletvom.
 Cererin godišnji god blagočastive slaviše žene,⁴⁸
 God, kad u snježano ruho obučene idu prilagat
 Od klasova vijence za prvine plodova svojih.
 Devet ne smiju noći da ljube muževe svoje,
 435 Ni da im taknut se dadu. - Kenhrèida, kraljeva žena,⁴⁹
 Bješe u onome mnoštvu tajinstveni svetkujuć praznik.
 Krevet bez zakonite bez supruge bješe, i onda
 U zo čas usrdna stara zateče Kiniru pjana,
 Pravu mu razloži ljubav zatajivši samo mu ime,
 440 Pohvali i lik Mirin; za godine pitana njene
 ""Vrsnica Miri je"", reče. Tad Kinira pošlje je po nju.
 Vrativ se dojilja Miri progovori: ""Raduj se, hrano!
 Dobismo!"" Nesretnici nijesu djevojci grudi
 Pune veselja sad, i zloslutno srce joj tuži,
 445 Ali se i veseli; u takvom je razdoru duša.
 Bijaše doba gluho, - okrenuo između vršaćâ⁵⁰
 Ukošenu je rudu već bio Boot. Tad Mira
 Dođe na grijeh spremna. S nebesa zlatni se mjesec
 Ukloni, oblaci crni zvijezde skrovite skrivaju;
 450 Nema vidjela noći. Zaklonio prvi je lice⁵¹
 Ikar, Erigona zatim zbog ljubavi očinske sveta.
 Triput spoticaj noge opomene Miru,⁵² i triput
 Zapjeva mrtvačku pjesmu smrtonosna sova, al' Mira
 Ide, a mrak joj stid umanjuje i crna noćca.
 455 Jednom se rukom drži za dojilju, a drugom pipa
 Tražeći tamni put. Na pragu već ložnice stane
 I već otvori vrata; povuče je stara unutra.

⁴⁸ 431. i d. Za Demetrinih (Cererinih) nekih svetkovina udate žene nijesu smjele da opće sa svojim muževima.

⁴⁹ 435. Kenhreida je žena Kinirina, a mati Mirina.

⁵⁰ 446. i d. Oko ponoći se zvjezdano jato "Nebeskih kola" uspne do najviše točke na horizontu i onda počinje zalaziti. O tome jatu i o Bootu vidi bilješku uza stih 171. i d. drugoga pjevanja.

⁵¹ 450. i d. Ikar je bio atički pučanin, koji je prijazno primio u svoju kuću boga Dionisa i dobio od njega vinovu lozu, da je nasadi. Ikar dade vina piti atičkim pastirima, a oni napivši se mišljahu, da ih je Ikar otrovao, pa ga ubiju. Od žalosti za ocem objesila se nad njegovim truplom kći Ikarova Erigona, a bogovi ih oboje pretvoriše u zvijezde i presadiše na nebo, te je Ikar istovetan s Bootom, a Erigona sa zvjezdanim jatom "Djevice".

⁵² 452. Kad se tko već j e d a m p u t spotaknuo, bio je to zao znak.

Koljena klecaju Miri i dršću, nestaje u nje
 Boje u licu i krvi, i svijest je ostavlja iduć.
 460 Što je grjehoti bliže, sve više se straši i žali,
 Na što se dala to, i neznana htjela bi uteć.
 Dok se usteže ona, povede je krevetu baka
 Visokom te je preda veleći: ""Uzmi je evo,
 Tvoja je, Kinira, to!"" i prokleta združi tjelesa.
 465 Roditelj utrobu svoju u postelji nečistoj primi,
 Djevojci uzima strah i hrabri je, nek se ne boji;
 Možda zbog razlike joj u ljetima rekao "kćerko",
 468 Ona pak njemu "oče", da ime ima grjehota.
 471 Ponove iduće noći zločinstvo, a ne bješe zadnja.
 Napokon Kinira htjede da vidi ljubovcu svoju
 Iza ljubljenja mnogog; kad sv'jeća bî donesena,
 Grijeħ ugleda i kćer, od žalosti zape mu riječ,
 475 I odmah sjajni mač iz visećih korica trgne.
 Mira bježati stane te tminom i noću mrklom
 Štićena umakne smrti, po širokim lutajuć poljma
 Ostavi Arapsku zemlju palmorodnu, Panhejske ravni.
 Pošto se devet puta obnoviše mjesecu rozi,
 480 Napokon počine trudna u zemlji Sabejskoj⁵³ jedva
 Noseć u utrobi breme. Tad ne znajuć, molila što bi,
 Jednako bojeć se smrti, na život se jednako gadeć
 Molitvu reče ovaku: ""O bogovi, akoli što god
 Slušate ispovjednike, zaslužila tešku sam kazan,
 485 Pa sam je spremna podnositi; al' živa da ne budem mrzost
 Živim ni mrtva mrtvim, iz obadva iz carstva mene
 Izgnajte pa me pretvor'te te život mi uzmite i smrt""
 Bogovi čuli su to ispovjednicu; molitva zadnja
 Doprije do boga nekog; govorila još je, a zemlja
 490 Već joj pokrije noge; kroz raspucale joj nokte
 Pruži se kor'jenje koso, što potpora dugom je stablu;
 Drvo nasto od kòstí, u srèdini ostane mozak,
 U žile prijeđe krv, a ruke u široke grane,
 U male grane prsti, a u koru otvrdne koža.
 495 Utrobu obuzelo već tešku bijaše drvo
 I prsi stisnulo bješe te htjede da pokrije i vrat,
 Mira ne čeka dulje i sretajuć drveta pristup
 Čučne i utisne zatim u njegovu u koru lice.
 Premda zajedno s t'jelom i negdašnja izgubi čuvstva,
 500 Ali plače, i tople iz drveta suze joj kaplju.
 Tê su suze u časti, i mira, što iz kore curi,
 Ime njezino čuva, i dov'jek će tako se zvati.
 U zo čas začeto čedo pod drvetom rastaše i put
 Tražaše, kako bi moglo izići ostaviv majku.

⁵³ 480. Sabejci bili su narod u jugozapadnoj Arabiji.

505   Utroba puna stane da buji drvu u sr'jedi,
               Brema rastegne majku, rijèçì nemaju muke,
               Niti roditelja može Lucínu da glasom zazove;
               Ali je drvo nalik na onu, što rađa, i često
               Svijajući se jeca, od kapljućih suza je mokro.
 510   Granama, koje se muče, Lucína pristupi blaga,⁵⁴
               Primakne ruke i r'jeçi za oblakšaj poroda reče.
               Drvo se lomiti stane, i iz kore iziđe pukle
               Živo brema, zacvili dijete; - njega Najáde
               Polože u travu meku i namažu majčinim suzama'.
 515   Ljepotu morala bi pohvalit i Zavist, jer goli
               Kako se na slikama prikazuju Amori,⁵⁵ takav
               Bijaše i taj, al' da ne čini im razlike nakit,
               Laki tulac il' ovome daj il' onima uzmi.
               Krilato prolazi tajom vrijeme i vara, te ništa
 520   Bržeg od godina nema, - i tako svojega djeda
               Sin i sestre, što bješe u drvetu nedavno sakrit,
               Te se nedavno rodi i prekrasno bješe dijete,
               Posta već mladić, već čovjek i nadvisi sebe ljepotom;
               Bude i Veneri drag te osveti majčinu ljubav,⁵⁶
 525   Jer sin, što nosi tulac, cjelivao jednoć je majku,
               Pa i ne znajuć zadre strijelom joj virećom prsi.
               Ranjena odrine sina, a dublja je, nego se čini
               Boginje rana, za koju ni marila isprva nije.
               Zan'jeta čovjeka onog ljepotom na obale ona
 530   Ne misli Kitterske, nejde na opkoljen pućinom Pafos
               Ni na ribljivi Knid, na Amàtunt obilati rudom,⁵⁷
               Nejde ni u nebo, jer joj Adónis je od neba draži.
               Ne pušta njega od sebe i prati ga; koja je vićna
               Bila u hladu lastovat i kitit se, ljepša da bude,
 535   Sada po brdima tumara, po šumama, šikarnim hridma,
               Haljine je zapregla do koljena poput Dijánê.
               Drška pseta i lovi životinje, koje nijesu
               Opasne: zećeve brze i jelene visokih roga,
               Lovi i srne, al' ne će da dira u veprove jake

⁵⁴ 510. i d. Lucina, boginja pomagaćica kod porođaja, i nepozvana dolazi u pomoć Miri i olakšava boli njezine različnim basmama i mađijama.

⁵⁵ 516. Amori se slikahu s krilima, tulcem i strjelicama, a bijahu pratioci boga ljubavi. Grci ih nazivahu Erotima (*Ἐρωτες*).

⁵⁶ 524. Prema starim vijestima Venera je nedopuštenom ljubavljju Kinire i Mire kaznila mater Mirinu Kenhreidu, jer se hvastala, da je njezina kći ljepša od same boginje. Adonis ljepotom svojom zatravljuje boginju i na taj način osvećuje majčinu ljubav.

⁵⁷ 531. Knid je grad u Kariji, na glasu kao sveto mjesto Afroditino, u kojem je bio znameniti kip Afroditin od Praksitela. - Dva ostala mjesta, što se ovdje pominju, gradovi Pafos i Amatunt, jesu na Afroditinu ostrvu Kipru, a Kitera je ostrvo na jugu blizu Lakedemona. Na svima se ovim mjestima Afrodita osobito častila.

540 Ni u grabežljive vuke ni medvjede silnijeh šapa,
Kloni se ona i lava, što kolju i žderu stada.
I Adónisa ona opominje (kad bi pomoglo),
Da tih se čuva i veli: "Na pobjepljive navaljuj
Zvjerove hrabro, al' smjelost na smione sigurna nije.
545 Ne budi nesmotren, mladi o čovječe, u zo čas po me,
Zvjerove oružane od prirode dražiti nemoj,
Da mi ne bude slava preskupa tvoja. Ni mladost
Ne će ni lice ni drugo, što ganu Veneru, ganut
Lave ni vepre perajce ni oči ni srce zvijeri.
550 Kao munja su zubi krivoljasti u vepra ljutog,
Žučkasti lavi su vrlo goropadni, puni žestine,
Mrzak taj mi je skot". - Adónis upita, zašto,
"Kazat ću - Venera reče - da čudiš se grdnoj grjehoti
Negdašnjoj. Al' me neobičan trud umorio veće;
555 Eno se umilja jablan sa svojim ugodnim hladom;
Može se ležati u travi, - da legnem s tobom u njojzi!
I legne na zemlju ona te pritisne travu i njega
Pa naslonivši vrat na krilu Adonisu mladom
Počne govoriti ovako prekidajući ljupcima riječi:
560 "Možda si za neku čuo, u trkiji koja je znala
Brze natrčati ljude. I nije naklapanje bilo,
Što se govorilo, jer je natrčati ih doista znala.
Nisi mogao reći, je li brža ili je ljepša.
Poradi udaje boga kad pitaše, reče joj: "" Tebi
565 Ne treba muž, Atalanta.⁵⁸ Muževljeg se općenja kloni,
Al' se ukloniti ne ćeš i svoje ćeš biće izgubiti.""
Boječ se proroštva toga u sjenastim stane da živi
Šumama neudata, a prosici navaljuju mnogi,
Ona ih odbija teškom sa pogodbom: ""Dobit me može
570 Samo tko me natrči; utrkujte dajte se sa mnom;
Brzim će nagradom žena i ložnica biti, a sporim
Plaća će biti smrt. Pod pogodbom trčimo takvom!""
Pogodba bijaše kruta, al' tako je silna ljepota,
Da pored svega toga navrvjeli drski su prosici.
575 Sjedi i nemilu trku Hipomen gleda i kaže:
"Kako se može s takvom pogibelju tražiti žena!"
Reče i pretjeranu mladici prekori ljubav.
Ali kad ugleda lice i tijelo bez odijela,

⁵⁸ 565. Atalanta je po jednoj vijesti kći kralja Jasiona, potomka Arkadova, i Klimene, kćeri Minijeve, odrasla je u šumama, a othranila ju je medvjedica, jer ju je otac odmah iza poroda izložio. Odrastavši u šumama postade ona lovetica i sve je prosce hladno odbijala, dok ne dođe Milanion. Po drugoj je ona vijesti kći Sheneja, sina Atamasova, pa kad ju je otac silio, da se uda, pristade ona na udaju uz uvjet, da se svaki prosac natječe s njom u trci, pa ako podlegne, da pogine. Već je ona više prosaca na taj način pogubila, kad dođe Hipomen, sin Megarejev, praunuk Posidonov, kojemu je pomogla Afrodita, te je natrčao Atalantu. Ovidije se na ovome mjestu drži ove potonje vijesti, ali uzima također gdjekoju crtu iz prve vijesti.

580 Kakvo je tijelo moje il' tvoje, da postaneš ženom,
 Zapanji se Hipòmen i ruke dižući reče:
 "Prostitute, koje ovčas prekoriš, - nagradu, koju
 Tražite, nisam poznavo!" I hvaleć usplamti te želi,
 Da je nijedan mladić ne prestigne, al' se i boji
 Toga u zavisti svojoj. - "Al' zašto", reče Hipòmen,
 585 "Ne bih okušo i ja u ovoj trkiji sreću?
 Smjelima pomaže bog!" - Dok tako misli u sebi,
 Djevojke gle Atalàntê, gdje korakom krilatim leti.
 Premda se Aonskom čini mladiću,⁵⁹ da djevojka juri
 Kao Skitska strijela, al' u veće u čudo dražest
 590 Njega njezina goni; još ì trka daje joj dražest.
 Vjetrić joj uzvija ruho i nosi od tabana brzih,
 Kosa vijori se njoj po bjelokosnim leđma, pa iako
 Isto pod koljenima i trakovi s vezenim rubom;
 Iznad se djevojačke bjeline rumenilo prosu
 595 Sasvijem kao što umjetni mrak u dvorani b'jeloj⁶⁰
 Kada obojen bude od zavjesa grimiznog ozgo.
 Dok to gleda tuđinac, već posljednji cilj Atalànta
 Stiže, i dobitnicu vijenac zakiti svečan.
 Cvileći pob'jeđeni pretrpe po pogodbi kazan.
 600 Ali skončanje njihno ne preplaši onog mladića,
 Već on naprijed stupi i uprv u djevojku oči
 Reče: "Što laku slavu slabiće svladavajuć išteš?
 Deder se natjeći sa mnom! Il' sreća će pobjedu meni
 Dati, a onda te ne će posramiti pobjednik takav,
 605 Jer je roditelj moj Megàrej Onhèšćanin,⁶¹ kojem
 Neptun je djed, i kralju od voda praunuk ja sam.
 Plemenu junaštvo moje ne ustupa. Ili ćeš mene
 Ti natrčat te slavno i veliko ime ćeš steći".
 610 Shenejeva ga kći, dok zboraše, gledajuć milo
 Bješe u dvojbi, je l' bolje, da svlada il' svladana bude,
 I kaže: "Koji bog na krasnike kivan pogubit
 Ovoga hoće i goni s pogibelju dragog života
 Njega u ženidbu ovu? vrijedna ga, priznajem, nisam.
 Njegov me ne dira lik (al' dirnut me i on bi mogo),
 615 Nego što je još dječak, i ne žalim njega, već dob mu.
 K tome je junak i srce, što straha od smrti ne zna,
 K tome se četvrti on od kralja vodenog broji,
 K tome ljubi i c'jeni toliko ženidbu sa mnom,
 Da će da umre, ne dade l' sudbina me nemila njemu.
 620 Tuđinče, bježi, dok možeš, i ložnice krvave prođ' se.

⁵⁹ 588. Aonski je mladić Hipomen, jer je Beoćanin.

⁶⁰ 595. i d. U Rimu su se u Ovidijevo doba otvorene prostorije bogatih dvorova rado zasjenile šarenim zavjesama.

⁶¹ 605. Grad se Onhest nahodio između Tebe i Halijarta u Beotiji.

Krvava ženba je sa mnom! Za tebe svaka bi htjela
 Poći, i pametna može da želi djevojka tebe.
 Al' što brinem se za te, gdje tolike veće pogubih?
 Neka ga! Neka umre, kad propast tolikih prosaca
 625 Nije mu opomena, i srlja u mrzost života!
 Dakle nek padne zato, što želi živjeti sa mnom,
 I nek nedužan umre za nagradu ljubavi svoje!
 Pobjeda moja će meni donesti nesnosnu mržnju,
 Al' ja kriva nijesam. O kamo da hoćeš se proći!
 630 Il' kad tako si lud, o kamo hitriji da si!
 Kakav je djevojački u licu mu dječaćkom pogled!
 Ao Hipòmene jadni, da nigda me vidio nisi!
 Vr'jedno bi bilo, da živiš. A sretnija ja kad bih bila,
 I kad mi udaju ne bi sudbina kratila ljuta,
 635 Bio bi jedini ti, sa kojim bih ležati htjela".
 Reče i neuka još i taknuta ljubavi prvom
 Sama ne zna, što čini, i ljubi i ljubav ne čuti.
 Već je na običnu trku i narod zove i otac,
 Onda potomak Neptunov Hipòmen mene zazove
 640 Brižnijem glasom i reče: "Pomozi, Kiterka, molim
 Mome pregnuću i plamen naspори, koji si dala!"
 Umilnu molbu tu donese vjetrić mi blagi,
 Ona me, priznajem, ganu, a s pomoću ne bješe doćnit.
 Ima Tamàsènskò polje,⁶² - domoroci tako ga zovu,
 645 Na Kipru najbolja zemlja; posvetišè negda je meni
 U doba davno starci odredivši, da darovnina
 Bude mojemu hramu. Nasrèd njivè sjaji se drvo
 Žuta lišća, a granje pošuštuje žutijem zlatom.
 Otud slučajno idah sa trima jabukam' zlatnim
 650 Ubranim mojom rukom, i nitko me vidio nije
 Do on, te k njemu pristúpih i rekoh, čemu su dobre.
 Trube dadoše znak, i iz ograde nagnuti napr'jed
 Oboje jurnu pijesak dodirujuć nogama brzim.
 Mogli bi, misliš, trčat po pućini ne kvaseć nogu
 655 Ili po žučkastoj njivi nad klasima ravno stojećim.
 Viću, povlađuju, mnogi, i tako sokòlè mladića
 Govoreć: "Sada je, sada, Hipòmene, zгода, da pregnèš,
 Žuri se, sjekni snagom cijelom, časiti nemoj,
 Svlatat ćeš!" Ne zna se, ovim rijećima dal' se veseli
 660 Više Megàrejev sin il' kćerka Sheneja kralja.
 O koliko li puta postajkuje moguć ga prestić!
 Kako l' se nerado d'jeli od lica gledanog dugo!
 Iz iznemoglih usta već para izlazi suha,
 A još je biljeg daleko! Potomak tada Neptunov
 665 Jednu od onijeh triju od jabuka na zemlju spusti;

⁶² 644. Tamas bio je grad na Kipru, bogat bakrom.

U čudu nađe se djeva i jabuku sjajnu želeći
 Zastrani trčec i digne tad zlato, što se kotrlja.
 Odmakne dalje Hipomen, i pljeskati stanu gledači.
 Izgubljeno vrijeme i zakašnjaj naknadi ona
 670 Trkom i iza leđa mladića ostavi opet.
 Bačena jabuka druga zadrži je snova, al' ona
 Stiže i prestiže momka. Još utrke osta svršetak,
 "Boginjo sada pomози daróvnice!" reče Hipòmen
 Pa on momačkom snagom poljani na stranu koso
 675 Baci blistavo zlato, da kasnije djeva se vrati.
 Ona se kao ščinja, bi l' digla, al' prinudih ja je,
 Dà dignê, k tome više težine jabuci dodah
 Pa i bremenom teškim i docnjenjem ustavih djevu.
 Al' da mi pričanje ne bi izišlo od utrke dulje:
 680 Ona bi pretečena, i dobitnik nagradu dobi.
 Ne zaslužiš li ja, Adónise, zahvalu od njeg
 I da me tamjanom časti? Zaboravi on mi zahvalit
 Niti mi zapali tamjan. Rasrdih stoga se odmah.
 Žalosna, prezrena što sam, odlučih postaviti primjer,
 685 Da me ne prezire svijet i potlje, podjarih se na njih.
 Prolažahu kraj hrama, što slavni ga negda Ehìon⁶³
 Materi bogova sazdo po zavjetu, u šumi gustoj
 Sakrit; - duljina ih puta potače, da počinu ondje.
 Želja poslata od mog mogućstva Hipomena snađe
 690 Ondje u nevrjeme da obljubi sad Atalantu.
 Zaklon rasvjetljen slabo nablizu hrama je bio,
 Na spilju bijaše nalik, pokriven prirodnim plavcem,
 Poštovan, svet od davninâ; u njemu je sveštenik mnogo
 Drvenih kipa starih božanstva spravio; - amo
 695 Uđu i zabranjenim okaljaju svetinju gr'jehom.
 Kipovi odvrata oči, a Majka s tornjevitom krunom⁶⁴
 Pomisli, ne bi li krivce utopila u Stiks-rijeci.
 Kazan se učini mala, te žučkasta pokrije griva
 Vrate im dosad glatke, a prsti se u pandže svinu,
 700 Pleći u pregibli pr'jeđu, težina smjesti se glavna
 U prsi, repovi stanu da metu povrh pijeska,
 Jarost iz očiju s'jeva, naknađuju urlanjem govor,
 Šuma je ložnica njima; strahoviti lavi su drugim,
 Ali pitomim zubma Kibéline griskaju uzde.
 705 Čuvaj se, dragane, njih, a s njima i zvjerinja drugog,
 Koje ne okreće leđa, da bježi, već prsi na zagon,
 Tvoje junáštvo i meni i tebi da ne bude kobno".

⁶³ 686. Ehion je sin Herma i Antijanira, kalidonski lovac i pratilac Jasonov na plovidbi po zlatno runo.

⁶⁴ 696. Kao osnivačica gradova i tvrđavâ ima Kibela tornjevitu krunu na glavi.

Tako opomene ona i ode na labudma u zrak,⁶⁵
 Ali se opomene Adónis hrabri ne drži.
 710 Vepra izgnaše jednoć iz njegova skrovišta hrti
 Iduć za sigurnim tragom; kad iz šume htjede izići,
 Onda ga Kinirin sin sa strane pogodi hicem;
 Gubicom odmah strese krivuljastom vepar sa sebe
 Koplje okrvavljeno; u strahu potraži mladić
 715 Zaklon, a divljak za njim i do kraja zube u trbuh
 Rine i na žuti njega pijesak izvali smrtna.
 Vozeći se po zraku na kolima lakim, što krila
 Nosiše labuđa, nije još Kiterka nà Kipar stigla,
 Kad izdaleka mrućeg razabere stenjanje i tud
 720 S bijelim pticama skrene; iz visokog etera kad ga
 Vidi napola mrtva, u svojoj gdje valja se krvi,
 Iskoči i razdre njedra i kosu čupati stane,
 U prsi stane se ona da tuče ne štedeći ruku
 I na sudbu se tužeć progovori: "Poda te ne će
 725 Potpasti sve! Adónise moj, vjekovit će ostat
 Spomenik žalosti moje; ponavljat će smrti se tvoje
 Slika godine svake i nasljedba jauka moga.⁶⁶
 Krv će se u cvijet tvoja pretvoriti. Kada si mogla,
 Ti Persèfona, nekad da tijelo prometneš žensko
 730 U mirisavu metvu, pa zašto da meni se krati
 Junačkog Kiniri sina pretvoriti?" - Reče i krvcu
 Mirisnim nektarom obli, i krvca, pošto je taknu
 Nektar, nabuja nalik na prozirne mjehure, što se
 Dižu, kad nebo daždi. Ne potraje vremena više
 735 Od ure jedne, kad li iz krvce izniko bješe
 Cvijet od iste boje na šipak nalik, što krije
 Pod kožom žilavom zrnje; al' vijeka kratka je cvijet,
 Jerbo se slabo drži i odveć je nježan i mlohav,
 Pa ga otresa vjetar, od kojega i ime ima.

⁶⁵ 708. Venera se vozi na kolima, u koja su upregnuta dva labuda.

⁶⁶ 727. i d. U čast Adonisu Venera je uredila njegovu svetkovinu, na kojoj se prvoga dana žalilo za mrtvim dječakom, a drugoga dana slavilo ponovno njegovo udruženje s Venerom. Ova se svetkovina svetkovala napose u Aleksandriji. - Krv se Adonisovala pretvorila u sasin cvijet. - Persefona je Nimfu Mintu pretvorila u metvu (grčki: *μίνθη*) jer je bila ljubomorna na nju.

JEDANAESTO PJEVANJE.

Tračke žene slaveći svetkovinu Bakhovu u mahnitosti ubiju i rastrgaju Orfeja, ali ih stiže kazan, te se pretvoriše u drveće. Njegovu su glavu valovi odnijeli u Metimnu na ostrvu Lezbu i ondje je zmija jedna hoće da progune, ali je Apolon okameniti (st. 1.-84.). Bakho se zbog Orfejeve smrti rasrdi na Tračane, ostavi njihovu zemlju i ode u Frigiju. Njegova pratioca Silena pjana uhvatiše Frižani, no Mida, kralj njihov, odvede ga natrag do Bakha. Bakho obeća Midi za nagradu, što god poželi, a Mida ga moli da bi se sve pretvorilo u zlato, čega se dotakne, pa kad mu je bog ispunio želju, prijeteći mu pogibao, da će poginuti od glada i žeđe. Zato ga Bakho izbavlja od pogubnoga dara naloživši mu, da se okupa u rijeci Paktolu, i pijesak se te rijeke pretvorio u zlato (st. 85.-145.). No naskoro stiže Midu druga nevolja. Pani Apolon ga pozvaše, da presudi, tko od njih dvojice bolje svira, pa kad je on krivo dosudio pobjedu Panu, pretvori Apolon njegove uši u magareće. Mida brižljivo pazi, da prikrije ovu rugobu, ali je opazi jedan od njegovih slugu, iskaže tajnu zemlji, a iz zemlje niče trstika, koja je tresući se od vjetra ponavljala riječi onoga sluge (st. 146.-193.). Pošto je kaznio Midu, Feb Apolon poprimi ljudsko obličje i zajedno je s Neptunom gradio Laomedon u zidove trojanske. No Laomedon ne će da dade obećane plaće, a Neptun poplavi trojansku zemlju i pošalje grdosiju, kojoj je trebalo dati Hesionu, kćer Laomedonovu, da je proždre. Hesionu izbavi Herkul, ali i njega je Laomedon prevario za nagradu. Herkul osvoji Troju i dade Hesionu za ženu Telamonu, svomu pomagaču (st. 194.-217.). Pelej se već prije toga bio oženio Tetidom koja mu se dugo otimala poprimajući različna obličja, dok je on najzad uz pomoć Protejevu ne nadmudri (st. 218.-265.). Peleju je Tetida rodila Ahila i on bi sad bio srećan, da nije s bratom Telamonom pogubio brata Foka, te njih dva moradoše bježati iz domovine. Telamon nađe novu postojbinu na Salamini, a Pelej dođe u Trahin u Tesaliji na dvor kralja Keika i ovaj mu pripovijeda, kako je Hionu kćer njegova brata Dedaliona, ubila Dijana, jer se odviše ponijela, a Dedalion se od žalosti strmoglavio s hridi, pa ga je Apolon pretvorio u jastrijeba. Dok Keik pripovijeda, dolazi glas, da je vuk razderao stado, što ga je Pelej sa sobom doveo. Pelej raspoznaje, da mu se time osvećuje Psamata mati Fokova, i moli je, da mu oprost. Za nj se zauzima i žena njegova Tetida, te mu Psamata oprašta, a vuk se pretvori u kamen. Peleja očisti od zločina Akast iz Jolka (st. 266.-409.). Sada se crta dalji udes Keikov. On sam zaglavi jadno na moru putujući do proročišta Apolonova u Klaru. Alkiona, žena njegova, vidje u snu, kako se on utapa, ide tražiti njegovo tijelo uz obalu, pa kad ga opazi u vodi, baci se na nj i pretvori zajedno s Keikom u vodenu pticu (st. 410.-748.). Starci, koji su ih vidjeli, kako lete povrh mora, opomenuše se kod toga, da se i Esak, sin Prijama i Aleksiroje, pretvorio u vodenu pticu, kad se žaleći za Hesperijom bacio u more (st. 749.-795.).

Dokle pjevanjem takvim i drveće kreće i srca
 Zvjerinja Trački pjevač i hridi za sobom mami,
 Eto ti Kikonskih žena,¹ što kože zvjerske im kriju
 Mahnite prsi; i s vrha brežuljka opaze, kako
 5 U žice bije Orfej i pjevanjem bijenje prati.
 Jedna prosute kose po zraku laganom vikne:
 "Evo ga, evo gle prezirača našeg!" - i hiti
 Febovu odmah pjevaču tirs u blagoglasna usta;
 Biljeg bez rane ostavi štap obvijeni lišćem.
 10 Druga se kamenom baci, al' kamen jošte u zraku
 Svladan budući skladom pjevačeva glasa i lire
 Pade pred noge njemu, za takovu mahnitu drskost
 Kao da moli proštenje. Al' napadaj bezumni raste,
 Nema prestanka tu, Erinija upravlja b'jesna.
 15 Pjesma bi hice sve ublažila, al' vika strašna
 I Berekintijskâ frula² od svinutog roga i bubnji,
 K tome pljeskanje ruku i urlanje u slavu Bakha,
 Sve to nadviče kitare glas, i krvlju pjevača
 Prije nečuyenog tad se obojilo kamenje bilo.
 20 Još se bezbrojne ptice i zmije i zvjerinje divlje
 Divi pjevačevu glasu, i slavni Orfejev trijumf
 Najprije Mènade³ pobiju taj, izàtoga ruke
 Krvave okrenu one na Orfeja samog nagrnuv
 Na njga kakono ptice, kad noćnu opaze gdjegod
 25 Pticu, gdje obdan tumara. Ko ujutru kad na areni⁴
 U teatru je jelen duguljastom, dà umrê, plijen
 Pasa, nasrću tako na Orfeja, bacaju tirse
 Obvite zelenim lišćem, za drukčiju stvorene službu.
 Bacaju kamenje, grude i kidano s drveća granje
 30 Kako koja, pa b'jesne još i drugô oružje nađu;
 Slučajno voli su zemlju podrivali pritisnuv lemeš,
 A nedaleko otud seljaci mišica jakih
 Tvrdo kopahu polje u znoju spremajuć plode.
 Ugledav povorku oni razbježe se i svôga posla
 35 Oruđe ostave ondje; kud koje po polju leže
 Motike, budaci teški i dugačke lopate; - sve to

¹ 3. Kikonske su žene Tračanke, a nazivaju se tako po tračkom jednom plemenu, koje je stanovalo na rijeci Hebru. - Žene, dok slave Bakha, odjevene su u zvjerske kože, imadu raspuštenu kosu i tirsos, bršljanom obaviti štap, u ruci.

² 16. Berekintijska je frula, koja se upotrebljavala kod svetkovinâ frigijske boginje Kibele, jer Berekinčani bijahu stari stanovnici Frigije, u kojoj je štovanje Kibelino bilo osobito razgranjeno.

³ 22. Menade su žene, koje slave Bakha, a nazivaju se tako zbog svoga mahnitanja: *Μαινάδες* od glagola *μαίνεσθαι*, koji znači: mahnitati.

⁴ 25. i d. U amfiteatru u Rimu priređivahu se također lovovi na divlje zvijeri, i to, ako je onoga dana bilo još i drugih igara, rano ujutru.

Razgrabe podivljâle te žestokih rogova vole
 Rastrgnu, onda se vrata k pjevaču skončanje mu noseć.
 Ruke raširi on i progovori - prviput tada
 40 Zalud - riječma nijedne ne dirnu; ubiju njega
 One svetògrdnice, i duša (o Jupiter-bože)
 U vjetar izdahnuta odleti kroz ona kroz usta,
 Koja su slušale hridi i s čuvstvom razumjele zv'jeri.
 Za tobom plakahu ptice, o Orfeju, tužne i mnoštvo
 45 Zvjerinja, kamenje tvrdo i šume, koje su često
 Glas slijedile tvoj; drveta za tobom tuže
 Bez lišća, gole glave; rijeke, kaže se, da su
 Nabujale od suza od svojih; Najáde, Drijáde⁵
 Ruho s obrubom crnim i rasutu imahu kosu.
 50 Udi su razbacani kud koji. Glavu i liru
 Primi Hebar, i lira kad u vodu padne, protuži
 - Začudo - žalosno nešto, promrmlja žalosno jezik
 Mrtvi i obale Hebra odzovu se žalosno tome.
 Glava i lira iz r'jeke domorodne u more uđu
 55 Te se obale Lezba Metimanskòg dohvate obje.⁶
 Ondje se ljuta zmija privuče glavi, što leži
 Na pijesku na tuđem i voda iz kosa joj curi,
 Ali priskoči Feb i zmiji, kad ugristi htjede,
 Ne da i otvoreno još žvalo joj u kamen sabi,
 60 Široko ukoči usta, nek zjaju, kako su zjala.
 Sjenka pod zemlju ode i mjesta sva prepoznádê,
 Koja ugleda nekad; Euridiku tražeći nađe
 Na polju blaženih te je objeručke zagrlji željno.
 Tu sad zajedno jedno porèd drugòg šeću, te sada
 65 Za njom Orfej korača, a sada ide pred njome
 I na Euridiku svoju obazret se sigurno može.
 Ne dade Lijej,⁷ da ono zločinstvo bez kazni bude;
 Žaleći, slave svoje pjevača što izgubi takvog,
 Kor'jenom usukanim povezo je u šumi odmah
 70 Žene Edonske⁸ sve, što onaj počiniše grijeh.
 Gdje je stajala koja, protegnuo nožne je prste
 Svakoj i prsta vrške u stanovnu ugnao zemlju.
 Kao što nogu ptica kad spusti u zamku, koju
 Lukav je sakrio ptičar, te uhvaćena se videć
 75 Lepeće, dršće, skače i omče sve priteže jače:

⁵ 48. O Najadama vidi bilješku uza stih 642. prvoga pjevanja, a o Drijadama bilješku uza stih 506. trećega pjevanja.

⁶ 55. Da je na Lezbu u kasnije vrijeme liričko pjesništvo tako bujno cvjetalo, razlog tomu držalo se da je glava Orfejeva, koja se tamo konačno upokojila.

⁷ 67. Lijej je pridjevnik Bakhov naznačujući, da vino razdresuje brige.

⁸ 70. Edonske su žene Tračanke, a nazivaju se tako po Edoncima, plemenu, koje je boravilo u južnom dijelu Trakije.

Tako i one buduć u zemlji pribite svaka
 Zalud pobjeći kuša u strahu, al' žilavi kor'jen
 Kvači i kolikogod se bacakaju, ne pušta nikud.
 Gdje su prsti, gdje noga, gdje nokti dok traže po sebi,
 80 Vide, kako im drvo zamjenjuje listove oble.
 Hoće ova i ona da jadnom se rukom po boku
 Pljesne, al' po drvu pljesne. I prsi postanu drvo,
 Pleći drvene budu, a za ruke mislit bi mogo
 Da grane prave su, duge, i ne bi se varao misleć.
 85 Bakhu ne bješe ni to još dosta, te ostavi onu
 Zemlju i s boljom družbom Timólu svojemu krene⁹
 U trsje i svom Paktólu; zlatonosan ne bješe onda
 Paktol nit zaviđaše s dragocjenog njemu se p'jeska.
 Obično mnoštvo je s bogom: Bakhàntice, Satiri tu su,
 90 Ali Silena¹⁰ nema. Seljaci ga Frigijski nađu
 Klecajućeg od vina i starosti, iskite njega
 Cv'ječem i kralju ga Midi povedu, kojeg je Orfej
 Orgije s Kekropovcem Eumòlpom¹¹ naučio bio.
 Mida kad učesnika i druga Bakhove službe
 95 Ugleda, pun veselja sa dolaska takvoga gosta
 Deset ga slavljāše dana i deset noći po redu.
 Visokih zv'jezda krug jedanaesta Danica veće
 Završi, onda kralj u Lidijsko veseo polje
 Ode i mlađahnom on hranjeniku preda Silena.
 100 Obraduje se bog, odgojitelj što mu se vrati,
 I dar dopusti kralju na njegovu nesreću birat.
 Midi će prisjesti dar te reče: "Štogod se taknem
 Tijelom svojim, učini, da prometne žutim se zlatom".
 Liber mu usliši želju i ud'jeli nesretni dar mu
 105 Źaleć, što nije Mida pametnije iskao štogod.
 Svom se veseleći zlu Berekinćanin¹² radostan ode;
 Predmete dira, da vidi, je l' istina u obećanju.
 Jedva vjerovat može: sa zelenim sa lišćem granu
 Otkine s oniska hrasta, i grana postane zlatna;
 110 Digne kamen sa zemlje, i zlatom zasja se kamen;
 Dirne grudu, i posta od dodira moćnoga guka
 Zlatna; izàtoga trga i boginje Cerere suho
 Klasje, - žetva je zlatna; sa drveta jabuku ubra,

⁹ 86. i d. Timol ili Tmol bijaše vinovan kraj (brdo) u Lidiji, a Paktol rijeka bogata zlatom.

¹⁰ 90. Silen je najpoznatiji među Satirima, odgojitelj i redovni pratilac Bakhov, debeo i ćelav starac, ponajviše pjan, koji teturajući jaše na magarcu.

¹¹ 93. Eumolp Atenjanin (Kekropovac) osnovao je misterije u Eleusini i bio je praotac atenske svećeničke porodice Eumolpidā, koja je upravljala rečenim misterijama. Podrijetlom bio je on Tračanin i učenik Orfejev, a u Atenu je došao za kralja Kekropa. - I Mida, sin kralja Gordija i boginje Kibebe, bio je Orfejev učenik, a on ga je uputio i u Bakhov kult.

¹² 106. Berekinćanin je Frižanin Mida; vidi bilješku uza stih 16.

115 Misliš, da su je dale Hespèride;¹³ takne li prstom
 Visoke dovratnike, sijevaju, čini se, oni;
 Kada opere ruke u vodi bistrici, voda,
 Koja otječe s ruku, i Danaju varat bi mogla.
 Jedva u srcu nade obuhvatit može, jer zlatom
 Pomišlja sve. Veseli se on, i trpezu sluge
 120 Postave jestvina punu, ni bez hljeba trpeza nije.
 Ali Cererin dar kad rukom dotakne Mida
 Dar se Cererin stvrdne, i kada gladnijem zubom
 Hoće da jestvinu grize, po jestvini odmah odozgo,
 Kad se približi zubu, navuče žuta se kora.
 125 Svog darovača napitak kad s vodom pomlješa čistom,
 Vidjet si mogu gdje zlato u ustima protječe žitko.
 Mida se prepade jada neobičnog, bogat i ubog
 Blaga se ostavlja svog i što željaše, na to sad mrzi,
 Nikakvo obilje glada ne stišava, suha mu žeđa
 130 Pali grlo i zlato po zasluži mrsko ga muči.
 Ruke i mišice sjajne k nebesima digne i reče:
 "Prosti, o Leneju¹⁴ oče, zgriješih, al' smiluj se na me
 Pa me, molim te, izvad' iz ove sjajne bijede!"
 Blaga je bogova volja: u predašnje postavi stanje
 135 Skrušenog grješnika Bakh i zà tvđđu uze što dade:
 "U zo čas željenim zlatom da obuzet ostao ne bi,
 Odlazi - reče - k rijeci, što slavnom Sardu¹⁵ je blizu,
 Onda kreni planinom nasuprot t'jeku rijeke
 I njom putuj sve dalje, dok ne dođeš vodi na izvor,
 140 I najobilnije vrutak gdje teče, tamo zagnjuri
 Glavu te tijelo svoje s grijehom zajedno oper"¹⁶.
 K vodi otiđe kralj po nalogu tom, i rijeku
 Oboji zlatna snaga iz čovjeka u vodu ušav.
 I sad još zlatom buja poljana sjemenja primiv
 145 Iz žile stare, i grude po njojzi su prožete zlatom.
 Na blago Mida zamrziv zavuče se u šume, polja
 K Panu¹⁶ (koji u brdskim u spiljama boravi sveder),
 Ali mu umna osta tupoća, i opet će njemu
 Benava škoditi pamet, ko i prije škodila što je.
 150 Široko gleda Tmol u pučinu dižuć se strmo
 Uspetim visom i šireć sa obronka dva se na strani
 Jednoj kraj mu je Sard, a na drugoj mala Hipépa.¹⁷

¹³ 114. O jabukama Hesperidâ i o kiši, koja je pala na Danaju vidi stihove 611. i d. četvrtoga pjevanja.

¹⁴ 132. Lenej je pridjevnik Bakhov, jer on tiješti grožđe.

¹⁵ 137. Sard je glavni grad Lidije, na sjevernom pristranku brda Tmola.

¹⁶ 147. Pan je bog pastirâ i zato su ga osobito mnogo štovali u Arkadiji. Imao je jareće noge i rogove, a vještak je bio na fruli.

¹⁷ 152. Hipepa je bio malen grad na južnom pristranku brda Tmola.

Tu Pan hvaljaše jednoć pred Nimfama nježnijem svoje
 Pjesme te neznatnu pjesmu na svirali sl'jepljenoj voskom
 155 Sviraše; Feba pjevača držeći gorim od sebe
 Dođe na nejednako nadmetanje k sudiji Tmolu.¹⁸
 Sudija stari sjedne na svojem brdu, od uši
 Ukloni stabla, a modru okružuje kosu mu samo
 Hrastov vijenac, a žir niz čelo mu ugnuto visi.
 160 Gledajuć boga stoke progovori: "Spreman je sudac".
 Nato zasniva Pan na seljačkoj fruli i Midu,
 Koji nazočan bješe, opčinio svojom je pjesmom
 Varvarskom. Tmol tad k licu ka Febovu okrene glavu
 Svetu, i okrene šuma za glavom se svojega boga.
 165 Febu je na plavoj kosi lovorike Parnaske v'jenac,¹⁹
 Po tlih mu vuče se plašt u grimizu Tirscome moćen;
 Kitaru napetih žica o kamenje drago i o kost
 Slonovu ljevicom drži, u desnici terzijan ima.
 Umjetnik vidi se već po stajanju. Vještačkim prstom
 170 Dirne strune Apòlôn, i osvojen njinom milotom
 Odredi Tmol, da podloži Pan sad kitari frulu.
 Kad tu presudu bog izrèčê planinski, svi je
 Odobre, samo je stane da kudi Mida i reče,
 Da to pravedno nije. Ne dopusti Deljanin²⁰ tada,
 175 Tako benave uši da oblik ljudski imadu,
 Pa ih produlji te ih bjeličastom napuni dlakom,
 Gipke ih učini ozdo i dade, da micat se mogu;
 Sve mu je ostalo ljudsko, tek jedan je osuđen dio.
 Tako dobije Mida sporohodnog magarca uši.²¹
 180 Sakriti hoće Mida ušesa i stideć se grdno²²
 Gleda, kako će glavu da krije grimiznom kapom;
 Al' ih je vidio momak, što kralju dugu je kosu
 Škarama obično strigo. Na vidjelo momak želeći
 185 Iznijet opažen rug, izreći ga ne smje, al' nije
 Šutjeti također mogo, te ode i zemlju iskopa;
 Onda tihijem glasom u izritu promrmlja jamu,
 Kakve je vidio uši u Mide, svog gospodara.
 Odaju svoju tako izrečenu zemljom zatrpa
 Momak i od jame ode od zagrnute šutečke.
 190 Na mjestu onome lug poraste gusti od trske
 Dršćuće, i kad uzri za godinu dana, odade

¹⁸ 155. Tmol je ovdje bog brda istoga imena.

¹⁹ 165. i d. Apolon kao bog kitaranja ima lovorov vijenac na glavi dug grimizan plašt.

²⁰ 174. Deljanin je Apolon, jer se rodio na ostrvu Delu.

²¹ 179. Priča o caru ili kralju, koga su bogovi bilo s kojega razloga kaznili davši mu životinjske uši, dospjela je u Grčku sa istoka, a živi i u našem narodu. (*U cara Trojana kozje uši.*)

²² 180. i d. Prema priči Mida je kod te zgode zamislio frigijsku kapu, koja pokriva uši, a još i danas nose ovaku kapu brodari, ribari uopće ljudi nižih slojeva u južnim krajevima Europe.

Onog, što posija tajnu, jer vjetricem ljuljana trska
Iznosi sakrite r'ječi i odaje uši u kralja.

195 Kaznivši Midu sin Latónin ode od Tmola
Uzdahom čistim i s ove sa strane morskoj uzini
Hele,²³ Nefèlinê kćeri, na zemlji Laòmedon-kralja
Nađe se. Gromovnik tamo Panòmfèjskî oltar starinski²⁴
S desna Sigejskom moru imade, a Retejskom s l'jeva.
Otud ugleda Feb, gdje prvi Laomedon diže
200 Zidove novoj Troji i s teškom mukom gdje raste²⁵
Veliki posao taj iziskujuć golemi trošak.
Onda zajedno s ocem ostvonosnim pučine morske
Ljudsko obličje primi te sagrađe Frigijskom kralju
Zide uglavivši s njim, za gradnju da zlata im dade.
205 Djelo gotovo stoji; Laòmedon poriče plaću,
Nevjeru dokraja goni i laže i krivo se kune.
"Bez kazni ostati ne ćeš!" progovori mora gospodar
I vodu nakrene svu ka obali lakome Troje;
U more pretvori zemlju, seljacima otme imaće
210 Valima zalivši polja. Al' ni te ne bješe kazni
Dosta, - kraljevu kćer grdosija jošte je morska
Tražila, i već bješe za hridinu svezana tvrdu,
Al' je oslobodi Alkid²⁶ i nagradu zaište: konje
Obećane; - al' plate ne dobiv za takovo djelo
215 Uzme jurišem Troju, što dvaput krivo se klela.
Subojnik njegov Telàmôn bez počasti ostao nije,²⁷
Jer Hesìonu dobi. - I Pelej sa žene božanske
Svoje se proslavio; ponosio nije se više
Djedom negoli tastom, jer i drugim zapade, da su
220 Unuci Jupiter-boga, al' boginja žena tek jednom.
Tetidi²⁸ starac je Protej govorio: "Morska zatrudni
Boginjo, rodit ćeš sina, što očeva djela nadvisit
Svojim će djelima hrabrim i nazvat se veći od njega".
Dakle da ne bude tko na svijetu od Jupiter-boga
225 Veći, Jupiter ne htje sa Tetidom morskom se združiti,
Premda je u srcu ljubav za njome osjećo žarku,

²³ 196. Helespont je dobio ime od Hele, sestre Friksove, koja se bježeći pred maćehom ljom ondje utopila; vidi bilješku uza stih 7. sedmoga pjevanja.

²⁴ 197. Sigej je glavina zapadno od Troja, a Retej na sjeveru. Između obje glavine uzdizao se pod prostim nebom oltar Jupitera gromovnika (grčka riječ *πανομφαῖος* znači upravo: vrlo glasan).

²⁵ 200. Troja je tada bila još nova, jer ju je tek osnovao Il, otac Laomedonov.

²⁶ 213. Alkid je Herkul, jer je unuk Alkejev.

²⁷ 216. i d. Telamon i Pelej sinovi su Eaka, kralja na ostrvu Egini; vidi bilješku uza stihove 472. i d. sedmoga pjevanja.

²⁸ 221. Tetida je jedna od pedeset kćeri morskoga boga Nereja, žena Pelejeva, a mati Ahilova. - Protej je morski bog, koji je vješt proricanju budućnosti. Poput svih vodenih bogova i Tetida i Protej mogu na različne načine mijenjati obličje.

I rekne unuku svom, a Eákovu sinu,²⁹ da žudnju
Njegovu odmijeni i pomorsku djevojku grli.

Zaliv u Hemonskoj zemlji³⁰ imade krivuljast i srpast,

230 Krakove široko pruža; za luku zgodan bi bio,
Da mu je dublje dno, - pod vodom je odmah pijesak;
Tvrdu obalu ima, ne poznaju trazi se na njoj
Niti se ustavlja korak, nit viseća alga je krije;

235 Dvobojnih jagoda³¹ puna nablizu je mrčeva šuma.
U sredini je spilja, dal' prava, dal' umjetna, ne znaš,
Ali je umjetna više; - na zauzdanom delfinu
Sjedeći ovamo često, o Tetida, došla si gola;

240 Tu bi te napado Pelej, kad svladao san te je, te si
Ležala; njegove molbe odbijala ti si, al' silom
On se je služio i vrat objeručke tvoj obujmljivo.
Njemu bi smjelost pošla za rukom, da običnom svom se
Umještvu nisi utekla mijenjajuć oblike mnoge.

245 Sad si se stvorila pticom, - al' pticu bi zgrabio Pelej,
Plodno sad drvo si bila, al' o drvo on se je vješo.
Treći ti bijaše oblik od pjegaste tigricice, i njim
Prestrašen sin bi Eákov od tebe ustegnuo ruke.

Onda je stao morske da časti bogove vinom,
Što ga je lio po vodi, i kadom i utrobom stoke.

250 Napokon isred vira progovori Karpatski prorok:³²
"Ženidbu, koje si željan, polučit ćeš, sine Eákov;

Samo u spilji hladnoj kad Tetida spavala bude,
Ništa ne sluteću užem i lancem čvrstijem sveži;
Makar u oblika sto se pretvorila, ne daj se varat,
Nego što bude, pritiskuj, dok prvi ne primi oblik".

255 Kad to izgovori Protej, u pučinu sakrije glavu,
Te se njegovi vali nad posljednjim razliju r'ječma.

Titan³³ se nagnuo već i sa spuštenom rudom se našo
Pri moru Hesperskome, - a Nerejeva potraživ
Kćerka pećinu onu u ložnicu običnu uđe.

260 Tek što navali Pelej na djevojku, ona mijenjat
Odmah oblike stane; al' napokon osjeti, da je
Svezana, rastegnute na različne strane joj ruke.
Uzdahne onda i reče: "Nijesi me bez boga svlado!"

265 Tetida postane opet, i Tetidu zagrla pravu
Junak i želju polučiv Ahilom je oplodi slavnim.

²⁹ 227. Pelej je unuk Jupiterov, jer je otac njegov Eak sin EGINE i Jupitera; vidi bilješku uza stihove 472. i d. sedmoga pjevanja.

³⁰ 229. i d. Hemonska je zemlja Tesalija, a zaliv, što ga pjesnik ovdje opisuje, jest Malijski zaliv na jugu Tesalije.

³¹ 234. Dvobojne su jagode plod mrčeve šume, koji je i zelen i crn.

³² 249. Karpatski je prorok Protej; vidi o njemu bilješku uza stih 731. osmoga pjevanja.

³³ 257. Kad sunce (Titan) zapada, onda je rudo njegovih kola spušteno.

Sretan sa sinom bješe i s ženom Pelej i samo
 Odbiv, što Foka ubi zločinački, na sreću njemu
 Sve se okretalo bilo. Griješna zbog bratove krvi
 Progna ga iz kuće otac, al' Trahinska primi ga zemlja.
 270 Keik, Daničin sin, bez nasilja, bez krvi tu je
 Kraljevo; njemu se lice svijetlilo majčinim sjajem;
 Ali u to je on vrijeme žalostan bio,
 Nesličan samome sebi za nestalim tugujuć bratom.
 Umoran sin Eákov od puta i od brige stiže
 275 Ovamo i uđe u grad Keíkov s malenom pratnjom
 Ostaviv nedaleko od zidâ u dolini hladnoj
 Sitnu i krupnu stoku, što sa sobom dogno je bješe.
 Čim mu se dopusti stupit pred kralja, maslinsku granu
 U pribjegarskoj ruci zavijenû noseći reče,
 280 Tko je, čij li je sin; zločinstvo svoje zataji,
 Slaže, zašto je prognan, i zamoli zemlje il' mjesta
 U kom gradu. Tad njemu Trahínjanin prozbori blago:
 "I ljudi staleža srednjeg u mene pomoći naći
 Mogu, Peleju moj; gostoljubivim kraljevstvom vladam.
 285 Mojemu čuvstvu jake još dodaješ razloge: ime
 Slavno je tebi, a Jupiter djed; ne dangubi moleć,
 Sve ćeš dobit, što išteš; polovina znaj da je tvoja
 Od sveg, štogoder vidiš, - ej kamo da bolje što vidiš!"
 U plač udari kralj, a Pelej i družba mu pita,
 290 Otkle mu žalost tolika, i njima odgovori Keik:
 "Vi ćete misliti možda, da uvijek krilata bješe
 292 Ova grabežljiva ptica, što druge razgoni ptice.
 294 Brat moj bijaše to, siloviti ubojnik ljuti,
 295 A Dedalîon se zvao. Od iste smo rođeni majke,
 Koja dozivlje zoru i posljednja odlazi s neba,
 Al' ja sam njegovu mir te u miru i braku sam živjet
 Nastoj, a brat je moj naslađivo se bojima ljutim.
 Svojom je hrabrosti kralje svladavo i narode, a sad
 300 Pretvoren golube ganja, što lete okolo Tizbe.³⁴
 Kći mu se Hiona zvala, ljepotica prva, - prosaca
 Hiljadu imaše, s ljeta četrnajst za udaju bješe.
 Jednoć se slučajno Feb iz Delfa svojega vraćo,
 A sin se vraćao Majin sa Kilenskog vrha,³⁵ te oba
 305 Najedno Hionu spaze i najedno planu za njome.
 Nadu ljubljenja na noć Apolon odgodi, al' sin
 Majin ne odgađa ništa, već djevojku dirne u lice
 Šibom, što nagoni u san; od silnoga dodira ona

³⁴ 300. Tizba je grad u Beotiji na obali morskoj, južno od Helikona. Već Homerova Ilijada znade (II, st. 502.), da je taj grad bogat golubovima.

³⁵ 304. Majin sin Merkurije vraća se s brda Kilene, na kojem ga je Maja rodila. Njegova šiba svakoga uspavljuje. (Arg u 1. pjevanju.)

310 Usnu, i zlostavi bog je. Kad nebo se zvjezdama osu,
 Pretvori Feb se u baku i načete okusi slasti.
 Kada utroba bređa vrijeme navrši svoje,
 Od sjemena se boga krilonogog lukavi rodi
 Sin, Autòlik mu ime, na svakakav vješt ugursuzluk;
 Umještivima se u svog u oca umetnu te je
 315 Znao iz crna bijelo da gradi, a crno iz b'jela.
 A iz Febove krvi (jer Hiona rodi blizance)
 Nasta blagoglasnom pjesmom i kitarom slavni Filàmon.
 Al' dva sina što rodi, što ljubljena od dva je boga,
 Što kći hrabrog je oca, dugovlase unuka bake, -
 320 Što to Hioni hasni? Dal' mnogima ne škodi slava?
 Naškodi jamačno onoj, nad boginjom kada Dijánôm
 Usudi se uzносит i lice joj skudi. Al' reče
 Boginja srdita vrlo: "Ugodit ću svojim ti djelom!"
 Odmah nategne luk i s tetive odapne str'jelu
 325 I grješni Hioni jezik probode; jezik ušuti,
 Ne može izdati glasa ni besjede, ako i hoće.
 Hiona kuša govorit, al' s krvlju joj ode i život.
 Jadnik grlih je tad i stričevskim srcem podnosih
 Tugu i žalostiv stanem da tješim ljubaznog brata,
 330 Al' on je utjehe slušo onako, kao što sluša
 Hridina morsku buku, za otetom plaćući kćerju.
 A kad je vidi, gdje gori, u lomaču četiri puta
 Silom skočiti htjede, - odvratismo četir' ga puta;
 Uzbunjen u bijeg nadre i nalik na bika, što nosi
 335 Žaoke sršljenova u spuštenom vratu, poteče
 Nekud u bespuće on. Već tad mi se činilo, da je
 Od svakog čovjeka brži, na nogama krilat je, misliš.
 Tako nam umakne svima i poginut želeć što brže
 Navrh se Parnasa uspne.³⁶ Sa visoke kada se hridi
 340 Bacio Dedaliôn, Apòlôn se smiluje te ga
 Učini pticom i pusti na nenadnim krilma da trepti,
 Dade mu kukasti kljun, krivuljaste na prstih nokte,
 Negdašnjju hrabrost mu dade i veću od t'jela snagu.
 Jastrijeb nemili svima je sad i pticâ proganjač;
 345 Sam on jada je pun i drugima zadaje jade.
 Dok sin Daničin to je kazivao Peleju čudo
 O bratu svome, eto doleti brzo trčeći
 Zaduhan čuvar stada Anétor Fočanin vičuć:
 "Peleju, Peleju, dođoh, da javim ti nesreću strašnu!"
 350 Nato mu Pelej reče, što nosi, sve neka kaže.
 Od stra i trepeta sam se domaćin Trahinski prepo.
 Ovaj govoriti poče: "Kad sasred svojega kruga

³⁶ 339. Pominjući, da je Dedalion bježao od Trahina do Parnasa, pjesniku nije stalo, da crtanje njegovo bude geografički ispravno, jer je udaljenost između ta dva mjesta odviše velika za trkača, te bi je u jedan mah mogao prevaliti.

355 Gledaše sunce nazad toliko, koliko i napr'jed,
 Stoku umornu tad na krivuljastu obalu dognah.
 Neka goveda u žut pijesak opruže noge
 I stanu gledati ležeć na površje širokog mora;
 Neka lutahu amo i tamo korakom sporim,
 Neka plivaju i vrat nad vodom izdižu uvis.
 360 Blizu mora je hram, ni mramorom ne sja ni zlatom,
 Već ga zasjenjuju gusta drveta gaja starinskog.
 Nerej nastava tu s Nereídama (Bogovi morski
 To su - ribar mi reče na obali sušeći mreže).
 Do tog hrama je bara, oko nje gusti je vrblijak,
 Bara je nastala ta od vode razlitog mora.
 365 Otud lomljava strašna i buka prestraši cio
 Okoliš, iskoči vuk gromoradni močvarnom sluzju
 I pjenom oblit, a žvalo munjevito kalja mu krvca,
 Plamen mu crven bije iz očiju. Premda je mahnit
 Od glada jednako on i bijesa, ali je žešći
 370 Bijes, jer goveda koljuć utišat hotio nije
 Pohlepu i glad kleti, već na sve napadne stado
 Pa ga u svojoj ljutini po zemlji povalja svega.
 I neke nemilo od nas nagrize i rani, te braneć
 Goveda ostanu mrtvi. Od krvce se sva zacrveni
 375 Obala i prednja voda i bara, što od rike ječi.
 Sad se skanjivat ne valja, ne dopušta stvar oklijevat.
 Zgrn'mo se, dok još ostaje što, i oružje odmah,
 Oružje pograb'mo svi i složno u lov iziđ'mo!"
 Tako čobanin reče. Al' kvara ne žali Pelej,
 380 Već svog čina se sjeti i pomisli, bez sina ostav
 Kvar taj da Psamata³⁷ šalje za podušje pokojnom Foku.
 Etski zapovjedi kralj, naoružaju neka se momci
 I uzmu oružje ljuto, a s njima i sam je poći
 Htio. Al' uzbuni vrevu Alkionu, njegovu ženu,
 385 Iz kuće skoči ona neuređene još kose
 Pa je raskušlja još više i na vrat padnuvši mužu
 Moli ga r'ječma i plačem, da pošalje pomoć, al' s njome
 Neka nejde i duše nek dvije čuva u jednoj.
 Njoj sin Eakov reče: "O kraljice, prođi se toga
 390 Dostojnog, nježnog strâ; obećanja mi ljupkog je dosta.
 Ne mislim oružjem biti neobičnu zvijer; pomolit
 Treba se boginji morskoj". - Sa ognjištem na svome vrhu
 Visok se dizao toranj svijetleći ugodno trudnim
 Lađama; uspnu se na nj i jecajuć goveda vide
 395 Poklata nà obali, a zvijeri, koja ih pokla,
 Krvlju je oblito žvalo, krvávé dlake se duge.
 Otud pružajuć ruke put obale širokog mora

³⁷ 381. Psamata je također kći Nerejeva.

Pelej Psamatu sinju zazove, da bi se srdit
 Prestala te mu pomogla. Riječima svojim je nije
 400 Dirnuo sin Eakov, već Tetida za muža moleć
 Izmoli oprostjenje. Odzove Psamata vuka,
 Al' on i dalje klaše pomamiv se za krvi slatkom,
 Pa ga pretvori u kam, kad razdrtoj junici o vrat
 Bio se objesio; al' tijelu ostade oblik
 405 Sav osim boje isti; pokazuje kamena boja,
 Vuk to više da nije, da ne treba već ga se bojat.
 Još ne dopusti sudba, da izgnanik ostane Pelej
 U toj zemlji, već ode Magnétima³⁸ prognan potukač,
 I tamo od krvi ga Hemónac očisti Akast.³⁹
 410 Keik⁴⁰ u srcu brižnu uznemiren čudom, što s bratom
 Njegovim dogodi se, i čudom, što dođe izatog,
 Spremi se Klarskome bogu da ide, proroštvo sveto,⁴¹
 Koje umiruje ljude, da čuje (jer bezbožni Forbas
 S Flegijci bio je put zagradio k Delfskome bogu).
 415 Svoju namjeru Keik Alkioni prevjernoj ženi
 Očituje, i odmah u kostima nju svu zazebe
 Naskroz, a lice joj sve poblijedi, kako je drvo
 Šimširovo blijedo, niz obraze suze poteku.
 Triput pokuša zborit i triput suzama obli
 420 Usta i jecanjem nježno prekidajuć tuženje reče:
 "Što sam ti, predragi moj, zgriješila, te si od mene
 Srce odvrnuo? gdje l' je za mene pređašnja briga?
 Sad li bez brige ti Alkionu ostav'it možeš?
 Put ti je daleki mio? već možeš biti bez mene?
 425 Možda ćeš suhom zemljom putovat, te žalost ću samo
 Imat, a bojat se ne ću, i briga mi bez straha bit će,
 Ali more me plaši i strašna pučine slika!
 Nedavno vidjela sam na obali razbite daske,
 Često na grobima sam na praznima čitala ime!⁴²
 430 Nemoj se varavoj nadi predavat, što tasta imadeš⁴³
 Hipotovoga sina, u zatvoru kojino vjetre
 Žestoke drži i more umiruje, kad ga je volja;
 Ali kad ispusti vjetre i oni obladaju morem,

³⁸ 408. Magneti su stanovnici poluostrva Magnesije između Pagasejskoga zaliva i Egejskoga mora.

³⁹ 409. Akast je sin kralja Pelije, strica Jasonova, kralj u Jolku u Tesaliji.

⁴⁰ 410. Keik je bio sin Danice (latinski: *Lucifer*) i muž Alkione, kćeri Eola, gospodara vjetrova.

⁴¹ 412. i d. Najbliže je proročište Keiku u Delfima. Da bi opravdao vijest svoju i razložio, zašto Keik ne ide u Delfe, nego u daleki Klar, pjesnik izmišlja, da su upravo u ono doba pljačkali u Fokidi Flegijci, razbojnički narod, s vođom svojim Forbasom. Njih su uništili Jupiter i Apolon.

⁴² 429. Kad je tko poginuo na moru ili mu se drukčije nije znalo za grob, rođaci su mu podizali prazan grob, da upokoje njegovu dušu. Na takovim je grobovima Alkiona čitala imena onih, koji su poginuli na moru.

⁴³ 430. i d. Eol, otac Alkionin, sin je Hipotov.

435 Nikakve smetnje im nema, i njihovoj volji je zemlja
 Prepuštena i voda i oblake po nebu gone,
 Pa kad se udare oni, izbijaju crvene iskre.⁴⁴
 Poznajem ja njih, jer mala u očevoj gledah ih kući,
 I što ih poznajem više, sve više im znadem strahotu.
 440 Ako se, mili moj, od nakane nikako svoje
 Ne daš odvratiti te si zaputit odlučio tvrdo,
 Sa sobom uzmi i mene, putovat bar ćemo skupa;
 Samo ću onog se bojat, što dođe; zajedno trpjet
 Sve ćemo, što god bude, i zajedno po moru jurit!"
 Boga Eola kći riječima tima i plačem
 445 Dirne zvijezdića muža, jer ne manji plam je i njegov
 Al' on ni odlučan put napustiti ne će nit hoće
 Povest Alkionu svoju, da s njime pogibelji d'jeli.
 Mnogo joj plašljivu srcu za utjehu reče, al' nije
 Ništa joj moglo dokazat, dok napokon za umirenje
 450 Ovo ne kaže njoj, što jedino ljubeću stiša:
 "Svaki će rastanak dug nam doduše biti, al' kunem
 Ja ti se majčinim sjajem, još prije no ispuni krug svoj
 Dva puta mjesec, ja ću povratit se, dā li sudbina".
 Pošto joj Keik tim obećanjem povratka nadu
 455 Dade, iz brodarnice izvući zapovjedi odmah
 Lađu u vodu te je opremiti opremom nužnom.
 Kada ugleda lađu Alkiona, kanda budućnost
 Sluti, opet se zgrozi i suze roniti stane,
 Onda zagrlji muža i jadnica tužnijem glasom
 460 Reče: "Zdravo mi ostaj!" i sruši se na tle cijela.
 Keik zadržat se gleda, al' u dva sjedeći reda⁴⁵
 Njegovi momci vesla potegnuše k prsima jakim
 I bijući jednako vale cijepati stanu. Tad oči
 Mokre Alkiona digne i vidi muža, gdje stoji
 465 Na krivuljastoj krmi i pljeskajući rukama prvi
 Daje joj znak, a ona odgovori na nj. I od zemlje
 Kad se već udalji lađa, te ne mognu oči raspoznat
 Lica, pogledom prati, dok može, lađu bježeću.
 A u daljini i lađa kad više se ne mogne vidjet,
 470 Jedra Alkiona gleda, nad katarkom štono se vijū.
 Kada i jedara nesta, u ložnicu otide praznu
 Brižna i pade na krevet. I ložnica njojzi i krevet
 Iznova izmami suze opominjuć nestale pole.
 Lađa ostavi luku, a vjetar konope dirka,

⁴⁴ 436. Prema starom su vjerovanju vjetrovi trli oblake jedan o drugi i na taj način postajahu strijele.

⁴⁵ 461. i d. U lađama herojskoga doba bio je sa svake strane po jedan red veslača.

475 Momčad spuštena vesla lađenôm okrenu boku,⁴⁶
 Navrh jarbola slože jedrènê motke i spuste
 Jedra niz njega sva i hvataju pireći vjetrić.
 Manju polovinu mora - ne veću jamačno - lađa
 Rezaše, i već bjehu daleko obale obje,
 480 Kad li se pred veče more bijeljati stane od vala
 Nabujalih i puhat sve jače ustoka nagla.
 "Brže visoke motke da spustite!" poviče krmar
 "I sva oko njih jedra obmotajte!" Tako je krmar
 Zapovijedo, al' ne da izvršiti zapov'jed vjetar
 485 Protivni, - nikakav glas od morske se ne čuje buke;
 Ali se žure neki i sami, da sakriju vesla,
 Drugi, da bok zaštite i jedra vjetrima otmu;
 Ova ispljuskuje vodu i vale lije u vale,
 Onaj strgava motke. Dok bez reda sve to se radi,
 490 Nemila raste bura i žestoki sa svijeh strana
 Vjetrovi udarat stanu i srditu burljaju vodu.
 Sam je krmar u strahu i veli, da ne zna, u stanju
 Kakvom je lađa, što bi nalagao, što zabranjivo.
 Tako je golema b'jeda i od svake jača vještine!
 495 Vika momčadi stoji i pucnjava uža, nebesa
 Grme, a vali se teški od navale vjetara ore.
 Talasi dižu se uvis i more se čini da k nebu
 Dopire i nadvite poprskuje oblake škropcem;
 Sad izbacuje iz dna pijesak žuti i boje
 500 Iste je ko i pijesak, sad crnje je od Stiks-rijeke,
 A sad od pišteće pjene bijeli se pokrivo njome.
 Takove nezgode se događaju s Trahinskom lađom:
 Sada dignuta uvis sa brdskoga kao vrhunca
 Doline, reko bih, gleda i dubine Aheron-vode,⁴⁷
 505 A sad spusti se dolje, i more je opkoli vodom
 I gleda, reko bih, višnje iz najdonjeg vrtloga nebo.
 Često je u bok udari val, te strašno zaprašti,
 Nije joj slabija praska od udarca, negol' kad kule
 Prodrte sipača stane il' ovan gvozdeni drmat.
 510 Kao što sakupljenom kad snagom lavovi ljuti
 Prsima nasrtat znadu na oružje uprto, str'jele:
 Tako se navali vjetra prepustiše vali i stanu
 Kretat na opremu lađe i nadvise začas je vrlo;
 Klini već klimati stanu, bez zaljepa voštanog ostav⁴⁸
 515 Rupa već japi i otvora put smrtonosnim valma.
 Evo iz otvorenih iz oblaka obilna kiša

⁴⁶ 475. Kad su razapeli jedra, brodari su vesla okrenuli lađenom boku, a tek kasnije, ako je nastala oluja, postavili su ih na dno lađe i začepili rupe veslarske.

⁴⁷ 504. Aheron je rijeka u podzemnom svijetu, a ovdje naznačuje uopće podzemni svijet.

⁴⁸ 514. i d. Pojedine lađene grede bijahu sastavljene klinovima, a ovi obliveni smolom ili voskom.

Lije, i misliš, da nebo u pučinu čitavo pada
 I more nabujâlo da nebeske krajeve dira.
 Jedra su od kiše mokra, miješaju morski se vali
 520 S vodom, što dolazi ozgo. Zvijezdâ na nebu nema,
 Crnu pritiskuje noć i oluje tmina i svoja,
 Al' je pres'jecaju munje sijevajuć i svjetlost daju,
 Te od munjevne vatre cijela pučina gori.
 Već uskakuje val u prostor šuplji lađeni.
 525 Kao što ponajbolji u vojsci čitavoj vojnik
 Često skočiti zna na zidove branjenog grada,
 Napokon postigne cilj i za slavom uspaljen željom
 Sam među hiljadom drugih momaka osvoji bedem:
 Tako je devet puta o visoke bokove lađi
 530 Udaro val, tad s većom žestinom deseti grupne
 I ne prestane prije na oštećen brod navaljivat,
 Dokle ne osvoji njega i ne uđe u njga, - izvana
 Jedan je dio vode još nasrto na brod, a drugi
 Dio već bješe unutra. Cijela drhtaše momčad,
 535 Kao što građani dršću, kad jedni s polja dušmani
 Zid potkopavaju još, a unutra već drugi ga drže.
 Umještvo izdade ljude, a srca klonu, i s valom
 Svakim čini se smrt da juri i usrće u brod.
 U lađi plač je i užas, i ovaj sretnima zove
 540 One, što čeka ih grob, a drugi zavjete čini
 Bozima i pruža zalud k nebesima sakritim ruke
 Za pomoć moleć; na oca i na braću pomišlja onaj,
 Ovaj na djecu, na dom i ono, što ostavi koji.
 Keiku briga je sva Alkiona, Keik u ustih
 545 Samo Alkionu ima, i koliko njû samo želi,
 Al' mu je drago, što je daleko. Domaje bi htio
 Obalu vidjet i pogled premà kući baciti zadnji,
 Ali ne znade, na kojoj na strani je, takovi morski
 Virovi struje, a mrak od oblaka crnih ko smola
 550 Pokriva nebo cijelo, i noćca je dvostruko crna.
 Burni udari vihar, i katarka prebi se odmah,
 Prebi se krma, a val ko pobjednik ponosan svojim
 Plijenom gleda sveden odozgo na valove druge,
 Pa kao da tko Pind il' Atos⁴⁹ s njihova mjesta
 555 Otrgne te ih baci u pučinu: tako i onaj
 Val strmorom se sruši te jednako udarcem, težom
 Zagnjuri lađu udno, a s njome i mnogo momaka
 Teški pritisne vrtlog, i ne vrata više se na zrak
 Svoju svršivši sudbu; a drugi se d'jelova lađe
 560 Drže i odlomčina. U ruci, koja je žezlo
 Držala prije, sad komad držeći od lađe Keik

⁴⁹ 554. Atos je brdo na poluostrvu Halkidi.

565   Zaziva uzalud majku i tasta, al' najviše zove
               Svoju Alkionu ploveć. Na jeziku njû i u misli
               Imajuć želi, da vali ponesu ga pred oči njene
               I prijateljškê ruke da mrtvo mu sahrane t'jelo.
               Plivajuć, kadgod mu val otvoriti dopusti usta,
               Daleku spominje ženu, "Alkiona" u vodu mrmlja.
               Crno vodeno brdo nad srèdinôm eno se válâ
               Razbi i probiv ih pokri i utopi Keika glavu.
 570   Danica u to doba potamnijela bješe, i nisi
               Poznat je mogo, a kako s nebesa nije otići
               Mogla, oblake guste na lice svoje navuče.
               Boga Eola kći međutim brojaše noći
               Ne znajuć nesreće grdne i gotovi haljinu brzo,
 575   Kuju će on obući, a drugu, koju će sama
               Obuč, kad vrati se on, i povratku nada se zalud.
               Pobožno bozima svima prinosila ona je tamjan,
               Najviše od svijeh hrama pohađala hram je Junonin⁵⁰
               Poradi muža, kojeg već nema, k oltarima stupa,
 580   Moli, da bude zdrav i vrati se, druge da žene
               Ne ljubi više od nje. Od sviju njezinih želja
               Samo se ova zadnja izvršiti mogaše njojzi!
               Molitve za mrtvog nije podnositi boginja dulje
               Mogla, te od svog oltara da odvrati nečiste ruke,
 585   Prozbori: "Irida,⁵¹ mojih riječi glasnice prva,
               Uspavljivaču Sanku u dvore brže otići,
               Reci mu, neka san Alkioni pošlje u liku
               Keika pokojnoga, da kaže joj događaj pravi."
               Reče, - a Irida plašt sa hiljadu boja obuče
 590   I praveć svedeni lûk po nebesima zaputi kralju,
               Kom je poslata, u dom, pod oblakom štono se krije.
               Blizu je Kimerske zemlje sa prostorom dubokim spilja,⁵²
               Brdina šuplja, gdje živi i počiva lijeni Sanak,
               Kamo ni ujutru Feb ni opodne ni naveče svojim
 595   Zrakama ne može prodr'jet. Isparuje tu se iz zemlje
               Magla sm'ješana s tminom i nejasne svjetlosti sumrak.
               Budna krestata ptica ne doziva pjevanjem svojim
               Tamo zoru nit oprezni psi razbijaju lajuć
               Tamo tišinu ni guske, što oštrije čuju od pasa;⁵³
 600   Niti se čuje glas od kakove zvjerke il' stoke,

⁵⁰ 578. Alkiona je najviše pohađala Junonin hram, jer je ta boginja bila zaštitnica braka i sreće u braku (*pronuba*).

⁵¹ 585. Irida, kći Taumasova, dvorkinja je i glasnica Junonina. Kud ona ide, razapinje šarenu dugu gradeći tako sebi put.

⁵² 592. Kimerci su mitički narod nakraj zapada ili sjevera. Do njih ne dopire više svijetlo sunčano.

⁵³ 599. Za guske se općeno u starini držalo da osobito dobro čuju svaku buku, a u Rimu se pričalo da su one prve odale Gale, kad su provalili na Kapitolij.

Od granja ganuta vjetrom, od džagora jezika ljudskog;
 Nijemi caruje mir. Iz najdonjeg kamena ipak⁵⁴
 Izvire Leta rijeka i po njoj s romorom vali
 Preko kamenčića šuštec i padajuć zanose u san.
 605 Mak plodoviti cvate pred vratima spilje i druge
 Bezbrojne biljke, kojim iz njihova soka drijemež
 Rosna gotovi noć i baca ga po tamnoj zemlji.
 Nema u kuće vrata, da nikakve škripe ne čine
 Vrtec se okolo čepa; čuvara nema na pragu.
 610 U srijedi je visok na ebanskim nogama krevet⁵⁵
 S perjem od iste boje pokrivalom crnijem pokrit;
 Udova razglobljenih od tromosti sam bog na njemu
 Spava, oko njeg sni kud koji ništavi leže
 Različna lika, a ima tolikô ih, kôliko klasja
 615 Uz žetvu, u šumi lišća, na obali bačenog p'jeska.
 Kada djevojka uđe unutra i rasprša rukom
 Sne, što joj bjehu na putu, božanska kuća se zasja
 Od sjajne haljine njene, a Sanak spuštene oči
 Jedva podiže, trome i spore, te opet i opet
 620 Klone i klimajuć bradom odozgo udari prsi;
 Napokon strese se sam i uprv se o lakat pozna
 Iridu te je zapíta, što dođe, a ona mu reče:
 "Sanče, pokoju bića, o Sanče, najblaži bože,
 Što mir donosiš duši i razbijaš brige, tjelesa
 625 Trudna od teške službe i blazniš i jačiš za poso!
 Sne u Herkulov grad u Trahin⁵⁶ k Alkioni pošlji,
 I to u kraljevu líku, nek prikažu potpuno vjerno
 Oblike istinite i prizor razbijanja broda.
 To ti je nalog Junonin". - Kači Irida poruku javi,
 630 Ode, jer dulje nije podnositi drijemeža silu
 Mogla, i osjetiv san, da u udove ulazi njene,
 Pobježe te se vrati po luku, po kojem je došla.
 Otac sanova tad izmed hiljade svojih sinova
 Probudi umjetnika i likova nasljedovača,
 635 Morfeja. Nikoga nema, od njega vještije tko bi⁵⁷
 Korak prikazao čiji i lice i glas rijèči,
 K tome dodaje ruho i vrlo obične kome
 Besjede. Ljúdí je on nasljedovač samo, a drugi,
 Kojega smrtna čeljad Fobétorom zovu, a bozi

⁵⁴ 602. i d. Podzemna rijeka Leta izvire u carstvu Sanka i zato pokojnici, kad se napiju njezine vode, zaboravljaju sve, što je prije bilo.

⁵⁵ 610. Krevet Sanka ima c r n e ebanske noge.

⁵⁶ 626. Trahin je Herkulov grad, jer je Herkul u njemu proveo posljednje dane svoga života, a i lomača je njegova bila na brdu Eti blizu toga grada.

⁵⁷ 635. i d. Grčka imena snova, što se pominju u ovom i u daljim stihovima, označuju različite osobine sanja ljudskih.

640 Ikelom, zna bit zvjerka i tijela pruženog zmija
 I ptica. Još je treći drugačijeg umještva od njih:
 Fantas; u zemlju taj i u kamen, u vodu, drvo,
 U sve, što nema života, prevarljivo prelazit znade.
 Kraljima, vođima oni pokazuju u doba noćno
 645 Lice svoje, a u puk i narod zalaze drugi.
 Starac ostavi Sanak na miru ostale, samo
 Izbere Morfeja on, da nalog izvrši kćeri
 Taumasove; i opet od slatke tromosti on se
 Razglobi, obori glavu i turi u visoki dušek.
 650 Morfej odleti po mraku ne čineći nikakve buke
 Krilima svojim, te se u gradu Hemonskom⁵⁸ nađe
 Začas; izatoga skine sa sebe krila i bude
 Nalik na Keika kralja i njegov uzevši oblik
 Stane jasnici ženi pred krevet blijed, mrtvacu
 655 Sličan, bez ikakvog ruha na sebi; puna je vode
 Brada, i obilno curi iz kose mokre mu voda.
 Onda se nagne nad krevet i oblivši suzama lice
 Prozbori: "Prejadna ženo, dal' poznaješ Keika svoga?
 Je li mi smrt promijenila lik? Ded pogledaj, pa ćeš
 660 Mjesto muža i poznat i naći njegovu sjenku.
 Ništa zavjeti tvoji nijesu meni pomogli;
 Mrtav sam, naprazno nemoj, Alkiona, meni se nadat.
 Oblačni jug je lađu u Egejskom zgrabio moru
 Duhajuć silno te amo i tamo je bacajuć razbi.
 665 Moj je uzalud glas dovikivao ime tad tvoje,
 Puna ga pučina bješe. Ne govori ovo ti glasnik
 Nepouzdan, i glasi, što čuješ, nestalni nisu:
 Glavom ti evo svoju sudbinu utopnik javljam.
 Ustani, suze roni i zavij se u crno te me
 670 Nemoj neoplakana u Tartar poslati pusti".
 Morfej upotrebi glas, za koji je mislila ona
 Glas da je njezina muža, a njegove suze se njojzi
 Činjahu da su prave, i rukom je maho ko Keik.
 Nato Alkiona jekne i zaplače, raširi ruke
 675 U snu i muža hoteć da primi zagrlji uzduh
 Pa mu poviče: "Čekaj! Kud hrliš? Skupa hajdemo!"
 Glasa se prepadne svog i muževlje utvare te se
 Prene iza sna i gleda, je l' onaj doista ondje,
 Kojeg je vidjela ovčas (jer služe, koje je vika
 680 Njena probudila, sv'jeću donesoše). Ništa ne našav
 Biti se stane u lice i s prsiju haljinu strgne
 Te se u prsi lupa, ne raspušta kose, već čupa.
 Dojkinja zapita nju, što tuži, a ona joj kaže:
 "Nema Alkione, nema! sa Keikom pogibe svojim!

⁵⁸ 651. Hemonški je grad Trahin.

685 Svake se utješne r'ječi okanite. Njemu se lađa
 Razbi, i nema ga više. Ta vidjeh ga, poznah i ruke
 Pružah, kad odlažaše, želeći ustavit njega.
 Sjenka bio je on, al' prava i očevidna
 Sjenka mojega muža. Doduše (pitaš li) nije
 690 Obično imao lice sa svojim pređašnjim sjajem.
 Ja ga jadnica vidjeh blijedoga, golog i kosa
 Mokrih od vode. Baš ovdje na ovome mjestu je stajo
 Nesretnik" - ì stanê gledat, je l' kakav ostao trag još.
 "To sam slutila to u duši i toga se bojah;
 695 Moljah ga: ne bjež' od mene i nemoj se vjetrima predat.
 O da poveo budeš i mene, kada si u smrt
 Pošao! Dobro bi bilo veoma, da s tobom zaputih,
 Onda ne bih ni časak života svoga bez tebe
 Bila, nit bismo jedno od drugoga umrli baška.
 700 A sad daleko mrem, daleko me bacaju vali,
 More me guta bez tebe. Okrutnije od mora samog
 Moje bi srce bilo, da dulje živjeti hoću
 I da nastojim takvu nadživjeti žalost! Al' ne ću
 Nastojat o tom nit ću, o jadniče, ostavit tebe.
 705 Sad ću te pratiti bar; na grobu nam ako i žare
 Ne bude zajedničke, al' natpis će bar nas sjedinit;
 Ne budu l' kosti nam skupa, al' ime će uz ime biti!"
 Bol joj već ne da govorit, uz besjedu bije se svaku,
 Stenjanje prodire teško iz ukočenog joj srca.
 710 Ujutru iz kuće ona na obalu iziđe tužna⁵⁹
 I mjesto potraži ono, odakle je gledala odlaz,
 Tamo stoji i zbori: "Odvezao ovdje je uža
 Ovdje na obali on me poljubio odlazeć", - i sveg
 Toga se mjestimice opominjuć u more gledne
 715 I iz neke daljine u valima bistrijem spazi
 Nešto tijelu slično, i isprva sumnjivo bješe,
 Što je, al' pošto bliže na valima dopliva, t'jelo,
 I ako bijaše još podaleko, jasno se vidje.
 Ne zna, tko je, al' utopnik jest, i slutnja joj dođe,
 720 Pa ko za neznanim plačuć progovori: "Teško li tebi,
 Jadniče, tkogod si, da si, i ženi ti, ako je imaš!"
 Valovi tijelo bliže donesu, - što više ga gleda,
 Manje joj ostaje sv'jesti. Sve bliže dolazi t'jelo
 K obali, i već ga može raspoznat Alkiona dobro.
 725 Gleda - njezin je muž, i poviče: "On je!" i u čas
 Isti lice i kosu i ruho drpa i pruža
 Keiku drščuće ruke i reče: "Tako l' se k meni
 Vraćaš, predragi mužu!" - Od ruku načinjen ljudskih

⁵⁹ 710. Grad Trahin bio je otprilike četiri kilometra daleko od Malijskoga zaliva, no Ovidije uzima ovdje, kao da je sasvim blizu obale morske.

730 Tamo bijaše nasip u vodi, koji je prvu
 Srdžbu razbijao morsku i slabio navalu vode;
 Na nj Alkiona skoči i - čudo, da može - poleti,⁶⁰
 I netom dobitim krilma pres'jecajuć lagani uzduh
 Kao nevoljna ptica dodirkuje najgornje vale.
 Tako leteći ona žalovite pušta iz usta
 735 Glase i pune tuge i tankim klopoće kljunom.
 A kad na ono n'jemo i beskrvno tijelo pade,
 Novim krilima stane uvijat se okolo njega
 I sipat cjelive hladne i zaludne tvrdijem kljunom.
 Dal' to osjeti Keik il' tek se od ljuljanja vala
 740 Činilo glavu da dignu, u sumnji narodu bješe, -
 Al' on osjeti to, i bozi se smiluju na njih,
 Tè ptice oboje budu. Sudbinu dočekav istu
 Istu i dalje ljubav sačuvaše, i ptice buduć
 Vjeru ne razbiše bračnu, već pare se, imaju mlade.
 745 U doba zimsko sjedi Alkiona za sedam dana
 Mirnijeh u gnijezdu, što pliva na valima, i tad
 Na moru miruju vali, pritiskuje vjetrove Eol,
 Ne da im iziđ i morsku tišinu unukom daje.
 Starac nekakav gleda, gdje po moru zajedno lete
 750 One ptice, i hvali, što dokraja osta im ljubav.
 Izbliza netko, a možda i isti reče: "I ovaj,
 Kojega vidiš nad vodom gdje leti, a noge tanke
 Ima (i pokaže pticu sa dugijem sa vrâtom ronca),
 Roda je kraljevskoga. Neprekidnim hoćeš li redom
 755 Doći do samoga njega, - u njega ovi su predci:
 Il, Asàrak, Ganimèd (što Jupiter nekad ga ote)⁶¹
 I Laòmedon stari i Prijam, koji vremena
 Dočeka Trojanska zadnja; a brat je Hektoru ovaj,
 Pa da u ranoj nije mladosti pretvoren bio,
 760 Možda neznatnije ime od Hektora imao ne bi.
 Premda je Dimasova porodila kći⁶² ga, al' kažu,
 Da Aleksiroja kći Granika, dvorogog boga,
 Rodila Esaka bješe pod Idom hladovitom kradom.⁶³
 Gradovi bjehu mu mrski, od dvora sjajnog daleko
 765 Polja neslavična on je i samotna volio brda,
 I u skupštine on bi u Ilijske išao r'jetko.
 Surovo ne bješe srce u njega, ljubavi da bi

⁶⁰ 731. i d. Alkiona i Keik pretvoriše se u pticu zimoroda i njegovu ženku. Ova ptica ima prema tijelu svome osobito dug kljun.

⁶¹ 756. Il, Asarak, Ganimed bijahu braća, sinovi Trojevi. Laomedon je bio sin, a Prljam unuk Ilov. Po tom je Esak kao sin Prijamov ujedno brat Hektorov, ako se i rodio od druge žene Prijamove.

⁶² 761. Dimasova je kći Hekuba, mati Hektorova.

⁶³ 763. Rijeka je Granik okolinom troadskom tekla u Propontidu, današnje Mramorno more. Poput ostalih riječnih bogova ima rogove i bog rijeke Granika, sin Okeana i Tetide.

Moglo odoljet, te često Kebrénovu po svih planinah⁶⁴
Kćer je Hespèriju hvato, i jednoć je spazi, gdje suši
770 O suncu rasutu kosu na očinskoj obali sjedeć.
Spažena pobježe Nimfa ko košutu žučkasti vuk kad
Poplaši il' patku divlju kad jastreb zateče daleko
Gdje od ribnjaka njena. Trojanac poleti za njome
I brz od ljubavi stane da ganja je od straha brzu.
775 Evo sakrita zmija u travi krivoljastim zubom
Nogu bježećoj zadre i u t'jelu otrova pusti.
Prestane Nimfa i živjet i bježat, te mrtvu je Esak
Zagrli i vikne mahnit: "Ah žalim, što gonih te, žalim,
Ali ne mišljah na to, ne tražih pobjedu takvu!
780 Dvoje te ubismo jednu: od zmije je rana, od mene
Uzrok je smrti, al' ja od zmije sam veći zločinac,
Zato ću tvoju smrt umiriti mojom sad smrću".
Reče i u more skoči sa hridine, koju su vali
Šumeći podlokali. Al' Tetida⁶⁵ primi ga blago
785 Žaleć ga, kada je pado, i krilma ga pokri i pusti,
Neka pliva po vodi i ne umre, kako je htio.
Ali se ljubavnik srdi, što mora preko volje živjet,
Što mu se ne da duši izići iz tužnoga stana.
Kada mu čudnovato porastu na plećima krila,
790 Onda uvis poleti i opet se u vodu baci,
Perje olakša mu pad. Bijesan uroni Esak
U dno strmoglav i smrti put sve jednako traži.
Tanak od ljubavi bude, u noga se produlje c'jevi,
Produlji vrat se, a glava daleko od t'jela bude.
795 Ljubi more te ime imade, što roni u njemu.

---

⁶⁴ 768. i d. Hesperija je kći Kebrena, boga rijeke istoga imena u ravnici trojanskoj.

⁶⁵ 784. Tetida, žena Okeanova, mati je Kebrenova. Kebren se pretvorio u vodenu pticu ronca.

DVANAESTO PJEVANJE.

Prijam drži, da je Esak doista poginuo, pa mu podiže prazan grob i priredi sa sinovima svojim pogrebnu svečanost. Kod ove svečanosti nije bio nazočan *Paris*, jer je bio otišao u Grčku, da ugrabi Helenu. Grci ga kasnije progone s brodovljem i vide kod toga u Aulidi čudo, kako je *z m a j* proždr'o *d e v e t v r a b a c a* i onda se *o k a m e n i o*, pa kako je Dijana spasla *I f i g e n i j u*, kćer Agamemnonovu, kad ju je trebalo žrtvovati (st. 1.-38.). Trojancima uto *F a m a* javi dolazak Grkâ i oni ih neprijateljski dočekaše. U prvoj bitci pogubi Hektor *P r o t e s i l a j a*, a Ahil *K i k n o s a*, sina Neptunova, pa dok Ahil skida s njega oružje, pretvori se Kiknos u labuda i odleti (st. 39.-145.). Sada dolazi glavna pripovijest ovoga pjevanja. Pobjeđivši Kikna Ahil priredi svečanu gozbu i za gozbe kazuje Nestor, kako je Neptun djevojku pretvorio u mladića *K e n e j a*, kojega nitko nije mogao da rani, pa kako se Kenej prometnuo u pticu, dok je za svadbene svetkovine kod *P i r i t o j a* i *H i p o d a m i j e* nastala svađa i borba između *K e n t a u r a* i *L a p i t â*, pa je prijetila pogibao, da će Kentauri njega Lapita nadjačati. U vezi s ovom zgodom pripovijeda Nestor potanko, kako su se borili Kentauri s Lapitima (st. 146.-535.). Pošto je on dovršio pripovijedanje, tuži se *T l e p t o l e m*, što u toj pripovijesti nije bilo spomena o njegovu ocu *H e r k u l u*, a Nestor se ispričava time, da je Herkula naumice mimoišao zato, što je rod njegov mnogo pretrpio od velikoga junaka, i kazuje, kako je Herkul ubio brata njegova *P e r i k l i m e n a*, koji se pretvorio u orla (st. 536.-579.). Ubivši Kiknosa Ahil je navukao na se gnjev Kiknosova oca *N e p t u n a* i on nagovori *A p o l o n a* desete godine, otkako bijahu Grci pod Trojom, da strijelom pogubi njegova dušmanina. Apolon upravi na Ahila *P a r i s o v u* *s t r j e l i c u* i junak pade. Nakon smrti njegove nastade *n a t j e c a n j e* između grčkih junaka *z a o r u ž j e* *n j e g o v o* (st. 580.-628.). Ovo se natjecanje potanko crta u trinaestom pjevanju.

Otac ne znajući Prijam, da krilat je i još da živi
 Esak, žaljaše za njim, a Hektor pred grobom, što natpis
 Imaše samo, s braćom prinašo je naprazno žrtve.
 Nije se pri toj slavi pri žalosnoj našao Paris,
 5 Koji je oteo brzo izatoga ženu i dugi
 Donio rat u domaju; za njime hiljada dođe
 Sjedinjenijeh lađa i združena sila Pelàzgâ.¹
 Ne bi osveta dugo izostala, dà vjetri ljuti
 Nisu učinili more nepristupno, i lađe na put²
 10 Spremne morahu čekati u Beotskoj Aulidi ribnoj.
 Ovdje kad Jupiter-bogu po očinskoj navadi žrtvu³
 Spremahu, i stari oltar od ognja kad uždenog plane,
 Danajci vidješe tad, gdje na platanu, koja je žrtvi
 Početoj stajala blizu veoma, modrikast puže
 15 Zmaj, a na vrhu drva gnijezdo je sa osam ptica;
 Zmija ih pograbi sve i u trbuh lakomi smota.
 Zajedno s majkom, koja nad propalom lebđalaš djecom.
 Zapanje svi se, al' prorok i znalac istine reče
 Testorov sin:⁴ "O Pelazgi, vesel'te, se, mi ćemo svladat!
 20 Past će Trojanski grad, al' borba će dugo nam trajat,"
 I devet nam'jeni ptica na toliko godina rata.
 A zmaj kako se bio o zelenu obmoto granu,
 Postade kamen, i zmijinji lik okamenjen osta.
 Nerej u Aonskijem u vodama gnjevi se udilj,⁵
 25 Ne da prenijet rat, i neki misle, da Neptun⁶
 Štedi Trojanski grad, jer načinio zide mu bješe;
 Ne misli Testorov sin, jer dobro znade i javlja,
 Krvlju da djevojačkom umiriti ima se srdžba
 Boginje djevojačke. Kad narodna korist nadjača
 30 Ljubav, a oca kralj, Ifigènija gotova čistu
 Proliti krv pred oltarom već stade, a plakahu sluge,
 Onda se boginja gane i oblak pred oči baci
 I za žrtvenog posla i žurbe, za moljenja glasnog
 Mjesto Mikenke kažu u zamjenu košutu metnu.
 35 Pošto se pristojno dakle ublažila krvlju Dijána,

¹ 7. Pelazgi su prastari stanovnici Grčke.

² 9. i d. Sakupljene grčke lađe morale su čekati u Aulidi u Beotiji povoljan vjetar, jer se Agamemnon bio zamjerio Dijani ubivši u lovu njezinu košutu.

³ 11. i d. Zgodu, kako je zmaj za žrtve Grkâ u Aulidi proždr'o devet vrabaca i onda se okamenio, pripovijeda Homer u drugom pjevanju Ilijade (st. 305. i d.).

⁴ 19. Testorov je sin prorok Kalhant.

⁵ 24. Ime boga Nereja upotrijebljeno je ovdje u prenesenom značenju za samo more, koje se nika-ko nije htjelo da smiri.

⁶ 25. i d. O tome, kako je Neptun s Apolonom sazdao Laomedonu zidove oko Troje, vidi stihove 194. i d. jedanaestoga pjevanja.

Odmah se Febina⁷ srdžba i morska zajedno smiri;
Iza hiljade lađa popuhnuše vjetri i tako
Nakon stradanja mnogog na Frigijsku obalu dođu.

40 Ima u svemiru mjesto med zemljom i među morem
I među nebeskim domom na međi triju svjetova;
Otud se vidi sve, ma koliki rastavlja prostor,
U uši izbušene odasvud dopiru glasi.
Tamo si Fama stan na vrhu odabra kule,
Ulaze bezbrojne je i hiljadu otvora na njoj
45 Ostavila, a prage zatvorila vratima nije,
Japi obdan i obnoć, cijela je od mjedi zvučne,
Zuji, donosi glase i ponavlja, štogoder čuje.
Nema mira unutra i nigdje nema tišine,
Nije doduše buka, već žubor i glasovi sitni,
50 Kakav je morskijeh valova šum, iz daljine kad tkogod
Sluša, il' kakav vesak pri prestanku groma se čuje,
Kada Jupiter-bog iz oblaka crnih zatutnji.
Vreva u dvorani stoji te dolazi, odlazi mnoštvo
Lako: tisuća kaža što lažnih, što istinih na po,
55 Vrve koja odakle i riječi smetene šire.
Uši nezabavljene napunjavu pričanjem jedne,
Druge raznose dalje, što čuju, izmišljanja opseg
Raste, i čuvenom drugi kazivač dodaje nešto.
Tamo je Lakovjernost i Pogrješka nagla je tamo,
60 Strasi upropašteni i isprazna Radost i Buna,
Koja se nenadno diže, i neznana izvora Šapat.
Fama sve vidi, što se na zemlji i u moru zbiva
I u samome nebu, istražuje čitavi svemir.

65 Ona razglasi sad, da približuju Grčke se lađe
S hrabrenom vojskom, i tako u oružju nisu dušmani
Nenadno došli; Trojanci ne dadu pristupit i brane
Obalu. Tad Protesilaj⁸ sudbinom pade od koplja
Hektorova, i započet boj Ahivce je skupo
Stajo; ubijstvom hrabrog junaka iziđe na glas
70 Hektor, al' osjetili ni Frigijci sa malo krvi
Nisu Danajsku ruku. Crvenjela već se je krvlju
Obala Sigejska i već Neptunov sinak je Kiknos⁹
Silne posmico ljude; na kolima jurio već je
Ahil i mnoge čete ubijao Pelijskim kopljem.¹⁰

⁷ 36. Feba je Dijana, sestra Feba Apolona.

⁸ 67. Protesilaj, vođa Tesalaca a muž Laodamijin, prvi je pao pod Trojom. Među Ovidijevim Hero-
idama ima jedna poslanica (13.), što je tužna Laodamija piše ljubljenomu svomu mužu moleći ga,
da pazi na svoj život, jer je muče teške slutnje.

⁹ 72. Na obali morskoj, između Sigeja i Retija, imali su Grci tabor. Kiknos, sin Neptunov, bio je
kralj u gradu Koloni, a nikako ga oružje nije moglo raniti, dok ne pogibe od Ahilovih šaka.

¹⁰ 74. Pelijsko je koplje Ahilovo, jer je bilo načinjeno od jasena s brda Pelija u Tesaliji.

75 Tražeći Kiknosa jednoć il' Hektora po bojnim redma,
S Kiknosom sukobi se (jer Hektoru suđeno bješe
Desete godine pasti), pa konje b'jelih vratova
Pritisnutijeh jarmom ohrabrivši okrene kola
Upravo na dušmana i vrteći mišicom koplje
80 Trepteće reče ovako: "O mladiću, tkogod si, da si,¹¹
Tješi se sad, što nalaziš smrt od Hemónca Ahila!"
Toliko unuk Eákov; za r'ječma koplje poleti
Teško, al' premda nije pogr'ješilo sigurno koplje,
Ništa ne učini ipak oštrice bačenog gvožđa,
85 Nego ko da je tupo, junaku se odbi od prsi.
Tada prozbori Kiknos "O božičin sine (ta znadem
Otprije već te kroz Famu), što čudiš se, ranjen što nisam?
(Jer se čudio Ahil). Ne pomaže žučkasti ovaj
Od grive konjske mi šljem, što vidiš ga, ni l'jeve ruke
90 Brema: izduben štit; za nakit uzeh ih samo.
Tako se i Mart oružat običava. Svu ću sa sebe
Obranu zbaciti sad, pa ipak ću nedirnut ostat.
Nešto vrijedi biti ne Nerejke¹² sin, već Neptuna,
Koji je Nereju kralj i kćerma mu i moru svemu".
95 Reče i baci koplje, al' ono Ahilu u štitu
Svedenom imaše ostat; probušivši i mjed i devet
Prvih volujskih koža, u desetom okrugu zapne.
Junak istrese koplje i svoje dršćuće opet
Izmetne desnicom krepkom, al' opet ostade onaj
100 Bez rane i zdrav; ni treće ne uzmogne raniti koplje
Kiknosa, koji se hicu izlago bez obrane stojeć.
Ahil usplamti ko bik u otvorenome cirku,¹³
Kad se s rozima strašnim zatrči na Feničke rupce,
Koji ga draže, i vidi, da zalud navaljuje na njih
105 Pogleda Ahil, nije l' iz kopljače ispalo gvožđe,
Al' je u drvu gvožđe. Tad reče: "Dakle je ruka
Slaba moja i stroši na jednome pređašnju snagu!
Valjaše zaista nekad, kad zidove Lirneskog grada¹⁴
Prvi oborih ja il' kada njihovom krvlju
110 Napunih ostrvo Tened i Eetiónovu Tebu,

¹¹ 80. i d. Ahil je iz Ftije u Tesaliji, koja se u staro doba nazivala Hemonijom. Pelej, otac njegov, sin je Eaka, kralja na Egini.

¹² 93. Nerejka je Tetida, mati Ahilova.

¹³ 102. i d. Kako danas tako se i u Rimu kod borbe s bikovima upotrebljavahu crveni rupci, da se životinje što više razdraže.

¹⁴ 108. i d. Grad Lirnes u Misiji, zavičaj Brisejedin, razorio je Ahil za trojanskoga rata, a tako i Tebu, grad Eetiona, oca Andromahina. No u Ovidija, koji slabo pazi na vremenski poredak, hvali se on ovim junaštvima već na početku trojanskoga rata.

Il' kad tečaše krvlju zemljákâ Kaik, - il' Telef¹⁵
 Kad je mojega koplja oćutio dva puta snagu.
 Ruka je valjala moja i valja i ovdje, kad pobi
 Tolike, kojih hrpe na obali zgrnute gledam".

115   Reće i kao da vjere u pređašnja u djela nema,
 Koplje na suprotnoga Menéta Likijca baci,
 Pa mu probije oklop, pod oklopom jošte i prsi.
 Tjemenom umiruć Menet tad o zemlju udari tešku,
 Ahil mu iz rane tople izvuče koplje i reće:
 120   "Ovom desnicom ja pobijedih i ovijem kopljem!
 Njima i ovog nek gađam i uspjeh nek bude mi isti!"
 Reće i baci se opet na Kikna, jasènovu koplju
 On se ne ukloni te mu na pleću lijevom zvekne,
 Otud ko od zida ono il' od tvrde odskoči hridi,
 125   Ali gdje udari koplje, od krvce opazi tamo
 Ahil znak, al' zalud se tom poveselio bio:
 Nije ranio Kikna, Menétova bijaše krvca.

          Ahil iz visokih kola bijesan iskoči naglo,
 Navali sjajnijem mačem izblíza na sigurna Kikna
 130   I vidi, prosjeko da je doduše i šljem i oklop,
 Ali oštrice da se otupljuje o t'jelu tvrdom.
 Ne može svladat se Ahil, već istrgne štit mu i lupi
 Tri ga četiri, puta po licu i ugnutom čelu
 Balčakom; ustupi Kiknos, a Ahil ga goni i buni,
 135   Juriši, smetenom mira ne daje. Kiknosa strava
 Obuze, pred oči nadvi se mrak, korača natraške
 Uzmićuć, kad li kamen u srèdini polja se nađe;
 Preko kamena vine sa snagom velikom Ahil
 Kikna i nauznak sruši i o tle tresne, a onda
 140   Tvrđim mu koljenima i štitom pritisne prsi,
 Šljemu remen povuče i čvrsto ga stegnuv pod bradom
 Stisne mu tijekom grlo te uzduhu prolaz i dahu
 Zatvori. Zatim Ahil opl'jenit ga hoće, al' tada
 Oružje vidi samo, a t'jelo u pticu b'jelu
 145   Morski pretvori bog; po Kiknosu ptica se zove.

          Ovi posli i boji donesu za poviše dana
 Odmor, i obje vojske opočinu oružje skinuv.
 Dokle su budne straže na Frigijske pazile zide,
 Dokle su budne straže na Argolske pazile jarke,¹⁶
 150   Dođe svećani dan, kad krvlju je zaklane krave
 Paladu ublaživo pobjeditelj Kiknosov Ahil.
 Pošto postavi drob na zapaljen oltar i para

¹⁵ 111. Kaik je rijeka u Misiji, u kojoj je kraljevaó Telef. Telefa je Ahil ranio za prve vojne, a onda ga kasnije rđom svoga koplja izlijećio.

¹⁶ 149. Oko grćkoga je tabora bio zid i jarak. Kako su prvi vođi Grká Agamemnon i Menelaj iz Argolide, kaže se i za jarke da su argolski.

Višnjim bozima draga k nebesima prodirat stane,
 Žrtva se svrši s tim, za gozbu ostane drugo.
 155 Tad velikaši legnu na ležnice, mesom se stanu¹⁷
 Pečenim gostit, a žeđu i brige stišavati vinom.
 Ne razveseljuje kitara njih ni pjevane pjesme,
 A ni svirala duga od šimšira s rupica mnogo,
 Nego provode noć u besjedi, junačka djela
 160 Pričaju, bojeve svoje i dušmanske kazuju, rado
 Spominju izmjenične pogibelji, koje su često
 Našli i prepatili. Jer što bi zborio drugo
 Veliki Ahil, što l' bi pri njemu se zborilo drugo?
 Najviše bijaše riječ o skorašnjoj pobjedi, kako
 165 Kiknos bijaše svladan, i činilo svima se čudno,
 Kako oružje nije mladića nikako moglo
 Probit, te bez rane osta i kvarilo o nj se je gvožđe.
 Unuk Eákov čudi se tom i Ahivci; tad Nestor
 Prozbori: "Jedini Kiknos za vašega v'jeka se nije
 170 Bojao gvožđa, i ranit nijedan nije ga mogo
 Udarac, al' ja nekad Perébca Keneja¹⁸ vidjeh,
 Kojemu rânâ nije ni tisuću primljenih moglo
 Naudit. Kenej Perébac glasoviti življaše junak
 Na brdu Otriju, a još i veće je znamenje na njem:
 175 On se rodio žensko". - Neobičan događaj dirne
 Sve ih te Nestora mole, da priča; među njima Ahil:
 "Deder nam kazuj, jer svi želimo jednako čuti,
 Rječiti starče ti, o mudrino vijeka našeg!
 Kazuj, tko bijaše Kenej i zašto je postao muško?
 180 Koja bijaše vojna i kakav mejdan i borba,
 Kad si ga pozno i je li nadvladao tkogod ga i tko?"
 Nato će Nestor: "Smeta doduše spora mi starost
 I zaboravih dosta, što gledah u mojoj mladosti,
 Al' još više se sjećam. Od svega, što ja doživjeh
 185 Kod kuće i u rätu, ne spominje ničeg se jače
 Pamet mi negoli toga; i starost ako je duga
 Dala gledati zgode tolikê ikome, - meni¹⁹
 Dvije su stotine ljeta, već treći vjekujem vijek.
 Kenija, Elatu kći, na glasu bješe s ljepote,
 190 Najljepša od svih djeva od Tesalskih; mnogi su prosci

¹⁷ 155. i d. Ovidije crta u ovim stihovima običaje Rimljana u svoje doba. Tako su Rimljani za objeda ležali na ležnicama i zaslađivali gozbu igrom kitare i frule pa pjevanjem.

¹⁸ 171. Kenej je sin Lapita Elata iz pokrajine Perebije u sjevernoj Tesaliji. Tamo je i brdo Otrij, što se pominje u stihu 174. kao Kenejev zavičaj.

¹⁹ 187. i d. Ovdje pjesnik dosuđuje Nestoru previsoku starost, jer nije pravo razumio starijih svojih vrela. U Homerovoj se Ilijadi (I, st. 250. i d.) kazuje, da je Nestor preživio već dva roda ljudska i da s trećim rodnom ljudskim sada živi. Za grčku riječ *γενεά* upotrebljavali su rimski pjesnici prije Ovidija riječ *saeculum* u značenju "ljudski vijek." Ali u Ovidijevo je doba riječ *saeculum* naznačivala otprilike stotinu godina, i z a t o njegov Nestor broji već t r e ć u s t o t i n u g o d i n â .

Zalud je željeli dobit iz obližnjih grádâ, - iz tvojih,²⁰
 Ahile, također grádâ (zemljakinja ona je tvoja).
 Njom bi se nastojao i Pelej oženiti možda,
 Ali već mati tvoja il' udata bješe za njega
 195 Il' obrečena mu bješe. Al' Kenija poći ni za kog
 Ne htjede. Šetaše jednoc po obali samotnoj morskoj,
 I bog je zlostavi morski, - govorilo tako se onda.
 Nove ljubavi slast kad Neptun okusi, reče:
 200 ""Želju jamačno ne ću nijednu odbiti tvoju,
 Biraj, što te je volja,"" - govorilo i to se onda.
 ""Zlostava - Kenija reče - pobuđuje veliku želju,
 Da mi se više ne dogodi to. Da ne budem žena,
 Daj mi i dat ćeš mi sve."" Izgovori krupnijim glasom
 Riječi zadnje i mogo se glas već muški pričinja;
 205 Tako i bješe, jer bog dubina morskih mu želju
 Ispuni i još mu dâ, da nikakav udarac ranit
 Ne može njega i smrti da ne može zadat mu gvožđe.
 Ode Atrački junak²¹ veselec se daru i vijek
 U muških poslih provede po Penejskih²² klateć se poljih.
 210 Kad se Hipòdamôm sin Iksiona ženio drskog,²³
 U spilju zaklonjenu drvetima divlje pozove
 Sinove oblaka tad za stolove stavljene redom.
 Hemonški nađu se tu velikaši,²⁴ nađoh se i ja,
 Svečani kraljevski dom od galame bučne uzavri.
 215 Evo se pjeva himènej;²⁵ po sobama puše se vatre.
 Dođe i djevojka vrsna ljepotica praćena mnoštvom
 Žena i snaha, i mi Piritoju stanemo sreću
 S takvom čestitati ženom, al' gotovo kobismo tim ga;
 Jer med b'jesnima svima Kentaurima najbješnji Eurit²⁶
 220 Kada djevojku vidi, usplamti od vina i od nje,
 Požudom udvojeno pijanstvo ga obuzme svega.
 Odmah se obore stoli i gozba rasu se, Eurit

²⁰ 191. i d. Ftija, zavičaj Ahilov, također je bila u Tesaliji.

²¹ 208. Atrački je junak Kenej, a naziva se tako ili po gradu Atrakiji u Tesaliji ili kao potomak Atraksa, osnivača toga grada. Po jednoj je vijesti Kenija bila kći Atraksova.

²² 209. Penej je rijeka u Tesaliji; vidi bilješku uza stih 452. prvoga pjevanja.

²³ 210. i d. Iksionov je sin Piritoj, kralj Lapitâ, dok je žena njegova Hipodama ili Hipodamija kći Lapitâ Atraksa. - Iksionovi su sinovi i Kentauri, sinovi oblaka, kako se nazivaju u stihu 212. Iksion ih je rodio s oblakom, koji je poprimio obličje Junonino. Po imenu pominje pjesnik 56 Kentaura i 23 Lapita. Dvanaest od tih imena upotrijebio je on već u petom pjevanju crtajući borbu između Perseja i Fineja.

²⁴ 213. Hemonški su velikaši Tesalci: vidi bilješku uza stih 81. drugoga pjevanja.

²⁵ 215. Himenej je svatovska pjesma, koja se završivala sa zazivom svadbenoga boga Himena ili Himeneja; vidi bilješku uza stih 480. prvoga pjevanja.

²⁶ 219. i d. I Homerova Odiseja (XXI, st. 295. i d.) pominje, da je Eurit pjan zaželio Hipodamiju i učinio mnogo zlo Piritojevoj kući.

Za kose pograbi mladu Hipòdamu i vuć je stane,
 A drugi druge vuku, već kako se kojemu koja
 225 Sviđa i zgrabit je može, - na priliku uzeta grada.
 Kuća od vike ženske zaječa. Ustasmo brže
 Svi, i najprvi Tesej²⁷ povika: "Koja te ludost,
 Eurite, goni, te za mog života Piritoja dražiš,
 229 Te i ne sluteć vr'jeđaš u jednom čeljadetu dvoje?"
 232 Eurit ne odvrati ništa, jer ne može takovo djelo
 Braniti besjedama, već ruke podiže drske
 Braniču prema licu i lupi ga u prsi vrle.
 235 Blizu stajaše vrč starinskî od ispetih slika
 Hrapav, gromorni vrč, al' gromorniji Egejev sin ga
 Zgrabi i onom, što stoji nasuprot, u glavu baci.
 Grudice krvi i mozak i vino iz rane, usta
 Euritu skupa poteku, i nauznak u vlažnu p'jesku
 240 Praćne se. Zbog tog ubistva dvotjelesna planuše braća,²⁸
 Jedan nadvikujuć drugog "Osvet'mo se! - viču - osvet'mo!"
 Vino im srčanost dâ, na početku boja polete
 Čaše i vrčevi trošni, polete i bušavi kotli, -
 Sprave prije za gozbu, a sada za boj valjane.
 245 Prvi se sin Ofiónov usudio Amik²⁹ oduzet
 Priloge svetinji kućnoj i prvi iz svetoga mjesta
 Ugrabi svijećnjak, na kom svijeća je gorjelo mnogo,³⁰
 Pa ga podigne uvis i nalik na onog tko hoće
 Žrtvenom sjekirom vrat da bijeli volu pres'ječe,
 250 Lapitu Keladonu³¹ u čelo svijećnjak baci
 I tim na nagrđenom na licu zbrka mu kosti,
 Iskoče oči, i kosti u licu pošto se smrve,
 Ugnan je nos unutra i utisne baš se sred nepca.
 Peljanin otrgne Pelat³² od stola javornog nogu,
 255 Amika obori njom i čeljust mu na prsi sagna;
 Amik sa crnom krvi izbacuje zube, a Pelat
 Drugom ga udari pa ga u Tartar opravi mračni.
 Grinej najbliže stoji i strašno gledajuć oltar,
 260 Koji se dimi, reče: "Poslužio zašto se ne bih
 Ovim?" - i golemi oltar sa ognjem njegovim digne
 Pa ga u gomilu baci med Lâpите i zgnječi njime

²⁷ 227. Tesej, vjerni drug Piritojev, nazočan je dakako i kod njegove ženidbe.

²⁸ 240. Kentauri su "dvotjelesna" braća, jer im je obličje napolak ljudsko, napolak konjsko.

²⁹ 245. Amik, sin Ofionov, jest Kentaurin.

³⁰ 247. Raskošni svijećnjaci za mnogo svijeća (uljenicâ) bijahu redovan nakit bogatijih rimskih kuća.

³¹ 250. Ime Keladon naznačuje onoga, koji šumi i buča, pa bi bolje pristajalo kojemu Kentaurinu negoli Lapitu, jer i druga neka imena Kentaurâ naznačuju bučne i silovite stvorove, na pr. Nes je onaj, koji riče, Bromij onaj koji grmi i t. d.

³² 254. Lapit Peljanin Pelat jest iz Pele, grada u Makedoniji.

Orija, Broteja, Lapita dva, - za onoga mater
 Mikalu poznato bješe da mjesecu često je roge³³
 Skidala vračanjem svojim prekò voljê mjeseca samog.
 265 "Ne ćeš olako proći, tek oružje kakvo da imam!"
 Reče Eksàdije nato i skine jelenske roge,³⁴
 Što su za zavjetni dar na omorici visokoj bili.
 Račvaste roge zabode Eksàdije u oči tada
 Grineju pa mu ih izbi, te dio na rozima osta,
 270 Dio poteče po bradi i prione stinuv se s krvlju.
 Evo sad pograbi Ret s oltara gorućeg glavnju³⁵
 Šljivovu te njom Haràksu, što s desne stajaše strane,
 Razbije plavom kosom pokriveno čelo, - i oganj
 Žestoku kada kosu ko suho zahvati klasje,
 275 Vlasi gorjeti stanu, i u rani uždena krvca
 Strašno cvrčati stane ko gvožđe, kad se u ognju
 Sve zacrveni pa ga krivuljastim kl'ještima otud
 Kovač izvuče i zatim u korito spusti, a ono
 Cvrči i umočeno u vodi u toploj pišti.
 280 Ranjen iz čupavih kosa istresavši lakomu vatru
 Istrgne prag iz zemlje i - teret za kola - digne
 Na pleći, ali sama težina ne dopusti, da ga
 Baci na dušmanina, i kamen golemi smrvi
 Njegova druga Kométa, jer bliže stajaše, - i Ret
 285 Ne može radost ustegnut te reče: "O da i drugi
 Tvoji drugovi budu ko i ti hrabri!" - pa onda
 Udvoji ugarkom napo izgorjelim ranu Haraksu,
 Tri ga četiri puta po tjemenu udari pa mu
 Raskine sveze, i kosti u žitkome mozgu se nađu.
 290 Pobjednik Ret na Evàgra, na Korita, Drijasa zatim
 Pr'jeđe, i od njih Korit kad pade maljama prvim
 Osuti, vikne Euàgar: "Dječaka oboriti slava
 Kakva je tebi!" - al' Ret ne dade divlji mu više
 Zborit i crveni plamen u usta zborećem baci
 295 Njegova otvorena i u prsi dalje iz usta.
 Vatru okolo glave zavrtjevši napadne zatim
 On na Drijasa ljutog, al' isti svršetak pri njemu
 Ne bi, jer kličućeg Reta, što sretno ubija udilj,
 Gorućim kocem probode, gdje s plećima sastaje vrat se;
 300 Jaukne Ret i jedva izvuče iz kostiju tvrdih
 Kolac i krvlju svojom obliven pobježe dalje,
 Pobježe Likabas s njim i Ornej i u rame desno³⁶

³³ 263. Mikala je Orijeva mati. Tesalske su vračare bile u starin na glasu, a kako su Lapiti Tesalci, i njihove matere mogu biti vračare. Skidanje mjeseca osobita je njihova vještina.

³⁴ 266. i d. Jelenske su rogove lovci vješali na drveće u šumi kao zavjetni dar Dijani, boginji lova.

³⁵ 271. i d. Ret je Kentaurin, a Haraks Lapit.

³⁶ 302. i d. Sva imena, što se pominju do stiha 311., jesu imena Kentaura.

Ranjeni pobježe Medon i Taumas i još Pisénor,
 Također Mermer, koji u utrci svakog je prije
 305 Natrčo, ali sad sporo korača poradi rane;
 Fol i Melanej bježe i Abas, veprova lovac,
 Vračar također Azbol, što svoje je od boja zalud
 Odvraćo; on sad Nesu, što rane boji se, vikne:³⁷
 "Ne bjež', jer dalje luk već tebe Herkulov čeka!"
 310 Al' Eurinom nije ni Likida uteko smrti,
 Nije ni Arej ni Imbrej, jer sprijed ih sve poubijo
 Drijas. Sprijed si također ti, o Kreneju, ranu
 Dobio, premda si bio okrenuo u bijeg leđa;
 Kad si se ogledao, pogodilo ljuto te gvožđe
 315 Med oči obje, gdje nos sa čelom se sastaje donjim.
 Pri tome urnebesu neprobuđen leži i spava
 Afida³⁸ beskrajnim snom u žilama obuzet svima;
 Po koži Osejske mečke³⁹ po runjavoju pružio on se
 Napunjen vrč držeći u mlitavoj ruci. Kad Forbas
 320 Ugleda njega s daleka, gdje miruje, ne znajući za boj,
 U remen kopljače prste uvuče i kaže: "M'ješaj
 Vino sa Stiksovom vodom i pij ga!" pa zamahne odmah
 Okovanim u momka jasenovim kopljem i njemu,
 Kako je slučajno ležo nalèčkè, zabode ga u vrat.
 325 Afida umre ništa ne čuteć, a iz grla punog
 Crna po ležnici krv mu poteče, poteče i u vrč.
 Vidjeh Petréja,⁴⁰ gdje hrast žironosni hoće iz zemlje
 Istrgnuti, objeručke on obujmivši drvo
 Miče ga amo tamo i rasklimanim već drma;
 330 Uto mu sulicu baci Piritoje u rebra te mu
 Uprte prsi probode sa hrastom zajedno tvrđim.
 Lik od junačkog pade Piritaja - pričahu ljudi,
 Hromis od junačkog pade Piritaja, ali je njima
 Pobjednik stekao manju no Diktijem, Helopom slavu.
 335 Helopa pogodi koplje i čelo probuši njemu
 Te mu od uha desnog proleti do uha ljevog.
 Nizbrdo svalio bio sa kamivala se Diktij,
 Sin ga Iksionov goni, a Diktij prestrašen bježeć
 Duboko padne i t'jela težinom golemi jasen
 340 Prelomi i oko hreka crijeva svoja omota.
 Osvetnik njegov eto Afàrej od brda kamen
 Otrgne, bacit ga hoće, al' Egejev uto preteče⁴¹
 Sin ga i hrastovim kocem u laktu mu goleme kosti

³⁷ 308. Kako je Nes poginuo, pripovijeda pjesnik u devetom pjevanju, stih 99. i d.

³⁸ 317. Afida je Kentaurin. On se napio i zaspao i još spavajući drži u ruci vrč.

³⁹ 318. Osejska je mečka medvjed s brda Ose u Tesaliji.

⁴⁰ 327. Petrej je Kentaurin, i tako i sva ona lica, što se pominju u stihu 332.-340.

⁴¹ 342. i d. Egejev je sin Tesej.

345 Smrvi, al' vremena više ni volje nema dotući
 Mlohavo t'jelo i odmah na leđa Bijénoru⁴² skoči
 Visokom, koja nikog do njega nosila nisu;
 O rebra koljena upre i ljevicom kosu mu zgrabiv
 Drži ga za nju pa mu isprebija čvornatim drvom
 Lice i oči grozne i čelo tvrdo veoma.
 350 Istijem umlati drvom Nedimna, strjeljača Likópu,
 Hipasa, kojemu duga pokrivala prsi je brada,
 Rifeja, koji je glavu nad vrsima dizao šumskim,
 Tereja, koji je znao u Hemonskim brdima hvatat
 Medvjede pa ih žive i srdite nositi kući.
 355 Ne može dulje podnositi Demòleon, u sreći bojnoj
 Tesej da napreduje; iz zemlje već nastoji dugo
 S velikim naporom staru iščupati omoriku, al' to
 Ne mogući prekine on je i baci se njom na dušmana;
 Al' izdaleka se Tesej uklonio dolasku hica
 360 Napućen Paladom biv⁴³ (pobuđivo sâm tu je vjeru).
 Ipak ne pade drvo badava, jer od kosti ključne
 Visokom Krantoru prsi i lijevo otkine pleće.
 Krantor, o Ahile, bješe štitonoša tvojega oca;
 Njega je Dolopski vladar Amintor⁴⁴ bivši u boju
 365 Nadvladan Peleju dao za zalog i tvđđu mira.
 Vidjev Eákov ga sin⁴⁵ iz daljine smrskana grdno
 Reče: "Od svih momaka o najdraži Krantore, primi
 Žrtvu mirovnu bar!" te izmetne mišicom jakom
 Koplje jasenovno on na ubilca ojačan srdžbom;
 370 Koplje prelomi rebara splet i u kostima osta
 Dršćuć, - Demòleon drvo izvuče, ali bez šiljka;⁴⁶
 Jedva i drvo izvuče, a šiljak u pluću osta.
 Bol mu ohrabri srce te propne se on na dušmana
 Pa ga nogama hoće da pogazi konjskim, al' Pelej
 375 Dočeka kopitâ topot u kacigi, k tome sa štitom
 I brani pleći, a drži i upire oružje drugo,
 U rame udari jednom i dvoje prsi pres'ječe;
 A prije toga je još iz daljine Hila, Flegréja
 Ubio, a iz blizine Ifinoja, Klanija smače.
 380 Njima se pridruži Doril sa vučetinom na glavi,

⁴² 345. Kentaurin Bijenor ima konjska leđa i Tesej je prvi uzjahao na nj.

⁴³ 360. Atena Palada (Minerva) čuva Teseja, jer je sin njezina grada i osnivač panatenejske svetkovine.

⁴⁴ 364. Amintor bio je kralj Dolopâ, koji su prebivali u jugozapadnoj Tesaliji, a otac Feniksa, Ahilova odgojitelja.

⁴⁵ 366. Eakov je sin Pelej, otac Ahilov. I on je dakle bio nazočan kod Piritojeve ženidbe kao i Nestor.

⁴⁶ 371. i d. Demoleon je Kentaurin, Udarivši u njegovo rame Pelej presiječe dvoje njegovih prsi, ljudska i konjska, koja su bila srasla.

Mjesto oružja ljutog imade volujske roge,
 Koji su širajasti i mnogom se krvi crvene.
 Tome prozborim ja (jer snaga me hrabraše moja):
 "Gledaj, koliko tvoji ustupaju rogovi mome
 385 Gvožđu" - i kopljem zavrtjeh; uklonit se ne moguć koplju
 Zakloni desnicom čelo, što imaše ranjeno biti.
 Pritisnuh ruku o čelo, - povikaše drugi, a Pelej
 Bliže mu buduć od mene u trbuh ga mačem probode,
 Kako je stajao pognut i teškom osvojen ranom.
 390 Doril odskoči i ljut crijeva po zemlji povuče
 I povučena zgazi i zgažena razdre i noge
 U njima još zaplete i sruši se na prazni trbuh.
 Nije u borbi ni tebe, o Kilare, spasla ljepota
 (Ako se takvome stvoru ljepota priznati može).
 395 Brada nicaše istom i boje bijaše zlatne,
 Zlatna mu padaše kosa po plećima i po ramen'ma,
 Živahan, mio u licu, a pleći i vrat i ruke
 I prsi i sve, što ljudsko imade, vrlo je blizu
 Kipima umjetnim slavnim. Ni tijelo konjsko odozdo
 400 Nije ružno ni gore od ljudskoga. Vrat mu i glavu⁴⁷
 Daj, i valjan će biti za Kastora: tako se prsi
 Napete dižu i tako za sjeđenje zgodna su leđa.
 Sav je crnji od smole, al' b'jele noge su i rep.
 Mnoge ga želješe imat u narodu njegovu, al' ga
 405 Samo Hilònoma dobi, od koje ne náđe se ljepša
 Med poluzv'jercima još u planinama žena nijedna.
 Laskama jedina ona i ljubavlju pa i priznanjem
 Ljubavi Kilara veže i kićenjem, kakovo onim
 T'jelima prilikuje: Hilònoma glatko se češlja,
 410 Sada ruzmarin zna utaknuti u kose, a sad
 Ljubičicu i ružu, a katkad ljiljane b'jele.
 U vrelu, s vrha što teče planine Pagàsejskê,⁴⁸ dvaput
 Na dan umiva lice i dvaput se kupa u r'jeci.
 Samo lijepim runom i odabраниh zvijeri
 415 Runom ogrće ona ramena i lijevo bedro.
 Jednako ljube se oni, po gorama lutaju skupa,
 U spilje ulaze skupa; i tada u Lapitske dvore
 Zajedno njih dvoje dođe i zajedno bore se ljuto.
 Ne zna se, tko je koplje izbacio, koje sa strane
 420 Lijeve dođe i tebe, o Kilare, pod mjestom rani,
 Gdje vrat se sastaje s grudma. Kad Kilar koplje izvuče,
 Zajedno s t'jelom ohladni i srce ranjeno malo.
 Tijelo njegovo smrtno Hilonoma uhvati odmah,

⁴⁷ 400. i d. Konjokroti Kastoru dao je bog Hermes (Mercurije) konje Flogeja i Harpaga, a boginja Hera (Junona) konje Ksanta i Kilara.

⁴⁸ 412. Brdo Pelij u Tesaliji južnim svojim dijelom rastavljaše Pagasejski zaliv od Egejskoga mora.

425 Metne mu na ranu ruku i blaži je, k ustima usta
 Pritisne i gleda dušu da ustavi, koja već bježi.
 Kad ga mrtva već vidi, progovori nešto, što čuti
 Nisam od buke mogo, i sruši na koplje se, koje
 Kilara bješe probolo, i umiruć ogrli muža.

430 Još mi pred očima stoji Feðkom, koji je do šest
 Lavovskih runa zavezo i uzlima spleo te njima
 Ljudsko i konjsko t'jelo pokrivaó. Panj, kog i do dva
 Jarma bi jedva povukla, Feðkom baci i njime

433 Tektafa, Olenu sina, od vrha tjemena smlavi.

439 Kada stane ležećeg da Tektafa odire, tad ja
 440 (Tvoj to roditelj zna) usred slabínà pljenjaču
 Turih mač. I Telèboj i Htonije od sablje moje
 Zajedno padoše tada. U onoga račvasta grana
 Bješe, u ovoga koplje; Telèboj rani me kopljem,
 Pogledaj trag, - još stari požiljak se od rane vidi.

445 Onda je trebalo mene otpremit, da osvajam Pergam,
 Onda sam svladati mogo il' barem ustavit snagu
 Hektora slavnoga svojom. Al' Hektora ne bješe jošte
 Onda, il' bijaše dječak. A sada već krepkosti nemam,

450 Što ću kazivati, kako Piréta dvotjelesnog zgubi
 Perifas, kako li Ampik Ehètlu četveronošću
 Baci drenovo koplje bez šiljka nasuprot u lice?
 Tad Peletróncu⁴⁹ Makàrej Erigdupu u prsi turi
 Čuskiju te ga obori njom. U trbuh Kimélu
 Sjećam se kako je Nes izbacio koplje i zabo.

455 Za sina Ampikova za Mopsa⁵⁰ ne misli da je
 Samo budućnost prorico; - dvotjelesni Hodit se sruši
 Tu od Mopsova hica i zboriti pokuša zalud,
 Jer mu je za bradu jezik priboden, a za grlo brada.
 Kenej petoricu zgubi: Antimaha, Stifela, Broma,

460 Elima i s njim Piràkta, što sjekirom maše; već ne znam,
 Kako poginu koji, al' pamtim im broj i imena.
 Ubiv Emaćanina Halésa⁵¹ oružje na se
 Njegovo metne t'jelom i udima golemi Latrej
 I jurne. Napola momak, a napola starac je doblju,

465 Snage je momačke, al' mu sjedíne šaraju glavu.
 Sulicom naočit on je Maćèdonskôm,⁵² štitom i mačem,
 Oružjem zvekeće tim i u određenom u krugu
 Topoće okrećuć lice na jednu i na drugu stranu.

⁴⁹ 452. Peletronac je Kentaurin Erigdup, a naziva se tako po brdu Peletronijskom u Tesaliji.

⁵⁰ 455. Ampikov sin Mops prorok je među Lapitima; pominje se također u osmom pjevanju, stih 316.

⁵¹ 462. Hales je Emaćanin, iz pokrajine Ematije u Makedoniji.

⁵² 466. Maćèdonske su sulice bile vanredno duge.

470 Ponosit u prazni uzduh izgovori besjede ove:
 "Šta će i Kenija tu? u očima mojima vazda
 Žena i Kenija bit ćeš. Na porod prvobitni više
 Zar ti ne misliš svoj i ne pamtiš, čim si i zašto
 Nagradu stekla i oblik prevarljivi dobila muški?
 Što si rođena, što si podnèsla, misli i uzmi
 475 Preslicu, kotaricu i suči prstima niti,
 A boj ostavi ljudma!" Razbacuje tako se Latrej,
 Uto otegnut bok od trčanja Kenej mu kopljem
 Udri, gdje sastaje konj se sa čovjekom. Od bola mahnit
 Sulicom Filskoga momka⁵³ u obraz nepokrit rani,
 480 Sulica odskoči odmah ko tuča krovu sa vrha,
 Il' kad udari tko kamenčićem u bubanj šuplji.
 Bliže pristupi Kenej i Latreju u tvrdi u bok
 Gleda da porine mač, al' maču prolaza nema.
 "Lje uteći mi ne ćeš! kad šiljak tup mi je, posjeć
 485 Ja ću te sječimice" - progovori Kenej i u bok
 486 Ispr'jeka zamahne mačem i okruži slabine udulj;
 488 Prsnu i prebi se mač, kad tvrdu probije kožu.
 Dugo se uđima čudi neozleđenima Kenej,
 490 Napokon reče: "Hajde da ogledam oružje svoje
 U tvome tijelu još!" - i smrtonosni mač mu do drška
 Utisne u ramena i ruku u utrobu turi
 Te je vrteći sakri i u rani načini ranu.
 Mahniti s vikom strašnom dvotjelesni stvorovi jurnu,
 495 Str'jelama svi na jednog navaljuju, gađaju njega,
 Strijele odskaču tupe, nijedan ne može hitac
 Keneja, Elatu sina, da rani i oblije krvlju.
 Čude neobičnoj zgodi se svi, dok poviče Monih:
 "Goleme ao sramote! tolikê pobjeđuje jedan,
 500 Koji je jedva muškarac, al' neka je, tromosti našom
 Mi smo što bijaše on! Što koriste golemi udi?
 Što li dvostruka snaga? Što koristi, dvoguba narav
 U nama da je dva sjedinila najjača stvora?
 Sinovi boginje mi ni Iksiona, mislim, nijesmo
 505 (Koji je bio tolikî, te uzvišenu Junonu
 Nado se dobit), kad nas pobjeđuje polumuškarac!
 Kamenje, brvna oborite na nj i čitavu goru,
 Tvrdu od smrti dušu iz njega izbijmo šumom,
 Šuma nek stisne mu grlo, težina nek zam'jeni ranu!"
 510 Reče - i našavši gredu, odlomio koju je bio
 Ljuti slučajno jug, na dušmana je jakoga baci
 I tijekom dade primjer, te tako ostade začas

⁵³ 479. Filski je momak Kenej, a naziva se tako po tesalskom gradu Filu, koji je bio blizu Pagasejskoga zaliva.

515 Gô od drveća Otrij, a Pelij nemadne hlada.⁵⁴
 Zasut gomilom strašnom pod onom drvlja težinom
 Znoji se Kenej sav; pritiskuje pleći mu jake
 Hrpa panja, al' kada naraste veće nad licem
 517 I nad glavom mu breme i zraka za disanje nesta,
 522 Ne zna se, kako svrši; govoriše neki, težina
 Šume Keneja da je strovalila u pusti Tartar.
 Niječe Ampikov sin⁵⁵ to; iz gomile vidio on je,
 525 Kako se vinula ptica žutokrila u bistri uzduh,
 Koju sam prvom ja i zadnjom vidio tada.
 Pticu kad ugleda Mops gdje kruži polako leteć
 Oko svojih drugova i krešti vrlo oko njih,
 Jednako očima on i srcem je pratiti stane
 530 I kaže: "Zdravo da si, o Lapitska diko, dosada
 Preslavni čovječe, a sad, o Keneju, jedina ptico!"
 Vjeru objavitelj nađe. Potàče nas žalost i srdžba;
 Ljuti, što jednog toliki dušmani udaviše njega,
 Nismo prestali prije stišavati željezom žalost,
 535 Dok ne ubismo neke, a neki se izgube u mrak".
 Dok je Piljanin tako o boju Lapita pričo
 I poluljudskih Kentavra, Tlepolem⁵⁶ nije prećutjet
 Mogao žalost svoju, što spomenut nije i Alkid,
 I kaže: "Čudno je, starče, što na um ti ne pade slavu
 540 Herkulovu spomenut; - ta često mi otac kazivat
 Znaše, kako je nekad nadvladao oblaka sine".
 Žalostan odvrati Nestor: "Što siliš me, nesreće da se
 Sjećam i nakon ljeta zaraslu pozljeđujem ranu,
 Omrazu, neprijateljstvo da s ocem spominjem tvojim?
 545 Nevjerojatna je on počinio djela, o bozi!
 Zasluga steko po svemu svijetu (tajit bih htio), -
 Al' ni Polidamasa ni Dejfoba ne ćemo hvalit,⁵⁷
 A ni Hektora samog, jer hvalio tko bi dušmana?
 Roditelj tvoj je nekad razorio Mesenske zide,⁵⁸

⁵⁴ 513. Brda Otrij i Pelij bila su dosta razdaleko, prvo na istočnoj, a drugo na zapadnoj granici Tesalije. No pjesnik se i drukčije ne obazire strogo na to, da geografički njegovi podaci budu svagda ispravni.

⁵⁵ 524. Ampikov je sin prorok Mops, koji se pominje u stihu 455. i d.

⁵⁶ 537. Tlepolem je sin Herkula i Astiohe, vođ Rođana u trojanskom ratu. On je došao na ostrvo Rod, pošto je pogubio rođaka Likimnija, pa je morao da ostavi zavičaj. - Herkul se pobio s Kentaurima drugom zgodom, a ne za ženidbe Piritojeve, naime kad je bio gost Kentaurina Fola na brdu Foloji u Arkadiji; vidi bilješku uza stih 191. devetoga pjevanja. Pjesnik griješi ovdje protiv predaje, da dobije zgodan prijelaz k priči o Tlepolemu.

⁵⁷ 547. Polidamas, sin Pantov, rječiti je drug Hektorov, a Dejfob brat Hektorov.

⁵⁸ 549. i d. Priča je kazivala, da je Herkul poradi toga navalio na Neleja, oca Nestorova, jer se on kratio da ga očisti od krivnje, pošto je ubio Ifita sina Euritova i svoga druga. - Mesenski zidi naznačuju Ehaliju, grad Euritov, što ga je Herkul razorio, kad je Eurit prekršio zadanu riječ i nije

550 Nedužne gradove Pil je i Elidu srušio te je
 I na penate moje navalio ognjem i mačem.
 Da ne spominjem, koje pogubio ljude je tada:
 Dvanajst nas bješe Nelídâ, sve naočitih mladića,
 I svi od Herkulove od desnice snažne do mene
 555 Padoše. Što je druge nadvladati mogo, nek bude,
 Al' Periklîmen je čudno zaglavio, kojem je Neptun⁵⁹
 Plemena Nelejeva osnivač dao, da može
 Svakakve oblike primit i primljene opet odbacit.
 Pošto se prom'jeni u sve u oblike uzalud, posta
 560 Pticom, koja je draža od sviju bogovskom kralju,⁶⁰
 Koja u nogama zna krivuljastim nositi munju.
 Služeći njenom se snagom Alkídu odrpa lice
 Krilima, krivim kljunom i kukastim pančama svojim.
 Onda Tirinčanin luk i odveć sigurni napne
 565 I pticu, kada se vila i treptjela visoko gore
 Između oblaka, rani, gdje k boku pristaje krilo.
 Rana ne bješe teška, al' žile probite klonu,
 Micat se ne mogu više, za lećenje nemaju snage.
 Ptica na zemlju pade, jer slaba ne mogu krila
 570 Više hvatati uzduh, te str'jela, što lako se krila
 Držala, pritisnuta težinom ranjenog t'jela
 Kroz prsi ozgo u vrat na strani lijevoj prodre.
 Misliš li sad, da treba da slavim tvojega oca
 Herkula djela, vrli o vojvodo Rodskijeh lađa?
 575 Ali drugijem ne ću do šutnjom slavnijeh čina
 Ja osvećivati braću, a s tobom sam prijatelj dobar".
 Kad to Nelejev sin izgovori ustima slatkim,
 Nakon starčevih r'ječi još dara Bakhova uzmu
 Pa se s ležnica dignu i ostalu spavahu noću.
 580 Bog, što ostvama svojim nad valima morskijem vlada.⁶¹
 Žali u očinskom srcu, što njegov pretvoren sin je
 U pticu Faetonsku,⁶² te mržnje pun na Ahila
 Srđi se zlopamtan na nj i više, negol' je pravo;
 I pošto trajaše rat već deset gotovo ljeta,
 585 Onda golobradom on progovori Smniteju⁶³ riječ:

htio da mu dade kćer svoju Jolu. Po nekim je naime vijestima Ehalija bila u Meseniji, a ne u Tesaliji. - Dok je Ehalija zaslužila kazan, Pil i Elida bijahu nedužni gradovi, jer ih je Herkul bez pravoga razloga razorio.

⁵⁹ 556. Prema vijesti u Homerovoj Odiseji (XI, st. 241. i d.) Neptun je bio otac Nelejev.

⁶⁰ 560. Bogovskom kralju Jupiteru najdraža je ptica orao. Periklîmen, koji je poput sviju vodenih bogova mogao mijenjati svoje obličje, pretvorio se najzad u orla.

⁶¹ 580. "Bog, što ostvama svojim nad valima morskijem vlada" jest Neptun, otac Kiknosov.

⁶² 582. Faetonska je ptica labud, u kojega se Kiknos pretvorio, a naziva se labud tako, jer se u nj pretvorio i Kiknos, sin Stenelov, žaleći za Faetonom; vidi stihove 367. i d. drugoga pjevanja.

⁶³ 585. Smintej je Apolon, a ima taj pridjevak, jer ubija štetne poljske miševe.

"O ti od bratovih sviju sinova najdraži meni,⁶⁴
 Koji si zalud sa mnom sagradio Trojanske zide,⁶⁵
 Dali ne uzdišeš videć, gdje kule su gotove ove
 Pasti, il' nije l' ti žao, što hiljade zginuše tol'ke
 590 Braniča gradskih? il' mrtvi ne dolazi l' na um ti Hektor
 Vučeni okolo Pergama svog (da od drugih ćutim)?⁶⁶
 A još krvopija onaj, okrutniji od rata samog
 Živi, našega djela razoritelj živi još Ahil!
 Neka mi dođe, pa će oćutjet, što ostvama mōgu!
 595 Al' kad prilike nema, da sukobim gdje se s dušmanom,
 Izbliza tajnom strijelom pogubi ga ti iznenatke".
 Pristane Deljanin te svom ugađajuć srcu i stricu⁶⁷
 Maglom se ogrne pa tad u Trojanske u čete uđe
 I sred pokolja vidi, gdje Paris strjelice sipa,
 600 A pojedincē on ih na neznatne sipa Ahivce.
 Bogom se oćituje i reče: "Što strjelice tratiš
 U krv naroda prostog? Za svoje mariš li štogod,
 Gađaj potomka Eáku i pobitu braću osveti!"
 Reče i pokaže njemu, gdje obara mačem Trojance
 605 Pelejev sin, te okrene luk prema njemu i str'jelu
 Sigurnu upravi na nj smrtonosnom desnicom svojom.
 Poslije Hektorova ubijstva Prijama moglo
 Samo je to razveselit. I Grkinje otmičar plašljiv⁶⁸
 Tebe, Ahile, ubi ubilca junaka tolikih!
 610 Kad si već imao pasti u boju ženskome, ti bi⁶⁹
 Volio, Termodontska da sjekira pos'ječe tebe.
 Frigijskog naroda strah, a obrana, dika Pelazga
 Onaj unuk Eákov, nedobitni junak u boju
 Spaljen je; - koji ga oružo bog, i spalio on ga.⁷⁰
 615 Već je pepeo Ahil, - od tako velikog osta
 Nešto samo, što jedva napunjuje malenu žaru!
 Ali mu živi slava i ćitav napunjuje svijet.

⁶⁴ 586. Apolon je sin Jupitera, brata Neptunova, a brat Marta, Vulkana, Merkurija, Bakha i mnogih drugih Jupiterovih sinova.

⁶⁵ 587. Kako su Apolon i Neptun gradili trojanski zid, kazuje se u jedanaestom pjevanju, stih 199. i d. Njih su ga dva zalud sagradili, jer će ga Grci razoriti.

⁶⁶ 591. i d. Homerova Ilijada (XXII, st. 465.) znade samo, da je Ahil mrtvoga Hektora privezao o svoja kola i odvukao u grćki tabor, a tek kasniji su pjesnici pridodali, da ga je vukao i oko trojanskoga zida.

⁶⁷ 597. Deljanin Apolon pristaje u Homerovoj Ilijadi uza Trojance, pa ugađa i svomu srcu ubijajuć najljućega dušmanina Trojanaca.

⁶⁸ 608. i d. Parisa Homerova Ilijada crta kao plašljivca, koji se uklanja boju, ravan po junaštvu i snazi ženama.

⁶⁹ 610. i d. Termodont je rijeka u Pontu. Odande je bila Amazonka Pentesileja.

⁷⁰ 614. Kad je Hektor s mrtvoga Patrokla poskidao Ahilovo oruđe, načini mu na molbu majke njegove Tetide novo oruđe Hefest (Vulkan), a taj ga je bog (t. j. vatra, njegov elemenat) i spalio.

620 Tolika slava njemu i priliči, njome je sebi
Jednak Pelejev sin i ne osjeća Tartara pustog.
Boj se poradi štita Ahilova rodio bio⁷¹
(Neka se znade, čij je), zbog oružja oružje trgnu.
Tidejev nê usûdí se sin ni Ojlejev Ajaks⁷²
Ni mlađi Atrid⁷³ ni stariji, od mlađega slaviji bojac,
Oružje to zahtijevat, ni drugi; - sin Telamónov⁷⁴
625 I Laèrtov se samo tolikoj nadaju slavi.
Tantalov unuk⁷⁵ odbi od sebe posao mrski,
Te on Argolske vođe sazove u òkò i reče
Sjesti im tu, i na sve prenese, da presude raspru.

---

⁷¹ 620. Štit je bio najvredniji komad Ahilove bojne opreme: opisu njegovu posvećuje i Homer u osamnaestom pjevanju Ilijade poglavitu brigu crtajući potanko pojedine slike na njemu.

⁷² 622. Tidejev je sin Diomed, koji je za izbivanja Ahilova bio prvi junak među Grcima. - Ojlej je kralj Lokrana. Sin njegov Ajaks bio je vođa Lokrana u trojanskom ratu.

⁷³ 623. Mlađi je Atrid Menelaj, brat Agamemnonov. On se odlikovao u borbi, koja je nastala između Grkâ i Trojanaca poradi Patroklova mrtva tijela.

⁷⁴ 624. i d. Telamonov je sin Ajaks s ostrva Salamine, a Laertov Odisej s ostrva Itake. Natjecanje se njihovo potanko crta u prvom dijelu trinaestoga pjevanja.

⁷⁵ 626. Agamemnon je zapravo praukun Tantalov, jer je sin Atreja, sina Pelopova, sina Tantalova.

TRINAESTO PJEVANJE.

Za Ahilovo se oružje natječu Ajaks, sin Telamonov, i Odisej (Ulisk). U skupštini grčkih vojskovođa izlažu oni svoje zasluge i pravo na oružje, a skupština dosudi oružje Ulisku. Ajaks ne može da pregori taj poraz, nego se sam ubija. Iz njegove krvi izniče cvijeće, koje na lišću svome ima početna slova njegova imena (st. 1.-398.). Kad je Troja bila osvojena, dopade Hekuba, žena Prijamova, kao robinja Ulisku i vidje, kako Grci kćer njezinu Polidoru, koja joj je još jedina preostala, žrtvuju Ahilu, da upokoje njegovu dušu, pa kako je njezina sina Polidora od pohlepe za njegovim blagom pogubio Polimestor, kralj Trakije, kod kojega se nesrećnik nadao naći zaklon od neprijateljâ. Hekuba lišava Polimestora vida očinjega, ali se i sama pretvori u kuju (st. 399.-575.). Svi bogovi žale Hekubin udes, samo boginja Zora (*Aurora*) nema za to vremena, jer ljuto cvili za sinom Memnonom, kraljem Etiopljana, kojega je Ahil pogubio. Na njezinu prošnju pretvori Jupiter pepeo Memnonov u jatoptica, koje se nazivaju Memnonovim imenom, a Zorine se suze pretvoriše u kapljice rose (st. 576.-622.). Bježeći iz Troje dospije Eneja s ocem Anhisom i sa sinom Askanijem na ostrvo Delos, gdje ga Apolonov svećenik Anije gostoljubivo počasti i za gozbe pripovjedi, kako su se četiri njegove kćeri pretvorile u golubice, kad ih je Agamemnon htio povesti sa sobom pod Troju, jer im je bog Bakho dao moć, da sve, čega se dotaknu, po volji pretvore u žito, vino i ulje (st. 623.-674.). Pošto je dobio od Apolona proroštvo, a od Anija darova, napose lijep kondir s mnogo slika, i pošto je Aniju dao bar nekakovo uzdarje, Eneja je dugo obilazio naokolo tražeći novu obećanu postojbinu, pa nakon dugoga plovljenja dođe do Skile, koja je negda bila djevojka, pa je tada došla k njoj Nereitkinja Glatija, da je ona počešlja, i pripovijedala joj je za češljanja, kako se u nju zaljubio Kiklop Polifem i od ljubomorstva ubio njezina ljubovnika Akisa, koji se onda pretvorio u riječnoga boga (st. 675.-897.). Skili, dok je lutala po pješčanoj obali, dođe riječni bog Glauk, koji je prije toga bio ribar, ali je jednoć okusio nekakovu travu, skočio u more i postao bog. Glauk očituje Skili svoju ljubav, a kad ona poput mnogih drugih prosaca i njega odbija, odlazi do Kirke. (str. 898.-968).

Vojvode posjedaše, a narod u okrug stane,
Med njima diže se Ajaks sedmokožnog nosilac štita.¹

---

¹ 2. Ajaksov se štit prema opisu u Homerovoj Ilijadi (VII, st. 279. i d.) sastojao od sedam volujskih koža.

Nemoguć gnjev obuzdavat na obalu Sigejsku gledne²
 I na brodove, što su na obali, očima mrkim
 5 I ruke pružajuć reče: "Pred lađama, Jupiter-bože,³
 Mi se pravdamo tu i sa mnom se poredi Uliks!
 On se od Hektorova od ognja nije skanjivo⁴
 Bježati, kom ja odoljeh i odbih od ovih ga lađa.
 Borit se vještačkim rječma sigurnije dakako jeste
 10 Negoli rukom! Al' ja nijesam jak u govoru,
 A on u djelima nije, i koliko ja na mejdanu
 Vr'jedim i u ljutom boju, tolikô on u riječma.
 Vama, Pelazgi, mislim, kazivati ne treba moje
 Čine, jer ste ih vid'li, nek svoje kazuje Uliks,
 15 Što bez svjedoka čini i noćca samo ih znade.⁵
 Velik je, priznajem, dar, što ištem, al' uzima slavu
 Takmac! Ajaksu nije za ponos, postigne l' štogod
 Makar i veliko, što se zadobiti nadao Uliks.
 Već tim nagradu steko u ovoj borbi je, što će
 20 Za nj se i svladana reći, da natjecaše se sa mnom.
 Pa kad sumnje bi moglo o mojem junaštvu biti,
 Plemenom ja bih bio pretežniji - sin Telamóna,⁶

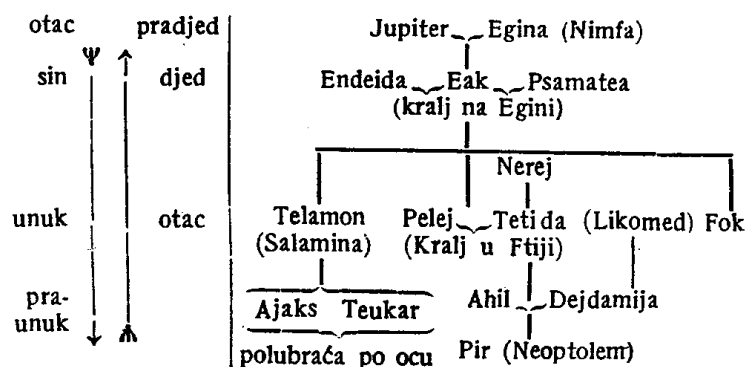
² 3. Sigejska je glavina zapadno od Troje. Na njoj se držalo da je pokopan Ahil.

³ 5. i d. Govori, što ih govore Ajaks i Odisej pred skupštinom vojskovođa, nalik su na vježbe u školama rimskih retora, u kojima su se đaci osobito mnogo vježbali, da zgodnim razlaganjem suzbiju protivnika, pa su se zato po dva učenika u govoru i odgovoru prepirali o jednom istom predmetu. Ovakove se vježbe nazivahu: *controversiae*.

⁴ 7. i d. Od Hektorova je ognja Uliks bježao, kad je Hektor dopr'o do grčkoga tabora i htio tamo paliti lađe. U petnaestom se pjevanju Ilijade, stih 592. i d., pripovijeda, kako su svi Grci nagli u bijeg pred Hektorom, kojega Zeus hoće još jednom prije smrti da proslavi, samo mu se Ajaks dokraja opirao.

⁵ 15. Noću je Uliks ugrabio iz Troje Paladin kip i noću se s Diomedom došuljao u trojanski tabor, da uhodi, ubivši na putu Trojanca Dolona, također uhodu, a u taboru je trojanskom ubio Resa, kralja Tračana, dok je spavao.

⁶ 22. i d. Da se uzmogne lakše razabrati, kako je Ajaks u rodu s Ahilom i licima, što se u ovim stihovima pominju, evo pregleda o njegovu rodu:

25 Koji je Troju nekad osvojio s Herkulom jakim⁷
 I u Pagàsejskôj lađi na Kolhijski došao brijeg.
 Njegov otac je Eak, što sudi šutljivim ondje,⁸
 Sisifa, Eolu sina, gdje kamen pritiskuje teški.⁹
 Previšnji Jupiter sam Eáka priznaje za svog
 Sina, i tako Ajaks od Jupiter-boga je treći.
 30 Al' taj predaka red nek ne koristi u raspri meni,
 Ako ga, Ahivci, nemam s Ahilom zajedno slavnim.
 Brat mi bijaše on i tražim bratinstvo.¹⁰ Što sin
 Sisifov (Sisifu lažma i lukavstvom sasvijem jednak)
 Umeće u rod Eákov imena tuđega roda?¹¹
 35 Zar što na oružje prije potekoh neodât nikim,¹²
 Oružje treba mi ne dat? zar onaj se vredniji čini,
 Koji se oružo zadnji i ne htjede na vojsku poći
 Gradeć se mahnit, dok Nauplijev sin pametniji od njegov,
 Ali škodljiviji sebi ne otkri plašljivca varke,
 Te ga povuče u boj, od kojeg se uklanjo? - zar će
 40 Najbolje oružje dobit, tko nikakvo uzet ne šćaše,
 A ja ću bez časti ostati, bez bratučedova dara
 Zato, što sam se prvi pogibelji izvrgo bio?
 O da doista mahnit il' mahnitim držan da osta
 I da nikada nije do Frigijskih došao kula
 45 Na zlo potutkač taj! na Lemnosu Peantov ne bi¹³

⁷ 23. i d. Kako je Telamon s Herkulom osvojio Troju, vidi stihove 213. i d. jedanaestoga pjevanja. Da je on bio nazočan i kod argonautske plovidbe, pominju također druga vrela. - Pagasejska je lađa Argo, a naziva se tako po gradu Pagasi i Pagasejskom zalivu u Tesaliji, gdje je bila sagrađena i odakle je krenula na put u Kolhidu.

⁸ 25. Rimski pjesnici rado pominju, da je Eak sudac u podzemnom svijetu.

⁹ 26. O Sisifu, sinu Eolovu, vidi bilješku uza stih 457. i d. četvrtoga pjevanja. Da bi naznačio podzemni svijet, Ajaks pominje upravo Sisifa, jer su mnoge stare vijesti kazivale, da je zapravo lukavi i prevarljivi Sisif bio o t a c Uliksov.

¹⁰ 31. Ahil je bio upravo bratučed Ajaksov; vidi također stih 41.

¹¹ 33. Očito je dakle i Uliks tvrdio, da je rođak Ahilov.

¹² 34. i d. Jedna je priča kazivala, da je Uliksa zastrašilo proroštvo o dugom trajanju trojanskoga rata i o mnogogodišnjem njegovu lutanju iza rata, pa da se zato pretvarao kao da je luda, samo da ne treba ići u rat. Dok je on pretvarajući se vola i magarca zapregao u plug i sijao so, Palamed, da bi ga iskušao, postavi pred plug sina njegova Telemaha. Uliks se oprezno ugnuo sinu, i sad je Palamed znao, da se on samo pretvara, pa ga je prisilio, da krene na vojnu. Ali kasnije se Uliks na strašan način osvetio Palamedu, sinu Nauplijevu. On dade potajno u Palamedov šator zakopati zlata, a onda obijedi Palameda pred vođama, da ga je Prijam podmitio. Kod potraživanja nađe se ono zakopano zlato i Palamed bude kamenovan.

¹³ 45. i d. O Filoktetu, sinu Tesalca Peanta, koji je od Herkula dobio otrovne strjelice, pošto je podmetnuo vatru pod lomaču, vidi bilješku uza stih 232. devetoga pjevanja. Ploveći prema Troji ugrize ga u nogu otrovna zmija. Njegova je rana strašno zaudarala i Grci ga na Uliksov savjet ostaviše na ostrvu Lemnu, na kojem je svakojako životario, dok ga desete godine iza smrti Ahilove Grci ne zatrebaše, jer im je stiglo proroštvo, da Troja ne će pasti bez Herkulovih strjelica. Pod Trojom izlijeći mu Mahaon ranu, on pogubi Parisa i pospeši tako pad Troje.

Bio izložen sin (a tome i mi smo krivi),
 Koji, kao što kažu, po spiljama šumskim se krijuć
 Jaukom kamenje miče i njemu po zasluži želi
 Plaću i zalud ne želi, imade li bogova višnjih.
 50 On sad, koji je s nama sa zakletvom u isti u boj
 Pristo, od vojvoda jedan i Herkulovih strijela
 Baštinik, on sad, jao! i bolešću i gladom skršen
 Pticama od'jeva se i hrani, i strjelice, koje
 Za propast Troje su nužne, sad za lov mu na ptice služe.
 55 Al' on barem je živ, jer pošao nije s Ulikсом:
 56 Rad'je bi i jadni osto Palàmêd, za kojega slaga
 58 (Pamteći odveć, kako bjesnoću mu u zo čas otkri),
 Kako Danajce hoće da izda i zločin dokáza
 60 Izmišijen, zlato iznesav, što zakopo prije ga bješe.
 Slabio il' odagnanjem Ahivce je ili ubijstvom.
 Tako se bori Uliks! strahota je njegova u tom!
 Ma da je govorom on od čestitog Nestora bolji,¹⁴
 Opet me uvjerit ne će, da ostaviv Nestora nije
 65 Skrivio ništa. Kad ovaj zaostajuć s ranjenim konjem
 Pritisnut starošću uz to Uliksa u pomoć zvaše,
 Izdan je od druga svog. Da ne izmišljam krivice ove,
 Sin zna Tidejev dobro, jer često ga imenom zvao,
 Plašljivog psovao druga i bježanjem njeg prekoravo.
 70 Pravedno gledaju bozi, što smrtnici rade, - te onaj¹⁵
 Zatreba pomoć, tko ne dade njê; tko ostavi drugog,
 Imaše ostavljen biti, - osudio sam se je tako.
 Drugove viče, - pritečem i vidim ga, kako se trese,
 Kako je od straha blijed i dršće od smrti bliske;
 75 Oprem golemi štit te ležećeg zaklonim njega
 I dušu plašljivu tako s preneznatnom izbavim slavom.
 Ako se borit baš hoćeš, na ono se vratimo mjesto,
 S ranom i s običnim strahom dušmane natrag dozovi.
 Pod štit sakrij se moj i pod njim bori se sa mnom!
 80 Kada ga izbavih, tad on ni malko nesmetan ranom,
 Pobježe, a prije nije ni stajati od rana mogo.
 Jednoć navali Hektor u ograšje bozima praćen;¹⁶
 Kuda udara on, i dobri junaci se straše,

¹⁴ 63. i d. U osmom se pjevanju Ilijade, stih 75. i d., pripovijeda, da je Nestoru poginuo konj, dok su Grci prestrašeni grmljavinom i strijelom Jupiterovom bježali pred Trojancima. Diomed je pozvao Uliksa, da pomogne starcu u nevolji, ali on je od straha dalje bježao, i Nestor bi bio zaglavio, da mu ne pomože Diomed.

¹⁵ 70. i d. U Homerovoj se Ilijadi pripovijeda (XI, st. 427. i d.), da je Uliksa ranio Trojanac Sokos, i kad je Uliks zvao u pomoć, da su ga izbavili iz nevolje Menelaj i Ajaks.

¹⁶ 82. i d. U Homerovoj se Ilijadi (XV, st. 306. i d.) pripovijeda, kako Hektor navaljuje na Grke, a prati ga Feb Apolon sipajuć strijelice na dušmane. - Ako Homerov junak nema pri ruci koplja ili strijelice, ne žapa se on pograbiti kamen i baciti ga na protivnika.

85 Ne samo, Ulikse, ti, - toliku nosi strahotu.
 Hektor u boju sretan u krvavom kliče, al' teškim
 Kamenom ja izdaleka oborih nauznak njega.
 Kada je zvao junaka na mejdan, sâm jâ se s njime¹⁷
 Ogledah, a vi moliste tad, da iziđe ždr'jeb moj,
 I bi po molitvi vašoj. A pitate l', kakav svršetak
 90 Toga bješe mejdana: nijesam od Hektora svladan.
 Rupiše s ognjem i s mačem i s Jupiter-bogom Trojanci¹⁸
 Jednoć na Danajske lađe, - gdje rječiti bješe tad Uliks?
 Sâm jâ prsima svojim obranih hiljadu lađa,
 Nadu povratka vašeg; - za tolike oružje dajte!
 95 Smijem li istinu reći: još veća negoli meni
 Bit će oružju čast, sadružila slava se naša,
 Ne traži oružja Ajaks, već oružje Ajaksa traži.
 S tim nek isporedi on nejunaka Dolóna i Resa,¹⁹
 Paladu ugrabljenu i Helena, Prijamu sina;
 100 Ništa ne stvori obdan i ništa bez Dioméda.
 Ako za neznatna djela već hoćete oružje dati,
 A vi ih d'jel'te i veći nek dobije dio Diòméd.
 Što će mu oružje to, kad neoružan i tajno
 Vazda radi i kradom nepomnjive vara dušmane?
 105 Zlatne blistave kacige sjaj zasjedača će odat
 Te će pokazati mjesto, gdje Itaćanin se krije.
 Ne će Dulihijska²⁰ glava težinu Ahilova šljema
 Moći toliku podnositi, - nejunačke ne mogu ruke
 Držati koplje teško i zamašno Pelijsko,²¹ a štit,
 110 Na kom je izrezan svijet vasiõní plašljivoj ne će
 Ljevici dolikovat i stvorenoj za pletke samo.
 Zašto zaht'jevaš dar, o zlikovče, što će te slabit?
 Ako pogr'ješe počem Ahivci i dadu ga tebi,

¹⁷ 87. i d. U Homerovoj se Ilijadi (VII, st. 45. i d.) pripovijeda, da je Hektor izazivao Grke, neka se koji od njih ogleda s njim u dvoboju. Devet se junaka grčkih javilo, da su spremni na dvoboj. Kad je između njih ždrijeb imao da odluči i oni su bacili znakove svoje u Agamemnonovu kacigu, narod je molio da bi izišao ždrijeb Ajaksov, Diomedov ili Agamemnovnov. I iziđe ždrijeb Ajaksov, ali dvoboj između njega i Hektora ostade neodlučan, premda je Ajaks bio jači. - Da je i Uliks bio spreman na dvoboj i među onom devetoricom, koji su se prijavili, toga dakako Ajaks ne pominje.

¹⁸ 91. i d. Navaljujući na grčki tabor Hektor je uz pomoć Jupiterovu dopr'o do njihovih lađa, a tamo mu se samo Ajaks dokraja opirao.

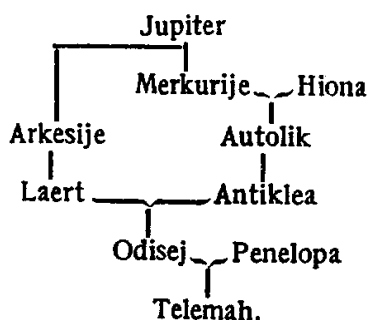
¹⁹ 98. i d. O Dolonu i Resu vidi bilješku uza stih 15. Dolon je nejunak, jer se kukavno ponio, kad su ga Diomed i Odisej uhvatili nuđajući im visoku otkupninu i odavši namjere Trojanaca. - Noću je Uliks zajedno s Diomedom potajno odnio s Akropole trojanske drveni kip Paladin, o kojem je zavisio spas ili propast grada. Rimljani su kasnije držali, da ova dva grčka junaka nijesu odnijeli pravi kip Paladin, nego da je taj kip spasao Eneja i donio u Italiju. - Helen, sin Prijamov, bio je prorok na glasu, pa ga je prema Kalhantovu savjetu Uliks noću iz zasjede uhvatio. Od njega su Grci doznali, da će Troja pasti samo od Herkulovih strjelica.

²⁰ 107. Dulihij je maleno ostrvo blizu Itake, a bilo je u vlasti Uliksovoj.

²¹ 109. Jasenovo je koplje Ahilovo bilo s brda Pelija u Tesaliji.

- Ne ćeš bit strašan dušmanom, već gledat će, da ti ga uzmu.
 115 Toliki vukući teret u bježanju sporiji bit ćeš,
 Čim si jedinin prvi, o plašljivče najgrđi, od svih.
 K tome je štit tvoj, s kojim u bojeve ulaziš r'jetko,
 Čitav, a moj je probit na hiljadu mjesta, jer mnogo
 Hitaca podnio je, i zamjena nova mu treba.
 120 Napokon našto nam r'ječi? pokažimo na djelu, što smo!
 Oružje hrabrog junaka u srèdinu bac'te dušmánâ,
 Odonud dajte ga dovest i donosca njime nagrad'te".
 Dokrajči sin Telamónov, i narod iza riječi
 Zadnjih žuborit stane; Laèrtov sin se izatog
 125 Digne i oči spusti za časak na zemlju pa ih
 Podiže na velikaše i usta otvori glasu,
 Kakav se i očekivo, i govor poteče s milotom.
 "Da je, Pelazgi, bilo po željama mojim i vašim,
 Ne bi se pitalo, kom će da zapadnu takovi dari,
 130 Imali mi bi Ahila, a oružje imo bi Ahil.
 Al' kad kivna sudbina i meni ga uze i vama
 (Rukom učini tad, ko u očima suze da briše),
 Tko je dostojniji dobit od slavnoga štogod Ahila,
 Negoli po kom Ahivci Ahila dobiše slavnog?
 135 Samo nek ovom ne hasni, što čini se i jest tupoglav,
 Meni nek ne škodi pamet, o Danajci, koja je vama
 Hasnila vazda, i moja nek rječitost, kakva je, da je
 (Koja sad meni služi, a često služaše vama)
 Ne budi zavist, nek nitko ne taji izvrsnost svoju,
 140 Jer rod i predci i ono, što sami stekli nijesmo,
 Teško je - mislim - naše. Al' praunuk Jupiter-boga
 Ajaks je rekao da je: i plemenu mom je osnivač²²
 Jupiter; pojâsâ isto toliko daleko sam od njeg,
 Jer moj je otac Laèrto, Laèrtov Arkésij, a ovog
 145 Jupiter, i nitko prognan i osuđen med njima nije.
 Po majci mojoj je još Kilénjanin plemenit rod mi:
 Tako u roditelja u obadva ima božanstva.
 Al' ja oružje, što ga izložiste, ne tražim zato,

²² 142. i d. Jupiter je i Uliksov pradjed po ocu, a po majci mu je pradjed Kilenjanin Merkurije, kako se razabira iz ovoga pregleda:

150 Što mi je materin rod plemenitiji i što mi otac
Nije bratoubilac; po zaslugi stvar procijen'te,
Samo u zaslugu nek se ne broji Ajaksu, što su
Braća Telàmôn i Pelej; pri odori neka se ovoj
Ne gleda na red srodstva, već na slavu i na junáštvo.
Ako se krvna sveza i najbliži baštinik traži,
155 Ahil Peleja oca i Pira sina imade,²³
Gdje je tu Ajaks? Il' u Skir il' u Ftiju odoru nos'te.
Teukar²⁴ je stričević tako Ahilu kao i Ajaks, -
Pa zar oružje ište, a dà ištê, dobio bi li?
Dakle kad na djela samo u borbi ovoj se gleda,
160 Više je onoga, što ja učinih, negol' riječma
Mogu obuhvatiti, al' ipak ću ići po redu.
Nerejka znajući majka, da Ahil poginut ima,²⁵
Ona ga preobuče i sakri; prijevarno ruho
Uzevši Ahil prevari sve i Ajaksa, al' ja
165 Oružje u ženske metnuh sitnarije, srce da njime
Junačko njegovo ganem; kad junak pograbi koplje
I štit, al' djevojačko sa sebe još ne zbací ruho,
Rekoh mu: "Pergam propast imade, o božičin sine,
I čeka tebe, - razorit što ščinjaš se golemu Troju?"
170 Ruku postavih na nj i na júnáštva poslah junaka.
Dakle su njegova djela i moja: kada se Telef²⁶
Borio, ranih ga ja, izliječih ga, kada se svladan
Molio; moje je djelo, što Teba pade,²⁷ i znajte,
Da ja Lezbos osvojih i Tened i Hrisu i Kilu,
175 Febove gradove, i Skir;²⁸ - potresla je, vjerujte, moja
Desnica Lirneske²⁹ zide i srušila na tle. Da ćutim
O drugom: onoga dao sam ja, tko Hektora ljutog
Pogubi; slavni Hektor po meni pade. Za ono

²³ 155. i d. Pelej, otac Ahilov, vladao je u Ftiji u Tesaliji, a na ostrvu Skiru u Egejskom moru živio je sin Ahila i Dejdamije Pir, koji se naziva također Neoptolem.

²⁴ 157. Teukar je bio sin Telamona i Hesione, kćeri Laomedonove.

²⁵ 162. i d. Nerejka je majka Tetida, kći morskoga boga Nereja. Njoj je proročica Temida objavila, da se njezin sin ne će vratiti iz boja, pa ga je zato preodjela u djevojku i sakrila na ostrvu Skiru kod kralja Likomeda. Homeru ova priča nije još bila poznata.

²⁶ 171. S Telefom, kraljem u Misiji i zetom Prijamovim, pobili su se Grci, kad su se najprije bili iskrcali u Misiji mjesto u Troadi. Ahil je Telefa ranio kopljem, a rana nije nikako htjela da zacijeli, dok nije proročište objavilo, da Telefa samo onaj može izliječiti, koji ga je i ranio. Telef se obratio na Ahila s prošnjom, da ga izliječi, pa kad je obećao, da će pokazati Grcima put do Troje, Ahil ga izliječi od rane rđom sa svoga koplja.

²⁷ 173. Teba u Misiji bila je sjedište kralja Eetiona, oca Andromahina. Taj je grad osvojio Ahil kao i ostrva Lezbos i Tened i gradove Hrisu i Kilu u Troadi.

²⁸ 175. Skir, što se ovdje pominje, nije ono ostrvo u Egejskom moru, nego grad u Frigiji, što ga je Ahil osvojio.

²⁹ 176. I grad Lirnes u Misiji nedaleko Troade osvojio je Ahil.

180 Oružje, s kojim nađoh Ahila, oružje ovo
 Ištem; živome dadoh, - kad umrije, tražim ga natrag.
 Kad bol čovjeka jednog osvojio sve je Ahivce
 I kad se hiljada lađa u Aulidi³⁰ Eubejskoj skupi,
 Dugo smo čekali vjetar, al' nije il' nikakav duho
 Ili protivan lađam; a proroštvo odredi strašno,
 185 Nedužnu kćer Agamemnon da žrtvuje ljutoj Dijani.
 Ne htjede roditelj to i na same se bogove srđi:
 Ta u kralju je otac! Al' ljubazno očinsko srce
 Ja sam govorom svojim okrenuo na opće dobro.
 Sada ću priznat, a Atrejev sin nek prosti priznanje:
 190 Teško je ispravdat bilo, gdje sudac nepristupan bješe.
 Napokon skloni njega i korist narodna i brat
 I vlast sa žezlom mu dana, te krvlju isplati slavu.
 Poslat sam k majci, pri kojoj vrijedio nagovor nije,³¹
 Nego lukava samo prijevara. Ajaks da tamo
 195 Pošao bude, još danas bez vjetrova bila bi jedra.
 I u Ilijski grad ko poslanik smjeli otidoh,³²
 Vidjeh tada i uđoh u v'ječnicu visoke Troje,
 Puna još bješe junaka. Nепrestrašen tamo izvrših
 Posao zajednički, što narod ga povjeri meni;
 200 Parisa tužim te blago i Helenu zaištem natrag,
 Prijam skloni se već i jednòmislениk Anténor,³³
 Ali Paris i braća i otmičari pod njime,
 Jedva su klete ruke - Menelaje, znadeš! - ustegli,
 I prvi onaj je dan pogibelji združio naše.
 205 Dugo bi bilo kazivat, što korisno sve ja učinih
 Savjetom, što li rukom, dok vojna trajaše duga.
 Poslije bojeva prvih med zidima ostaše gradskim
 Dugo se krijuć dušmani, i prilike nemasmo za boj
 Otvoren; desetoga tek ljeta se mogosmo borit.
 210 A ti udiljni bojče, međutim činio što si?
 Čim li si koristio? A pitaš li za djela moja:
 Zasjedam neprijateljma, opasujem utvrdom jarke,³⁴

³⁰ 182. Aulida je primorski grad u Beotiji nasuprot Eubeji. Tamo se sakupilo brodovlje Grkâ, da krene protiv Troje.

³¹ 193. i d. Zajedno s Diomedom bio je Uliks odaslan, da dovede Ifigeniju za žrtvovanje. Kod toga je Uliks prevario Klitemnestru, mater njezinu, da je Agamemnon zato zove u Aulidu, da bi je udao za Ahila.

³² 196. i d. Još u početku rata bio je Uliks zajedno s Menelajem poslan u Troju, da traže natrag Helenu i oteto blago.

³³ 201. Antenor, rođak Prijamov, jedini se pored Eneje spasao, kad je Troja propala, pa je kasnije osnovao grad Patavij (danas: Padova) u gornjoj Italiji.

³⁴ 212. Grčki je tabor kod Troje bio opasan dubokim i širokim jarkom pa nasipom, na kojem je jamačno bilo i drvenih tornjeva. No u Ilijadi se nigdje ne pominje, da bi tu utvrdu bio podigao Uliks.

K tome drugove tješim, da mirno podnose mrzost
 Dugoga rata, i učim, oružati kako li valja,
 215 Kako li hraniti vojsku, - i šalju me, nužda kud zove.
 Po volji Jupiter-boga zavede utvara u snu³⁵
 Kralja, te oglasi vojsci, da početog prođe se rata,
 Nalog opravdat može veleći, od koga li san je.
 Nek to ne dopusti Ajaks, nek razor Pergama traži,
 220 Neka se bori što može! Što ne će da ustavlja bježan?
 I što oružav se primjer ne dade nestalnom mnoštvu,
 Za kim će? Hvaldžija to učinio takav bi lako!
 I sam je bježao pače! I vidjeh i stid me bješe
 Vidjet, gdje okrećeš pleći i nečasno hoćeš odjedrit.
 225 Odmah povikah im ja: "O drugovi, što to činite?
 Kakva vas nagoni ludost, da pustite uzetu Troju?
 S čim li se desetog ljeta do s rugom vraćate kući?"
 S takvim i drugim riječma (od žalosti postadoh rječit)
 Okrenem, odvratim narod od gotovih na bijeg lađa.
 230 Drugove uplašene sazove u skupštinu Atrid, -
 Ni tu se nije sin Telamónov usudio pisnut;
 Al' se usudio tada riječima napadat drskim
 Kraljeve Tersit,³⁶ koji od mene kažnjen je za to.
 Ustah i bojazne drúge ohrabrih ja na dušmane,
 235 Junaštvo izgubljeno obnovih besjedom svojom.
 Štogođ se činiti može da odonda junačko Ajaks
 Učini, moje je djelo, jer vratih natrag bjeğunca.
 Napokon koji Ahivac il' hvali tebe il' želi?
 Ali junaštva svoja Diòmêd izvodi sa mnom,
 240 Drag sam mu, i on drugu Uliksu vjeruje svagda.
 Nešto vrijedi biti od tolikih hiljada Grka
 Izabran od Dioméda. A nije me gonio ždrijeb³⁷
 Ići, i pođoh ne mareć, što noćca, a što dušmani
 Donijet mogu, te ubih Dolóna Frigijca, koji
 245 Pokuša isto što i mi, al' prije ga prisilih, da sve
 Oda, i tako doznah, što sprema vjerolomna Troja.
 Saznadoh sve, i ništa pretražit već imo nijesam
 Te se sa obećanom sa hvalom vratiti mogah.

³⁵ 216. i d. U drugom se pjevanju Ilijade (stih 1. i d.) pripovijeda, da je Jupiter želeći kazniti obijesnoga Agamemnona poslao k njemu noću varav sanak, da će zauzeti Troju, ako sada navali na grad. Da bi iskušao vojnike svoje, Agamemnon je sazvaio skupštinu i najprije hinio, kao da se želi vratiti kući i napustiti bezuspješno vojevanje. Ali sva bi mu se vojska na ovake riječi bila uistinu razišla, da ne bude Uliksa, koji je sustavljao narod i upućivao, da je sad najzgodniji čas, da se navali na Troju.

³⁶ 233. Tersit je bio najružniji među Grcima, koji su došli pod Troju, a k tomu silno jezičan, pa se u onoj skupštini usudio pače da grdi Agamemnona i traži od njega, da im smjesta dopusti, da se vrate kući, dok ga Uliks nije batinom pozvao na red.

³⁷ 242. i d. Protiv Ajaksa dokazuje Uliks, kako je korisno bilo za Grke, što je on s Diomedom ulovio Dolona i pogubio Resa.

250 Al' još mi ne bješe dosta: u Resove uđoh čadore
 Te ga u njegovu ubih u taboru s družinom skupa.
 Tako se pobjednik vratim polučivši, želio što sam,³⁸
 Na kolih zarobljenih u veselom regbi triūmfu.
 Kojega konje Dolon za nagradu tražaše noćnu,³⁹
 Onog mi oružje ne dav od Ajaksa bit ćete gori!
 255 Što ću spominjat ćete Sarpédona Likijca, što ih⁴⁰
 Moj je posmico mač? s krvolićem mnogim pogubih
 Kerana, Ifitu sina, Alàstora i još Alkàndra,⁴¹
 Hromija, Pritanisa, Noémona, Halija smakoh,
 Smrt od desnice moje Hersìdamas nađe i Toon,
 260 Nađe i Herop i Enom, sudbinom nemilom gnani;
 I druge manje slavne pod zidima Trojanskog grada
 Posjekoh ja. I na meni, o građani, rana imade
 Slavni samijem mjestom; riječima nemojte praznim
 Vjerovat, gledajte evo" (i prsi razdrljivši reče:)
 265 "Svagda se ove prsi u službi mučiše vašoj.
 A Telamonov sin za drugove ni kapi krvi
 Ne proli toliko ljeta, i rane mu na t'jelu nema.⁴²
 Koliko vr'jedi ono, što kaže, borio da se
 Protiv Jupiter-boga i Trojaca za lađe naše?
 270 Priznajem, borio se, jer djela valjana pobijat
 Nije običaj moj; al' neka ne prisvaja sebi
 Skupnu zaslugu sam, nek ostavi i vama slave.
 Aktorov unuk u liku Ahilovu siguran odgna⁴³
 Troje od lađa, koje već gorjet sa branićem htješe.
 275 Misli, da se na Hektora sam usudio izać,
 A zaboravlja kralja i mene i vojvode druge;
 Nuđo se od devet jedan, a prvenstvo milost mu ždr'jeba

³⁸ 251. i d. Prema crtanju u Homerovoj Ilijadi (X, stih 437. i d.) Resova su kola bila umjetno iskićena, a u njih su bila upregnuta dva bijelca. Takova su kola i konje imali i pobjednici vojskovođe u Rimu slaveći triūmf, pa zato se i upotrebljava ovdje ova poredba.

³⁹ 253. Polazeći na uhođenje Dolon je tražio za nagradu besmrtne konje Ahilove, Ksanta i Baliija, a Hektor mu ih je i obećao.

⁴⁰ 255. U Homerovoj se Ilijadi (V, st. 677. i d.) pripovijeda, da je ranjeni Sarpedon morao izaći iz bojnoga reda, a Uliks da je izatoga poubijao nekoliko njegovih ljudi. Bio je Sarpedon kralj Likijaca, sin Jupiterov i vjeran saveznik Trojanaca.

⁴¹ 257. i d. Lica, što se pominju u ovim stihovima, jesu jamačno drugovi Sarpedonovi, što ih je Uliks zajedno s vođom njihovim posmicoao.

⁴² 267. Prema kasnijoj priči i Ajaksovo tijelo nije nikakovo oružje moglo da rani. Ovidije zna za tu priču, pa njegov Uliks i tu crtu upotrebljava na svoju korist pominjući, da Ajaks nije osobit junak, jer nema ranâ.

⁴³ 273. i d. Aktorov je unuk Patroklo, sin Menetijev. Njega je Ahil oboružao svojim oružjem i s Mirmidoncima poslao protiv Trojanaca. Trojanaci drže, da se sam Ahil digao protiv njih, pa nagnju u bijeg. Da se Patroklo nije pojavio, tvrdi Uliks, bile bi lađe grčke izgorjele zajedno sa svojim branićem Ajaksom.

Dade. A kakav je bio svršetak vašega boja,
 Prehrabri! Hektor ode s mejdana bez ikakve rane!⁴⁴
 280 Jaoh, jadna li mene, s kolikom tugom se moram⁴⁵
 Sjetiti vremena onog, kad pade Danajski bedem,
 Ahil! Tad mene suze ne smetoše ni žalost ni strah,
 Da mu sa zemlje t'jelo ne podignem i ne odnesem.
 Ja na plećima ovim, - na ovim plećima, velim,
 285 Ponijeh njegovo t'jelo i oružje, koje i sada
 Nositi želim, a snage imadem za takvu težinu
 I srce, koje će vašu cijeniti jamačno počast.
 Sinja je dakako majka izmolila za sina svoga⁴⁶
 290 Nebeske darove ove, da djelo umjetno takvo
 Nosi surovi vojnik, u kojega ne ima smisla!
 Ta on izrezuckanih na štitu slika razumjet
 Ne će: okèan i zemlju i visoko zvjezdano nebo,
 Ni Plejáde, Hijáde ni Mečku, što od mora bježi,⁴⁷
 Ni grade različite ni sjajni mač Oriónov.
 295 Oružje zaht'jeva da mu se dâ, a razumjet ga ne mož!
 Ajaks me krivi, da sam od poslova teškoga rata
 Bježo i došao kasno na početu trudu, a ne zna,
 Da tim i hrabrenog kori Ahila. - Kažeš li, da je
 Zločin pretvaranje moje: pretvarali mi smo se oba;
 300 Ako sam kriv, što odocnih: al' dođoh prije. Od žene
 Ljubazne ustavljan ja sam, a Ahil od ljubazne majke,
 Prvo smo njima vrijeme posvetili, ostalo vama.
 Ne marim, ako se branit ne mogu od prikora, što ga
 D'jelim s tolikim junakom. Al' Uliks pameću svojom
 305 Otkri Ahila, a Ajaks ne otkri svojom Uliksa.
 Čudit se nemojmo, što on na mene pogrde sipa
 Benavim jezikom, kad on prebacuje sramotne stvari
 I vama! Il' je zar grdno po mene, što Palaméda
 Krivo optužih, a za vas je čast, što osudiste njega?
 310 Al' sin se Nauplijev nije od zločina tol'kog i tako
 Očitog mogo odbranit, a krivicu niste mu samo

⁴⁴ 279. Prema Homerovoj Ilijadi (VII, st. 254. i d.) Ajaks je Hektora lako ranio na vratu i s kamenom oborio na zemlju, te Hektor nije baš otišao "s mejdana bez ikakve rane".

⁴⁵ 280. i d. Sve stare vijesti složno kazuju, da su se u boju oko Ahilova mrtvoga tijela osobito odlikovali Ajaks i Uliks, no tijelo da je iz vreve bojne iznesao upravo jaki Ajaks.

⁴⁶ 288. i d. U osamnaestom se pjevanju Ilijade pripovijeda, da je Tetida molila od Vulkana za sina novo oružje, pa se napose potanko opisuje štiti, što ga je Vulkan vještački izradio i uresio različnim slikama. Od tih slika Uliks pominje ovdje samo takove, koje će doista surov bojnik teže razumjeti, naime zemlju, more i zvjezdano nebo, dok bi slike iz svakidašnjega života, kakih je također bilo na štiti, i Ajaks valjada mogao razumjeti.

⁴⁷ 293. i d. O Plejadama vidi bilješku uza stih 670. prvoga pjevanja, o Hijadama bilješku uza stih 595. trećega pjevanja, a o Velikom Medvjedu bilješku uza stih 171. i d. drugoga pjevanja. - Zvjezdano se jato Oriona crtalo kao junak s trgnutim mačem, jer se držalo, da se u nj nakon smrti pretvorio lovac Orion iz Hirije u Beotiji.

Čuli, već ste i vid'li, pred očima ležaše vašim.
 A što Peantov sin na Vulkanovu Lemnosu živi,⁴⁸
 Nisam zaslužio, da me okrivljuje: branite čin svoj,
 315 Jer ste pristali na to! Ne poričem, svjetovo ja sam⁴⁹
 Njega, nek ukloni se teškoćama rata i puta
 I nek mirovanjem gleda ublažiti bolove ljute.
 Poslušajte mene, pa živi. I koristan bješe mi savjet,
 Ne samo pošten, što bi i samo dovoljno bilo.
 320 A sad, kad vele gatari, da nuždan je za propast Troje,
 K njemu ne šalžite mene, već Ajaksa, bolje će biti;
 Besjedom on će umekšat od srdžbe i od bola b'jesna
 Čovjeka ili će njega izvabiti majstorijom kojom.
 Prije će Simois⁵⁰ natrag poteći i bez lišća bit će
 325 Ida, i prije Ahéja obećat će pomoć Trojancem,⁵¹
 Nego! će benavi Ajaks pomoći Danajcem vješto,
 Ako prestane moja kad pamet raditi za vas.
 Nemili Filoktete, na drugove makar koliko
 Srdiš se svoje, na kralja i na me, i glavu moju
 330 Kuneš i proklinješ udilj te želiš, da srditu tebi
 331 U šake budem predan, da moju ispiješ krvcu:
 333 Ipak ću poći do tebe i gledat ću, da te dovedem;⁵²
 Samo nek sreća mi dâ, dočepat ću tvojih se str'jela,
 335 Kako uhvatih te se dočepah Dardanskog vrača,⁵³
 Kako sam odluku božju i Trojansku saznao sudbu,
 Kako sam isred dušmánâ Minerve Frigijske sliku
 Tajno čuvan uzo (I sa mnom se poredi Ajaks!).
 Bez nje dopustila nije sudbina osvojiti Troju.
 340 Gdje si, Ajakse hrabri? junaka velikog gdje su
 Riječi goleme sad? Što bojiš se? Zašto li Uliks
 Kroz straže prolaziti i noći se povjeriti smjede
 I kroz mačeve ljute unići ne samo u grad
 Trojanski, nego još navrh uzići kule i otet
 345 Boginju iz doma njena i s otetom proć kroz dušmane?
 Da to učinio nisam, badava bi sin Telamonov
 Sedam volujskih leđa u ljevici nosio svojoj!

⁴⁸ 313. Na ostrvu Lemnosu još se danas očito raspoznaju tragovi negdašnjih vulkanskih provala, pa su ga i Grci posvetili bogu Vulkanu (Hefestu).

⁴⁹ 315. i d. Što Uliks ovdje kaže, da je svjetovao Filokteta, neka se ukloni teškoćama rata, nije baš čista istina, jer je Filoktet varkom ostavljen na Lemnosu.

⁵⁰ 324. Bujica Simois utjecala je u Skamandar blizu Troje tekući sjeverno od Troje.

⁵¹ 325. Aheja je Grčka. Prije će dakle Grci obećati pomoć Trojancima, nego bi Ajaks natrag doveo Filokteta.

⁵² 333. Kad je Helen prorekao, da će Troja pasti samo od Herkulovih strjelica, zaputio se Uliks s Neoptolemom na ostrvo Lemnos, pa je što milom što silom doista doveo Filokteta pod Troju.

⁵³ 335. Dardanski je vrač Helen, a slika "Minerve Frigijske", o kojoj je zavisila sudbina Troje, Paladij; vidi bilješku uza stih 15.

One sam noći Troju osvojio, - onda pridobih
 Pergam, kada učinih, da može pridobit biti.
 350 Prestan' mi mog Dioméda i licem i mrmljanjem svojim
 Isticat, - dio slave izmaći mu njegove ne će!
 Ni ti, kada si štit pred lađama združenim držo,
 Ne bješe sam, već u društvu s množinom; a ja sa jednim,
 Koji bi također htio da dobije oružje ovo,
 355 Al' zna, da ustupa bojac mudracu, da nagrada takva
 Divljem ne prilikuje mejdandžiji; - htio bi slavnog
 Sin Andrémona, ljuti Euripil i čedniji Ajaks,⁵⁴
 I Idomènej bi htio i zemljak njegov Merion,
 Htio bi također brat Atrida starijeg; - sve su
 360 Hrabri junaci to, ne zaostaju za mnom u boju,
 Ali su mudročću manji. Za borbu je desnica tvoja
 Korisna, al' ja treba da upravljam pameću tvojom.
 Jak si, al' uman nijesi; budućnost moja je briga.
 Ti se boriti znaš, al' vrijeme zgodno za borbu
 365 Atrid određuje sa mnom. Vrijednost je u t'jelu samo
 Tvoja, a moja u umu. Pretežniji kol'ko je krmar
 Od veslača i kol'ko nadvisuje vođa vojnika,
 Toliko ja sam viši od tebe. U mojem je t'jelu
 Znatniji duh od ruke, u njemu sva mi je snaga.
 370 A vi, glavari, vašem čuvaru nagradu dajte,
 Za brige tolikih ljeta, u nemiru što ih proživjeh,
 Ovu mi dajte čast za nagradu zasluga mojih.
 Posao već je pri kraju, uklonih smetnje sudbine,
 Visoki Pergam uzeh učiniv, da uzet se može.
 375 Tako vam skupnih nada i Troje, što pasti imade,
 Tako vam bogova, koje dušmanima nedavno oteh,
 Tako vam svega, što još imade se mudro uradit,
 Ako još štogod smjelo iz bezdane izvadit treba,
 Ako mislite, da još što fali za propast Troje,
 380 Mislite na me! a meni ne date li oružje ovo,
 Ovoj ga dajte!" - i kobnu Minervinu pokaže sliku.
 Dirnuti budu glavari; tad djelom se moć govorništva
 Pokaže: oružje hrabrog junaka rječiti dobi.
 A tko Hektoru često i Jupiter-bogu i maču
 385 I vatri sam odolje, ljutini sad ne odolje,
 Bol nepobjedljivog svlada junaka. Pograbi sablju
 I kaže: "Tâ je bar moja, il' i nju hoće li Uliks?
 Tom ću se sabljom poslužiti na sebe, pa kad je često
 Kapala Frigijskom krvi, nek sad gospodarevom kaplje,

⁵⁴ 357. i d. Sin je Andremonov Toas, junački vođa Etolaca. - Euripil, sin Eumona, s poluostrva Magnesije, bio je vođa Tesalaca pod Trojom. Kad su se prvaci grčki dobrovoljno nuđali, da idu protiv Hektora u dvoboj, bio je i Euripil među njima, pa rečeni već Toas, nadalje Idomenej, vođa Krećana, Merion, upravljač njegovih kola, pa Menelaj, mladi brat Agamemnonov, sin Atrejev. - Čedniji je Ajaks sin Eleja, kralja Lokrana.

- 390 I nek Ajaksov nitko ubilac nije do Ajaks!"
 Reče i u prsi, koje oćutješe prvom tad ranu,
 Kuda bijaše prolaz smrtonosno željezo turi.⁵⁵
 Ruke zabodenu sablju ne mogoše iz rane izvuć,
 Sama je izbaci krv. Crveneć se od krvi zemlja
- 395 Porodi grimizni cvijet iz trave, - isti, što sinu⁵⁶
 Nekad je Ebalovu iz krvce izniko bio.
 U lišču zajednička dječaku s junakom se slova⁵⁷
 Vide, te jednome ime, a drugome tužnjavu znače.
 Pobjednik u zemlju zatim Hipsipilê ì slâvnôg kralja⁵⁸
- 400 Toasa, zloglasnu onu s ubistva davnog muževa
 Otplovi, dobio da bi junaka Tirinskog str'jele;
 Pa kad Grcima njih s gospodarom njihovim doveze,
- 403 Onda se duga vojna primače napokon kraju.
- 408 Ilijski gori grad, - još ugasila nije se vatra,
- 418 Sjever na put već zove i jedra povoljnim vjetrom
 Dirkana šume, a vjetrom poslužit se svjetuje brodar.
- 420 Trojanke ljubeći zemlju povikuju: "Zdravo o Trojo,
 Ostaj! vuku nas evo!" i puštaju garišta kućna.
 Zadnja u lađu sjedne od sviju (tužno je vidjet!)⁵⁹
 Hekuba, koju su našli kod grobova njenih sinova;
 Hvata se humaka grobnih i ostanke ljubi, al' šake
- 425 Otud Dulihijske potegnu nju. Od Hektora samo
 Mogla je pepela uzet i u njedrih njega ponesti,
 A na njegovu grobu sa tjemena sijedu dlaku
 Ostavi - malahni darak žrtvèni - a s dlakom i suze.
 Frigijskoj obali ondje, gdje bijaše Troja, nasuprot
- 430 Zemlja Bistonska stoji.⁶⁰ Imade dvorove sjajne
 Tu Polimèstor kralj, na odgoju kojem je predo

⁵⁵ 392. Prema staroj jednoj vijesti Herkul je lavskom svojom kožom zaogrnuo dječaka Ajaksa i tako tijelo njegovo postade sigurno od svake rane. Samo malen jedan dio prsi nije koža nemejskoga lava prekrila i samo na tom je mjestu mač mogao da prodre u Ajaksovo tijelo.

⁵⁶ 395. i d. Ovdje pjesnik sam upućuje na priču o Hijakintu, sinu spartanskoga kralja Ebala i ljubimcu Apolonovu, kojega je Apolon nehote ubio kolutom. Ovu priču pripovijeda Ovidije u desetom pjevanju, stih 162. i d.

⁵⁷ 397. Slova "zajednička dječaku s junakom" jesu znakovi AI, što se raspoznaju na hijakintovu lišču. S ovim se slovima otpočinjalo ime Ajaksovo, a i tužaljka za rano poginulim dječakom.

⁵⁸ 399. i d. U vrijeme argonautske plovidbe žene su Lemnjanke poubijale svoje muževe, samo je Hipsipila spasla oca Toasa pomogavši mu da pobjegne.

⁵⁹ 422. Hekuba (Hekaba), žena Prijamova i mati Hektora i još mnogih drugih sinova i kćeri, dopade nakon pada Troje kao robinja Uliksu, koji je vuče od grobova njezinih milih pokojnika.

⁶⁰ 430. Bistonska je zemlja Trakija, a naziva se tako po Bistoncima, tračkom plemenu, koje se nasitanilo na ušču Hebra blizu tračkoga Heronesa, zemlje Polimestorove.

Otac svog Polidóra ukloniv ga od rata Trojskog;⁶¹
 Namjera bijaše mudra, da nije i veliko blago
 Poslao - poticaj na zlo i zamamu lakomoj duši.
 435 Sreća kad Frigijska pade, tad mača bezbožni Trački
 Maši se kralj i svojem gojencu u vrat ga turi;
 Pa kao da se s t'jelom grijehota sakriti može,
 Mrtva ga ozgo s hridi u morske valove baci.
 Brodove priveže kralj Agamemnon na obali Tračkoj,
 440 Dok se umiri more i vjetri povoljniji budu.
 Ovdje široko zemlja najednoć puče, i iz nje
 Iziđe Ahil onolik, koliki bješe u žiću,
 Grozan bješe u licu ko onda, kada je gnjevan
 Sablju na nèpravednôg Atrída trgnuo bio,
 445 I kaže: "Ne misleć na me, o Danajci, hoćete l' otić?
 Hvalu za junaštva moja zakopaste sa mnom li u grob?
 Ne bud'te takvi, i krv Poliksenê⁶² dušu nek moju
 Umiri, da grob Ahilov nepočašćen ostao ne bi".
 Reče, i poslušaju drugari nemilu sjenku,
 450 Nesretnu djevojku hrabru i uzvišenu nad ženstvom
 Otmu od njedara majci, nad kojom već gotovo sama
 Lebđaše, pa je povedu i okrutnom žrtvuju grobu.
 Ponosna djevojka groznom oltaru biv dovedena
 Ugleda priprave tu za njezinu krvavu žrtvu
 455 I Neoptolema vidje, gdje stoji i mač držeći⁶³
 Pogled upire njojzi u lice, te prozbori njemu:
 "Nemoj okl'jevati ništa, već brže prolj mi krvcu
 Plemenitu i u vrat zabodi il' u prsi moje
 Gvožđe!" (pa rekavši to i prsi razdrli i vrat)
 460 "Ili mislite, da bi Poliksena služila ikom?
 Il' ćete takvom žrtvom umiriti ikojeg boga?
 Samo bih htjela, za smrt za moju da mati ne sazna;
 Mati mi smeta i kvvari veselje, što pogibam, al' njoj
 Ne treba moje smrti već svoga se bojat života.
 465 A da slobodna dođem ka dušama i Stiks-rijeci,
 Vi se uklon'te i djevu ne taknite rukama muškim,
 Ako pravedno molim. Prijatnija slobodna žrtva
 Onom će biti, koji je god, kog hoćete krvlju
 Mojom da ublažite. A mogu li zadnje vas r'jeći
 470 Dirnut iz mojih usta: vladara Prijama kći vas

⁶¹ 432. Polidor je bio najmlađi sin Prijamov. Da bi ga zaklonio od ratnih pogibli, Prijam je Polidora s mnogo blaga otpremio k prijatelju Polimestoru. Dok prema kazivanju Homerove Ilijade (XX, st. 407. i d.) Polidor pada od Ahilove ruke, Ovidije ponavlja pripovijedanje Euripidovo, po kojem je Polidora nakon pada Troje pogubio Polimestor, da se dokopa njegova blaga.

⁶² 447. Poliksena je kći Prijama i Hekube.

⁶³ 455. Žrtvu Ahilu prinosi Neoptolem, njegov sin i najbliži rođak. On je dakle onaj sveštenik u stihu 475., koji plaćući i nerado probode Poliksenine prsi.

Moli, ne sužnjica, - dajte bez otkupa tijelo majci,
Tužno pokopa pravo nek suzama kupi, ne zlatom;
Dokle joj bješe moguće, tad kupovaše i zlatom".

475 Reče, i narod nije ustegnuti mogao suza,
Koje je ona ustegla. I sveštenik plačući turi
Nerado u prsi pružene mač i probode ih njime;
Koljena klecnuše njoj i na zemlju pade, al' nije
Do časa posljednjega u licu pokazala straha;
Kad već padaše ona, još misljaše, kako će pokrit
480 T'jelo, gdje pokrit se ima, te pristojnost i stid sačuvat.
Trojanke t'jelo joj prime i plačući Prijamov broje
Naraštaj i krvi kol'ko u jednome proli se domu;
Za tobom, djevojko, plaču i za tobom, nedavna ženo
Kralja i kraljevska majko, o priliko Azije bujne.⁶⁴
485 Sad si bez vr'jednosti plijen, što pobjednik ne bi ga Uliks
Primiti htio, da nisi porodila Hektora nekad;
Materi jedva nač gospodara mogaše Hektor!
Hekuba bezdušno t'jelo Poliksenê ogrli hrabre
I proli suze nad njom onako, kako ih često
490 Proli nad Trojom, nad djecom i mužem; suzama ranu
Obli joj, ljubi joj usta i u prsi bijenju vične
Bije se, vuče sjedine po krvi, koja se stinu;
Drpajuć prsi ovo progovori (i mnogo drugo):
"Kćerko, materi zadnja o žalosti (jer što još drugo
495 Ostaje?), mrtva mi ležiš; u tvojoj je rani i moja.
Evo si ranjena i ti, da moji, koje izgubih,
Budu ubiti svi; al' tebi, ženskome, misljah,
Ne treba bojat se mača, - od njega i ti si, žensko,
Pala. Toliku ti braću i tebe pogubi isti
500 Ahil, zatirač Troje i poroda mog uništivač.
Pošto su Paris i Feb strijelama ubili njega,
Rekoh: jamačno sad se Ahila ne treba bojat,
Al' ga se trebalo bojat i sada! I pepeo mrtvog
Na moj bijesan je rod, i u grobu oćutjeh dušmana.
505 Preplodna bijah potomku Eákovu!⁶⁵ Golemi Ilij
Leži, i državi jade svršetak dokonča strašni,
Dokonča, kako je, da je. Al' meni Pergam još stoji,
Žalost se nastavlja moja. Od svijuu najveća dosad,
Imajuć tolike zete i sine i snahe i muža,
510 Beskućna, potrebna sad sam, od grobova dragih me vuku;
Bit ću Penelopi dar, pokazivat će Itačkim mene

⁶⁴ 484. Kao mati brojne djece Hekuba je prilika bujne Azije, koja je odvajkada bila na glasu poradi bogate i bujne vegetacije. U Euripidovoj tragediji "Hekabi" nije ona nazočna kod žrtvovanja kćeri svoje, nego joj Polidorinu smrt javlja glasnik Taltibije. Da bi oprala mrtvo njezino tijelo, šalje nesrećna mati sluškinju po vodu na more, a sluškinja nađe na morskoj obali Polidorovo mrtvo tijelo i donese ga Hekabi.

⁶⁵ 505. Ahil je unuk Eaka, kralja na ostrvu Egini.

Ženama ona, vunu kad češljala budem, veleći:
 "Hektora slavna mati je to, a Prijama žena".
 A ti, što jedina snosit pomagala majci si žalost
 515 Iza gubitka tolikih, umirila grob si dušmanov.
 Žrtvu rodih dušmanu! Što ostajem, što li još čekam
 Gvozdena! što li mene, o vremešna starosti, čuvaš?
 Što smrt, okrutni bozi, ne date žilavoj staroj,
 Već sve nove mrtvace da gledam? Za Prijama tko bi
 520 Mislio da je sretan po razoru Trojanskog grada?
 Sretan je, što je mrtav, te ne vidje, kako su tebe
 Ubili, kćerko, a život i kraljevstvo ostavi skupa!
 Valj'da ćeš sahranjena ko djevojka kraljevska biti
 I u djedovski grob zakopat će tvoje se t'jelo, -
 525 Takove sreće nijesmo! za darak dobit ćeš suze
 Matere svoje i pregršt pijeska u tuđinskoj zemlji!
 Sve sam izgubila sve, al' život neko vrijeme
 Imam za koga još da produljujem: ostaje čedo
 Jedino, najdraže majci, među braćom najmlađi nekad,
 530 Predani Izmarskom kralju⁶⁶ Polidôr u zemlju ovu. -
 Zašto okrutnu ranu i zašto nemilo krvlju
 Oblite obraze ne bih sad oprala bisticom vodom?"
 Reče i k obali pođe koračajuć starički, - kosa
 S'jeda je raščupana. - "O Trojanke, dajte mi žaru!"
 535 Poviče nesretnica, da bistre zagradi vode, -
 Al' Polidórovo tada na obali ugleda t'jelo
 Bačeno i rane grdne na njemu od oružja Tračkog.
 Trojanke ciknu, a ona od žalosti tad zanijem,
 I žalost sama joj glas proguta, proguta i suze,
 540 Koje joj navru unutra, i sasvijem kakono kamen
 Tvrdi se ukoči i sad pred sebe u zemlju gleda,
 A sad uzdiže mrki k nebesima pogled, - sad lice
 Položenoga sina, sad ranu njegovu gleda,
 Ranu još više no lice; oruža se na gnjev i sprema,
 545 I pošto plane njime, osvetit se odluči ona,
 Kanda je kraljica još; u osveti sve su joj misli.
 Kao što lavica bjesni, kad uzmu joj sisavče mlado
 I trag našavši traži dušmana, kog ne vidi jošte,
 Tako i Hekuba sad pomiješav sa žalošću srdžbu
 550 Misli na svoju ljutinu, na godine ne misli svoje
 I k Polimèstoru pođe, zločincu groznome, veleć,
 Da s njim govoriti želi, da oda mu sakrito zlato
 Ostavljeno u Troji, nek sinu ga njezinu preda.
 Povjeruje Odrisac⁶⁷ i lakom na blago buduć
 555 Dođe na skrovito mjesto i lukavo ljubaznim glasom

⁶⁶ 530. Izmarski je kralj Polimestor, a naziva se tako po brdu Izmaru u Trakiji.

⁶⁷ 554. Odrisac je Polimestor, a naziva se tako po plemenu Odrisâ na rijeci Hebru u Trakiji.

Prozbori: "Brže daj, o Hekuba, darove sinu;
 Tako mi bogova višnjih, što dadeš i što si dala,
 Sve će njegovo biti". - Dok govori krivo se kunuć,
 Ona ga nemilo gleda i kipi od žestoke srdžbe,
 560 Trojanke zaslužnjene pozove na pomoć te ga
 Ščepa i prste njemu u nevjerne utisne oči,
 Pa mu ih izgna iz lica (ljutina snagu joj dade)
 I ruke okaljane zločinčevom krvi zabode
 Ona u rupe očne, ne u oči, jer ih već nema.
 565 Tračani raspaljeni bijedom svojega kralja
 Str'jele i kamenje stanu na Trojanku Hekubu bacat,
 Ali za bacanim ona za kamenjem hrapavo režeć
 Zubima zvoca i hoteć govoriti otvora usta,
 Ali izlazi lavež. I danas mjesto još stoji⁶⁸
 570 Prozvato po događaju, i poslije dugo još pamteć
 Tužna nevolje davne po Sitonskim vijaše poljma.⁶⁹
 Nesretna njena sudbina Trojance je ganulo bila
 I dušmane Pelazge, i bogove ganula sve je,
 Sve po redu, da žena i sestra Jupiter-boga⁷⁰
 575 Priznade sama, da to zaslužila Hekuba nije.
 Premda je Trojanskoj vojsci pomagala Zora,⁷¹ al' nema
 Vremena, b'jedu i propast da Troje i Hekube žali;
 Bliža boginju briga i žalost domaća tare,
 Što joj pogibe Memnon, na Frigijskom kojega polju
 580 Vidje zlaćena majka Ahilovim ubitog kopljem;
 Vidje, i boja ona, od koje jutro se žari,
 Odmah tad pobljedi, i oblaci pokriju eter;
 Ali materi ne bi moguće da gleda, gdje gori
 Sin joj u zadnjem ognju, te ne bješe stid je da padne
 585 Velikom Jupiter-bogu pred koljena prosute kose,
 Kako je upravo bila, i plaćuć ovako mu reče:
 "Manja od boginja svih, što u eteru zlatnom ih ima
 (Jer ja najmanje hrama na svemu svijetu imadem),⁷²
 Ali boginja ipak pristupih k tebi ne tražeć
 590 Hráma ni svećanih dana ni gorućih ognjem oltara.
 Ali da promislit hoćeš, koliko ti žensko čeljade
 Služim, kad s vidjelom novim na noćnoj granici stražim,

⁶⁸ 569. Hekubin ili kujin grob (*κυνὸς σῆμα*) nahodio se na tračkom Heronesu između mjestâ Sesta i Eleja. Ovidije udružuje ovdje dvije priče o Hekubi: po prvoj su priči Polimestorovi pratioci kame-
 novali Hekubu, a po drugoj se ona pretvorila u kuju, kojoj je ostalo predašnje pamćenje.

⁶⁹ 571. Sitonskima se nazivaju polja Trakije po Sitoncima, plemenu u Trakiji.

⁷⁰ 574. "Žena i sestra Jupiter-boga" jest Junona, protivnica Trojanaca.

⁷¹ 576. Boginja Zora (*Aurora*) kći je Titana Hiperiona, žena Titona i mati Memnona, koji je došao u
 pomoć stricu Prijamu, ali ga je Ahil pogubio.

⁷² 588. Mi ne znamo ništa o hramovima boginje Zore. Može biti da je ta boginja bila Ovidiju isto-
 vetna s rimskom boginjom Matutom, koja je doista imala malo hramova.

595 Držo bi dara me vr'jednom. Al' nije ta mi sad briga,
 Nit mi je potreba takva, po zasluži časti da ištem,
 Dolazim Memnona svoga izgubivši, koji za strica
 Junak oružje trgnu badava, te u mladosti
 Prvoj od jakog pade Ahila po volji vašoj.
 Molim te, daj mu kakovu čast za utjehu smrti,
 Glavaru bogova višnjih, i majčinu tugu ublaži".
 600 Jupiter usliši molbu, te Memnonova se sruši
 Visoka lomača s plamom uzvijenim, i crna klupka
 Dima pomrače dan, ko rijeke kad magle iz sebe
 Puštaju uvis, te sunce do vode ne može prodr'jet.
 Pepeo crni poleti te ugruda se i zgusne
 605 I t'jelo postane jedno, uobliči se, iz ognja
 Primi duh i toplinu, okrilati lagano buduć.
 Najprije slično ptici, a začas zalepeće krilma
 Kakono prava ptica; - zalepeću i druge s njome
 Zajedno bezbrojne sestre, što načinom postaše istim.
 610 Lomaču tripud oblete, jednoglasno tri puta zrakom
 Zagraju, u jata dva se pri četvrtom rastave letu,
 Pa kao vojske dvije sa protivnih navale strana
 Jedne na druge ljuto, krivoljaste panče i kljuni
 Drapaju gnjevno, u boju umaraju prsi i krila;
 615 Zatim ko žrtva padnu na pepeo pokopan srodan,
 Pamte, nastale da su od bojca hrabrog, - i nove
 Ptice po roditelju prozovu se svome i ime
 Dobiju: Memnonske ptice.⁷³ Kad sunce kroz dvanaest znaka
 Prođe, smrtonosni boj na godišnji zameću danak.
 620 Neki žaluju Dimasa kćer,⁷⁴ što lajati mora,
 A žalost svoju sama izvršuje Zora, te i sad
 Ljubazne suze roni po svemu roseć svijetu.
 Kad je rasuta Troja, ne dopusti sudba, i nade
 S njome da nestane. Kiterkin sin⁷⁵ na plećima nosi
 625 Svetinje i (breme časno) još oca, - svetinju dragu.
 Duševnik plijen izabra taj i Askànija sina
 Iz tolikoga blaga. Na lađama spremnim da bježe
 U more krene on od Antàndra;⁷⁶ kraj opake Tračke
 Obale mine i zemlje, po kojoj je krv Polidóra
 630 Tekla, pa vjetar zgodan i povoljnu imajuć struju
 U Apolónov grad⁷⁷ sa družinom uniđe svojom.

⁷³ 618. i d. Memnonske su ptice neka vrsta crnih jastrijeba, koji se u jesen u većem broju pojavljuju u okolini stare Troje.

⁷⁴ 620. Dimasova je kći Hekuba, žena Prijamova.

⁷⁵ 624. Kiterka je Venera (vidi bilješku uza stih 190. četvrtoga pjevanja), a njezin je i Anhisov sin Eneja.

⁷⁶ 628. Antandar je bio grad na južnom podnožju brda Ide i na obali morskoj.

⁷⁷ 631. Apolonov je grad Delos na ostrvu istoga imena, na kojem se Apolon rodio.

Tu ga u hramu primi i domu svojemu Anij,⁷⁸
 Ljudima valjani kralj i valjani sveštenik Febov,
 Pa grad i slavne hrame i drveta pokaže dva mu,
 635 Kojih se držala nekad Latona u porođaju.
 U vatru tamjana baciv i vina izliv na tamjan
 I krava zaklanih spaliv crijeva po običaju
 Pođu u kraljevski dvor i na prostirkama visòko
 Prostrtim Cererin dar i vina bistroga uzmu.
 640 Duševni prozbori Anhis: "Dal' varam se, ili si zbilja,
 Vrli o sveštenuče, i sina i četiri kćeri
 Imao, kol'ko se sjećam, kad ovdje prviput bijah?"
 Anije mahne glavom, na kojoj su snježani traci,
 Pa odgovori tužno: "O junače preslavni, ti se
 645 Ne varaš; ti me vidje, gdje imam petoro djece,
 A sad sam - vidiš - gotovo sâm; prevrtljivost sreće
 Tako se ljudima titra! Jer kakovu pomoć imadem
 Od sina, koji ne živi kod oca, nego na Andru,⁷⁹
 Ostrvu nazvanom po njem, i onom kraljuje zemljom?
 650 Deljanin dade mu proroštva dar; al' od Libera⁸⁰ veći,
 Nego se željeti može i vjerovat, dobiše kćeri,
 Jer što dirnuše one, mijenjalo sve se je odmah
 U žito, u čisto vino i u plod Minèrvin, - i tako
 Veliku imasmo korist od kćeri mojih. Kad dozna
 655 O tome Atrejev sin, razoritelj Trojanskog grada
 (Da znaš, da također mi oćutjesmo nesreće vaše
 Od neke česti bar), upotrebivši oružja silu
 Otme ih ocu iz krila preko volje njihove hoteć,
 Darom nebeskim svojim da hrane mu pomorsku vojsku.
 660 Pobjegnu one kud koja, i dvije se njih u Eubèju⁸¹
 Skloniše, a dvije opet na Andros svojemu bratu.
 Dođu vojnici ratom prijeteć i predaju tražeć;
 Bratinsku ljubav je nadjačo strah, te rođene sestre
 Predade on, al' možeš ispričati plašljiva brata:
 665 Nije Eneja on ni Hektor (kroz kojeg ste deset
 Godina probavili), da Androsu hranitelj bude.
 Sužnjicama već htjednu vojnici da okuju ruke,
 One podignu tad još slobodne mišice k nebu

⁷⁸ 632. Ime sveštenika Febova Anija preuzeo je Ovidije od Vergilija, koji je u trećem i petom pjevanju Enejide ocrtao ukratko putovanje Enejino od Troje pa do Italije, a o boravku njegovu na ostrvu Delosu govori na početku trećega pjevanja. Držeći se dosta vjerno Vergilijeva pripovijedanja Ovidije crta i dalji put Enejin uplećući svagdje zgodno različne priče, koliko su u vezi s pojedinim mjestima Enejina puta, a podudaraju se sa svrhom njegovih *Metamorfoza*.

⁷⁹ 648. Ostrvo je Andros najsjevernije od Kikladskih ostrva.

⁸⁰ 650. Liber je bog Bakho (Dionis); vidi bilješku uza stih 520. trećega pjevanja.

⁸¹ 660. Dvije su se kćeri Anijeve sklonile na Eubeju, jer je i sam Anije bio odande po nekim vijestima. Anije bio je naime sin Apolona i Roje, žene Zareksa ili Karista, a rodio se na Eubeji.

670 I viknu: "Oče Bakhu, pomози!" - i njihov darovač
 Pomogne, ako se može da zove pomoć, kad koga
 Čudno pogubi tko. Nijesam mogao doznat,
 Kako izgubiše oblik, nit sada kazati mogu.
 Glavna je poznata b'jeda: okrilatiše i ptice
 Postashe žènè tvòjè, golubice ko sn'jeg bijele".

675 Pošto u razgovoru u takvom i u drugom oni
 Svršišè gozbu, makne se stò i pođu počivat.
 Ujutru ustanu s danom, k oràkulu Febovu pođu,
 U staru on im domaju na obale otačke reče⁸²
 Dà odù. Isprati kralj ih i dare na polasku dà im:
 680 Žezlo Anhisu dade, a unuku njegovu tulac
 I plašt, Eneji kondir, što negda ga pokloni njemu
 Prijatelj glavni Ters Izménac od Aonske zemlje.⁸³
 Poslo ga Aniju Ters, a načinio bio ga Alkon⁸⁴
 Hiljanin te je slika na njemu izrezo mnogo.

685 Med njima grad je, kom vrata pokazat bi sedmera mogo,⁸⁵
 Koji se po njima zna, i ako mu ime ne stoji.
 Ispred grada je sprovod i mogile, lomače, ognji,
 Žene rasutih kosa i otkritih prsiju tu su,
 Znače žalost i tugu. I Nimfe, čini se, plaču,
 690 Tuguju, što su vrela usàhla; bez lišća, golo
 Drveće strši, a koze po suhome kamenju brste.
 Načinjene su još Oriónove kćeri sred Tebe:
 Ovdje se junački jedna u otkrito probada grlo,
 Tamo se opet druga usmrćuje oružjem tupim;
 695 Za svoj su poginule za narod, po gradu ih nose
 U krasnom sprovodu pa ih na živahnom spaljuju mjestu.
 K tome iz pepela njina izilaze do dva mladića
 (Da se ne zatre pleme), Koróne zovu ih ljudi;
 Vode obojica sprovod i jedne i druge majke.

700 Tako se sjahu slike na bakru starinskom, a ozgo

⁸² 678. Proroštvo je naznačilo Eneji i njegovim drugovima, da će u Italiji naći novu postojbinu, jer je prema kasnijoj priči Dardan, praotac trojanskoga kraljevskoga roda, iz Italije došao u Troju i osnovao Dardansko kraljevstvo.

⁸³ 682. Aonska je zemlja Beotija. Odande je bio Ters, glavni prijatelj Anijev, a naziva se Izmencem po rijeci Izmenu kod grada Tebe.

⁸⁴ 683. Alkon bio je ugledan umjetnik rezbar u Aleksandriji. Njegove su se umjetnine u Rimu osobito cijenile. Slabo se obzirući na k r u p n u kronologičku pogriješku Ovidije pominje, da je njegovih umjetnina bilo već u Enejino doba, a drži ga za Hiljanina valjada zato, jer je iz grada Hile u Beotiji bio umjetnik Tihije, koji je prema kazivanju u Homerovoj Ilijadi (VII, st. 220.) načinio golemi Ajaksov štit od sedam volujskih koža.

⁸⁵ 685. i d. Grad, koji ima sedmera vrata, jest Teba u Beotiji. U Tebi je jednom zavladao velik glad, a proroštvo je javljalo, da će glad prestati, ako se dvije djevojke dobre volje žrtvuju za narod. U to su se ime žrtvovalè dvije kćeri Orionove, Metioha i Menipa. Kad su građani spalili ove dvije djevojke na lomači, iz pepela njihova iznikoše dva mladića, koji se prozvaše Koronima, valjada zato, jer su postali od djevojaka (*κοραι*).

Hrapav od pozlaćenog od tratorka bijaše kondir.
 Uzdarja manje vrijedna ne ostaviše Trojanci:
 Febovu svešteniku za tamjan spremicu daše,
 Pliticu, blistavu krunu od kamenja dragog i zlata.
 705   Zatim se sjete oni, da Teukri od Teukrove krvi
 Vuku lozu, i Kreti otplove; al' tamošnje nebo⁸⁶
 Nije im prijalo dugo, te zemlju sa sto gradova
 Ostave, onda krenu, u Ausonske luke da stignu.⁸⁷
 B'jesna ih baca oluja i Strofadske kada se luke
 710   Podmukle dohvate, strah im Aëla ptičetina zada.⁸⁸
 Oni se pokraj luke Dulihijškê zatim provezu,
 Pokraj Itake, Same i Nerita⁸⁹ (lukavog to je
 Kraljevina Uliksa); Ambrakiju vide (zbog koje⁹⁰
 715   Bozi se svadiše nekad) i suca postalog kipom
 Kamenim (tu je Apolon na glasu Aktijski sada);⁹¹
 Vide i Dodonsku zemlju sa njenim rečecim hrastom;⁹²
 Haonski vide zaliv, gdje sinovi Moloskog kralja
 Uždenoj naprazno vatri utekoše dobivši krila.
 Onda k Feačkoj zemlji obilatoj prekrasnim voćem⁹³
 720   Okrenu; zatim stignu k Epíru i ka Butrótu,⁹⁴
 Novoj tobože Troji, gdje Frigijski vladaše vračar.
 Sigurno saznava budućnost, što Prijamov sin ju je Helen
 Njima proreko s dobrim sa savjetom, maše se zemlje
 Sikanske, koja se sa rta tri u pučinu pruža;⁹⁵
 725   Od tih je rtova Pahin kišovitom okrenut jugu,

⁸⁶ 706. i d. Na Kreti je među Trojancima zavladao kuga i mnogo ih je poginulo.

⁸⁷ 708. Ausonske luke jesu luke u Italiji, koja se naziva tako po starom jednom svom plemenu.

⁸⁸ 710. Aëla je gadna grabežljiva ptica. U Vergilija (Enejida, st. 277.) njezino je ime *K e l e n a*. Ona je sa sestrama Harpijama otimala ili opoganila hranu Eneji i njegovoj družbi.

⁸⁹ 712. Nerit nije ostrvo, kako, čini se, drži Ovidije povodeći se za Vergilijem nego brdo na Itaci.

⁹⁰ 713. i d. Kad su se bogovi Apolon, Dijana i Herkul prepirali poradi Ambrakije, prepustili su konačnu odluku pravednomu Kragaleju, a on dosudi Ambrakiju Herkulu. Povrijeđeni ga Apolon pretvori zato u kamen.

⁹¹ 715. U spomen pobjede kod Akcija Oktavijan je povećao i iskitio Apolonov hram, koji se otprije tamo nahodio, i uredio kod njega petogodišnje igre.

⁹² 716. i d. Da je Eheja došao i u Dodonu, pominje samo Ovidije na ovome mjestu, i to zato, da može spomenuti Muniha i njegovu djecu. Dodona je bila dosta daleko od obale morske, pa bi Eneja put do nje morao pješke prevaliti. - Moloski kralj Munih pade zajedno sa ženom i djecom u ruke razbojnicima. Kad su ih ovi htjeli spaliti i kuća je već bila u plamenu, Jupiter pretvori kralja i sve njegove u ptice, te se oni tako izbaviše. - Haonskim se naziva zaliv u Epiru, i to po sjeverozapadnoj obali Epira.

⁹³ 719. Feačka je zemlja prema Ovidijevu vjerovanju ostrvo Korkira. U njenoj se naime vrijeme držalo, da je Korkira istovetna sa Sherijom, sjedištem Homerova Alkinoja, kralja Feačana.

⁹⁴ 720. Butrot bio je grad u Epiru nasuprot sjeveroistočnoj obali ostrva Kerkire.

⁹⁵ 724. Sikanska je zemlja Sicilija. Pjesnici rimski nazivahu Siciliju Sikanijom, jer riječ "*Sicilia*" nije bila zgodna za metar. - O rtovima Sicilije vidi bilješku uza stih 350. petoga pjevanja.

Prema Zefiru blagom Lilibej stoji, a Pelor
 Gleda k Boreju vjetru i Mečki, što od mora bježi,
 Ovamo Teukri dođu. I vesla i povoljna struja
 Prignaju njihove lađe na obalu Zankalsku⁹⁶ pred noć.
 730 Skila s lijeva vreba, Haribda nemirna s desna,⁹⁷
 Koja brodove grabi i ždere i ispljuva opet;
 Skila pak ljute pse po trbuhu okolo ima,
 Djevojačkog je lica i djevojka bijaše nekad
 (Ako izmišljotine nijesu, što pjesnici kažu).
 735 Mnogi je prosiše prosci, al' ne htjede ona nijednog.
 Premila Nimfama morskim med morske iđaše Nimfe
 Te im pričaše, kako mladići je uzalud ljube.
 Jednoć se dade njoj Galatėja⁹⁸ češljati pa joj
 Duboko uzdišući progovori besjede ove:
 740 "Ljudi, djevojko, zli nijesu, koji te prose,
 Slobodno možeš takve odbijati, kako i činiš;
 Al' ja, koju je sinja porodila Dorida, koja
 Nereja oca imadem i uzdam se u mnoge sestre,
 Ljubavi Kiklopovoj utekoh doduše, al' jadi
 745 S toga snađoše mene," i suze prekinu glas joj;
 Prstom ih mramornijem sa lica boginji Skila
 Obriše, utješi je i reče: "O predraga, kazuj,
 Uzrok žalosti tvoje drugarici vjernoj ne taj".
 Nerejka nato kćeri Kratájinoj⁹⁹ nastavi dalje:
 750 "Akis bijaše sin Simetidê Nimfe i Fauna,¹⁰⁰
 Veliko materi svojoj veselje i ocu, al' meni
 I veće još, jer za me privezo se jedinu bio.
 Bijaše lijep i tek navršio šesnaest ljeta,
 Nejasne malje mu bjehu po licu se osule nježnom.
 755 Njega sam željela ja, a mene bez prekida Kiklop.¹⁰¹
 Pitaš li, Akisova u meni dali je ljubav
 Jača bila il' mržnja na Kiklopa, kazat ću, da je
 Jednako oboje bilo. O Venera blaga, kolikâ
 Sila je vlasti tvoje! Čak onaj nemili divljan
 760 Samim šumama strašan, nijednim neviđen strancem
 Bez kazni, veljeg Olimpa prezirač i bogova višnjih,

⁹⁶ 729. Grad se Zankla u kasnije vrijeme zvao Mesana.

⁹⁷ 730. Skilom se nazivala hrid, a Haribdom vrtlog u morskoj uzini između Italije i Sicilije (*fretum Siculum*). O Skili se pripovijeda u četrnaestom pjevanju (stih 1. i d.) da je negda bila Nimfa, a tek ljubomorna Kirka da ju je pretvorila u morsku grdosiju.

⁹⁸ 738. Galateja je jedna od pedesetero kćeri Nerejevih.

⁹⁹ 749. Već prema Homerovoj Odiseji (XII, st. 124.) Skila je kći Krataje.

¹⁰⁰ 750. Nimfa Simetida kći je riječnoga boga Simeta. Rijeka Simet izvire na brdu Etni, a utječe u more južno od Etna. - O starom italskom bogu Faunu vidi bilješku uza stih 193. prvoga pjevanja.

¹⁰¹ 755. Kiklop, koji se zaljubio u Galateju, jest onaj isti Polifem, koji je Odiseju zadao toliko jada. On je u kasnijem pjesništvu postao smiješno lice nezgrapna, nespretna i nesretna ljubovnika.

765 Stade osjećat ljubav i osvojen žestokom žudnjom
 Gori, na spilje svoje i na stada ne misli; sad se
 Brine, da bude ljepši, Polifêm brine se, da se
 Dopadne; grabljama stane da češlja čupave kose,
 A sad ga rezati srpom veseli kuštravu bradu
 Ili u vodi oglédati i namještat divljačko lice.
 Popusti želja klanja, divljina, krvoločnost teška,
 Pa su dolazit lađe i odlazit sigurno mogle.
 770 Telem bačeni u to vrijeme na Sicilsku Etnu,¹⁰²
 Telem, Eurimov sin neprevaren od ptica nikad,
 K strašnome Polifému pristupivši reče mu: "Oko
 Jedino tvoje sred čela oduzeti tebi će Uliks".
 Kiklop smijuć se reče: "O varaš se, najluđi vraču,
 775 Već ga je uzela druga". - Badava je pravo prorico
 Telem, al' ne mari Kiklop, već golemim korakom gazi
 Obalu ili se trudan u pećinu povraća hladnu.
 U more naoklis ide brežuljak s dugijem rtom,
 Valima s obje je strane obliven. Divlji se Kiklop
 780 Jednoć popeo na nj i sjeo baš posrijedi.
 Vunata stada dođu za njime, a nije ih nitko
 Vodio; pred noge metne Polifêm omoriku, koja
 Za štap mu služaše, zgodna da drži motke lađene.
 Onda sviralu od sto cijevi složenu uzme,¹⁰³
 785 Zadržću bregovi svi od pastirske njegove svirke,
 Zadržću vali; a ja u pećini skrta i sjedeć
 Akisu svome na krilu s daleka besjede ove
 Slušah ušima svojim i čuvši ih pamtim ih i sad:
 "O Galatėja bjelja od cvjetaka kaline snježne,¹⁰⁴
 790 Cvjetnija od livâdâ, od visoke vitkija johe,
 Sjajnija ti si od stakla, objesnija od mladog jarca,
 Glâda od školjki, što ih neprestano valovi peru,
 Draža od sunčeva sjaja u zimi i od ljetnog hlada,
 Lik je od visoke platane tvoj plemenitiji, ljepši,
 795 Od leda bistrija ti si, od zreloga grožđa si slađa,
 Mekša od labuđeg perja i kiselog gustog mlijeka,
 Krasnija, kada ne bježiš, od nakvašenog si vrta,
 Bješnja si od junaca, što ukroćeni još nisu,
 Tvrđa od staroga hrasta, prevarnija ti si od vâlâ,
 800 Od šiblja vrbova ti si žilavija i lozja b'jelog,

¹⁰² 770. Proroka Telema, sina Eurinova, oluja je odnijela u postojbinu Kiklopâ i on je kod njih ostario kazujući im budućnost. Od njega je i Polifem doznao unaprijed, da će mu Uliks izbiti oko.

¹⁰³ 784. Pastirska se svirala sastojala obično od sedam cijevi različne dužine, ali golemi Polifem ima dakako sviralu sa 100 cijevi.

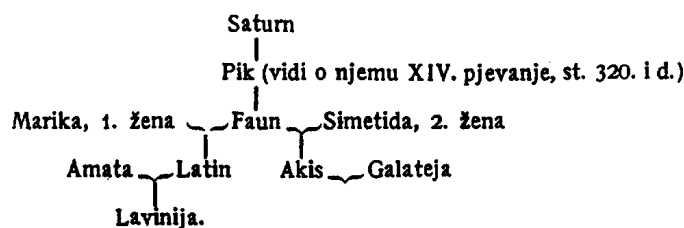
¹⁰⁴ 789. i d. Čitava ova Polifemova pjesma nalik je na pjevanje njegovo u 11. Teokritovoj pjesmi, za kojom se već Vergilije povodio u pastirskim svojim pjesmama. Mnogi Ovidijevi stihovi i nijesu drugo nego slobodan prijevod Teokritovih stihova.

Kruća od hridina ovih, a žešća si i od bujicê,
Od slavnog pauna ti si oholija, ljuća od ognja,
Oštija od babljeg zuba, od dojeće strašnja mečke,
805 Gluša od pučine morske, od zmiije zgažene gora;
Brža nijesi samo od jelena lavežom glasnim
Gonjenog, nego od vjetra još i krilatog ćuška
(Najdraže meni bi bilo, kad mogao, to bih ti uzet!).
Al' da me poznaješ dobro, od mene bježala ne bi,
810 Prošla bi svoje se plašnje, privući bi gledala mene.
Pećine imam - dio od gore - sa svodom od živca
Kamena; niti se sunce usred ljeta u njima ćuti,
Niti se ćuti zima. Imadem jabuka, koje
K zemlji pritežu grane, i grožđa na lozama dugim
815 Grimiznog i zlatu sličnog; i jedno ti i drugo ćuvam.
Sama ćeš rukama svojim u hladu iznikle šumskom
Meke jagode brati i jesenski brat ćeš drijenak
I šljive, ne samo koje od crnkastog soka su modre,
Nego i plemenite, što svježemu vosku su slične.
820 Budeš li moja žena ni kestena ne će ti falit,
A ni maginje ne će; sve voćke tvoje će biti.
Ova sva stoka je moja, još mnoga po dolima luta,
Mnoga se u šumi krije, a mnogu u spiljama držim.
Ne bih ti mogao reći, da pitaš, koliko je imam:
825 Stoku siromasi broje. O hvali njenoj mi ništa
Vjerovat nemoj, ta možeš na svoje se uvjerit oći:
Jedva nogama ovce opkoljuju puna vimena.
Imam također mlâdi: u torima toplijem janjce,
Jarčići od iste dobi u torima drugijem stoje.
830 Snježnoga vazda imam mlijeka, od kojeg se nešto
Ćuva za piće, a nešto usiruje sirište meko.
Ne ćeš milošte lako pribavljive samo dobivat
Niti obične dare, na priliku srnu il' zeca,
Jare il' goluba par il' skinuto s drva gnijezdo:
835 Nedavno nađoh na vrhu planine mladijeh dvoje
Runjave medvjedice, baš zgodnih, da igraš se s njima;
Tako su slični, da ih raspoznat jedva bi mogla.
Nađoh i rekoh: "Vas ću pričuvati za dragu moju".
Ded iz sinjega mora pomoli dražesnu glavu,
840 Ded, Galatėja, dođi, ne preziri darove moje!
Poznajem dobro sebe: u zrcalu bistre se vode
Ògledah onomadne, i dopade moj mi se oblik.
Gledaj, koliki sam ja! Od ovoga tijela nije
Jupiter u nebu veći, gdje Jupiter nekakav vlada,
845 Kako kažete vi. Na obraze mrke mi pada
Vrlo obilna kosa i pleći mi pokriva ko gaj.
Ne misli, da je ružno, što čekinje ćupave strše
847 Vrlo guste na meni, - ta ružno je bez lišća drvo,
849 I konj je ružan, nema l' na vratu plavkaste grive;

850 Ljudima priliči brada i kuštrave po t'jelu dlake.
 Jedno oko imadem sred čela, ali je ono
 Nalik na golemi štit. Pa zar ne gleda veliko sunce
 Cio svijet s nebesa., a jedan je kolut sunčani?
 Pomisli još, da mi otac u vašemu kraljuje moru,¹⁰⁵
 855 Njega ćeš imat za svèkra. Ej smiluj se samo i molbu
 Poniznu usliši, kad sam pod tebe jedinu potpo.
 Prezirem Jupiter-boga i nebo i žestoke munje,
 Al strah me, Nerejko, tebe, od munje gnjev ti je gori!
 Lakše bih preziranje podnosio tvoje, da od svih
 860 Bježiš; al' Kiklopa zašto odbijajuć Akisa ljubiš?
 Zašto li voliš s njime da grliš se negoli sa mnom?
 Nek on se dopada sebi i tebi, o Galatėja,
 Al' to hotio ne bih; - nek priliku ulučim samo,
 Znat će, da prema t'jelu tolikom i snagu imadem!
 865 Živu ću drob mu iščupat i po polju ude razbacat,
 A i po valima tvojim u pučini, - tako se združ'te!
 Jer sav gorim i razdražen plam još i jače pali,
 Mislim prenèsenû svu da Etnu u prsima nosim
 Sa svom njezinom snagom, a ne mariš, tì Galatėja!"
 870 Tako je tugovao bađava, a ja sve vidjeh;
 Usta i ko bik bijesan, kad uzmu kravu mu, ostat
 Ne može miran, već u šumu on i na utrine znane
 Tumari, kad li mene i Akisa bez strâ i slutnje
 Zajedno spazi i vikne: "Ej vidim vas, al' ću učinit,
 875 Da ste se zadnji put sad u ljubavi sastali tako!"
 Glas je Kiklopov bio onakav, kakav i mora
 Biti mu, kada je srdit. Zastrepi od vike Etna.
 Od straha uronim ja u obližnje more, a junak
 Sin Simetidin pleći okrénu, da bježi, i viknu:¹⁰⁶
 880 "O Galateja, pomoz! pomoz'te, oče i majko,
 Izgubljenome dajte u kraljevstvo vaše mi pristup!"
 Kiklop za njim poteče i otkinut komad planine
 Baci, i premda samo krajičak Akisa bješe
 Zahvatio, al' njega cijeloga pokrije guka.
 885 A ja što jedino tada sudbina učiniti dade,

¹⁰⁵ 854. i d. Polifemov je otac Neptun, koji kasnije bijesno progoni Uliksa, kad je njegova sina lišio očinjega vida.

¹⁰⁶ 879. Simetidin je sin Akis, praunuk Saturna, a polubrat Latina, kralja u Laurentu u Laciju. Evo njihova roda:

To i učinih, snagu da djedovsku dobije Akis.
 Iz guke grimizna krvca procuri, a za vrijeme
 Kratko poče se rumen da gubi, zatijem bude
 Boja, što je imade rijeka od kiše mutna,
 890 I ta se očisti najlak; izatoga gadna se guka
 Raspuče, trska živa i vitka iz rupa prodre,
 A iz otvora šupljeg žuboreći izbije voda
 I - čudo! - pomoli se najednoć do pása iz nje
 Mladić, kojem se trskov vijenac po rozima novim
 895 Vije; samo je veći i u svem modrikast licu,
 Inače Akis;¹⁰⁷ al' pravi i tako ostane Akis
 Pretvoren u vodu, koja sačuva negdašnje ime".
 Tad Galatėja presta govoriti, društvo se raspe,
 Nerejke razidu se i zaplove u mirne vale.
 900 Skila se vrati, al' ne smje na otvorenome da se
 Pokaže moru, već luta bez odjeće po žednom p'jesku,
 Ili kad umori se te nađe skroviti zaliv
 Morski, u zatvorenoj u vodi hladit se stane.
 Novi stanovnik morski zašumi evo u vodi:
 905 Glauk, što nedavno bi u Antédonu, Eubejskom gradu,¹⁰⁸
 Pretvoren; djevojku on kad ugleda, nju i zaželi
 I stane cipom te počne govorit joj svašta, što misli
 Ustavit da će bježeću, al' Skila bježi i od stra
 Brza uspnje se navrh brežuljka uz obalu morsku.
 910 Sprijed je more, a pleć u jedan se zbija vrhunac,
 Pupčasta, golema, duga te iz mora u more pada.
 Tu se ustavi Skila na sigurnu mjestu; još ne zna,
 Je l' bog il' nakaza ono, i čuditi stane se ona
 Boji i kosama, koje ramena kriju i leđa,
 915 I tom, što utrobe kraj savijena nastavlja riba.
 Opazi Glauk to te se na hridinu bližnju nasloniv
 Prozbori: "Djevojko, nisam nepodoba ja, a ni divlja
 Zvijer, već vodeni bog,¹⁰⁹ i veće vlasti nad vodom
 Nema ni Protej ni Triton ni Atamasov Palémon.
 920 Prije čovjekom bijah, al' određen valj'da već onda
 Bijah za duboko more, te zabavljah ja se oko njegov,
 Pa sad sam vukao mrežu, na kojoj se izvlači riba,
 A sad sjedeć na hridi o prutilu udicu držo.
 Zelenoj livadi ima nablízu obala, kojoj
 925 Cvijeće jednu stranu opasuje, a drugu voda.
 Rogate junice ondje ne dirnuše nikada trave,

¹⁰⁷ 896. I rijeka Akis izvire na brdu Etni, a utječe u tjesnac morski između Sicilije i Italije.

¹⁰⁸ 905. Antedon je grad u Beotiji na obali morskoj nasuprot Eubeji. Zato se i zove: Eubejski grad.

¹⁰⁹ 918. O morskom bogu Proteju vidi bilješku uza stih 731. osmoga pjevanja, a o Tritonu, Neptunu trubljaču, bilješku uza stih 331. prvoga pjevanja. - U vodenoga se boga Palemona pretvorio Melikert, sin Ine, kćeri Kadmove, i Atamasa; vidi o njima stihove 539. i d. četvrtoga pjevanja.

Niti je mirne ovce nit čupave pasoše koze,
 Marljiva pčela meda sakupljala otuda nije,
 Tu se za glavu nisu vijenci veseli vili,
 930 Nit je kosila ruka. U travi onoj posadih
 Prvi se ja i stanem da sušim udice mokre
 I htjevši lovinu svoju da brojim poređam ozgo
 Ribe po travi, što su il' slučajno u mreže došle
 Il' se prevarit dale te zapeše o kuke krive.
 935 Slična izmišljotini je stvar, al' što ću izmišljat?
 Lovina moja trave dotaknuv se počne se micat
 Pa se praćakat i brzat po zemlji kao po vodi.
 Stojim i čudim se, al' sve u pučinu pobjegnu uto
 Obalu ostavivši i novoga svog gospodara.
 940 Ja se zapanjih, sumnjah, domišljah se uzroku dugo,
 Je li bog to koji učinio il' sok od trave,
 I kažem: "Kakva je ipak u trave snaga u ove?"
 Pa je iščupam rukom i zubom malo zagrizem.
 Tek što okusi grlo od onoga neznanog soka,
 945 Kad li osjetim, da mi u grudima trepeće srce
 I da ga želja vuče za stihijom drugom. Ne mogav
 Dugo protivit se reko: "O zemljo, ostaj mi zdravo,
 Ne ću već hodit po tebi!" i u more nato uronih.
 Bogovi morski me prime, udostoje časti me s njima
 950 Biti. Okèana zatim i Tetidu zamole,¹¹⁰ da sve
 Smrtničko skinu sa mene. I očisti njih dvoje mene,
 Devetput izreknu basmu, što čisti se njom nebožanstvo,
 Te mi nalože, prsi da operem stoput u vodi;
 Odmah se s razliĉnih strana rijeke na glavu moju
 955 Izliju i vode mora cijeloga. Dovle ti mogu
 Kazati doživljaje vrijedne spomena, jer ih
 Dovle samo se sjećam, a dalje bih u neznani.
 Kad mi se vratila svijest, u čitavom t'jelu se nađoh
 Drug negoli prije, ni umom ne nađoh se isti.
 960 Rđavozelenu ovu tad prvom ugledah bradu
 I kose ove, koje po pućini prostranoj vućem,
 Mišice modrikaste i ove goleme pleći
 I bedra, gdje se na kraju u pernatu svijaju ribu. -
 Šta će mi ovaj oblik, šta prijazan bogova morskih,
 965 Šta će mi moje božanstvo, ne dopada l' tebi se sve to?"
 Tako govoreć on i hoteć još više bijesna
 Pobježe Skila, a Glauk bijesan, što je odbijen,
 I ljut u čarovne ode u dvore Titànidê Kirke.¹¹¹

¹¹⁰ 950. Svi su morski, rijeĉni i uopće bogovi vode potomci morskoga starca Okeana i Tetide.

¹¹¹ 968. Kirka je Titanida, jer je kći Titana Helija, boga sunca.

ČETRNAESTO PJEVANJE.

Poput drugih prosaca Skila je prezrela i Glauka, a on zamoli vračaru Kirku, da mu vraćanjem pribavi Skilinu ljubav. No Kirka se sama zaljubila u Glauka, a jer joj on ne vraća ljubavi, pretvori Skilu u morsku grdosiju, koje donji dio tijela okružen je psima. Kasnije se Skila pretvorila u morsku hrid (st. 1.-74.). Njoj i Haribdi srećno je umakao Eneja sa svojim lađama, ali ga nakon toga oluja baci na obalu Afrike i on dođe kod Didoni u Kartagu. Didona zavolje lijepoga junaka, a kad ju je on naglo ostavio, sama se spali na lomači. Eneja dođe ponovno na Siciliju i ploveći dalje u Italiju prođe također mimo ostrvo Pitekusu, na kojem su živjeli lažljivi Kerki, otkako ih je Jupiter pretvorio u majmune radi kriva zaklinjanja (st. 75.-100.). Stigavši u Kumu Eneja moli Sibilu, da ga povede u podzemni svijet do oca Anhisa. Sibila usliši njegovu molbu i na povratku mu odande pripovjedi, kako ju je, dok je bila djevojka, ljubio Feb Apolon i na njezinu joj želju udijelio dug život, ali je ona zaboravila, da zajedno s dugim životom traži i trajnu mladost, pa je sad muči teška starost, dok se napokon ne će pretvoriti u prazan glas (st. 101.-153.). Ploveći dalje uz obalu Italije namjeri se Eneja kod Kajete na Makareja, druga Uliksova, koji nije htio dalje da ide s Uliksom čuvši od Kirke, kakove nevolje čekaju još njegova vođa. U Enejinoj pratnji prepoznaje Makarej negdašnjega svoga druga i pratioca Uliksova Ahemenu, koji je pomutnjom bio zaostao na ostrvu Kiklopâ, a Eneja ga je tamo našao. Ahamenid pripovijeda, što je sve pretrpio kod Polifema, a Makarej mu kazuje, kako je Uliks na daljem putu dobio od Eolâ vjetrove zatvorene u posudu, a kad su drugovi naočigled Itake krišom otvorili posudu, kako ih je vjetar odnio do ljudožderâ Lestrigonaca, pa kako je Kirka neke od njih pretvorila u krmke, a kad joj je Uliks zaprijetio mačem, opet im povratila ljudsko obličje (st. 154.-319.). Kirkina je dvorkinja pripovijedala Makareju, kako je njezina gospodarica pretvorila Pika, kralja u Ausoniji, u djetlića, a njegove drugove u divlje zvijeri, jer je prezreo njezinu ljubav, pa kako se Pikova žena Kantâ rastopila od žalosti (st. 320.-440.). U Kajeti pokopa Eneja svoju dadilju i po njoj dobi mjesto ime. Došavši odande u Lacij zamezne on borbu s Turnom, kraljem Rutulaca. Obojica traže saveznike. Turno pozove u pomoć Diomedâ, ali on mu ne može pomoći, jer ima premalo ljudi, otkako su se neki drugovi njegovi pretvorili u ptice. Vraćajući se Turnov poslanik Venul od Diomeda dođe do onoga mjesta, na kojem se obijesni pastir Apulac pretvorio u divlju maslinu, jer je bio drzak s Nimfama (st. 441.-526.). U daljoj borbi Turno hoće da spali Enejine lađe, ali one se čudom pretvoriše u vodene Nimfe, kao što se negda lađa, koja je Uliksa dovezla na Itaku, pretvorila u hrid, kad su Feaçani s njom bili već nadomak svojoj zemlji (st. 527.-565.). U boju pogibe Turno, a njegov grad Ardea bude razoren i spaljen. Od pepela grada postade čaplja (latinski: *ardea*, st. 566.-580.). Umrijevši postade Eneja na prošnju majke Venere bogom Indigetom (st. 581.-608.). Pošto je izbrojio 13 albanskih kraljeva do Romula, od kojih se Tiberin utopio u rijeci Tiberu, a Aventin je pokopan na brdu istoga imena, pjesnik nadovezuje priču o

Vertumnu i Pomoni, koji su živjeli za kralja Proke. Seoski bog Vertumno zaljubio se u lijepu Pomonu i želi je dobiti za se pripovijedajući joj priču o tome, kako je mladić Ifid bez uspjeha ljubio Anaksaretu, pa se napokon očajavši objesio. Ali je i Anaksaretu stigla zaslužena kazna, te se pretvorila u kamen. Vertumno kazuje Pomoni ovu priču poprimivši prije toga obličje stare bake, a zatim se opet preobrazio u mladića i Pomona mu pokloni svoju ljubav (st. 609.-771.). Za kralja se Numitora hladno neko vrelo pretvorilo u vruće vrelo. Numitora je naslijedio Romul, koji postade bogom Kvirinom, a žena njegova Hersilija boginjom Horom (st. 772.-851.).

Stanovnik bujnih voda Eubéjac¹ minuo veće
 Bijaše iznad grotla Gigantskôga bačenu Etnu,²
 Kiklopska također polja, što ne znaju za budak, za plug,
 Volima ujarmljenim duguju nikakve hvale;
 5 Minu također Zanklu i suprotni Regij, uzinu,³
 Koja razbija lađe; med obale stisnuta dvije
 Ona Ausôniji čini i zemlji Sicilskoj među.
 Golemim rukama onda po Tirenskom plivajuć moru
 Glauk se približi travnom brežuljku i dvorima Kirke,⁴
 10 Sunčeve kćeri, u kojim zvijeri svakakvih ima.
 Kad nju ugleda Glauk te pozdrav dade i primi,
 Prozbori: "Smiluj se bogu, o boginjo! ako se činim
 Dostojan, ti tek možeš pomoći ljubavi mojoj.
 Kakovu jakost trave imadu, Titanido, to ja
 15 Najbolje znam, jer one prom'jeniše nekada mene.
 A da ti poznato bude, od čega li ja pomahnitah:
 Vidjeh Meséni nasuprot na obali Italskoj Skilu.
 Stid me je reći, što sve obećah joj, kako je molih
 I udvoravah se njoj i kako mi besjede prezre.
 20 Ako u basmi kakve imade snage, izreci
 Svetijem ustima basmu; il' ako je moćnija trava,

¹ 1. Eubejac je Glauk, jer je iz Antedona, grada u Beotiji na rijeci Euripu nasuprot Eubeji.

² 2. i d. Etna pritiskuje grotlo Giganta Tifoeja. - O Kiklopima vidi bilješku uza stih 260. prvoga pjevanja.

³ 5. i d. O Zankli, potonjoj Mesani, vidi bilješku uza stih 729. trinaestoga pjevanja. - Regij je grad u Italiji nasuprot Siciliji. - "Uzina, koja razbija lađe", stari je *fretum Siculum*, što rastavlja Italiju (Ausoniju) od Sicilije.

⁴ 9. i d. Vračara Kirka boravi na travnom brežuljku, gdje ima dosta trave za svoje čarolije. Poput Homera i Vergilija drži također Ovidije, da Kirka boravi na nekakovu ostrvu, i to na Eejskom ostrvu zapadno od Kirkejske glavine u Laciju. Ona je kći boga sunca, pa se zato naziva također Titanidom, na pr. u st. 14.

Prokušanom se moću valjane trave posluži.
 Ne molim, da me l'ječiš i ovu mi izvidaš ranu,
 Ne treba bolu svršetka, - nek malo plamti i Skila!"
 25 Nitko ljubavi plamen od Kirke ne osjeća većma
 (Il' tom je uzrok u njojzi, il' Venera učini to joj,⁵
 Ljuta, što otac je izdade njen) - pa ona sad reče:
 "Bolje bi bilo, one da držiš se, koja te hoće
 I isto koja želi i žudnja je osvaja ista.
 30 Ti si bio vrijedan i trebaše, prošeni da budeš,
 Pa ćeš, vjeruj mi, prošeni i biti, dadeš li nade.
 Nimalo dvojiti nemoj, u svoju se ljepotu uzdaj:
 Ja sam boginja evo i kćerka sjajnoga sunca,
 Jednako basmama jaka i travama ja sam, pa želim
 35 Tvoja da budem; onu, što tebe prezire, prezri,
 Koja te ljubi, ljub' je i najedno obje nagradi".
 Na to će kušanje Glauk: "Ulistati prije će more,
 Prije će alge rasti na gorama, negol' će ljubav
 Moja se promijenit, dok Skila živa je moja".
 40 Boginja srdita bude; al' kako naudit Glauku
 Ne može niti hoće, jer ljubi ga, na Skilu ljuta
 Bude, jer voli je Glauk. Zbog odbite ljubavi gnjevna
 Odmah protare trave, što zloglasna sa strašnog soka
 Bješe, i Hekatinu⁶ dodade basmu, kad protre;
 45 Modro izatoga ruho obuče i ode iz dvora
 Krosred životinja, koje oko nje uvijati se staše,
 Zaputi Regiju zatim, što Zankalskim hridima nasuprot
 Leži, i došavši tu u valove uniđe vruće
 I stade stopama na njih, ko na zemlju tvrdu da stade,
 50 Pa povrh njih proleti, a noge joj ostaše suhe.
 Tu je maleni zaton, krivuljasto vije se u luk,
 Slatko počivalo Skili; od pripeke mora i neba
 Zaklanja tu se, kad sunce sred svojega prigrrije kruga
 Upravno i najjače te sjenke najkraće čini.
 55 Kirka pokvari zaton i okalja otrovom, koji
 Nakaze tvori, i istisnut sok iz kor'jena zloga
 Uspe i basmu onda izmrmlija viračarskim glasom
 Devetput u tri maha tajinstvenu, nejasnu, čudnu.
 Skila onamo dođe i u vodu do pása uđe,
 60 Kad li opazi, gdje joj nagrđuju utrobu pseta
 Lajuća, ne vjeruje s početka tō da su t'jela
 Njezina d'jeli, pa stane da bježi i tjera ih, drskih
 Boji se pasjih žvala, al' skuplja ih od njih bježeći,
 Traži bokove, bedra i noge na svojem t'jelu,

⁵ 26. Veneru, dok je ljubi Mart, odade Vulkanu, mužu njezinu, bog sunca; vidi stihove 167. i d. četvrtoga pjevanja.

⁶ 44. Hekata je zloglasna boginja svih viračara; vidi o njoj bilješku uza stih 416. drugoga pjevanja.

65 Ali uda ne nalazi tih, već Kerberska žvala.⁷
 Osta na psima b'jesnim, a isturena joj drži
 Utroba i krnje krilo na okupu leđa zvijeri.
 Ljubovnik plakaše Glauk i ne htjede ženit se Kirkom,
 Jer se je snagom bilja poslužila okrutno preveć.
 70 Skila na mjestu osta, i kako se prilika desi,⁸
 Prvome drugove uzme Uliksu od mržnje na Kirku.
 Skoro je imala još potopiti Teukarske lađe,⁹
 Ali se pretvori prije u hridinu kamenu, koja
 Jošte i sada stoji, i klone nje se brodari.
 75 Kada se Trojanske lađe ukloniše veslajuć njojzi,
 A i Haribdi gladnoj i blizu već bijahu zemlji
 Ausonskoj, onda ih bace na Libijsku obalu vjetri.¹⁰
 Sidonka¹¹ otvori tu Eneji srce i kuću;
 Al' njoj ne bješe lako podnositi rastanak s mužem
 80 Frigijcem, zato složi ko za žrtvu lomaču te se¹²
 Na njoj probode i prevari sve prevarènica buduć.
 Ostaviv novi grad u pjeskovitoj zemlji Eneja¹³
 Opet se Eriku vrati i vjernom Akèstu i tamo¹⁴
 Priredi žrtve i grob Anhisov počasti,¹⁵ - zatim
 85 S lađama, koje je bila Junonina Irida skoro¹⁶
 Spalila, ode Eneja iz kraljevstva Eola boga,

⁷ 65. Skila nalazi na svom tijelu toliko pasjih žvala, koliko ih ima podzemni pas Kerber, o kojemu vidi bilješku uza stih 450. četvrtoga pjevanja. Ovidije dakle drži, da Kerber ima više nego tri glave.

⁸ 70. i d. Skila se osvetila Kirki tako, da je njezinu ljubovniku Uliksu ugrabila nekoliko najvrednijih drugova. Uliks je dugo vremena boravio kod Kirke i ona mu je prema mlađoj priči rodila si-nove Telegona i Latina.

⁹ 72. Teukarske su lađe Enejine. - Priču, da se Skila pretvorila u morsku hrid, doznajemo samo od Ovidija.

¹⁰ 77. Ausonska je zemlja Italija, a Libijska je obala Afrika.

¹¹ 78. Sidonka je Didona, jer je bila iz Sidona u Fenikiji i odande je došla u Afriku bježeći pred opakim mužem Sihejem.

¹² 80. i d. Kako se Didona bacila na lomaču, pripovijeda Vergilije u četvrtom pjevanju Enejide, a onaj se sadržaj u ovim stihovima ukratko pominje.

¹³ 82. Novi je grad u pjeskovitoj zemlji Kartaga, jer ga je Didona osnovala.

¹⁴ 83. Sicilski grad Erik osnovao je Erik, sin Butasov i Venerin, dakle polubrat Enejin. - Akest, sin riječnoga boga Krinisa i Trojanke Egeste, osnovao je s Trojancima, koji su zaostali na Siciliji, grad Egestu.

¹⁵ 84. Anhis, otac Enejin, umr'o je na Siciliji prije nego je Eneja došao k Didoni. Vraćajući se na Siciliju Eneja prinese pokojniku nadgrobnu žrtvu.

¹⁶ 85. i d. Junona je ljuta protivnica Eneje i Trojanaca, pa dok oni igraju časte pokojnoga Anhisa, šalje ona glasicu svoju Iridu, da nagovori Trojanke, e bi spalile lađe i tako prisilile svoje muževe, da ostanu na Siciliji. Žene je poslušale i lađe Trojanaca bile bi propale, da ih ne spase sam Jupiter. Vidi Vergilijevu Enejidu, stihove 604. i d. petoga pjevanja. - Kraljevstvo su Eola boga Liparska ostrva blizu sjeverne obale Sicilije, koji su odvajkada bili na glasu poradi obilja sumpora.

Koje se sumporom vrućim isparuje; ostavi hridi
 Kćeri Ahèlojevîh Sirénâ; izgubiv krmara¹⁷
 Brod kraj Inàrimê prođe i Prohite, kraj Pitekúsâ¹⁸
 90 S jalovim njenim brežuljkom, - od žitelja njima je ime:
 Bogova roditelj nekad na lukavi Kerkopski narod
 Omrzne, jer su bili prevarljivi, krivokletnici
 I zločinci, pa pretvori njih u životinje ružne,
 Da se ljudima mogu i slični i neslični činit;
 95 Udove njima stegne i uzvrnut nos im od čela
 Spljošti i naborima isprepleće staračkim lice,
 Žučkastom pokrije dlakom po svemu ih tijelu te ih
 U Pitekúse posla, a prije toga im uzme
 Govor i jezik vičan, da strašno se zaklinje krivo,
 100 Samo im ostavi, cviljet da mogu hrapavom drekom.
 Tû kad mimođe zemlju i varoš Partènopu¹⁹ s desna
 (A s lijeva je grob trubača Eolu sina),²⁰
 Otuda zemlji dođe barovitoj, obali Kumskoj;
 Tamo u spilju uđe Sibilê vremešne te je
 105 Zamoli, da može sići Avèrnom k očevoj duši.
 Ona u zemlju dugo držeći uprte oči
 Digne ih i boga puna u ushitu prozbori ovo:
 "Veliko išteš, s djelâ o preslavni junače, koji
 Hrabrost dokáza u boju, a djetinjsku ljubav u ognju!
 110 Ali se, Trojanče, ne boj; zadobit ćeš ono, što želiš;
 Ja ću te voditi, te ćeš Elisíjskê ugledat stane²¹
 I skrajnje kraljevstvo sv'jeta i sjenku dragoga oca.
 Zatvoren kreposti put nijedan nije". - Kad r'ječi
 Tê mu izgovori, onda u gaju Junone Avèrnskê²²
 115 Pokaže zlatnu mu granu i reče, nek otrgne s drva.

¹⁷ 88. O Sirenama vidi bilješku uza stih 552. petoga pjevanja. Kasnija ih je priča nastanila na nekoliko kršnih ostrva u Napuljskom zalivu ili na glavini Posidionu između Pesta i Velije. - Krmar Enejin Palinur zaspao je kod krme i pao u more, kako pripovijeda Vergilije potkraj petoga pjevanja Enejide (st. 827. i d.).

¹⁸ 89. i d. Inarima je ostrvo u Kumanskom zalivu, koje se kasnije nazivalo *Aenaria*, a danas mu je ime *Ischia*. - Prohita, danas Procida, također je ostrvo blizu obale Kampanije. - Za ostrvo Pitekusu drži Ovidije da je dobilo ime od majmuna, kojih je negda možda i bilo na njemu (grčki se majmuni nazivaju *πίθηκοι*). Ostrvo se nahodi u Napuljskom zalivu.

¹⁹ 101. Partenopa je staro ime grada Napulja, a prozvao se tako po jednoj između Sirenâ.

²⁰ 102. Trubača Misena, sina Eolova, ljubomorni je Triton (vidi o njemu bilješku uza stih 331. prvoga pjevanja) bacio u more, a Eneja je svoga trubača pokopao na glavini, koju je po njemu prozvao. Ovu nam zgodu potanko crta Vergilije u šestom pjevanju Enejide, st. 162. i d.

²¹ 111. Elisijski su stani onaj dio podzemnoga svijeta, u koji Vergilije u šestom pjevanju Enejide (st. 640. i d.) postavlja duše blaženih pokojnika, pa i Anhisovu.

²² 114. i d. Avernska je Junona boginja Proserpina, žena Ditova. - U Vergilija Eneja sam ide da traži i otrgne zlatnu granu, bez koje živ čovjek ne može da dođe u podzemni svijet, a put mu do grane pokazuju dva goluba, što mu ih je Venera poslala.

Poslušaj nju Eneja i vidje strahovitog Orka²³
 Blago i djedove svoje i sjenku staračku vidje
 Hrabrog Anhisa ondje, za tamošnje zakone sazna
 I za pogibelji, što ga u bojima čekaju novim.
 120 Otud koračajuć trudan Eneja suprotnom stazom
 S vodiljom Kumkinjom zbori i time ublažuje trudbu.
 Idući užasnim putem po sumračju tamnome reče:
 "Il' si boginja moćna il' bozima draga veoma,
 125 Meni ćeš svagda biti božanstvo; sved' ću priznavat,
 Život mi dar da je tvoj, kad dade mi u carstvo smrti
 Stupit i carstvo vidjevši to izići iz njega.
 Kad se na povjetarce na uzdušno vratim, za tvoju²⁴
 Zaslugu tu ću ti hram sagradit i kâdom te častit".
 Proročica obazrev se na nj i uzdahnuvši reče:
 130 "Nisam boginja ja, i nemoj svetijem kadom
 Častiti ljudsku glavu; već znadi i ne bud' u bludnji:
 Mogla sam bez kraja, konca vjekoviti dobiti život,
 Žrtvovat djevojaštvo da htjedoh ljubećem Febu.
 On se nadao tome i htio me darom namamit
 135 Pa mi progovori: "Biraj, o djevojko Kumska, što hoćeš,
 Dobit ćeš što god želiš". Tad hrpicu praha sa zemlje
 Dignem i zamolim luda, da toliko godina Feb mi
 Dade, kolikê se praške u hrpici nalaze onoj;
 Samo zaboravih uz to da molim za godine mlade,
 140 Al' mi je i njih davao Feb i vjekovitu mladost,
 Ako se dadem obljubit. Ne primivši njegova dara
 Ostadoh neudata. Vrijeme već sretnije mene
 Odbježe, i starost bolna primače se dršćućim krokom,
 145 Dugo je imam podnositi. Proživjeh, kako me vidiš,
 Sedam vijekova, još broj imadem prašâkâ dostić,
 Trista žetava imam i trista dočekat berba.
 Doći će vr'jeme, te će od dugoga v'jeka ov'liko
 Tijelo postati malo, i starost će tako ga stisnut,
 Da će ga gotovo nestat. Tad nitko vjerovat ne će,
 150 Da me je ljubio Feb i mila mu bijah, te možda
 Sam me poznati ne će il' ljubav će negdašnju tajiti;
 Ja ću se tako prom'jeniti, da nitko me vidjeti ne će,
 Al' će me znati po glasu, jer ostavit glas će mi sudba".
 Tako kazivajući Sibila strmenom stazom
 155 Iziđe Trojac Enèja iz područja Stiške rijeke
 Tad u Eubejski grad,²⁵ gdje žrtvovav po običaju

²³ 116. Ork je pridjevnik podzemnoga boga Dita, a s tom se riječju često naznačuje i podzemni svijet.

²⁴ 127. i d. Istom August je dao sagraditi hram Apolonov na Palatinu, u kojem su se čuvala Sibila na proroštva.

²⁵ 156. Eubejski je grad Kuma, jer su ga osnovali doseljenici iz grada Halkide na Eubeji.

Obali ode, što još po dadilji nije se zvala.
 Tu je pristao i drug domišljatog bio Uliksa
 Nerićanin²⁶ Makàrej iza dugih mučnih tegoba.
 160 Tu Ahemènida²⁷ vidi Makàrej u klancima Etne
 Nekada ostavljenog i nenadno našav ga reče:
 (Čudeć se, da je živ): "Ahemènide, koja te sudba
 Čuva il' koji bog? na brodu tuđinskom ti Grk
 Kako je, da se voziš, u koju li zemlju brodite?"
 165 Njemu na pitanje to Ahemènid, na kom već nisu
 Dronjave haljine, već se povratio sebi i trnjem
 Ruho ne skopčava, reče: "Nek ugledam ja Poliféma
 Opet i njegovo žvalo, što curi krvlju čovječjom,
 Ako mi draži je dom i Itaka od lađe tvoje,
 170 Ako Eneju manje od oca poštujem, kom bit
 Nigda zahvalan dosta ne mogu, ma što da činim.
 Mogu li nezahvalan da budem, zaboravit mogu l'
 Njemu, što govorim, dišem te gledam nebo i sunce?
 Njegovo djelo je, te živ nijesam ušo u usta
 175 Kiklopu; pa da život i svjetlost ostavim sada,
 Ne bih u njegovu ležo u trbuhu, nego u grobu.
 Kako mi bijaše onda pri duši (ako mi samo
 Svijest i dušu ne uze strah), kad ostavljen gledah,
 Gdje vi brodite morem! Povikati htjeh, al' dušmanu
 180 Odat se bješe me strah. Uliksova vika i vašoj²⁸
 Gotovo naudi lađi. Polifêm - dobro ga vidjeh -
 Otrgne od brda golemu hrid i u valove baci.
 Vidjeh i opet njega, gdje kao iz sipače kakve
 Kamenje veliko snagom Gigàntskôm za lađom baca,
 185 Pa se pobojah, da lađu ne utope vali il' hici
 Čisto smetnuvši s uma, da mene već nema u njojzi.
 Pošto se bijegom vi od nemile spasoste smrti,
 Po cijeloj je Etni Polifêm jecajuć luto
 Pred sobom pipajuć drveta i bez oka često
 190 O hrid se udario i k moru pružajuć ruke
 Od krvi kaljave kleo Ahivce je zboreć ovako:
 "O da slučaj mi koji Uliksa dovede il' kojeg
 Druga mu, na kom bih srce iskaliti mogao svoje!
 Utrobu njegovu ja bih izjedao, živo još t'jelo
 195 Njegovo trgo bih rukom, zapajo bih njegovom krvlju

²⁶ 159. Nerit je brdo na Uliksovu ostrvu Itaci.

²⁷ 160. Ahemenida pominje Vergilijev Eneja crtajući u trećem pjevanju Didoni doživljaje svoje i svojih drugova iza pada Troje. On je Grk, pratilac Uliksov, koji je zaostao, dok je Uliks naglo pobjegao pred Polifemom (Enejida III, st. 568. i d.).

²⁸ 180. i d. Kad se Uliks bio malo već udaljio od Kiklopora ostrva, htio mu se još malo narugati riječma, a Polifem baci za njim golem kamen, te je malone potopio njegovu lađu. Priča je potanko obrađena u Homerovoj Odiseji (IX, st. 475. i d.).

Grlo, i drhtali bi pod zubima smrvljeni udi!
 Tad bi mi nikakav bio il' malen oka gubitak".
 Tako zborashe divljan i više. Mene bljedoća
 Osvoji i strah, kad gledah, gdje curi još od krvi lice,
 200 Strašne kad gledah ruke i bez oka okruglu rupu,
 Goleme ude i bradu, što skrkla se od krvi ljudske.
 Smrt mi pred očima bješe (od sviju najmanje zala).
 Mišljah već, da će me zgrabit i moju utrobu da će
 Turit u svoju, i onaj na umu imadoh prizor,
 205 Kada sam gledao, kako drugova dvojicu mojih
 Do tri, četiri puta Polifēm o zemlju udri,
 Zatim nagnuv se na njih na čupavog na lava nalik
 U gladni trpaše trbuh i utrobu njihnu i meso,
 Napola žive ude i kosti s bijelim mozgom.
 210 Ja sam drhtao sav i bez krvi žalostan stajo
 Videći, kako žvaće i krvavo jelo iz usta
 Baca i pom'ješane sa vinom bljuje komade.
 Takova, mišijah, i mene jadnika čeka sudbina.
 Mnogo se krijah dana i drhtah, kada bi štogod
 215 Šušnulo, smrti se bojah, al' opet i umrijet željah.
 Žirom sam glad utišavo i travom miješav je s lišćem,
 Sam, bez nade i jadan na osvetu ostavljen i smrt;
 Kada napokon brod iz daljine opazih ovaj,
 Stadoh kretnjama molit za spasenje, k žalu dotrčah
 220 I ljude ganuh, te Grka Trojanci u lađu uzmu. -
 Ti sad, najdraži družo, pripovjedi zgone i svoje
 I vođe i momaka, što s tobom se na more daše".
 "Eol - počne Makàrej - u Tuščanskom kraljuje moru,²⁹
 Eol, Hipotov sin, i u zatvoru vjetrove drži.
 225 Vođa Dulihijski³⁰ njih je u volujskoj stisnute koži
 Dobio - čudnovat dar! - i povoljan imajuć dašak
 Devet je brodio dana i željenu ugledo zemlju.
 Kad se izatoga stane pomaljati deseta zora,
 Drugove osvoji zavist i želja, da ugrabe štogod,
 230 I zlato misleći u koži nać, odriješiše vjetre,
 Koji pognaše lađu po putu istome natrag,
 Po kom je išla, te vrati u luku se Eolskog kralja.
 Otud u drevni grad Lestrigónca dođosmo Lama³¹
 - Nastavi dalje Makàrej - ; Antifat vladaše tamo.
 235 K njemu poslat sam ja, još dvojica pratiše mene;
 Ali se bijegom jedva sa jednim izbavih drugom,

²⁹ 223. Tuščanskim se nazivalo more između zapadne obale Italije i Sicilije, potonje Etrursko more.

³⁰ 225. Dulihijski je vođa Uliks, a naziva se tako po ostrvu Dulihiju, koje je blizu Itake.

³¹ 233. Lam, kralj Lestrigonaca, prebivao je prema rimskome pričanju u Formijama u južnom Laciju nedaleko Kajete.

A treći drug Lestrigóncu napojio kleta je usta
 Svojom krvlju. Bježimo obojica, al nas Antifat
 Pogna i podiže četvu. U gomili za nama bacat
 240 Drvlje i kamenje stanu i potope ljude i lađu,
 Samo pobježe jedna, u kojoj ja se i Uliks
 Vozismo. Žalosni buduć za društvom, koga nam nesta,
 I mnogo tugujuć zemlji doplovismo onoj, što vidiš
 Odovud je s daleka. S daleka je, vjeruj mi, treba
 245 Gledat, a ja je pohodih! I tebi, božičin sine,
 Najpravedniji Trojče Enèja (nijesi već dušman,
 Kad rat je svršen), velim, od Kirkinе obale bježi!
 Kada privezasmо lađu na obali Kirkinоj, k njojzi
 Ići nijesmo htjeli Antifata pamteć i ljutog
 250 Kiklopa; zato ždriјeb odabere, koji će ići
 U kuću neznanu onu. Polita vjernog i mene
 I Euriloha posla u dvore Kirkinе ždriјeb
 I još Elpénora pјanca i drugih osamnaest druga.

Kada dođemo tamo, na pragu stanemo kućnom,
 255 Hiljada iziđe pred nas vukova, lavica, mečkî
 Pa nam zadadu strah, al' od tih životinja strašna
 Nije bila nijedna i ne htjede na nas navalit,
 Nego su umilјato po zraku mahale repom,
 One nas pratiše te se uvijaše. Uto nas prime³²
 260 Kirkinе sluškinje pa nas povedu do gospođe svoje
 Mramornim dvoranama. Na pr'jestolju visokom sjedi
 Ona u sobi krasnoj, ogrnula sjajnim se plaštem,
 Ozgo se obavila nad plaštem prijevjesom zlatnim.
 Nerejke tu su i Nimfe, al' nije im posao češljat
 265 Vunu rukama žustrim, ne vuku dugačke niti,
 Nego razređuju trave, razlučuju rasuto cv'jeće
 One u kotarice i k tome raznobojne trave.
 Kirka im pregleda poso. U listu kakva je kojem
 Korist i kako se slažu, kad budu smiješani, to zna
 270 Ona i pomnјivo trave pretražuje na prebir dane.
 Kada nas ugleda ona te pozdrav dade i primi,
 Razvedri lice i da sa želјama zlamenja dobra.
 Odmah izatoga ječma smiješati prženog dade
 S medom i s usirenim mlijekom i s jakijem vinom,
 275 I soka u tu još izlije slast, da u njoj se krije.
 Primimo čaše, koje božanskom pruži nam rukom;
 Čim ih ustima suhim i žedni ispismo te nas
 Grozna boginja šibom po kosama takne odozgo
 (Stid me je, ali ću reći:), na meni se naježe dlake,
 280 Osjetim, da već ne mogu govoriti, mјesto rijèči

³² 259. i d. Prema Ovidijevu pripovijedanju Kirka je nalik na ugledne gospođe Rimljanke, koja boravi u mramornim dvoranama, a okružuju je mnoge sluškinje, koje dovode pred nju goste.

Hrapav mi izlazi gurit i zemlji se obara lice,
 A na ustima mojim krivuljasta gubica tvrdne,
 Podvoljak raste na vratu, i ruka, kojom sam netom
 Bio uzeo čašu, sad na njoj hoditi stanem.
 285 S družima, kojim su isto učinile vradžbine jake,
 Zatvoren budem u kotac. Euriloha vidjesmo samo
 Da lik ne dobi svinjski, jer jedini ne uze čašu;
 Da ju je uzeo bio, i sada još bio bih svinja
 290 U stadu čekinjastom, jer nesreću ne bi toliku
 Doznao Uliks i Kirki na osvetu došao ne bi.
 Njemu Kilénjanin³³ dade mironosnik bijeli cvijet,
 Bogovi zovu ga "moly", a crni drži ga kor'jen.
 Siguran učinjen njime i od boga poučen uđe
 295 Uliks u Kirkin dom i prevarljivu kada mu čašu
 Ponudi piti i htjede da šibom takne mu kosu,
 Porine on je i mač potegnuvši u strah je nagna.
 Onda si desnice pruže i vjeru zadadu; - uveden
 Uliks u ložnicu drûge za miraz zaište od nje.
 Neznane trave sokom tad boljim nas oblije Kirka,
 300 Okrene šibu te nas po glavi dotakne njome
 I basmu protivnu prije izrečenog basmi izreče;
 Što je govori dulje, od zemlje se dižemo više,
 Čekinje padaju s nas, iz raskoljenih iz noga
 Nestaje pukotine, i pleći se vraćati stanu,
 305 Također mišice, ruke. Uliksa plaćućeg plaćuć
 Grlismo, obiskosmo o vratu mu; besjede prve,
 Koje rekosmo tad, posvjedočiše zahvalu našu.
 Tamo se godinu dana zadržasmo; očima vidjeh
 I čuh ušima mnogo u dugome vremenu tome.
 310 Pored drugoga doznah i ovo, što tajno mi reče
 Jedna od sluškinje četir' pomoćnice Kirki kod činî,
 Jer dok nasamo Kirka sa vojvodom bijaše mojim,
 Ona mi pokaže kip od mramora načinjen snježnog,
 Kip mladića, kojem na tjemenu djetao stoji,
 315 Postavljen na mjestu svetu vijencima iskićen mnogim.
 Tko je? - pitah i htjedoh da znadem, zašto l' se štuje
 Na mjestu svetu i zašto na njemu je ptica; - tad ona
 Prozbori: "Dakle me čuj, Makâreju, ì vidi otud
 Moje gospođe moć, i pazi, što ću govorit.
 320 Pik je Saturnov sin u Ausonskoj kraljevo zemlji,
 Mnogo je nastojo on oko konja za boj valjanih.
 Lik mu, kako ga vidiš, ovakav bješe. Ljepotu
 Gledaj mu sam i po liku po umjetnom o pravom sudi.

³³ 291. Kilenjanin je bog Merkurije, a naziva se tako po brdu Kileni u Arkadiji. On je mironosnik, jer kao glasnik bogova i vješt govordžija izgladuje sve raspre, a k tomu zaštićuje trgovinu i promet u doba mira.

325 S líkom se slagalo srce. Još nije četiri puta³⁴
 On petogodišnje borbe u Elidi gledao Grčkoj.
 Oči Drijádâ, što se po Latinskih rodiše gorah,³⁵
 On je obratio na se; uželjele bjehu se njega
 Boginje vrêlâ Najáde: iz Albule, iz Anijéna³⁶
 I iz bujnoga Nara, Numícija i iz Almóna
 330 (Vode veoma kratke), iz Farfara tamnog, - i one.
 Koje u kraljevstvu šumskom Dijánê borave Skitske³⁷
 I po jezerima bliskim. Al' ne mari Pik ni za jednu,
 Samo mu Nimfa je draga, za koju se govori da je
 Na brdu Palatskom rodi Venílija blaženom Janu.³⁸
 335 Kada do udaje ona doraste, svi odbijeni
 Prosci su osim Pik Lavrenćanin,³⁹ koji je dobi.
 Divna bješe ljepotom, još divnija pjevanjem svojim,
 Zato se zvala Kanènta. Drveta i kamenje često
 Svojim je micala glasom i zvijeri mirila divlje,
 340 Duge je ustavljala rijeke i leteće ptice.
 Jednoć je pjevala pjesme Kanenta ženskijem glasom,
 Uto iz dvora Pik na Lavrentsko iziđe polje
 U lov na tamošnje vepre na leđima vatrena konja
 Sjedeći i dva koplja držeći u ljevici ruci;
 345 Grimizni plašt je zlatnom na njemu zakopčan kopčom.
 U šumu istu je bila i kćerka Sunčeva došla
 Po rodnim hoteci brati brežuljcima novijeh trava
 Te se iz Kirkejske zemlje⁴⁰ udaljila prozvana po njoj.
 Kada u grmlju skriva mladića ugleda Kirka,
 350 Zapanji se, i padnu iz ruku joj nabrane trave,
 Čini joj se, da vatra po moždini bludi joj c'jeloj.
 Pošto se sabere malo u umu od žestokog plama,
 Htjede da očituje što želi, al' zbog brzine
 Konja i silne pratnje pristupit joj ne bi moguće.

³⁴ 324. Olimpijske su se igre u Elidi svetkovale svake pete godine. - Pik dakle nije još navršio dvadesetu godinu života.

³⁵ 326. i d. O Drijadama vidi bilješku uza stih 506. trećega pjevanja, a o Najadama povrh toga još bilješku uza stih 642. prvoga pjevanja.

³⁶ 328. i d. Rijeke Anijen, Almon, Nar i Farfar jesu pritoci Tibera. - Rijeka Albula utječe u Anijen, a rijeka Numicija (*Numicus*) u Etrursko more.

³⁷ 331. U svetištu blizu Aricije poštovala se Dijana kao šumska boginja. Svetištem su ovim upravljali robovi, a upraviteljima postajahu tako, te su oni, koji su htjeli postići tu čast, u dvoboju morali pogubiti tadašnjega upravitelja. Ljudske su se žrtve morale prinositi i Dijani u Tauridi na Heronesu, pa tako postade priča, da je Orest zajedno sa sestrom Ifigenijom uzeo iz Tauride i onaj kip Dijanin, pa da ga je dopremio u Ariciju. Odatle Dijani pridjevnik "Skitska" ili "Orestejska".

³⁸ 334. U Vergilija (Enejida X, st. 76.) Venilija je mati Turnova.

³⁹ 336. Laurenćanin je Pik, jer kraljuje u gradu Laurentu u Laciju, na obali morskoj između grada Ostije i Lavinija.

⁴⁰ 348. Kirkejska je zemlja ostrvo Eeja, što je ležalo nasuprot Laciju.

355 "Ne ćeš - reče - uteći, pa makar te nosio vjetar,
 Ako se poznajem dobro i snaga mojijeh trava
 Ako ishlapila nije i basme ne izdaju mene!"
 Reče i bez tijela prevarljivu priliku vepra
 Načini te ga pusti protrčat pred očima kralju,
 360 Onda među mnoga šumska drveta tobože zaći,
 Gdje je najgušća šuma i mjesto nepristupno konju.
 Odmah za sjenkom Pik poteče ništa ne sluteć,
 Zapjenjenome konju sa pleći brzo se skine,
 Pješke po šumi pođe po visokoj u ludoj nadi.
 365 Molitve izusti tada i riječi čarovne Kirka
 I tajinstvenom basmom tajinstvene bogove zazva,
 Basmom, koja je jaka pomračiti mjesecu b'jelom
 Lice i oblake kišne na očevu glavu navući.
 I sad se natušti nebo, kad Kirka basmu izreče,
 370 Magla izlazit stane iz zemlje po stazama mračnim,
 Druzi se izgube, i kralj bez pratnje osta, - tad Kirka
 Našavši mjesto i zgodu progovori: "Tako ti oči,
 Kojim si moje očaro, i tako ti, krasniče, lika,
 Koji me boginju sili, da tebi se ponizno molim,
 375 Oganj ublaži moj i Suncu, koje sve vidi,
 Budi zet i ne prezri Titanidu nemilo Kirku".
 Surovo odbije Pik i Kirku i molbu joj veleć:
 "Koja si, da si, al' tvoj nijesam! Osvojila druga
 Mene je te me drži i želim, da dugo me drži.
 380 Ljubavlju ne ću tuđom da vjernost narušim bračnu,
 Dok mi Janovu kćer Kanèntu živi sudbina".
 Zalud još neko'ko puta namolit ga kuša te reče:
 "Ne ćeš bez kazni ostat, Kanènti vratit se ne ćeš!
 Ljubeća uvr'jeđena što žena može, pokazat
 385 Čin će, a uvr'jeđena i ljubeća žena je Kirka!"
 Tad se k zapadu dvaput i k istoku okrene dvaput,
 Triput ga palicom takne i basme tri još izreče.
 Nato pobježe Pik, al' brže no obično trči,
 Čudit se stane tome; još perje spazi na sebi.
 390 Srdit, što Latinski gaji u njemu dobivaju novu
 Pticu, tvrdijem kljunom po drvetu divljemu stane
 Kljuvat i pun ljutine pozljeđuje dugačke grane.
 Grimiznu boju plašta na sebe perje povuče;
 Zlato, što pregljica bješe skopčavajuć haljinu, to sad
 395 Paperje posta, i zlatna po vratu se pruga omota;
 I ništa od prije Piku ne ostane do ime samo.
 Druzi međutim zovu badava po polju Pika,
 Ali se namjeriti na njega ne mogu nigdje;
 Napokon nađu Kirku, - razr'jedila veće je bila
 400 Uzduh i suncu dala i vjetrom, da rasture maglu;
 I prekoravat je stanu sa razlogom i istu kralja,
 Prijete silom i hoće da navale oružjem gnjevni.

Kirka ih pogubnim jedom i sokom otrovnim poli,
 Onda zazove Noć i iz Ereba,⁴¹ Haosa noćne
 405 Bogove, k tome dugo zavijajuć Hekatu zovne.
 Nato - čudo je reći - pomače s mjesta se šuma,
 Zemlja zaječi, drveta pobl'jede, što stajahu blizu,
 Poškropljena je trava od kapi krvavih vlažna,
 Hrapava izlazi rika iz kamenja - tako se čini,
 410 Laju, čini se, psi, po zemlji crnjaste zmije
 Gmižu i šutljivijeh lagušne lepeću duše.
 Svi se prepadnu od tih čudesa; - dok čude se, boje,
 Otrovanom ih šibom po licu udari Kirka,
 I čim taknuti biše, u različne zvjerove čudne
 415 Momci se pretvore, i lik nijednom ne ostane njegov.
 Zrakama obaspe Feb pri zalasku Tarteske žale,⁴²
 A svog muža badava Kanènta očima, srcem
 Izgleda. Onda se sluge i ostala čeljad razbježe
 Po svijem šumama kralju ususret lučeve noseć.
 420 Plakati, čupati kose i jaukat premalo bješe
 Nimfi, al' učini sve to i onda iz kuće skoči
 Pa ko bijesna stane po Latinskim poljima lutat.
 Šest ju je vidjelo noći i nanovo rođenih dana
 Šest je vidjelo nju, gdje po brdima, dolima hodi,
 425 Kudgod je slučaj dovede, - nit jede išta nit spava.
 Napokon od žalosti i hoda iznemoglu Tiber
 Ugleda nju gdje leže na obali njegovoj dugoj.
 Tamo jadnica skupa sa suzama puštaše tihi
 Glasak, kojeg je sama udesila u pjesmu tuga,
 430 Kao što labud pjesmu na umoru pogrebnu pjeva.⁴³
 Najzad kad od žalosti rastopio nježni se mozak,
 Raspline se i nesta u zraku je pomalo tankom.
 Al' glas o njoj je mjesto sačuvalo, koje su pravo
 Kanent prozvale nekad Kaméne⁴⁴ po imenu Nimfe. -
 435 Takvih sam mnogo stvari u onoj godini dugoj
 Čuo i vidio ja. Al' zasjeli, odvikli radit
 Napokon morasmo ipak zaplovit i razviti jedra.
 Plovbu pogibeljnu i put dugačak proreče nama
 Kirka i na moru strašnom bijede. Priznajem, da se
 440 Prestraših, pa kad dođoh na ovu obalu, ostah".

⁴¹ 404. Ereba je prema Homerovoj Ilijadi (VIII, st. 368.) prostor između zemaljske površine i Hada, boravišta pokojnikâ. Rimskim pjesnicima služi ta riječ, da naznače podzemni svijet uopće.

⁴² 416. Tarteski su žali u Hispaniji, a zovu se žali Hispanije tako po naseljeničkom gradu Tartesu, koji se kasnije zvao Hispalis, a bio je na rijeci Betsisu (danas: Guadalquivir). Ovdje se tim žalima naznačuje krajnji zapad.

⁴³ 430. Da labud neposredno prije smrti pjeva, pominju mnogi grčki i rimski pjesnici.

⁴⁴ 434. Kamene su narodne boginje Italaca i tek kasno su na njihovo mjesto došle Grkinje Muze. U Rimu su one imale svetište blizu vratâ: *Porta Capena*.

Prestade pričat Makàrej. U mramornoj žari Kajéta
 Sahrani se i kratak na grobu joj stavi se natpis:
 "S ljubavi poznati svoje hranjènik mene Kajetu
 Spali, kako i treba, iz ognja me Argolskog spasav".
 445 Zatim od zelenog naspá Trojanci odvežu užè,
 Od doma zloglasne Kirke i zasjeda njenih daleko
 Skrećuć da gajima pođu, gdje sjenama pokriti Tiber
 U more pada žuti pijesak sa sobom noseć.
 Kuću dobije i kćer Latína, Faunova sina,⁴⁵
 450 Ali s bojem Enèja. Sa žestokim narodom rat se
 Počne, i Turno bjesni zbog vjèrenicè; cijela
 Tirenska zemlja⁴⁶ u boj na Latine zađe, i duga
 Borba i neumorna za pobjedu bijaše tešku.
 I Enèja i Turno pojačiše tuđom se snagom,
 455 Mnogi Rutulom stanu pomagati, à mnogî vojsci
 Trojanskoj. Ne ode zalud Enèja na prag Evàndrov,⁴⁷
 Al' Diomèdu je u grad bjeguncu došao zalud
 Venul. Diòmèd je bio u području Japiga Dauna
 Golem sagradio grad i za ženinstvo dobio polja.
 460 Poruku kralja Turna kad Venul iskaže njemu
 I pomoć zaište, tad se Etólac ispriča vitez⁴⁸
 Veleć, da tastov narod u bojeve ne će uplesti,
 A sam da nema ljudi iz naroda svojega, koje
 U boj bi mogo opremi: - "Al' nemojte misliti, da to
 465 Izmislih; sad ću vam nešto pripovjedit, premda mi spomen
 Gorku ponavlja tugu. Kad visoki Ilij izgorje
 Te se Danajska vatra već Pergama zasiti, onda
 Junak Narički⁴⁹ na sve navuče osvetu, koju
 Sam je zaslužio bio, što Djevi ugrabi djevu.
 470 Vjetri Danajce nàs po pućini neprijateljškòj
 Pognaju, raspu, te stignu i munje nas i noć i kiša,
 Srdžba neba i mora i b'jede vrhunac Kafàrej.⁵⁰

⁴⁵ 449. Latin je sin Fauna, unuk Pika, a praunuk Saturnov. Kći je njegova Laviniija.

⁴⁶ 452. Tirenska je zemlja Etrurija.

⁴⁷ 456. i d. Prema kazivanju Vergilijeve Enejide (VIII, st. 454. i d.) Eneja je zatražio i dobio pomoć od Evandra, koji je iz Arkadije došao u Lacij i osnovao Palacij na Palatinskom brdu. - Junačina se Diomed nakon pada Troje najprije vratio nazad u Argos, ali ga nijesu zadovoljile prilike, što ih je našao kod kuće, pa se zato iselio, a oluja ga je zanjela u zemlju Japiga Dauna, u Apuliju, gdje je pomogao kralju Daunu u boju protiv Mesapijaca. Za nagradu dobi on od Dauna zemljišta i kćer Evipu i osnova grad Argos u sjevernoj Apuliji. - Japigija bilo je staro ime Apulije.

⁴⁸ 461. Etolac je vitez Diomed, a naziva se tako, jer je otac njegov Tidej bio sin etolskoga kralja Eneja; vidi bilješku uza stih 512.

⁴⁹ 468. Narički je junak Ajaks, sin Eleja, koji se rodio u gradu Nariksu u ozolskoj Lokridi. On je ugrabio proročicu Kasandru, Prijamovu kćer, pošto ju je zlostavio u Minervinu hramu, a onda je odvuкао robinju i predao je Agamemnonu.

⁵⁰ 472. Kod predbrežja Kafareja na jugoistočnom kraju Eubeje grčko se brodovlje konačno rasteplo na sve strane vraćajući se iz Troje.

Ne ću žalosne zgrade po redu kazivat, već kažem:
 Grci bi mogli onda i Prijama na plač potaći.
 475 Mene je oružana Minèrva brižljiva spasla,
 Istrgla me iz vala. Al' opet iz očinske zemlje
 Izagnan bih, i ranu još davnašnju Venera blaga
 Pamteći kazni mene, te toliko prepatih muka
 Na moru debelom ja i na suhu u bojima mnogim,
 480 Da sam sretnima često nazivao one, što bura
 Zajednička ih nekad i nemili baci Kafàrej
 U vodu, te mi se šćaše, da jedan među njima budem.
 Druzi mi nevolje krajnje pretrpjev na vodi, u ratu
 Klonuše i mole skitnje svršetak". - Nato će Akmon,⁵¹
 485 Koji je vatrene ćudi i od mnogih ogorćen b'jeda:
 "Šta još, junaci, ima, što vaša strpljivost ne bi
 Više podnositi htjela? Šta može učiniti jošte
 Kiterka - rec'mo, da hoće? Dok gorega ćovjek se boji,
 Mjesto za ranu ima, al' najgore kad se pretrpi,
 490 Tad je pod nogama strah, i za vršak se ne mari zala.
 Nek me slobodno ćuje, nek mrzi, kako i ćini,
 Na Diomedove ljude, al' ne marimo za mržnju
 Njenu nijedan od nas. Razmetanje platismo skupo!"
 495 Takvim rijećima Akmon Pleurónac Veneru dražec
 Podjari nju i staru u njojzi probudi srdžbu.
 Akmonu povlade r'jetki; većina njegovih druga
 Stanemo korit ga s tog. Odgovoriti htjede nam nato,
 Ali mu glas otanća i glasa put mu se suzi,
 Kosa u perje ode, i perje se po novom vratu
 500 Ospe, po grudma, po leđma; po mišićama porastu
 Veća pera, a lakti u krila se saviju laka;
 Nokti obuzmu noge dobrano, usta se ko rog
 Stvrđnu i ukoće se i dobiju šiljast svršetak.
 Tome se Niktej ćudi, Reksénov i Lik i Idas,
 505 Ćudi se takodër Abas; al' ćudeć se tako i sami
 Isti dobiju oblik; većina društva mi tako
 Prhne i lepećuć stanu da lete oko vesala.
 Pitaš li, kakav oblik imadu nenadne ptice:
 Labudi nisu, al' liće na labude najvećma b'jele.
 510 Jedva sjedište ovo i Dauna Japiga suhu
 Zemlju ko zet mu branim s malinom svojih drugova".
 Tako Enejev unuk.⁵² Tad kraljevstvo ostavi Venul
 Kalidonsko i zaliv Peukèćanà, Mesapska polja;⁵³

⁵¹ 484. Poput drugih imena preuzeo je Ovidije i ime Akmonovo od Vergilija, a u daljim stihovima imena: Lik, Idas i Abas.

⁵² 512. Enejev je unuk Diomed, a naziva se tako po Eneju (*Οἰνεύς*), ocu Meleagra i Dejanire, kralju u Kalidonu u Etoliji. Poradi djeda njegova naziva se i njegovo kraljevstvo u Apuliji kraljevstvom kalidonskim.

⁵³ 513. Zaliv je Peukećana zaliv kod Tarenta u donjoj Italiji. - Mesapska su polja južno od Tarenta.

515 Tu on ugleda spilju od mnogoga drveća tamnu,
 Njiše se laka trska oko nje, stanuje u njoj
 Sad kozjonogi Pan,⁵⁴ a nekad življahu Nimfe,
 Koje je u strah bio Apúlac nagnao pastir
 Te ih razagnao otud; al' nakon prvoga straha
 520 Nimfe se osvijeste i preziruć tog proganjača
 U kolo uhvate se i igrati stanu po taktu.
 Pastir se naruga tome i nasljeđujuć ih skokom
 Seljačkim prostačke grdnje i riječi sramotne doda;
 Umukne istom onda, kad odrveni mu grlo,
 Jer on postade drvo; po soku mu poznaje ćud se.
 525 Jagoda dafinovih gorčina pokazuje, kakva
 Bijaše jezika, kog sva ljutina u jagode pr'jeđe.
 Kada se poslanici povратиše s glasom, da ne će
 Pomoći dati Etolci, tad Rutuli započnu vojnu
 I bez pomoći te, i obje se zakrve strane.
 530 Turno gle na sklop lađeni omorikov požudne luče
 Baca; što moru bješe uteklo, sad ognja se boji.
 Mulciber pali smolu i vosak i gorivo drugo⁵⁵
 Pa se na kataraku već ka jedrima penjati stane,
 Veslačke već se klupe krivuljaste zadime, - al' tad
 535 Sveta se bogova⁵⁶ mati opomene, da su sa gore
 Idske omorike te, i uzduh napuni odmah
 Zveketom bijene mjedi i jekom puhaće frule,
 Pa se na pitomijem na lavima uzduhom vozeć
 Reče: "Uzalud, Turno, svetogrdnom desnicom bacaš
 540 Plamen! al' otet ću lađe i ne ću dopustit, da vatra
 Spali proždrljiva česti i ude gajeva mojih".
 Kod tih boginjinih riječi zagrmi, - za gromom
 Kiša se obori teška, odskakuje s kišom i tuča.
 Sini se Astrejevi⁵⁷ ponesu i pomute uzduh
 545 I more, koje se dizat od nenadnog sukoba stane.
 Snagom jednoga njih posluživši blaga se majka
 Frigijskim lađama uža od kudjelje prekine te ih
 Potjera napr'jed sve dublje i utopi moru u sr'jedi.
 Brvna se smekšaju tad, u tjelesa se pretvori ljudska
 550 Drvo, i oblik glava krivuljaste dobiju krme,
 Vesla se u prste pretvore sva i u noge plovne,
 A bok ostane bok, odozgo što u lađa bješe
 Kilj, to dobije službu kičmenjače; u kose meke

⁵⁴ 516. O Panu vidi bilješku uza stih 193. prvoga pjevanja.

⁵⁵ 532. Mulciber je pridjevnik boga Vulkana; vidi bilješku uza stih 6. drugoga pjevanja. Ovdje naznačuje taj pridjevnik samu vatru.

⁵⁶ 535. Sveta je bogova mati boginja Kibela, koja se osobito štovala na brdu Idi kod Troje, a odande su bile i omorike, od kojih su bile načinjene Enejine lađe.

⁵⁷ 544. Sini su Astrejevi vjetrovi.

555 Jedra se promijene, u mišice motke lađene;
 Ostanu modrikaste ko i prije. Nove Najáde
 Morske se djevojački po valima igraju sada,
 Kojih se bojahu prije. U gori rođene tvrdoj
 Po moru mekom vrve za svoje postanje ne mareć.
 Ali pamteći dobro, koliko na moru b'jesnom
 560 Nevolja prepatiše, pod ljuljane brodove često,
 Koji vozili nisu Ahivce, metahu ruke.
 Frigijskih sjećaju se bijeda i na Grke mrže;
 Vesela gledahu lica, kad skrši se Neritska lađa,⁵⁸
 564 Veselo gledahu, kada se brod pretvarao u hrid.⁵⁹
 566 Pošto u Nimfama lađe oživješe, moglo se nadat,
 Da će Rutulac prestat vojevati boječ se čuda;
 Al' nê će, - bogove obje imadu strane i hrabrost
 Bogova naknadnicu. Ne bore se više za miraz
 570 Ni za Latínovu vlast, za Lavíniju njegovu kćerku,
 Nego pobjedu traže i stideć se od rata prestat
 Ratuju. Venera najzad Enèju ugleda sina
 Pobjednikom, te pade i Turno i Ardea, silna,
 Dok živ bijaše Turno. A pošto je tuđinska vatra
 575 Spali i njezinih kuća u pepelu nestade toplom,
 Ptica iz razvalina izleti viđena prvom
 Tada i krilima mahnuv sa sebe pepeo strese.
 Tanahnost, glas i bljedoću i drugo, što uzetu gradu
 Liči, i ime samo sačuvala ona je ptica,
 580 Te se Ardea sama oplakuje krilima bijuč.
 Već je Enèjina hrabrost Junonu samu i druge
 Bogove nagnala, da se od davnašnje povrate srdžbe,
 I tad kraljevstvo Julu dječaku utvrdivši dobro
 Zreo Kiterkin sin za nebesa postao bješe.
 585 Venera zauzme za nj se kod bogova i svom se ocu
 Obvije oko vrata i reče: "Nikad nijesi
 Bio mi nemilostiv, al' sada preblag mi budi,
 Te mom Enèji, kojem po krvi mojoj si djedom,
 Kakvo božansko daj dostojanstvo, makar i malo,
 590 Samo da dobije kakvo. Ta dosta je vidjeti jednoć
 Kraljevstvo nemilo te se rijekom voziti Stiškom".
 Bozi se privole tome, nepomičnih oči ni sama
 Kraljica ostala nije, već pristade prijazna lica.
 Nato prozbori otac: "Vrijedni ste nebeskog dara,
 595 Koja i za kog moliš. Šta želiš, nek bude ti, kćerko!"

⁵⁸ 563. Neritska je lađa Uliksova, koju je strijela Jupiterova razbila, kad su njegovi drugovi poklali Helijeve volove na ostrvu Trinakriji.

⁵⁹ 564. U hrid se pretvorio brod Feačana, na kojem se Uliks od Feačana vratio na Itaku. Kad su Feačani vraćajući se kući bili već sasvim blizu svoga ostrva, Neptun, koji se srđi na Uliksa, što je oslijepio njegova sina Polifema, pretvori njihov brod u hrid.

Tako reče, a ona s veseljem zahvalivši ocu
 Zrakom se lakim poveze na kolima, što su ih krila
 Golublja nosila, na žal Lavrintski, gdje pokriti trskom
 Míli s valima svojim Numicij u obližnje more.
 600 Ovom zapovjedi, da sve s Enèjê, što potpada pod smrt,⁶⁰
 Opere i tiho tekuć u pučinu da ga odnese.
 Rogati poslušá bog, što Venera naloži njemu.
 I na Eneji sve, što smrtno bijaše, vodom
 Okupa, ispere svojom, - a bolji mu ostade dio.
 605 Tijelo očišćeno božanskim mirisom mati
 Pomaže, s nektarom slatkim smiješav ambròsiju takne
 Usta mu, te on postade bog, - i narod Kvirínov⁶¹
 Nazva Indigetom⁶² njega i sazda mu hram i oltare.
 Onda pod dvoimenog Askànija potpadne Alba
 610 S kraljevstvom Latinskijem. Za njime Silvije dođe,⁶³
 Kojeга Latin sin starinsko je držao žezlo.
 I ponovio ime. Za ovim slavni je Alba
 Došo, za Albom Epit, a onda Kapet i Kapis
 (Upravo Kapis i Kapet). Tibèrin primi iza njih⁶⁴
 615 Kraljevstvo; taj se u vodi u Tuščanskoj utopi, kojoj
 Svoje ostavi ime. A njegovi bili su sini
 Remul i Akrota ljuti. Izmed njih starijeg brata
 Remula udari munja, jer nasljedovo je munju.
 Akrota od brata svoga pametniji predade žezlo
 620 Jakome Aventínu; na istome sahranjen brdu
 On je, na kojem je vlado, i svoje mu ostavi ime.
 Već je Palàtinskî narod pod Prokinom živio vladom.⁶⁵
 U doba njegovo bješe Pomóna, - od Hamadrijádá⁶⁶
 Latinskih vještije nije nijedna radila bašče,
 625 Niti je oko voća pomnjivija ikoja bila;
 Otud je i ime njeno. Ni šume njoj ni rijeke

⁶⁰ 599. Numicij je malena rijeka kod Lavinija u Laciju. Prema običnoj je priči Eneja poginuo u boju kod te rijeke ili se u njoj utopio.

⁶¹ 607. Narod Kvirinov jest narod Romulov, koji iza smrti postade bogom Kvirinom, kako se pripovijeda malo kasnije, st. 828.

⁶² 608. Indigetima se nazivahu stari italški mjesni bogovi. Eneja postade s vremenom istovetan s Jupiterom Indigetom, koji se poštovao u Laviniju. Njegovo se svetište kasnije nahodilo između Lavinija i rijeke Numicija.

⁶³ 609. i d. Albanskih kraljeva, što ih sada izbrazja, poznaje Ovidije samo trinaest, dok ih ostala stara vrela pominju četrnaest. Ostala naime vrela postavljaju između kraljeva Askanija i Latina Silvija još dva Silvija, a Ovidije samo jednoga.

⁶⁴ 613. i d. Valjada poradi metra pjesnik je u stihu 613. prije spomenuo Kapeta nego Kapisa, pa zato u idućem stihu izriječkom primjećuje, da je Kapis bio stariji.

⁶⁵ 622. i d. Pomona i Vertumno stara su italška božanstva, bogovi plodnosti drveća. Vertumno se običnije nazivao: *Pomonus*.

⁶⁶ 623. O Hamadrijadama vidi bilješku uza stih 690. prvoga pjevanja.

Mile nijesu, već polja i drveće s prekrasnim voćem.
 Mjesto koplja u ruci krivuljasti kosijer drži,
 Kojim sad prebujni rast preprečuje i grâne kreše,
 630 Koje se bez reda šire, sad koru reže i u nju
 Kalami drvo i sok u navrt meče; - sad vodom,
 Koja teče, Pomóna krivuljaste natapa žile
 Kor'jenja željnoga vlage i ne da im trpjeti žeđu.
 To joj je ljubav i pomnja; za Veneru ne mari ništa.
 635 Boječ se sile seljâkâ iznutra zatvora voćnjak,
 Ne pušta nikakvog k sebi muškarca i bježi od njega.
 Što sve Satiri nisu učinili - mladi plesači,⁶⁷
 Što li omorikov v'jenac na rozima noseći Pani,
 Silvan, koji je svagda od svojih godina mlađi,
 640 I bog, što lupeže goni kos'jerom i sramotnim udom,⁶⁸
 Da se ne približe k njoj! Nadvisivao ljubavlju svojom
 Njih je Vertumno sve, al' sretniji ne bješe od njih.
 Kako je nosio često u košari klasje ko žnjetvar
 Izmučeni obučen u obličju žnjetvara pravog!
 645 Često je od sijena vijenac imo na čelu,
 Ko da je prevraćao baš sada košenu travu;
 Ostane nosio često u ruci je u tvrdoj, pa bi
 Kleo se svatko: sad baš odvezo je umorne vole;
 Ima li kosijer, sličan kresaču je ili rezaču,
 650 Nosi li ljestve, misliš, da voće je pošao brati;
 Vojnik je, kad mač imade, a ribar, kad udicu nosi.
 Tako je u mnogim znao oblicima pribavit sebi
 Pristup te se nasladit Pomónu gledajuć krasnu.
 Znao je također glavu obàviti šarenom kapom
 655 Pa se upiruć o štap i noseć na glavi sjedine
 Bakom se znao načinit i u vrt obrađen unić
 I tu se čuditi voću te reći: "Blažene l' tebe!"
 Onda hvalit, cjelivat Pomónu, kako je prava
 Ne bi cjelivala baka. Tad na grudu zguren bi sjeo
 660 I gledo grane, što se od jesenskog svijaju roda.
 Lijepi stajaše brijest pred njime sa prekrasnim grožđem,
 Njega pohvalivši on zbog vrline i nakita skupa
 Reče: "Al' kada bi deblo bez loze stajalo samo,
 Ništa se do lišća ne bi na njemu tražilo drugo;
 665 Ali i loza, što se brijesta združena drži,
 Da se združila nije, povijala bi se po zemlji;
 A ti se primjera ne ćeš da držiš drveta ovog,
 Nego od braka bježiš i ne misliš poći za koga.

⁶⁷ 637. i d. O Satirima i Panima vidi bilješku uza stih 193. prvoga pjevanja. Od Pana nije različan bog Silvan.

⁶⁸ 640. "Bog, što lupeže goni kos'jerom i sramotnim udom" jest Prijap, sin Bakha i Venere, čuvar vrtova, vinogradâ i poljâ.

670 O da hoćeš! prosaca saletjelo tebe bi više,
 Negol' u Helene bješe i one, s koje se pokolj⁶⁹
 Lapitski zbi, i u žene Uliksa opreznog, smjelog.
 I sad, kada se kloniš i odvrćaš ti od prosaca,
 Hiljada ljudi te žele i polubozi i bozi
 I sva božanstva, što ih na Albanskim brdima ima.
 675 Al' ti ako si mudra i dobro se udati hoćeš
 I staru poslušat mene, što više od svih te onih
 Ljubim i više, no misliš: okani se običnog braka,
 Nego za bračnog druga Vertumna uzmi, - za kojeg
 I ja ti jamčiti mogu. Ni sebi poznatiji nije
 680 Negoli meni on. Po svijetu se ne skita svakud,
 Sjajan nije mu stan, al' svaku, koju gdje vidi,
 Ne ljubi kao većina prosaca. Ti si mu prva
 Ljubav i zadnja i svoje posvećuje godine tebi
 Jedinoj; k tome je mlad i milote prirodne ima
 685 Dar i pretvorit se vješto u svakakve oblike može,
 Štogođ zaželiš - ma što zaželjela - sve će učinit.
 Oboje ljubite isto! u njega je voće, što gajiš,
 Prvog, i plodove tvoje u desnici veseloj drži.
 Al' sad ne mari za voće on sa drveća brano
 690 Ni za povrće, što je u baščama, s dobrijem tekom,
 Ni za što, samo za te. Na ljubav mu smiluj se žarku
 I misli, da ti sâm na svoja usta se moli.
 Kazni se bogova boj i Idalijke,⁷⁰ kojoj su mrska
 Tvrda srca, i gnjeva Ramnùsîjkê⁷¹ zlopamtne boj se.
 695 A da se više bojiš, pripovjedit događaj sad ću
 (Stara sam, i mnogo doznah) cijelome predobro Kipru
 Poznat, da lakše se skloniš i srce svoje umekšaš.
 Ifid neznatna roda potomak vidio bješe
 Djevojku plemenitu iz Teukrove iz krvi stare⁷²
 700 Anaksarétu, - i vidjev u kostima svim se usplamti.
 Nakon dugačke borbe, kad razumom nije već mogla
 Strasti svladati, ode do njezine ponizan kuće;
 Dojilji jad svoj prizna i ljubav i zamoli, da mu

⁶⁹ 670. i d. Prema starim je vijestima Helena imala svu silu prosaca. Jedno ih staro vrelo izbrazja dvadeset i devet. - Lapitski se pokolj zbi poradi Hipodamije, kojom se Piritoj ženio; vidi stihove 210. i d. dvanaestoga pjevanja.

⁷⁰ 693. Idalijka je Venera, a naziva se tako po svome svetištu u Idaliju na ostrvu Kipru.

⁷¹ 694. Ramnusijka je boginja Nemesa, boginja umjerenosti i uzdržanja, koja kažnjava svaku obijest, a naziva se tako po mjestu Ramnu kod Atene, gdje bijaše staro njezino svetište.

⁷² 699. Teukar, brat Ajaksov, bojeći se gnjeva oca Telamona, pobježe na Kipar i osnova tamo nov grad Salaminu. Crtajući djevojku tvrda srca, koja uporno odbija ljubav, i mladića, koji je ustrajan u ljubavi, pa na svaki način kuša da pridobije za se srce djevojačko, Ovidije se služi mnogim motivima, koji su prije njega već nebrojeno puta bili upotrijebljeni u aleksandrinskom i rimskom pjesništvu, a i sam se njima obilato služio u starijim ljubavnim pjesmama, tako na pr. da ljubovnik vijencima kiti do vratnike djevojčina stana, da spava na pragu njezine kuće i t. d.

704 Prijazna bude, - tako hranjenice njene joj nada!
 708 Katkad je do vratnike vijencima mokrim od suza
 Znao kititi on i boke mekane svoje
 710 Na tvrdom pragu izvalit pa kleti okrutnu bravu.
 Anaksaréta je ljuća od pučine burne, kad Jarci⁷³
 Zalaze, od gvožđa tvrđa, što Norička vatra ga topi,⁷⁴
 I od kamena živca ukorenjena u zemlji;
 Prezirno njemu se smije i surovo nemilim činma
 715 Ohole dodaje r'ječi i ljubećem uzima nadu.
 Ne odol'jevajuć Ifid i ne moguć trpjeti muka
 Dugih i tuge reče pred vratima besjede zadnje:
 "Ti si, Anaksaréta, pob'jedila! trpjeti ne ćeš
 Već dodijavanja moga, i spremaj veseli triumf,
 720 Pjevaj Peansku pjesmu,⁷⁵ ovjenčaj se lovorom sjajnim.
 Ti si pob'jedila, ja mrem s veseljem; raduj se tvrda;
 Bar ćeš morati nešto na ljubavi hvaliti mojoj,
 Kojom tebi ugodih, i zaslugu priznat ćeš moju.
 Al' znaj, da ću te prestat da ljubim onda, kad živjet
 725 Prestanem, i dva života da najedno ostavit moram.
 Ne će ti glasovi doći o mojoj smrti, već samog
 Vjeruj mi, vidjet ćeš mene gdje glavom dolazim k tebi,
 Gledajuć mrtvo mi t'jelo da oči okrutne pariš.
 Al' vi ako, o višnji, na ljudska gledate djela,
 730 Vi ne zaborav'te mene (već jezik ne smije drugo
 Molit), učin'te, dugo o meni da pričanja bude;
 Kad pokratiste život, produljite spomen mi barem!"
 Reče i oči vlažne i blijede dižući ruke
 Dovratnicima, što ih vijencima kićaše često,
 735 Na zamku konopac sveže na vrhu vrata i reče:
 "Okrutna bezbožnice, vijenac taj ti je mio!"
 U zamku glavu uvuče, pa i tad se okrene k njojzi,
 I onda nesretno breme sa svezanim obisne vratom.
 739 Noge se trznu i lupe o vrata, a vrata se otpru,
 741 Pokažu, što se zbilo; - povikavši slugu ga dignu
 I majci u dom odnesu (jer otac pokojni bješe);
 Ona ga primi na krilo i grleći mrtvoga sina
 Žalosnih roditelja izgovori besjede nad njim
 745 I sve učini ono; što majke žalosne čine,
 Zatim u sprovodu plačnom sprovede kroz grad ga dav ga
 Nosit u nosilima na spalište bl'jedog mrtvacu.
 Anaksarétin je dom u blizini slučajno stajo,

⁷³ 711. Jarci, zvjezdano jato, zalaze oko polovine mjeseca prosinca. U to je doba more obično veoma burno.

⁷⁴ 712. Noričko se željezo u starini osobito cijnilo.

⁷⁵ 720. Peanska se pjesma isprva pjevala u čast Apolonu, a kasnije se nazivahu tako i druge pobjedne pjesme.

750 Kud je povorka tužna prohodila i tvrdoj dođe
 U uši tužnjave glas, i osveta božja je stiže.
 "Hajde da vidimo sprovod žaloviti!" ganuta reče,
 Pa se u visoku sobu sa širokim prozorma pope.
 Kako Ifida spazi na nosilima gdje leži,
 Oči se ukoče njoj, navuče se bljedilo t'jelom
 755 I krv iščezne topla. Kad htjede da odstupi natrag,
 Noga se ne može maći; kad htjede da odvrati lice,
 Ni to joj ne bi moguće, i pomalo obuze sve joj
 Udove kamen, koji već prije u grudima bješe.
 Ne drži za gatku ovo: u gradu je još Salamini
 760 Kip sa oblikom njenim, u hramu Venere stoji,
 Koja daleko gleda. Držeći ovo na umu
 Ohola, negipka ne bud' i s ljubećim združi se, Nimfo,
 Tako ti proljetni mraz ne opalio voća u pupu,
 A u cvijetu ti voća ne stresli žestoki vjetri!"
 765 Kad to izgovori bog, što načinio bješe se bakom
 Bez nužde, onda se stvori mladićem i odbaci sprave,
 Koje ga staricom čine, i pokaže on se Pomoni,
 Kao presjajno lice sunčano kad pred sobom svlada
 Oblake i onda sine, a nema na putu nijednog,
 770 Hoće da učini silu, al' ne treba sile, jer Nimfu
 Osvoji oblik Vertumnov i s njime osjeti ranu.
 Zatim je nepravednik Amúlij Ausònijôm vlado
 S vojskom, al' Numitoru starini unuci⁷⁶ vrate
 Kraljevstvo izgubljeno; utemelje zidi se gradu
 775 Na Palilijski blagdan;⁷⁷ Sabínci pod Tatijem kraljem
 Započnu rat i do tvrđave put otvoriv Tarpéja⁷⁸
 Dušu kazni vrijednu pod gomilom štitova pusti.
 Otud Kurani⁷⁹ pođu i na vuke šutljive nalik
 Stiskujuć glase u ustih spavačive napadnu ljude,
 780 Onda k vratima krenu, što zasovnicom ih čvrstom
 Zatvori Ilijin sin. Al' Saturnija otvori jedna⁸⁰
 Vrata bez ikakve buke, kad òkretao se stožer;
 Samo Venera ču, gdje poluga pade od vrata
 Te bi zatvorila ih, al' bozima slobodno nije

⁷⁶ 773. Unuci su Amulija i Numitora Romul i Rem, sinovci Numitorove kćeri Reje Silvije i boga Marta.

⁷⁷ 775. Palilijski je blagdan, što se svetkovao u čast stare italske boginje Paes 21. travnja.

⁷⁸ 776. i d. Tarpeja, kći Spurija Tarpeja, zapovjednika tvrđave na Kapitoliju, obrekla je Sabincima, da će im otvoriti vrata tvrđave, ako joj dadu ono, što nose na lijevoj ruci, želeći dobiti zlatne njihove narukvice. No na lijevoj su ruci Sabinci nosili i štitove, pa bacivši ih na Tarpeju zasuli je njima.

⁷⁹ 778. Kurani su stanovnici grada Kures u zemlji Sabinaca.

⁸⁰ 781. Ilija je Reja Silvija, kći Numitorova i mati Romulova, a Saturnija je Junona, koja je gnjevna i na Romula, jer je potomak Trojanaca.

785 Bogova posle razbijat. U susjedstvu Janovu bjehu⁸¹
 Ausonske Nimfe, gdje teče iz izvora studena voda.
 Venera zamoli njih, da pomognu; pravednu molbu
 Ne mognu boginji odbit te izvabe iz vrela svoga
 Vodene žile. Još onda nepristupna ne bjehu vrata
 790 Otvorenoga Jana ni vodom presječen prolaz;
 Žučkastog sumpora Nimfe pod obilni metnuše izvor
 I žile šuplje smolom upališe, da se sve puše.
 Od sile tē i druge vrućina u nutrašnjost vrela
 Prodre, i voda, što se dotada sa studeni bješe
 795 Alpinskom borila, sada u tupila ni vatri nije.
 Dovratnika se oba od gorućeg zapuše pljuska,
 I novo vrelo zakrči put do obrèčenih zalud
 Ljutim Sabincima vrátâ, dok mogaše Martova vojska⁸²
 Metnuti oružje na se. A kada iziđe s njome
 800 Romul u bitku te se tjelesima Sabinskim pokri
 Rimska zemlja, a pokri i svojim, i kad već krvcu
 Zetova bezbožni mač sa krvcom tastova sm'ješa,⁸³
 Napokon odluče prekinut rat i do krajnosti više
 Med sobom se ne borit, a Tatije vladu da primi.
 805 Kada Tatije umre, nad naroda vladaše oba
 S pravom jednakim Romul. Tad Mavors⁸⁴ kacigu skinuv
 Prozbora bogova ocu i ljudi besjedu ovu:
 "Došlo je, roditelju, vrijeme, kad na tvrdom stoji
 Temelju država Rimska, ma tkogod vladao njome;
 810 Nagradu obećanu i meni i unuku vr'jednu
 Treba sad dati i njega sa zemlje na nebo dići.
 Ti si mi obreko jednoć u zboru pred bozima svima
 (Pamtim, jer ljubaznu riječ sačuvah u srcu dobro):
 ""Jedan čovjek će biti, kog u nebo dići ćeš plavo"".
 815 Tako si reko, a sada riječi smisao ispun' ".
 Svemožni Jupiter prista i oblacima nebesa
 Crnima zastre te gromom i munjom prestraši svijet.
 U tome pouzdan znak uzdignuća obrèčenôg Gradiv⁸⁵
 Poznade te se uprv o koplje na kola skoči,
 820 Na kola s jakijem konjma u krvavu jarmu, i bičem
 Ošine konje te zrakom naglavce se spusti i stade
 Na najvišem brežuljku Palátija šumom obraslog;

⁸¹ 785. Bog Jan, bog s dva obraza, od kojih jedan gleda u budućnost a drugi u prošlost, imao je hram na zapadnom obronku Kapitolija na putu, koji je vodio od Rimskoga fora do Cezarova fora. Općeno se držalo, da je taj hram podigao još Numa.

⁸² 798. Martova su vojska Rimljani, jer je Romul Martov sin.

⁸³ 802. Zetovi su Rimljani, a tastovi Sabinci, jer su Rimljani pootimali njihove kćeri i oženili se njima.

⁸⁴ 806. Mavors je starije ime boga Marta, Romulova oca.

⁸⁵ 818. Gradiv je pridjevnik boga Marta; vidi bilješku uza stih 427. šestoga pjevanja.

Otud Ilij'na sina odnese, kad svojim Kvirítom
 Vraćaše državna prava. U tanahnom uzduhu smrtno
 825 Tijelo raspade se, ko olovna kada se kugla⁸⁶
 Topi u nebeskom visu iz široke bačena praće.
 Romul krasniji lik i dostojniji visokih svetih
 Jästúkâ dobi, kakav u plaštu je kraljevskom Kvirin.⁸⁷
 Misleći, izgubljen da je Hersilija žena za njime
 830 Plače, al' kraljica k njoj Junona svijenim putem
 Iridu pošlje,⁸⁸ da ovu udovici besjedu javi:
 "Gospođo, najljepša ti o diko u Latinskoj zemlji⁸⁹
 I u Sabinskom rodu, od žena dostojnija sviju
 Bila si takoga muža, a sada Kvirinu si žena.
 835 Ne plač', a ako želiš da ugledaš tvojega muža,
 Za mnom u zeleni gaj na brežuljku Kvirínovu hodi,⁹⁰
 U gaj, što kralja Rimskoga hram obastire sjenom".
 Irida poslušá te se po luku šarenom spusti
 Na zemlju i sve kaže Hersiliji, kako je nalog.
 840 Jedva podiže oči Hersilija stidljiva lica
 I kaže: "Boginjo vod' me - ne mogu, koja si, reći,
 Al' zacijelo si boginja ti - o vodi me te mi
 Lice muža pokaži; nek jednom samo sudbina
 Dâ mi vidjeti njega, nebesa, reći ću, dobih".
 845 Odmah se s Taumasovom sa kćerkom na Romulov ona⁹¹
 Popne brežuljak, a ondje iz etera padne zvijezda
 Na zemlju; od te se sv'jetle zvijezde Hersilija zasja
 Sjajem i zajedno s njom se u eteru raspline ona.
 Poznati rukama nju osnivač Rimskoga grada
 850 Primi te ujedno s t'jelom i ime joj prom'jeni te je
 Nazva Hora,⁹² i ona s Kvirínom boguje sada.

⁸⁶ 825. i d. Ovdje se ponavlja staro mišljenje, da se olovna kugla bačena praćom rastopi u zraku, što smo ga čuli već u drugom pjevanju, stih 727. i d.

⁸⁷ 828. Rano postade kralj Romul istovetan s Kvirinom, ratnim bogom Sabinaca. Kako pjesnik ovdje opisuje Kvirina, bit će da je taj bog bio prikazan na kojem kipu njegova doba.

⁸⁸ 831. O Iridi, kćeri Taumasovoj i glasnici Junoninoj, vidi bilješku uza stih 479. i d. Svijeni put, kojim je Junona šalje, jest duga.

⁸⁹ 832. i d. Hersilija, Romulova žena, bila je također jedna od ugrabljenih Sabinaka.

⁹⁰ 836. i d. Prema priči Rimljani su Romulu odmah nakon njegova uzlaska među bogove posvetili hram na brdu Kvirinalu.

⁹¹ 845. i d. Romulov je brežuljak Kvirinal nazivajući se tako po božanskom njegovu imenu.

⁹² 851. Kao boginja Hora bila je Hersilija istovetna s Hebom, boginjom mladosti.

PETNAESTO PJEVANJE.

Romula naslijedi u kraljevskoj časti *Numa*. On je željan znanja i polazi na nauke k mudracu *Pitagori* u Kroton. Tamo doznaje, da je grad Kroton sazdao *Miskel* dobivši zapovijed od Herkula, da osnuje naselje na grobu gostoljubivoga njegova prijatelja Krotona. Kad je *Miskel* htio da ostavi zavičaj, bude poradi toga stavljen pred sud i svi su ga članovi suda osudili, ali crni se njihovi kamenčići čudom pretvoriše u bijele i on bude odriješen (st. 1.-59.). *Pitagora* je s ostrva *Sama* došao u Kroton i uči pored mnogoga drugoga, da ne valja jesti životinjskoga mesa, a u vezi s tim razlaže nauku svoju o selenju duša u raznovrsna tjelesa. On je sam bio negda Trojanac *Euforb*, koji je poginuo od *Menelajeva* koplja. Pa i sve se drugo na svijetu mijenja iz jednoga oblika u drugi: rijeke mijenjaju svoje korito, gradovi okolinu, ostrva i brda svoje mjesto (st. 60.-478.). Vrativši se od *Pitagore* *Numa* je do smrti valjano upravljao Rimom, a kad je umr'o, tugovala je za njim *Nimfa Egerija*, njegova žena, pa je ni *Hipolit*, sin *Tesejev*, uza sve nastojanje ne može da utješi (st. 479.-496.). *Teseju* je povratio život *Eskulapije* i on sada kao svećenik *Virbije* upravlja *Dijaninim* svetištem kod *Aricije*. *Egerija* se od žalosti lijući suze pretvorila u vrelo (st. 497.-551.). Tako se dogodilo jednako čudo kao i onda, kad je od grude zemlje postao dječak *Tages*, koji je *Etrušćane* naučio gatanju, ili kad je *Romulov* koplje zabodavši se u zemlju prolistalo i postalo sjenovito drenovo stablo, ili kad je pretor *Kip* u rijeci vidio rogove na svojoj glavi, znak buduće svoje vlasti u Rimu, koju je on odbio i time pribavio sebi poštovanje kod Rimljana (st. 552.-627.). Iza novoga proemija od četiri stiha, u kojem zaziva *Muze*, kazuje pjesnik, kako su Rimljani za kuge, koja ih je uništavala, prema odredbi proročišta u *Delfima* pozvali boga *Eskulapija* iz *Epidaura*, da ih izbavi. Bog uzađe na njihovu lađu u obličju zmije i došavši u Rim nastani se na ostrvu rijeke *Tibera*. Kad je kuga prestala, Rimljani mu podigoše hram na tom ostrvu (st. 622.-744.). Dok je *Eskulapije* bio došljak, *Cesar*, koji se pretvorio u zvijezdu i postao bogom, bio je rođeni Rimljanin. Njegovu su smrt navješćivala različna kobna znamenja, a kad je poginuo od ubilačke ruke, žalosnu *Veneru* tješi *Jupiter* time, da će posinak *Cesarov Oktavian* biti daleko znatniji od svoga počima, dok i on ne postane bog (st. 745.-870.). U zaglavnim stihovima izriče pjesnik živo uvjerenje, da će mu ova njegova pjesma pribaviti besmrtnu slavu (st. 871.-879.).

Onda se pitati stane, težinu bremena tol'kog
 Tko će primiti, tko l' će nasl'jediti tòlikòg kralja.
 Glasnica istine Fama za kralja slavnoga Numu
 Naznači, koji je gledao, da ne samo Sabinskog pozna
 5 Naroda običaje, već umom opsežnim svojim
 Za višim ištaše on istražujući stvarima narav.
 Tâ ga je nagnala težnja, da domovinu i Kuru
 Ostaviv Herkulova domaćina otiđe gradu.¹
 Kad on pitaše tamo, na zemlji Italskoj tko je
 10 Grčki osnovno grad, domorodac jedan mu stari,
 Dobar znalac starine, kazivati stane ovako:
 "Sin je Jupiter-boga s množinom Iberske stoke²
 Od Okèana, kažu, doplovio sretno na žale
 Lakinske,³ - i dok stoka po travi pasaše mekoj,
 15 U gostoljubive dvore Krotóna slavnoga Herkul
 Uđe i počine tamo od truda dugog i ovu
 Reče na odlasku riječ: ""U vr'jeme će ùnùkâ stajat
 Na mjestu ovome grad."" Što obeća, istina bješe;
 Jer tad življaše sin Argólca Alémona⁴ Miskel,
 20 Koji je najdraži u to vrijeme bozima bio.
 Jednoć kad tvrdo spavaše on, batonoša⁵ nada nj
 Nagne se te mu reče: ""Domaju ostav' i idi
 Tamo u suprotnoj zemlji gdje Esar⁶ po kamenju teče.""
 Ako ne poslušaj, mnogo i strašno mu stane prijetit,
 25 A izatoga nestade sna i zajedno boga.
 Usta Alémonov sin i tiho se sta u pameti
 Utvare sjećat, i misli sa mislima dugo se bore:
 Nalaže bog otputovat, a zakoni odlaziti brane
 I smrt određuju onom, tko ostavit hoće domaju.
 30 Sjajni sakrije Feb u Okèanu blistavo lice,
 I noć pregusta već zvjezdovitu pomoli glavu,
 Opet mu isti se utvori bog i nalaže opet,
 A ne poslušaj l', stane još više i teže prijetit.
 Miskel se uplaši nato i svetinju očinsku htjede
 35 Pren'jet u naselje novo. Po gradu nastane žamor,
 Na sud je zákônâ pozvat prezirač. Pošto se svrši

¹ 8. Herkulov je domaćin Kroton, o kojem je govor u daljim stihovima.

² 12. i d. Ibersku je stoku Herkul, sin Jupiterov, dotjerao sretno u Italiju, kad je pogubio golemoga pastira Geriona; vidi bilješku uza stih 185. devetoga pjevanja.

³ 14. Lakinski su žali glavina Lakinij blizu Krotóna. Na toj je glavini bio znamenit hram boginje Junone (*Lacinia*).

⁴ 19. Alemon (grčko ime naznačuje upravo potukača) nije bio Argolac nego iz Aheje i riječ "Argolac" ima ovdje isto značenje, koje i riječ "Grk".

⁵ 21. Batonoša je Herkul, koji sva junačka djela počinja s pomoću topuzine.

⁶ 23. Rijeka Esar, danas Esaro, tekla je krosred Krotóna.

Saslušanje i jasna krivica bi bez svjedoka,
 U ruhu prljavu⁷ krivac k nebesima ruke i lice
 Digne i reče: "Pomozi, o bože, kojemu dvanajst⁸
 40 Poslova pribavi nebo, jer ti me u krivicu nagna".
 Stari je običaj bio kamečcima b'jelima krivce
 Odrješavat od tužbe, a crnima njih osuđivat.
 Tada se samo crni kamenčići u žaru spuste
 Nemilu, i to je zla po Miskela presuda bila;
 45 Al' kad prevrnu žaru i izaspu, glase da broje,
 U bijele se svi kamečci pretvoriše crni;
 Tako dobije sin Alémonov presudu dobru
 Po volji Herkulovoj; zahvaliv ocu božanskom
 Pastorku Amfitrióna sa povoljnim vjetrima uđe
 50 U more Jonsko on; Lakedèmonski minuvši Tarent⁹
 Mine i Sibaris grad, Salentinski također Neret,
 Sirinski zaliv, Krimísu i Japigove poljane.
 Prošavši zemlje, što glede u obale, jedva je ušće
 Esara naznačenog sudbinom našo, a blizu
 55 I grob, u kojem svete Krotónove kosti je zemlja
 Krila, te ondje sagradi grad po nalogu boga,
 Pa ga po sahranjenom junaku nazva Krotónom".
 Iz priča znalo se dobro, da takav bješe početak
 Onoga mjesta i grada na kraju Italske zemlje.
 60 Tu je Samljanin čovjek prebivao, koji iz Sama¹⁰
 Pobježe i od vladara te izgnanik od volje svoje
 Bješe na tiranstvo mrzeć. I ako mu nebo daleko
 Bješe, al' umom prodre do bogova, i oku ljudskom
 Što je priroda skrila, uočio duhom je svojim.
 65 Pošto je pameću sve i pomnjom razabro budnom,
 To je predavao ljudma za nauk te šutljivom kolu,¹¹

⁷ 38. Poput optuženika u Rimu i Miskel dolazi pred sud u prljavu ruhu, da bi ganuo suce na smilovanje.

⁸ 39. i d. Dvanaest poslova Herkulovih, koji mu pribaviše nebo, izbrajaju se u devetom pjevanju, stih 182. i d.

⁹ 50. i d. Izbrajajući mjesta, u koja se Miskel navrnio ploveći u Kroton, Ovidije ne slijedi geografički njihov poredak, valjda zato, da naznači, kako je Miskel lutao naokolo. - Tarent su osnovali Lakedemonjani. Sibaris se nahodi na jugozapadnoj strani od Tarenta. Neret je bio grad Salentina u Kalabriji. Siris bilo je u starini ime grada Heraklije u Lukaniji na zalivu kod Tarenta. Krimisa je grad u Lukaniji južno od Tarenta, a Japigove su poljane zemljište, što okružuje Tarent.

¹⁰ 60. i d. Prema starim se vijestima Pitagora rodio na ostrvu Samu, ali je ostavio domovinu, jer se nije mogao oprijateljiti s vladom tiranina Polikrata. On je živio u drugoj polovini šestoga vijeka prije Hr. u Krotonu. Pjesnik postavlja u njegovo doba kralja Numu, premda se u staro doba znalo, da je Numa morao biti mnogo stariji od Pitagore i da je on učenikom njegovim postao samo poradi toga, jer se u staro doba općeno nastojalo, da se lica srodnih misli i nastojanja također po vremenu udruže.

¹¹ 66. i d. Šutljivo su kolo Pitagorini učenici, jer im je po nekoliko godina bilo zabranjeno, da uopće što god govore. Poslovično je bilo divljenje, kojim su učenici Pitagorini pratili njegove riječi. -

Što mu se divilo r'ječma, razlago je sv'jeta postanje
 Svega i uzroke stvari i što li je priroda, što bog,
 Otkle nastaje snijeg i otkle rađa se munja,
 70 Jupiter dali il' vjetri iz razdrtih oblaka grme,
 Što li potresa zemljom, po kojem se zakonu zv'jezde
 Miču, i druge je tajne razlago. Životinje jesti
 Prvi je on zabranjivo i prvi otvorio usta
 Za mudre riječi ove (al' one ne nađoše vjere):
 75 "Nemojte oskvrnjivat, o smrtnici, svoja tjelesa¹²
 Jelima groznim! Ta žita imade i voća; što grane
 Savija svojom težinom, na čokoću jedro je grožđe,
 Ima slatkoga bilja i takvog, što na vatri može
 Blaže i meklje postat; mlijeka vam ne brani nitko,
 80 Ne brani ni meda, koji po majčinoj dušici miri.
 Rasipna zemlja ljude obdaruje bogatstvom svakim
 I jelom blagim i hranu bez klanja i bez krvi daje.
 Glad utišavaju mesom životinje nekoje, ne sve,
 Jer konj i stoka sitna i krupna žive od trave;
 85 A životinje, koje goropadne čudi su divlje,
 One se krvavom hranom naslađuju; takvi su tigri
 Armenski, takvi su vuci i medvjedi i lavi ljuti.
 Ao kolikî je grijeh, kad meso se u meso trpa
 I kad lakomo t'jelo od proždrtog tijela deblja,
 90 Od smrti živoga bića kad živo živuje biće!
 Dakle u obilju tol'kom, što predobra majka ga zemlja
 Daruje, tebi godi da žvačeš okrutnim zubma
 Nemilo razdrto meso i običaj Kiklopski držiš,
 Te utišati ne možeš glad proždrljivog svoga
 95 Trbuha opakoga, da drugog ne usmrtiš koga?
 Ali negdašnje ono vrijeme nazvano "zlatnim"
 Življaše sretno o plodu stabala pa i o travi,
 Što je proizvodi zemlja; ne kaljaše usta se krvlju.
 Onda su sigurno ptice po zraku mahale kril'ma,
 100 Bez straha ikakvog zec po travi onda se skito,
 A lakovjerna riba o udici obisla nije;
 Zasjede ne bješe nikom, nit itko se pr'jevare bojo,
 Živjelo sve je u miru. Pozavidje začetnik neki
 Rđavi (koji bješe, da bješe) lāvâ životu

Nama nije poznato, da se Pitagora bavio pitanjima, što se naznačuju u daljih šest stihova, ali sva se ta pitanja pretresaju u veličanstvenoj pjesmi "*De rerum natura*" rimskoga pjesnika Tita Lukrecija Kara (98.-55. prije Hr.), kojega je Ovidije osobito štovao, pa mu je valjada priznanje svoje htio da izreče na taj način.

¹² 75. i d. Razlažući Pitagorinu nauku u govoru, koji zadovoljava sva pravila tadašnje retorike, građu je Ovidije crpao iz Varonova djela "*Antiquitates rerum humanarum divinarumque*". No Varon nije prikazao čistu nauku stare Pitagorine filozofičke škole, nego nauku Novopitagorovaca, koja je bila puna primješajâ Platonove i stoičke filozofije. Napose je Varon mnogo građe crpao iz spisa stoika Posidonija, učitelja Ciceronova, koji je i u Rimu dulje vremena boravio.

105 Te u lakomi spusti u trbuh jestvine mesne
 I put otvori zloći. Okaljalo valj' da se gvožđe
 Prvi put krvlju zvijeri i ugrija njom se, - pa to bi
 Dostajat moglo, jer bića, što rade nama o glavi,
 Mogu se, dopuštam, ubit bez povrede dužnosti naše.
 110 Ako ih i smješe ljudi ubijati, al' ne smješe jest ih;
 Otud se rasprostire dalje grjehota, i svinja je prva,
 Misli se, žrtvovata i zaklata zato, što usjev
 Podri gubicom krivom i ote godišnju nadu;
 Jarac podgrizav lozu pred žrtvenikom je, kažu,
 115 Bakha osvetnog zaklat. Postradaše s krivice oba, -
 Al' što skriviste, ovce, o mirna stoko na dobro
 Stvorena ljudma, što nektar u vimenu nosite punom,
 Meku nam dajete vunu, od koje se gotovi naše¹³
 Ruho, i koristite životom nam više no smrću?
 120 Što su goveda dobra bezazlena skrivila, koja
 Za rad su stvorena i trud, a ne znaju lukavstva, varke?
 Nezahvalan i dara Deójina¹⁴ nevr'jedan bješe,
 Tko je od pluga, teškog krivuljastog svoga orača
 Mogo izjarmit na klanje i sjekirom presječ mu mogo
 125 Žuljav od truda vrat, što njime je toliko puta
 Tvrdu orao njivu i kući vozio žetvu.
 Ni tog još nije dosta bezakonja; ljudi i same
 Bogove u svoj zločin uvaljuju misleći, da se
 Krvlju mukotrpnog vola naslađuju višnja božanstva.
 130 Žrtvu bez ikakve ljage i prekrasnu (škodi joj, što je
 Svakom je vidjet milo) naresiv tracima, zlatom
 Vode pred oltar, a ona ne sluteći molitvu sluša,
 Vidi, gdje med roge siplju na čelo joj žito, oko kog
 Sama se trudila, a tad od noža gine (već možda¹⁵
 135 Viđenog u bistroj vodi) i krvlju svojom ga kalja;
 Žrtva još živi, i već iz prsiju vade joj žile
 Te ih motre i božje istražuju odluke u njih.
 Na jela zabranjena što lakomi tako se čovjek?
 Ti se, smrtnički rode, usuđuješ jesti ih? ja vas
 140 Molim, ne činite to i slušajte nauke moje;
 Zaklatih goveda meso kad stanete metat u usta,
 Znajte i osjećajte, da žvaćete vaše težake.
 Kad bog usta mi miče, slijedit ću dostojno boga,
 Koji ih miče, te moj rasklopiti Delf¹⁶ ću i nebo,

¹³ 118. Riječi, da ovce daju meku vunu, od koje se gotovi ruho, ne pristaju u usta Pitagori, jer on i njegovi učenici nosili su samo laneno ruho.

¹⁴ 122. Deoja je pridjevnik Cerere, boginje ratarstva i usjeva.

¹⁵ 134. Pred žrtvenom je životinjom plitica s vodom i u vodi je životinja mogla vidjeti nož, dok je se svećenik po starom običaju doticao nožem po glavi i leđima.

¹⁶ 144. Pitagorin je Delf tajna objava, što mu je bogovi objavljuju.

145 Mudrosti uzvišene otvorit ću besjede te ću
 Velike stvari objaviti, što dugo bijahu tajne,
 I um ih starih nije dokučio. Hoću da šecem
 Po nebu višnjem, hoću da tromu ostavim zemlju
 I u oblaku plivam, da na pleći Atlasa jakog¹⁷

150 Stanem i gledam s daleka, bez razuma kako se ljudi
 Koleblju amo i tamo i dršćući boje se smrti,
 Hoću da ih slobodim i razvijem razredbu sudbe.
 O ti pleme, što predaš i plašiš se studene smrti,¹⁸
 Što te je Stiksa strah i mraka i praznih imena

155 - Pjesničke građe - i k tome pogibelji svijeta lažnog?
 Ili izgorjelo t'jelo na lomači, ili ga starost
 Izjela, nemojte mislit, da išta još trpjeti može;
 Proste su od smrti duše; iz jednog kad iziđu stana,
 Svaki put novi prima ih dom, i stanuju u njem.

160 Ja bjeħ - sjećam se dobro - u vr'jeme Trojanskog rata¹⁹
 Euforb, Pantojev sin, i meni u prsi sprijed
 Nekad se teško koplje zabolio mlađeg Atrída.
 Nedavno štit prepoznah, što nošah u ljevici nekad,
 U Junoninu hramu u Abasovu u Argu.²⁰

165 Sve se mijenja, ništa ne umire. Lutajuć duša
 Dolazi kudgod i otkudagod i po volji bira
 U tjelesima stan, iz životinja u ljude ide
 I u životinje iz nas, i nikad joj poginut nije.
 Kako se mekani vosak u oblike mijenja nove,

170 Kakav je bio, takav ne ostaje, nit lik je isti,
 Ali je isti u sebi, - po nauku mojem je tako
 Uvijek ista i duša, al' različne oblike prima.
 Zato pohlepni trbuh nek ne slabi dužnosti čuvstva!
 Nemojte - čujte mi proročki glas - razgoniti klanjem
 Kletijem srodne duše; nek krvcom se ne hrani krvca.

175 Pa kad već po moru brodim po golemom i puna jedra
 Vjetrima razvih: ništa na sv'jetu bez promjene nije,²¹

¹⁷ 149. O Atlasu, nosiocu nebeskoga svoda, vidi stihove 657. i d. četvrtoga pjevanja.

¹⁸ 153. i d. Da izbavi ljude od straha pred smrću, bila je upravo glavna svrha Lukrecijeve pjesme, koji se u tome povodio za Epikurom. No dok je Epikur učio, da iza smrti nema ništa dalje, Pitagora uči, da se duša iza smrti seli u drugo tijelo (*μετεμψύχωσις*) i prolazi kroz različna tjelesa tako dugo, dok se ne očisti od svake ljage.

¹⁹ 160. i d. I u Homerovoj se Ilijadi (XVII, st. 43. i d.) pripovijeda, da je Euforba, sina Pantojeva, pogubio Menelaj. Njegov štit, što ga je Menelaj objesio kao zavjetni dar u Herinu hramu u Argu, pripovijeda još Pausanija u drugom vijeku poslije Hr. da je vidio na svom mjestu.

²⁰ 164. O Abasu, unuku Danajevu, vidi bilješku uza stih 607. i d. četvrtoga pjevanja. Seljenje je duša Pitagora dokazivao time, da se on sam sjetio, kako je prije bio Euforb, kad je opazio Euforbov štit i prepoznao u njemu svoje negdašnje vlasništvo.

²¹ 177. i d. Nauku o vječnom mijenjanju svega na svijetu zastupao je naročito filozof Heraklit 6. i 5. vijeka prije Hr. Poznate njegove riječi: *πάντα ῥεῖ* Ovidije je preveo na početku stiha 178.: *omnia fluunt* (sve je u tijeku).

Sve je u t'jeku, i svaki s mijenjanjem pojav se tvori.
 Pa i vrijeme samo neprestano mičuć se teče
 180 Baš ko rijeka kakva. Jer ne može stati rijeka
 Ni ura hitra, pa kao val što valom se goni,
 Isti prednjega gura i guran od potonjeg biva, -
 Tako najedno leti vrijeme i dolazi drugo
 Te je uvijek novo; što bijaše, ostaje straga,
 185 Nastaje, čega još ne bi, i svaki nov nam je časak.
 Vidiš, kad odmakne noć, da prema danu se žuri,
 A svjetlost ova sjajna da dolazi za crnom noći.
 Druge su boje nebesa, kad trudno sve leži u miru,
 Druge je, Danica kad se na konju pomoli b'jelom,
 190 A druge, prehodnica kad dana Palantida²² svijet
 Opsine, kojeg Febu prepustiti skoro imade.
 Sam štit božanski jutrom kad sa dna zemlje se diže²³
 I kad joj na dno se spušta, crveni se, - al' se bijeli,
 Kada je nebu na vrhu, jer narav je etera tamo
 195 Bolja i uklonjena daleko od dodira zemlje.
 Ne može jednako biti ni isto noćne Dijanê
 Lice, - i raste li, svagda od sutrašnjeg oblika njena
 Današnji oblik je manji, a veći, kad smanjuje kolut.
 Pa zar ne vidiš i to, da godina stupa po redu
 200 U doba četiri svoja po primjeru našeg života?
 Jer je mlada i sočna u proljeće mlado i dobi,
 Djetinjoj slična veoma; tad vlatovi bujaju mladi,
 Jaki još nisu ni stalni, seljaka nadom vesele.
 Sve u cvijetu je onda, lelija se šarenim cv'jećem
 205 Hraniteljica njiva, još snage u lišću nema.
 Godina prelazi jača iz proljeća u ljetno doba,
 Onda ko momak je jaki, jer nema jačega doba
 Od tog, ni plodnijeg nema, ni koje bi grijalo većma.
 Zatijem dolazi jesen, u koje momačkog žara
 210 Nema, već zrela i blaga med momkom stoji i starcem
 Umjerenošću svojom, a glava već joj sijedi.
 Staračka naježena tad klimavim korakom zima
 Dolazi, ili bez kosa il' b'jelih, ako ih ima.
 Pa i naša se sama tjelesa bez prekida udilj
 215 M'jenjaju, te mi što jesmo il' bjesmo, ne ćemo biti
 Sutra. Bješe vrijeme, kad sjeme samo smo bili
 I klica prva čovječja u utrobi majčinoj ležeć;
 Priroda vještačke ruke primàče i ne htjede, da se
 T'jelo u raširenoj u utrobi majčinoj guri,
 220 Pa ga na prostrani uzduh iz onoga zatvora pusti.
 Kada na svijet dođe dijete, leži bez snage,

²² 190. Palantida je Zora (*Aurora*), kći Titana Palanta.

²³ 192. i d. Štit je božanski okruglo sunce, a noćna Dijana mjesec.

Domala četvoronoške po načinu zv'jери se miče,
 Pomalo na noge staje al' nesigurno (jer čvrsta
 Nisu koljena još) pomažući žilama stalcem.
 225 Onda postavši jak i hitar u momačko doba
 Ulazi, pa kad prevali već i godine srednje,
 Silazi nizbrdice malaksale starosti putem.
 Pređašnjeg vremena snagu potkopava starost i ruši,
 Zato i plače Milon starina, kad mišice svoje²⁴
 230 Gleda, gdje vise mu slabe i aljkave, à nekad bjehu
 Herkulovima slične čvrstoćom žila i mnoštvom.
 I kći Tindàreju plače, kad vidi u zrcalu mrske²⁵
 Staračke, te se pita, ta zašto je oteta dvaput?
 Vr'jeme, žderalo stvari, i zavidna starosti, sve vi
 235 Umijete razorit, i vremena zub što nagrize,
 Pomalo znate rastočiti sve, te polako gine.
 Ni elementi, što ih zovemo, bez promjene nisu.²⁶
 Slušajte, kako se oni mijenjaju, ja ću vam reći.
 Svijet je vječan i četir' imade osnovna življa;
 240 Od njih teška su dva, a tō su zemlja i voda,
 Koje njihova vuče težina, dolje da teže;
 U dva pak nema težine, te bez svakog pritiska uvis
 Dižu se, - to je zrak i od zraka čistiji oganj.
 Mjestom se razlikuju, al' opet iz njih sve biva
 245 I sve upada u njih. Kad zemlja se raspadne, ona
 U vodu rastvori se, a rastanjena se voda
 U zrak i u paru diže, pa kada joj nestane teže,
 Kao najtanji zrak u oganj se uzvija gornji.
 Otud se vraćaju natrag i rêd se ponavlja isti,
 250 Jer kad oganj se zgusne u visu, prelazi u zrak,
 U vodu zatim, a zemlja iz zgusnute vode se zbija.
 Nikome njegov ne ostaje lik, - obnavljačica stvâri
 Priroda oblike jedne iz drugijeh stvara, i ništa
 Na tolikôm svijetu ne propada, vjerujte meni,
 255 Nego mijenja lice i obnavlja; po tom rođenje
 Znači: početi drugo što biti no pred tijem, a smrt:
 Prestati isto biti. I neka je ovamo ono
 Pren'jeto, onamo ovo, al' ostaje svega cjelina.
 Ne mislim, išta da može u prilici dugo obastat

²⁴ 229. Milon Krotonjanin, vršnjak Pitagorin, bio je na glasu poradi tjelesne snage i prvi rvač svoga doba. I Ciceron je sačuvao vijest, da je Milon pod stare dane sasvim iznemogao i žalio se na udes ljudski, pa kad je pogledao aljkave svoje mišice, da je plačući uzdahnuo: "One su već mrtve!"

²⁵ 232. i d. Tindarejeva je kći Helena, najljepša žena svoga doba. Nju je najprije oteo Tesej, a kasnije Paris.

²⁶ 237. i d. Empedoklo iz Agrigenta u petom vijeku prije Hr. prvi je stao naučati, da svijet ima četiri osnovna življa: vatru, zrak, vodu i zemlju. Stoički su filozofi kasnije učili, da se i ova četiri elementa neprekidno mijenjaju.

260 Istoj. Tako su zlatna vremena u gvozdena prešla,
 Tako se mnogo puta mijenjala mjêstâ sudbina.
 Vidjeh pučinu ondje, gdje prije najtvrđa zemlja
 Bješe, a vidjeh zemlju, gdje prije bijaše more;
 Školjke se morske vide, daleko gdje od mora leže,
 265 I sidro morsko staro na vrhu planine se našlo;
 Polje što bijaše, to je pretvorio otjecaj vóda
 U do, a spirani brijeg u rávni se pomalo nađe;
 Negdašnje bare - suhe i žedne su pjeskulje sada,
 A zemlje negdašnje žedne jezera su sada i bare.
 270 Ovdje priroda pušta proteći izvore nove,
 Tamo zatvora druge; od negdašnjih potresa skrita
 Voda se pomoli ovdje, a tamo se u zemlju krije.
 Tako provalija guta rijeku Lik,²⁷ - al' daleko
 On se pokazuje opet iz otvora izlazeć drugog.
 275 Tako i progutani Eràsîn²⁸ ponorom skritim
 Teče i onda golem na Argolskoj provre poljani.
 Kažu, da Misijskome²⁹ Kaíku dodija izvor
 Njegov i obala stara, pa sada drukuda teče.
 Valjajuć Sicilski p'jesak Amènân voda sad teče,³⁰
 280 A sad opet se suši, kad zatisnu vrela se njemu.
 Prije se pila voda Anìgrova, a sad ni taknut³¹
 Ne će je nitko, otkad dvotjelesni stvorovi u njoj
 (Ako se vjerovat ima poetama) opráše rane,
 Koje im bješe luk batonoše Herkula zado.
 285 Pa zar i Hipanis,³² koji iz brda izvire Skitskih,
 Nije isprva sladak, a poslije slan je i gorak?
 Vali su nekada Far okruživali, Feničku varoš³³
 Tir i Antisu, - a to nijesu ostrva danas.
 Leukada žiteljem starim sa zemljom skopčana bješe,³⁴

²⁷ 273. Lik je pritok Meandrov, koji izvire u Frigiji.

²⁸ 275. Erasin je rijeka u Argolidi. Za obje se ove rijeke držalo da su ponornice.

²⁹ 277. Misija je sjeverozapadni kraj Male Azije.

³⁰ 279. Rijeka je Amenan tekla krosred grada Katanije na Siciliji.

³¹ 281. Potok Anigar u Elidi imao je smrdljivu vodu, a priča je kazivala, da se u njemu okupao neki Kentaurin, kad ga je Herkul ranio, pa dok je prije potokom tekla pitka voda, od onoga vremena da je nitko više nije mogao piti.

³² 285. Hipanis je rijeka u Sarmatiji, danas Bug.

³³ 287. i d. Far je ostrvo i grad pred lukom grada Aleksandrije. - Kasnije ga je nasip spojio s kopnom. - Antisa bio je grad na zapadnoj obali Lezba. Negda je taj grad bio ostrvo za se. - Fenički grad Tir bio je na osobitu ostrvu sve do Aleksandra Velikoga, koji ga je 332. godine nasipom združio s kopnom.

³⁴ 289. Leukada, za koju danas neki drže da je istovetna s Homerovom Itakom, bila je negda poluostrvo udruženo s Akarnanijom, a tek s vremenom postade ostrvom, pa je još i danas samo tije-sna uzina rastavlja od kopna.

290 Sad je opkoljuje more. I Zankla bijaše, kažu,³⁵
 S Italskom svezana zemljom, al' sastavak morska je voda
 Prekinula po sr'jedi i otisnula je zemlju.
 Ako Heliku tražiš i Buru, Ahejske grade,³⁶
 Naći ćeš ih pod vodom. Brodari pokazuju i sad
 295 Propale gradove tē s potonulim zidima njihovim.
 Blizu je Pitejeve Trezénē visok brežuljak,³⁷
 Na kom drveća nema; veoma ravna poljana
 Nekada bješe, a sada brežuljak, jer žestoki silni
 Vjetrovi (strašno je reći) u spiljama zaprti tamnim
 300 Odušku gdjegod želeći i zalud navaljujuć, da se
 Slobodnog uhvate zraka (a nigdje u zatvoru svemu
 Nikakve rupe nema i duhanje ne može izić)
 Zemlju naduhaše te je rastegnuše, košto iz usta
 Dah zna mjehur naduhat il' mijeh; koji je odrt
 305 S leđa dvorogog jarca. I tako ostade nadam
 Mjestu ko visoki brijeg, od vremena otvrdnu dugog.
 Mnogo mi dolazi na um, što vidjeh i čuh, al' nešto
 Samo ću kazati još. Ne tvori li, ne prima l' nove
 Oblike također voda? O podne vrelo je tvoje,³⁸
 310 Rogati Amone, hladno, a jutrom i večerom toplo.
 Za Atamánce³⁹ kažu da spale drvo primaknuv
 Vodu mu svoju, kad mjesec u krugu najtanjem stoji.
 Ima u Kikonskoj zemlji rijeka, iz koje napitak⁴⁰
 Utrobu kamenu čini, a dodirom navlači mramor.
 315 Kratis i Sibaris, tamo što međaši s poljima našim,⁴¹
 Kosu kad namoče, zlatu i jantaru sličnu je čine.
 A još veće je čudo, što ima i takovih voda,
 Koje ne m'jenjaju samo tjelesa, nego i duše.
 Tko za mekušaćki izvor Salmàkidin il' za jezera⁴²

³⁵ 290. Zankla je potonji grad Mesana. I za Siciliju se držalo već u starini da je negda bila spojena s Italijom.

³⁶ 293. Ahejske je gradove Heliku i Buru razorio potres 373. godine prije Hr. Prvi se grad nahodio na obali morskoj, pa ga je more sasvim zalilo.

³⁷ 296. Pitej, sin Pelopov, bio je kralj u Trezeni na istočnoj obali Argolide. Visoki brežuljak, što ga Ovidije pominje, bio je na poluostrvu Motoni.

³⁸ 309. i d. O Amonu, koji je imao svoj hram u Libiji i bio istovetan s Jupiterom, vidi bilješku uza stih 670. četvrtoga pjevanja. Blizu njegova svetišta bilo je vrelo, o kojem noviji istraživači pripovijedaju, da voda njegova ima uvečer 60, o ponoći 100, ujutru 80, opodne 40 °C.

³⁹ 311. i d. Atamanci su pleme u južnom Epiru.

⁴⁰ 313. i d. Kikonska je zemlja u Trakiji na rijeci Hebru. O njihovoj rijeci kaže i Plinije, da drvo bačeno u nju dobije kamenu koru.

⁴¹ 315. Rijeke Kratis i Sibaris utječu u more kod grada Sibarisa u Italiji, dakle međaše s poljima grada Krotona, u kojem Pitagora boravi.

⁴² 319. O Salmakidi i njezinu izvoru vidi bilješku uza stihove 288. i d. četvrtoga pjevanja. Po jednoj staroj vijesti svak, tko je pio vode iz slanih vrela u Etiopiji, šenuo je umom.

320 U Etiòpiji ne ču? Tko iz njih se napije vode,
 On pobijesni il' u san u težak i čudnovat pada.
 A tko iz Klitorskoga iz izvora ugasi žeđu,⁴³
 Bježi od vina uzdržljiv i bistroj se vodi veseli:
 Ili je vatrenom vinu u vodi protivna snaga,
 325 Il' Amitàonov sin po narodnoj priči kad kćeri⁴⁴
 Mahnite Pretove basmom i travama oteo bješe
 Furijama, u izvor u Klitorski čistila duše
 Baci, i otad osta u vodi mržnja na vino.
 Protivna djelovanjem Linkèstij⁴⁵ teče rijeka, -
 330 Tko se napije iz nje, ma bilo i malo samo,
 On onako tetura, ko pravog da napi se vina.
 Fenej, kako se nekad nazivo, u Arkadskoj zemlji⁴⁶
 Sumnjiv je s dvoje vode, u noći je treba se bojat:
 Pije l' se noću, škodi, a obdan ne udi ništa.
 335 Tako različnu snagu jezera imadu i r'jeke!
 Negda bješe vrijeme, Ortigija⁴⁷ kad je u vodi
 Plivala, sad je na miru. Simplègâdâ nekad se Arga⁴⁸
 Bojala oškropljenih od sudara izbitih vala,
 Sad se ne miču više i stoje prkoseć vjetrom.
 340 Etna dovijek ne će ognjevita biti, u kojoj
 Sumporne peći gore, nit bješe ognjevita svagda,
 Jer il' živo stvorenje je zemlja te živi i ima⁴⁹
 Oduške na mnogo mjesta, iz kojih ispušta vatru
 I može dihanja pute mijenjat, pa kadgod se gane
 345 Jedne šupljine može zatvorit, a druge otvorit, -
 Ili su zaprti vjetri u najdonjim spiljama laki,
 O kamen bacaju kamen i guke bacaju, što su
 Iskrica pune, te se od udara zapale guke;
 A kad se umire vjetri, ohladnjet onda će spilje; -
 350 Ili se događa to, te smola se zapali živo,
 Ili se žuti sumpor razgori sa malo dima;
 Pa iza dugijeh kad se vremena istroši zemlja,
 Te plam goriva u njoj ni hrane ne nađe masne
 I proždrljivi živalj već ne bude imo što jesti,
 355 Ne će podnositi glada i pustoš će ostavit vatra.

⁴³ 322. Klitor je grad u sjevernoj Arkadiji.

⁴⁴ 325. i d. Amitaonov je sin liječnik i prorok Melampus, koji je izliječio tri kćeri Pretove, Ifinoju, Lisipu i Ifijanasu, kad su se ogriješile o neko božanstvo, a ono ih je kaznilo bjesnoćom.

⁴⁵ 329. Linkestij je rijeka u jugozapadnoj Makedoniji.

⁴⁶ 332. i d. Fenej je grad u Arkadiji. U njegovoj je okolini bilo jezero istoga imena, za koje se držalo da dobiva vodu od podzemne rijeke Stiksa, pa tko se napije te vode, da mora odmah umrijeti.

⁴⁷ 336. Ortigija je staro ime Apolonova ostrva Dela, o kojem vidi stihove 786. i d. šestoga pjevanja.

⁴⁸ 337. Lađa Arga dovezla je Jasona s drugovima u Kolhidu i nazad u Tesaliju; vidi stihove 62. i d. sedmoga pjevanja.

⁴⁹ 342. Mišljenje, da je zemlja živo stvorenje, zastupali su Stoici.

U Hiperborejskoj kažu Paleni stanuje narod,⁵⁰
 Kojemu po tijelu poraste lagano perje,
 U Tritoničnu baru kad uroni do devet puta
 (Mislim, da istina nije); - a kaže se, i Skitske žene
 360 Otrovom polivši se da isto umještvo čine.
 Ako li dokazatim imade se vjerovat stvarma,
 Vidjet ćeš razvoj malih živinica, gdje god vrijeme
 Raščinja tijelo kakvo il' rastvorna sila topline.
 Obrane junce zakolji i u jamu ded ih zatrpaj
 365 Pa iz crijeva će truhlih (iz iskustva poznata stvar je)
 Prhnut medoberne pčele; po otačkom po običaju
 Na polju rade revne u poslu i trude se s nadom.
 Iz bojnog konja zemljom pokrivenog stršljen se rađa.
 Ugnute štipaljke raku, što drži se obale, uzmi,
 370 U zemlju drugo zakopaj i iz toga, zakopo što si,
 Skorpija će izići prijeteć krivuljastim repom.
 Poljske kad gusjenice zapredu sivkaste niti
 Sa lišćem, poslije one (seljaci su vidjeli često)
 Svoj zamjenjuju oblik sa oblikom lepira grobnog,⁵¹
 375 U blatu imaju klice, iz kojih zelene žabe,
 Nastaju, ali bez noga; za plivanje dobiju skoro
 Krakove zgodne, - a njima i skakat daleko da mogu,
 Data je dijelu stražnjem duljina veća no prednjem.
 Nije medvjedić još, što izleže mečka, već komad
 380 Mesa je jedva živog, i otud lizanjem mati
 Udove tvori i oblik, što ima sama ga, daje.
 Ne vidiš li, da porod medonosnih pčelica, koje
 Vosak šestokutni krije, bez údâ se na svijet rađa.
 Kasno dobiva noge i krila također kasno?
 385 Bi li rekao tko, da munjonoša Jupiter-boga⁵²
 I da Junonina ptica zvjezdovitog repa i golub
 Kiterkin i sve ptice, što ima ih drugih, da sve tō
 Iz žumanjka se rađa, kad ne bi doista znao?
 Kada u zatvorenom u grobu kičmenjača struhne,
 390 Neki misle, da zmija iz moždina nastaje ljudskih.
 Svemu je ovome uzrok postanja u drugome biću,

⁵⁰ 356. Palena se naziva jugozapadno poluostrvo Halkidike, ali tamo dakako nije bilo takih ljudi, kakove ovdje Ovidije opisuje, pa jamačno treba pomišljati na koji sjeverniji, nepoznatiji kraj, o kome se takovo što bajalo. Jednako je samo plod fantazije, što se kaže o Tritonijnoj bari u stihu 358. i d., kako pjesnik i sam primjećuje u stihu 359.

⁵¹ 374. Lepir je grobni, jer se lepir kao prilika krilate duše često slikao na nadgrobnim spomenicima.

⁵² 385. i d. "Munjonoša Jupiter-boga" jest orao, "Junonina ptica zvjezdovitog repa" jest paun, u kojega su perje usađene mnoge oči Argusove (vidi bilješku uza stih 722. prvoga pjevanja), a o golubu, ptici Venere Kiterke, vidi bilješku uza stih 708. desetoga pjevanja.

Ali jedna se ptica i obnavlja sama i rađa,⁵³
 Feniks je zovu Asirci. Nit voćem se hrani ni travom,
 Nego amomov sok i kapi tamjanske jede.
 395 Kada feniksu pet vijekova potraje život,
 U granju hrastovu on il' na vrhu dršćuće palme
 Načini noktima sebi gnijezdo i čistijem kljunom,
 I klasja od blagog narda i kasnije nameće u njega
 I kore kinamove komadiće i žute mire,
 400 Pa se posadi na to: na mirisma dovrši život.
 Mali se (kazuju) feniks iz očinskog tijela rađa,
 Koji isto toliko imade godina živjet.
 Kad dob daje mu snagu, da teret nositi može.
 Teško tad skine gnijezdo sa grana visokog stabla
 405 Te pun ljubavi nosi i očev grob, a i svoju
 Kol'jevku uzduhom lakim, a kada do grada veće⁵⁴
 Hiperiónova dođe, u hramu ga stavi pred vrata.
 Ako je čudno već to i neobično, kako se čudit
 Tome imamo, što spol hijena m'jenja te ženka,
 410 Koja se m'ješala ovčas s mužjakom, postaje mužjak?
 A životinja ona, što od zraka živi i vjetra,⁵⁵
 Štogođ dotakne, odmah u boji slična mu bude;
 Indija pob'jeđena obvičenom lozovim lišćem
 Bakhu risove dâ, - što iz mjehura njihna iscuri,
 415 Postaje, kažu, kam i od dodira zraka se mrzne;
 Tako i koralj, dok je pod vodom, meka je trava,
 Ali otvrdne u isti čas, kad uzduh ga dirne.
 Prije će nestati dana i brekćuće prije će konje
 U moru Feb okupat, a svega, što oblike m'jenja,
 420 Ja iskazati ne ću. Vrijeme se, vidimo, vrti,
 Te mi vidimo, narod gdje jedan jača, a drugi
 Propada. Tako je blagom i vojskom obilata Troja
 Nekada bila i silnu je krv u godina deset
 Prolila, à srâvnjena sa zemljom pokazuje sada
 425 Zidine stare i grobe otaca namjesto blaga.
 431 Sada se čuje za Dardanski Rim da stao se dizat,⁵⁶
 On uz Tiber ležeći, što izvire u Apenínu,
 Golemoj građevini gospodstva polaže temelj.

⁵³ 392. i d. Priča o feniks-ptici postala je u Egiptu u vezi s poštovanjem boga sunca, koji je imao svoj hram u gradu Heliopolisu u donjem Egiptu. Prema starim je opisima feniks nalik na orla, ali ima crveno i zlatno perje. Najstariji nam opis te ptice podaje Herodot, grčki povjesnik 5. vijeka, a i naš narod znade za nju. - Ime Asiraca služi ovdje, da se naznače uopće istočni narodi.

⁵⁴ 406. i d. Hiperionov je grad čas prije spomenuti Heliopolis u Egiptu.

⁵⁵ 411. Za k a m e l e o n a su stari vjerovali da živi od zraka i vjetra.

⁵⁶ 431. i d. Dardanskim se naziva Rim, jer ga je osnovao Romul, potomak Dardanca Eneje. U doba Nume Pompilija, u koje se govor Pitagorin postavlja, bio je Rim još u zametku. - Tiber izvire na južnom obronku Apenina u Toskani, na današnjem brdu Monte Comero.

435 Raste i m'jenja se Rim, a jednom glava će biti
 Svemu golemom sv'jetu. Vračari i proroštva tako
 Gatarska, veli se, kažu; i koliko sjećam se, kad se⁵⁷
 Troja već drmala, te je Enèja plako i zdvajo
 O svom spasenju, sin mu progovori Prijamov Helen:
 "Kako su slutnje ti moje, o sine božičin, znane:
 440 Ti kad si spasen, ne će sasvime propasti Troja!
 Proći ćeš zdrav kroz oganj i oružje. Ići ćeš noseć
 Sa sobom ugrabljen Pergam,⁵⁸ dok ne dođeš u polje tuđe,
 U polje tebi i Troji prijaznije negol' domaja.
 Vidim već grad, što potomstvo sagradit ga Frigijsko ima,
 445 Kakvoga grada nit ima nit bit će nit ikad je viđen.
 U mnogo v'jekova njega objaćit će razni glavari,
 Al' gospodarom ga sv'jeta učinit će Julov potomak.⁵⁹
 Kad tog se nagleda zemlja, uživat će eterske njega⁶⁰
 Visine, te će njegov svršetak biti nebesa".
 450 Pamtim i držim u umu, da Helen je tako prorico
 Noscu penátâ Eneji; veselim se, grad što mi rodni
 Raste, i Grci što Trojce na njihovo svladaše dobro.
 Al' ne zastranjummo dalje na konjma, koji su trčat⁶¹
 K cilju zaboravili: nebesa i pod njima što je,
 455 Sve promjenjuje oblik, i zemlja i što je na njojzi.
 Mi smo vasiljene dio, jer nismo samo tjelesa,
 Nego i krilate duše, te možemo dom u zvijerma
 Divljima naći ili se skrit u tjelesima stoke;
 A ta tjelesa mogu u sebi imati duše
 460 Roditelja il' braće il' kakovih srodnika drugih
 Ili uopće ljudi; u miru ih dakle i časti
 Pust'mo i utrobu gozbom Tijěstovôm nemojmo punit.⁶²
 Kako se priuča u zao čas i pripravlja krv lit
 Ljudsku bezdušnik onaj, što grlo teletu može

⁵⁷ 436. Kao negdašnji Trojanac Euforb Pitagora se sam tobože sjeća ovih Helenovih proroštava. - O Helenu vidi bilješku uza stih 98. i d. trinaestoga pjevanja.

⁵⁸ 442. Eneja nosi sa sobom "ugrabljen Pergam", jer je ponio sa sobom svoje penate.

⁵⁹ 447. Julov je potomak Oktavijan August, posinak Gaja Julija Cesara, kao član roda Julijevaca, koji su vukli lozu od Jula (Askanija), sina Enejina.

⁶⁰ 448. i d. Već je Helen dakle prema Ovidijevu crtanju prorekao, da će se August nakon smrti dostajati božanskih časti na nebu.

⁶¹ 453. i d. Pošto je nebrojenim primjerima utvrdio, da se sve na zemlji neprekidno mijenja, vraća se Pitagora k svomu glavnomu zadatku i još jednom izriče pouku i opomenu, da ne valja jesti mesa.

⁶² 462. Tijest je brat Atreja, oca Agamemnonova i Menelajeva. On je zaveo Eropu, ženu svoga brata, a Atrej ga je prognao. Da bi se osvetio poradi toga, šalje Tijest Plistena, sina Atrejeva, koji je kod njega odrastao, da ne poznajući oca pogubi Atreja, ali ga Atrej nadjača i ubi. Nakon toga Atrej se naoko izmiri s Tijestom, pozove ga k sebi na gozbu i daje mu rođena njegova dva sina, Tantara i Plistena, kao pečenje.

465 Prerezat nožem i sluša ravnodušno njegovu riku,
 Ili onaj, tko može da jare zakolje, kojeg
 Dreka je kao u djece, il' jesti živad tko može,
 Koju je hranio sam. Koliko do potpunog fali
 Zločina tu, i čovjeka to kud može dovesti?
 470 Vô neka ore, nek samo od starosti dolazi smrt mu,
 Ovca od sjevera ljutog nek nama obranu daje,
 Site nek kože vimèna za muzenje rukama daju;
 Jamite mreže i omče i zamke i lukave sprave,
 Šiba ne maž'te lepkom, da njima ptice lovite,
 475 Nemojte jelenom put zagrađivati strašilma pernim⁶³
 Niti prijevarnom mékôm krivuljastu skrivati kuku.
 Škodljive stvore taman'te, al' samo taman'te, a usta
 Nek vam su od mesa prosta i blagu nek primaju hranu".
 Takovim naucima i drugima napuniv srce
 480 Vрати se - kažu - Numa u otadžbinu i primi
 Vladu nad Lâtinima, na koju ga pozvaše sami.
 Sretan sa ženom Nîmfom i vođen Kaménama Numa⁶⁴
 Žrtvenim obredima naučio narod je onaj
 Surovi, ubojni te ga na umještva naveo mirna
 485 Kada već ostari Numa te život i vladanje svrši,
 Plakaše Latinski narod za njime, i žene i oci.
 Žena njegova ode Egèrija iz grada te se
 U Aricijskom dolu med drveće sakrije gusto,
 Gdje je jaukom, plačem Dijánê Orèstejskê službu⁶⁵
 490 Smetala. Ali i šumske i potočne koliko puta
 Nimfe joj rekoše, da to ne čini, tješeć je uz to
 Plačućoj Tesejev junački sin koliko joj puta⁶⁶
 Reče: "Ne pregon' mjeru; ta nije za plakanje samo
 Nesreća tvoja; osvrni na nevolje drugih se ljudi,
 495 I lakše svoju ćeš trpjet. O kamo sreće, da tješit
 Primjerom svojim te ja ne mogu, - al' mogu te i ja
 Ako je glas vam kad došo do ušiju, kako je neki
 Hipolit poginuo s lakovjerja svojega oca
 I s laži maćehe zle, - kad čuješ, jâ da sam, to ćeš

⁶³ 475. Prostor, na kom se lovio lov, ogradio se užetima, a o užeta se objesilo perje, koje se i kod najlakšega povjetarca lepršalo, pa je lepršanjem strašilo divljač.

⁶⁴ 482. Nimfa, žena Numina, jest Egerija; njezine su drugarice Kamene, koje su kao boginje vrelâ imale svetište uslugu blizu Kapenskih vrata u Rimu, izvan gradskih zidova.

⁶⁵ 489. O Dijaninu svetištu u Ariciji vidi bilješku uza stih 331. četrnaestoga pjevanja.

⁶⁶ 492. Hipolit je sin Teseja i Amazonke Hipolite ili Antiope. U nj se zaljubila maćeha njegova Fedra, ali on je postojano odbija o grješnu njezinu ljubav. Da bi mu se osvetila zato, što ju je prezreo, potvori ga ona kod Teseja, da ju je napastvovao. Hipolit hoće da pobjegne, ali na Tesejevu prošnju pošalje Posidon morsku nekaku grdosiju, te Hipolit na putu pogibe.

500 Od čuda vjerovat teško. Pasifajê kći kad me ocu⁶⁷
 504 Optuži, nevina on me od sebe iz grada progna
 505 Pa mi nemilom kletvom, kad odlažah, glavu prokune.
 Na kolih bježeć htjedoh u Pitejevu Trezenu⁶⁸
 Stići, i bijah veće na obali mora Korintškôg,
 Kad li se podiže more, i bješe vidjeti, kako
 Raste golemi talas ko brdo kakovo u svod,
 510 K tome još hući te se na vrhu samome c'jepa;
 Nato se rogati bik iz prodrte pomoli vode
 Pa do prsiju u zrak u meki se diže i baca
 Iz žvala otvorenog i nozdrva pučine dio.
 Preplaši društvu se srce, a moje bez straha osta
 515 Misleć na moje izgnanje; - al' glave žestoki konji
 Okrenu prema moru i uši načulivši zazru
 Oni od straha one nepodobe, odmah se smetu
 I niz visoke hridi polete s koli, badava
 Trudih se remenje pjenom obliveno b'jelom ustegnut
 520 I natrag pregnuv se uzde ne pustih gipke iz ruku.
 Ne bi tad bijesni konji odoljeli jakosti mojoj,
 Da se ne desi panj, o koji se slomi i rasu
 Točak na mjestu onom, gdje vrti se okolo osi.
 Iz kola ispadnem tad: u uzdama sav sam zapleten,
 525 Živo mi t'jelo se kida, a panja žile se drže,
 Jedni se udovi vuku, a na mjestu ostaju drugi,
 Pucaju gromotno kosti, i mogla si vidjet gdje dušu
 Ispuštam izmučenu, gdje nema ništa na meni,
 Što bi se poznat još moglo, cijelo je tijelo rana.
 530 Možeš li, Nimfo, il' smiješ da s mojom porediš mukom
 Tvoju? - Kraljevstvo vidjeh, u kojemu svjetlosti nema,
 T'jelo izmrcvareno odmorih u Flègeton-vodi.⁶⁹
 Ne bih živio više, da nije mi sin Apolónov⁷⁰
 Pomogo jakim lijekom. Kad opet snažne me trave
 535 S pomoći Pèonovôm ožive preko volje Dita,⁷¹
 Onda da osobom svojom ne pobudim zbog dara toga
 Zavisti, oblakom gustim ogrnu Kintija mene,
 Pa da siguran budem, da slobodno svud se pokazat
 Mogu, doda mi dobi i promijeni mi lice,

⁶⁷ 500. Pasifaja je mati Fedrina; vidi o njoj bilješku uza stih 131. osmoga pjevanja. Već kao kći Pasifajina Fedra naginje na nedopuštenu ljubav.

⁶⁸ 506. O kralju Piteju i njegovu gradu Trezeni vidi bilješku uza stih 296. U Trezeni je Hipolita, kad mu je umrla mati, othranila njegova baka Etra.

⁶⁹ 532. O Flegetonu, vatrenoj rijeci podzemnoga svijeta, vidi bilješku uza stih 544. petoga pjevanja.

⁷⁰ 533. i d. Apolonov je sin Eskulapije, što ga je Apolon izvadio iz mrtvoga tijela svoje ljubovce Koronide i dao na odgoju Kentaurinu Hironu (vidi stihove 628. i d. drugoga pjevanja). Da bi nagradila Hipolitovu čistotu, Dijana je zamolila boga Eskulapija, da povрати život mrtvomu junaku.

⁷¹ 535. Peon je pridjevnik boga Apolona, koji liječi svaku bolest.

540 Da se ne može poznat, i mišljaše dugo, bi l' Kretu⁷²
 Za stan mi dala il' Del. Al' napusti i Del i Kretu
 Pa me ovamo stavi i naloži, dà pustim ime,
 Koje bi podsjećat moglo na konje. - "Koji si bio
 Hipolit - boginja reče, - odsada Virbije budi!"⁷³

545 Otad u lugu sam ovom, med bogove pripadam niže,
 Pod vlasti gospe se krijem božanske i njezin se brojim".
 Ali nesreća tuđa Egèriji ne može ipak
 Žalosti njene ublažit; ležeći na podnožju gore
 U suze razli se sva, dok ljubav žalosne Nimfe

550 Ne dirne Febovu sestru, te ona načini od nje⁷⁴
 Studeno vrelo i t'jelo u vječite rastanji vale.
 Događaj dirne Nimfe, a sin se Amàzônkê tome
 Čudio isto onako ko Tirenski orač, kad vidje⁷⁵
 Gdje se usred polja stade sudbonosna micati gruda

555 Najprije sama od sebe, a nitko je dirnuo nije,
 Pa lik prima čovječji, a zemljin gubi te usta
 Otvora stvorena ovčas, da proriče njima budućnost;
 Njega su Tages zvali domoroci; on je Etrurce
 Buduće događaje otkrivat naučio prvi; -

560 Ili kad Romul vidje, gdje koplje biv zabodeno⁷⁶
 U Palàtinskô brdo odjednom listom ulista,
 Nije se držalo rtom u zemlji, već kor'jenom novim,
 Ne bješe oružje više, već drvo sa granjem gipkim,
 Čude se ljudi, gdje hlad imadu nenadan pod njim; -

565 Ili kad vidje Kip⁷⁷ u rijeci roge na glavi
 Svojoj. Vidje i misleć, prijeverna prikaza da je,
 Stane se pipat po glavi i dirat što ugledo bješe,
 Pa kad već nije mogo da svoje osuđuje oči,
 Stade (a vraćo se baš iz ograšja svladav dušmane)

570 Te k nebesima ruke i oči podigne veleć:
 "Ma šta značilo zlamenje to, o bogovi višnji,
 Ako je dobro, nek domu i rodu Kvirínovu bude,
 Ako je rđavo, meni!" - Od zelenog busena zatim
 Žrtvenik travni načiniv za umir mirise pali,

⁷² 540. i d. Ostrva Kreta i Del glavna su mjesta Dijanina (Kintijina) kulta.

⁷³ 544. Ime Virbije čini se da naznačuje junaka, koji je dva puta postao muškarcem (vir = muškarac, bis = dva puta).

⁷⁴ 550. i d. Febova je sestra Dijana, a sin Amazonke Hipolit = Virbije.

⁷⁵ 553. i d. Priča o Tagesu postala je prema staroj jednoj vijesti među Etruščanima, a i Ovidije kaže, da je Tages "Etrurce buduće događaje otkrivat naučio prvi" (stih 558. i d.).

⁷⁶ 560. i d. Na jugozapadnom obronku Palatina još se u doba cara Kaligule pokazivalo drenovo stablo, o kojem se pričalo da je postalo od koplja, što ga je Romul s brda Aventina onamo bio bacio.

⁷⁷ 565. U imenu Kip (*Cipus*) čini se da se krije naziv staroitalskih poglavara, koji su imali da bdiju nad državnim granicama (*cippus*).

575   Vino iz plitica lije i zaklanih dvizica cr'jeva,
 Koja još trepte, dade pregledati, što li mu znače.
 Pošto ih Tirenski gatar⁷⁸ promotrio bijaše, reče,
 Velika državna da se u cr'jevima promjena vidi,
 Ali mu jasna još nije. Od ovčijih žila izatog
 580   Podigne oštro oko na Kipove roge i reče:
 "Zdravo, o kralju! jer tebi, o Kipe, i rozima tvojim
 Mjesto će ovo podložno bit i Latinske kule;
 Samo se ščinjati nemoj! na otvorena se vrata
 Žuri unići; sudbina određuje. Kad se u gradu
 585   Nađeš, bit ćeš mu kralj sa vječitim sigurnim žezlom".
           Nato ustukne Kip i od zida gradskih pogled
 Mrki odvrćav reče: "Daleko, bozi, daleko
 Zlamenje odgnajte to! U prognanstvu mnogo će bolje
 Biti da živim, no kraljem da Kapitol ugleda mene".
 590   Reče i - znakom mira - lovorikom pokrije roge,
 Zatijem odmah narod i dostojni senat sazove,
 Pa kad nagrnu hrabri vojnici nasip, na njega
 Stavši bogove drevne zazove po običaju
 I kaže: "Nekoga ovdje imate iz grada prognat,
 595   Jer će vam biti kralj. Poimence ga nazvati ne ću,
 Već ću ga samo naznačit: na glavi rogove ima;
 Uniđe l' u Rim, javlja vam vrač, zarobit će sve vas;
 On je kroz otvorena kroz vrata mogo provalit,
 Ali ga od toga ja odvratih, i ako nitko
 600   Bliži od njega mi nije. Ne pustite, Kviriti, njega
 U grad, il' ako je. kriv, u okove svež'te ga, il' strah
 Prekin'te tirjanina pogubivši, koji je suđen".
           Kao kad istočnjak ljuti zauji, i šuštati stanu.
 Visokijeh debala omorike, il' iz daljine
 605   Kada tko huku sluša, što njome valovi huče:
 Tako uzaviri sad narod, - al' jedan ipak se čuje
 Glas iz one galame i vreve: "Tko je?" - pa stanu
 Motriti glave, ne bi l' gdje našli rečene roge.
 Nato će Kip: "Kog tražite vi, imate ga evo!"
 610   Skinje vijenac tad preko volje narodne s glave
 Te je pokaže, a to na njojzi do dva su roga.
           Obore oči svi i jaoknu i glavu onu
 (Tko bi vjerovat mogo) zbog zasluga slavnu toliko
 Nerado vidješe sad te ne dadu joj bez časti dulje
 615   Ostati, nego stave vijenac svečani na nju.
 A velikaši Kipa, jer. ne smjede u grad unići.
 Obdare počasnim darom toliko polja mu davši,
 Koliko od jutra može oborat do večera plugom

⁷⁸ 577. Tirenski je gatar Etrurac. Etrurija je bila kolijevka gatanja iz utrobe netom zaklanih životinja.

620 U zemlju utisnutim, što jaram ga volova vuče
 Onda u dovratnike u mjedene urežu roge⁷⁹
 Oblika čudnovata, da spomen im ostane dugo.
 Jav'te sad pjesnikâ vi božanske pomoćnice Muze
 (Jer vi znate, i vama starina ne smeta duga),
 Kako je primio otok optečen Tiber-rijekom
 625 Sina Koronidina med svetinje Rimskoga grada.⁸⁰
 Nekad je kleta kuga pokvarila Latinski uzduh,
 Te je beskrvni bol nagrđivo bl'jeda tjelesa.
 Izmučen pokopima kad narod vidi, da ništa
 Ljudska ne koristi trudba ni umještva ništa ljekârâ,
 630 Božju zaištu pomoć, orakulu Febovu odu⁸¹
 Tamo u Delfu, gdje je sredina čitavog sv'jeta,
 Moleći, da im savjet spasonosni dade u takvoj
 Nevolji njihnoj, da svrši bijede slavnoga grada.
 Mjesto zadržće ono, lovorika, također tulac,⁸²
 635 Koji na kipu bješe; iz nutarnje svetinje ovaj
 Glas se sa tronoga čuje i preplašene ih dirne:⁸³
 "Ovdje, o Rimljanine, što išteš, bliže si iskat
 Imao i bliže išti. Apòlôn nije vam nuždan,
 Da vam oblakša bijede, već nuždan je sin Apolónov.
 640 Idite, dobra vam sreća, i čedo moje doprem'te".
 Kada pametni senat doznade nalog božanski,
 Onda razaberu za grad, gdje sin se nalazi Febov,
 I ljude pošlju, s vjetri da plove u Epidàvar.
 Kada pristanu na žal sa svojom krivuljastom lađom,
 645 Odu u sabor grčkih starješina moleć, da dadu
 Boga im, koji će zemlji Ausòniji s pomoću svojom
 Prekinut kugu, - tako oràkul da sigurno javlja.
 Mn'jenja se različna čuju i protivna: pomoć ukrahit
 Ne treba, misle jedni, - a drugi, da ne treba pustit
 650 Bраниča svog, već zadržat i svojega boga ne pustit.
 U tom skanjivanju dođe i suton te dan razagna,
 Sjenke čitavi krug zemaljski u mrak obuku,
 Kad li se utvori bog pomoćnik u snu pred tvojom

⁷⁹ 620. Rogovi su bili urezani u dovratnike vrata, koja su otvorala put s brda Aventina prema luci Ostiji (*via Ostiensis*). Vrata su se nazivala: *porta Raudusculana*.

⁸⁰ 625. Sin je Koronide i Apolona liječnik i potonji bog Eskulapije.

⁸¹ 630. i d. Da su Rimljani tražili pomoći u Delfima, očito je Ovidije sam izmislio, jer prema drugim su vijestima Rimljani našli uputu u sibilinskim knjigama, neka dovedu Eskulapija iz Epidauru u Rim, pa da će ih on izbaviti od kuge. - Prema vjerovanju Grkâ proročište je u Delfima bilo središte Grčke i čitavoga svijeta.

⁸² 634. i d. Tulac je imao Apolonov kip, koji je bio u svetištu.

⁸³ 636. i d. Svećenica Pitija, koja sjedi na tronogu, javlja Rimljanima u zagonetnim stihovima, da imaju tražiti pomoć u Epidauru, koji je bliže Delfima nego Rimu.

655 Posteljom, Rimljanine, stojeći, kakav u hramu⁸⁴
 Obično jeste seljački štap u ljevici držeć,
 Desnicom dugu bradu odozgo gladi pa dolje,
 Pa iz prsiju blaga ovako mu izlazi riječ:
 "Doći ću, ne boj se ništa, i ostavit ovaj ću oblik.
 Pogledaj ovu zmiju, što vije se okolo štapa,
 660 Udilj pred očima drž' je, da možeš je poznati, - u nju
 Ja se pretvoriti hoću, al' veći ću biti i tolik,
 U koliki se lik običavaju bozi pretvarat".
 S glasom nesta i boga, a s bogom i s glâsom nesta
 Također sna, a iza sna se dan pomolio blagi.
 665 Kada sjutrašnja zora zvijezde sjajna razagna,
 Tad velikaši se skupe pri hramu iskanog boga
 Sagrađenome s trudom⁸⁵ i zamole, znacima da bi
 Nebeskim očitovo, gdje boravit hoće odsada.
 Tek što molitvu reku, al' bôg se stvori u zmiju
 670 S visokom zlaćenom krestom i nagov'jest davajuć pisne.
 Kad se primicat stane, potrese se i kip i oltar,⁸⁶
 Vrata i mramorni pod i zlaćeni zabat, pa onda
 Zmija se usred hrama do prsiju propne i očma,
 Koje sijevaju ognjem, strijeljati okolo stane.
 675 Zadržću od straha ljudi; božanstvo sveštenik pozna,
 Kojemu bijeli trak obavijao svetu je kosu.
 "Evo ga, evo boga! - progovori - pobožni bud'te
 Srcem i ustima svi. O prekrasni, bud' u dobri čas
 Viđen i ljudma pomozi, što štujju te i služe tebi".
 680 Viđenom nato se svi božanstvu poklone i svi
 R'ječi za sveštenikom izgovore; srcem i glasom
 Čast i poštenje dadu potomci Enèjini bogu,
 Koji namagne njima i zalog siguran dâ im
 Maknuvši krestom i k tome palucajuć jezikom pisne
 685 Nekol'ko puta, a onda niz blistave smili skalíne,
 Osvrne se i stari na polasku pogleda oltar
 I dom, što ga je sviko, i pozdravi hram, gdje prebíva.
 Golema gamiže zmija po zemlji posutoj cv'jećem,
 Gamižuć krugove mota i krosred grada se k luci⁸⁷

⁸⁴ 654. i d. I Eskulapijevi kipovi, što su se sačuvali do nas, gotovo redovno prikazuju bradata muškarca, koji u ruci drži štap, oko kojega se ovila zmija.

⁸⁵ 667. Ostaci Eskulapijeva (Asklepijeva) hrama u Epidauru još danas svjedoče, da je taj hram bio s trudom sagrađen oko 380.-375. godine prije Hr.

⁸⁶ 671. Asklepijev kip u njegovu svetištu kod mjesta Epidaura (po prilici 15 kilometara na jugozapad od grada Epidaura) izradio je kipar T r a s i m e d Paranin oko 370. godine prije Hr. Taj kip od bjelokosti i zlata prikazivao je boga Asklepija, kako sjedi na prijestolju, u desnoj ruci drži žezlo, a lijevu je postavio na glavu zmije, koja se uzvinula i propela do prsiju. - Da je cijeli hram bio raskošno opremljen mramorom i urešen zlatom, razbira se još iz ostataka.

⁸⁷ 689. i d. Sa svetom se zmijom iz Asklepijeva hrama u Epidauru kult boga liječnika prenio i na druga mjesta, na pr. na ostrvo Kos, u Pergam i u Kirenu na obali Afrike.

690 Nasipom ograđenoj krivuljastim kreće, - i ondje
 Stade, i vidje se, kako na povorku pogleda blago
 I na počasnu pratnju, i tako ih otpusti, pa tad
 Leže u Ausonsku lađu, a lađa osjeti teret,
 Jer ju je pritisnula težina t'jela božanskog.
 695 Veseo narod Enèjin na obali zakolje vola,
 Cvijećem okiti lađu i kruto odveže uže.
 Vjetrić potjera brod; iz visine se izdiže zmija
 Pa vrat krivuljasti spustiv i krmu pritisnuv njime
 Gleda u more sinje; popiruju po moru Jonskom
 700 Zefiri blago, a šestom Palàntida kada se rodi,⁸⁸
 Dođu do Italske zemlje, provezu se mimo Lakinij⁸⁹
 Slavan sa božičina sa hrama i mimo Skilàkej,⁹⁰
 Minu Japišku zemlju,⁹¹ proveslaju l'jevo držeći
 Pokraj Amfrisijskih hridi, a desno pokraj vrléti⁹²
 705 Kelenskih, onda Romètij i Kaulon, Narikiju minu;⁹³
 Sicilskog prošav Pelóra⁹⁴ uzinom k dvorima krenu
 Kralja Hipotu sira i k rudnikom Temeskim,⁹⁵ onda
 Prema Leukòsiji krenu i ružičnjacima toplog⁹⁶
 Pesta; - Kapreju minu, Minèrvin rât i brežuljke,
 710 Koji se plemenitom Surèntskôm ponose lozom,
 Stabiju, Herkulov grad i Partènopu (živjet u lasti
 Stvorenu), zatim kraj hrama Sibilê se Kumske provezu;
 Izvore dohvate tople izàtoga i grad obilat⁹⁷

⁸⁸ 700. Zefiri, što popiruju, dok lađa plovi sa zmijom po Jonskom moru, nijesu zapadni vjetrovi, jer bi oni sprečavali plovidbu iz Grčke u Italiju, nego uopće povoljni vjetrovi. - Palantida je boginja Zora (*Aurora*), kći Titana Hiperiona, a po tome rođakinja Titana Palanta.

⁸⁹ 701. Lakinij je glavina u donjoj Italiji blizu Krotona s hramom Junoninim; vidi bilješku uza stih 14. ovoga pjevanja.

⁹⁰ 702. Skilakej je grad na istočnoj obali staroga Brutija, danas Squillace.

⁹¹ 703. Japiškom se zemljom (*Iapygia*) nazivao kraj, koji se prostirao na sjever od Tarenta.

⁹² 704. i d. Mjesta, što ih pjesnik u ovim stihovima pominje, ili su drukčije sasvim nepoznata, na pr. Amfrisijske hridi, Rometij, ili se njihov položaj ne da pouzdano odrediti, na pr. položaj grada Kaulona u Brutiju. No toliko možemo nagađati, da pjesnik ova mjesta izbraja jamačno geografičkim njihovim redom.

⁹³ 705. Narikija jest grad "*Locri Epizephyrii*" u Brutiju, što su ga osnovali i naselili stanovnici grada Nariksa u ozolskoj Lokridi u Grčkoj.

⁹⁴ 706. Pelor je sjeveroistočni rt Sicilije, a dvori Hipotova sina jesu Liparska ostrva, vlasništvo Eo-la, gospodara vjetrova.

⁹⁵ 707. Temesa bio je grad u Brutiju, a na glasu poradi bogatih rudnika.

⁹⁶ 708. i d. Leukosija bilo je ostrvo kod grada Pesta (*Paestum, Posidonia*), koji je bio nadaleko na glasu poradi svojih ružičnjaka. Kapreja je današnje ostrvo Capri, Minervin se rât naziva danas Cap Campanella, Surent je današnji Sorrento, Herkulov je grad Herkulanej, a grad Stabija bio je između Pompejâ i Surenta. - Partenopa je bilo staro ime grada Napulja u Kampaniji.

⁹⁷ 713. i d. Litern je bio grad u Kampaniji. U njemu se mnogo sadilo lentiskovo drvo, od kojega se dobivala izvrsna smola (*mastix*). Volturn je rijeka u Kampaniji, Sinuesa grad u sjevernoj Kampaniji.

715 Drvom lentiskovîm Litern i Volturn, što silan pijesak
Vuče u viru svom, Sinuèsu, goluba snježnih
Punu, i nezdravu zatim Minturnu i grob Kajétin
I Antifatov dom i Trahas, barovito mjesto,⁹⁸
Zatijem Kirkinu zemlju i Antijsku obalu tvrdu.⁹⁹
720 Kada pristanu amo brodari s jedrenjačom svojom
(Jer se već dizalo more), odmota se zmija božanska
Pa se u krugove mnoge i zavoje velike vijuč
Siđe i uniđe u hram u očev na žučkastom žalu.
Kada na moru bude već mir, Epidàvarskî bog tad
Očev ostavi oltar i ljubavlju očevom štíćen
725 Vukući ljuskavo t'jelo čagrlja i pravî brazde
Njim po pijesku pa ode na visoku krmu i glavu
Nasloni tamo na korman, i tako dođu do Kastr¹⁰⁰
I do Lavinija svetog i ušća Tiber-rijeke.
Ovamo nagrne narod odasvuđ, ljudi i žene,
730 Dođu i one, koje, o Vesto Trojanska,¹⁰¹ oganj
Čuvaju tvoj, i boga sa radosnom pozdrave cikom.
Kuda se brza lađa uz valove vukla, tud tamjan
Na oltarima pršti, što na oba brijega redom
Bijahu načinjeni, zamirišu dimovi zrakom,
735 Žrtve se kolju i noži od njihove krvi su topli.
Kada se lađa uveze u stolicu države, u Rim,
Zmija se izdigne tad i naslonivši vrat svoj o vršak
Katarke micat ga stane i mjesto gledati zgodno.
Ima "Insula" mjesto, okò njeg tekuć rijeka
740 U dva se cijepa d'jela i pušta sa obje strane
Jednake grane dvije, a suho u srèdini stoji, -
Ovamo Febova zmija iz Latinske skloni se lađe,
A onda uzme oblik božanski i narodnoj b'jedi
Učini kraj, - i tako na spasenje građanom dođe.
745 Bog taj u svetinje naše došljakom je ušao ipak:
Cesar u svojem gradu je bog; - u ratu i miru
Odličan bješe, al' nisu toliko ga u novu zv'jezdu
Repatu prometnule s triùmfiga svršene bitke,
A ni domaći posli ni hitno stečena slava
750 Koliko njegov sin; jer učinio što god je Cesar,

ji, Minturna grad na sjevernoj međi Kampanije na močvarnom ušću rijeke Lirisa i poradi toga veoma nezdrav kraj. - Grob Kajete, dadilje Enejine, držalo se da je u Kajeti, današnjoj Gaeti.

⁹⁸ 717. Antifat je kralj Lestrigonaca. Sjedište njegovo držalo se da su bile potonje Formije. - Trahas je potonja Taracina blizu Pomptinskih bara.

⁹⁹ 718. Kirkina je zemlja Kirkejska glavina u Laciju, a Antij je primorski grad u Laciju.

¹⁰⁰ 727. Kastar (*Castrum Inui*) i Lavinij također su gradovi u Laciju. Lavinij je sveti grad, jer je sjedište staroga latinskoga saveza.

¹⁰¹ 730. Vesta je Trojanka, jer je Eneja prema priči donio njezin kip i svetu vatru iz Troje u Lacij. U Rimu su na svetu vatru pazile osobite svećenice, djevice Vestalinke.

Najveća ipak mu slava je to, što otac je ovom.
 Il' zar je više, što je Britance pomorske svlado,¹⁰²
 Po sedmerotekom što je po Nilu rodnu papirom
 Brodio pobjednikom, - Numíđane buntovne što je
 755 I Kinífijca Jubu i imenom svog Mitridáta
 Oholi što je Poni Kvirínovu narodu dodo, -
 Što je slavio neke triúmfe, zaslužio mnoge,
 Nego što čovjeka rodi tolikôga? kojega vladom
 Usrećili ste rod veoma ljudski, o bozi.
 760 Smrtničkog sjemena plod da ovaj ne bude dakle,
 Trebaše onoga bogom učinit. Kad zlatica majka¹⁰³
 To Enèjina vidje i urotni kako se mači
 Dižu na pontifeksa umorstvo mu spremajuć strašno,¹⁰⁴
 Sva pobljedi i svakom od bogova, s kojim se sasta,
 765 Zboraše: "Gledaj ih samo, sa kakvim vrebaju marom
 Mene i s kakvom rade podmuklosti onom o glavi,
 Koji mi jedini još od Dardanca ostaje Jula?
 Zar ja po pravdi sama da kinim se s vječitih briga?
 Sada me Kalidonsko Tididovo ranjava koplje,¹⁰⁵
 770 A sad osjećam bol, što Troja se rđavo brani,
 Sada pak gledam, gdje sîn mi od lutanja izmučen dugog
 Po moru povlači se, u šutljivo ulazi carstvo
 I boj bije sa Turnom, il' istinu reći: s Junonom.
 Al' što sada se stadoh opominjat nesreća starih
 775 Mojega roda? Ne dopušta strah, na bijede da mislim
 Pređašnje! Ne vidite l', gdje oštre se prokleti mači?
 Odbijte, molim vas, njih, ne dopustite takvog zločinstva,
 Sveštenikova krv da oganj ugasi Vestin!¹⁰⁶
 780 Brižna Venera zalud pred nebesnicima svijem
 Govori tako i gleda, da gane ih; oni doduše
 Gvozdenu odluku starih sestara ne mogoše razbit,
 Ali sigurne znake pokazase buduće tuge.

¹⁰² 752. i d. Britance je Gaj Julije Cesar svladao 55. i 54. godine prije Hr., u Egiptu se borio 47. godine, Numidiju je upokorio 46. godine u bici kod Tapsa, a Farnaka, sina Mitridatova, pobijedio je 47. godine kod Zele. - Juba se naziva Kinifijcem po rijeci Kinipsu u Africi.

¹⁰³ 761. Zlatica majka Enejina jest Venera, koja se često tako naziva u grčkih i rimskih pjesnika (*χρυσή Ἀφροδίτη*, *Venus Aurea*).

¹⁰⁴ 763. Pontifeks je Cesar bio od 74. godine prije Hr., a vrhovni pontifeks (*pontifex maximus*) od 63. godine.

¹⁰⁵ 769. U petom se pjevanju Homerove Ilijade (st. 330. i d.) crta, kako je Diomed, sin Tideja, a unuk Eneja, kralja u Kalidonu, ranio Afroditu, dok se borila na strani Trojanaca.

¹⁰⁶ 778. Ako bi se ugasio sveti oganj u Vestinu hramu, držalo se, da bi velika nesreća zadesila grad Rim.

Oružje zvektaše, kažu, u oblacih crnih i trublje¹⁰⁷
 Trubiše strašno i rozi s nebesa se čuše, - i svè tò
 785 Navijesti grjehotu. I sunčev žalostan kolut
 Zabrinutoj je zemlji blijède šiljao zrake;
 Često se vidješe zublje gdje gore izmed zvijezda,
 Često su krvave kapi med kapima padale kišnim;
 Mutnoj se danici rđa po licu osula tamnom,
 790 A kola mjesečeva oškropila bila je krvca;
 Zlamenja Stiška sova na tisuću davaše mjesta,
 Kipi na tisuću mjesta bjelokosni plakahu, - pjesme
 I r'ječi pune prijjetnje iz gaja se čujahu svetih.
 Ne idu žrtve od ruke, a žile veliku bunu¹⁰⁸
 795 Javlaju; prerezane na jetrama vide se glave.
 Kažu, okolo kuća i hrámâ, pa i na foru
 Da su obnoć zavijali psi, iz šutljiva carstva
 Da su lutale sjenke i zemlja se pod Gradom tresla.
 Ali božanski znaci odvratit ni vrebanja nisu
 800 Mogli ni buduće sudbe; u sveto mjesto¹⁰⁹ se nose
 Trgnuti mači, jer samo o kuriji hoće da svrše
 I nigdje drugdje u Gradu umorstvo zločinačko grozno.
 Boginja Kiterka tad se objeručke u prsi lupi
 I hoće u oblaku Enèjeva sakrit potomka,
 805 U kom je Paris nekad Atridu ugrabljen ljutom¹¹⁰
 I Diomédovu maču Eneja se izmako bio.
 Al' njoj prozbori otac: "Nedobitnu tì li se sudbu
 Sama prom'jeniti spremaš, o kćerko? U dom uniđi¹¹¹
 810 Triju sestara i tamo na golemu prostoru ti ćeš
 Vidjeti zapise sv'jeta u željezu tvrdom i mjedi,
 Koji su sigurni, vječni i tréšnjê se neba ne boje,
 A ni ljutine se groma ne boje ni poraza kakvog.
 Tamo ćeš roda svoga sudbinu u čeliku naći
 Vječnome urezatu; pročitah je ja i u duši
 815 Upamtih, pa ću ti reći, da znadeš odsad budućnost.
 Za kog si, Kiterka, skrbna, navršio on je vrijeme

¹⁰⁷ 783. Crtajući zlamenja, što su unaprijed nagovješćivala Cesarovo ubistvo, Ovidije se povodi za Vergilijem, koji je također u svojim *Georgikama* (I, st. 464. i d.) izbrojio različne kobne znakove, što su se pojavili prije Cesarove smrti; vidi bilješku uza stihove 200. i d. prvoga pjevanja.

¹⁰⁸ 794. i d. Žile, što se ovdje pominju, jesu žile u drobu životinja, u kojem se ispitivala budućnost. Ako je lijeva strana jetre u tih životinja bila nabrekla, držalo se, da je to zao znak.

¹⁰⁹ 800. Sveto je mjesto Pompejeva vijećnica, u kojoj je Cesar poginuo od ubojničkih noževa urotnikâ 15. ožujka 44. godine prije Hr.

¹¹⁰ 805. i d. U trećem se pjevanju Homerove Ilijade (st. 380. i d.) pripovijeda, da je Parisa (Aleksandra) Afrodita zastrla u oblak i tako ga spasla pred Menelajem, a u petom se pjevanju (st. 311. i d.) na isti način spasao pred Diomedom Eneja.

¹¹¹ 808. i d. Tri su sestre suđenice Parke, protiv kojih odredbe i bogovi ne mogu ništa da urade; vidi o njima bilješku uza stih 654. drugoga pjevanja.

Svoje dočekav ljeta, što zemlji dužan ih bješe.
 Bogom da u nebo dođe, u hrame da postavljen bude,
 Ti ćeš učiniti to i nasljednik imena sin mu,
 820 Koji će nositi sam natovaren teret i ocu
 Prehrabri osvjetnik mene u ratu će uza se imat.
 Mutina podsjednuta pod njegovim vojvodstvom bit će¹¹²
 I mir će svladana molit; i Farsalsko polje će njega
 Osjećat, k tome će krvlju Filipi Ematski teći;¹¹³
 825 Veliko ime će se u Sicilskim vodama satrt;¹¹⁴
 Vojvode Rimskog će žena Egipćanka¹¹⁵ poginut uzdav
 U zo čas u brak se svoj, i zaludne bit će joj grožnje,
 Da će Kapitol moj Kanópu njezinu služiti.¹¹⁶
 Što ću ti varvarske zemlje nabrajat i narode, što su
 830 Kod okèana oba?¹¹⁷ gdje stanuju ljudi na zemlji,
 Sve će njegovo biti; i more će služiti njemu.
 Pošto umiri zemlju, na građanska prava će tada
 Mislit i pravedan vrlo zakonoša ljudma će biti;
 On će upravljat svijet u dobru primjerom svojim;
 835 Pa na budućnost misleć, kad živjeli unuci budu,
 Sinu, koji se nađe u njegove čestite žene,¹¹⁸
 Svoje će nadjeti ime i državne posle zadavat;
 A u starosti, kad jednak u ljetima Nestoru bude,
 Premješten u nebo bit će među srodne sebi zvijezde.
 840 A ti izvadi dušu međutim iz ubitog t'jela
 Te je zvijezdom načini, nek Julij božanski sa hrama¹¹⁹
 Visokog Kapitol moj i forum dovijek gleda!"
 Čim to Jupiter reče, u domu se senatskom odmah

¹¹² 822. Kod Mutine je Oktavijan kao propretor pobijedio Antonija, koji je podsjedao u Mutini Decima Bruta. Mutina je današnja Modena.

¹¹³ 824. Pjesnik smiono drži, da je Farsal i grad Filipi blizu jedan do drugoga, dok ih postavlja u Ematiju, kraj u Makedoniji. Uistinu bio je Farsal u Tesaliji. Kod Filipâ su triumviri konačno pobijedili urotnike Kasija i Bruta kasno u jesen 42. godine prije Hr.

¹¹⁴ 825. U vodama je Sicilije, između Mile i Nauloha, 36. godine prije Hr., bio pobijeden Sekst Pompej, najmlađi sin velikoga Pompeja, a pobijedio ga je Marko Vipsanije Agripa. Time se satrlo veliko ime Pompejeva roda.

¹¹⁵ 826. i d. Egipćanka, što se ovdje pominje, jest kraljica Kleopatra, Antonijeva žena, koja se sama pogubila iza poraza kod Akcija.

¹¹⁶ 828. Kanop bio je grad u donjem Egiptu, na glasu poradi raskoši i bludnosti, koja je bila zavlada i po čitavom Egiptu.

¹¹⁷ 830. Pod oba se okeana razumijeva krajnji zapad i istok.

¹¹⁸ 836. i d. August je posinio Tiberija, sina svoje treće žene Livije, što ga je ona rodila Tiberiju Klaudiju Neronu, i Tiberije se odslije zvao Tiberije Cesar, a iza smrti svoga poočima pridodao je svomu imenu još pridjevnik August. August je Tiberija posinio 4. godine poslije Hr., a dionikom ga je vlade učinio 9. godine poslije Hr.

¹¹⁹ 841. i d. Hram se boga Julija (*divus Iulius*) nahodio na jugoistočnom kraju fora blizu hrama Dioskurâ.

845 Blaga Venera nađe (a nitko je vidio nije),
Izvadi Cesaru svom iz prsiju dušu i ne da,
Da se u zraku svježa razleti, pa je med zv'jezde
Põnese, al' još na putu zasv'jetli se, upali duša,¹²⁰
Pa je boginja pusti iz krila. Nad mjesecom ona
850 Leti i dugom prugom ognjevite rasipa vlasi
I sja zvijezdom te gledeć valjana sinova djela
Priznaje, da su veća od njegovih, pa se veseli,
Što ga nadvisio sin. Ne dáđê se ovaj nad ocem
Dizat, al' slobodna Fama, što ne sluša nikog, ni njemu
Pokorna nije te ga preko volje njegove diže.
855 Tako je kralj Agamemnon nadvisio Atreja slavom,
Tako ustupa Pelej Ahilu, a Teseju Egej.
Napokon evo primjer, što njima dvojici liči:
Veći je Jupiter bog od Saturna. U eterskom visu
Jupiter vlada nad kraljevstva tri, - a gospodar je zemlji
860 August, i tako je jedan i drugi i vladar i otac.
Bozi, Enèjini druzi,¹²¹ od kojih je uzmico nekad
Oganj i mači, i vi, o domaći bozi, i Grada
Oče Kvirine ti, i Kvirína nedobitnog oče
Gradive, i ti, o Vesto med Cesarovim Penátma
865 Štovana, i kućni Febe sa Cesarovom sa Vestom,¹²²
Jupiter-bože, što sjediš u Tarpejskom visokom hramu,¹²³
I drugi, koje je pravo da pobožno zaziva pjesnik:
Dan nek daleko bude i poslije vremena našeg,¹²⁴
Kada će ostaviv svijet, što njime upravlja, August
870 U nebo otić i blago s daleka molitve slušat!

* * *

Evo sam svršio djelo, - ni srdžba ga Jupiter-boga
Uništiti ne će ni oganj ni gvožđe ni nesito vr'jeme.
Onaj dan, što samo nad ovijem tijelom ima
Vlast, nek nestalni rok mi života svrši, kad hoće,

¹²⁰ 847. i d. Prema nauci Stoikâ duša je vatra, pa zato i teži prema srodnom eteru, koji se nahodi iznad mjeseca.

¹²¹ 861. "Bozi, Enejini druzi" jesu Penati, što ih je Eneja uzeo sa sobom iz Troje.

¹²² 865. August je 6. ožujka 12. godine prije Hr. postao vrhovni svećenik (*pontifex maximus*), pa budući da je kao taki morao stanovati blizu Vestina hrama, dade sagraditi maleno svetište Vestino u svome dvoru na brežuljku Palatinu. Osim toga podigao je on i Apolonu hram na Palatinu, pa je i Apolon postao kućnim njegovim bogom.

¹²³ 866. Jupiterov je hram bio na Kapitoliju, a na tom je brežuljku bila i Tarpejska hrid. O Tarpeji vidi bilješku uza stih 776. i d. četrnaestoga pjevanja.

¹²⁴ 868. i d. U vrijeme, u koje je Ovidije dovršio svoje *Metamorfoze*, 8. godine prije Hr., bila je Augustu već 71 godina.

875

Ali ću s dijelom boljim nad visoke ja se zvijezde
Dići i bit ću vječan, i ime mi zatrt se ne će.
Kudgod se Rimska moć nad zemljama svladanim širi,
Narod će čitati mene, i ne varaju li slutnje
Pjesničke, ja ću u sva vremena živjeti slavljen.